

T. C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

BEHİÇ AK'IN ÇOCUK ROMANLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL
ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NAZMIYE BEKÂR

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET ÖZDEMİR

ŞUBAT 2024

T. C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

BEHİÇ AK'IN ÇOCUK ROMANLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL
ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NAZMİYE BEKÂR

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET ÖZDEMİR

ŞUBAT 2024

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

Nazmiye BEKÂR

ÖN SÖZ

Çocuk edebiyatının en temel amacı, çocuklara kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Öyle ki bu hususta çocukların, nitelikli çocuk edebiyatı ürünleri ile karşılaşması elzemdir. Bu sebeple de anne, baba ve öğretmenlerin çocuk kitaplarının bulundurması gereken özellikleri iyi bilmesi gerekir. Bu durum göz önünde bulundurularak yapılan bu çalışmada, günümüz çocuk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Behiç Ak'ın çocuk romanlarının, çocuk edebiyatı temel öğelerine uygun olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmanın problem durumuna, amacına ve önemine, problem cümlesine ve alt problemlere, araştırmanın sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde, çocuk edebiyatının kuramsal çerçevesine yer verilmiştir ve bu amaçla alanyazın taraması yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde Behiç Ak'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserlerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanma süreci ve veri analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Dördüncü bölümde; Behiç Ak'ın çocuk romanlarının, çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olup olmadığı ile ilgili inceleme yapılmıştır ve tespit edilen bulgular yorumlanmıştır. Beşinci bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırma süreci boyunca benden desteğini ve anlayışını esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR'e ve sevgili hocam Doç. Dr. Nahide İrem AZİZOĞLU'na teşekkür ederim.

Nazmiye BEKÂR

ÖZET

BEHİÇ AK'IN ÇOCUK ROMANLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Nazmiye BEKÂR, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZDEMİR

Sakarya Üniversitesi, 2024

Bu araştırmada, Behiç Ak'ın yazdığı dokuz çocuk romanının çocuk edebiyatının temel öğelerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Romanlar; iç yapı özellikleri, dış yapı özellikleri, dil ve anlatım özellikleri açısından çocuk edebiyatına uygunlukları bağlamında değerlendirilmiş ve bu değerlendirme sonucunda söz konusu romanların genel itibarıyla çocuk edebiyatının temel niteliklerini taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmanın problem durumuna, amacına ve önemine, problem cümlesine ve alt problemlere, araştırmanın sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir. Araştırmanın amacı, Behiç Ak'ın çocuklar için yazdığı çocuk romanlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri (boyut, ciltleme, kapak, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, harfler, resim; konu, ana fikir ve yardımcı fikirler, olay örgüsü, mekân, kahramanlar, anlatıcı, zaman, değerler; dil ve anlatım) bakımından gerekli nitelikleri taşıyıp taşımadığıdır.

İkinci bölümde; çocuk, edebiyat ve çocuk edebiyatının tanımı, çocuk edebiyatının tarihçesi, çocuk romanı, çocuk edebiyatının temel öğeleri gibi kavramsal konulara yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde Behiç Ak'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserlerine yer verilmiştir. Ardından ise alanyazında yapılan ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanma süreci ve veri analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden tarama niteliğinde betimsel bir araştırmadır. Araştırma verilerinin analizinde de nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırmada nitel veri toplama araçlarından doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu ise Behiç Ak'ın yazdığı “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!”, “Postayla Gelen Deniz Kabuğu”, “Eve Giden Küçük Tren”, “Bebek Annem”, “Çatıdaki Gezegen”, “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk”, “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi”, “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” ve “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı çocuk romanları oluşturur.

Dördüncü bölümde, Behiç Ak'ın çocuk romanlarının çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olup olmadığı ile ilgili inceleme yapılmıştır ve tespit edilen bulgular yorumlanmıştır. Bu bölümde her kitap ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde ise sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Araştırma sonucunda ise eserdeki birkaç husus dışında, eserlerin çocuk edebiyatı ilkelerine uygun olduğu ve eserlerin çocuk edebiyatı açısından yararlanılması gereken nitelikli ürünler arasında yer aldığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Çocuk romanı, Çocuk edebiyatı ilkeleri, Behiç Ak

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE CHILDREN’S NOVELS OF BEHİÇ AK AS THE MAIN ELEMENTS OF CHILD LITERATURE

Nazmiye BEKÂR, Master Thesis

Supervisor: Assist. Assoc. Prof. Dr. Mehmet ÖZDEMİR

Sakarya University, 2024

In this research, it is aimed to examine nine children’s novels written by Behiç Ak according to the basic elements of children’s literature. They were evaluated in terms of their suitability for children’s literature in terms of their internal structure features, external structure features, language and expression features, and as a result of this evaluation, it was concluded that the novels in question generally have the basic qualities of children’s literature.

The research consists of five sections. In the first part; the problem situation, purpose and importance of the research; problem statement and sub-problems; the limitations of the research and definitions are included. The aim of the research is to examine the basic elements of children’s literature in the children’s novels written by Behiç Ak for children (dimension, binding, cover, paper type, page layout, letters, picture; subject, main idea and supporting ideas, plot, place, heroes, narrator, time, values; language and expression).

In the second part; conceptual topics such as children, literature and the definition of children’s literature, the history of children’s literature, children’s novels and the basic elements of children’s literature are included. In addition, Behiç Ak’s life, literary personality and works are included in this section. Then, relevant studies in the literature are included.

The third chapter includes information about the research method, study group, data collection process and data analysis. This study is a descriptive research, one of the qualitative research methods. Descriptive analysis, one of the qualitative data analysis methods, was used in the analysis of the research data. Document review, one of the qualitative data collection tools, was used in the research. The study group of the research is written by Behiç Ak “Yaşasın Ç Harfî Kardeşliği!”, “Postayla Gelen Deniz Kabuğu”, “Eve Giden Küçük Tren”, “Bebek Annem”, “Çatıdaki Gezen”, “Bulutlara Şiir Yazan

Çocuk”, “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi”, “Tavşan Dışli Bir Gözlemcinin Notları” and “Altı Kırk Dört Dalgası” constitute children’s novels.

In the fourth chapter, an examination was made regarding whether Behiç Ak’s children’s novels comply with the basic elements of children’s literature and the findings were interpreted. In this section, each book is evaluated separately.

In the fifth chapter, results and suggestions are given. As a result of the research, it was determined that, except for a few issues in the work, the works comply with the principles of children’s literature and that the works are among the qualified products that should be used in terms of children’s literature.

Keywords: Children’s literature, Children’s novel, Principles of children’s literature, Behiç Ak

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xx
FOTOĞRAF / RESİMLER LİSTESİ	xxii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xxvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu, Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	3
1.3. Sınırlılıklar	3
1.4. Tanımlar	3
BÖLÜM II.....	5
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	5
2.1.1. Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı.....	5
2.1.2. Çocuk Edebiyatının Tarihi Gelişimi	8
2.1.2.1. Dünya Çocuk Edebiyatının Tarihi Gelişimi	9
2.1.2.2. Ülkemizde Çocuk Edebiyatının Tarihi Gelişimi.....	10
2.1.3. Çocuk Edebiyatında Roman	13
2.2. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri.....	14
2.2.1. Dış Yapı ile İlgili Öğeler	14

2.2.1.1. Kâğıt	14
2.2.1.2. Metin Tasarımı	14
2.2.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme	15
2.1.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı	16
2.1.1.5. Resimleme	17
2.2.2. İç Yapı ile İlgili Öğeler	18
2.2.2.1. Karakter (Kahraman)	18
2.2.2.2. Konu	19
2.2.2.3. Tema	21
2.2.2.4. İleti (Ana Düşünce)	21
2.2.2.5. Kurgu (Kurulum)	22
2.2.2.6. Anlatıcı	23
2.2.2.7. Mekân (Çevre)	24
2.2.2.8. Zaman	24
2.2.2.9. Değerler	25
2.2.3. Dil ve Anlatım ile İlgili Öğeler	25
2.3. Behiç Ak'ın Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri	27
2.3.1. Hayatı	27
2.3.2. Edebî Kişiliği	28
2.3.3. Eserleri	31
2.4. İlgili Araştırmalar	32
BÖLÜM III	40
YÖNTEM	40
3.1. Araştırmanın Yöntemi	40
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	40
3.3. Veri Toplama Araçları ve Veri Toplama Süreçleri	41

3.4. Verilerin Analizi	41
BÖLÜM IV	43
BULGULAR	43
4.1. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!.....	43
4.1.1. Dış Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	43
4.1.1.1. Kâğıt	44
4.1.1.2. Metin Tasarımı	44
4.1.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme.....	45
4.1.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı.....	47
4.1.1.5. Resimleme.....	48
4.1.2. İç Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi.....	52
4.1.2.1. Anlatıcı	53
4.1.2.2. Kurgu (Kurulum).....	53
4.1.2.3. Konu	57
4.1.2.4. Tema	58
4.1.2.5. İleti (Ana Düşünce)	58
4.1.2.6. Yan Düşünceler	58
4.1.2.7. Karakter (Kahraman).....	62
4.1.2.8. Mekân (Çevre)	66
4.1.2.9. Zaman	67
4.1.2.10. Değerler	67
4.1.3. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından İncelenmesi	72
4.1.3.1. Atasözleri	72
4.1.3.2. Deyimler	73
4.1.3.3. İkilemeler	78
4.1.3.4. Benzetme	79

4.1.3.5. Pekiştirme	80
4.1.3.6. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	81
4.1.3.7. Argo Sözcük Kullanımı	81
4.1.3.8. Anlatım Bozuklukları	82
4.1.3.9. Yazım Yanlışları	83
4.2. Postayla Gelen Deniz Kabuğu	86
4.2.1. Dış Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	86
4.2.1.1. Kâğıt	86
4.2.1.2. Metin Tasarımı	87
4.2.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme	87
4.2.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı	90
4.2.1.5. Resimleme	90
4.2.2. İç Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	94
4.2.2.1. Anlatıcı	95
4.2.2.2. Kurgu (Kurulum)	96
4.2.2.3. Konu	103
4.2.2.4. Tema	103
4.2.2.5. İleti (Ana Düşünce)	104
4.2.2.6. Yan Düşünceler	105
4.2.2.7. Karakter (Kahraman)	110
4.2.2.8. Mekân (Çevre)	116
4.2.2.9. Zaman	117
4.2.2.10. Değerler	117
4.2.3. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından İncelenmesi	121
4.2.3.1. Atasözleri	121
4.2.3.2. Deyimler	122

4.2.3.3. İkilemeler	128
4.2.3.4. Benzetme	129
4.2.3.5. Pekiştirme	130
4.2.3.6. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	131
4.2.3.7. Argo Sözcük Kullanımı	133
4.2.3.8. Anlatım Bozuklukları	134
4.2.3.9. Yazım Yanlışları	135
4.3. Eve Giden Küçük Tren.....	138
4.3.1. Dış Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	138
4.3.1.1. Kâğıt	138
4.3.1.2. Metin Tasarımı	139
4.3.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme	139
4.3.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı.....	142
4.3.1.5. Resimleme.....	143
4.3.2. İç Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi.....	146
4.3.2.1. Anlatıcı	147
4.3.2.2. Kurgu (Kurulum).....	147
4.3.2.3. Konu	152
4.3.2.4. Tema	153
4.3.2.5. İleti (Ana Düşünce)	153
4.3.2.6. Yan Düşünceler	154
4.3.2.7. Karakter (Kahraman).....	157
4.3.2.8. Mekân (Çevre)	162
4.3.2.9. Zaman	164
4.3.2.10. Değerler	165
4.3.3. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından İncelenmesi	170

4.3.3.1. Atasözleri	170
4.3.3.2. Deyimler	171
4.3.3.3. İkilemeler	175
4.3.3.4. Benzetme	177
4.3.3.5. Pekiştirme	178
4.3.3.6. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	178
4.3.3.7. Argo Sözcük Kullanımı	181
4.3.3.8. Anlatım Bozuklukları	182
4.3.3.9. Yazım Yanlışları	184
4.4. Bebek Annem	187
4.4.1. Dış Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	187
4.4.1.1. Kâğıt	187
4.4.1.2. Metin Tasarımı	188
4.4.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme	188
4.4.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı	191
4.4.1.5. Resimleme	191
4.4.2. İç Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	198
4.4.2.1. Anlatıcı	199
4.4.2.2. Kurgu (Kurulum)	199
4.4.2.3. Konu	201
4.4.2.4. Tema	202
4.4.2.5. İleti (Ana Düşünce)	202
4.4.2.6. Yan Düşünceler	202
4.4.2.7. Karakter (Kahraman)	206
4.4.2.8. Mekân (Çevre)	210
4.4.2.9. Zaman	211

4.4.2.10. Değerler	212
4.4.3. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından İncelenmesi	217
4.4.3.1. Atasözleri	217
4.4.3.2. Deyimler	217
4.4.3.3. İkişmeler	223
4.4.3.4. Benzetme	225
4.4.3.5. Pekiştirme	226
4.4.3.6. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	227
4.4.3.7. Argo Sözcük Kullanımı	229
4.4.3.8. Anlatım Bozuklukları	229
4.4.3.9. Yazım Yanlışları	230
4.5. Çatıdaki Gezegen	234
4.5.1. Dış Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	234
4.5.1.1. Kâğıt	235
4.5.1.2. Metin Tasarımı	235
4.5.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme	236
4.5.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı	239
4.5.1.5. Resimleme	239
4.5.2. İç Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	250
4.5.2.1. Anlatıcı	251
4.5.2.2. Kurgu (Kurulum)	251
4.5.2.3. Konu	256
4.5.2.4. Tema	256
4.5.2.5. İleti (Ana Düşünce)	257
4.5.2.6. Yan Düşünceler	257
4.5.2.7. Karakter (Kahraman)	261

4.5.2.8. Mekân (Çevre)	265
4.5.2.9. Zaman	266
4.5.2.10. Değerler	267
4.5.3. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından İncelenmesi	271
4.5.3.1. Atasözleri	271
4.5.3.2. Deyimler	272
4.5.3.3. İkilemeler	277
4.5.3.4. Benzetme	278
4.5.3.5. Pekiştirme	281
4.5.3.6. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	282
4.5.3.7. Argo Sözcük Kullanımı	284
4.5.3.8. Anlatım Bozuklukları	284
4.5.3.9. Yazım Yanlışları	285
4.6. Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	288
4.6.1. Dış Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	288
4.6.1.1. Kâğıt	289
4.6.1.2. Metin Tasarımı	289
4.6.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme	290
4.6.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı	292
4.6.1.5. Resimleme	293
4.6.2. İç Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	297
4.6.2.1. Anlatıcı	298
4.6.2.2. Kurgu (Kurulum)	298
4.6.2.3. Konu	303
4.6.2.4. Tema	304
4.6.2.5. İleti (Ana Düşünce)	304

4.6.2.6. Yan Düşünceler	304
4.6.2.7. Karakter (Kahraman).....	308
4.6.2.8. Mekân (Çevre)	311
4.6.2.9. Zaman	312
4.6.2.10. Değerler	313
4.6.3. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından İncelenmesi	316
4.6.3.1. Atasözleri	316
4.6.3.2. Deyimler	317
4.6.3.3. İkilemeler	324
4.6.3.4. Benzetme	325
4.6.3.5. Pekiştirme	328
4.6.3.6. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	329
4.6.3.7. Argo Sözcük Kullanımı	331
4.6.3.8. Anlatım Bozuklukları	333
4.6.3.9. Yazım Yanlışları	335
4.7. Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi.....	337
4.7.1. Dış Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	337
4.7.1.1. Kâğıt	338
4.7.1.2. Metin Tasarımı	338
4.7.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme.....	339
4.7.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı.....	341
4.7.1.5. Resimleme.....	342
4.7.2. İç Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi.....	346
4.7.2.1. Anlatıcı	347
4.7.2.2. Kurgu (Kurulum).....	347
4.7.2.3. Konu	350

4.7.2.4. Tema	351
4.7.2.5. İleti (Ana Düşünce)	352
4.7.2.6. Yan Düşünceler	352
4.7.2.7. Karakter (Kahraman).....	354
4.7.2.8. Mekân (Çevre)	357
4.7.2.9. Zaman	358
4.7.2.10. Değerler	359
4.7.3. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından İncelenmesi	361
4.7.3.1. Atasözleri	361
4.7.3.2. Deyimler	362
4.7.3.3. İkilemeler	372
4.7.3.4. Benzetme	373
4.7.3.5. Pekiştirme	376
4.7.3.6. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	377
4.7.3.7. Argo Sözcük Kullanımı	380
4.7.3.8. Anlatım Bozuklukları	383
4.7.3.9. Yazım Yanlışları	384
4.8. Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları	389
4.8.1. Dış Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	389
4.8.1.1. Kâğıt	389
4.8.1.2. Metin Tasarımı	390
4.8.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme.....	390
4.8.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı.....	393
4.8.1.5. Resimleme.....	393
4.8.2. İç Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi.....	399
4.8.2.1. Anlatıcı	400

4.8.2.2. Kurgu (Kurulum).....	400
4.8.2.3. Konu	402
4.8.2.4. Tema	404
4.8.2.5. İleti (Ana Düşünce)	404
4.8.2.6. Yan Düşünceler	405
4.8.2.7. Karakter (Kahraman).....	408
4.8.2.8. Mekân (Çevre)	411
4.8.2.9. Zaman	413
4.8.2.10. Değerler	413
4.8.3. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından İncelenmesi	417
4.8.3.1. Atasözleri	417
4.8.3.2. Deyimler	417
4.8.3.3. İkilemeler	424
4.8.3.4. Benzetme	426
4.8.3.5. Pekiştirme	428
4.8.3.6. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	428
4.8.3.7. Argo Sözcük Kullanımı	430
4.8.3.8. Anlatım Bozuklukları	432
4.8.3.9. Yazım Yanlışları	432
4.9. Altı Kırk Dört Dalgası.....	436
4.9.1. Dış Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi	436
4.9.1.1. Kâğıt	437
4.9.1.2. Metin Tasarımı	437
4.9.1.3. Kapak, Boyut ve Ciltleme.....	438
4.9.1.4. Sayfa ve Yazı Tasarımı.....	440
4.9.1.5. Resimleme.....	441

4.9.2. İç Yapı Özellikleri Açısından İncelenmesi.....	446
4.9.2.1. Anlatıcı	447
4.9.2.2. Kurgu (Kurulum).....	447
4.9.2.3. Konu	454
4.9.2.4. Tema	455
4.9.2.5. İleti (Ana Düşünce)	455
4.9.2.6. Yan Düşünceler	455
4.9.2.7. Karakter (Kahraman).....	458
4.9.2.8. Mekân (Çevre)	463
4.9.2.9. Zaman	464
4.9.2.10. Değerler	465
4.9.3. Dil ve Anlatım Özellikleri Açısından İncelenmesi	467
4.9.3.1. Atasözleri	467
4.9.3.2. Deyimler	468
4.9.3.3. İkilemeler	475
4.9.3.4. Benzetme	476
4.9.3.5. Pekiştirme	480
4.9.3.6. Bilinmeyen Sözcük Kullanımı	481
4.9.3.7. Argo Sözcük Kullanımı	483
4.9.3.8. Anlatım Bozuklukları	484
4.9.3.9. Yazım Yanlışları	486
BÖLÜM V.....	490
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	490
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	490
5.1.1. Dış Yapı Özelliklerine Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	492
5.1.2. İç Yapı Özelliklerine Yönelik Sonuç ve Tartışma	495

5.1.3. Dil ve Anlatım Özelliklerine Yönelik Sonuç ve Tartışma	497
5.2. Öneriler	499
5.2.1. Yazara ve Çizere Öneriler	499
5.2.2. Yayınevine Öneriler	499
5.2.3. Öğretmenlere Öneriler	499
5.2.4. Araştırmacılara Öneriler	500
KAYNAKLAR	501

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde yer alan deyimler	73
Tablo 2. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde yer alan ikilemeler	78
Tablo 3. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde yer alan yazım yanlışları.....	83
Tablo 4. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde yer alan deyimler	122
Tablo 5. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde yer alan ikilemeler	128
Tablo 6. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde hitap ettiği yaş grubu çocukların düzeylerinin üzerinde olduğu düşünülen sözcük ve sözcük grupları	131
Tablo 7. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde yer alan yazım yanlışları	135
Tablo 8. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserde yer alan deyimler	171
Tablo 9. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserde yer alan ikilemeler	176
Tablo 10. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserde hitap ettiği yaş grubu çocukların düzeylerinin üzerinde olduğu düşünülen sözcük ve sözcük grupları	179
Tablo 11. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserde yer alan yazım yanlışları	184
Tablo 12. “Bebek Annem” adlı eserde yer alan deyimler.....	217
Tablo 13. “Bebek Annem” adlı eserde yer alan ikilemeler.....	224
Tablo 14. “Bebek Annem” adlı eserde hitap ettiği yaş grubu çocukların düzeylerinin üzerinde olduğu düşünülen sözcük ve sözcük grupları.....	227
Tablo 15. “Bebek Annem” adlı eserde yer alan yazım yanlışları.....	231
Tablo 16. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde yer alan deyimler	272
Tablo 17. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde yer alan ikilemeler	277
Tablo 18. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde hitap ettiği yaş grubu çocukların düzeylerinin üzerinde olduğu düşünülen sözcük ve sözcük grupları.....	283
Tablo 19. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde yer alan yazım yanlışları	285
Tablo 20. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde yer alan deyimler	317
Tablo 21. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde yer alan ikilemeler	324

Tablo 22. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde hitap ettiği yaş grubu çocukların düzeylerinin üzerinde olduğu düşünülen sözcük ve sözcük grupları	329
Tablo 23. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde yer alan yazım yanlışları	335
Tablo 24. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde yer alan deyimler	362
Tablo 25. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde yer alan ikilemeler	372
Tablo 26. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde hitap ettiği yaş grubu çocukların düzeylerinin üzerinde olduğu düşünülen sözcük ve sözcük grupları	378
Tablo 27. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde yer alan yazım yanlışları.....	385
Tablo 28. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde yer alan deyimler.....	418
Tablo 29. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde yer alan ikilemeler.....	425
Tablo 30. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde hitap ettiği yaş grubu çocukların düzeylerinin üzerinde olduğu düşünülen sözcük ve sözcük grupları	429
Tablo 31. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde yer alan yazım yanlışları.....	433
Tablo 32. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde yer alan deyimler	468
Tablo 33. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde yer alan ikilemeler	475
Tablo 34. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde hitap ettiği yaş grubu çocukların düzeylerinin üzerinde olduğu düşünülen sözcük ve sözcük grupları	482
Tablo 35. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde yer alan yazım yanlışları	486

FOTOĞRAF / RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserin ön ve arka kapağı	45
Resim 2. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde sayfa 35’te yer alan görsel	49
Resim 3. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde sayfa 45’te yer alan görsel	50
Resim 4. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde sayfa 56’da yer alan görsel	50
Resim 5. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde sayfa 62’de yer alan görsel	51
Resim 6. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde sayfa 78’de yer alan görsel	51
Resim 7. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserin ön ve arka kapağı.....	87
Resim 8. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde sayfa 24’te yer alan görsel.....	91
Resim 9. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde sayfa 37’te yer alan görsel.....	92
Resim 10. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde sayfa 58’de yer alan görsel.....	92
Resim 11. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde sayfa 88’de yer alan görsel	93
Resim 12. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde sayfa 102’de yer alan görsel	94
Resim 13. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserin ön ve arka kapağı.....	139
Resim 14. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserde sayfa 44’te yer alan görsel.....	144
Resim 15. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserde sayfa 39’da yer alan görsel.....	144
Resim 16. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserde sayfa 94’te yer alan görsel.....	145
Resim 17. “Bebek Annem” adlı eserin ön ve arka kapağı	188
Resim 18. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 10’da yer alan görsel	192
Resim 19. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 16’da yer alan görsel	193
Resim 20. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 66’da yer alan görsel	193
Resim 21. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 101’de yer alan görsel	194
Resim 22. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 132’de yer alan görsel	195
Resim 23. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 23’te yer alan görsel	196
Resim 24. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 63’te yer alan görsel	196

Resim 25. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 142’de yer alan görsel	197
Resim 26. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 146’da yer alan görsel	197
Resim 27. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserin ön ve arka kapağı.....	236
Resim 28. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 16’da yer alan görsel	241
Resim 29. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 24’te yer alan görsel	241
Resim 30. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 30’da yer alan görsel	242
Resim 31. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 33’te yer alan görsel	243
Resim 32. “Çatıdaki gezegen” adlı eserde sayfa 38’de yer alan görsel.....	244
Resim 33. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 43’te yer alan görsel	245
Resim 34. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 60’da yer alan görsel	246
Resim 35. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 88’de yer alan görsel	246
Resim 36. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 97’de yer alan görsel	247
Resim 37. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 114’te yer alan görsel	247
Resim 38. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 125’te yer alan görsel	248
Resim 39. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 149’da yer alan görsel	249
Resim 40. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 157’de yer alan görsel	249
Resim 41. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserin ön ve arka kapağı.....	290
Resim 42. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 14’te yer alan görsel.....	294
Resim 43. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 19’da yer alan görsel.....	294
Resim 44. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 22’de yer alan görsel.....	295
Resim 45. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 32’de yer alan görsel.....	295
Resim 46. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 52’de yer alan görsel.....	296
Resim 47. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 60’da yer alan görsel.....	296
Resim 48. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserin ön ve arka kapağı	339
Resim 49. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 19’da yer alan görsel	343
Resim 50. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 73’te yer alan görsel	343

Resim 51. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 95’te yer alan görsel	344
Resim 52. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 125’te yer alan görsel	344
Resim 53. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 137’de yer alan görsel.....	345
Resim 54. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 183’te yer alan görsel	345
Resim 55. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserin ön ve arka kapağı	390
Resim 56. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 17’de yer alan görsel	394
Resim 57. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 33’te yer alan görsel	395
Resim 58. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 50’de yer alan görsel	395
Resim 59. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 10’da yer alan görsel	396
Resim 60. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 26’da yer alan görsel	397
Resim 61. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 55’te yer alan görsel	397
Resim 62. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 104’te yer alan görsel	398
Resim 63. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 148’de yer alan görsel	398
Resim 64. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 155’te yer alan görsel	399
Resim 65. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserin ön ve arka kapağı.....	438
Resim 66. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 54’te yer alan görsel.....	442
Resim 67. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 77’de yer alan görsel.....	443
Resim 68. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 11’de yer alan görsel.....	444
Resim 69. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 97’de yer alan görsel.....	444

Resim 70. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 90’da yer alan görsel.....	445
Resim 71. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 156’da yer alan görsel.....	445

SİMGELER VE KISALTMALAR

Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
TDK	: Türk Dil Kurumu
s.	: sayfa
ss.	: sayfa sayısı
t.y.	: tarihi yok
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
Yay. haz.	: Yayına hazırlayan
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi

Şirin (2007a)'e göre çocuk edebiyatı, çocuğun bakış açısını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; çocuğa uygun içeriği, yalın bir şekilde ortaya koyan; çocuğa okuma alışkanlığı edindirmesi yanı sıra çocuğun estetik açıdan gelişimine fırsat tanıyan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.

Buradan hareketle çocukluk döneminde dinleme, okuma, yazma, düşünme ve eleştiri kültürü kazanma aşamalarında en etkin uyaranın dil, edebiyat ve sanat değeri taşıyan çocuk kitapları olduğu söylenebilir. Öyle ki okuma arzusunun okuma ilgisine, okuma eyleminin okuma kültürüne dönüşmesinde okuma da bir öğrenme ve eğitim aşamasıdır (Şirin, 2007a).

Bu açıdan bakıldığında Sever (2019a), okuma kültürü kazanma sürecini; dinleme becerisi, okuma-yazma becerisi, okuma alışkanlığı, eleştirel okuma becerisi ve evrensel okuryazarlık olmak üzere basamaklandırmıştır. Öyle ki farklı dünyalara merdiven oluşturan kitaplar; her bir basamakta çocuğun keşfetmesine, kavramasına, yorumlamasına, zevk almasına ve kendi dünyasının zenginleşmesine fayda sağlar (Kaya, 2014). Böylelikle de çocuğun okumaya karşı pozitif bir tutum geliştirmesini sağlar ve bu durum da okuma alışkanlığı kazanma sürecinde önemli bir adım oluşturur. Buradan hareketle Arıcı, Ungan ve Şimşek (2018)'in de belirttiği gibi hikâye ve romanların, eğitimde en öncelikli kullanım amaçlarından birinin “okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak” olduğu ifade edilebilir.

Nitekim kitap; çocukların bilişsel, duyuşsal, dil, sosyal ve kişilik gelişimlerini doğrudan etkileyen bir araç görevi üstlenir. Kitaplar sayesinde çocuklar; düşünme, problem çözme, yaratıcılıklarını ve becerilerini geliştirme fırsatlarını yakalar ve doğaya, insanlara, doğadaki başka canlılara karşı duyarlılık kazanır (Tanju, 2010). Ayrıca çocukların karşılaştırma, eleştirme ve düşünme yeteneğinin gelişim göstermesinde de en etkin iletişim

aracı kitaplardır (Şirin, 2007b). Buradan da anlaşıldığı üzere kitaplar, çocuklar için oldukça mühim olmakla beraber onlara pek çok katkıda bulunur.

Bu bağlamda, yazınsal türler içerisinde çocuk okurların faydalanabileceği en zengin türler hikâyeler ve romanlardır (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016). Öyle ki her çocuğun bir kitap ile karşı karşıya gelmesi ve onunla ilişki kurması gerekir. Fakat önemli olan çocuğun kitapla karşı karşıya gelmesi değil, nitelikli çocuk kitapları ile tanışmasıdır. Bu kapsamda, nitelikli çocuk kitaplarının belirlenmesinde, çocuk edebiyatı öğelerinin dikkate alınması çok önemli bir konudur. Bu hususta, hikâye ve roman türlerinde kaleme alınan eserlerin çocuklara uygun olanlarının belirlenmesinde temel ölçütlerin, çocukların gelişim özelliklerine bağlı olarak tespit edilmesi gerekir (Temizyürek ve diğerleri, 2016, s. 94).

Nitekim çocuk edebiyatının ülkemizde son yıllarda gelişme göstermesi ve öneminin fark edilmesiyle beraber çocuk edebiyatı yazar ve çizerlerinin sayısında ciddi bir artış olduğu görülmüştür. Bu kapsamda çocuğa ve çocuk edebiyatına son derece önem veren, işini titizlikle yapan, nitelikli kitaplar oluşturan, üretken ve başarılı çocuk yazarlarından birisinin de Behiç Ak olduğu ifade edilebilir.

Bu doğrultuda Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezi'nde ilgili alanyazın incelendiğinde Behiç Ak'ın gerek hikâye gerekse tiyatro oyunları ile birçok araştırmaya çalışma konusu olduğu görülmektedir. Yazarın bazı çocuk romanlarının da “söz varlığı ve okunabilirlik (Ziya, 2019)”, “erdemler ve karakter güçler (Altuntaş, 2019)”, “değerler eğitimi ve Türkçe öğretimine katkısı (Başar, 2019)” ve “muhteva (Alkan, 2019)” gibi farklı yönlerden birtakım araştırmalara konu olduğu görülmektedir.

Ancak yazarın romanlarının bir bütün olarak “çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından” incelenmediği görülmektedir. Bu nedenle Behiç Ak'ın çocuk romanları, çocuk edebiyatının temel öğelerine göre (kâğıt, metin tasarımı, kapak, boyut, ciltleme, sayfa ve yazı tasarımı, resimleme; olay örgüsü, konu, ileti, yan düşünceler, kahramanlar, mekân, değerler; dil ve anlatım) incelenmiştir. Araştırma; Behiç Ak'ın çocuk romanlarının dış yapı özelliklerini, iç yapı özelliklerini, dil ve anlatım özelliklerini bir bütün olarak ele alan ilk kapsamlı araştırma ve diğer araştırmaları da tamamlayıcı bir araştırma olması sebebiyle önemlidir. Araştırma ile nitelikli çocuk kitaplarının hem eğitimcilere hem de ebeveynlere tanıtılmasında ve seçilmesinde faydalı olacağı düşünülmektedir.

Nitekim bu araştırmanın temel amacı, “Behiç Ak'ın çocuk romanlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi”dir.

1.2. Problem cümlesi ve alt problemler

Bu araştırmanın problem cümlesini “Behiç Ak’ın çocuk romanlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından özellikleri nelerdir?” oluşturmaktadır. Bu problem doğrultusunda ise şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

- Behiç Ak’ın çocuk romanları, “dış yapı özellikleri” açısından çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
- Behiç Ak’ın çocuk romanları, “iç yapı özellikleri” açısından çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?
- Behiç Ak’ın çocuk romanları, “dil ve anlatım özellikleri” açısından çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun özellikler taşımakta mıdır?

1.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Behiç Ak’ın Güneşli Kitaplığı’ndan çıkan 8-12 yaş ve üzeri çocuklara hitap eden 9 çocuk romanının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi ile sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

- Edebiyat: Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın, gökçe yazın (Türk Dil Kurumu (TDK), 2011, s. 754).
- Çocuk: Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak (TDK, 2011, s. 556).
- Çocuk edebiyatı: Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel

ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2019a, s. 17).

- Çocuğa görelilik: Çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun bir duyarlılıktır. Hangi yaş grubu dikkate alınarak edebiyat yapılıyorsa çizgi-resimden edebiyata çocuk dünyasının yansıtılması gerekir (Şirin, 1994, s. 19).
- Çocuk gerçekliği: Çocuk gerçekliği, çocukların gerçekmiş gibi alımladıkları fakat hiç de nesnel olmayan alımlama farklarının yakalanmasıdır (Dilidüzgün, 2018, s. 73).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde; çocuk, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramları açıklanmıştır. Ardından çocuk edebiyatının tarihi gelişimine ve çocuk edebiyatında roman türüne yönelik bilgilere yer verilmiştir. Daha sonrasında çocuk edebiyatının temel öğeleri aktarılmıştır. Son olarak ise Behiç Ak'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserlerine değinilmiştir ve ilgili araştırmalardan söz edilmiştir.

2.1. Araştırmanın kuramsal çerçevesi

2.1.1. Edebiyat ve çocuk edebiyatı

Meriç (2017), çocuk edebiyatının çizgilerinin belirlenmesinde; ilk olarak “çocuk” kavramının ne olduğunun belirlenmesi gerektiğini ifade eder. O nedenle “çocuk edebiyatı” ifadesini tanımlayabilmek için öncelikle bu ifadeyi oluşturan “çocuk” ve “edebiyat” kavramlarının açıklanması uygun olacaktır:

“Çocuk” kavramının, TDK Güncel Türkçe Sözlük'te farklı şekillerde tanımı yapılmıştır: Birinci tanım, “(isim) Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız; yavru, bala, uşak, velet (TDK, 2023).”; ikinci tanım, “(isim) Soy bakımından oğul veya kız; yavru, bala, döl, evlat, zürriyet (TDK, 2023).”; üçüncü tanım, “(isim) Genç erkek (TDK, 2023).”; dördüncü tanım, “(isim, mecaz) Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi (TDK, 2023).”; beşinci tanım, “(isim, mecaz) Büyüklere yakışmayacak, daha çok küçüklerin yapabileceği gibi davranan kimse (TDK, 2023).” ve altıncı tanım, “(isim, mecaz) Belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse (TDK, 2023).” şeklindedir.

Bizim konumuz olan “çocuk”, “bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız”dır. Bebeklik, 0-2 yaş aralığı; erginlik ise 15-16 yaşları kabul edildiğine göre çocuk, 2 ila 16 yaşları arasında kız ve erkekler için kullanılan ortak addır.

Bu hususta çocuk kavramı ile ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında kavrama ilişkin yaklaşımların birbirleriyle örtüştüğü görülmektedir: Kaynaklar, çocuğu; “iki yaşından erginlik çağına kadar süregelen büyüme dönemi içerisinde olan insan yavrusu veya daha erinlik dönemine ulaşmamış kız veya erkek (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976)” ve “bebeklik ile erginlik çağı arasındaki gelişme döneminde olan insan (Oğuzkan, 1974)” şeklinde tanımlamaktadır.

“Edebiyat” kavramı ise TDK Güncel Türkçe Sözlük’te farklı şekillerde tanımlanmıştır: Birinci tanım, “(isim) Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın, gökçe yazın (TDK, 2023).”; ikinci tanım, “(isim) Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür (TDK, 2023).” ve üçüncü tanım, “(isim, mecaz) İçten olmayan, gereksiz, yapmacık, boş sözler (TDK, 2023).” şeklindedir.

Birinci tanımda görüldüğü gibi edebiyat, sözle yapılan ve malzemesi dil olan bir sanattır. Bu bakımdan insanın yaşadığı her olay, düşündüğü her şey, hissettiği her duygu, kurduğu her hayal; edebî eserin konusu olabilir. Bu hususta Kavcar (1999)’a göre edebiyat, dönemler boyunca insanın duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en geniş ve en kuvvetli şekilde ortaya koyan bir sanat dalıdır.

Aslan (2013) ise edebiyatı; duyguların, düşüncelerin, insana ve hayata ilişkin yaşantıların ve özelemlerin; yazarın yarattığı mekân ve zamanda, kahramanlar aracılığıyla estetik bir dille anlatılması şeklinde tanımlar. E. Özdemir (2017) ise edebiyatın; insanların duygu, düş, düşünce ve bilinç dünyasını şekillendirdiğini, insanlar arasında güçlü ilişkiler kurduğunu ve köprüler oluşturduğunu ifade eder. Lukens, Smith ve Coffel (2013, çev. 2021) da bu ifadeyi destekleyerek edebiyatın farklı insanların hayatlarına bakabileceğimiz pencereler açtığını söyler.

Nitekim edebiyat ile çocuk edebiyatını kesin çizgilerle birbirlerinden ayırmak mümkün değildir. Çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilebilecek ürünlerin, genel edebiyat ürünlerinden en temel farklılığını bu eserlerin dili, anlatımı ve teması oluşturur. Ancak her ne kadar edebiyat içerisinde böyle bir farktan bahsedilse de hitap ettiği grup, çocuk olmayan birçok ürün de çocuğun ilgi alanına girebilir (Temizyürek ve diğerleri, 2016).

Bu bağlamda Şimşek ve Yakar (2018), gelişim sürecindeki çocuğun anlama ve algılama seviyesini dikkate alıp duygu ve düşünce dünyasına seslenen edebiyatın, “çocuklar için

edebiyat” veya kısacası “çocuk edebiyatı” olduğunu ve bu edebiyatın öncelikli hedef kitlesinin de 2 ila 15 yaş arasındaki çocuklar olduğunu ifade etmiştir.

Şirin (2007a) de çocuk edebiyatı kavramını, “asıl çıkış noktası çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uyumlu; çocuğun bakış açısını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve karakterlerde çocuğa göre içeriği sade bir şekilde ve samimiyetle ortaya koyan; çocuğa okuma alışkanlığı edindirmesi yanında edebiyat, sanat ve estetik açıdan gelişmesine katkıda bulunan, çocuğu duyarlı bir şekilde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatı” şeklinde tanımlamıştır.

Oğuzkan (2013)’a göre ise çocuk edebiyatı; 2 ila 14 yaşları arasında bulunan kişilerin ihtiyacını karşılayan, çocukluk döneminde olan kişilerin hayal, duygu ve düşüncelerine hitaben sözlü ve yazılı bütün eserleri içerir.

Nitekim bu görüşler doğrultusunda; çocuğun hayal dünyasına seslenen, estetik bir boyut taşıyan, sözcük dağarcığına uygun, ana dilinin gelişmesini sağlayabilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri kapsayan, psikososyal gelişimini destekleyen, severek okuyup zevk duyduğu yazılı ve sözlü edebiyat ürünleri; çocuk edebiyatı ürünleri kapsamında değerlendirilebilir.

Bunun yanı sıra alanyazında çocuk edebiyatı ile ilgili daha birçok tanımın yapıldığı görülmektedir. Fakat bunun yanı sıra çocuk edebiyatı kavramının var olup olmadığı ile ilgili de tartışmalar ileri sürülmektedir. Bu hususta, “Çocuk edebiyatı, kahramanı çocuk olan edebiyat mıdır?” ve “Çocuklar için edebiyat var mıdır, yok mudur?” soruları tartışmaların temelini oluşturur.

Dilidüzgün (2018)’e göre bu tartışmaların temelinde çocuk edebiyatının zorlama ile var edilen bir alan olarak görülmesi yatmaktadır. Sınar Çılgın (2007)’a göre ise bunun sebebi, çocuk edebiyatı şeklinde bir kullanımın gençler, yaşlılar, kadınlar, erkekler gibi yaş ve cinsiyete göre ayrı edebiyatları çağırıştırabileceği düşüncesidir. Öyle ki çocuk edebiyatı kavramını kabul etmeyenler, edebiyatın bir bütün olduğunu düşünürler ve çocuğun da bu bütünden alabileceği parçaları almasını beklerler.

Bu konuda Cemal Süreya; edebiyatın var olduğunu ve çocukların da edebiyattan kendi paylarına düşenleri almaları gerektiğini savunur. Ona göre çocuk edebiyatı kavramında, çocuğu küçümseme yatar ve çocukların da yüzmeyi (okuma ve yazmayı) öğrendikten sonra büyüklerin girdiği denize girmelerinin gerektiğini düşünür (Seber, 1991’den aktaran

Şimşek ve Yakar, 2018). Öyle ki çocuklar için ayrı bir edebiyata gereksinimin olmadığını ileri sürenler Robinson Crusoe, Gulliver'in Yolculukları, Binbir Gece Masalları gibi yapıtların çocuklar için yazılmadığını ancak çocukların bunları okuduklarını örnek gösterirler (Ateş, 1998).

Buna karşın çoğu uzman, gene de ayrı bir çocuk edebiyatının varlığını kabul eder. Dilidüzgün (2018)'ün ifade ettiğine göre aslında çocuk edebiyatının ortaya çıkmasının sebebi; çocuğun gerçeklerinin, anlama şeklinin ve dünyayı kavrama şeklinin yetişkinlerden çok daha farklı olmasıdır. Öyle ki çocuk edebiyatı, öncelikli olarak bir edebiyattır ve edebiyatın olumuşuyla ilgili tüm ilkeler, çocuk edebiyatı için de geçerliliğini korur. Yani çocuk edebiyatı aslında her yaştan okurun ilgisini çekip okuyabileceği; dili ve anlatımı ile “çocuğa görelik” ilkesi temel alınarak yaratılan yeni bir alandır (Şirin, 1994).

Bu hususta şu bakış açısı aslında birçok problemi çözecektir: “Çocuk edebiyatı” kavramı, iki kelimeden oluşan belirtisiz isim tamlamasıdır. Tamlanan yani esas unsur, “edebiyat” kavramı, tamlayan yani yardımcı unsur ise “çocuk” kavramıdır. Yani edebiyat kavramını tamlayan çocuk kavramıdır ve bu ifadede esas olan, edebiyat kavramıdır. Bu sebeple edebiyatın ilkelerinden taviz vermeden bir edebiyat yapılacaksa “çocuk edebiyatı” kavramı doğrudur. Ancak edebiyat, hiçbir şeyi doğrudan anlatıp açıkça söylemez; sezdirir ve soyut bir şekilde anlatmayı esas alır. İşte bu açıdan bu ifade eleştirilebilir. Çünkü soyut ifadeler, benzetmeler ve yaklaşımlar; çocukların zorlanabileceği alanlardır. Çünkü çocuk denilen varlık, somut kavramlarla düşünür. Bu hususta çocuğun gelişimsel özelliklerinin göz ardı edilmediği; çocuğa görelik ve çocuk gerçekliği ilkelerinden de uzaklaşmadığı sürece çocuk edebiyatı kavramının kabul edilebileceği aşikârdır.

2.1.2. Çocuk edebiyatının tarihi gelişimi

Geçmişte yetişkinler için yazılmasına rağmen “klasikler” diye nitelendirilen birçok eserin çocuklar tarafından okunmaya başlanması ile “çocuk edebiyatı” kavramı ortaya çıkmıştır. Bu sebeple çocuk edebiyatının, yetişkinler için oluşturulan “edebiyat” gibi uzunca bir tarihi ve birikimi yoktur (Kıbrıs, 2016).

2.1.2.1. Dünya çocuk edebiyatının tarihi gelişimi

16. yüzyıla gelene dek çocukların okuması amacıyla hiçbir eser yazılmamıştır ve çocuklar için kitapların kaleme alınması, çocuk eğitimlerinin bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır (Şirin, 1994). Öyle ki dünya edebiyatında çocuklar için ortaya konulan eserler, öncelikli olarak o toplumun dünya görüşünü ve inancını kendisinden sonraki nesillere aktarmak amacıyla yazılmıştır (Sınar Çılgın, 2007). 18. yüzyıla kadar ise çocuklar ile alakalı yazılan eserler, kilisenin gölgesinde kalmıştır ve öğretici niteliklerinden kurtulamamıştır (Kıbrıs, 2016).

Çocuk edebiyatı ile alakalı gerçek anlamda yapılan ilk çalışmalar ise İngiltere, Fransa, Almanya, İskandinav ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkar. Daha çok “Robin Hood” ve “Tom Thumb” gibi halk hikâyelerinden ilham alınarak yazılan bu ilk eserler, anlatım ve resimlemeler açısından olabildiğince sade, masalımsı hikâyelerden meydana gelmekteydi (Kıbrıs, 2016). Öyle ki çocuk edebiyatının gelişmesinde matbaanın icadı, okur-yazar oranının yükselmesi ve okullaşma oranının artmasının yanı sıra halk edebiyatı ürünlerinin, özellikle de masalların, gündeme gelmesinin etkisi büyüktür. Özellikle de 17. yüzyıldan itibaren Ezop masalları varlığını yeniden hissettirir (Arslan, Şimsek ve Yakar, 2018).

Bu bağlamda çocuk edebiyatının başlangıç noktası 17. yüzyıl sayılabilir. Bu yüzyılda Charles Perrault, çocukluğunda annesinin kendisine anlatmış olduğu masalları kaleme alır. Perrault, doğrudan doğruya çocukların okuması amacıyla yazmadığı hâlde, çocuklar tarafından da coşkuyla okunur. Aynı yüzyılda Fransız yazarı La Fontaine, kaleme aldığı manzum hayvan hikâyeleriyle çocuk dünyasına hitap eder (Temizyürek ve diğerleri, 2016).

18. yüzyılda ise çocuklar için bir edebiyat gereksinimi iyiden iyiye varlığını hissettirir. Bu yüzyılda, çocuğun yaşına ve ilgi düzeyine dikkat ederek eser kaleme alan ilk yazar, İngiliz John Newberry'dir ve şarkı ile tekerlemelerden oluşan “Ana Kaz” isimli bir seri eser yazmıştır. Bunun yanı sıra bugün dahi, çocukların büyük bir sevgiyle okudukları Daniel Defoe'nin “Robinson Crusoe” ve Jonathan Swift'in “Gulliver'in Gezileri” olmak üzere pek çok klasik eser gene aynı yüzyılda kaleme alınmıştır (Kıbrıs, 2016).

19. yüzyılda Lewis Carrol, “Alice Harikalar Diyarında” isimli eseri kaleme almıştır ve böylelikle çocuk edebiyatı, nitelikli bir örneğe kavuşmuştur. Aynı yüzyılda bilim-kurgu türündeki macera romanları ile çocukların ilgi odağı hâline gelen Fransız yazar Jules

Verne; “Aya Seyahat”, “Denizler Altında Yirmi Bin Fersah” ve “Seksen Günde Devriâlem” gibi yapıtlarıyla yalnızca çocukların değil, yetişkinlerin de dikkatlerini çekmeyi başarmıştır (Kıbrıs, 2016). Bu dönemde macera türünde verdiği eserlerle dikkat çeken bir diğer isim ise Amerikan çocuk edebiyatı yazarı Mark Twain’dir. Özellikle de öksüz ve yaramaz bir çocuğun başından geçen maceraları anlattığı “Tom Sawyer’in Maceraları” adlı eser, çocuk edebiyatı alanında önemlidir (Arslan ve diğerleri, 2018). Aynı yüzyılda dünya çocuk edebiyatına katkı sağlayan başka bir yazar da İtalyan Carlo Callodi’dır. Callodi, memurluktan emekliye ayrılmasının ardından, bir marangozun çocuk sahibi olmasıyla alakalı hayallerini masalımsı bir hikâyeye “Pinokyo” adlı eserinde anlatmıştır (Kıbrıs, 2016).

20. yüzyıla gelindiğinde ise çocuk edebiyatı alanında en çok ilgi gören yapıt, Antoine de Saint-Exupery’nin “Küçük Prens” adlı eseri olur. 2000’li yıllarda ise J. K. Rowling’in “Harry Potter” serisi, tüm dünyada 400 milyondan fazla satılarak büyük ilgi görür (Arslan ve diğerleri, 2018).

Nitekim Kıbrıs (2016)’a göre 20. yüzyılda çocuk edebiyatı, tüm dünyada ayrı bir edebiyat alanı hâline gelmiştir ve her ülkede nüfusun üçte birine yaklaşan çocukların varlığına dayanarak büyük bir sektöre dönüşmüştür.

2.1.2.2. Ülkemizde çocuk edebiyatının tarihi gelişimi

Eski dönem Türk edebiyatında “çocuk” unsuruyla çok fazla karşılaşılmaz ve “tıfl” kelimesiyle ifade edilen çocuk, daha çok bir tasvir unsuru olarak kullanılır. Öyle ki Türk edebiyatında çocuklara yönelik dikkat çeken iki eser, 17. ve 18. yüzyıllarda kaleme alınan Nabi’nin “Hayriye” ve Sümbülzade Vehbi’nin “Lütfiye” isimli eserleridir (Arslan ve diğerleri, 2018).

Türkiye’de çocuk edebiyatının ortaya çıkışı, eğitim konusuyla alakalı ciddi çalışmaların gün yüzüne çıkmaya başladığı Tanzimat dönemine denk gelir (Sınar Çılgın, 2007). Bu dönemde, Şinasi’nin La Fontaine’den çevirisini yaptığı “Eşek ile Tilki Hikâyesi” bu kapsamda ilktir. (Temizyürek ve diğerleri, 2016). Aynı dönemde dünya çocuklarının severek okuduğu “Tercüme-i Hikâye-i Robinson”, “Gulliver’in Seyahatnamesi”, “80 Günde Devriâlem” ve “Merkez-i Arza Seyahat” gibi eserler de Türkçeye kazandırılmıştır (Kıbrıs, 2016).

1908 tarihinde İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla gelecek nesilleri yetiştirmek, önceki dönemlerden daha çok önemli hâle gelir. Bu doğrultuda 1911'de İbrahim Alâaddin Gövsa "Çocuk Şiirleri" adıyla çocuklara yönelik ilk şiir kitabını çıkarır. Bu kitapta yer alan şiirlerde; çocuğa direkt nasihat vermek yerine, metnin içindeki iletiyi anlamayı, çocuğun zekâsına bırakır. Bu çalışmayı ise Ali Ulvi'nin "Çocuklarımıza Neşideler (1912)" ve Tefik Fikret'in "Şermin (1914)" eseri izler. Bir öğretmen ve aynı zamanda şair olan Tefik Fikret, hece ölçüsü ile sade bir dil kullanarak çocuklara yönelik kaleme aldığı şiirlerinde, "yeni insan" tipini yetiştirmeyi hedefler (Sınar Çılgın, 2007).

Milli edebiyat döneminde ise Anadolu'nun asırlardan beri aktararak gelen değerleri, toplumcu bir endişeyle konu edinilmeye başlanmıştır ve edebiyatın yalnızca büyükler için değil, çocuklar için de bir eğitim aracı niteliğinde olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda da Ziya Gökalp'in "Kızıl Elma"sı, Fuat Köprülü'nün "Mektep Şiirleri", Ali Ekrem Bolayır'ın "Çocuk Şiirleri" ve "Şiir Demeti" çocuklar için kaleme alınmıştır (Kıbrıs, 2016).

Cumhuriyet öncesi devirde; Ömer Seyfettin, Ahmet Rasim, Ahmet Hikmet Müftüoğlu ve Hüseyin Rahmi Gürpınar da çocukların sevdiği hikâyeler kaleme almışlardır (Temizyürek ve diğerleri, 2016).

Özellikle de Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin olaya dayanması ve dilinin sadeliği çocukların okumasını kolaylaştırmış ve Ömer Seyfettin'i, çocuklar için ayrı baskıları oluşturulan bir yazar hâline getirmiştir. Öyle ki yazarın "Pembe İncili Kaftan", "Kütük" ve "Forsa" adlı eserleri konularını tarihten; "And", "Kaşığı" ve "Falaka" adlı eserleri ise konularını çocukluk anılarından almıştır ve çocuklara yalnızca dil zevki vermekle kalmayıp ayrıca tarih bilinci, sorumluluk duygusu, hayvan sevgisi, devlete bağlılık, dostluğun ve arkadaşlığın önemine ilişkin iletiler de verirler. Ancak Ömer Seyfettin'in çocuklar için baskısı yapılan "Beyaz Lale" ve "Bomba" gibi hikâyeleri çocuklar için uygun değildir. Bu öykülerdeki insanların fırınlarda yakılması, Bulgar askerinin namusunu kurtarmak için intihar eden Lale'nin soğuk bedenine tecavüz etmesi veya Magda adlı hamile kadının kaldırdığı kapağın altında kocasının kesilmiş başı ile karşılaşması gibi sahneler, çocuğun hayat tecrübelerinin çok dışındadır ve onlar için olumsuzluk teşkil etmektedir (Sınar Çılgın, 2007).

Arslan ve diğerleri (2018)'nin ifade ettiği üzere Cumhuriyet'in ilanından sonra ise çocuk edebiyatı alanında ortaya çıkan ürünlerin sayısında oldukça ciddi bir yükseliş görülmüştür.

Cumhuriyet döneminde, bilhassa 1930’lu yıllardan başlayarak çocuk şiirleri yazma hususunda ayrı bir çaba gösterilmiştir. Fazıl Hüsni Dağlarca’nın “Açıl Susam Açıl”, “Yeryüzü Çocukları”, “Yanık Çocuklar Koçaklaması”, “Balina ile Mandalina” ve “Cinoğlan” adlı eserleri bu şiirlere örnek olarak verilebilir (Şirin, 1994). Öte yandan kimi yazarlar da çocuk romanı yazma hususuna önem vermişlerdir. Bu alandaki eserlere ise Mahmut Yesari’nin “Bağrıyanık Ömer”, Nimet Çalapa’nın “87 Oğuz”, Huriye Öniz’in “Köprüaltı Çocukları” ve Cahit Uçuk’un “Türk İkiizleri” isimli eserleri örnek verilebilir (Kıbrıs, 2016).

1940’lı yıllardan itibaren yazdığı kitaplarında, kendine özgü duyarlılığı ile daha çok özürllü kahramanları konu alan Kemalettin Tuğcu da çocuklar tarafından ilgiyle okunmuştur (Temizyürek ve diğerleri, 2016, s. 216). Bu yüzyılın ortalarında ise masal alanında da önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Çocukların masal dinleme ve okuma gereksinimini gidermek için pek çok yazar, masalları güncelleme çalışmalarında bulunmuşlardır. Bu bağlamda Naki Tezel’in “İstanbul Masalları” ile “Çocuk Masalları”, Tahir Alangu’nun “Billur Köşk Masalları” ve Eflatun Cem Güney’in “Az Gittim Uz Gittim” masalı örnek olarak verilebilir (Şirin, 1994).

Temizyürek ve diğerleri (2016), 1970’li yıllardan bu yana farklı dergi ve gazetelerin, radyo ve televizyon kanallarının da tesiriyle çocuk edebiyatında önemli gelişmelerin olduğunu ifade eder. Şüphesiz ki bu alanda en büyük gelişme, yazarların çocuklar için bilinçli bir şekilde yazmayı benimsemiş olmalarıdır.

Nitekim günümüzde çocuklar tarafından şiir, öykü ve romanları ilgiyle okunan isimler şu şekilde sıralanabilir: Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, Ayla Çınaroğlu, Zeynep Cemali, Bestami Yazgan, Mustafa Ruhi Şirin, Muzaffer İzgü, Sevim Ak, Behiç Ak, Şermin Yaşar, Necdet Neydim, Ayla Kutlu, Feridun Oral, Fatih Erdoğan, Mavisel Yener, Miyase Sertbarut, Bilgin Adalı, Çetin Öner, Nezihe Meriç... Yenilikçi masal yazarları arasında ise Cahif Zarifoğlu, Aytül Akal, Mevlâna İdris Zengin, Ayla Çınaroğlu, Mustafa Ruhi Şirin ve Elvan Pektaş Deniz örnek olarak verilebilir. Öyle ki günümüzde bu yazar kadrosunun daha da geniş olduğu ve çocuk gerçekliğini ve çocuğa görelilik ilkelerinin esas alınarak nitelikli ürünlerin verildiği bilinmektedir.

Bununla birlikte bu dönemin önemli bir özelliği de çocuk kitaplarındaki resimlemelere ayrıca bir önemin verilmesidir. Son yıllarda çocukların kitaplarını resimleme ve düzenlemek özel bir uğraş alanına dönüşmüştür (Kıbrıs, 2016). Bu alanda Mustafa

Delioğlu, Nazan Erkmén, Gözde Bozkurt, Jilda Sahakyan, Saadet Ceylan, Güldehan Özbey, Yeşim Akbulut, Can Gökníl, Serpil Ural, Ferit Avcı, Betül Atlı, Yıldırım Derya, Ender Dandul, Aşkın Güngör, Aykut Erdoğan, Ümit Ögmél, Asiye Erin, Ali Batı, Fatih Erdoğan, Feridun Oral gibi isimler çalışmalarını yürütmektedir.

Sonuç olarak çocuk edebiyatı kültürü, “Çocuk edebiyatı veya çocuklar için edebiyat yoktur.” diyenlerin aksine son yıllarda hızlı bir ivme kazanmıştır. Çocuklar için yazmanın önemine varılmıştır ve bu alanda kuram ve uygulama alanında da kendisini yetiştirmeye çalışan pek çok yazar vardır. Ayrıca çocuk yazınıyla ilgili olarak kuramsal ve akademik anlamda ilgilenenlerin sayısı da her geçen gün artmaktadır.

2.1.3. Çocuk edebiyatında roman

Yazınsal türler içerisinde çocuk okurların faydalanabileceği en zengin türler, hikâyeler ve romanlardır (Temizyürek ve diğerleri, 2016). Öyle ki Oğuzkan (2013)’a göre roman; insanların maceralarını, kişiliklerini, düşünce ve duygu dünyalarını ayrıntılarıyla kendine has bir şekilde aktaran uzun düz yazılardır.

Roman çocuklara; olayların sebepleri ve niçinleri hakkında ayrıntılı olarak düşünme, olaylar arasında ilişki kurma, olayları bir bütün içerisinde detaylarına inerek görme imkânı sunar (Güleryüz, 2013). Sınar Çılgın (2007)’ın ifade ettiği üzere ise roman, çocuğun kısıtlı olan yaşam deneyimlerine zenginlik katar, çocuğun görüş alanını genişletir; başka karakterleri, başka hayatları, farklı ülke ve kültürleri tanıtır ve çocuğun yaşamını sürdürdüğü toplumun değer yargılarını kavramasına fayda sağlar.

Dilin zenginliklerinin de en etkili şekilde verileceği yer, romanlardır. Öğrenciler, roman okuyarak dilin zenginliklerini görebilirler ve dili doğru kullanabilirler. Öyle ki romanlar; içerisinde şiir, mani, ninni, şarkı, türkü gibi manzum bölümleri de bulundurabilir. Bunun yanı sıra romanlarda; atasözü ve deyimler yer alabilir, benzetmelerden yararlanılabilir. Böylece dilin zenginliği ortaya konulur. Ayrıca romanlar içerisinde, çok sayıda ve farklı kelimeler barındırabileceğinden çocukların kelime dağarcığına da katkı sağlanır (Ungan ve diğerleri, 2018).

Nitekim bu bağlamda Oğuzkan (2013), çocuk hikâyelerinde ve romanlarında olması gereken başlıca özellikleri; çocukların ilgilerine, yaşam tecrübelerine ve algılama

düzeylerine uygun bir konu; çocuk düşüncesine uygun olan sade ve gerçekçi bir plan, mantıklı bir sonla biten hareketli olaylar, özellikleri iyi anlatılan kahramanlar, kısa cümleler ve paragraflar ile süreleyici bir anlatım, yerinde olmak şartıyla mizahi unsurlar ve metinle alakalı güzel ve anlamlı resimler şeklinde sıralar.

2.2. Çocuk edebiyatının temel öğeleri

Alanyazın incelendiğinde bir çocuk edebiyatı eserinde genel olarak aranan özellikler üç başlık altında aşağıda verilmiştir:

2.2.1. Dış yapı ile ilgili öğeler

2.2.1.1. Kâğıt

Çocuk kitaplarında gözü yormayacak, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıt kullanılmalıdır (Karatay, 2018). Temizyürek ve diğerleri (2016) de çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın; çok parlak olmayan, mat renkte ve birinci hamur olması gerektiğini ve ikinci hamur kâğıtların kaliteli olanlarının da kullanılabileceğini ifade eder. Bunun yanı sıra hem çabuk yırtılan hem de basılan resimlerin silik gözüktüğü üçüncü hamur kâğıtların çocuk kitaplarında kullanılmaması gerektiğine vurgu yaparlar.

2.2.1.2. Metin tasarımı

Çocuk kitapları için hazırlanan görseller ne kadar iyi olursa olsun, metinler ile görsellerin sayfa düzeni birbirlerini tamamlamalıdır. Aksi hâlde görseller, çocuklarda kitaba ilişkin ilgi ve merak uyandırmayacak ve okuma isteği oluşturmayacaktır.

Nitekim çocuk kitaplarında yer alan görseller ya metnin üstüne ya da metnin altına gelecek şekilde yerleştirilir. Bazı kitaplarda ise metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarım yapılır. Bazı kitaplarda yapılan en kritik tasarım biçimi de

metin ve resim iç içe olacak şekildedir. Bu tasarım şeklinde; metin, resmin üstünde ve resimde kullanılan renkten ayrı bir renk ile verilir. Resimlerin üstüne yerleştirilen metinde tercih edilen yazı rengi ise yerleştirildiği zemine zıt olarak tercih edilmelidir; aksi hâlde metni okumak güçleşir. Bu tasarım türünde renk uyumunu sağlamak mümkün değilse de diğer tasarım şekilleri kullanılmalıdır (Karatay, 2018).

2.2.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

“Kapak” ile ilgili özellikler şu şekildedir:

Çocuklar için kaleme alınan kitapların kapakları, çocukların kitaba karşı ilgilerini ve merakını uyandıran ilk görsel öğedir. Öyle ki çocukların kitaba yönelip kitabı incelemek ve okumak istemesi için bir davetiye niteliği taşıyan kapak tasarımları, çocuk kitaplarının içeriği kadar önem arz eder. Yurttaş (1997) bu hususta; albenili ve içeriği açımlayan, kitaba ilişkin gizlerden ipuçları taşıyan renkli bir kapağın, çocuklar için oldukça çekici olduğunu ifade eder. Bu bağlamda çocuk kitaplarının kapağında kullanılan resimlerin kitapta işlenen konu, olay ve ana düşünce ile alakalı çocuğa ipuçları sunması; çocukta ilgi ve merak uyandırması ve okuma sürecinde çocuğun ön bilgilerini açığa çıkarmasına yardımcı olmalıdır (Soylu Koyuncu ve Kaptan, 2005). Bunun yanı sıra kitap kapağındaki tasarımın yeterince dikkat çekmemesi; yanlış, eksik veya abartılı tasarımı; kitabın içeriği her ne kadar iyi de olursa olsun, ilk görüşte kitabın itici gelmesine sebebiyet verebilir. Ayrıca kitabın uzun bir süre kullanılabilmesi için kapağının dayanıklı olması gerekmektedir. Bu sebeple de, bütün kitaplarda olduğu gibi, çocuk kitaplarında karton kapak kullanılmalıdır. Kapağın kırılma özelliği az olmalı ve kapağın üstündeki yazı ve resimleri açık ve net bir şekilde yansıtabilecek nitelikte olmalıdır (Karatay, 2018).

Yardımcı ve Tuncer (2002)’e göre de çocuk kitaplarının kapak düzenlemesi, son derece önemli bir konudur. Çünkü kitabın kapağı; çocukları, kitabın dünyasına alan ilk adımdır. Ve kitabın kapağında genel olarak kitabın konusuyla alakalı resim bulunmalı; kitabın ve yazarın ismi ile baskı yılı gibi bilgilere yer verilmelidir. Ayrıca sağlam bir kapak, kitabın uzun süre saklanma olanağını arttırır.

Sınar Çılgın (2007) da bu konuda; tez dağılan ve yıpranan bir kitabın, çocuğun kitaba karşı duyduğu ilgiyi azaltacağını; kitabı, kitaplığında saklama şansını elinden alacağını ve belki de şahsi kitaplığını oluşturma hevesini kıracağını dile getirir.

“Boyut” ile ilgili özellikler Şu Şekildedir:

Çocuk kitaplarının boyutları, elde kolaylıkla tutulabilecek ve çocuğun ilgisini çekebilecek özellikte olmalıdır. Kitapların hacim ile ağırlık açısından kolaylıkla taşınmaya ve kullanılmaya elverişli nitelikte olması gerekir. Bu hususta çocuk kitapları için en uygun ölçünün 16x23 cm boyutunda olması gerektiği kabul edilir (Temizyürek ve diğeri, 2016).

Bunun yanı sıra çocuk kitapları, değışik boyutlarda da tasarlanabilir. Daima aynı boyuttaki kitaplara nazaran çocukların ilgisini çekmek amacıyla farklı boyutlu kitaplar da tercih edilebilir (Tür ve Turla, 2005). Fakat çocuk kitaplarının, hacim ile ağırlık yönünden, çocuğun kolaylıkla taşıyabileceği ve kitaplığına yerleştirebileceği boyutlarda olmasına da dikkat edilmelidir. Ayrıca genişlik yönünden, kitabın iki kapağı açıldığında, çocuğun kucacağının boyundan büyük olmamasına ve normal aralıklı bir kitaplık gözüne yerleştirebilecek büyüklükte olmasına da özen gösterilmelidir (Karatay, 2018).

“Ciltleme” ile ilgili özellikler Şu Şekildedir:

Yapılan kaliteli bir ciltleme, çocukların kitabı uzunca bir süre kullanabilmelerine olanak sağlar. Karatay (2018), üç tür ciltleme Şekli olduğundan bahseder: Bunlardan birincisi, sicimle dikme yani ince tel ya da iplikle dikme; ikincisi, tel zımba ile dikme ve üçüncüsü, kitap sayfalarının tutkallama yöntemi ile bir araya getirilmesidir. Sicimle dikme, kitap baskı sayısının çok fazla olması hâlinde maliyetli bir işlemdir. Fakat en sağlam ve kullanışlı olması sebebiyle tutkalla ciltleme yönteminin ardından en iyisidir. Çocuk kitaplarının hacmi ve sayfa sayısı göz önünde bulundurulduğunda ise en ekonomik ciltleme yönteminin tel zımba ile dikme olduğu görülür. Tel zımba ile dikilen kitaplar ise birden çok tel zımba ile dikilmelidir çünkü yalnızca kitabın ortasından bir tel zımbayla dikilen kitaplar çok daha çabuk dağılır (Karatay, 2018).

2.1.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Temizyürek ve diğeri (2016), metin ve resimlerin sayfa üzerine yerleştirilirken sayfanın alt-üst, sol-sağ kenar ve satırlar arasındaki boşluklarının, kitabın kolaylıkla okunabilir ve gerektiğinde kenarına not eklenebilir genişlikte tasarlanması gerektiğini aktarır. Bunun için ise sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmasını, satır aralıklarının normal aralıklı veya

normalden biraz daha fazla aralıklı olmasını ve paragraf uzunluklarının da kısa tutulması gerektiğini ifade eder.

Yazı tasarımı konusunda ise Kıbrıs (2016) Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının ders kitapları ve benzeri yayınlar için çocuk kitaplarında kullanılan harflerin ilkokulun birinci sınıfında 20-24 puntodan, ikinci ve üçüncü sınıflarda 18-20 puntodan daha küçük olmaması gerektiğini ancak dördüncü ve beşinci sınıflarda 12 puntoluk yazılar kullanılabileceği ve ileriki sınıflarda da harf boyutlarının 10 puntodan aşağı olmaması gerektiğini ölçüt olarak belirlediğini aktarır.

2.1.1.5. Resimleme

Alpay ve Anhegger (1975), resimsiz çocuk kitaplarının müziksiz orkestra hikâyeleri gibi kaldığını ifade eder. Karatay (2018) da bu konuda, “bir resim bin kelimeye bedeldir” diyerek çocuk kitaplarında yer alan resimlerin önemine dikkati çeker. Öyle ki sayfalarca yazı ile aktarılabilecek bir duygu, düşünce veya bilgi, bir resimle verilebilir. Okuma sırasında çocuğun anlamakta zorlanabileceği pek çok kavram, resimler aracılığıyla somutlaştırılıp anlamlı bir hâle getirilebilir.

Kitaplardaki resimler, çocukların beğeni ve kavrama seviyesine uygun olmalı; metnin iletisine görsel bir zenginlik katmalıdır. Kahramanların fiziksel özellikleri, metinde aktarılan kişilik özelliklerine uyumlu bir şekilde çizilmeli; resimler, kahramanların temel özelliklerini ve yaşadıkları ruhsal durumları çocuklara aktarabilmelidir (Sever, 2019a).

Bunun yanı sıra çocuk kitaplarında resimler; açık, anlaşılır ve konuyla uyumlu olmalı, anlamı tamamlamalı, çocukların hayal dünyasını geliştirici ve estetik değeri olmalıdır. Resimler, metindeki tasvirlerle uyumlu ve doğayı kucaklayıcı nitelikte olmalıdır (Güleryüz, 2013).

Fakat görsel tasarım açısından çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere bazı kitaplarda dikkat edilmemektedir. Kitapta yer alan görseller ile metnin tam olarak uyum sağlamadığı durumlarla karşılaşmakta ve metni anlam açısından destekleyen görseller ile metinde anlatılan durumlar farklılık oluşturabilmektedir (Karatay, 2018). Öyle ki çocuk kitaplarını, her yazarın kaleme alamayacağı gibi her ressamın da resimlemesi beklenemez.

Çocuk kitaplarını resimleyenlerin de en az yazarlar kadar kültürlü ve oldukça iyi bir yorumcu olmaları gerekir (Temizyürek ve diğerleri, 2016).

Bunun yanı sıra Karatay (2018), üçüncü sınıf itibarıyla 8-12 yaş ve üzerindeki çocuklar için hazırlanan kitaplarda resimlerin yerini giderek metinlere bırakmaya başladığını belirtir. Yaş düzeylerine göre ise metin-resim oranlarını şu şekilde verir: 2-7 yaş arası için kitabın dörtte biri yazı, dörtte üçü resim; 7-9 yaş arası için kitabın dörtte ikisi yazı, dörtte ikisi resim ve 9-12 yaş ve üzeri içinse kitabın dörtte üçü yazı, dörtte biri resimdir.

2.2.2. İç yapı ile ilgili öğeler

2.2.2.1. Karakter (Kahraman)

“Karakter” kavramı, TDK Güncel Türkçe Sözlük’te farklı şekillerde tanımlanmıştır: Bu tanımlardan birisi, “(isim) Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye, ruh (TDK, 2023).” ve birisi ise “(isim, edebiyat) Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse (TDK, 2023).” şeklindedir.

“Kahraman” kavramı ise TDK Güncel Türkçe Sözlük’te, “(isim, edebiyat) Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde yüksek nitelikleri veya örnek alınacak davranışları dolayısıyla okurların hayranlık duyduğu başkışı (TDK, 2023).” şeklinde tanımlanmıştır.

Sever (2019a) ise bir olay veya durum içerisindeki konumlarına göre kahramanların, “başkışı” (kahraman) ve “yan kışı” (roman veya öykü kışı) olarak adlandırıldığını aktarır. Eserlerde; olayı yaşayan merkezdeki kışıye ya da anlatılanlar ile direkt ilgisi olan kışıye “başkışı”, “temel kışı” veya “kahraman” denilir. Yan kişiler (ikinci, üçüncü derecede olan kişiler; arka planda olan kahramanlar) ise anlatılanlar ile dolaylı yoldan ilgisi bulunanlardır.

Edebî eserlerde yazarlar, karakterleri farklı anlatım yöntemleriyle okuyucuya tanıtır anlatımı monotonluktan kurtarmaya çalışırlar. Bu hususta Karatay (2018), hikâyedeki karakterleri tanıtırma yollarını; “karakteri, anlatımdaki diğer kişiler ile iletişim kurdurup diyaloglar ile tanıtırma; karakteri, hikâyede doğrudan betimleme ile tanıtırma; karakterin

düşüncelerini monologlar ile betimleme ve karakteri bir olayın içerisinde göstererek ortaya koyma” şeklinde açıklamıştır.

Öyle ki çocuk kitaplarında, çocukların yeni yaşantılar elde etmesine imkân sağlayan en temel öğelerden birisi de öykündükleri kahramanlardır. Çocuk kitaplarında kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinin abartılmadan iyice geliştirilmiş olması ve kahramanın hikâyedeki olayları yönlendiren aktif kişiliği, çocukların kahraman ile özdeşim kurmasını sağlar. Kahramanın hayata olan bağlılığı, karşılaştığı problemleri çözmekte gösterdiği kararlılık; çocukları da tıpkı kahraman gibi düşünmeye ve davranışlarda bulunmaya istekli kılar (Sever, 2019a).

Bu kapsamda Karagül ve İnce Samur (2017); kitaptaki karakterlere öykünen çocuğun, karakter ile özdeşim kurup karakteri içselleştirdiği için kitaplarda geliştirilen karakterlerin özelliklerinin de özenle oluşturulması gerektiğini belirtir.

Bu hususta Karatay (2018); çocukların, örnek aldıkları karakterler ile kendilerini özdeşleştirdikleri için karakterlerin bulundurulması gereken birtakım özellikleri şöyle sıralar: Karakterler, evrensel ve ahlaki değerlere saygılı olmalı; barış yanlısı olmalı; çevrenin ve kültürel değerlerin koruyucusu olmalı ve adil, çalışkan, özverili, yardımsever vb. olumlu kişilik özelliklerini taşımalıdır.

Nitekim çocuklar, eserdeki kahramanlar aracılığıyla insanların başından geçebilecek olayları görür. Problemler karşısında sergileyebileceği tavır veya geliştirebileceği davranışlara yönelik ipuçları edinir. İnsan hayatını anlamlı yapan değerleri sezinler. Ayrıca kitaplar; çocukların hayatında karşılaşılabileceği olayları, bu olayların gelişim sırasını ve neden-sonuç ilişkisini anlayabilmesine imkân tanıyan doğal bir öğrenme ortamı sunar (Sever, 2019a).

2.2.2.2. Konu

TDK Güncel Türkçe Sözlük’te konu; “(isim) Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje (TDK, 2023).” şeklinde tanımlanmıştır.

Çocuk edebiyatında konu; çocuğu metnin anlam dünyasına çeken, kitap ile bağ kurmasını sağlayan bir ögedir. Ele alınan konular, çocuğun ilgi ve ihtiyaçları ile ilişkilendirildiği ölçüde önem kazanır (Sever, 2019a).

Konu; anlatımın temel unsurları olan olay, olayın geçtiği yer, olayın geçtiği zaman, kahramanlar gibi parçaları bir arada tutar ve birbirleriyle anlamlı bütünlük sağlayarak okuma davranışının duraklamasını engeller; okuru okumaya karşı heveslendirir (Karatay, 2018).

Bu hususta Oğuzkan (2013), çocuk kitaplarında konu seçiminin oldukça mühim olduğunu belirtir. Konu seçiminde, çocukların evrensellik taşıyan psikolojik özellikleriyle birlikte çocukların dünyasına farklı bir renk ve kişilik kazandıran ulusal değerlerinin, yaşadıkları toplumun benimsediği ahlak kuralları ile gelenek göreneklerinin de göz önünde bulundurulması gerektiğine dikkati çeker. Aynı zamanda çocuk kitaplarında ele alınan konuların, eğlendirici nitelikte olmasının yanı sıra çocukları düşündürmeye sevk etmesinin gerektiğini de ifade eder.

Bunun yanı sıra Karatay (2011), gelişim düzeyleriyle paralel olarak çocukların okuma ilgilerinin de değişebileceğini aktarır: 2 ila 7 yaş arasındaki çocuklar anne, kardeş, aile sevgisi, olağanüstü olaylar, doğa olayları, hayvanlar, gezi; 7 ila 9 yaş arasındaki çocuklar insan, doğa ve hayvan sevgisi, olağanüstü olay ve durumlar, gezi; 9 ila 12 yaş arasındaki çocuklar kahramanlık, macera, mizah-komiklik, gezi ve fantastik; 12 ila 15 yaş arasındaki çocuklar ise sevgi, kahramanlık-tarih, gezi, bilim-kurgu, macera, mizah-komiklik, korku-gerilim konulu kitapları okumaktan hoşlanırlar.

Bunun yanı sıra Sınar Çılgın (2007), günümüzde kendini dünyanın pek çok yerinde hissettiren savaş tehdidinin, yoksulluk korkusunun, çevre kirliliğinin, insanın insana yaptığı zalimliklerin, kişinin kendi hayatını kurtarmak için giriştiği mücadelenin birer konu olarak çocuklar için hazırlanan eserlerde de işlenmeye başlandığını ifade eder. Ayrıca boşanma, evlilik dışı hamilelik, uyuşturucu bağımlılığı gibi sosyal hayattaki meselelerin Batı'da genç okuyucular için yazılan yeni kitaplarda işlendiğini aktarır. Bu konular, çocuklar için uygunluk göstermez. Ancak günümüzde, özellikle de televizyonlarda büyüklere yönelik programlarda çocukların bu olumsuz sahnelerle karşı karşıya kalabildiği görülmektedir. Bu durum her ne kadar olumsuz olsa da çocuk kitaplarında; çocuğun sosyal hayatta kendisini bekleyen tüm tehlikelere karşı uyarılması ve bu tip sorunlarla nasıl başa çıkacağı üzerinde durulması gerekir (Sınar Çılgın, 2007).

2.2.2.3. Tema

“Tema” kavramı, TDK Güncel Türkçe Sözlük’te farklı şekillerde tanımlanmıştır: Bu tanımlardan birisi, “(isim) Asıl konu, temel motif, ana konu (TDK, 2023).” ve birisi ise “(isim, edebiyat) Öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş, tem, ana konu (TDK, 2023).” şeklindedir.

Sever (2019b)’in ifade ettiği üzere ise tema; konunun işlenmesi ve geliştirilmesi ile oluşan soyut anlamlardır. Öyle ki çocuk edebiyatı kitaplarında, konu ve tema arasında sıkı bir ilişkinin olması, metnin çocuk üzerindeki etkisini arttıracaktır. Örneğin, “çocuk ve anne ilişkisi” pek çok çocuk edebiyatı kitabında konu olarak ele alınmıştır ve kitapta bu konu işlenirken yazarın okurda bıraktığı anne sevgisi, çocuk sevgisi, anneye duyulan özlem vb. ise temayı oluşturur (Sever, 2019b).

Öyle ki çocuk kitaplarında ele alınan tema, öncelikli olarak çocuğun anlama ve algılama seviyesine uygun olmalıdır. Ayrıca çocuk kitaplarındaki temaların çocuklara yaşama sevinci ve iyilik duygusu aşılması; vatan, doğa, insan, aile ve millet sevgisi kazandırması; kahramanlık, dürüstlük, yardımseverlik vb. değerleri aşılması gerekmektedir (Temizyürek ve diğerleri, 2016).

2.2.2.4. İleti (Ana düşünce)

İleti (ana düşünce), yazarın okur ile paylaşmak istediği esas düşüncedir. Edebiyat eserlerinde, ileti denildiğinde ise yazarın okuyucularda oluşturmak istediği duygu ile düşünce birlikteliği anımsanmalıdır (Sever, 2019b).

Çocuğa uygun olan her duygu, çocukların anlayabileceği her olay; çocuk kitaplarına konu olabileceğine göre çocuğun anlayıp kavrayabileceği, ona uygun her ileti de rahatça verilebilir. Öyle ki yazarlar, çocuk kitaplarında; onların tüm yaşamları boyunca faydalanabilecekleri “aile, yurt, ulus, doğa, insan ve hayvan sevgisi; başkalarına karşı kibar, saygılı, dürüst ve hoşgörülü olma; cesaretli olma, kahramanlık ve fedakârlığın değeri; kişisel girişimlerin önemi; çevre bilinci; gelenek ve göreneklere karşı duyarlılık; sorumluluk duygusu; tarih bilinci; Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlılık; demokratik toplum yaşayışı” gibi temalar üzerinde dururlar (Sınar Çılgın, 2007).

2.2.2.5. Kurgu (Kurulum)

Olay örgüsü, çatışma içindeki karakterleri gösteren olaylar dizisidir. Bu olaylar dizisi, rastlantısal değildir; yazar bunu, öyküsünü en iyi aktarma yolu olarak seçmiştir. İyi seçilmiş bir olay örgüsü; çatışma, gerilim ve hareket yaratarak okurun ilgisini çekecektir (Lukens ve diğerleri, 2013, çev. 2021, s. 141).

Sınar Çılgın (2007)'a göre de çocuk kitaplarında olay örgüsüne son derece önem verilmelidir. Öyle ki çocukların beğendikleri bir kitabı anlatmaları istendiğinde çocuklar, genel olarak kitabın içerisindeki planı ya da aksiyonu aktarırlar. Nitekim çocuklar hareketin, heyecanın, biraz merakın, ilgiyi devam ettirecek kadar da çatışmanın olduğu iyi bir planı olan kitap isterler. İyi bir olay örgüsü de çocukların kendilerini; o olayın içerisinde hissetmelerine, olaylar süregelirken heyecan duymalarına ve mutlu bir sona olanak tanır.

Bu bağlamda olay örgüsü; anlatı düzeninden de olay akışından da daha kapsayıcı bir kavramdır çünkü sadece olaylar dizisini değil, çatışma unsurunu da içinde bulundurur. Çocuk ve genç yetişkinler için yazılan kitaplarda gerilim, sürtüşme, güç, seçenekler, heyecan, belirsizlik, keşif ve çözüm hepsi çatışmanın parçalarıdır. Kısaca olay örgüsünü, olay örgüsü yapan şey, anlatı düzenine çatışmanın eklenmesidir (Lukens ve diğerleri, 2013, çev. 2021, s. 146).

Bu hususta Sever (2019a)'ın de ifade ettiği üzere çocuklara hitap eden kitaplarda yazarlar, ele alacakları konuyu işleyebilmek amacıyla yaratıcılıklarını kullanıp bir olay kurgularlar. Kurgulanan her olayda ise bir çatışmanın yaşanmaması muhtemel değildir. Çocuk edebiyatında, okurun metnin dünyasına girmesinde, kurgulanan olay ve olaylara sebebiyet veren çatışmaların niteliği belirleyici bir faktördür.

Bunun yanı sıra çocuk kitaplarında çoğunlukla kronolojik bir sıra takip edilir. Yaşları daha büyük çocuklar için yazılan kitaplarda ise kronolojik düzenle birlikte geçmişe dönme yöntemine de başvurulabilir. Eğer ki gerek olursa yazar, olayların sırasını kesebilir ve kahramanın geçmişi veya daha önceki yaşadıkları ile alakalı bilgiler verebilir. Olayların mantıki gelişimi için gerekli olan geriye dönüşten sonra ise kronolojik düzen devam eder (Sınar Çılgın, 2007).

Bu hususta Lukens ve diğerleri (2013, çev. 2021)'in de ifade ettiği gibi kitaptaki hikâye düzeni, çocuğun edinmiş olduğu tecrübelerle aynı doğrultuda ise o zaman çocuk da bu

düzeni kolaylıkla takip edebilir. Bu yüzden kronolojik düzen, çocuk kitaplarında daha sık görülürken geriye dönüş tekniği, daha büyük çocukların eserlerinde karşımıza çıkmaktadır.

Karatay (2018) ise bu hususta, 2 ila 7 yaş arasındaki ve 7 ila 9 yaş arasındaki çocuklar için kaleme alınan çocuk kitaplarındaki kurguda; olayların sebep-sonuç ilişkisi içerisinde gelişmesini; zamanın doğrusal bir şekilde ilerlemesini ve olay örgüsünde, geriye dönüşlere yer verilmemesi gerektiğini aktarır. Çünkü bu yaş gruplarındaki çocukların kronolojik zaman algıları hâlen yeterince gelişmemiştir ve olay örgüsündeki geriye dönüşler, olayların oluş sebeplerini karıştırmalarına sebebiyet verebilir. Bu nedenle kurgudaki olaylar, sebep-sonuç ilişkisi içerisinde, doğrusal bir şekilde ilerleyen zaman akışıyla sunulmalıdır.

Nitekim çocuklar için kaleme alınmış kitaplarda; olay örgüsünün, çocukların hoşuna gitmesi en mühim unsurdur. Öyle ki çocuk kitabı, hoşuna giderse okuyup dinler ve farklı kitaplar okumaya heves eder. Bu kapsamda çocuk için yazılan bir metnin çocuksu değil ama çocuğa göre olması ve mutlaka sanat değeri taşıması gerekir. Ve kitaplar, yakalanması zor bir özellik olsa da, çocuklara olduğu kadar büyüklere de etki edebilmeli, büyükler tarafından da zevkle okunabilmelidir (Sınar Çılgın, 2007).

2.2.2.6. Anlatıcı

Demir (1995)'e göre anlatıcı; anlatım işini yapan, öykü veya romanı okura sunan kişidir. Bir öykü veya romanda, sesi duyulan öncelikle anlatıcıdır; yani anlatıcı, kurgulanmış metinlerin aktarıcısıdır. Tekin (2016); sesi duyulan bu ilk kişinin, “roman kahramanlarından birisi” olabileceğini söyler. Ayrıca sesi duyulan bu ilk kişinin, “muhakkak insan olması gerekmediğini ve kişilik kazandırılmış herhangi bir varlığın da aynı işi yapabileceğini” belirtir.

E. Özdemir (2010) ise bu hususta, “birinci kişi anlatımı” ile “üçüncü kişi anlatımı” olmak üzere başlıca iki tür anlatıcı olduğundan söz eder. Birinci kişi anlatımının, “temel kişi veya kahraman” olduğu ve “gözlemci görevinde yan kişi” olduğu iki biçimi vardır. Tekin (2016); “gözlemci (gölge) anlatıcı”nın, anlatıcı sisteminde, “ben anlatıcı”nın sorumluluğunu paylaşıp yükünü hafifletecek, herhangi bir vesileyle ben anlatıcının yakınında yer alan kişi olduğunu ifade eder. Bu kişi, anlatıcı hakkında doğrudan bilgi verir ya da anlatıcının kendini tanıtmaya aracı olur.

Ayrıca E. Özdemir (2010); “üçüncü kişi (soyut) anlatımı”nda anlatıcının, kişisellikten uzak olduğunu, olayın dışında ve dışarıdan bir göz olarak olayları anlattığını ifade eder. Aktaş (2003) ise hakim bakış açısıyla yazılmış eserlerdeki anlatıcıya, “yazar anlatıcı” adını verir.

Nitekim bu ifadeler doğrultusunda anlatıcı türleri, M. Özdemir (2010)’in de ifade ettiği üzere; “yazar anlatıcı”, “soyut anlatıcı”, “kahraman anlatıcı” ve “gölge anlatıcı” olmak üzere dört başlıkta ele alınabilir.

2.2.2.7. Mekân (Çevre)

Kolcu (2006), mekânın kurgusal metinlerde, olayların vuku bulduğu yer olduğunu belirtir. Ayrıca eserde geçen mekânların yaşanılan çevreden (ev, konak, çarşı, pazar, şehir, tren, vapur, otobüs, uçak, iş yeri, sokak vb.) alınabileceği gibi tamamıyla hayal gücüyle yaratılabileceğini de ifade eder.

Sever (2019b) ise her insanın bir sosyal çevrede hayatını sürdürdüğünü ve o çevrede ilişkilerini biçimlendirdiğini ifade eder. Bu sebeple de insanı bütün yönleriyle anlamaya çalışan edebiyat ürünlerinin incelenmesinde, insanı var eden sosyal çevrenin de bir öge olarak incelenmesini gerekli bulur. Özellikle de çocuk edebiyatında, kahramanların çevresiyle yaşadığı etkileşim ve bu etkileşimin öneminin çocuk okurların da yaşamına kaynaklık edebileceğini dile getirir.

2.2.2.8. Zaman

Anlatıma dayalı metinlerde “zaman” kavramı dört açıdan ele alınabilir: Birincisi eserin yazıldığı tarih, ikincisi eserin yayımlandığı tarih, üçüncüsü eserde anlatılan olayların yaşandığı gerçek tarihi zaman ve dördüncüsü eserin iç zamanı yani olayların başladığı andan bittiği ana kadar geçen zamandır (M. Özdemir, 2010).

2.2.2.9. Değerler

“Değer” sözcüğü, TDK Güncel Türkçe Sözlük’te farklı şekillerde tanımlanmıştır: Bunlardan birisi, “(isim) Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık; fehamet, kadir, kıymet (TDK, 2023).” ve “(isim) Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü (TDK, 2023).” şeklindedir.

Yeşil ve Aydın (2007)’ın ifade ettiği üzere ise bireylerin değerlerin farkına vardığı, değerleri özümsemiği, kişiliğinin oluşumunda bu değerleri dikkate aldığı ve değerleri davranışlarına yansıttığı eğitim sistemine “değerler eğitimi” denilir.

Değerler eğitiminde adalet, iyi ve doğrunun farkında olunması, çıkarımlarda bulunmak, merhametli olmak, özveri göstermek, öz denetimini sağlamak, alçak gönüllü olmak vb. gibi değerler yer alır (Akbaş, 2008). Bu hususta Yılmaz (2018), değerler eğitimi sisteminin bir parçası olan bireylerin; istedik davranışlar sergilemeleri, iyi vatandaş ve iyi insan olma yolunda önemli adımlar atmaları, zihinsel becerileri ile bir meslek icra ederken aynı zamanda adil, cesur, sözünün eri ve dürüst insanlar olmaları gerektiği üzerinde durur.

Bu bağlamda değerlerin kuşaklardan kuşaklara iletilmesinde çocuk edebiyatı ürünleri son derece önemli bir görev üstlenir. Yazılı ve sözlü edebiyat ürünleri, toplumun kültür ve değerlerini gelecek kuşaklara ileterek değerlerin kalıcı hâle gelmesini ve değerler eğitiminin devamlılığını sağlar (Başar, 2019).

Bu doğrultuda da konusu insan olması itibarıyla edebî nitelikli çocuk kitapları da değerler eğitiminde kullanılabilir. Öyle ki nitelikli çocuk kitapları, çocuklarda estetik bir zevk oluşturmak için kaleme alınsa da dolaylı yoldan verdiği mesajlar ile çocukların değerleri özümsemesine de fayda sağlayabilir. Nitekim öğretmeden ziyade sezdirmenin öncelikli olduğu nitelikli çocuk kitaplarının arka planında; çocukları iyiye, doğruya ve güzel olana yönlendirme düşüncesi yatabilir (Yılmaz, 2018).

2.2.3. Dil ve anlatım ile ilgili öğeler

Edebiyat metinleri, öncelikle bir dil ürünüdür ve okurlara dilin en geniş ve en güzel örneklerini sunar. Bu doğrultuda nitelikli çocuk kitaplarının, çocukların gelişim düzeylerini

dikkate alarak zengin bir dil ortamı sunduğu; onların sözcük dağarcığını, dil bilincini ve duyarlılığını geliştiren araçlar olduğu açıkça görülür (Sever, 2019b). Öyle ki çocuk edebiyatında, çocuğa göreliğin niteliğini dil ve anlatım unsurları belirler (Şirin, 1994).

Sever (2019b)'e göre çocuklar için hazırlanan kitaplar, çocukların anlama ve anlatma becerileri ile dil bilinci ve duyarlılığının gelişmesi amacıyla çocuklara doğal bir öğrenme ortamı oluşturur. Bu ortamda çocuğun kitap ile etkileşimini sağlayan ana unsur ise kullanılan dilin özelliğidir (Sever, 2019b).

Bu hususta Kıbrıs (2016), çocuk kitaplarındaki anlatımın açık, akıcı ve yalın olması gerektiği ifade eder; cümlelerin ise kısa ve gereksiz sözcüklerden arındırılmış olmasının gerektiğini aktarır. Bunun yanı sıra çocuk kitaplarında, yalnızca bir özne ve bir yüklemden oluşan cümlelerin kullanılmasına önem verilmelidir. Ancak 5. sınıf ve sonraki sınıflar için çok özneli ve birleşik yapı cümleler kullanılabilir (Akal, 2008).

Ayrıca çocuk kitaplarında, konuşma dili ölçü alınmalı ve eserin dili ile konuşma dili arasında bir uçurum olmamalıdır (Kıbrıs, 2016). Yapıtta kullanılan dil, çocuğun sözcük dağarcığını zenginleştirmelidir (Yurttaş, 1997). Bu konuda Yalçın ve Aytaş (2002); tüm çocuk edebiyatı ürünlerinde, çocuğun anlamını bilmediği fakat bağlam içerisinde çağrışım yolu ile anlamdardığı belirli sayıda bilinmeyen sözcüğe yer verilmesi gerektiğini aktarır. Çocuğun anlamını bağlamdan çıkaramayacağı kelimeler ise parantezin içinde veya sayfanın alt kısmında açıklanmalıdır. Metin içinde geçen yabancı yer ve şahıs adları da ya okundukları gibi yazılmalıdır ya da doğru okunuş şekli parantez içinde verilmelidir. (Sınar Çılgın, 2007).

Bu duruma paralel olarak çocuğun dinlediği ninniler, maniler, oyun oynarken öğrendiği bilmece, tekerlemeler, sanatlı söyleyişler, çocuğun bir taraftan kültürel anlamda kendisini geliştirmesine yardımcı olurken diğer taraftan da çocuğun söz varlığını sezinlemesine yardımcı olur (Artun, (t.y.)). Bu bağlamda Aksan (2002); bir dilde sözcüklerin, terimlerin, atasözü ve deyimlerin, insanlar arasında kullanılması gelenek hâline gelmiş kalıp sözlerin, bir bütün olarak söz varlığı adı altında ele alındığını aktarır. Söz varlığı terimi; ayrıca o dili konuşan milletin maddi ve manevi kültürünü, yaşam şartlarını ve tecrübelerini de yansıtır.

Öyle ki söz varlığının zenginliğinin ortaya konulmasında çocuk kitaplarının önemi yadsınamaz. Bu hususta çocuk kitaplarında, Türkçenin anlatımını etkili kılmak ve güçlendirmek amacıyla kelime ve kelime grupları tekrarlarına yer verilmelidir. Aynı

zamanda akışa uygun olarak atasözleri ve deyimler kullanılmalıdır. Öyle ki atasözü ve deyimlerin kullanılması, çocuk kitaplarına hem anlatım zenginliği ve estetiği katacaktır hem de çocuklara anlama ve ifade etme zenginliği kazandıracaktır (Özcan, 2008). Ayrıca anlatımı etkili hâle getirmek için çocuk kitaplarında benzetme, kişileştirme, karşılaştırma vb. gibi edebî sanatlara da yer verilmelidir (Temizyürek ve Çevik, 2014). Fakat çocuk kitaplarında, argo ve hakaret ifade eden kelimeleri kullanmaktan kaçınılmalıdır (Sınar Çılgın, 2007). Bununla birlikte çocuk kitapları yazım ve noktalama yönünden de kusursuz olmalıdır.

Bu doğrultuda araştırma kapsamında dil ve anlatım başlığı adı altında aşağıdaki başlıklar ele alınacaktır:

- Atasözleri
- Deyimler
- İkilemeler
- Benzetmeler
- Pekiştirmeli sözcükler
- Bilinmeyen sözcük kullanımı
- Argo sözcük kullanımı
- Anlatım bozuklukları
- Yazım yanlışları

2.3. Behiç Ak'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri

2.3.1. Hayatı

1956 yılında Türkiye'nin Karadeniz sahilindeki Samsun şehrinde dünyaya gelen Behiç Ak'ın tam ismi, Ahmet Behiç Ak'tır. Annesi Rabia Hanım, Selanik doğumludur ve 1924 yılında Nüfus Mübadelesi ile Selanik'ten Samsun'a; babası Rıfat Bey ise Rodos'tan İstanbul'a göç etmiştir. Rıfat Bey, Sultanahmet Ticari İlimler Üniversitesinde Profesör Kessler'in yanında doktora çalışmalarına devam ederken doktorayı yarıda bırakmış ve

Anadolu'ya öğretmen olarak gitmiştir. Samsun'da Rabia Hanım ile tanışıp evlenen Rıfat Bey'in bir kızı ve iki oğlu olmuştur. Belli bir süre sonra ise Rıfat Bey, Behiç Ak 5 yaşındayken İstanbul'a taşınma kararı almıştır (Çıldır, Kanat Soysal ve Kaynar Tanır, 2016).

Behiç Ak'ın bir erkek, bir kız olmak üzere iki kardeşi vardır. Kız kardeşi Sevim Ak'ın asıl mesleği biyokimya uzmanlığıdır ve Heybeliada'da Sanatoryum'da çalışır. Emekli olduktan sonra ise çocuk kitapları yazmaya başlamıştır. Ağabeyi ise şirketlere mali danışmanlık yapmaktadır. (Alkan, 2019).

Behiç Ak; ortaokulu Kadıköy Yeldeğirmeni'nde bitirip lise öğrenimini ise Haydarpaşa Lisesinde tamamlamıştır. Sonrasında İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nden mezun olmuştur. Ardından ise İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesinde mimarlık ve konut üzerine yüksek lisans yapmıştır (Başar, 2019). Kısa bir zaman süresince mimarlık mesleğini icra ettikten sonra yazmaya ve çizmeye yönelmiştir. Ve Ak, 1982 yılından beri Cumhuriyet gazetesinde “Kim Kime Dum Duma” isimli köşede karikatür çizmektedir. Karikatür kitapları; Türkiye'nin pek çok şehrinin yanında Hollanda, İsviçre ve Almanya gibi yurt dışında da sergilenir.

Ak, sanat yönetmenliğini yaptığı bir filmde ise Genco Erkal ile tanışmıştır. Genco Erkal'ın kendisinden oyun yazmasını istemesi üzerine de tiyatro oyunları yazmaya başlamıştır. Ve Ak, Türkiye ile pek çok ülkede sergilenmiş tiyatro oyunları kaleme almıştır. Tiyatro oyunları İstanbul başta olmak üzere Ankara, Adana, Gaziantep, İzmir, Sivas, Konya, Stuttgart, New York, Münih, Kıbrıs, Atina, Zürih, Anvers, Amsterdam ve Berlin'de sergilenmiştir (Kirazlı, 2018).

2.3.2. Edebî kişiliği

Behiç Ak, tanınmış bir karikatür çizeri, yazar ve belgesel film yönetmenidir. Asıl mesleği mimarlık olan Ak; pek çok alanda başarı göstermiş, çok yönlü bir sanatçıdır. Ak, çizmeye yeteneği bulunması sebebiyle mimarlık okur ve okulu bitirip mesleğini yapmaya başladığında, mimarlık mesleğinin onu tatmin etmeyeceğinin farkına varır. Böylelikle de esas yapmak istediği şeylere yani yazmaya ve resimlemeye yönelir.

Çıldır ve diğerleri (2016)'nin Behiç Ak ile yaptığı söyleşi neticesinde aktardığı bilgilere göre; Ak, ilk kitaplarını 1980'li yıllarda oluşturmuştur ve o zamanlar piyasada çocuk edebiyatı ile alakalı pek az çalışma mevcuttur. Ak; bu hususta, o yıllarda çocuklara yönelik bir şeyler yapma isteğine karşın, çocuk kitaplarının ciddiye alınmadığını ve bu tür kitaplara oldukça az bütçe ayrıldığını, çocuk edebiyatı ile alakalı bilgili yayınevi ve editörlerin olmadığını açıklamıştır. Fakat zamanla ebeveynlerin çocuk edebiyatı ile ilginmesiyle bu alanın öneminin farkına varılmıştır ve Türkiye'de çocuk edebiyatı sektörü oluşmaya başlamıştır. Zamanla da çocuk edebiyatı yazar ve çizerlerinin sayısında hızla bir artış olmuştur. Ak, geçmişten bugüne dek ülkenin çocuk edebiyatı alanında oldukça mesafe aldığını belirtir. Önceden senede bir defa baskısı yapılan kitaplarının şimdi ise senede beş on baskı yaptığını ifade eder. Ve bu değişimin en önemli nedenini, “nitelikli yayınevlerinin ve editörlerin ortaya çıkmasına” bağlar.

Öyle ki kitapları onlarca baskı yapan yazar; çocuk edebiyatının ülkemizde yeni yeni önem kazanmaya başladığını, çocuk kitaplarının çok kazanç getirmeyen fakat emek isteyen bir uğraş olduğunu, insanların 1990'lı yılların ardından çocuk kitapları ile ilgilendiklerini ve çocuk edebiyatının 15-20 senedir önemli ivme kazandığını belirtir. Ve bu durumun baş faktörünün eğitimciler olduğunu vurgular. Eğitimcilerin ebeveynlere, çocuk eğitiminde bu kitapların son derece önemli olduğunu fark ettirdiğini ve çocuk edebiyatının eğitimdeki öneminin fark edildiğini ifade eder (Ören, 2019).

Ak, Sunay (2007) ile yaptığı söyleşisinde ise “eskiden yaşadıklarını bir şekilde çocuklarla paylaşmak için” yazdığını söyler. Bu konuda Ak, E. Sağlam (2014) ile yaptığı söyleşisinde; çevresel sorunların yaşandığı günümüzde çocuklar için yazmasının sebebini, çocuklardaki pozitifliğe bağlar çünkü çocuklar için yazmanın, her şeyi olumlu yönde değiştirebileceği fikrine inanır.

Çocuk kitaplarının hem yazarı hem de resimleyeni olan Ak, bu durumu büyük avantaj olarak görür. Hem yazıp hem de resimlemeyi, iki elle yazmaya benzetir ve resimleme yapmanın metne esneklik sağladığını ifade eder. Yazmaya ve resimlemeye olan ilgisinin ise çocukluk zamanlarında başladığını söyleyen yazar, çocukluğundan beri resim ve yazıyı birbirine çok yakıştırdığını; günlük tutup yazıyla resmi birleştirdiğini ifade eder. Ve bunu sürdürmek ister; Türkiye'de de o zamanlar çocuk kitaplarının gelişmediğini ve buna ihtiyaç olduğunu düşünür. Böylelikle ilk resimli çocuk kitabı, “Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı” 1986 yılında yayımlanır (Alkan, 2019).

Yazar bir röportajında, kitaplarının yurt dışında yayımlanma sürecini Japonya’da uluslararası bir sergiye katılmasıyla başladığını belirtir. Sergide Ak’ın hikâyesinin resimleri çok beğenilir ve bu şekilde “Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı” kitabı, ilk kez Kagyuşa Yayınevi tarafından yayımlanır. Böylelikle ilk kitabı, Japonya’da yayımlanmış olur. “Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı” adlı kitabı, Japon çocuklarının ilgisini çokça çeker. Kitabıyla ilgili seminerler yapılır, ödevler verilir. Bu durum yazarı çok heyecanlandırır. Japonlar ile çalışmak, her ne kadar zor olsa da onlarla sabırla çalışır. Uzun uzun mektuplaşıp onlarla iletişim kurar. Sonrasında Gakken ve Fukianken Shoten Yayınevleri’nden de birçok kitabı çıkar. Ardından Japonya’da çıkan kitaplarını Türkiye’de yayımlatma fırsatını yakalar.

Ak’ın çocuklar için kaleme aldığı ilk kitaplar, okul öncesi döneme özgü çocuk kitaplarıdır. Yazara göre okuma yazma bilmeyen çocuklar için kitap yazmak demek, bir anlamda büyükler için kitap yazmak demektir. Çünkü bu kitapların öncelikle çocuklar ile büyükler arasında etkileşim sağladığını düşünmektedir. Çocuğa kitabı büyük okuduğu vakit, çocuk ile büyük arasında bir köprü oluşur. Bu sebeple öncelikle kitabı okurken büyüklerin sıkılmaması gerektiğini belirten yazar, okul öncesi dönem kitaplarında çocuk ile büyük arasında ortak bir payda oluşturmanın önemli olduğunu belirtir (Canbay, 2010’dan aktaran Canbay, 2011).

Çocuklara ve yetişkinlere aynı anda katkı sağlayan çocuk kitapları, toplumsal sorunların çözümünde rol oynar ve toplumun gelişmesini sağlar. Edebiyat sayesinde çocuklarla yetişkinler arasında kurulan ilişkinin sağladıklarıyla ilgili Behiç Ak, “büyükler ile çocuklar arasındaki duvarın kaldırılması; çocukları, büyüklerin dünyasının olumlu deneyimleri ile zenginleştirirken büyükleri de çocukların temiz dünyası ile buluşturacağını ve bu değişimin, şehirler ve mahallelerdeki kamusal alanın geri gelmesini veya yeniden düzenlenebileceğini” dile getirir. Bu ifadelerden hareketle ise yazarın kitaplarını toplumsal değişime katkı sağlamak amacıyla da yazdığı söylenebilir (Ören, 2019).

Bu bağlamda Ak’ın “yazarak ve çizerek çocuk edebiyatına kazandırdığı kitapların çoğu; doğadan, çocuktan ve yaşanan kentten” beslenir. Ak; kitaplarındaki kahramanları, yaşadıkları toplumdan ayırmadan ele alır. Bu hususta da “endüstri faaliyetlerinin çocuğu yaşadığı ortamdan kopardığını ve bu sebeple tüm çocuk öykülerinin mahallelerde geçmesini istediğini; çocukların sokaklarda, deniz kenarlarında, vapurda, trende oldukları; çevreleri ve toplumla bir arada oldukları öyküler yazmak istediğini” dile getirir (E. Sağlam, 2014).

Nitekim Atlı (2014) ile yaptığı röportajda Ak, çocuklar için yazmanın “yüksek ve rafine bir çalışma” gerektirdiğini ve kitaplarını yazarken uzun süre üzerinde düşündüğünü ifade eder. Edebiyatın çocuğun eğitimindeki yeri ile alakalı ise Avcı (2012) ile yaptığı röportajda, “kitaplarının herhangi birini dahi çocukları eğitmek veya çocuk eğitiminin bir parçası olması amacıyla kaleme almadığını” dile getirir ve edebî eserlerin önceliğinin eğiticilik olmadığının üzerinde durur. Bu hususta Ak’ın çocuk kitaplarında, çocuklara öğütler dayatmadığı ve çocukların hayata farklı açılardan bakmasını sağladığı görülür.

Öyle ki çocuk kitaplarında, çocuğa yalnızca yaşamın güzel taraflarını değil ayrıca yaşamda karşılaşılabilecekleri güçlükleri de göstermek gerektiğini savunur. Bu doğrultuda Ak’ın çocuk kitaplarında olumsuz olaylara da yer verdiği fakat “olumsuz şeyleri bile anlatırken olumlu bir dil kullandığı” dikkati çeker. Ak, çocukların hayata dair gerçeklerin farkında olmaları ve bu sorunlara karşı pozitif bakabilmeleri gerektiğini düşünür. Bu sebeple de çocuk kitaplarında hayatın içerisindeki sorunları, çocuğun psikolojisini olumsuz yönde etkilemeyecek ve çocuğu sıkmayacak bir şekilde mizah unsurları ile ele alır (Alkan, 2019).

Nitekim Behiç Ak, edebiyat alanında hâlen eserler kaleme almaktadır ve bu zamana kadar da birçok ödüle layık görülmüştür. Çocuk edebiyatı alanında, “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” isimli çocuk romanı ile hem Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi’nin (ÇOGEM) 2014 Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Roman Ödülü’nü hem de Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği’nin (ÇGYD) 2013 Yılın Çocuk Romanı Ödülü’nü kazanmıştır. Ayrıca Astrid Lindgren (ALMA) ve Hans Christian Andersen gibi uluslararası ödüllere de aday gösterilmiştir.

2.3.3. Eserleri

Behiç Ak hem çocuklara hem yetişkinlere seslenen bir yazardır. Karikatür kitapları da olan yazar, çocuklar için kaleme aldığı kitapları kendisi resimler. Çocuklara yazdığı hikâyeler ve romanlar, yetişkinlerin de ilgisini çekebilecek niteliktedir. Bu eserlerden bazıları yetişkinlerin çocuklarla iletişim kurarken dikkat etmesi gerekenlere değinir. Kişisel ve sosyal konuların yanında çevre ve hayvanlarla ilgili çocuklara ve yetişkinlere duyarlılık kazandırır. Yetişkinler için yazdığı tiyatro eserleri ve çizdiği karikatürler ise toplumsal konuları işler. Evrensel değerleri eserlerinde yansıtan yazar, güncel sorunlara da çözümler sunar (Ören, 2019).

Tiyatro oyunları: Bina, Ayrılık, Hastane, Tek Kişilik Şehir, Fay Hattı, İmaj Katili, İki Çarpı İki, Benim Küçük Global Köyüm, Küçülecek Yer Kalmadı, Newton Bilgisayardan Ne Anlar.

Yetişkinler için yazdığı kitapları: Yıldızların Tembelliği (roman), Uyku Şehir (hikâye).

Karikatür kitapları: Kim Kime Dum Duma, Ben Yapmadım Öğretmenim, Galiba Seni Seviyorum, Ne Biçim Kurbağsın Sen?, Zelzele, Karikatür Kitabı.

“Tombiş Kitaplar” dizisi: Ben Ne Zaman Doğdum?, Bizim Tombiş Taştan Hiç Anlamıyor, Benim Bir Karışım, Tombiş Maskeli Baloya Katılmak İstemiyor, Bizim Tombiş Fiyonk Makarnayı Çok Seviyor.

Resimli öyküleri: Doğum Günü Hediyesi, Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı, Gökdelene Giren Bulut, Büyükannem ve Miyop Ejderha, Bilyeler, Karadeniz’deki Yunus, Kedi Adası, Rüzgârın Üzerindeki Şehir, Uyurgezer Fil.

Özel projeler için çocuk kitapları: Dikkat Su, İstanbul’un Suyu Nereden Geliyor?, Dikkat Dünya, Ayşe’nin Bulut Projesi.

“Gülümseten Öyküler” serisi: Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Alaaddin’in Geveze Su Boruları, Kedilerin Kaybolma Mevsimi, Vapuruları Seven Çocuk, Havva ile Kaplumbağa, Pat Karikatür Okulu, Akvaryumdaki Tiyatro, Galata’nın Tembel Martısı, Buzdolabındaki Köpek, Geçmişe Tırmanan Merdiven.

Çocuk romanları: Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!, Postayla Gelen Deniz Kabuğu, Eve Giden Küçük Tren, Bebek Annem, Çatıdaki Gezegen, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk, Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi, Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları, Altı Kırk Dört Dalgası, Havada Asılı Kalan Top, Berberdeki Papağan.

2.4. İlgili araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde çocuk edebiyatının ve çocuk edebiyatı ürünlerinin bir araştırma konusu olarak bilhassa 2000’li ve sonraki yıllarda önem kazandığı görülmüştür. Özellikle de çocuk edebiyatı alanında isim yapmış ve önemli eserler üretmiş yazarların eserleri, incelemelere tabi tutularak alanyazına katkı sağlanılmaya çalışılmıştır. Alanyazına bakıldığında Behiç Ak’ın eserleri üzerine yapılmış araştırmaların sayısında 2018 yılı

itibarıyla bir artışın olduğu görülmüştür. Behiç Ak, 2018 yılından önce üç farklı teze konu olmuştur.

Kaptan (2006) tarafından hazırlanan, “Mekânın Tiyatrallığı ve Bir Örnek Olarak Behiç Ak Oyunları” isimli yüksek lisans tezi, Yrd. Doç. Dr. Tülin Sağlam danışmanlığında Ankara Üniversitesi Tiyatro Kuramları Eleştiri ve Dramaturgi Anabilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada, Behiç Ak oyunlarının dramaturgisinde mekânın tiyatrallığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ise ilgili tezde; oyunlarda mekânın işlevi ve dönüşümü ele alınmış, oyun kişilerinin mekânın dönüşümünü destekleyen yönelimleri saptanarak mekânın tiyatrallığının Behiç Ak dramaturgisindeki yeri belirlenmiştir.

Canbay (2011) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarının Doğacı Zekâ Alanı Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Yrd. Doç. Dr. Zeynep Çetinkaya danışmanlığında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada; Behiç Ak’ın çocuklar için yazdığı kitaplarda bulunan doğa ile alakalı durumların “doğacı zekâ” alanı ile ilişkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda ise “doğacı zekâ” alanına ait özelliklerin, en çok “Ayşe’nin Bulut Projesi” ve “Dikkat Su” isimli çocuk kitaplarında yer aldığı tespit edilmiştir.

Ünalın (2016) tarafından hazırlanan, “Modern İnsanın Trajik Hayatına Katlanabilmesinin Bir Yolu Olan Kara Komedi ve Bu Bağlamda Behiç Ak’ın Tek Kişilik Şehir ve Güngör Dilmen’in Canlı Maymun Lokantası Adlı Oyunlarındaki Garson Karakterlerinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Dr. Devrim Seher Yakut danışmanlığında Bahçeşehir Üniversitesi İleri Oyunculuk Anabilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada Behiç Ak’ın “Tek Kişilik Şehir” ile Güngör Dilmen’in “Canlı Maymun Lokantası” adlı oyunları, mizahi yönden incelenmiş; oyunlardaki garson karakterlerin ise mizah anlayışları açısından karşılaştırılması yapılmıştır.

Arıkan (2018) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Özgül İnce Samur danışmanlığında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmanın amacı, Behiç Ak’ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri çerçevesinde incelenmesidir. Araştırma kapsamında temel öğeler; dış yapı, iç yapı ve eğitsel ilkeler olarak ele alınmıştır. Dış yapı özellikleri; büyüklük, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resim; iç yapı özellikleri ise kahraman, konu, ileti, dil ve anlatım ve

temel eğitim ilkeleri şeklinde ele alınarak Behiç Ak'ın “Gülümseten Öyküler” serisinde yer alan on çocuk kitabı incelenmiştir.

Abacı (2018) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Özgül İnce Samur danışmanlığında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında tamamlanmıştır. Araştırmanın amacı, günümüz çocuk edebiyatı yazarlarından biri olan Behiç Ak'ın yirmi dokuz çocuk kitabını değerler eğitimi açısından incelemektir. Araştırmanın sonucunda ise Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının okul öncesi ve temel eğitim düzeyinde okuma kitabı olarak tercih edilebileceği ve değerlerin nesillerden nesillere aktarılmasında önemli unsurlar içerdiği kanısına varılmıştır. Bununla birlikte söz konusu olan eserlerin bireysel ve toplumsal değerlerin eğitiminde faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Kirazlı (2018) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Prof. Dr. Sedat Sever danışmanlığında Ankara Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu çalışmada, Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa görelik ilkesi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Behiç Ak'ın okul öncesi döneme hitap eden dokuz kitabının biçimsel (boyut, kâğıt, kapak ve cilt, sayfa düzeni, harfler, resimler), içerik (konu, izlek, ileti, karakter, dil ve anlatım) ve eğitsel özelliklerine göre incelemesi yapılmıştır ve bulgular çocuğa görelik bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda ise incelenen tüm kitapların; tasarım, içerik özellikleri ve eğitsel ilkeler açısından çocuğa görelik ilkesine uygun olduğu saptanmıştır.

Yeniay (2019) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak'ın Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Doç. Dr. Derya Yıldız danışmanlığında Necmettin Erbakan Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu çalışmada Behiç Ak'ın 2018 yılına kadar yayımlanmış hikâyelerindeki değerlerin ortaya konulması amaçlanmıştır ve araştırma kapsamında “Behiç Ak'ın hikâyelerindeki değerler nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ise Behiç Ak'ın hikâyelerinde; “alçak gönüllülük, arkadaşlık ve dostluk, cömertlik, çalışkanlık, dürüstlük, kanaatkârlık, merhamet, paylaşmak, saygı, sevgi, tasarruf etme, teşekkür etme, ümit, vefa ve yardımseverlik” değerleri tespit edilmiştir. En çok yer alan değer ise “sevgi” değeri olmuştur.

Başar (2019) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarında Değer Eğitimi ve Bu Eserlerin Türkçe Öğretimine Katkısı” isimli yüksek lisans tezi, Dr. Öğretim Üyesi Banu Özdemir danışmanlığında Dumlupınar Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada Behiç Ak’ın “Eve Giden Küçük Tren”, “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” ve “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” isimli çocuk romanları, değerler eğitimi ve Türkçe öğretimine katkısı açısından incelenmiştir. İlgili kitaplar; 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” değerlerinin ele alınması doğrultusunda incelenmiştir. Ayrıca ilgili kitaplar; Türkçe öğretimine katkısı bakımından atasözü, deyim, ikileme, kalıp sözler ve yansıma sözcüklerin kullanımına dair incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda ise elde edilen bulgulardan hareketle ilgili kitapların değerler eğitimi ve Türkçe öğretimi hususunda yararlanılması gereken kaynaklardan olduğuna kanaat getirilmiştir.

Ören (2019) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarındaki Eğitici İletiler Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tezi, Doç. Dr. Neslihan Karakuş danışmanlığında Yıldız Teknik Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada, eğitici iletilerin; çocukların kişilik gelişimine, kültürel birikimine ve toplumsallaşmasına etkisinden hareketle Behiç Ak’ın “Gülümseten Öyküler” serisindeki hikâyeleri eğitici iletiler açısından incelenmiştir.

Uz (2019) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak’ın ‘Gülümseten Öyküler’ Dizinindeki Hikâye Kitaplarının Kalıplaşmış Söz Varlığı Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fatih Özcan danışmanlığında Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmıştır. Behiç Ak’ın “Gülümseten Öyküler” dizinindeki çocuk hikâyelerindeki Türkçenin söz varlığını kullanım şeklinin ve “atasözü, deyim, tekerleme, bilmece ve ikileme” gibi unsurları kullanım sıklığının incelenmesi araştırmanın amacını oluşturur. Bu doğrultuda, Behiç Ak’ın çocuk kitaplarında daha çok deyim ve ikileme gibi söz varlığı unsurlarını sıklıkla kullandığı; tekerleme, bilmece ve atasözü gibi söz varlığı unsurlarını ise daha az sıklıkla kullandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldız (2019) tarafından hazırlanan, “Türk Çocuk Yazını Eseri Olarak Behiç Ak’ın ‘Tombiş Kitaplar’ Serisi Üzerine Derlem Tabanlı Bir Çalışma” isimli yüksek lisans tezi, Doç. Dr. Bülent Özkan danışmanlığında Mersin Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada Behiç Ak’ın “Tombiş Kitaplar” serisinde yer alan dört adet kitabı (Benim Bir Karışım, Bizim Tombiş Taştan Hiç Anlamıyor, Bizim Tombiş Fiyonk Makarnayı Çok Seviyor, Ben Ne Zaman Doğdum) çocuk yazını ilkelerine

uygunluğu açısından incelenmiş ve bu kitapların çocuk yazını ilkelerine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Karadeniz (2019) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak’ın Çocuk Hikâyelerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Özdemir danışmanlığında Sakarya Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada Behiç Ak’ın çocuk hikâyeleri, çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenerek çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle uyumluluğu araştırılmıştır. Araştırma, “Behiç Ak’ın Çocuk Hikâyelerinin Tasarım ve Resim Bakımından İncelenmesi” ve “Behiç Ak’ın Çocuk Hikâyelerinin İçerik/Kurgusal Çerçevesinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” başlıklarında yapılmıştır. Araştırmada, Behiç Ak’ın “Gülümseten Öyküler” dizisindeki on hikâye kitabı ele alınarak çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle uyumluluğu incelenmiştir.

Alkan (2019) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarında Muhteva” isimli yüksek lisans tezi, Prof. Dr. Zeki Taştan danışmanlığında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırma, yazarın öykü ve romanlarının içerik/tema açısından tahlilini konu alır. Araştırmada incelenen yedi roman ve yirmi üç öykü kitabında; “bilişim teknolojileri, sevgi, kentleşme, aile, dayanışma ve yardımlaşma, sanatsal duyarlılık, tüketim toplumu, mahalle, komşuluk ilişkileri” olmak üzere temalar tespit edilmiştir.

Altuntaş (2019) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak’ın Çocuk Romanlarında Erdemler ve Karakter Güçler” isimli yüksek lisans tezi, Doç. Dr. Esra Mert danışmanlığında İnönü Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmıştır. Behiç Ak’ın çocuk romanlarının erdemler ve karakter güçler bağlamında incelenmesini amaçlayan bu araştırmanın problem tümcesi, “Behiç Ak’ın çocuk romanlarında yer alan erdemler ve karakter güçleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın veri kaynağını ise Behiç Ak’ın “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!”, “Postayla Gelen Deniz Kabuğu”, “Eve Giden Küçük Tren”, “Bebek Annem”, “Çatıdaki Gezegen”, “Bulutlara şiir Yazan Çocuk” ve “Her şeyi Yanlış Anlayan Kedi” isimli çocuk romanları oluşturur. Araştırma sonucunda en fazla yer alan erdemin “bilgelik” olduğu ve daha sonrasında sırasıyla “cesaret”, “insanियet”, “aşkınlık”, “adalet”, “ölçölülük” erdemlerinin yer aldığı görölmüştür.

Ziya (2019) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak’ın Çocuk Romanlarının Söz Varlığı ve Okunabilirlik Yönünden Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezi, Dr. Öğr. Üyesi Erol

Aksoy danışmanlığında Erciyes Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada Behiç Ak'ın çocuk romanları, söz varlığı ve okunabilirlik yönünden incelenmiştir. Araştırmada Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden hangi düzeyde olduklarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada, çocuk romanlarının kelime sıklık dizinleri oluşturularak romanların sahip olduğu söz varlığı unsurları incelenmiştir. Son olarak romanların okunabilirlik sayıları ve düzeyleri tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ise Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı yönünden yeterince zengin, okunabilirlik yönünden de “orta düzeyde” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yüksel (2020) tarafından hazırlanan, “Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından Behiç Ak'ın Kitaplarında Görsel Tasarım, Değerler ve Metin İlişkileri” isimli yüksek lisans tezi, Prof. Dr. Hilmi Uçan danışmanlığında Afyon Kocatepe Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada Behiç Ak'ın resimli çocuk kitaplarının tasarım özellikleri, resimleme teknikleri; resim-metin ilişkisi, hikâyelerdeki ve resimlerdeki değerler çözümlenmiştir. Araştırmada; Behiç Ak'ın “Bilyeler, Büyükanne ve Miyop Ejderha, Doğum Günü Hediyesi, Gökdelene Giren Bulut, Karadeniz'deki Yunus, Kedi Adası, Rüzgârın Üzerindeki Şehir, Uyurgezer Fil, Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı” eserleri ile “Tombiş Kitaplar” serisinde yer alan “Benim Bir Karışım, Bizim Tombiş Taştan Hiç Anlamıyor, Bizim Tombiş Fiyonk Makarnayı Çok Seviyor, Ben Ne Zaman Doğdum, Tombiş Maskeli Baloya Katılmak İstemiyor” adlı resimli çocuk kitapları incelenmiştir. Araştırma sonucunda ilgili kitapların, çocuklara uygun olduğu; okul öncesi ve temel eğitim düzeyindeki çocukların rahatlıkla okuyabileceği tespit edilmiştir. Kitaplardaki görsellerin çizim teknikleri çocuğa ve çocuk edebiyatına uygun niteliktedir. Kitaplarda tespit edilen “dostluk, sevgi, doğa bilinci, hayvan sevgisi, paylaşma, dayanışma, adalet, sabır, sorumluluk, yardımseverlik, nezaket kuralları” gibi değerlerin resimler aracılığıyla çocuğa sezdirildiği, metnin ve değerlerin resimlerle desteklendiği görülmüştür. Tüm kitaplarda tespit edilen ortak değerler ise “hayvan sevgisi, çevre bilinci, dostluk ve dayanışma”dır.

Turan (2022) tarafından hazırlanan, “Behiç Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Doç. Dr. Beytullah Karagöz danışmanlığında Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı eserlerinin (çocuk romanları, öykü ve resimli çocuk öykülerinin) çocuk edebiyatının temel öğeleri

açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda incelenen kitapların dış yapı özellikleri (büyüklük, kâğıt, sayfa düzeni, harfler, kapak, cilt, resim) ve iç yapı özellikleri (tema, konu, kurgu, kahraman, ileti, dil ve anlatım, çevre, yazınsal ve eğitsel ilkeler) açısından çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Sarıçetin (2022) tarafından hazırlanan, “Toplumcu Gerçekçiliğin Çocuk Edebiyatı Eserlerine Yansıması: Behiç Ak ve Christine Nöstlinger Örneği” isimli yüksek lisans tezi, Doç. Dr. Esmâ Dumanlı Kadızade danışmanlığında Mersin Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu çalışmada Behiç Ak ve Christine Nöstlinger’in çocuk kitapları, toplumcu gerçekçi sanat anlayışı açısından incelenmiştir. Çalışmada; iki yazarın da kitaplarında, toplumcu gerçekçi temalar tespit edilmiştir. Çalışmada Behiç Ak’ın “Eve Giden Küçük Tren”, “Vapurları Seven Çocuk”, “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk”, “Çatıdaki Gezegen”, “Geçmişe Tırmanan Merdiven”, “Akvaryumdaki Tiyatro”, “Galata’nın Tembel Martısı”, “Postayla Gelen Deniz Kabuğu”, “Bebek Annem” ve “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı kitapları ele alınmıştır.

Paker (2023) tarafından hazırlana, “Behiç Ak’ın Tiyatrolarında Modernizmin ve Modern Yaşama Biçiminin Eleştirisi” isimli yüksek lisan tezi, Prof. Dr. Mehmet Güneş danışmanlığında Marmara Üniversitesi Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Behiç Ak’ın özelinde modernizm ideolojisinin ve modern yaşama biçiminin eleştirisinin Türk tiyatrosuna yansımalarını ortaya koymaktır.

Bunlara ek olarak yürütülen bu çalışmada, “çocuk edebiyatının temel öğeleri” ile ilgili alanda yapılan bazı tezlerden de yararlanılmıştır:

Ö. Sağlam (2009) tarafından hazırlanan, “Harf Çocuk Edebiyatı Çeviri Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Özdemir danışmanlığında Sakarya Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu çalışmada; Harf Yayınları’nın çocuk edebiyatına kazandırdığı çeviri kitapların biçim, içerik ve dil açısından, çocuk edebiyatı ilkeleri temel alınarak eleştirel incelemesi yapılmıştır.

Erdoğan Horasan (2015) tarafından hazırlanan “Zeynep Cemali’nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” adlı doktora tezi, Doç. Dr. Zehra Göre danışmanlığında Necmettin Erbakan Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu çalışmada; Zeynep Cemali’nin roman ve öykülerinin, çocuk edebiyatının temel öğeleri olan biçim, içerik, ileti, dil ve anlatım bakımından incelenmesi

amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; yazarın bütün çocuk roman ve öykülerinin biçimsel çözümlemesinde kapak, resimleme, boyut, kâğıt, sayfa düzeni, harfler, yazım ve noktalama unsurlarına; içerik çözümlemesinde konu, ana düşünce, olay, kahramanlar, yer ve zaman, bakış açısı ve anlatıcı, ileti unsurlarına yer verilmiştir. Eserlerin dil ve anlatım özellikleri incelenirken ise atasözleri, deyimler ve ikilemeler tespit edilmiştir.

Çelik (2016) tarafından hazırlanan, “Ahmet Yılmaz Boyunağa’nın Tarihi Çocuk Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğelerine Göre İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Özdemir danışmanlığında Sakarya Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında tamamlanmıştır. Bu araştırmada; Ahmet Yılmaz Boyunağa’nın yazdığı on üç tarihi çocuk romanının, çocuk edebiyatının temel öğelerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Romanlar, iç ve dış yapı özellikleri açısından çocuk edebiyatına uygunlukları bağlamında değerlendirilmiş ve bu değerlendirme sonucunda söz konusu romanların, genel itibarıyla çocuk edebiyatının temel niteliklerini taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Nitekim alanyazın taraması neticesinde, çok yönlü bir sanatçı olan Behiç Ak ile ilgili son 5 yıldır yapılan çalışmaların hızla arttığı ve eserlerinin çeşitli açılardan birçok araştırmaya çalışma konusu olduğu görülmüştür. Ancak alanyazın incelendiğinde, yazarın romanlarının bir bütün olarak “çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından” incelenmediği tespit edilmiştir. Bu sebeple “Behiç Ak’ın çocuk romanlarının, çocuk edebiyatının temel öğelerine göre incelenmesi” gerekli görülmüştür. Araştırma; yazarın çocuk romanlarının dış yapı özelliklerini, iç yapı özelliklerini, dil ve anlatım özelliklerini bir bütün olarak ele alan ilk kapsamlı araştırma ve diğer araştırmaları da tamamlayıcı bir araştırma olması sebebiyle önemlidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanması ve veri analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın yöntemi

Behiç Ak'ın çocuk romanlarının, çocuk edebiyatının temel öğeleri kapsamında incelenmesi amacı ile yapılan bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden tarama niteliğinde betimsel bir araştırmadır. Bu hususta Karasar (2020), geçmişte veya hâlen var olan bir durumun var olduğu şekli ile tespit edilmesini amaçlayan araştırma modelinin tarama yöntemi olduğunu ve taramada araştırma konusu olan olay, birey veya nesnenin kendi koşulları içerisinde olduğu hâli ile tanımlandığını ifade eder.

3.2. Araştırmanın çalışma grubu

Nitel bir çalışma olan bu araştırmanın çalışma grubunu, Behiç Ak'ın Güneşli Kitaplığı'ndan çıkan 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden 9 çocuk romanı oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan çocuk romanları şunlardır:

- Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!
- Postayla Gelen Deniz Kabuğu
- Eve Giden Küçük Tren
- Bebek Annem
- Çatıdaki Gezegen
- Bulutlara Şiir Yazan Çocuk
- Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi

- Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları
- Altı Kırk Dört Dalgası

3.3. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri

Behiç Ak'ın çocuk romanlarının, çocuk edebiyatının temel öğeleri kapsamında incelenmesi amacı ile yürütülen bu araştırmada nitel veri toplama aracı olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2016), doküman incelemesinin araştırılması hedeflenen olgu veya olgular ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsadığını aktarır. Bu kapsamda, ilk olarak araştırmanın konusu ile ilgili alakalı alanyazın taraması yapılmıştır; çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatının temel öğeleri ile alakalı hazırlanmış tezler, makaleler ve bildiriler incelenmiştir. Ayrıca kütüphanelerden ve kaynakçada belirtilen internet sitelerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Behiç Ak'ın çocuk romanları temin edilmiştir.

3.4. Verilerin analizi

Araştırma verilerinin analizinde, nitel veri analiz yöntemi olan betimsel analizden yararlanılmıştır. Bu analizin amacı, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu yöntemle göre elde edilen bulgular, daha öncesinde belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Ayrıca betimsel analizde, doğrudan alıntılara sıkça yer verildiği görülür (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çocuk edebiyatının temel öğelerinin neler olduğu ile alakalı alanda yapılan çalışmalar (Güleryüz, 2013; Oğuzkan, 2013; Sever, 2019a; Sever, 2019b; Sınar Çılgın, 2007; Şimşek (Ed.), 2018; Temizyürek ve diğerleri, 2016) incelenmiş; M. Özdemir (2010)'ın "Olay Çizgisi Odaklı Okuma Yöntemi" adlı makalesi de göz önünde bulundurulmuş ve yapılan bu çalışmalarda ortak olarak yer alan temel öğelerden hareketle çocuk kitaplarının taşıması gereken nitelikler belirlenmiştir.

Bu doğrultuda Behiç Ak'ın çocuk romanları, çocuk edebiyatının temel öğelerine göre (kâğıt, metin tasarımı, kapak, boyut ve ciltleme, sayfa ve yazı tasarımı, resimleme; olay

örgüsü, konu, ileti, yan düşünceler, kahramanlar, mekân, zaman, değerler; dil ve anlatım) incelenmiş ve ilgili çocuk romanlarının, bu öğelere uygunluk gösterip göstermediği tespit edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda ise çocuk kitapları 3 kez okunmuş, okumalar sırasında notlar alınmış ve ardından bu notlar düzenli bir şekilde yazıya geçirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, Behiç Ak'ın çocuk romanlarının dış yapı özellikleri, iç yapı özellikleri, dil ve anlatım özellikleri ile ilgili bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!

4.1.1. Dış yapı özellikleri açısından incelenmesi

Behiç Ak'ın bu romanının ilk baskısı; Günışığı Kitaplığı tarafından 2013 yılının eylül ayında, son baskısı (59. basım) ise 2023 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise eserin 2021 yılının ağustos ayında İstanbul'da yayımlanan 4. basımı incelenmiştir.

Öyle ki kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilmektedir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok okunduğu anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında eserin baskı sayısı, eserin başarısına dair işaretlerden birisini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte çocuklara yönelik oluşturulan kitapların sayfa sayısının çocuğa göre seçilmiş olması gerekmektedir. Öyle ki bu eserin sayfa sayısı (104 sayfa), ortalama olarak seçilmiştir ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun niteliktedir. Bu hususta, kitabın sayfa sayısının okuyucuya kolaylık sağladığı da söylenebilmektedir.

Bunun yanı sıra bir kitapla ilk buluşma, o kitabın ismi ile gerçekleşir. Bir kütüphanede veya kırtasiyede kitap rafları gezilirken herhangi bir kitap, ilk olarak ismi ile dikkati çeker. Bu nedenledir ki kitap adı tercihlerinde, kitabın adı; ilginç, dikkat çekici, merak uyandırıcı ve çocukların hayal dünyasına hitap edecek şekilde olmalıdır. Bu eserin ismi de gerek çocukların hayal dünyasına hitap etmesi gerekse çocuklarda merak uyandırması sebebi ile

doğru bir tercih olarak kabul edilebilir. Öyle ki kitabın ismi, çocuklarda “Ç” harfi ile ilgili merak uyandıracak ve çocuğun kitaba karşı ilgi duymasını sağlayacaktır.

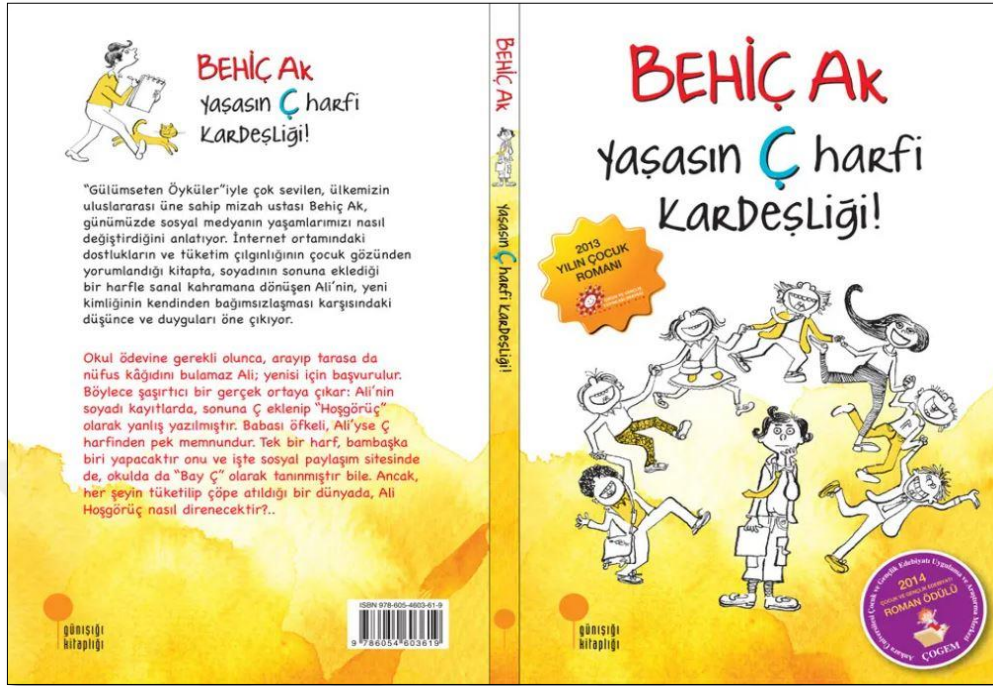
4.1.1.1. Kâğıt

Eserde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıdın kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kitap içerisindeki yazı ve görseller de arka sayfaya yansımamıştır. Nitekim hem okuma kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitapta, bu kâğıt türünün tercih edildiği söylenebilir.

4.1.1.2. Metin tasarımı

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde; metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Fakat eserin içerisinde yer alan birkaç görsel, o sayfada anlatılanlar ile örtüşmemektedir. İlgili görsellerin ya önceki sayfada ya da sonraki sayfada yer aldığı dikkati çekmektedir. Mesela sayfa 56, 94 ve 104’te yer alan görsellerin ön sayfalarda; sayfa 11, 28 ve 97’de yer alan görsellerin ise arka sayfalarda olması gerekir. Aslında bu durum, olumsuzluk olarak görülmemelidir. Çünkü resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır. Ya önceki sayfada anlatılanları somutlaştırmıştır ya da sonraki sayfada anlatacaklara zemin oluşturmuştur.

4.1.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

Resim 1. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserin ön ve arka kapağı

Kapak

Kitapta hem yazarlık hem de resimleme görevini Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımındaki resim de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Kitap tasarımı incelendiğinde; kitabın ön kapağında, romanın başkahramanı Ali ve arkadaşları resmedilmiştir. Görselde, Ali'nin mutlu bir şekilde el ele tutuşan arkadaşları karşısında şaşkınlığı yansıtılmıştır. Öyle ki eser okunmadan önce, ilk olarak kitabın kapağı ile karşı karşıya kalan okuyucu, eserin içeriği ile ilgili düşünecek ve tahminlerde bulunmaya çalışacaktır. Dolayısıyla kapaktaki görsel, kitabın içeriğine dair çocukların merakını uyandıracak özelliktedir.

Kitabın ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Bununla birlikte kitap adı, çocukların dikkatini çekmek için küçük büyük harfler kullanılarak yazılmıştır. Kitap adında bulunan “Ç” harfi de kitap adındaki diğer harflere göre daha büyük punto ve mavi renkle yazılmıştır. Bu husus da çocuklarda, “Ç” harfine yönelik merak uyandıracaktır. Öyle ki bu kullanımlar, dikkat çekici olmakla beraber kapağa canlılık kazandıran hususlardır.

Aynı zamanda kitabın ön kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi ile amblemine; sağ alt köşesinde ise dikey bir şekilde kitabın baskı sayısına yer verilmiştir. Yine kitabın ön kapağında, kitabın aldığı ödüllere yer verildiği görülür. Bunun yanı sıra kitabın arka kapağı ile sırt kısmı da değerlendirilmiştir.

Kitabın arka kapağında, romanın başkahramanı Ali ile kedisinin yer aldığı bir görselin bulunduğu ve görselde, beyaz ile sarı renklerin kullanıldığı görülmektedir. Kitabın arka kapağında da, kitabın ön kapağında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitabın arka kapağında, kitabın içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Ayrıca kitabın arka kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitabın ortasına bir barkod yapıştırılmıştır.

Kitabın sırt kısmı ise beyaz ile sarı bölümlere ayrılmıştır ve beyaz bölümde yazarın ismine; sarı bölümde ise eserin ismine, başkahramanın görseline ve Günışığı Kitaplığı’nın amblemine yer verilmiştir.

Bununla birlikte sarı renk kullanılarak ön ve arka kapağın iç kısımları da değerlendirilmiştir. Bu durum ise hem kitabın kalitesini arttıracak hem de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Buna nazaran kitabın ne ön kapağında ne arka kapağında; kitabın hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitabın türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitap türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne kitap künyesinin yer aldığı iç sayfada değinilmiştir.

Nitekim “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı kitabın kapak düzenlemesi değerlendirildiğinde; kapak tasarımının, içerik ile uyumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca kapakta, metin okunduktan sonra çocukların rahatlıkla anlayabileceği çizimler kullanılmıştır. Öyle ki kitabın ön kapağı, arka kapağı ve sırt kısmı birlikte bir kompozisyon oluşturmuştur.

Boyut

Eserde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitap, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitabın boyutunun okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitap, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Ciltleme

Kitap, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitabın sayfaları, ön kapak ve arka kapakla beraber sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Öyle ki güçlü pres sayesinde hem sayfalar hem de kitabın kapağı tamamiyle birbirine yapışmakta ve sağlam bir bütün oluşturmaktadır. Ayrıca kitap, tutkal kuruduktan sonra belli bir esnekliğe ulaşmakta ve bu esneklik, kitabın rahatça açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Kitabın esnekliği sebebiyle de kırılma oranı azaltmakta ve kitabın kullanım ömrü uzamaktadır. Ancak bu hususta, kitap kullanılırken, kitabın sayfaları geniş bir açıda açılır ise tutkallarda kırılma olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Oluşan bu kırılmalar sebebiyle de zamanla eserin bütünlüğünün bozulma ihtimali vardır. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selef, kapağa parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanılması sebebiyle kitap, sert olmamakla beraber hafiftir ve kolay taşınabilir niteliktedir. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, birtakım olumsuzluklara da neden olabilir. Öyle ki kitap sert olmaması sebebiyle zaman içerisindeki yıpranmalara karşı dayanıksız olabilir. Sonuç olarak kitapta, kaliteli yapışkan kullanılıp doğru presleme de yapıldığı sürece dayanıklılığı iyi olan ve kısa sürede istenen sayıda basılı materyal sunan yani hem hızlı hem ekonomik olan bu ciltleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir.

4.1.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Eserde harfler, 10 punto büyüklüğünde “Garamond DT (Roman)” yazı stili kullanılarak yazılmıştır. Ve harflerin boyutu, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluk göstermektedir.

Ayrıca çocukların dikkatini ve ilgisini canlı tutmak amacıyla sayfa 9, sayfa 10, sayfa 16, sayfa 26, sayfa 31, sayfa 38, sayfa 44, sayfa 57, sayfa 71, sayfa 74 ve sayfa 101’de büyük punto ile farklı yazı stilleri ve eğik yazı karakterleri kullanılmıştır.

Bunun yanı sıra sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıklıdır ve metin tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Öyle ki metin içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metin arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada resim bir sayfada olacak şekilde, sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Nitekim incelenen eser, hedef kitlesi olan 8-12 yaş ve üzerinin gelişim düzeyine uygundur. Buna nazaran kitap ismi ve bölüm başlıkları, çocukların dikkatini çekmek için küçük büyük harfler kullanılarak yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Ancak bu durumun çocukların yazım (imla) konusunda yanlış öğrenmelerine sebebiyet verebileceği de göz ardı edilmemelidir.

4.1.1.5. Resimleme

Eser, 12 bölümden oluşmakta ve 104 sayfalık bu kitapta; “Ali’nin Rüyasındaki Evler” bölümü haricindeki bütün bölümlerde resim olmak üzere toplamda 12 adet resme yer verilmiştir. Fakat 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden kitapların ¼’ünde resim olması gerekçesiyle bu kitabın görseller bakımından biraz eksik kaldığı dile getirilebilir.

Bunun yanı sıra yazarın karikatür tarzında çizdiği resimlerin; çocuğun seviyesini gözeterek şekilde açık, anlaşılır ve konuya uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca resimler, eserde anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir.

Kitabın kapağındaki resimde ve kitabın içerisindeki resimlerde de sadece sarı rengin tercih edildiği görülmektedir. Ancak resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

Bunlara nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları

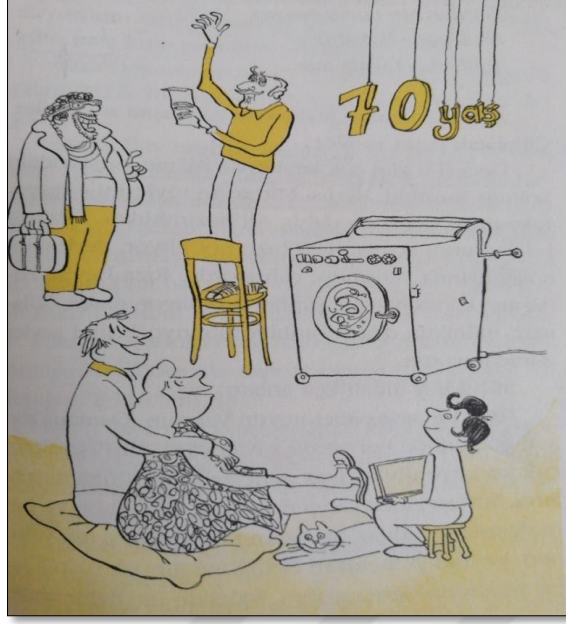
psikolojik durumları yansıtmıştır. Ancak eserde yer alan bazı görseller ile metinde verilen bilgilerin tam olarak uyuşmadığı durumlar da tespit edilmiştir.

Mesela sayfa 33'te, Amca Sedat Bey ile alakalı parlak mavi puanlı bir gömlek giydiği ve altın çerçeveli bir gözlük taktığı ifade edilmiştir. Ancak sayfa 35'teki resme bakıldığında, Sedat Bey'in gömleğinin sarı renkle renklendirildiği ve gözlüğünün ise hiç renklendirilmediği dikkati çeker. Bunun yanı sıra ise metinde Ali'nin de "blucin pantolonu" giydiği aktarılmıştır fakat resme bakıldığında pantolonun hiç renklendirilmediği görülmektedir.

Resim 2. "Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!" adlı eserde sayfa 35'te yer alan görsel

Sayfa 45'te bulunan resimde, Ali'nin dedesi Musa Bey'in 70 yıllık çamaşır makinesinin doğum günü kutlaması yapılmaktadır. Bu resimde Musa Bey, şiir okumak için sandalyenin üstüne çıkmıştır. Musa Bey'in şiirini okuduğu esnada ise oğlu Sedat Bey, orada değildir. Çünkü Sedat Bey, doğum günü kutlamasına sonradan katılır. Ancak Musa Bey'in şiirini okuduğu bu görselde, gene de oğlu Sedat Bey'in çizimi de yapılmıştır.

Resim 3. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde sayfa 45’te yer alan görsel

Sayfa 54’te Ali’nin bilgisayarını almak için dedesinin evine tek başına gittiği bilgisi verilmiştir. Ancak Ali’nin anne ve babası yanında olmadığı hâlde sayfa 56’da bulunan resimde onların da çizimi yapılmıştır.

Resim 4. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde sayfa 56’da yer alan görsel

Sayfa 62’de bulunan resimde ise Ali’nin sınıfta arkadaşları ve öğretmeniyle birlikte olduğu görülmektedir. Ancak bu resimde, “Ç” harfi sayesinde Ali’nin varlığının farkında olan ve sonrasında daima Ali’nin yanı başında olan arkadaşı Sevinç’in çizimi yapılmamıştır.

Resim 5. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde sayfa 62’de yer alan görsel

Sayfa 79’da, Sedat Bey’in bir defa giyip çöpe attığı giysilerinden parlak mavi puanlı gömleği Ümitsu’nun giydiği bilgisi verilmiştir. Sayfa 78’deki resme bakıldığında ise bu açıkça görülür. Ancak gömlek gene sarı renkle renklendirilmiştir. Bunun yanı sıra ise gömleğin Ümitsu’nun üzerinde bol duruşu da resme yansıtılmıştır.

Resim 6. “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı eserde sayfa 78’de yer alan görsel

Nitekim bu durumlara sebebiyet veren şey, kitapta tek renk resimlerin kullanılmasıdır. Aslında yazar, metinde bahsettiği her bir ince detayı resimlerde yansıtmaya çalışmıştır. Ayrıca kahramanların yaşadıkları ruhsal durumları da aktarmıştır.

Mesela sayfa 11’de bulunan resimde, Rıza Bey’in ilgisiz hâli; sayfa 14’te bulunan resimde, Ali’nin ve kedisinin Ayla Hanım’ın verdiği yanıtlara yönelik şaşkınlığı; sayfa 21’de bulunan resimde, nüfus müdürünün şişman parmağının gösterilmesi ve Rıza Bey’in öfkesi, Ali’nin ise mutluluğu; sayfa 28’de bulunan resimde, Sevinç tarafından fark edilmeyen Ali’nin üzüntüsü; sayfa 35’te bulunan resimde, Ali ile kedisinin Sedat Bey’in anlattıklarına şaşırması; sayfa 45’te bulunan resimde, doğum günü partisindikilerin neşesi ve Moskova’ya seyahat edeceği için kürk giyen Sedat Bey; sayfa 56’da bulunan resimde, Musa Bey’in bilgisayarı kaybettiği için mahcup olması; sayfa 78’de bulunan resimde Ümitsu’nun arabasının içindekiler; sayfa 94’te bulunan resimde, Ali ile Sevinç’in mutluluğu; sayfa 97’de bulunan resimde, Ali ile kedisinin ve arkadaşlarının mutluluğu olmak üzere metinde anlatılanlarla uyumlu bir şekilde resmedildiği görülmektedir.

Kısacası Ak’ın kaleme aldığı romanı, görsel açıdan da zenginleştirdiği dikkati çekmektedir. Öyle ki yazarın içerikte olduğu kadar çizgilerinde de özenle davrandığı görülmektedir.

4.1.2. İç yapı özellikleri açısından incelenmesi

104 sayfa olan eser, on iki bölümden oluşmaktadır. Romanın bütün bölümleri, birbirleriyle ilişkilidir. Bölümler arasındaki ilişki, kişiler ve olayların gelişimi ile sağlanır. Her bölümün başlığı da o bölümde anlatılanları özetler niteliktedir.

Romanda yer alan bölümler ise şunlardır:

- Rıza Bey’in Kulakları Çın Çın Çınlıyor
- Ali’nin Ödevi ve Köstebekler
- Haylaz Ç Harfi
- Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!
- Ömür Törpüleme Mühendisi!
- Çamaşır Makinesinin Yetmişinci Doğum Günü Partisi

- Yapacak Bir Şey Yok!
- On Sekiz Bin Beş Yüz Altı Tık!
- Ali’nin Rüyasındaki Evler
- Eskiciii!
- Rıza Bey’in Gizli Planı
- Ömür Törpüleme Mühendisleri İş Başında

4.1.2.1. Anlatıcı

Behiç Ak’ın bu romanında “soyut anlatıcı” kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Romandaki olayları anlatan kişi, yazar veya roman kahramanlarından birisi değildir. Romandaki olayları, yazarın seçtiği birisi anlatır ancak bu kişi bilinen biri değil, soyut birisidir.

4.1.2.2. Kurgu (Kurulum)

Eserdeki olay örgüsü incelendiğinde; olayların kronolojik bir şekilde devam ettiği görülür. Ancak zaman zaman hatıraların dile getirilerek geriye dönüşlerin yapıldığı da görülür. Öyle ki eserde, çocukların merakını ve ilgisini canlı tutacak sürekli bir hareket vardır ve sonunda umut veren olaylar dizisi sergilenir. Ayrıca eserin verdiği iletiler de değerlendirildiğinde; eserin yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserin olay örgüsü ise şu şekilde özetlenebilir:

Ali, 5. sınıf öğrencisidir ve soru sormayı, cevap vermekten daha çok sever. Bu nedenle dönem ödevi için aile üyeleriyle “söyleşi” yapmaya karar verir. Ödevinin üzerine ise nüfus cüzdanının fotoğrafını yapıştırmak ister. Ancak evde nüfus cüzdanını bulamaz. Babası Rıza Bey, oğlu Ali’nin nüfus cüzdanını bulamamasına ilgi göstermez; ne de olsa evde bir yerden çıkacağını düşünür. Rıza Bey’in canı sıkındır çünkü son günlerde tek derdi, yaşadığı kulak çınlamasıdır.

Ali, söyleşiye öncelikle annesi Ayla Hanım ile başlar. Normalde az konuşan Ayla Hanım, sorulan sorular karşısında bambaşka birisi hâline gelir ve sorulan her soruya keyifle cevap verir. Bir gün Ali annesine, bahçedeki turp tarlasına niçin gazoz şişelerini gömdüğüne dair bir soru yöneltir. Annesi, rüzgâr estiğinde şişelerin ağzından ısıklık sesine benzeyen bir ses çıktığını ve bu sesin ise köstebekleri kaçırdığını ifade eder. Bunun üzerine Rıza Bey de kulak çınlamasının neyden kaynaklandığını anlamış olur. Ve buna çok mutlu olan Rıza Bey, ödevini kolayca tamamlayabilmesi için eski dizüstü bilgisayarını oğluna armağan eder.

Ali, ödevini babasının verdiği dizüstü bilgisayar ile yazmaya başlar. Ancak Facebook, Twitter gibi sosyal medya hesaplarında çok vakit harcaması, ödevini yavaş yapmasına sebebiyet verir. Gene de ödevinin bitmesine az kalmıştır ve yalnızca amcası Sedat Bey ve dedesi Musa Bey ile söyleşi yapması kalmıştır.

Bu sırada ödevinin kapağında nüfus cüzdanının fotoğrafını kullanmak isteyen Ali, ne kadar aradıysa da nüfus cüzdanını bulamaz. Babasını bir şekilde ikna eder ve yeni nüfus cüzdanı çıkarmak amacıyla baba oğul nüfus dairesine giderler. Ali, sosyal medyada ailesi ile alakalı pek çok şeyi paylaştığı için nüfus dairesine gittiklerinde, nüfus memuru Ali’yi hemen tanır. Oraya Ali’nin nüfus cüzdanını yenilemek amacıyla gittiklerini de bilir fakat bir sorun vardır: Soyadları “Hoşgörü” olmasına rağmen Ali’nin soyadı nüfus kayıtlarında “Hoşgörüş” olarak kayıtlıdır. Bu durumun düzeltilmesi içinse mahkemeye başvurmak gereklidir. Bunun için Rıza Bey bir dilekçe yazar ancak Ali, soyadındaki “Ç” harfini düzelttirmek istemez. Çünkü Ali; yaşı, gözleri, kişiliği, hayata bakışı ile herkesten farklı ve özel olduğu gibi soyadının da farklı olmasının doğal olduğunu düşünür. Bunu kabullenemeyen Rıza Bey ise yazdığı dilekçeyi yırtıp çöpe atar.

Ali eve gider gitmez ise bilgisayarını açar ve Facebook sayfasındaki adını “Ali Hoşgörüş” olarak değiştirir. “Ç” harfi, kısa zamanda Facebook’un “en çok fıkurdatılanlar” listesine girer. Ve Ali’nin soyadındaki küçük bir “Ç” harfi, Ali’nin yaşamını değiştirir. Soyadı “Hoşgörüş” olduğu zamanlar hiç kimse ona “Ali Hoşgörüş” diye hitap etmezken şimdi herkes ona iki ismiyle seslenir. Ali ise artık her gün dişlerini fırçalar, dimdik yürür, ayakkabılarını her gün boyar, ütülü pantolon ve ceket giyer, insanlara da “siz” diye hitap eder.

Son günlerde ise Ali, Sevinç'i çok beğenir. Ancak Sevinç, henüz onun farkına varmamıştır. Bu sebeple Ali'nin aklına bir fikir gelir: Hazırladığı ödevden yüksek bir puan alıp kendisini fark ettirmek için internette, “Ç Harfi Kardeşliği” adıyla bir grup kurar.

Birkaç hafta içinde ise herkes yeni durumu kabullenir, sular durulur gibi olur ancak amcası Sedat Bey ve dedesi Musa Bey'in aileye yeni katılan “Ç” harfinden haberi yoktur. Ailede ise Sedat Bey'in düşünceleri çok önemsenir. Bu nedenle Ali, pazar günü dedesinin evindeki doğum günü kutlamasına gitmeden önce amcası ile konuşmak ister ve amcasının evine gider.

Amcası Sedat Bey; üzerinde iri çiçekli, renkli bir şortu, parlak puanlı bir gömleği, başında kovboy şapkası ve mor ışıltılar saçan altın çerçeveli gözlüğüyle Ali'yi kapıda karşılar. Ali, amcasının taktığı gözlüğü merak edince amcası gözlüğü meslek icabı taktığını söyler. Sedat Bey, ürünlerin daha kısa ömürlü olması amacıyla çalışan bir “ömür törpüleme mühendisi”dir. Ve kullandığı gözlük, eşyaların ne kadar ömrü kaldığını gösteren bir gözlüktür.

Ali, amcası ile söyleşi yapmak amacıyla bilgisayarını salondaki masanın üzerine koyar. O esnada amcası, Ali'ye bilgisayarının bir haftalık ömrü kaldığını ve yazdıklarını yedek bir belleğe aktarmada acele etmesi gerektiğini söyler. Ali amcası ile söyleşi yaptıktan sonra ise ona “Ç” harfinden bahseder; amcası “Hoşgörüş soyadını çok beğendiğini” söyler. Ali, “Ç” harfi konusunda amcası ile aynı fikirde olmasına sevinir. Eve gittiğinde ise işini garantiye almak amacıyla ödevini, babasının bilgisayarının yedek belleğine kopyalar.

Pazar günü Ali ve ailesi, dedesi Musa Bey'in çamaşır makinesinin yetmişinci doğum gününü kutlamak için dedesinin evine giderler. O gün, çamaşır makinesinin doğum gününü keyifle kutlarlar. Ardından Ali, dedesi ile söyleşiye başlar. O sırada Sedat Bey içeri girer ve babasına bu günün anısına akıllı bir cep telefonu armağan eder. Ali ise dedesi ile söyleşisine kaldığı yerde devam etmek ister. Fakat tam o esnada umulmadık bir şey olur ve bilgisayarının ekranı birdenbire kararır. Ali, iyi ki ödevini evdeki yedek belleğe kaydettiğini yoksa tüm çalışmasının boşa gideceğini düşünür. Musa Bey, torunu Ali'nin bilgisayarını, bozuk elektronik eşyaları tamir eden tamircisine götürebileceğini söyleyip bilgisayarı alır. Ali ise eve vardığında yedek belleğin de çalışmadığını görür ve ertesi gün belleği hemen tamirciye götürür. Ancak belleğin tamiri mümkün değildir. Ali, Sevinç'in ne kadar akıllı olduğunu düşünür. Çünkü Sevinç, ödevini kurşun kalem kullanarak kâğıdın

üstüne yazarak yapıyordur. Kâğıt bozulmayacağına göre içindeki bilgilerin de kaybolması olanaksızdır.

Ali, ertesi gün dedesinin evine gider; dedesinin muhakkak bilgisayarını tamir ettirdiğini düşünür. Ancak dedesini evinde bulamaz. Dedesini telefonla aradığında ise dedesi, oğlu Sedat Bey'in aldığı akıllı telefonun kafasını biraz karıştırdığını ve yolu bulmakta zorlandığını söyler. Ali aklında tutabildiği kadarıyla dedesine onun yöntemiyle yolu tarif eder. Dedesi yarım saat sonra evine döndüğünde ise Ali'nin bilgisayarını elinde yoktur. Musa Bey, bilgisayarını nerede bıraktığını hatırlamaz. Ve Ali, son çare beyaz bir kâğıt önüne çeker ve yaptığı söyleşilerden aklında kalanları yazar.

Ertesi gün Ali, sınıf öğretmenine bu durumu nasıl açıklayacağını düşünerek okulun yolunu tutar. Sınıftan içeri girer girmez ise bütün gözler ona çevrilir. Bu zamana kadar Ali'nin farkında olmayan Sevinç dahi onunla gurur duyduğunu belirterek Ali'ye sarılır ve zor bir rekoru kırdığını, “Google Arama”da en fazla onun adının tıklanıldığını söyler. Ama tıklanmak Ali'nin umurunda değildir. Öğretmeni de sınıfa girer girmez Ali'yi kucaklayıp tebrik eder ve en yüksek puanı, onun Facebook'tan gönderdiği ödevine verdiğini söyler. Ardından öğretmeni Ali'nin dedesi ile yaptığı söyleşiyi okur. Okuma tamamlandıktan sonra ise Sevinç, “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” diye bağırır.

Ali, o gece yatakta dört döner ve bir türlü uyuyamaz; ödevini kimin tamamlayıp öğretmene gönderdiğini ve bilgisayarının kimde olduğunu düşünüp durur. Ve sabah kulaklarını tırmalayan “Eskiciiiiiii!” diye bir sesle kan ter içinde uyanır. Ali, aklındaki sorulara yanıt almak için pijamaları ve terlikleriyle kendisini dışarıya atar ve eskicinin peşinden koşup onu durdurur.

Eskici, Ali yaşlarında bir çocuktur ve adı da Ümitsu'dur. Ümitsu ile Ali hemen kaynaşırlar ve Ali, bilgisayarını ile alakalı yaşadığı sorunu Ümitsu'ya anlatır; ona bu konuda yardımcı olup olamayacağını sorar. Buna karşılık Ümitsu, Ali'nin bilgisayarını bulmak istiyorsa onu takip etmesinin yeterli olacağını söyler. Akşamüstü, şehrin gecekondu mahallelerinden birindeki tepede bulunan küçük bir kulübeye varırlar. Ümitsu'nun evine girdiklerinde Ali hemen kendi bilgisayarını tanır. Ümitsu, küçük yassı bir plakayı Ali'nin bilgisayarından çıkartıp bilgisayarını düzeltmiştir ve ödevini de o tamamlamıştır...

Bir gün Rıza Bey, hoşnut olmadığı “Ç” harfine çözüm bulmak amacıyla “Ç Harfi Kardeşliği” grubunu eve yemeğe davet etmek ister. Ali, Rıza Bey'in yemek daveti için hazırladığı afişi, okulun girişine asar. “Bay Ç”nin yemek davetinde bulunmak isteyenler

isini yazdırmak için upuzun bir sıra oluşturur. Ancak bu yemeğe yalnızca isminde ya da soy isminde “Ç” harfi bulunanlar katılabilir. Öyle ki isminde “Ç” harfi olmayanlar dahi isminin sonuna “Ç” harfi ekler ve bu yemek davetine katılır. Yemek neşe içerisinde geçer ve çocuklar, senelerdir aynı okulda beraber olmalarına rağmen ilk kez kendi istekleri doğrultusunda bir arada olduklarının farkına varırlar. Sadriç, bir arada olmaları için illa ki isimlerine “Ç” harfi eklemelerinin mi gerekli olduğunu sorar. Bu soruya yanıt bulmak isteyen tüm çocuklar sırayla konuşur ve söz Ali’ye gelir. Ali, artık bu baş belası “Ç” harfinden kurtulmak istediğini söyler. Yapılan konuşmaların sonucunda ise çocuklar hep birlikte “Yaşasın kardeşlik!” diye bağırırlar ve birden “Ç Harfi Kardeşliği”nden vazgeçerler.

Ali, öncelikle nüfus cüzdanındaki “Ç” harfini düzelttirir ve Facebook grubundan ayrılır. Artık çocuklar da hep beraber daha çok zaman geçirirler. Gene bir gün Musa Bey’in evinde bir yemek daveti düzenlenir. Çocuklar Facebook’taki gruplarının dağılmasından sebep pişmanlık duymazlar ve her sene buluşmak için sözleşirler. Yemek bitiminde ise Sedat Bey, çocukları evlerine götürecektir. Ancak yola çıktıklarında Sedat Bey’in ilk önce arabası bozulur. Evine gittiğinde ise evinin kapısının kilidi bozulur ve evine giremez. Sonunda ise Sedat Bey, kendisi gibi ömür törpüleme mühendislerine öfkelenerek en yakın otele doğru yol alır.

4.1.2.3. Konu

Eserde işlenen “sosyal medya ve gerçek dostluk” konusu, Ali ile arkadaşları üzerinden verilmektedir. Bu bağlamda eserde, çocuğa gerçek dostluğın sanal dünyada kurulan dostluklar olmadığı; gerçek yaşamda birebir yaşantılarla kazanılan dostlukların mühim olduğu Ali ve arkadaşları örneğinden sezdirilmiştir.

Öyle ki toplumsal sorunlara duyarsız kalmayıp çocukların da farkındalık kazanmalarını sağlayan yazar bu romanda, günümüzdeki başlıca problemlerden birisi olan sosyal medya ve sosyal medyanın çocukların yaşamına olumsuz etkisi üzerinde durmuştur.

Sonuç olarak romanda başkahraman Ali’nin soy ismine yanlışlıkla eklenen “Ç” harfinin; Ali’nin yaşamına olan etkisi ve sosyal medyanın Ali ile arkadaşlarının sosyal ilişkilerine etkisi mizahi bir üslupla anlatılmıştır. Öyle ki seçilen konu, çocukların çevrelerinde bu ve buna benzer örnekleri de görebilecekleri hayatın içinden bir konudur. Ayrıca seçilen konu,

8-12 yaş ve üzeri okurların seviyesine uygun; çocukların ilgisini çekebilecek, merakını canlı tutabilecek düzeyde ve okurlara empati kurdurabilecek ve onları eleştirel düşünmeye sevk edebilecek niteliktedir.

4.1.2.4. Tema

Eserde işlenen ana tema, “sosyal medya”dır. Eserde işlenen ana tema etrafında ise “kişinin kendini özel kılma çabası, teknoloji kullanımı, teknolojik aletlerin bozulması, tüketim çılgınlığı, sosyal medyada tıklanma oranları, arkadaşlık ilişkileri ve iletişim” gibi alt temalar da işlenmiştir. Eserdeki eğitsel temalar ise “Birey ve Toplum, Bilim ve Teknoloji, İletişim, Vatandaşlık”tır.

4.1.2.5. İleti (Ana düşünce)

Eserin ana düşüncesi, “Çevremizdeki insanlar ve arkadaşlarımız tarafından sevilip kabul görmemiz için sanal âlemdeki grupların veya tıklanma oranlarının bir önemi yoktur. Esas önemli olan sanal dünyadaki arkadaşlıklar değildir; gerçek hayatın içerisinde birebir yaşanan ve birlikte zaman geçirilen gerçek dostluklardır.” şeklinde ifade edilebilir.

Romanın başkahramanı Ali, başlangıçta babası her ne kadar karşı çıksa da, soy isminin farklı olması nedeniyle büyük bir sevinç duyar. Fakat sonrasında, işler kendi kontrolünden çıkınca kendisini özel kılacağını düşündüğü “Ç” harfinden kurtulmak ister. Öyle ki Ali ve arkadaşları hem “Ç” harfinden hem de Facebook’taki gruplarından kendi rızaları ile vazgeçerler. Onları bir arada tutan şeyin “Ç” harfi olmadığını anlarlar ve gerçek hayattaki ilişkilerine önem verirler.

4.1.2.6. Yan düşünceler

Ana düşünceyle aynı doğrultuda eserde; “sosyal medyanın çocuklar üzerindeki etkileri; aile, arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri, gerçek dostlukların sanal âlemde olmayışı, doğal

yaşama saygı, tüketim, iletişim, değişim, teknoloji, sosyal medya, doğa ve hayvan sevgisi, zaman, başarı” vb. gibi çeşitli konularda yan düşüncelere yer verilmiştir.

Eserdeki yan düşünceleri ifade eden örnek cümleler:

- İşlerin yolunda gitmesi ve yanlışların düzeltilmesi için herkesin kendine göre geliştirdiği bir yöntemi vardır. (Rıza Bey’in eşyaların üzerine notlar yapıştırması)
- İnsanlar yaptığı hataların sorumluluğunu üstlenmeli, kendi dışında bir suçlu bulmaya çalışmamalıdır. (Rıza Bey’in her zaman için başka bir suçlu bulması)
- İnsanlar, keyifsizken kendilerini mutlu eden şeyleri dahi yapmak istemezler. (Kulak çınlaması yaşayan Rıza Bey’in ne yemek yapmak istemesi ne de not yazmak istemesi)
- Önce can, sonra canan. (Rıza Bey’in kulak çınlaması yaşaması nedeniyle Ali’nin nüfus cüzdanının kaybolmasına pek ilgi göstermemesi)
- Doktorların bile çözemediği bazı problem durumlarının çok basit sebepleri olabilir. (Rıza Bey’in doktor doktor dolaşmasına rağmen son zamanlarda yaşadığı kulak çınlamasına bir çare bulunamaz. Fakat Ali’nin annesi ile röportaj yaptığı sırada, Ayla Hanım’ın köstebekleri kaçırmak için toprağa gazoz şişeleri gömdüğünü söylemesi üzerine kulak çınlamasının sebebi anlaşılır.)
- Anneler, evde kimsenin bilmediği şeyleri bilir. (Köstebekler, rüzgâr ve gazoz şişeleri)
- İnsanlar kendileri mutlu olunca başkalarını da mutlu etmek ister. (Rıza Bey’in kulak çınlaması geçince oğlu Ali’ye dizüstü bilgisayarını armağan etmesi)
- Twitter, Facebook gibi sosyal medya hesapları, doğru kullanılmadığı takdirde insanların çok vaktini alır.
- Hayatımızla alakalı her şeyi sosyal medya hesaplarında paylaşmamalıyız. (Ali ve ailesi ile alakalı her şeyin herkes tarafından bilinmesi)
- Her şeyin bir kuralı vardır; insanın kendi olduğunu ispat etmesi için dahi. (Ali’nin soy isminin değiştirilmesi için mahkemeye başvuru yapması gerekmesi)
- İnsanları farklı ve özel kılan adları ya da soyadları değildir. (Ali’nin farklı olduğunu düşündüğü için “Hoşgörüş” soyadını istemesi)

- Bazı yönleriyle kendisini eksik hisseden insanlar kimi zaman küçük bir harfe dahi ihtiyaç duyarlar. (Ali'nin fark edilmek için “Ç” harfine ihtiyaç duyması)
- İnsanların farklı olma isteği; kişinin yemesi, içmesi, hareket ve davranışları, konuşmaları olmak üzere birçok davranışına etki eder. (“Ç” harfinin Ali'nin üzerindeki etkileri)
- Kara haber tez duyulur. (Sevinç'in annesine “Hangi Ali?” diye sorması ve bunun Ali'nin kulağına gitmesi)
- Hatırı sayılır insanların sözleri, düşünceleri önemlidir. (Ali'nin amcasının ailede etkisinin büyük olması ve bu nedenle Ali'nin amcasına soy ismini kabul ettirme çabası)
- İnsanlar; eşyalarına değer veriyor ve bozulmadan yenisini almıyor, bozulsa dahi tamir ettiriyor diye “cimri” olarak nitelendirilmemelidir. (70 yıllık çamaşır makinesini kullanıyor diye Sedat Bey'in babası Musa Bey'e cimri demesi)
- Meslek sırları en yakınındaki insanlarla dahi paylaşılmaz. (Sedat Bey'in Ali'ye mesleği ile alakalı sırları söylememesi)
- Şirketler daha fazla satış yapabilmek amacıyla ürettikleri malların fazla sağlam olmasını istemezler.
- Çok fazla tüketim çılgınlığı olduğu için çöp işinde çalışan yüz binlerce insan vardır.
- İnsanlar kullandıkları kıyafette, tükettikleri elektrikte, arkadaşlarında, kullandıkları sözcüklerde, eşyalarda kısacası her şeyde çılgınca tüketim yapmaktadırlar.
- İnsanların özellikleri, onların ne iş yapıp yapamayacağına yönelik fikir verebilir. (Musa Bey'in borazancı bölüğüne girmesi ya da ustabaşı olması ona göre değildir.)
- Canlıların taşı, cansızların yaşı önemlidir.
- İnsanlar için önemli ve hassas olunan konularda daha hassas davranılmalıdır. (Musa Bey için çamaşır makinesinin doğum günü)
- Söz uçar, yazı kalır. (Ali'nin ödevini deftere yazmayıp bilgisayara yazması ve bilgisayarın bozulmasıyla ödevinin de yok olması)
- Bilgilerin korunması için bir oda dolusu bellek dahi alınsa fayda etmeyebilir. (Alınan belleklerin kısa sürede bozulması)

- Kâğıt bozulmayacağına göre bilgilerin kaybolması da imkânsızdır.
- İnsanların kendilerine göre yol bulma ve tarif etme yöntemleri vardır. (Musa Bey’in “dedece” yol tarifi)
- Son pişmanlık fayda etmez. (Ali, tamir ettirmesi için bilgisayarını dedesine bırakır. Fakat dedesi bilgisayarı tamir ettirmeye götürürken kaybeder. Bu durumdan sebep Ali, bilgisayarını dedesine bıraktığı için pişman olur.)
- İnsanlar hata yaptığıında mahcup olur. (Musa Bey’in bilgisayarı kaybettiğinde mahcup olması)
- Herkesin alanında uzman olduğu bir konu vardır. (Sedat Bey’in, Ali’nin bellekleri konusunda uzman olmaması)
- Çalışmanın değil, sadece tıklanmanın mühim olduğu bir dünyada yaşıyoruz. (Ali’nin adının Google Arama’da en çok tıklanan şey olması)
- Ömrü uzatmanın tek kuralı vardır: Barış. Sürekli Barış! Doğayla, insanlarla, kendinle, hayvanlarla...
- İyi bir yönetici olmanın tek bir şartı vardır: O da hiç kimseyi yönetmeye ihtiyaç duymamaktır. (Doğada her şeyin kendi düzeninde devam etmesi)
- İyi bir yönetici olmanın büyük zorlukları vardır: Aklını kullanıp gidişatı bozmamak. (Doğadaki düzene zarar vermemek)
- Sayılı zaman çabuk geçer.
- İnsan çıkarlarını korumak için yanlış davranışlara suç ortağı olmamalıdır. (Ali’nin okulda aldığı övgülerin çöpe gitmemesi için ödevini kendisinin göndermediğini söyleyememesi)
- En kötü durumun bile iyi bir yanı vardır.
- Günlük yaşantısında insanları çok etkileyen konular bilinçaltına sızar ve bu konularla alakalı ise rüyalar görülebilir. (Bilgisayarı kaybolan Ali’nin ev ev gezip bilgisayarını araması)
- Kullanılan bazı sözcüklerin zamanla kullanılmadığı gibi kullanılmayan bazı sözcükler de zamanla tekrar kullanılabilir. (Hoşgörüş ismi gibi)
- İnsan yapmak istediği şeyleri ertelerse hiçbir şey yapmamış sayılır.

- İleride kullanırım diye bir kenara koyulan zaman, hiçbir anlam ifade etmez.
- Hayatta karşılaşma olanağı olmayan, taban tabana zıt insanlar çok benzer yazılar kaleme alabilir.
- İnsanlar genellikle cevabını bildikleri soruları sorarlar.
- Abuk sabuk bile olsa her metinde parıldayan bir yan vardır; önemli olan içerisindeki cevheri çıkarabilmektedir.
- İnternet, insanların sosyal ilişkilerini zayıflatır ve insanın gözünün önündekini dahi görememesine sebep olabilmektedir.
- Ne ekersen onu biçersin. (Ömür törpüleme mühendisi Sedat Bey'in de sonunda arabası ile dairesinin kapı kilidinin bozulması ve ömür törpüleme mühendislerine kızması)
- Sosyal medyaya bağımlı arkadaşlıklar kurmamalıyız.
- Hayatımızdaki her şeyi fazla ve hızla tüketip savurganlık yapmamalıyız.
- Bir insana her zaman iki ismiyle birden hitap etmek güzeldir.

4.1.2.7. Karakter (Kahraman)

Eserdeki kahramanlar, çocuğun kendisi ve çevresindeki insanlar ile ilişki kurabileceği; hayatın içinden alınmış kişilerdir. Ayrıca kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinin fazla abartıya kaçılmadan çocukların kahramanlarla özdeşim kurabileceği ölçüde verildiği dikkati çekmektedir. Öyle ki bu eser ile çocuk, kahramanların vasıtasıyla insanların başından geçebilecek olayları görüp, kendi gibi düşünüp hareket eden başka çocukların da olduğunu fark edebilecektir. Yine çocuk, kendisi de herhangi bir problem ile karşılaştığında, sorunlar karşısında kahramanların sergilediği tavırları örnek olarak alıp bunu kendi davranışlarına da yansıtabilecektir.

Birinci dereceden kahramanlar

Ali Hoşgörü(ç)

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile alakalı bilgi verilmemiştir.

- Sosyal özellikleri: 5. sınıf öğrencisidir. Annesi Ayla Hanım, babası ise Rıza Bey'dir. En yeni kıyafetlerini dahi birkaç günde paçavra hâline getirir. Sosyal medyada çok zaman geçirir ve her şeyi sosyal medyada paylaşır. Soy ismine eklenen “Ç” harfi ile herkesten farklı ve özel olduğunu düşünür. Sevinç tarafından fark edilmek ister. “Ç” harfinden sonra arkadaşları tarafından büyük ilgi görür. Gerçek yaşamda hiç iletişimleri olmadıkları hâlde sosyal medyada edindiği arkadaşlıkları gerçek dostluk olarak düşünür. Ancak sonrasında bunun yanlış olduğunu fark eder. Üzerinde “Ç” harfini taşımanın sorumluluğunu hisseder. Dişlerini her gün muhakkak fırçalar, dimdik yürür, ayakkabılarını her gün boyar, ütülü pantolonla ve ceketle dolaşır. Bazı insanlara “siz” diye hitap eder. En çok kurduğu cümle ise “haklı olabilirsiniz ama ben sizin gibi düşünmüyorum”dur.
- Psikolojik özellikleri: Cevap vermekten daha çok soru sormayı sever; meraklıdır. Çevresinde olup biteni iyi gözlemler. Bilgisayarı kaybolduğunda pes etmeyip bilgisayarını bulmak için uğraşır. Sevinç’e karşı büyük bir saygı ve sevgi duyar. “Ç” harfinden sonra kimseye ihtiyacı olmayan, yalnız ve başarılı bir insan olduğunu düşünür.

İkinci dereceden kahramanlar

Rıza Bey

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile alakalı bilgi verilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Ali’nin babasıdır. Bitip tükenmek bilmeyen konuşma arzusuna sahiptir. Üstlerine kâğıt yapıştırarak âdeta eşyaları da konuşturur. Ayda bir yemek yapma krizi yaşar. İnternetle ilişkisi yok denecek kadar azdır.
- Psikolojik özellikleri: İşlerin yolunda gitmesini ister. Aile içi bir sorun olduğunda ya da hata yaptığında kendisi dışında muhakkak bir suçlu bulur. “Ç” harfini kabullenmiş gibi görünür ancak bu mücadeleden vazgeçmez, kaleyi içten fethetmek için plan yapar.

Sedat Bey

- Fiziksel özellikleri: Yeğeni Ali söyleşi yapmak için evine geldiğinde üstünde iri çiçekli, renkli bir şort; parlak mavi puanlı bir gömlek ve başında kovboy şapkası vardır. Mor ışıltılar saçan altın çerçeveli bir gözlük takar. Moskova’ya giderken ise üstüne yakası kürklü şık bir palto alır.

- Sosyal özellikleri: Ali'nin amcasıdır. Uluslararası şirketlere danışmanlık yapan başarılı bir mühendistir. Malların ömrünü kısaltma konusunda uzmandır; ömür törpüleme mühendisidir. Yerinde duramaz. Aktif bir iş hayatı vardır. Bu nedenle ailesine çok az zaman ayırabilir. Uyuduğu ülke ile uyandığı ülkenin farklı olduğu zamanlar çoktur. Facebook ile işi yoktur. Kirlilerini çamaşır makinesine değil, çöpe atar. Bir giydiğini bir daha giymez. Hep yeniden yanadır. Üzerindeki kıyafetler her zaman yepyenidir. Pantolonu ve gömleği her zaman tertemizdir. Sık sık ev değiştirir; kapı zilinde yazılan adını dahi sürekli değiştiren tuhaf bir adamdır.
- Psikolojik özellikleri: Ailenin en başarılı insanıdır. Ailede etkisi büyüktür. Hatırı sayılır biridir. Böbürlenmeyi sever. Savurgan biridir ve her şeyden çok çabuk sıkılır.

Musa Bey

- Fiziksel özellikleri: Yaşlıcadır. Çatık beyaz kaşlı ve alnı kırışıktır.
- Sosyal özellikleri: Ali'nin dedesidir. Sürekli evde oturur. Düğmelerini dahi kendi başına ilikleyemez. Yaşamında rakamlar yoktur. Onun için canlıların taşı, cansızların yaşı mühimdir. Eşyalarını çöpe atmaz, bozulsa dahi tamir ettirir. Yeniyi değil, eskiyi sever. Kendine özgü yol bulma tarifi vardır.
- Psikolojik özellikleri: Tutumlu, şakacı, cesur, inatçı ve kendine güvenen birisidir. Bir dediği bir dediğini tutmaz. İnsanı şaşırtan bir kişiliği vardır. Bir hata işlediğinde mahcup olur. Doğayla ve canlılarla barış içerisinde. Kendi zamanını kendisi yaratır.

Ümitsu

- Fiziksel özellikleri: Ali yaşlarında ve siyah kıvrıkcık saçlı bir çocuktur.
- Sosyal özellikleri: Eski eşyaları satın alır; eskicidir. Gecekondu mahallelerinin birinde derme çatma bir gecekonduya yaşar. Ciddi bir Facebook kullanıcısıdır. “teneke.com”lular adında bir grubu vardır. İlginç bir insandır; küs insanların eski e-postalarını biriktirmekten keyif alır, tamamlanmamış hikâyeleri tamamlar. On farklı isimle edebiyat dergilerine şiirler, öyküler yollar. Sözde bir yazardır; insanların yazdıklarını birleştirip kendi katkılarıyla onları zenginleştirir, tamamlanmamış ödevleri tamamlar. Hiç kimsenin bilmediği şeyleri o bilir.

- Psikolojik özellikleri: Yardımseverdir. Akıllı ve komik bir çocuktur. Alaycı bir tavrı vardır. Dost canlısıdır; cana yakın ve yufka yüreklidir. Eski şeyleri biriktirir; savurgan birisi değildir.

Sevinç

- Fiziksel özellikleri: İri gözleri vardır. Saçları rüzgârda uçuşur.
- Sosyal özellikleri: Ali'nin sınıf arkadaşıdır. Son zamanlarda Ali'nin en beğendiği kişidir. “Ç” harfi olmadan önce Ali'nin farkında değildir; ona karşı ilgisizdir. Ancak Google Arama’da en çok Ali’nin adı tıklandığı vakit, Ali’nin farkında olur ve onunla gurur duyar.
- Psikolojik özellikleri: Pürdikkat olduğu zaman dahi dalgındır. Google Arama’da tıklanmanın önemli olduğunu düşünür; bununla gurur duyar ve hava atar. Facebook’taki “Ç Harfi Kardeşliği”nin en başarılı proje olduğunu ve bu sayede arkadaşlarıyla dayanışma içinde olduklarına inanır.

Ayla Hanım

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile alakalı bilgi verilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Ali'nin annesidir. Suskun bir insandır. Sorulmadıkça ağzını açmaz.
- Psikolojik özellikleri: Sabırlıdır.

Üçüncü dereceden kahramanlar

- Nüfus memuru: Ali'nin Facebook’taki bir arkadaşının babasıdır. Şişman parmağı vardır.
- Sevinç’in annesi: Ayla Hanım’ın arkadaşıdır.
- Taksi şoförü: Genç biridir.
- Ali'nin öğretmeni, bilgisayar tamircisi, Musa Bey’in mahallesinin temizlik görevlisi
- Ali'nin arkadaşları (Mehmetç, Ziyaç, Hüseyinç, Zehraç, Ayşeç, Serdarç, Hülyaç, Duruç, Sadriç, Şuleç)
- Ali'nin kedisi, Musa Bey’in kedisi Mırnav, Ümitsu’nun kedisi ve köpeği

4.1.2.8. Mekân (Çevre)

Dış mekân

Sayfa 33'te Sedat Bey'in bir sitede yaşadığı; sayfa 83'te ise Ümitsu'nun gecekondulu mahallerinden birinde, derme çatma bir gecekonduda yaşadığı ifade edilmiştir. Bu ifadelerden yola çıkılarak bu şehrin bir kısmında kentleşmenin yoğun olduğu, bir kısmında ise gecekondulu mahallelerin olduğu görülmekte ve yazarın da yıllardır İstanbul'da ikametgâh etmesinden sebep dış mekân olarak İstanbul'un seçildiği söylenebilmektedir.

Bunun yanı sıra şehir dışına iş seyahatine giden Sedat Bey ile dış mekânın genişlediği de görülmektedir. Eserde Sedat Bey'in seyahat ettiği yerler olarak Roma, Moskova, Maldiv Adaları gibi birkaç yerin ismi geçmektedir. Öyle ki eserde geçen farklı yer isimleri, çocukların ilgisini çekip onlarda araştırma isteği uyandıracaktır. Bununla birlikte eserde, detay verilme bile, dış mekân olarak belirsiz mahalleler, nüfus dairesi ve okul geçmektedir.

İç mekân

Eserde iç mekân olarak Ali ile ailesinin, Sedat Bey'in, Musa Bey'in ve Ümitsu'nun evi geçer. Öyle ki bu karakterlerin evlerindeki yaşantılar ve eşyalara olan bakış açıları, onların hem dünyaya hem de insanlara yönelik tutumları hakkında ipucu verir.

Mesela; Rıza Bey'in bir türlü sonu gelmeyen konuşma arzusu vardır. Eşyaların üstlerine de kâğıtlar yapıştırır ve âdeta onları da konuşturur. Sedat Bey ise bir giydiğini bir daha giymeyip atan ve daima yeniden taraf olan, oturduğu evi ve kapı zilineki adını dahi habire değiştiren birisidir. Hatta eski arkadaşlardan ziyade yeni arkadaşları sever ve bir insanı önce tanıdı diye o kişiyle hayat boyu arkadaşlık etmenin bir âlemi olduğunu düşünmez. Öyle ki Sedat Bey'in eşyalara karşı olan yaklaşımının, insanlar ile olan ilişkisine de yansıtıldığı görülür.

Musa Bey ise eskiden taraftır ve evinde yetmiş senedir kullandığı bir çamaşır makinesi vardır. Ümitsu da hiçbir şeyi atmayan, biriktiren bir çocuktur; odasının bir bölümünde teki kaybolmuş çoraplar, eski paralar, kullanılmayan sözcükler gibi pek çok şey bulunur. Öyle ki Musa Bey ile Ümitsu'nun da eşyalara karşı olan yaklaşımının, onların yaşayış biçimlerini de etkilediği görülür.

4.1.2.9. Zaman

Eserin yazıldığı (yayımlandığı) tarih

Eserin ilk baskısı 2013 yılının eylül ayında yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise 2020 yılının şubat ayında yayımlanan otuz birinci baskısı incelenmiştir. Eserin son baskısı ise 2023 yılında yapılmıştır.

Olayların geçtiği tarihi gerçek zaman

Eserdeki olaylar günümüz dünyasında yaşanmıştır.

İç zaman

Eserde geçen olayların yaklaşık iki üç ay gibi bir süreyi kapsadığı söylenebilir.

4.1.2.10. Değerler

İncelenen eserde yer alan değerler ve bu değerleri ifade eden örnek cümleler aşağıda verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilir. Nitekim eseri okurken bu değerlerin bilincine varan çocuk, kendi yaşamında da bu bilinçle hareket etmeye özen gösterecektir.

Anne babaya değer verme

- “Babam çok yaşlandı. Artık yollarda kaybolmasını istemiyorum (Ak, 2020a, s. 48).”

Komşuluk ilişkileri

- “Komşulara sordu: ‘Dün gece eve gelmedi.’ dediler (Ak, 2020a, s. 54).”

Savurganlık (aşırı tüketim)

- “Kirlilerimi çamaşır makinesine değil, çöpe atıyorum (Ak, 2020a, s. 32).”
- “Hep yenisini almak. Ben bir şeyi bir kez giydikten sonra atar, yenisini alırım. İşin sırrı bu. Kullan at! Kullan at (Ak, 2020a, s. 38).”
- “Ama bu savurganlık değil mi (Ak, 2020a, s. 38).”

- “Ben her konuda böyleyim. Hep yeniden yanayım. Eski arkadaşlardan çok, yeni arkadaşları severim. Bir insanı önce tanıdım diye onunla ömür boyu arkadaşlık etmenin ne âlemi var (Ak, 2020a, s. 39).”

Saygı

- “Ailede Sedat Bey’in etkisi büyüktü (Ak, 2020a, s. 31).”

Başarılı olma

- “Artık o, kimseye ihtiyacı olmayan, yalnız ve başarılı bir insandı (Ak, 2020a, s. 27).”
- “... ailenin en başarılı insanı Sedat Bey’di (Ak, 2020a, s. 31).”
- “Google Arama” da en çok senin ismin tıklanmış (Ak, 2020a, s. 61).”
- “Arkadaşınız Ali’yi tebrik ediyorum. Ona en yüksek notu verdim (Ak, 2020a, s. 63).”

Azimli olma

- “Rüyasında ev ev dolaştı durdu. ‘Bilgisayarımı kaybettim. Burada mı?’ deyip ilk gördüğü evden içeriye dalıyordu (Ak, 2020a, s. s.71).”

Dayanışma (yardımlaşma)

- “Mahalleleri dolaşıp çöp topladılar (Ak, 2020a, s. 82).”
- “Hatta ödevine benim yaptığım bazı eklemeler de var (Ak, 2020a, s. 85).”

Dostluk (kardeşlik)

- “Hep bir ağızdan tam, ‘Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!’ diyeceklerdi ki durdular. ‘Yaşasın kardeşlik!’ diye bağırırlar (Ak, 2020a, s. 99).”
- “İnternette vakit kaybetmeyince daha çok görüşür olmuşlardı. Sürekli bir araya geliyor, piknik yapıp top oynuyor, yemek yiyip çene çalıyorlardı. Hafta sonları yemekli partiler düzenliyorlardı (Ak, 2021a, s. 101).”

Meraklı, araştırmacı, eleştirel ve sorgulayıcı olma

- “Sadece sorularlara cevap ver (Ak, 2020a, s. 15).”
- “Bahçedeki turp tarlasına neden gazoz şişeleri gömüyorsun (Ak, 2020a, s. 15)?”
- “Gazoz şişelerinden korkuyorlar mı (Ak, 2020a, s. 15)?”

- “Ayla Hanım’a dönerek ‘Lütfen yaptıklarınızı anlatın.’ dedi. ‘Daha kim bilir ne numaralar dönüyor bu evde (Ak, 2020a, s. 16)?”
- “Oğlumu nereden tanıyorsunuz (Ak, 2020a, s. 19)?”
- “Şimdiye kadar böyle bir şey neden fark edilmedi (Ak, 2020a, s. 20)?”
- “İnsanın kendi olduğunu ispat etmesi için mahkemeye mi gitmesi gerekir (Ak, 2020a, s. 22)?”
- “Bu gözlük işinizle mi ilgili (Ak, 2020a, s. 36)?”
- “Yedek bellek bilgileri korumak için güvenli bir liman değil miydi (Ak, 2020a, s. 52)?”
- “Yokluğu hissediliyor muydu? Yoksa ünü sadece on beş dakika sürenlerden miydi (Ak, 2020a, s. 57)?”
- “Çalışmanın değil, sadece tıklanmanın önemli olduğu bir dünyada yaşıyordu (Ak, 2020a, s. 63).”
- “Ödevi gönderme yöntemi, eğitim sistemimize biraz aykırı da olsa (Ak, 2020a, s. 63)...”
- “Ödevi kim yapmıştı? Öğretmene kim göndermişti? Bilgisayarını kim çalmıştı? Bilgisayarını çalan hırsız, ödevini tamamlamış olabilir miydi (Ak, 2020a, s. 68)?”
- “Eskiciler bilgisayar da mı alıyordu artık? Alıp da ne yapıyorlardı? Ömrü tükenmiş bilgisayarların Afrika ülkelerine gönderildiğini bir belgesel filmde izlemişti. Bu bilgisayarlar Afrikalıların ne işine yarıyor olabilirdi (Ak, 2020a, s. 77)?”

Sorumluluk

- “Her yanlış bir notla düzeltmeyi görev edinmişti (Ak, 2020a, s. 9).”
- “Ç harfi taşımanın sorumluluğu büyüktü (Ak, 2020a, s. 27).”

Teknoloji kullanımı

- “Ödevini daha kolay yapması için eski dizüstü bilgisayarını Ali’ye hediye ediverdi (Ak, 2020a, s. 16).”
- “Bilgisayar sadece bir yazı aracı değil ki aynı zamanda bir iletişim aracı (Ak, 2020a, s. 18).”

- “Bir cep telefonu! Hem de en akıllısından. İçinde son derece gelişmiş bir yol bulucu var. Buna sahip olan asla kaybolmaz (Ak, 2020a, s.48).”
- “İyi ki bilgilerimi evdeki yedek belleğe kaydettim (Ak, 2020a, s. 50).”

Sosyal medya

- “İçeri girer girmez nüfus memuru, Ali’yi tanıdı... Oğlunuz, oğlumun Facebook arkadaşı (Ak, 2020a, s. 19).”
- “Son günlerde sanal âlemde bu konuda çok espri yapılıyor (Ak, 2020a, s. 19).”
- “Kısa sürede Ç harfi, Facebook’ın ‘en çok fıkurdutılanlar’ listesine girdi (Ak, 2020a, s. 25).”
- “Görünmez bir adam olmayı nasıl başarıyordu? Ödevinden alacağı yüksek not, görünmesini sağlayabilir miydi? Ya da Ç harfi kardeşliği? Aklına bir fikir geldi: İnternet ortamında, ‘Ç Harfi Kardeşliği’ başlığında bir grup kurmak (Ak, 2020a, s. 29)!”
- “Oğlunuzla tanışmıyoruz ama onu Face’ten izliyorum (Ak, 2020a, s. 41-42).”
- “Ç Harfi Kardeşliği grubuna mesaj atmayalı günler olmuştu. Acaba Sevinç gruba üye olmuş muydu (Ak, 2020a, s.57)?”

Zaman yönetimi

- “Ali Facebook, Twitter gibi sosyal paylaşım sitelerine epey zaman harcıyordu (Ak, 2020a, s.18).”
- “... ‘Şu saatte şurada ol!’ diyenlerden bucak bucak kaçtı. Kendi zamanını yarattı (Ak, 2020a, s. 67).”
- “İleride kullanırım diye bir kenara koyduğün zaman da hiçbir zamandır (Ak, 2020a, s. 88).”

Doğa ve hayvan sevgisi

- “Eşinin çatı sularını ıhlamur ağacını sulamak için kullandığını... Aç tavşanlar için bahçe duvarlarına havuçlar koyduğunu (Ak, 2020a, s. 16)...”
- “Kedisi Mırnav’ın tüylerini okşayarak (Ak, 2020a, s. 46)...”

- “Ömrü uzatmanın tek yolu vardı: Barış. Sürekli barış! Doğayla, insanlarla, kendiyile, hayvanlarla (Ak, 2020a, s. 65).”
- “Mahallede köstebek besliyoruz (Ak, 2020a, s. 82).”

Dürüstlük

- “... ‘Niçin kendi ismini kullanmıyorsun?’ ... ‘Yazdıklarımın hepsini bozuk bilgisayarların içinden çıkarıyorum. Tamamen bana ait yazılar değil onlar. Mahsusçuktan yazarım ben! Sadece insanların yazdıklarını birleştiriyorum, o kadar. Bazen kendi katkılarımla onları zenginleştiriyorum (Ak, 2020a, s. 88).’ ...”
- “... ‘İnternete girmeyince hepimiz Ali’yi kaybordu zannettik. Oysa o hep yanı başımızda, iki adım ötemizdeydi.’ ... ‘İnternete girmekten sağa sola bakmaya vaktimiz yoktu ki. Sen bile Ali’nin varlığını internette ünlenince fark ettin (Ak, 2020a, s. 98).”
- “Ali Hoşgörüş olmak güzeldi... Ama şimdi, istemediğim bir noktadayım. Ben artık Bay Ç’yim... İsmimin iki kelimeli olması beni gururlandırmıştı. Ama sonunda düştüğüm duruma bakın! İsmim tek kelime bile değil. Sadece tek harfli! Ç (Ak, 2020a, s. 98)!”

Sabır

- “... ‘Sadece sorulara cevap ver.’ demekten dilinde tüy bitmişti (Ak, 2020a, s. 15).”
- “Her gün eline kâğıt kalem alarak annesinin peşinde dolaşıyor, Ayla Hanım’ı soru bombardımanına tutuyordu (Ak, 2020a, s. 15).”
- “... sabrı tükenmişti (Ak, 202a, s. 20).”

Takdir etme (gurur duyma)

- “Tartışmasız, ailenin en başarılı insanı Sedat Bey’di (Ak, 2020a, s. 31).”
- “Arkadaşınız Ali’yi tebrik ediyorum (Ak, 2020a, s. 63).”
- “Özellikle dedesini anlattığı bölüm harika (Ak, 2020a, s. 64)!”
- “Vay canına, işleri yoluna koyan birileri var demek!.. Hiç kimsenin bilmediği şeyleri biliyordu. Ali ona hayran kalmıştı (Ak, 2020a, s. 89).”

Umut

- “Tek umut dedesiydi. ‘... Mutlaka bilgisayarımı tamir ettirecek bir tamirci bulmuştur.’ diye umutlandı (Ak, 2020a, s. 53).”
- “Son umudu amcasıydı... Amcası Sedat Bey, belleğin nasıl tamir edilmesi gerektiğini biliyor olabilirdi (Ak, 2020a, s. 57).”
- “En kötü durumun bile iyi bir yanı vardır (Ak, 2020a, s. 69).”
- “Bilgisayarının nerede olduğunu bu satıcı çocuk bilebilirdi (Ak, 2020a, s. 79).”

4.1.3. Dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmesi

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak onlara zengin bir dil ortamı yaratan; onların söz dağarcığını, dil bilincini ve hassasiyetini geliştiren araçlardır (Sever, 2019b). Bu bakımdan ilgili eser, dil ve anlatım özellikleri açısından da incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

4.1.3.1. Atasözleri

İncelenen eserde geçen atasözleri ve anlamları, TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınarak aşağıda verilmiştir. Nitekim eserde oldukça fazla deyme yer vermekle birlikte az da olsa atasözüne yer verildiği görülmektedir. Bu durum da çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir.

- Kirli çamaşırlarını ortaya dökmek: Birinin ayıp, kusur veya suçlarını açıklamak, söylemek (TDK, 2009): “Ailenin bütün kirli çamaşırları ortalığa saçılmıştı (Ak, 2020a, s. 20).”
- Kötü haber tez duyulur (Kara haber tez duyulur): Ölüm gibi kötü haber çabuk yayılır (TDK, 2009): “Kötü haber çabuk yayılır (Ak, 2020a, s. 29).”
- Sayılı günler (gün) tez (çabuk) geçer: Bir işin yapılması veya gerçekleşmesi için konulmuş olan belli bir süre çabucak geçer (TDK, 2009): “Sayılı zaman çabuk geçer (Ak, 2020a, s. 67).”

4.1.3.2. Deyimler

Deyimler, çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir. Öyle ki 104 sayfadan oluşan bu eserde de deyimlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Eserde, toplamda 118 tane farklı deyim tespit edilmiştir ve bu deyimlerden bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. Deyimler sayesinde ise anlatıma akıcılık ve canlılık kazandırılmıştır.

İncelenen eserde geçen deyimler, aşağıda Tablo 1’de sayfa numaraları ile birlikte aktarılmıştır. Deyimlerin tespitinde ise TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınmıştır.

Tablo 1

“Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” Adlı Eserde Yer Alan Deyimler

Deyim	Sayfa numarası
Tıkırında gitmek	9
Bitmek tükenmek bilmemek	10
Su basmak	10
Keyfi kaçmak	10
Doktor doktor gezmek (dolaşmak)	12
Tedavi görmek (olmak)	12
Aldırış etmemek	12
Yorgun düşmek	15
Dilinde tüy bitmek	15
Havalara uçmak	16
Altını üstüne getirmek	19
Yer yarılıp içine girmek (geçmek)	19
Yolunu tutmak	19

(birinin) Kirli çamaşırlarını ortaya dökme	20
Dibini tutmak	20
Kaşlarını çatmak	20
Lafı ağzına tıkmak	20
Sabrı taşmak (tükenmek)	20
Fark etmek	20
Gün almak	22
Şaka yapmak	23
Ağzının payını vermek	23
Tepesi atmak	23
Sesini çıkarmamak	23
Tepe tepe kullanmak	24
Burnundan solumak	24
Dönüp dolaşmak	26
Göz yummamak	26
Saygı duymak	27
Kulağına gitmek	29
Yerinde duramamak	30
Bana mısın dememek	32
Yerinden fırlamak	33
Burun kıvrırmak	34
Sözünü kesmek	34
Dalga geçmek	36
Tahtalıköyü boylamak	37
Topu dikmek	37
Tavır almak	37

Fırsat bulmak	38
Üstüne yok	38
Şaşırp kalmak	38
Aklına gelmek	38
Aç kalmak	39
Yol açmak	39
Hayal kırıklığına uğramak	39
Hoşuna gitmek	39
İçine su serpilmek	40
Bir dediği bir dediğini tutmamak	42
Maruz kalmak	42
İşin içinden çıkamamak	43
Mal olmak	43
Sağı solu olmamak	44
Tası tarağı toplamak	46
(bir yere) Kapağı atmak	46
Silahaltına almak	46
Demir atmak	47
Borusu ötmek	47
Son nefesini vermek	49
Nalları dikmek	49
İç geçirmek	49
Uçup gitmek	50
Israr etmek	50
Kafası karışmak	52
Para etmemek	52

Çöpe gitmek	53
Aklında kalmak	55
Kestirip atmak	57
Haber almak	57
Gurur duymak	61
Hava atmak	61
Rekor kırmak	61
Not vermek	63
Gözden geçirmek	63
Modası geçmek	63
Mideye indirmek	65
(birinin) Bir dediğini iki etmemek	66
Yerine getirmek	66
Bucak bucak kaçmak	67
Canı sıkılmak	67
Bağırıp çağırmak	67
Umut vermek	69
Ele geçirmek	69
(bir işin) İçinden çıkmak	69
Buz kesilmek	70
Çene çalmak	73
Burun buruna gelmek	73
Kolaçan etmek	75
Kan ter içinde	77
Kalıbını basmak	79
İşe yaramak	81

Baklayı ağzından çıkarmak	82
Yüreğine su serpmek	82
Cirit atmak	83
Dile getirmek	83
Pürdikkat kesilmek	84
İç çekmek	85
Gönlü razı olmamak	86
Yanıp tutuşmak	89
İşini yoluna koymak	89
Hayran olmak (kalmak)	89
Karar vermek	91
Taş çatlasa	91
Kaleyi içinden fethetmek	91
İçini kemirmek	92
Fayda etmemek	92
Yaraya tuz biber etmek	93
Gözlerini fal taşı gibi açmak	95
Bir araya gelmek	96
Mırın kırın etmek	98
Ortada fol yok yumurta yok	100
Oralı (bile) olmamak	101
Anlam vermek	101
İletişim kurmak	101
Kızarıp bozarmak	103
Öfkeden deliye dönmek	103
Nefes almak	103

4.1.3.3. İkilemeler

Eserde 81 tane farklı ikileme örneği tespit edilmiştir ve bu ikilemelerin bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. İkilemeler; aynı kelimelerin tekrarı, yakın veya eş anlamlı kelimelerin tekrarı, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerin tekrarı, her ikisi de anlamsız kelimelerin tekrarı ve yansıma kelimelerin tekrarı ile oluşan ikilemeler şeklinde gruplandırılarak aşağıda Tablo 2’de verilmiştir. En çok kullanılan ikileme grubu, aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşan ikilemelerdir. İkilemeler sayesinde ise anlatıma zenginlik ve canlılık katılmıştır.

Tablo 2

“Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” Adlı Eserde Yer Alan İkilemeler

Oluşumlarına göre ikilemeler

Aynı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Yan yana (s.9), doktor doktor (s.12), göstere göstere (s.16), kendi kendisiyle (s.18), düşünceli düşünceli (s.22), alaycı alaycı (s.23), tepe tepe (s.24), nefes nefese (s.33), kolay kolay (s.37), telaşlı telaşlı (s.39), tek tek (s.43), hızlı hızlı (s.46), pişkin pişkin (s.47), uzun uzun (s.48), üzgün üzgün (s.49), koşa koşa (54), kös kös (s.55), hüngür hüngür (s.61), ıslıl ıslıl (s.64), sıkı sıkıya (s.66), bucak bucak (s.67), yavaş yavaş (67), ev ev (s.70), burun buruna (s.73), didik didik (73), pırıl pırıl (s.84), taban tabana (s.88), sinirli sinirli (s.90), kıpır kıpır (s.92), teker teker (s.93), acıklı acıklı (s.101)

Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Utana sıkıla (s.18), doğru dürüst (s.27), özene bezene (s.44), kırık dökük (s.72), uçsuz bucaksız (s.72), derme çatma (s.83), yorgun argın (s.103)

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler

Sağa sola (s.58), irili ufaklı (68)

Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Zar zor (s.16), eski püskü (s.32), sıkı fıkı (s.101)

Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Paldır küldür (s.33), süklüm püklüm (s.38), pata küte (s.38), ıvır zıvır (s.86), abuk sabuk (s.89)

Yansıma sözcüklerle oluşan ikilemeler

Tıkır tıkır (s.65), vızır vızır (s.89)

4.1.3.4. Benzetme

İlgili eserde tespit edilen bazı benzetmeler, kullanım sıralarına göre şu şekildedir:

- “Sanki yer yarılmış içine girmişti (Ak, 2020a, s. 19).”
- “... ‘ne yazık ki’ der gibi baktı (Ak, 2020a, s. 22).”
- “... işi olurlarına bırakmış gibi görünmeyi (Ak, 2020a, s. 26).”
- “Sular durulur gibi oldu (Ak, 2020a, s. 30).”
- “Amcası Sedat Bey’e ağlar gibi bakarak (Ak, 2020a, s. 36).”
- “... sanki on beş yıl önce alınmış gibi pörsümüştü (Ak, 2020a, s. 38).”
- “Elinin tersiyle ekrana dokunarak ateşini ölçer gibi yaptı (Ak, 2020a, s. 49).”
- “Kâbus gibi (Ak, 2020a, s. 53).”
- “Tamirci, gelenlere kurulmuş gibi hep aynı cevabı veriyordu (Ak, 2020a, s. 53).”
- “Eskiler gibi iki isimli olmaya çalışıyor (Ak, 2020a, s. 63).”
- “Horozlar sanki şan dersi almış gibi (Ak, 2020a, s. 66).”
- “Sanki bir ton çimento taşımış gibiydi (Ak, 2020a, s. 69).”
- “Koltuk onu bir mıknatıs gibi yavaş yavaş kendine çekti (Ak, 2020a, s.69).”
- “Gözleri otomobil farı gibi baktığı yeri aydınlatıyordu (Ak, 2020a, s. 72).”
- “... tıpkı çakının içinden çıkan bir bıçak gibi (Ak, 2020a, s. 74).”

- “... kendisine hiçbir şey sorulmamış gibi davranmaya (Ak, 2020a, s. 82).”
- “Kimisi paramparça kimiyse yeni alınmış gibi pırıl pırıldı (Ak, 2020a, s. 84).”
- “Dost gibi yaklaşıp (Ak, 2020a, s. 91).”

Eserde yapılan benzetmeler, anlatılan olayları somut hâle getirerek çocukların daha kolay kavramalarını sağlar. Böylece hem anlatım ilgi çekici hâl alır hem de çocukların söz dağarcıklarının zenginleşmesine katkıda bulunulur.

4.1.3.5. Pekiştirme

İncelenen eserde pekiştirmeli sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden bazıları, birden fazla kez kullanılmıştır. Öyle ki eserde yer alan pekiştirmeli sözcüklerin anlatıma canlılık kattığı görülmüştür. Ayrıca pekiştirmeli sözcükler, eserin hitap ettiği somut evredeki çocuklar için olayları zihinlerinde kolaylıkla canlandırmalarına yardımcı olur.

Eserde geçen pekiştirmeli sözcükler:

- “... giysiler daima *yepyeni*di (Ak, 2020a, s. 38).”
- “Pantolunu, gömleği hep *tertemiz*di (Ak, 2020a, s. 38).”
- “... bilgisayarın *sapasağlam* olduğunu (Ak, 2020a, s. 49).”
- “... yerine *bambaşka* biri gelmişti (Ak, 2020a, s. 60).”
- “İlk girdiği evin içi *bomboştu* (Ak, 2020a, s. 70).”
- “... *yemyeşil* bir ovaya (Ak, 2020a, s. 72).”
- “... Küba’dan getirdiği sandaletlerin *tıpatıp* aynısıydı (Ak, 2020a, s. 79).”
- “Kimisi *paramparça* kimisiyse (Ak, 2020a, s. 84).”
- “Bir hınzırlık düşündüğü *besbelliydi* (Ak, 2020a, s. 91).”
- “Orada *düpedüz* ‘Ali Hoşgörüş’ yazılıydı (Ak, 2020a, s. 92).”

4.1.3.6. Bilinmeyen sözcük kullanımı

“Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği! (Ak, 2020a)”nde çocuğun anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimelerin var olduğu görülmüştür. Ancak bu kelimelerin anlamları, çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın eserinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, anlamı zorlaştırmaz; aksine yeni kelime öğrenimini destekler. Nitekim yazarın eserinde, çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Kitapta geçen “bombardıman (s.15)”, “ültimatom (s.26)”, “borazancı (s.42)”, “cumbalı (s.44)”, “aşı boyası (s.44)”, “Arnavut kaldırımı (s.55)”, “harikulade (s.61)”, “İsviçre çakısı (s.74)”, “minör (s.66)”, “derme çatma (s.83)”, “mikro devre (s.85)”, “cicili (s.87)”, “mostra (s.87)”, “habbe (s.87)”, “potur (s.87)”, “kukuriku (s.87)” vb. kelimeler; çocuğun sözcük dağarcığına katkıda bulunabilecek sözcüklerdendir.

Bunun yanı sıra “kot pantolon” için kullanılan “blue jean” ifadesine kitapta, “blucin (s.34)” şeklinde okunuşu esas alınarak yer verilmiştir. Aynı zamanda kitap içinde geçen “Thonet sandalye (s.44)” ile alakalı sayfanın en altında açıklama yapılmıştır. Bu hususlar da çocuklar için olumlu bir özelliktir.

4.1.3.7. Argo sözcük kullanımı

Eserde “şapşal (s.37)”, “gebermek (s.51)”, “aptal (s.58)” ve “enayi (s.96)” gibi birtakım argo sözcük kullanımı mevcuttur. Bunun yanı sıra eserde tespit edilen “dalga geçmek (s.36)”, “tahtalıköyü boylamak (s.37)”, “topu dikmek (s.37)”, “nalları dikmek (s.49)” ve “öfkeden deliye dönmek (s.103)” deyimleri de argo kullanımına örnek oluşturur.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Tabii çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve eserde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

Kullanılan argo sözcükler, cümle örnekleriyle birlikte aşağıda verilmiştir:

- “*Dalga geçiyor olabilir miydi* (Ak, 2020a, s. 36)?”

- “... dedenin o *şapşal* çamaşır makinesi yetmiş yıldır bozulmamış (Ak, 2020a, s. 37).”
- “Mallar iki üç yıl içinde *tahtalıköyü boylasınlar* istiyorum (Ak, 2020a, s. 37).”
- “Her şeyden önce, çöp işiyle uğraşanlar *topu diker* (Ak, 2020a, s. 37).”
- “Bu alet *nalları dikti* evlat (Ak, 2020a, s. 49).”
- “Bu *gebermiş* (Ak, 2020a, s. 51).”
- “... bütün bunlar o *aptal Ç* harfi yüzünden başlarına gelmişti (Ak, 2020a, s. 58).”
- “Resmen *enayi* durumuna düştük (Ak, 2020a, s. 96).”
- “... *öfkeden deliye dönmüştü* (Ak, 2020a, s. 103).”

4.1.3.8. Anlatım bozuklukları

Atasözü veya deyim yapısının bozulmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Deyim ile atasözlerinde bulunan kelimeler değiştirilerek yerine aynı anlamı verebilecek kelimeler dahi kullanılamaz ve söz dizimi de bozulamaz. Böyle bir durum söz konusu olur ise de anlatım bozukluğuna yol açılır. Öyle ki kitapta kullanılan atasözlerinde ve bazı deyimlerde bu kurala uyulmamıştır ve anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu atasözleri ve deyimler şunlardır:

- “Ailenin bütün *kirli çamaşırları ortalığa saçılmıştı* (Ak, 2020a, s. 20).” cümlesinde bulunan atasözü değiştirilerek kullanılmıştır. Bu atasözünün doğru ifadesi, “*kirli çamaşırlarını ortaya dökmek*” şeklindedir.
- “*Kötü haber çabuk yayılır* (Ak, 2020a, s. 29).” cümlesinde bulunan atasözü değiştirilerek kullanılmıştır. Bu atasözünün doğru ifadesi ya “*Kara haber tez duyulur.*” ya da “*Kötü haber tez duyulur.*” şeklindedir.
- “*Sayılı zaman çabuk geçer* (Ak, 2020a, s. 67).” cümlesinde bulunan atasözü değiştirilerek kullanılmıştır. Bu atasözünün doğru ifadesi, “*Sayılı gün(ler) tez(çabuk) geçer.*” şeklindedir.

- “Ali ağzından baklayı çıkarıverdi (Ak, 2020a, s. 82).” cümlesinde bulunan deyim, sözcüklerinin yeri değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*baklayı ağzından çıkarmak*” şeklindedir.
- “... kaleyi içeriden fethedeceğim (Ak, 2020a, s. 91).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*kaleyi içinden fethetmek*” şeklindedir.

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan atasözleri ve deyimlerin bu şekilde değiştirilerek kullanılması; çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, yararlanılan atasözleri ve deyimlerin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

4.1.3.9. Yazım yanlışları

İmla hatalarının tespitinde, TDK Güncel Türkçe Sözlük internet adresinden yararlanılmıştır. Tespit edilen imla hataları ise gruplandırılarak aşağıda aktarılmıştır.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar

Tablo 3

“Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” Adlı Eserde Yer Alan Yazım Yanlışları

Sözcüğün eserde kullanımı	Sözcüğün doğru yazımı	Sayfa numarası
Güçbela	Güç bela	33
Yüz yıl	Yüzyıl	37

Tahtalı köy	Tahtalıköy	37
İşbirliği	İş birliği	40
Küçükbey	Küçük bey	44
Aşıboyası	Aşı boyası	44
Yüz yıllık	Yüzyıllık	44
Silah altına almak	Silahaltına almak	46
Bin bir	Binbir	47
Kurşunkalem	Kurşun kalem	53
Bir kaç	Birkaç	61
Burnubüyük	Burnu büyük	80

Ses olayları ile ilgili yazım yanlışları

Ünlü düşmesi ile ilgili yazım yanlışları

İçeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı vb. sözcükler; ek aldıklarında, sonlarında bulunan ünlüler düşmez ve “içerde” değil, “içeride”; “dışardan” değil, “dışarıdan”; “ilerde” değil, “ileride”; “şurda” değil, “şurada”; “burda” değil, “burada”; “orda” değil, “orada”; “yukarda” değil, “yukarıda”; “aşağda” değil, “aşağıda” şeklinde yazılır (TDK, 2019c). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “*Nerden* biliyorsunuz (Ak, 2020a, s. 36)?”
- “*Burda* hiçbir şey sahici değil (Ak, 2020a, s. 75)!”
- “*Yukardan* içine bakmak için jet hızıyla yanındaki tepeye tırmandı (Ak, 2020a, s. 75).”
- “*İlerde* kullanırım diye bir kenara koyduğun (Ak, 2020a, s. 88)...”
- “... kaleyi *içerden* fethedeceğim (Ak, 2020a, s. 91).”

Ünlü daralması ile ilgili yazım yanlışları

Birden çok heceli ve “a”, “e” ünlüleri ile biten eylemler, ünlü ile başlayan bir ek aldıkları zaman bu eylemlerdeki “a” ve “e” ünlülerinde söyleyişte yaygın bir daralma söz

konusudur. Fakat söyleyişte yapılan daralma “ı” ve “i” ünlülerine dönme yazıda yapılmaz (TDK, 2019d). Aşağıdaki cümlede ise bu kurala uyulmamıştır:

- “... her metinde *parıldıyan* bir yan (Ak, 2020a, s. 89).”

Büyük harflerin kullanımı ile ilgili yazım yanlışları

Yer, millet ve kişi isimleriyle kurulan birleşik sözcüklerde sadece özel isimler büyük harfle başlar (TDK, 2019a). Aşağıdaki cümlede ise bu kurala uyulmamıştır:

- “... *arnavutkaldırımı* bitene kadar yürü (Ak, 2020a, s. 43).”

İki noktadan sonra cümle ve özel isim olmayan örnekler verildiğinde bu örnekler, büyük harfle başlamaz (TDK, 2019a). Aşağıdaki cümlede ise bu kurala uyulmamıştır:

- “... suçludan bol bir şey yoktu: *Üçkâğıtçı* bakkallar (Ak, 2020a, s. 10).”

Düzeltilme işaretinin kullanımından kaynaklanan yanlışlar

Yazılışları aynı, anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz) vb. sözcükler bunlara örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Ç harfi Ali’nin kâbusu *haline* dönüşebilirdi (Ak, 2020a, s. 31).”
- “Fena *Halde* Canı Sıkılan Adam’sınız değil mi (Ak, 2020a, s. 40)?”
- “Herkes birbirini suçlar, sorun daha da çözümsüz *hale* gelirdi (Ak, 2020a, s. 58).”
- “Sonra babası onları yatay bir *hale* getirdi (Ak, 2020a, s. 74).”
- “Babası ayağa kalkınca yere paralel bir *hal* aldı (Ak, 2020a, s. 75).”
- “Bu, Fena *Halde* Canı Sıkılan Adam’ın gömleği (Ak, 2020a, s. 80).”
- “Bay Fena *Halde* Canı Sıkılan Adam bulunmaz bir kaynak (Ak, 2020a, s. 81).”
- “Evet, ne yazık ki Fena *Halde* Canı Sıkılan Adam yüzünden (Ak, 2020a, s. 85).”

Dizgiden kaynaklanan yazım yanlışları

- “Amcasıyla *uzuun* bir söyleşi yaptı (Ak, 2020a, s. 38).”

4.2. Postayla Gelen Deniz Kabuğu

4.2.1. Dış yapı özellikleri açısından incelenmesi

Behiç Ak'ın bu romanının ilk baskısı; Günışığı Kitaplığı tarafından 2014 yılının eylül ayında, son baskısı (52. basım) ise 2023 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise eserin 2020 yılının şubat ayında İstanbul'da yayımlanan 30. basımı incelenmiştir.

Öyle ki kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilmektedir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok okunduğu anlamına gelmektedir. Bu kitabın baskı sayısı da eserin başarısına dair işaretlerden birisini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte çocuklara yönelik oluşturulan kitapların sayfa sayısının çocuğa göre seçilmiş olması gereklidir. Öyle ki bu eserin sayfa sayısı (160 sayfa), ortalama olarak seçilmiştir ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun niteliktedir. Bu hususta kitabın sayfa sayısının okuyucuya kolaylık sağladığı da söylenebilir.

Bunun yanı sıra bir kitapla ilk buluşma, o kitabın ismi ile gerçekleşir. Bir kütüphanede veya kırtasiyede kitap rafları gezilirken herhangi bir kitap, ilk olarak ismi ile dikkati çeker. Bu nedenledir ki kitap adı tercihlerinde, kitabın adı; ilginç, dikkat çekici, merak uyandırıcı ve çocukların hayal dünyasına hitap edecek şekilde olmalıdır. Bu eserin ismi düşünüldüğünde ise gerek çocukların hayal dünyasına hitap etmesi gerekse çocuklarda merak uyandırması sebebi ile eser isminin doğru bir tercih olduğu kabul edilebilir. Öyle ki kitabın ismi, çocuklarda merak uyandıracak ve çocuğun kitaba karşı ilgi duymasını sağlayacak niteliktedir.

4.2.1.1. Kâğıt

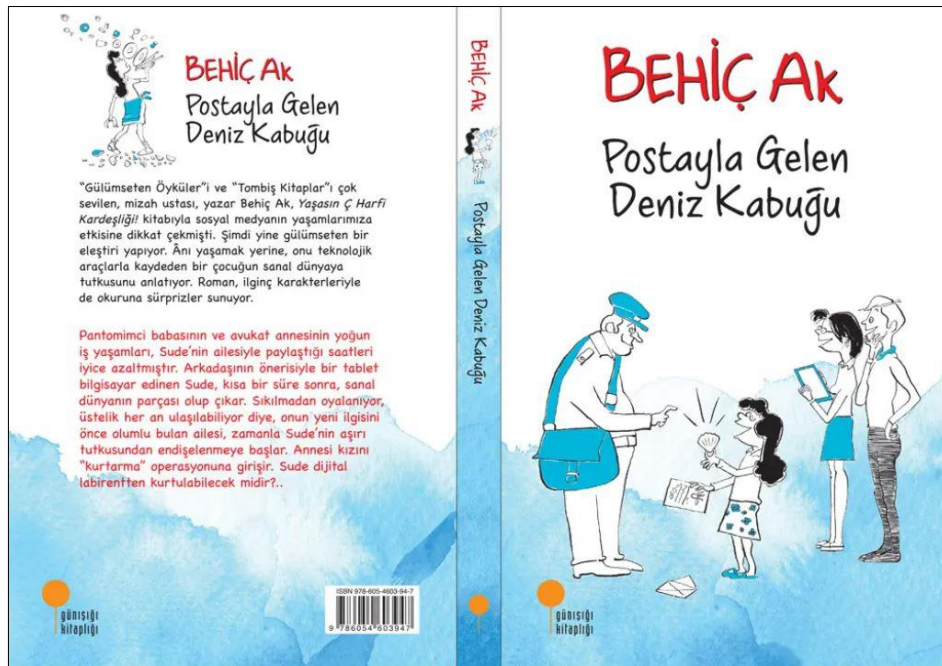
Eserde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıdın kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kitap içerisindeki yazı ve görseller de arka sayfaya yansımamıştır. Nitekim hem okuma

kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitapta, bu kâğıt türünün tercih edildiği söylenebilir.

4.2.1.2. Metin tasarımı

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde; metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Fakat eserin içerisinde yer alan birkaç görsel, o sayfada anlatılanlar ile örtüşmemektedir. İlgili görsellerin ya önceki sayfada ya da sonraki sayfada yer aldığı dikkati çekmektedir. Mesela sayfa 65, 72, 82 ve 154'te yer alan görsellerin ön sayfalarda; sayfa 10, 19, 25 ve 50'de yer alan görsellerin ise arka sayfalarda olması gerekir. Aslında bu durum, olumsuzluk olarak görülmemelidir. Çünkü resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır. Ya önceki sayfada anlatılanları somutlaştırmıştır ya da sonraki sayfada anlatılacaklara zemin oluşturmuştur.

4.2.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

Resim 7. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserin ön ve arka kapağı

Kapak

Kitapta hem yazarlık hem de resimleme görevini Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımındaki resim de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Kitap tasarımı incelendiğinde; kitabın kapağında, eserin ismine uygun olarak romanın başkahramanı Sude ve ailesi, postacı, mektup ve deniz kabuğunun resmedildiği görülmektedir. Görselde, postacının elinde bir zarfla gelmesiyle heyecanlanan Sude ile ailesinin meraklı hâlleri yansıtılmıştır. Dolayısıyla kapaktaki görsel, kitabın içeriğine dair çocukların merakını uyandıracak özelliktedir.

Kitabın ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Ayrıca kitabın ön kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi ile amblemine; sağ alt köşesinde ise dikey bir şekilde kitabın baskı sayısına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kitabın arka kapağı ile sırt kısmı da değerlendirilmiştir.

Kitabın arka kapağında, kitabın içerisinden “Sude’nin Beceriksizliği” bölümü ile ilgili bir görsel bulunmaktadır. Bu görselde, mavi ile beyaz renklerin kullanıldığı görülmektedir. Kitabın arka kapağında da, kitabın ön kapağında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitabın arka kapağında, kitabın içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Ayrıca kitabın arka kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitabın ortasına bir barkod yapıştırılmıştır.

Kitabın sırt kısmı ise mavi ile beyaz bölümlere ayrılmıştır ve mavi bölümde eserin ismine, başkahramanın görseline ve Güneşli Kitaplığı’nın amblemine; beyaz bölümde ise yazarın ismine yer verilmiştir.

Bununla birlikte mavi renk kullanılarak ön ve arka kapağın iç kısımları da değerlendirilmiştir. Bu durum ise hem kitabın kalitesini arttıracak hem de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Buna nazaran kitabın ne ön kapağında ne arka kapağında; kitabın hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitabın türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitap türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne kitap künyesinin yer aldığı iç sayfada değinilmiştir.

Nitekim “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı kitabın kapak düzenlemesi genel olarak değerlendirilecek olursa ön kapaktaki görsel ve arka kapaktaki görsel ile paragraf, içerik ile uyumludur. Ayrıca metin okunduktan sonra da çocukların rahatlıkla anlayabileceği çizimler kullanıldığı görülmektedir. Öyle ki kitabın ön kapağı, arka kapağı ve sırt kısmı birlikte bir kompozisyon oluşturmuştur.

Boyut

Eserde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitap, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitabın boyutunun okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitap, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Ciltleme

Kitap, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitabın sayfaları, ön kapak ve arka kapakla beraber sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Öyle ki güçlü pres sayesinde hem sayfalar hem de kitabın kapağı tamamıyla birbirine yapışmakta ve sağlam bir bütün oluşturmaktadır. Ayrıca kitap, tutkal kuruduktan sonra belli bir esnekliğe ulaşmakta ve bu esneklik, kitabın rahatça açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Kitabın esnekliği sebebiyle de kırılma oranı azaltmakta ve kitabın kullanım ömrü uzamaktadır. Ancak bu hususta, kitap kullanılırken, kitabın sayfaları geniş bir açıda açılır ise tutkallarda kırılma olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Oluşan bu kırılmalar sebebiyle de zamanla eserin bütünlüğünün bozulma ihtimali vardır. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selef, kapağa parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanılması sebebiyle kitap, sert olmamakla beraber hafiftir ve kolay taşınabilir niteliktedir. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, birtakım olumsuzluklara da neden olabilir. Öyle ki kitap sert olmaması sebebiyle zaman içerisindeki yıpranmalara karşı dayanıksız olabilir. Sonuç olarak kitapta, kaliteli yapışkan kullanılıp doğru presleme de yapıldığı sürece dayanıklılığı iyi olan ve kısa sürede istenen sayıda basılı materyal sunan yani hem hızlı hem ekonomik olan bu ciltleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir.

4.2.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Eserde harfler, 10 punto büyüklüğünde “Garamond DT (Roman)” yazı stili kullanılarak yazılmıştır. Ve harflerin boyutu, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluk göstermektedir.

Öte yandan bazı sayfalarda çocukların dikkatini çekmek amacıyla eğik yazı karakterlerinin (s.69, s.71, s.74, s.109, s.116, s.129, s.157), değişik yazı stillerinin (s.27, s.28, s.50, s.53, s.70, s.71, s.73, s.75, s.76, s.126, s.132, s.134) ve tamamen büyük harflerin (s.56, s.73, s.74, s.75, s.90, s.131, s.134, s.143) kullanıldığı da görülmektedir.

Bunun yanı sıra sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıklıdır ve metin tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Öyle ki metin içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metin arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada resim bir sayfada olacak şekilde, sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Nitekim incelenen eser, hedef kitlesi olan 8-12 yaş ve üzerinin gelişim düzeyine uygundur. Buna nazaran kitabın kapağında yer alan yazarın ismi ile eserin ismi ve metin içerisindeki bölüm başlıkları, çocukların ilgisini çekmek için küçük büyük karışık harflerle yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Ancak bu durumun çocukların yazım (imla) konusunda yanlış öğrenmelerine sebebiyet verebileceği de göz ardı edilmemelidir.

4.2.1.5. Resimleme

Eser, 22 bölümden oluşmakta ve 160 sayfalık bu kitapta; “Tarator da Tablet Bilgisayar Alıyor” bölümü haricindeki bütün bölümlerde resim olmak üzere toplamda 21 adet resme yer verilmiştir. Fakat 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden kitapların ¼’ünde resim olması gerekçesiyle bu kitabın görseller bakımından biraz eksik kaldığı dile getirilebilir.

Bunun yanı sıra yazarın karikatür tarzında çizdiği resimlerin; çocuğun seviyesini gözetecek şekilde açık, anlaşılır ve konuya uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca resimler, eserde

anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir.

Kitabın kapağındaki resimde ve kitabın içerisindeki resimlerde de sadece mavi rengin tercih edildiği görülmektedir. Ancak resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

Bunlara nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları psikolojik durumları yansıtmıştır.

Mesela sayfa 24'te yer alan görselde, Sude'nin ekran bağımlısı olması ve ne yaparsa yapsın tabletini elinden düşürmeyişi; sayfa 37'de yer alan görselde, sokaktaki tüm insanların genç yaşlı, çoluk çocuk fark etmeksizin bir ekrana bakması ve Sevda Hanım'ın gördüğü manzara karşısında şok oluşu, bu durumun Rıfkı Bey'e de enteresan gelmesi; sayfa 46'da yer alan görselde, Sevda Hanım'ın da tablet bilgisayardan etkilenişi ve yüzündeki mutluluk ifadesi; sayfa 58'de yer alan görselde, Sude'nin sakarlığı karşısında anne ve babasının şaşkın bakışları; sayfa 72'de yer alan görselde, Sevda Hanım'ın Google arama motorunda kızı ile ilgili yazılanları okuduğunda kızını "Gogoluku Kraliçesi" olarak hayal etmesi ve bunun onu düşündürmesi olmak üzere metinde anlatılanlarla uyumlu bir şekilde resmedildiği görülmektedir.

Resim 8. "Postayla Gelen Deniz Kabuğu" adlı eserde sayfa 24'te yer alan görselde, Sude'nin tablet bilgisayar bağımlısı olmasının resmedilmesi

Resim 9. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde sayfa 37’te yer alan görselde, yediden yetmişe herkesin tablet bilgisayar bağımlısı olmasının resmedilmesi

Resim 10. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde sayfa 58’de yer alan görselde, Sude’nin tablet bilgisayar bağımlısı olması sebebiyle sakarlaşmasının resmedilmesi

Aynı şekilde sayfa 80’de yer alan görselde, Tokudo Şirketinin patronunu kedi maskesiyle gördüğünde Sevda Hanım’ın yüzündeki şaşkınlık ifadesi; sayfa 88’de yer alan görselde, Tokudo Şirketinin gönderdiği dijital gözlüğün Sude ve ailesi üzerindeki şaşırtıcı etkisi; sayfa 95’te yer alan görselde, Sevda Hanım’ın sokakta dijital gözlüklerin yönlendirdiği insanları görünce gözlerine inanamaması; sayfa 102’de yer alan görselde, Sevda Hanım’ın Ahtapot’un korsan oluşundan şüphelenmesi; sayfa 122’de yer alan görselde, Sevda Hanım’ın Ahtapot ile yaptıkları planı eşine anlatması ve bunun Rıfkı Bey’i düşündürmesi; sayfa 128’de yer alan görselde, merakla beklenen postacının gelmesi ve Sude’nin mutluluğu; sayfa 154’te yer alan görselde, Sude ile Ahtapot’un oyun oynadığını gören Sevda Hanım’ın şaşkınlığı olmak üzere metinde anlatılanların görsellerle uygunluk gösterdiği görülmektedir.

Resim 11. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde sayfa 88’de yer alan görselde, Tokudo Şirketinin gönderdiği dijital gözlüğün Sude ve ailesi üzerindeki şaşırtıcı etkisinin resmedilmesi

Resim 12. “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” adlı eserde sayfa 102’de yer alan görselde, Sevda Hanım’ın Ahtapot’un korsan oluşundan şüphelenmesinin resmedilmesi

Kısacası Ak’ın kaleme aldığı romanı, görsel açıdan da zenginleştirdiği dikkati çekmektedir. Öyle ki yazarın içerikte olduğu kadar çizgilerinde de özenle davrandığı görülmektedir.

4.2.2. İç yapı özellikleri açısından incelenmesi

160 sayfa olan eser, yirmi iki bölümden oluşmaktadır. Romanın bütün bölümleri, birbirleriyle ilişkilidir. Bölümler arasındaki ilişki, kişiler ve olayların gelişimi ile sağlanır. Her bölümün başlığı da o bölümde anlatılanları özetler niteliktedir.

Romanda yer alan bölümler ise şunlardır:

- Sude’nin Babası “Pantomimci”
- Sude İnternetle Tanışıyor
- Eyvah! Ekran Bağımlısı mı Oldum?

- Sevda Hanım’ın Endişesi
- Herkes Ekrana Bakıyor!
- Sevda Hanım’ın Hain Planı
- Tarator da Tablet Bilgisayar Alıyor
- Sude’nin Beceriksizliği
- Sevda Hanım’ın Kararı
- Gogoluku Kraliçesi: Sude
- “En Zor Kimler Anlaşır?”
- Şirketin Nasıl Bir Çıkarı Var?
- Yeni Bir Gözlük Tasarımı
- Dünyayı Pandomimciler Kurtaracak!
- Korsan Tesadüf
- Sakarköy’ün Ahtapotu
- Sevda Hanım Saf Değiştiriyor
- Oyun Durdu!
- Postayla Gelen Deniz Kabuğu
- Hafta Sonu Dağlarda
- Gogoluku mu? O da Neydi?
- Normal Hayata Dönme İsteği

4.2.2.1. Anlatıcı

Behiç Ak’ın bu romanında “soyut anlatıcı” kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Romandaki olayları anlatan kişi, yazar veya roman kahramanlarından birisi değildir. Romandaki olayları, yazarın seçtiği birisi anlatır ancak bu kişi bilinen biri değil, soyut birisidir.

4.2.2.2. Kurgu (Kurulum)

Eserdeki olay örgüsü incelendiğinde; olayların kronolojik bir şekilde devam ettiği görülür. Öyle ki eserde, çocukların merakını ve ilgisini canlı tutacak sürekli bir hareket vardır ve sonunda umut veren olaylar dizisi sergilenir. Ayrıca eserin verdiği iletiler de değerlendirildiğinde; eserin yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserin olay örgüsü ise şu şekilde özetlenebilir:

Sude'nin babası “pandomim” sanatçısıdır. Uluslararası Pandomimciler Birliği Yönetim Kurulundadır ve sürekli toplantıdan toplantıya koşar. Annesi ise mesleğini seven başarılı bir avukattır ve bir saniye bile boş vakti yoktur. Sude, babası gibi annesini de az görebiliyordur. Evdeki bu duruma alışsa da anne ve babasını çok özler. Anne ve babası da buna çok üzülürler fakat bir çözüm üretemezler. Ve Sude'nin her istediğini yaparak bunu telafi etmeye çalışırlar. Ancak Sude yine de yalnızlıktan sıkılır. Sıkıldığı zamanlarda ise kendisini sahile atar. Fakat artık sahilde oynayacak arkadaş bulmakta da iyice zorlanır. Çünkü bilgisayarlar arttıkça dışarıya çıkan çocukların sayısı da azalır. Arkadaşlarına ulaşabilmenin en iyi yolu ise sahile gitmek değil, internete girmektir.

Ve geçen pazar, Sudelerin kapısını bir tablet bilgisayar satıcısı çalar. Onlara hem internete girip hem film ve fotoğraf çekebilen bir tablet bilgisayarı tanıtır. Sude isteyince de anne ve babası bu tablet bilgisayarı satın almak zorunda kalır. Sude günlerdir tablet bilgisayarı ile deliler gibi oynar. Ve Sude'nin internete girmesi ile ilgili bir kısıtlaması yoktur. Dilediği gibi istediği zaman internete girer.

Annesi Sevda Hanım ve babası Rıfkı Bey, Sude'ye yeterince zaman ayıramadıkları için kızlarının kendini meşgul etme şekline ses çıkaramazlar. Anne ve babasına göre internet, kızları için iyi bir arkadaşdır. Bu yüzden de Sude'nin tablet bilgisayarı ile fazlasıyla vakit geçirmesine pek aldırmazlar. Hatta Sude'nin rahatça internete girebilmesi, iletişim sorunlarını da kısmen çözer.

Sude eskiden okuldan gelince, bir şeyler yedikten sonra evde vakit öldürmeyip, hemen dışarı çıkarken şimdilerde ise internetin varlığı ile Sude'nin bu alışkanlığı değişir. Sude, yalnızlığını giderek daha fazla bilgisayarıyla gidermeye başlar ve amaçsızca internete girdiği saatler de giderek çoğalır. Sık sık sosyal paylaşım sitelerine girer ve yeni dostlar edinir. Sanal dünyada istediği vakit kimliğini değiştirebilme imkânı, kendini özgür

hissetmesini sağlar. Gerçekte isteyip de yapamadıklarını sanal dünyada yapmış gibi yaşar. Etrafındaki her şeye ise tablet bilgisayarının ekranından bakar ve bunu her geçen gün daha çok sever. Bu sevgi de zamanla alışkanlığa, alışkanlık ise bağımlılığa dönüşür. Doğa aşığı Sude, tablet bilgisayarını çokça sever ve bu zamana kadar onsuz nasıl yaşadığına anlam dahi veremez. Zamanla ise sağda solda sözü edilen ekran bağımlılarından birisi olur. Bu durumu da ilk olarak kendisi fark eder ve bundan kurtulmak ister.

Ailece hep birlikte oldukları nadir pazar günlerinden birinde televizyon seyrederek annesi, Sude'nin elindeki tablet bilgisayarını, televizyon ile gözü arasında tuttuğunun farkına varır. Sude, televizyondaki görüntüyü bile bilgisayarının ekranından izler. Bu duruma müdahale etmek için ise Sevda Hanım'ın aklına parlak bir fikir gelir. Hep birlikte tiyatroya gitmeyi teklif eder. Sokağa çıktıklarında ise ellerinde tablet bilgisayarla dolaşan bir sürü insanla karşılaşır. Sevda Hanım, herkesin elinde bu tabletleri görünce çığlık atar. Rıfkı Bey ise serinkanlılığını korumaya çalışarak 'tablet kullanma'yı pandomim gösterilerinin arasına katmayı düşünür ve sokakta bunun denemesini yapar. Sonunda tiyatroya ulaşırlar. Oyun süresince Sude, tabletini elinden bırakmaz. Tiyatroyu baştan sona elindeki tabletinden takip eder. Sude, oyunu tablet bilgisayarına kaydeder ve bir ara vakit bulursa seyretmeyi düşünür. Oyunun konusuna bile dikkat etmez.

Sevda Hanım, Sude ile yakından ilgilenmeye karar verir. Bundan sebep evde daha çok zaman geçirmeye çalışır ve Sude'yi evden dışarı çıkarmayı amaç edinir. Beraber sergilere, müzelere giderler ama nafi! Sude, her yere tabletini de götürür ve her baktığı eserle gözü arasına mutlaka tabletini sokar. Onunla diyalog kurmak da zorlaşmıştır. Hiçbir konuda kendini sorumlu hissetmez. İnternet ortamında kestirme yazışmaktan gitgide dili de bozulur. Kimi zaman harfleri yutar. Konuşurken de sessiz harfleri yutmayı alışkanlık hâline getirir.

Sevda Hanım'ın aklına yine parlak bir fikir gelir. Sude ile iletişim kurabilmek için kendisi de sanal ortamda olmaya karar verir. Sevda Hanım, sanal dünyada ilgi çekici bir kişilik yaratarak Sude ile internet ortamında arkadaş olmayı planlar. Günlerce bu tipin nasıl biri olması gerektiğini düşünür. Aniden Kanadalı, kıvrıkcık saçlı, kılıktan kılığa giren, bukalemun ruhlu bir erkek çocuğu olmaya karar verir. Adı da Tarator'dur.

Sevda Hanım vakit kaybetmeden bir tablet bilgisayar satın alır. Hemencecik "Tarator" ismi ile Facebook üyesi olur ve öncelikle de Sude'ye arkadaşlık teklifi gönderir. Sayfasında da

kendisini şöyle tanıtır: “İçe kapanık, utangaç, bilgisayar manyağı, tarator hastası, tam bir Gogoluksever.” Sude ise arkadaşlık isteğini hemen kabul eder.

Bir pazar günü Sevda Hanım, Sude ile beraber yemek yaptığı sırada acı gerçeğin farkına varır. Sude’nin sanal dünyada “refleksleri” güçlenirken gerçek hayatta ise becerileri zayıflamıştır. Sude, iki boyutlu ekran görüntülerine alışmıştır. Bu yüzden çok boyutlu hayatı da öyle sanar; mesafeleri hesaplayamaz, koordinasyonunu kaybettiğinde de sakarlaşır. İşin kötü yanı ise sakarlık ve beceriksizlikleriyle baş edebilmek için çabalamaz. Bir an önce bilgisayarına ulaşabilmek için yaptığı her işi çabucak üstünkörü bitirmeye çalışır, eli ayağına dolaşır. Zaman kaybetmeden internete girip sanal kimliğine ulaşabilmek, Sude’nin hayattaki tek gayesi hâline gelmiştir. Sevda Hanım ise ilk defa kendini bu kadar çaresiz hisseder.

Sevda Hanım, gittikçe Sude’ye daha zor ulaşır. Artık bu bilgisayarı tamamen ortadan kaldırmaya karar verir ve tam Sude ile konuşmaya çalışırken Sevda Hanım’ın telefonu çalar. Arayan bir iletişim firması olan Tokudo Şirketi’dir ve Sevda Hanım ile hemen iş görüşmesi yapmak isterler. Sevda Hanım, işi kaçırmaması gerektiğini, nasıl olsa Sude ile yapacağı konuşmayı her zaman yapabileceğini düşünür. Sude’nin şaşkın bakışları altında konuşmayı sonlandırır ve apar topar bir taksiye atlayıp şirkete gider. Tokudo Şirketi, çocukların çok sevdiği ve şirketi oldukça zengin hâle getiren bir bilgisayar oyunu piyasaya sürmüştür. Ancak oyunun şifreleri, korsanlar tarafından kırılmıştır. Böylelikle de korsanlar, oyun oynayanların bilgisayarlarına girip onlarla oyun arasındaki bildirişimi durdurur. Şirket ise suçluların cezasını çekmesini ister. Sevda Hanım da bu davayı kazanırsa alacağı parayla işlerini hafifletip Sude’ye daha fazla zaman ayırabileceği düşüncesiyle şirketin iş teklifini kabul eder. Oradan ayrılmadan korsanların sabote ettiği oyunun ismini öğrendiğinde ise çok şaşırır. Çünkü bu oyun, Sude’nin sabahtan akşama kadar oynadığı “Gogoluku” oyunudur!

Sevda Hanım, çağdaş dünyaya ne kadar uzak kaldığını ve sanal dünyayı iyiden iyiye tanımanın vakti geldiğini düşünür. Sude’ye interneti yasaklamaktan vazgeçer. O vakte kadar aklından hiç geçirmediği şeyi yapar ve internete girip Google arama motoruna “Sude İnanç” yazar. Bloglar, Sude İnanç’tan bahseden yazışmalarla doludur ve Zıpır Sözlük’te bile “Sude İnanç” maddesi vardır. Sevda Hanım, kızının niçin internetten hiç kopamadığını o an anlar. Çünkü Sude, Gogoluku oyunun kraliçesidir.

Sevda Hanım işe, Gogoluku'yu öğrenerek başlamaya karar verir ve oyuna katılır. Yüz otuz sekiz bin dört yüz elli altıncı sıradadır. Sude ise oyunu üçüncü olarak götürür. Sude'ye yetişmek için hemen oyuna başlar. Saatlerce oynar ve bir soruda, basit gibi görünen cevabı bir türlü bulamaz. Sorunun cevabını düşünürken ekranda, “o soruya doğru cevap verdiği takdirde aynı sırada olduğu oyuncularla mesajlaşabileceği” şeklinde bir ileti belirir. Sevda Hanım, bu duruma çok sevinir çünkü Sude ile aynı sıraya geldiğinde onunla da mesajlaşabilecektir. Bu yüzden de doğru cevabı mutlaka bulması gerekir. Biraz düşününce de sorunun kolay olmadığını anlar ve dakikalarca düşündükten sonra oyuna ara verir.

Sevda Hanım, Tokudo İletişim Şirketinin Gogoluku oyunundan nasıl bir gelir sağladığını anlayamaz. Çünkü bu oyun, bedavadır. Sevda Hanım'ın merak ettiği bu konuyu cevaplama yetkisi ise yalnızca Patron'a aittir. Sevda Hanım, daha önce Patron ile tanışmamıştır ve onu görünce şaşırır. Çünkü koskoca şirketin sahibi, yüzünde kedi maskesiyle dolaşır ve Sevda Hanım, Patron'un yüzünü neden gizleme ihtiyacında olduğunu merak eder. Ancak Patron lafı uzatmadan konuya girer. Şirket parayı oyun satışından değil, kullanıcının internette kalma süresinden kazanır. İnsanlar ne kadar fazla internet ortamında kalır ise iletişim faturaları da o derecede şişik gelir ve bu durum da iletişim firması olarak şirkete kazanç sağlar.

Korsanlar ise oyun esnasında oyunu aniden durdurup oyuncudan kendi dediklerini yapmasını isterler ve yapmazlarsa oyuna devam etmesine izin vermezler. Sevda Hanım kafa yordukça korsanlara karşı daha çok yakınlık duyar, onlarla irtibata geçmenin yollarını düşünür. Çünkü şifreleri kırarak insanların oyun dışında kalmasına sebep olan kişilere “korsan” demek haksızlıktır ve asıl korsanlık, bu şirkette yapılmaktadır. Çünkü Şirket, insanları “görüntü bağımlısı” hâline getirir ve onları gerçek dünyalarından kopararak para kazanır. Şimdi de oyuncuları görüntü indirirken hareketli kılacak yepyeni bir program geliştiriyorlardır. Bu nedenle Sevda Hanım, korsanlara ulaşp, Sude ile oyun arasına girerek Sude'nin oyundan çıkması için onlardan yardım istemeyi düşünür.

Sevda Hanım, eve geri geldiğinde bu konuyu eşi ile paylaşmak için sabırsızlanırken Rıfkı Bey de onu sevinçle karşılar ve pandomim gösterilerinin filmlerini, Tokudo Şirketine sattığını büyük bir heyecanla söyler. Rıfkı Bey'in ilk defa düzenli bir geliri olacaktır ve sevdiği işi yaparak para kazanacaktır. Ancak Rıfkı Bey, pandomim gösterilerinin Tokudo Şirketi tarafından piyasaya sürülen gözlüklerde kullanılacağından ve çakma pandomimcilerin türeyeceğinden habersizdir.

Sevda Hanım, Rıfkı Bey ve Sude; bir pazar günü evde oturlurken kapı çalar. Gelen özel posta servisidir ve Tokudo Şirketinden Sude'ye bir paket getirmiştir. Paketin içinden simsiyah camlı, tuhaf bir gözlük çıkar. Sude, gözlüğü takar ve “Kır oldum! Göremiyorum.” der. Sevda Hanım, Sude'nin kelimeleri yutmadan ne dediğini tekrarlamasını rica eder. Sude ise “bir kör ve sağırın anlaşması çok zor” dediği anda Sevda Hanım, Gogoluku oyununda çözemediği sorunun cevabını bulmuş olur. Sevda Hanım hemen tablet bilgisayarını açar, Gogoluku oyununa girer ve doğru cevabı yazar. Sevda Hanım, bu zor soruyu bilerek beş bin kişiyi geride bırakır. Sude ise o sırada annesi ile ilgili değildir. Babasıyla beraber gözlüğün nasıl çalıştığını keşfetmeye çalışırlar. Sonunda Rıfkı Bey, gözlüğün kenarındaki düğmeyi fark eder ve Sude gözlüğü takınca gözlüğün içinde görüntüler belirir. Otomatik olarak Gogoluku oyununa girer ve oyuna kaldığı yerden devam eder. Sevda Hanım, Sude'nin gözlüğü çıkarmasını isterken tam tersi Rıfkı Bey ise kızının yaptığı hareketleri pürdikkat bir şekilde sevgiyle izler. Bu gözlüğün onu, babası gibi başarılı bir pandomimci yapacağını düşünür hem de kendisi kadar çok çalışmak zorunda kalmadan.

Sevda Hanım kendini hiç bu kadar çaresiz hissetmez. Kafasını dağıtmak için sokağa çıkar. Ancak sokaktaki insanların da her biri, gözlüklerinin içindeki görüntülerin esiri olmuştur. Sevda Hanım gün boyu amaçsızca yürür ve sonunda yorulur. Merkezdeki parkın banklarından birine kendini bırakır ancak bu parktaki insanlar da Tokudo'nun dağıttığı gözlükleri takmıştır. Bir süre sonra tam karşısındaki bankta, kucağındaki diz üstü bilgisayarını açmış ve çevresiyle bağlantısını koparmış bir çocuğun oturduğunu fark eder. Üstünde ahtapot desenli bir tişört olan çocuk, önünden geçen sanal gözlüklü insanları göz ucuyla süzer ve sonra bilgisayarının tuşlarına geri döner. Sevda Hanım, çocuğu göz hapsine alır, banktaki çocuk âdeta Tokudo gözlüğü takmış insanları yönlendirir. Sevda Hanım, bankta oturan bu çocuğun kesinlikle gözlükteki görüntülere müdahalede bulunduğunu düşünür ve içindeki güçlü ses, bu çocuğun korsan olduğunu söyler.

Akşam eve geldiğinde Sevda Hanım'ın içi içine sığmaz. Artık Tokudo Şirketinin değil, korsanın yanında yer alacağını Rıfkı Bey'e söyler ve Ahtapot ile yaptıkları planı, en ince ayrıntısına kadar eşine anlatır. Rıfkı Bey, planı beğenir ancak bu konuda gene de aklına yatmayan bir şeyler vardır.

Bir pazar günü Sude, her zamanki gibi gözlüğünü takar ve Gogoluku oyununu oynar. Ancak oyun birdenbire durur ve ekranda “heyecanlanmaması gerektiği ve oyuna tekrar döneceği fakat öncelikle eve gelecek postacıyı beklemesi gerektiği” şeklinde bir yazı çıkar.

Aradan günler geçer ve sonunda bir sabah kapının zili çalar. Postacı Sude'ye bir zarfın içinde mektup ve bembeyaz bir deniz kabuğu getirir. Bu zarfı gönderen kişi ise Ahtapot'tur ve Sude'den zarfın içindeki deniz kabuğuna benzeyen en az bin tane deniz kabuğu bulması ve sahile kocaman "SUDE" yazması hâlinde oyuna geri döneceğini söyler.

Hafta sonu hiç vakit kaybetmeden ailece sahile giderler. Akşama kadar sahili bir uçtan diğer uca kadar dolaşarak Sude'nin elindekine benzeyen deniz kabuklarından ararlar. O gün topu topu elli tane deniz kabuğu bulmayı başarırlar ama aynı zamanda da ailece keyifli vakit geçirirler. Sude uzun zamandır kendisini böyle mutlu hissetmemiştir. Artık her gün mutlaka birkaç saat kumsalda buluşup deniz kabuğu ararlar ve günlerden sonra nihayet bin tane deniz kabuğu toplamayı başarırlar. Sahilin en görünür yerine de topladıkları deniz kabukları ile kocaman "SUDE" yazarlar. Ve Sude, "Bütün günlerimin böyle geçmesini isterdim." diye bağırır.

Sude birkaç gün içinde tekrar oyunun bağımlısı olup çıkar. Lakin bir hafta geçince Sude'nin gözlüğü gene ansızın kararır. Ahtapot bu kez de Sude'den en az yüz elli çeşit farklı bitki kullanarak yaylaya "SUDE" yazmasını ister. Rıfkı Bey de Uluslararası Pandomim Festivali'nden yeni dönmüştür ve eşi ile kızının konuşmalarını isteksizce dinler. Ta ki Sude'nin teknolojinin bu denli gelişim göstermesine rağmen üfürükten bir korsanın bulunamamasından yakınına kadar. Rıfkı Bey, yorgunluğunu unutarak aniden ayağa fırlar; çok sinirli gözükiyordur. Kendisine teknolojiden bahsedilmemesi gerektiğini söyler. Aslında Rıfkı Bey, teknolojiye olumlu bakan bir kişidir ancak son katıldığı pandomim festivalinde gözlük kullananlara da izin verirler ve oldukça tecrübesiz yarışmacılar, sırf gözlüğü olduğu için öne geçerler.

Sude sanki dijital gözlüğü kendisi keşfetmiş gibi utanınca, Rıfkı Bey kızının başını okşayarak konuyu değiştirir. Rıfkı Bey'in dedesi amatör botanikçidir ve Rıfkı Bey de dedesinden çok şey öğrenmiştir ve kızına yardım edecektir. Ailece işlerini ayarlayıp hafta sonu yaylaya çıkmak için anlaşır. Hafta sonu heyecanla dağlara tırmanır, çalı ve ağaçları incelemeye koyulurlar ve bu yolculuk günlerce sürer.

Günlerden bir gün de kendileri gibi ağaçların, çalılıarın yaprak ve dallarını toplayan bir baba ve oğulla karşılaşırlar. Sevda Hanım, merakla yanlarına yaklaşır ve topladıkları dal ve yapraklarla ne yapacaklarını sorar. Adam ise irkilerek topladıkları dallarla oğlu Can'ın ismini uygun bir yere yazacaklarını söyler. Ve adamın sesi Sevda Hanım'a hiç yabancı gelmez.

Birkaç ay içinde yüz elli türden çok daha bitki toplanlar ve hafta sonu yaylaya gidip “SUDE” yazmayı başarırlar. Dağın karşı yakasında ise “CAN” yazısı tamamlanmıştır. Sevda Hanım, “CAN” yazısına gülümseyerek bakar ve Can’ın da Sude gibi Ahtapot’un yönlendirdiklerinden biri olduğunu düşünür.

Ertesi sabah Sude, Gogoluku’yu hatırlamaz bile. Sevda Hanım ise erkenden şirkete gider. Çünkü Tokudo Şirketi ile çalışamayacağını söylemenin zamanı gelmiştir. Sevda Hanım, şirkete gittiğinde ise Genel Müdür, Patron’un kendisiyle görüşmek istediğini söyler. Patron konuşurken Sevda Hanım fark eder ki Patron’un sesi dağda; ağaç dalları, çalı ve yaprak toplayarak ismini yazmaya çalışan Can’ın babasının sesidir bu. Besbelli Patron da çocuğunu, bu tehlikeli durumdan uzaklaştırmayı amaçlayan bir babadır ve çocuğu kendi ürettiği bir oyun sebebiyle hastalanmıştır. Patron da aslında Ahtapot’u yemek istemiştir ama vazgeçmiştir. Para kazanmak için çocuğunun kurtaricısını cezalandırmak istememiştir.

Sevda Hanım tam istifa edeceğini söyleyecekken ise Patron, “Bize çok faydalı oldunuz.” diyerek kendisinin sözünü keser. Patron, bir anne olarak Sevda Hanım’dan çok şey öğrendiğini söyler. Bu sayede yeni oyunlarında da çocukları doğaya yönlendirmeyi düşünürler. Sevda Hanım Patron’un bu dedikleri karşısında kıpkırmızı olur ve Ahtapot ile tasarladıkları kurtarma planından Patron’un da haberi olduğunu anlar.

Günler günleri kovalar ve her şey yerli yerine oturur. Ahtapot’un gizli kolları her şeyi düzeltivermiştir ve her şeyi de yoluna sokmuştur. Artık Gogoluku oyunu da Sude’nin umurunda değildir. Pantomim gösterilerinde de dijital gözlük kullanılmayacaktır ve böylelikle gerçek pantomimcilerin yolu tekrar açılacaktır.

O gün Rıfkı Bey ve Sevda Hanım, kızlarının yanına dışarıya çıktıklarında Sevda Hanım, Sude ile Ahtapot’un oyun oynadığını görür. Sude akşama eve geldiğinde ise Sevda Hanım kızına, oyun oynadığı kişinin kim olduğunu sorar. Sude ise “Fikret, o benim en güvendiğim arkadaşım. Ahtapot, onun sanal kişiliği.” der. Şimdi de Sevda Hanım ve Rıfkı Bey’in kafasının içini, “kızımızı kurtarmak için oyun kuralım derken kendimiz mi kızımızın oyununun içine düştük” düşüncesi kemirir.

Birkaç hafta sonra ise Tokudo Şirketinden eve bir mektup gelir. Tarator, Gogoluku oyununda üçüncü olmuştur ve ailece deniz kıyısında bir haftalık yaz tatili ödülünü kazanmıştır...

4.2.2.3. Konu

Romanda, pandomim sanatçısı bir baba ile avukat annenin yoğun iş temposu sebebiyle kızları Sude ile yeterince ilgilenememeleri ve kızlarının bu boşluğu elindeki tablet bilgisayarı ile doldurmaya çalışması konu olarak işlenmiştir. Aslında Sude; canı sıkıldığında kendini sahile atan, sahilde özgürce koşan, midye kabukları toplayıp kumsala yazılar yazan; rüzgârın kokusu, dalgaların sesi, martıların sesi olmadan bir dünya düşünemeyen doğa aşığı bir kız çocuğudur. Ancak bilgisayarlar çoğaldıkça dışarı çıkan çocuk sayısı azalmıştır ve Sude kumsalda oyun oynayacak arkadaş bulmakta epeyce zorlanır. Artık arkadaşlarına ulaşmak için sahile değil, internete girmesi gerekir. Ve Sude, onun her istediğini karşılayarak kendilerini affettirmeye çalışan anne ve babasına bir gün tablet bilgisayar aldırır. O günden sonra da her şey değişir. Sude'nin zamanla tablet bilgisayarında geçirdiği süre artar ve sonunda sanal dünyanın içinde hapsolür. Bir gün Sude'nin ailesi durumun ciddiyetini fark eder ve kızlarını teknolojinin pençesinden kurtarmak için kolları sıvarlar ve eserde bu mücadele anlatılır. Öyle ki eserde seçilen konu, günümüzün önemli sorunlarından biri olan “teknoloji bağımlılığı”dır.

Çocukların içine doğdukları teknoloji ile ilgili farkındalık kazanmalarını sağlayan bu romanda yazar, bu bağımlılığın oluşmasında payı olan anne ve babalara da dikkati çeker. Romanda, yoğun çalışan anne ve babaları tarafından yalnız bırakılan çocukların duygularına değinilir. Bu hususta ebeveynlerin de romandaki kahramanlarla özdeşim kurması sağlanarak gerek çocuklarına gerekse aile ilişkilerine yönelik sergiledikleri davranışlarla yüz yüze gelmeleri sağlanır.

Nitekim seçilen konu, 8-12 yaş ve üzeri okurların seviyesine uygun olup onların ilgisini çekebilecek düzeydedir. Ayrıca çevrelerinde bu ve buna benzer örnekleri de görebilecekleri hayatın içinden bir konudur.

4.2.2.4. Tema

Eserde işlenen ana tema, “teknoloji”dir. Eserde işlenen diğer temalar ise ana tema ile ilişkili olarak “teknoloji bağımlılığının çocuklar üzerindeki etkisi, ekran ve oyun bağımlılığı, çocukların doğadan kopması, sosyal medya ve insan yaşantısına etkisi, sanal dünyadaki

sahte ilişkiler sebebiyle değişen arkadaşlık ilişkileri ve aile yaşantısı”dır. Eğitsel temalar ise “Birey ve Toplum, İletişim, Bilim ve Teknoloji”dir.

4.2.2.5. İleti (Ana düşünce)

Eserin ana düşüncesi, “Günümüz dünyasında çocukların bağımlılığa yol açacak kadar teknoloji ile fazlasıyla haşır neşir olmaları olağandır. Ancak bu hususta tek suçlu çocuklar değildir. Anne ve babaların da bu konudaki payı unutulmamalıdır. Anne ve babası ile yeterince vakit geçiremeyen çocuk, hâliyle bu eksikliğini en yakınındaki tablet bilgisayarı ile kapatmaya çalışır. Aileler bu durumun bilincine varmalıdır ve çocuklarını doğaya yönlendirerek teknoloji bağımlılığına karşı el birliğiyle mücadele etmelidir.” şeklinde ifade edilebilir.

Eserde başkahraman Sude’nin anne ve babası ile yeterince vakit geçirememesinden ötürü yaşadığı eksiklikleri tableti ile kapatmaya çalışması işlenirken Sude, aslında günümüz yetişkinlerinin dile getirdiği “şimdiki çocuklar”ından yalnızca bir örneğini gözler önüne serer. Hemen hemen her ebeveynin yakındığı bir durum olmakla birlikte “Şimdiki çocuklar neden böyle?” sorusuna ışık tutabilecek bu eser, çocuk romanı olarak nitelendirilse de aslında öncelikle ebeveynlerin okuması gereken, kendilerini süzgeçten geçirmelerini sağlayacak niteliktedir.

Öyle ki günümüzde varlığını her geçen gün arttırarak devam eden bir teknoloji bağımlılığı söz konusudur ve bu yalnızca çocukların sorumluluğunda olan bir durum değildir. Bireyin ilk tanıştığı ortam kendi ailesidir ve çocuğun teknoloji bağımlılığına yakalanmasında ailenin de rolü göz ardı edilemez. Bu hususta da eserde, teknoloji bağımlılığı konusunda anne ve babaların payına da dikkat çekilir.

Nitekim bu eseri okuyan ebeveyn veya çocuk, kitabın her satırında kendi hayatlarından örnekler bulabilir ve eserde yer alan ebeveyn veya çocukla özdeşim kurabilir ve bunları kendi yaşantısına da aksettirebilir.

4.2.2.6. Yan düşünceler

Ana düşünceyle aynı doğrultuda eserde; “teknolojinin insanlar üzerindeki etkisi; teknolojinin olumsuz tarafları (teknoloji bağımlılığı, sosyalleşmenin azalması, gerçeklikten uzaklaşma, sosyal medya ve sahte kimlik oluşturma, bilgisayar korsanlığı, kişisel bilgilerin açığa çıkması vb.), teknolojinin olumlu yönleri (iletişim ve haberleşmenin kolaylaşması, film ve video izleyip kaydetme vb.); teknoloji kullanımının çocuğun bilişsel, fiziksel ve psikomotor, dil, kişilik ve sosyo-duygusal yönden gelişimine etkisi, ekran kullanımı; dijital oyun ve oyun bağımlılığı, dijital gözlük, sanal dünyanın görünmeyen yüzü, çalışan ebeveyn ve çocuklarının ilişkisi, ailece kaliteli zaman geçirememesi, aile ve arkadaşlarla geçirilen sürenin azalması, aile sevgisi, doğa sevgisi, çalışma, tecrübe” vb. gibi çeşitli konularda yan düşüncelere yer verilmiştir.

Eserdeki yan düşünceleri ifade eden örnek cümleler:

- Günümüz teknoloji dünyasında, bir insanın sanal görüntüsü gerçeğine tercih edilir.
- Günümüz teknoloji dünyasında; insanlar fotoğrafını çekmediği kişiyi, belleğine de kaydetme zahmetinde bulunmaz.
- Gerçekten öğrenmek istediğini hissettiğimiz kişilere karşı en özenli cevabı veririz.
- Pantomim sanatçıları; görüneni, görünmez ve sessiz bir hâle getirerek gösterirler.
- Mesleğine âşık bir pantomim sanatçısı, sanki konuşur ise mesleğine ihanet edeceğini düşünür.
- İyi bir fotoğrafa ulaşmak oldukça zordur ve o iyi fotoğrafa ulaşana dek çekilen diğer fotoğraflar, en iyisini yakalamak için yapılan birer denemedir.
- Çalışan anneler, sabahları evde olamasalar bile varlıklarını ve sevgilerini hazırladıkları bir kahvaltı tabağı ile hissettirmeye çalışırlar.
- Çocukları ile yeterince vakit geçiremeyen çalışan anne ve babalar, çocuklarının her istediklerini yaparak kendilerini affettirmeye çalışırlar.
- Önemli olan her an aile ile birlikte olmak değil, hep beraber kaliteli zaman geçirmektir.

- Rüzgârın kokusu, dalgaların sesi, havada beyaz kâğıt parçaları gibi uçuşan martıların sesi olmadan bir hayat düşünülemez.
- Bilgisayarlar çoğaldıkça dışarı çıkan çocukların sayısında da ciddi bir azalma olmuştur ve artık arkadaş bulmanın en iyi yolu, internete girmek hâline gelmiştir.
- “Madem annenle baban kendilerini affettirmeye çalışıyorlar, onlardan her şeyi isteyebilirsin o zaman (Ak, 2020b, s. 18).”
- “Aslında, çoğu zaman ne istediğimi bilmiyorum. Bana sorsan saatlerce kumsalda koşmaktan başka bir şey istemeyebilirim (Ak, 2020b, s. 18).”
- “Bu çok basit bir istek (Ak, 2020b, s. 18).”
- Tüketim toplumunda, arada bir ne istememiz gerektiğini hatırlatanlar vardır.
- Bazı çocukların aileleri, bilinçli bir şekilde davranarak çocuklarına internete girme süreleri konusunda bir kısıtlama getirirler.
- Her yerde, her zaman rahatça internete girebilmek, iletişim sorunlarını da çözer.
- Ailesi ile yeterince vakit geçiremeyen çocuklar, yalnızlığını bilgisayarlarıyla gidermeye çalışır. Çünkü internet sayesinde başka insanlara ulaşmak çok daha kolaydır.
- Sanal dünyada istenildiği vakit kimlik değiştirebilme imkânı, insanların kendisini özgür hissetmesine neden olur.
- Sanal ortamda her şey mümkündür çünkü neredeyse gerçek hiç yoktur.
- İnsanlar gerçek yaşamda yapamadıklarını, sanal dünyada yapmış gibi yaşarlar.
- Sanal dünyada; bilmek için okumak, yapmak için yetenekli ve tecrübeli olmak gerekmez. Sadece ‘bilirim’, ‘yaparım’ demek yeterlidir.
- Sanal dünyada doğruluk bir erdem değildir. Zaten doğru söylemeyen biri, kendini yalan söylemiş gibi de hissetmez.
- Ailesiyle yeterince vakit geçiremeyen çocukların çantasındaki küçük tabletleri; zamanla onların annesi, babası, arkadaşı, öğretmeni hâline gelir ve hayatlarındaki büyük boşluğu doldurur.
- İletişim aracı da olan bilgisayarlar, zamanla insanların birbirlerine karşı bakış açısını da değiştirebilir. İnsanlar, gerçek hayatta sevdikleri bir insandan internet

ortamında nefret edebilirler veya hiç sevmedikleri birine, sanal mesajlaşmalar sonunda hayranlık duyabilirler.

- Sıra arkadaşları ile sosyal medyada da arkadaş olduğu zaman, aradaki ilişki kopma noktasına gelebilir. Çünkü sosyal paylaşım sitesinde bir şeyler paylaşan arkadaşlar, yan yana oturduklarında ağızlarını bıçak açmayabilir.
- Bilgisayar ile geçirilen süre arttıkça bilgisayarlar âdeta insanların kafası, gözü, dili gibi bedeninin uzuvlarından biri hâline gelir.
- Ekran bağımlılığıyla ilgili tartışma programları bile ekrana bakılarak izlenir. Bugünün teknolojisi budur ve insan bundan kaçamaz.
- Bilgisayarlar, insanları sadece birer görüntüye dönüştürür. Oysaki insanlar; etten, kemikten, duygulardan oluşan canlılardır.
- En gelişmiş bilgisayar bile insan beyni kadar gelişmemiştir. O nedenle bilgisayara kaydetmek yerine, insan kaydedeceği şeyleri hafızasına kaydedebilir.
- Bilgisayar ile geçirilen süre arttıkça bilgisayarın hafıza kapasitesi, gerçekten de insan beynininkinden daha fazla olacaktır. Çünkü beyin tembelliğe alışacaktır.
- Örneğin bir gösteriyi bilgisayara kaydedince tekrar tekrar izleme olanağı elde edilir ve bu, o gösterinin yapıldığı ortamda çok istemesine rağmen bulunamayan kişinin boşluğunu doldurur.
- İşlerinden dolayı çocuklarına vakit ayıramayan anne ve babaların çocukları, ailesini bilgisayar ekranında bir araya getirmeye çalışır.
- “Bir pandomimci günceli izlemez ise geri kalır (Ak, 2020b, s. 38).”
- Tablet kullananlar iki boyutlu görüntülere baka baka sakarlaşırlar.
- “Sakarlık mükemmel bir şekilde anlatılınca kendi olmaktan çıkıyor, sanki beceriklilik gibi algılanıyor (Ak, 2020b, s. 39).”
- İnsanlar ellerindeki ekranlara baktığı için çevrelerinde ne var ne yok görmezler.
- Çocukların elindeki tablet bilgisayarlar, onların yalnızlığını gideren tek oyuncaktır âdeta.
- “Sude oyunun ne hakkında olduğunu bilmiyordu. Oyuncuları izlemekle ilgili sorumluluğu tabletine devretmişti. Bir gün kaydettiklerini seyrederse konusunu

öğrenmiş olacaktı. Ama büyük bir olasılıkla o gün hiç gelmeyecekti. Çünkü Sude o kadar çok fotoğraf ve film çekiyordu ki çekmekten onları izlemeye zamanı kalmıyordu (Ak, 2020b, s. 40-41).”

- İnsan en yakınındaki kişinin bile sanal dünyada nasıl bir kişilik olduğunu bilemez.
- Bilgisayarlar, geçmişe ya da geleceğe yolculuk yapılmasına olanak tanıyan zaman makineleridir âdeta.
- Bilgisayarın yardımıyla insanlar, hiç bilmedikleri yönlerini keşfedebilir. Örneğin; yalancı olduklarını!
- Gerçek yaşamda doğru söyleyeni, dokuz köyden kovarlar. Sanal dünyada ise dokuz köye, dokuz ayrı yalan söylemeden almazlar.
- İnternet ortamı sadece yalanlarla değil, özlemlerle de doludur. Çocukların ailesi ile yaşamak isteyip de yaşayamadıkları orada görülür.
- “Ama yine de kızımı kurtarmak için binlerce yalan söylemeye hazırım (Ak, 2020b, s. 56).”
- İnsanların sanal dünyada refleksleri güçlenirken gerçek hayatta becerileri çok zayıflar. İki boyutlu ekran görüntülerine alışır ve çok boyutlu hayatı da öyle zannederler; mesafeleri hesaplayamayıp, koordinasyonlarını kaybettikçe de sakarlaşırlar.
- “İşi kaçırmaması gerektiğini düşündü. Sude’yle konuşmayı her zaman yapabilirdi nasılsa (Ak, 2020b, s. 63).”
- “Konuşma sırasında, şirkette çalışan hiç kimseye ismiyle hitap edilmediğini anladı. Buranın kuralı böyleydi demek. Çalışanlar Ali, Ayşe, Mehmet değil; yardımcı, güvenlik görevlisi, sekreter ya da mühendisti (Ak, 2020b, s. 64).”
- “Sevda Hanım şirketle birlikte çalışmayı kabul etti. Kazanırsa alacağı parayla işlerini hafifletip Sude’ye daha fazla zaman ayırabileceğini düşündü (Ak, 2020b, s. 69).”
- “İnsan, aklın sınırlarını zorlamadıkça hiçbir şeye ulaşamaz (Ak, 2020b, s. 73).”
- İnsanların sürekli olarak internete girmesi, sosyal hayatı ortadan kaldırır.
- İnsanın sırf sevdiği işi yaparak para kazanabilmesi çok önemlidir.

- Herkes pandomimci olursa pandomimlik diye bir meslek kalmaz. Nasıl ki fotoğraf çeken cep telefonları ortaya çıkınca, herkes fotoğrafçı olup fotoğrafçılık mesleği öldüyse sanal gözlükler de herkesi pandomimci yaparak pandomimcilik mesleğini öldürebilir.
- “Tokudo Şirketine inanmıyorum. Yaptıklarına inanmadığım bir şirketi savunamam. Ama önce çocuğumu onların pençesinden kurtarmalıyım (Ak, 2020b, s. 99).”
- Ummadığın taş, baş yarar (Tokudo Şirketi gibi koca bir şirketin piyasaya sürdüğü oyunun şifresinin, küçücük bir çocuk tarafından kırılması). Günümüzün dünyası, süper zekâlı çocuklarla doludur ve küçük yaşta inanılmaz buluşlar yapan çocukların sayısı hiç de az değildir.
- Bütün bilgilere ulaşmak mümkündür. Yalnızca bazı bilgilere ulaşmak biraz zaman alabilir.
- İnsanlar en büyük kötülüğü yine kendilerine yaparlar.
- “Onun yüzünden kendimizi geliştiremiyoruz. Sakar doğduk, sakar yaşıyoruz, sakar öleceğiz (Ak, 2020b, s. 114).”
- “Bizi öyle bir koruyor ki bir türlü başımıza gelen sakarlıklardan ders çıkaramıyoruz (Ak, 2020b, s. 114).”
- Günümüzde insanlarla iletişim kurabiliyor ama onlarla tanışamıyorsun. Çünkü herkes sadece internet ortamında yaşıyor ve toplumun gerçek hayatla bağları koptu.
- Elektronik posta varken postacı beklemek, çağ dışı kalmışlık olarak görülür ve artık postacılık mesleği de unutulmaya yüz tutmuştur.
- “Kumsalda milyonlarca deniz kabuğu vardı. Hepsi uzaktan birbirinin aynısı gibi görünse de yakına gidildiğinde birbirlerinden farklıydı. Ama yine de Sude’ninkine benzeyenlerden bulmak mümkündü (Ak, 2020b, s. 130).”
- “Bu Ahtapot adlı korsanı çok sevdim. Beni çocukluğuma geri götürdü. Çocukluğumda da sabahtan akşama kadar kumların arasından deniz kabukları toplardım. Benzeyenleri bir araya koyar, diğerlerinden ayırırdım (Ak, 2020b, s. 130).”
- “Daha da önemlisi, konuşuyoruz (Ak, 2020b, s. 131).”
- İnsanlar, ağaçlarla sık sık karşılaşır ama onlarla tanışmaz.

- “Bitkiler çok çeşitlidir ama ilk bakışta aynı gibidirler. Birbirlerinden ayırmak zorsa da dikkatli bakarsan farkları anlayabilirsin (Ak, 2020b,s. 135).”
- Teknoloji, yıllardır emek verilerek yapılan işin bir anda çöpe atılmasına sebep olabilir. (Dijital gözlükler piyasaya çıkınca herkesin kolay yoldan pandomimci olması)
- Aile ile geçirilen vakit her şeyden önemlidir.
- “Doğa tam bir roman. İçinde bir sürü kelime var (Ak, 2020b, s. 139).”
- Bir insanın kendi ürettiği bir ürün yüzünden çocuğunun hastalanması korkunç bir şeydir.
- Bilmek ve paylaşmak ayrı ayrı şeylerdir.
- Sanal dünyada palavranın bini bir paradır.

4.2.2.7. Karakter (Kahraman)

Eserdeki kahramanlar günümüzün çekirdek aile yapısından seçilmiştir. Eserin başkahramanı Sude, yoğun çalışan bir anne ve babanın çocuğudur. Kent yaşamında bir apartman dairesinde hapsolmuş, evde tek başına kalan yalnız bir çocuktur. Bağ kurabildiği, anne ve babasının eksikliğini gidermeye çalıştığı tek şey ise elindeki tablet bilgisayarıdır. Tıpkı günümüzün çocukları gibidir Sude. Sude’nin en güvendiği arkadaşı Fikret de yalnız bir çocuktur. Yalnızlığını bilgisayarıyla gidermeye çalışır ve arkadaşı gibi ekran bağımlısıdır o da. Fakat o kadar zeki bir çocuktur ki dedesinin kendisine anlattığı masaldan esinlenerek hem kendisi hem de diğer insanlar için teknolojinin bu olumsuz tarafı ile mücadele eder.

Bu bağlamda eserdeki kahramanlar, çocuğun kendisi ve çevresindeki insanlar ile ilişki kurabileceği; hayatın içinden alınmış kişilerdir. Nasıl ki Fikret, dedesinin anlattığı masaldaki ahtapot ile özdeşim kurarak Ahtapot kimliğine büründüyse başkahraman Sude ve ailesinin hikâyesini okuyan çocuk ve ebeveynler de bu hikâyede kendinden izler bulabilir. Sude ve ailesinin yaşadıkları, okurlara hayatın içinden bir örnek sunar. Tıpkı kendi gibi benzer şeyleri yaşayan, benzer tutumları gösteren başka çocuk ve ebeveynlerin de olduğunu gösterir ve onlara yalnız olmadıklarını hissettirir, umut aşılar.

Ayrıca eserdeki karakterler, kendi içinde gelişim gösteren açık (geliştirilmiş) karakterlerdir. Öyle ki eserde, kahramanların psikolojik ve sosyal özelliklerine olabildiğince güçlü tasvirlerle yer verilmiştir. Buna nazaran ise, olması gerektiği gibi, kahramanların fiziksel özelliklerine çok fazla değinilmemiştir.

Birinci dereceden kahramanlar

Sude

- Fiziksel özellikleri: Saçları siyahtır.
- Sosyal özellikleri: İlkokula gider. Annesi Sevda Hanım avukat, babası Rıfkı Bey ise pandomim sanatçısıdır. Anne ve babasının yoğun iş temposu sebebiyle onları oldukça az görür ve genellikle pazar günlerini onlarla beraber geçirir. Evdeki bu duruma alışsa da anne ve babasını çok özler; yalnızlıktan sıkılır. Canı sıkılınca sahile gidip özgürce koşar. Midye kabukları ile kumsala yazılar yazar. Suyla kumun kesiştiği yerde, yere ayak izlerini bırakır ve sahile vuran dalgaların ayak izlerini yok edişini seyreder. Rüzgârın kokusunun, dalgaların sesinin, havada beyaz kâğıt parçaları gibi uçuşan martıların sesinin olmadığı bir yaşam düşünemez. Okuldan gelince kumsala inmediği zamanlarda ise evde vakit geçirir ve tek kişilik yemek yapmanın ustası olur. Ancak çoğunlukla herkes evinde ailesi ile zaman geçirdiği ya da bilgisayarının dibinde pineklediği için sahilde oynayacak arkadaş bulmakta ve duygularını arkadaşlarıyla paylaşmakta iyice zorlanır. Arkadaşlarına ulaşmanın en garanti yolu ise internet ortamına girmektir, sahile gitmek değildir. İnternetin varlığı ise Sude'nin hayatına yepyeni bir boyut getirir. Yalnızlığını giderek daha fazla bilgisayarıyla gidermeye çalışır. Zamanla amaçsızca internete girdiği saatler çoğalır. Çantasındaki küçük tablet, âdeta her şeyi olur ve hayatındaki büyük boşluğu doldurur. Sık sık sosyal paylaşım sitelerine girer. Bu sayede yeni dostlar edinir. Sanal dünyada istediği zaman kimlik değiştirebilme imkânı, kendisini hür hissettirir. Kılıktan kılığa girip yeni tanıştığı insanlara palavra atar. Google arama motorundaki bloglar, Sude İnanç'tan bahsedilen yazışmalarla doludur. Sude Gogoluku oyununun kraliçesidir. Zamanla etrafındaki her şeye bilgisayarının ekranından bakmayı sever. Bu sevgi ise gittikçe alışkanlık, alışkanlık ise bağımlılık hâline gelir. Ödevlerini bile bilgisayarda hazırlayıp öğretmenine elektronik posta ile gönderir. Arkadaşı Fikret ile dahi yüz yüze konuşmaz, sadece internet ortamında mesajlaşır. Hatta sıra arkadaşı Zerrin ile de Facebook'ta arkadaş

olurlar ve bu, aralarındaki ilişkiyi kopma noktasına getirir. Çünkü Zerrin ile de sadece sanal dünyada bir şeyler paylaşır, birlikteyken hiç konuşmazlar. Hareketleri otomatikleşir. Baktığı şeylere dikkat etmeden bakar. İnternet dünyasında kısaltarak yazışmaktan giderek dili de bozulur. Kimi zaman sesleri yutar. Konuşurken de sessiz harfleri yutmayı alışkanlık hâline getirir. Sanal dünyada refleksleri güçlenir ancak gerçek yaşamda becerileri oldukça zayıflar. Sakarlaşır. Bilgisayarı onu mıknaş gibi kendisine çeker ve hemencecik bilgisayarına ulaşabilmek amacıyla yaptığı her işi aceleyle yapar.

- Psikolojik özellikleri: Babasının mesleği ile ilgili soru yağmuruna tutulmaktan bıkmıştır. Ceviz içi, sarımsak, yoğurt ve ekmek içi karışımından yapılan “tarator” sosu ile birlikte midye kızartması yemeye bayılır. Denize girmekten korkar. En sevdiği renk turuncudur. Annesinin onu yıkamasına bayılır. En güvendiği arkadaşı Fikret’tir. Tabletini aşırı derecede sever, bu zamana kadar onsuz nasıl yaşadığını düşünemez. Bilgisayarından biraz uzaklaşınca ise endişelenir ve bu kaygı, çok büyük korkuya dönüşür. Bilgisayarını eline aldığı anda ise dünyalar onun olur. Bilgisayarı kısa sürede bedeninin uzuvlarından biri hâline gelir. İki boyutlu görüntülere alıştığı için sakarlaşır. Ancak sakarlıklarını ve beceriksizliklerini düzeltmek için hiç çabalamaz. Hiçbir şeyi aklında tutmak için çaba sarf etmez. Sorulara cevap vermekte isteksizdir ve hiçbir konuda kendini sorumlu hissetmez. Âdeta bütün sorumlulukları elindeki tablet bilgisayarına devretmiştir. Gittikçe orada burada sözü edilen ekran bağımlılarından birisi olur. Bunun da farkına ilk olarak kendisi varır. Çünkü aslında doğayı ve doğada vakit geçirmeyi çok sever. Gerçek yaşamda oldukça içine kapanık ve utangaç biri iken sanal âlemde bunun tam zıttıdır. Hiç çekinmeden düşüncelerini özgürce dile getirebilir. Normal yaşantısında en yakın arkadaşlarından dahi özenle gizlediği sırlarını, internet dünyasında binlerce kişiyle paylaşmaktan çekinmez. Kendinden yaş olarak büyük insanlar dahi ona hürmet duyarlar. Gerçek hayattaki kişiliği ile sanal dünyadaki kişiliğiyle arasında oldukça fark vardır: En zor problemleri sanal âlemde anında çözüverir. Orada, becerikli ve refleksleri kuvvetlidir. Espri makinesidir. Oldukça kuvvetli bir hafızası vardır. Hazırcevaptır. “Kopyala yapıştır” ustasıdır. Gerçek yaşamda hazırlopçuyken sanal dünyada arı gibi çalışkandır.

Fikret

- Fiziksel özellikleri: Kıvrırcık saçlıdır.

- Sosyal özellikleri: Sude'nin hem sınıf arkadaşıdır hem de en güvendiği arkadaşıdır. Babası belediyede memur, annesi ise ev kadınıdır. Çok sakin bir hayatları vardır. Her an ailesi ile birlikte ama sıkılmak ona da hiç yabancı değildir. Ekran bağımlısıdır ve tedavi görür. Bu durumdan kurtulmak ister. Tam bir bilgisayar delisidir. Kendi çektiği yüzlerce video film vardır ve fotoğraf manyağıdır.
- Psikolojik özellikleri: Görsellik delisi bir çocuktur. Görüntülere ve seslere âşıktır. Elindeki tabletiyle devamlı fotoğraf ve film çeker. Bir insanın sanal görüntüsünü, gerçek görüntüsüne tercih eder. Âdeta yalnızca fotojenik insanları sever. Fotoğrafını çekmediği insanı ise hafızasına işleme zahmetinde bulunmaz. Yolda birisini gösterip, o kişiyi tanıyıp tanımadığını sorsalar fotoğraflarına bakması gerektiğini söyler. Diğer çocuklardan farklıdır. İlgilendiği konuya kendini tam verir. Sude'ye "Pantomim ne demek?" diye sorar iken sahiden öğrenmek istediğini hissettirir. Basketbol oynamaya bayılır.

Ahtapot

- Fiziksel özellikleri: Üstünde ahtapot desenli bir tişört vardır. Kıvrıkcık saçlıdır.
- Sosyal özellikleri: İlkokul dördüncü sınıfa giden bir çocuktur. Fikret'in sanal kişiliğidir. Tokudo Şirketinin aradığı korsandır. Bu ismi, dedesinin ona anlattığı masaldan esinlenerek koyar. O masaldaki ahtapot gibi insanları kendi kendilerine yaptıkları kötülüklerden korumak ister. Bu sebeple de Tokudo Şirketinin piyasaya sürdüğü Gogoluku oyununun şifrelerini kırar. Oyuncuların bilgisayarına girer ve oyuncularla oyun arasında iletişimi durdurur. Sude'yi de sabahtan akşama kadar Gogoluku oyununu oynamaktan kurtarır.
- Psikolojik özellikleri: Çok zeki bir çocuktur. İnsanları kendi kendilerine yaptıkları kötülüklerden korumaya çalışır. Kendi çıkarları için değil, insanlık için çalışan biridir.

İkinci dereceden kahramanlar

Sevda Hanım

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Mesleğini aşırı sevip başarı gösteren bir avukattır. Bir saniye dahi boş zamanı yoktur. Sabahları erkenden işinin başında olur. Her sabah, kızına özenle hazırlanmış bir kahvaltı tabağı ve yanında sevgi dolu bir not bırakır. Eşiyle

birlikte Sude'nin her isteğini karşılayarak kendilerini affettirmeye çalışırlar. Kızlarına çok fazla zaman ayıramadıkları için onun kendisini oyalama biçimine ses çıkarmazlar. İnternetin kızlarına iyi bir arkadaş olduğunu düşünürler ve onun tablette çok fazla zaman harcamasını önemsemezler.

- Psikolojik özellikleri: Doğrucu Davut'un tekidir.

Tarator

- Sevdâ Hanım'ın sanal kişiliğidir. Kanadalı bir oğlan çocuğudur.

Rıfkı Bey

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Pantomim sanatçısıdır. Görüneni, görünmez ve sessiz hâle getirerek gösterir. Kapalı kutudur. Ağzını günlerce bıçak açmadığı olur. Sessiz tiyatro yapması, hayatını yönlendirir âdeta. İşile ilgili sürekli eskizler yapar. Çevresindeki olayları taklit edip pantomim konusu hâline getirmeye çalışır. Uluslararası Pantomimciler Birliği Yönetim Kurulundadır. Devamlı toplantıdan toplantıya gider. Eşile birlikte Sude'nin her isteğini karşılayarak kendilerini affettirmeye çalışırlar. Kızlarına çok fazla zaman ayıramadıkları için onun kendisini oyalama biçimine ses çıkarmazlar. İnternetin kızlarına iyi bir arkadaş olduğunu düşünürler ve onun tablette çok fazla zaman harcamasını önemsemezler.
- Psikolojik özellikleri: Mesleğine son derece âşık olduğu için yemek yer gibi yaparak karnını doyurur âdeta. Konuşmadan oynamayı fazlasıyla sever ve sanki konuşur ise mesleğine ihanet edeceğini düşünür. Yıllardır emek vererek işini geliştirir. Günceli izler ve repertuvarına alır. Eskiden aklına gelen bir fikri sokakta denemeye kalktığında herkes ona deli gözüyle bakar. Şimdi ise insanlar ellerindeki ekrana baktığı için çevrelerinde ne var ne yok görmezler ve artık deneme yaparken kendini oldukça özgür hisseder. Olumsuz şeylerden olumlu sonuçlar çıkarma alışkanlığı vardır. Ta ki dijital gözlük takmış pantomimciler ortaya çıkana kadar teknolojiye karşı da olumlu yaklaşır.

Üçüncü dereceden kahramanlar:

- Patron: Tokudo Şirketinin sahibidir. Kedi maskesiyle dolaşan zayıf, kısa boylu, zarif bir adamdır. Aslında Korsan Ahtapot'u yemek ister ama sonra vazgeçer. Para

kazanmak için oğlunun kurtarıcısını cezalandırmak istemez. Aksine onunla gizli gizli iş birliği yapar.

- Zerrin: Sude'nin sıra arkadaşı ve Facebook arkadaşıdır.

Diğer kahramanlar

- Tablet bilgisayar satıcısı: Siyah takım elbiseli, çantalı bir adamdır.
- Necla Hanım: Sude'nin öğretmenidir. Bir gün Sude'nin tablet bilgisayarını dizlerinin üzerine koyup, ders anlatılırken, fark ettirmeden tabletine baktığını anladığında ona hoşgörü ve sevgiyle yaklaşır.
- Postacı: Babacandır.
- Can: Tokudo Şirketinin sahibinin oğludur. Ekran bağımlısıdır ve Ahtapot'un kurtarmaya çalıştığı çocuklardan biridir.
- Genel Müdür: Uzun boylu, ince yüzlü, kibar ve sanki ismi olmayan bir adamdır. Herkes ona sadece "Genel Müdür" der.
- Danışmadaki adam: Tokudo Şirketinde çalışır. Kısa boylu ve şişmandır. Sevdâ Hanım'ı saygıyla karşılar.
- Köylüler: Akdeniz'in kıyısında küçük bir balıkçı köyünde yaşayan insanlar sakar mı sakarlardır. Bu yüzden köye "Sakarköy" denir. Sakarlıkları yüzünden de köylülerin başına gelmedik kalmaz. Tüm bunlara rağmen bu temiz ve iyi kalpli insanlar, hayatlarını güç bela devam ettirmeyi başarırlar. Bunu da dev bir ahtapotun yardımına borçludurlar. Ancak köylülerin bir kısmı ahtapota minnet beslerken bir kısmı da ahtapot tarafından kurtarılmayı kendilerine yediremez. En sonunda tüm köylüler, fikir birliğine varır ve dev ahtapotu öldürüp etini ele geçirmeye karar verirler. Ancak bunu uygulamaya çalıştıklarında sakarlıkları peşlerini yine bırakmaz ve yardımlarına yine ahtapot yetişir. Köylüler de ahtapota haksızlık yapmaktan vazgeçer.
- Sakarköy'ün Ahtapotu: İyi kalpli, saf bir hayvandır. Sakarköy'ün insanlarına yardım eder. Ancak bazı köylüler onun yaptığı iyilikleri kötülük gibi anlar.
- Fikret'in dedesi: Çok güzel masal anlatır.

4.2.2.8. Mekân (Çevre)

Dış mekân

Sayfa 22’de, Şule ve ailesinin evleri ile ilgili olarak onlarca apartmandan oluşan bir sitede yaşadıkları; evlerin hepsinin birbirine benzediği ve çocuklu aileler düşünülerek yapılmadığı; eğlenceli, insanın içini ısıtan mekânları olmadığı ve kumsala ulaşmak için sitenin dışına çıkmak gerektiği dile getirilmiştir. Yine sayfa 63’te, “Tokudo Şirketi şehrin merkezindeydi. Büyük bir gökdelenin tamamı, iletişim şirketine aitti (Ak, 202b, s. 63).” şeklinde bir ifade kullanılmıştır. Nitekim bu ifadelerden yola çıkılarak bu şehirde kentleşmenin yoğun olduğu görülmekte ve yazarın da yıllardır İstanbul’da ikametgâh etmesinden sebep dış mekân olarak İstanbul’un seçildiği söylenebilmektedir.

Bunun yanı sıra şehir dışına iş seyahatine giden Rıfkı Bey ile dış mekânın genişlediği de görülmektedir. Eserde Rıfkı Bey’in seyahat ettiği yerler olarak Avustralya, Çin, Amerika, Arjantin, Hindistan ve Japonya gibi birkaç yerin ismi geçmektedir. Öyle ki eserde geçen farklı yer isimleri, çocukların ilgisini çekip onlarda araştırma isteği uyandıracaktır. Bununla birlikte eserde, detay verilme bile, dış mekân olarak sokak, mahalle ile park geçmektedir.

İç mekân

Eserde iç mekân olarak Sude ve ailesinin evi ile Tokudo Şirketine yer verildiği görülmektedir. Çok fazla ayrıntıya girilmese de Sude ve ailesinin evi için sayfa 16’da, evlerinin denize çok yakın olduğundan ve evlerinin hemencecik arkasında, dalgaların dövdüğü uçsuz bucaksız bir kumsalın uzandığından bahsedilmiştir. Tokudo Şirketinden ise sayfa 63’te “... gökdelenin dev kapısından ana hole girdi.” ve sayfa 67’de “... şirket bilgisayarlarının durduğu büyük odaya götürdü. Burası bir uzay merkezini andırıyordu.” şeklinde bahsedilmiştir.

4.2.2.9. Zaman

Eserin yazıldığı (yayımlandığı) tarih

Eserin ilk baskısı 2014 yılının eylül ayında yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise 2020 yılının kasım ayında yayımlanan baskısı incelenmiştir. Eserin son baskısı ise 2023 yılında yapılmıştır.

Olayların geçtiği tarihi gerçek zaman

Eserdeki olaylar günümüz dünyasında yaşanmıştır.

İç zaman

Eserdeki olaylar, bahar aylarında geçmektedir.

4.2.2.10. Değerler

İncelenen eserde yer alan değerler ve bu değerleri ifade eden örnek cümleler aşağıda verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilir. Nitekim eseri okurken bu değerlerin bilincine varan çocuk, kendi yaşamında da bu bilinçle hareket etmeye özen gösterecektir.

Aile sevgisi

- “Annemi evde bulamasam da tabağımın yanında sevgi dolu bir not buluyorum mutlaka (Ak, 2020b, s. 15).”
- “Şu an mutluluktan uçabilirim!.. Hep beraberiz... Daha da önemlisi, konuşuyoruz (Ak, 2020b, s. 131).”

Tecrübe

- “Çektiğim binlerce fotoğraf arasından sadece birkaç tanesi işe yarar. Diğerleri, iyi fotoğrafa ulaşmak için yaptığım denemelerdir (Ak, 2020b, s. 14).”
- “Evet, ilk günler ev, patlamış balonlardan geçilmiyordu. Daha sonra balon, köpük ve ustura olmadan aynı hareketleri yapmayı becerdi. Sonuçta olağanüstü bir gösteri ortaya çıktı (Ak, 2020b, s. 15).”

Yardımseverlik

- “Bir koluyla incir ağacının tepesinden düşen çocuğu havada yakalarken diğer koluyla denize düşmüş balıkçıyı boğulmaktan kurtarır; bir diğeriyle de ayağı kayıp kapı camına çarpmak üzere olan kadını, kapıyı açarak kurtarırmış (Ak, 2020b, s. 112).”
- “Ben böyle bir ahtapotum. İnsanlara yardım ediyorum. Bunu anlamayan insanlar çıkabilir; onlara yardım değil, kötülük ettiğimi bile düşünebilirler (Ak, 202b, s. 118).”

Çalışma (kolaya kaçma ve hazırcılık)

- “Bilmek için okumak, yapmak için yetenekli ve deneyimli olmak gerekmiyordu. Sadece ‘bilirim’, ‘yaparım’ demek yeterliydi (Ak, 2020b, s. 25).”
- “Ben yıllardır kendi yaratıcılığımın sınırlarını zorlayarak gösteriler hazırlıyorum. Oysa yeni kuşaklar çok beleşçi! Gözlüğü takınca, istedikleri hareketleri hiç zorlanmadan yapabiliyorlar (Ak, 2020b, s. 136).”

Doğa ve hayvan sevgisi

- “Rüzgârın kokusu, dalgaların sesi, havada beyaz kâğıt parçaları gibi uçuşan martıların sesi... Onlarsız bir dünya düşünemiyordu (Ak, 2020b, s. 17).”
- “Bana sorsan saatlerce kumsalda koşmaktan başka bir şey istemeyebilirim (Ak, 2020b, s. 18).”
- “Doğa tam bir roman. İçinde bir sürü kelime var (Ak, 2020b, s. 139).”
- “Bu kadar güzel çiçekler, ağaçlar, çalılar, deniz kabukları, dalgalar, martılar, kelebekler, arılar ve tabii siz varken Gogoluku kimin umurunda (Ak, 2020b, s. 151)?”

Doğruluk (dürüstlük)

- “Bu dünyada doğruluk bir erdem değildi (Ak, 2020b, s. 25).”
- “Yalancı olduğumu (Ak, 2020b, s. 51)!”
- “Sen Doğrucu Davut’un tekisindir (Ak, 2020b, s. 51).”
- “Mesleğime ihanet edemem. Ben dürüst bir avukatım (Ak, 2020b, s. 82).”

- “İkiyüzlü olmanın âlemi yoktu (Ak, 2020b, s. 144).”
- “Hile hurdaya izin yok (Ak, 2020b, s. 152)!”

Hoşgörülü olma

- “... ona hoşgörüyle davranmıştı. Kızmak yerine, yanına gelip saçlarını okşamıştı (Ak, 2020b, s. 25).”

Saygı

- “Küçük büyük herkes ona saygı gösteriyor (Ak, 2020b, s. 53)...”
- “... yaşça büyük insanlar bile ona saygı gösteriyorlardı (Ak, 2020b, s. 54).”

Güven

- “... en gizli sırlarını onunla paylaşıyor (Ak, 2020b, s. 53).”
- “Yaptıklarına inanmadığım bir şirketi savunamam (Ak, 2020b, s. 99).”
- “O, benim en güvendiğim arkadaşımdır (Ak, 2020b, s. 155).”

Onur ve gurur

- “Bu kadar büyük bir şirketin kendisiyle çalışmak istemesi büyük onurdu doğrusu (Ak, 2020b, s. 62).”
- “Babasının bu özelliklerinden şimdiye kadar haberdar olmadığını düşündü. Gururlanmıştı (Ak, 2020b, s. 139).”

Utanma duygusu

- “Bir hukukçu olarak kendimden utandım (Ak, 2020b, s. 51).”
- “... dijital gözlükleri kendisi keşfetmiş gibi utanmıştı (Ak, 2020b, s. 136).”

Başarılı olma

- “Sonuçta olağanüstü bir gösteri ortaya çıktı (Ak, 2020b, s. 15).”
- “Yaptığımız araştırmaya göre katıldığınız davaların hemen hepsini kazanmışsınız (Ak, 2020b, s.64).”
- “Bizim avukatlarımızın başarı oranı daha düşük (Ak, 2020b, s. 64).”

Vefa (minnet duyma ve nankörlük)

- “Ona minnet beslerlermiş (Ak, 2020b, s. 112).”

- “Bu ahtapot bizi ne felaketlerden kurtardı, böyle konuşmak ayıp değil mi? Onu suçlamak nankörlük değil mi (Ak, 2020b, s. 115)?”
- “... ahtapotun yaptığı iyiliklerden, kötülük gibi bahsedenlerin sayısı artmış (Ak, 2020b, s. 116).”
- “... böyle bir haksızlık yapmayı göze alamamış (Ak, 2020b, s. 118).”

Sorumluluk

- “... dersleri baştan sona kaydetmeyi görev edinmişti (Ak, 2020b, s. 26).”
- “Sude oyunun ne hakkında olduğunu bile bilmiyordu. Oyuncuları izlemekle ilgili sorumluluğu tabletine devretmişti (Ak, 2020b, s. 41).”
- “Hiçbir konuda kendini sorumlu hissetmiyordu (Ak, 2020b, s. 43).”

Teknoloji

- “Bilgisayarlar arttıkça dışarıya çıkan çocukların sayısı da azalmıştı (Ak, 2020b, s. 17).”
- “Arkadaşlarına ulaşmanın en iyi yolu, kumsala gitmek değil, internete girmektir (Ak, 2020b, s. 17).”
- “Hatta her yerde, her zaman rahatça internete girebilmesi, iletişim sorunlarını da kısmen çözmüştü (Ak, 2020b, s. 21).”
- “Bu filmi yüzlerce kere seyrettim. Hafızama kaydetseydim, sadece bir kere seyretmiş olacaktım (Ak, 2020b, s. 34).”
- “İnternet ortamında kestirme yazışmaktan Sude’nin giderek dili de bozulmaya başladı (Ak, 2020b, s. 43).”
- “Gerçekten de mutluluk verici bir aletti bu... Dünyadaki herkesle iletişim kurduran oyuncak, her şeyi bilen bilgi küpü, en zor matematik problemlerini şıp diye çözebilen süper bir âlimdi (Ak, 2020b, s. 50).”
- “Sude’nin sanal ortamda ‘refleksleri’ güçlenirken gerçek hayatta becerileri çok zayıflamıştı (Ak, 2020b, s. 57).”
- “Elektronik posta varken postacı mı beklenirmiş? Hangi çağda yaşıyoruz (Ak, 2020b, s. 126)?”

Sosyal medya

- “... sanal ortamda her şey mümkündü, neredeyse gerçek yoktu (Ak, 2020b, s. 23).”
- “Bu dünyada doğruluk bir erdem değildi (Ak, 2020b, s. 25).”
- “Sanal dünyada dokuz köye dokuz ayrı yalanla mı girmek gerekiyor o zaman (Ak, 2020b, s. 52)?”
- “... bu sırlar internet ortamında paylaşıldığı için gerçek mi uydurma mı belli değildir elbette (Ak, 2020b, s. 53).”
- “Tabii, insanların da gerçek olup olmadığı şüpheli (Ak, 2020b, s. 53).”
- “Sanal âlem yalanlarla dolu (Ak, 2020b, s. 157).”

Tüketim toplumu

- “... ne istemem gerektiğini arada bir hatırlatanlar var (Ak, 2020b, s. 18).”

4.2.3. Dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmesi

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak onlara zengin bir dil ortamı yaratan; onların söz dağarcığını, dil bilincini ve hassasiyetini geliştiren araçlardır (Sever, 2019b). Bu bakımdan ilgili eser, dil ve anlatım özellikleri açısından da incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

4.2.3.1. Atasözleri

İncelenen eserde geçen atasözleri ve anlamları, TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınarak aşağıda verilmiştir. Nitekim eserde oldukça fazla deyme yer vermekle birlikte az da olsa atasözüne yer verildiği görülmektedir. Bu durum da çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir.

- Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar: Doğru olmakla birlikte başkalarının işine gelmeyen sözleri söyleyenlerin sevilmediğini anlatan bir sözdür (TDK, 2009): “... doğruyu söyleyeni dokuz köyden kovuyorlar (Ak, 2020b, s. 52).”

- Bir varmış bir yokmuş: Masal gibi geçip gitmiş, artık hayal olmuş (TDK, 2009): “Bir varmış bir yokmuş, Akdeniz’in kıyısında (Ak, 2020b, s. 110).”
- Aklın yolu birdir: İyi düşünüldüğünde ayrı ayrı kimselerce varılacak sonuç hep aynıdır (TDK, 2009): “Demek ki aklın yolu bir (Ak, 2020b, s. 153).”

4.2.3.2. Deyimler

Deyimler, çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir. Öyle ki 160 sayfadan oluşan bu eserde de deyimlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Eserde, toplamda 138 tane farklı deyim tespit edilmiştir ve bu deyimlerden bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. Deyimler sayesinde ise anlatıma akıcılık ve canlılık kazandırılmıştır.

İncelenen eserde geçen deyimler, aşağıda Tablo 4’te sayfa numaraları ile birlikte aktarılmıştır. Deyimlerin tespitinde ise TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınmıştır.

Tablo 4

“Postayla Gelen Deniz Kabuğu” Adlı Eserde Yer Alan Deyimler

Deyim	Sayfa numarası
Ardı arası kesilmemek	9
Israr etmek	9
Buz kesilmek	9
Bitmek tükenmek bilmemek	9
(birinin) Ağzını bıçak açmamak	11
(bir işe) Kendini vermek (vurmak veya çalmak)	11
Kestirip atmak	12
İşe yaramak	13-14

Tur atmak	14
Gözlerini fal taşı gibi açmak	15
(bir işin) Başında olmak	15
Çene çalmak	16
İç çekmek	16
Canı sıkılmak	17
Yok etmek	17
Yerine koymak	21
İcat etmek	21
(bir yere) Kendini atmak	22
Vakit geçirmek	22
İçini ısıtmak	22
Yol bulmak	22
İncir çekirdeği doldurmamak	22
Gel zaman git zaman	23
Kılıktan kılığa girmek	23
Nasıl olsa	23
(bir şeyin) Keyfini çıkarmak	26-27
İletişim kurmak	27
(birinin) Ağzını bıçak açmamak	27
Havalara uçmak	27
... hâline gelmek	27
(birine) Hak vermek	28
(birinin) Hoşuna gitmek	30
İstifini bozmamak	32
Bir olmak	33

Zayıf yerinden yakalamak	34
Kızarıp bozarmak	34
Sesini çıkarmamak	34
Baş edememek	34
Kendini kaptırmak	36
Ele almak	36
Ortalığı birbirine katmak	38
Bir yolunu bulmak	39
Koltukları kabarmak	39
Katkıda bulunmak	39
Ne var ne yok	39
Aklına gelmek	40
(bir şeyi) Aklında tutmak	43
Çıkmaza sokmak	44
Geç kalmak	44
Yol aramak	44
İlişki kurmak	44
İlgisini çekmek	47
Karar vermek	47
Elde etmek	48
Foyası meydana (ortaya) çıkmak	49
İçinden geçmek	50
Şıp diye	50
El bebek gül bebek	52
İç geçirmek	53
Kırk dereden su getirmek (bin dereden su getirmek)	54

Mırın kırın etmek	54
İç çekmek	55
Fark etmek	57
İşin kötüsü	57
(biriyle, bir şeyle) Baş edebilmek	57-59
Eli ayağına dolanmak (dolaşmak)	59
(birini veya bir şeyi) Kendi hâline bırakmak	59
İşten (bile) değil	59
Umurumda (bile) değil	60
Karşı çıkmak	60
Devreye sokmak	66
Duymazlıktan gelmek	67
(bir şey) Dişe dokunur (olmak)	68
Kolları sıvamak	70
Akla gelmemek	75
Kendini kaptırmak	79
Lafı uzatmak	79
Ruhu (bile) duymamak	79
Ne de olsa	79
Hayal kırıklığına uğramak	84
Kendini tutmak	85
Sözünü kesmek	85
Sonunu getirememek	86
Yok olmak	91
Yerinde saymak	91
Yol almak	92

Zapt etmek	92
Dört dönmek	92
Düz duvara tırmanmak	92
Gözlerine inanmamak	94
Kafasını toplamak	98
(birini) Parmağında oynatmak	98
İşin tuhafı	98
Ele geçirmek	100
Göz ucuyla süzmek	100
Göz hapsine almak	100
Put kesilmek	101
Pürdikkat kesilmek	101
Kaşlarını çatmak	101
Gökte ararken yerde bulmak	101
Dize getirmek	101
(bir şeyden) Gözünü ayırmamak	103
Oralı (bile) olmamak	104
(birinin) Gözüne girmek	104
Dikkat çekmek	105
Tepeden tırnağa süzmek	106
Kılı kırk yarmak	106
Büyüklik taslamak	107
Söze başlamak	109
Kendini alamamak	111
Kendine yedirememek	112
Baklayı ağzından çıkarmak	112

(bir şeyden) Söz etmek	116
Dümen kırmak	117
Göze almak	118
Saf değiştirmek	120
İçi içine sığmamak	120
İğne ile kuyu kazmak	123
Taş kesilmek	124
Göz kırpmak	124
Ter atmak	131
Sözünü tutmak	132
Paniğe kapılmak	133
Gözünde büyütme	135
Barut fıçısı gibi	136
Pabucu dama atılmak	136
İstifini bozmamak	142
İşe yaramak	147
Gözlerinin içi gülmek	149
Taşlar yerine oturmak	152
Yoluna girmek	153
Kan ter içinde	155
Beynini kemirmek	155
Gafil avlanmak	156
Dizlerinin bağı çözülmek	158
Gökten zembille mi indi	158-159
Dümen çevirmek	159
Sinirleri bozulmak	159

4.2.3.3. İkilemeler

Eserde 62 tane farklı ikileme örneği tespit edilmiştir ve bu ikilemelerin bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. İkilemeler; aynı kelimelerin tekrarı, yakın veya eş anlamlı kelimelerin tekrarı, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerin tekrarı ve her ikisi de anlamsız kelimelerin tekrarı ile oluşan ikilemeler şeklinde gruplandırılarak aşağıda Tablo 5’te verilmiştir. En çok kullanılan ikileme grubu, aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşan ikilemelerdir. İkilemeler sayesinde ise anlatıma zenginlik ve canlılık katılmıştır.

Tablo 5

“Postayla Gelen Deniz Kabuğu” Adlı Eserde Yer Alan İkilemeler

Oluşumlarına göre ikilemeler

Aynı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Bacak bacak (s.12), yavaş yavaş (s.14), dip dibe (s.16), sık sık (s.16), yüz yüze (s.26), yan yana (s.27), pişkin pişkin (s.30), inatçı inatçı (s.33), zaman zaman (s.43), uzun uzun (s.44), arka arkaya (s.51), isteksiz isteksiz (s.62), karşı karşıya (s.62), bilgiç bilgiç (s.67), bilse bilse (s.77), sakın sakın (s.82), yeni yeni (s.83), kendi kendine (s.89), pırıl pırıl (s.92), endişeli endişeli (s.96), hızlı hızlı (s.98), neler neler (s.110), parça parça (s.115), teker teker (s.117), kocaman kocaman (s.135), dobra dobra (s.147), ayrı ayrı (s.147), gizli gizli (s.147), ıslıl ıslıl (s.152), düşünceli düşünceli (s.156), boşu boşuna (s.159)

Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Ardı arkası (s.9), bitmek tükenmek (s.9), utana sıkıla (s.16), uçsuz bucaksız (s.16), el kol (s.89), gizlim saklım (s.105), doğru dürüst (s.114), öyle böyle (s.127), dağ tepe (s.144), hile hurdaya (s.152), üstü başı (s.155), kir pas (s.155)

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler

Genç yaşlı (s.36), şişman zayıf (s.36), uzun kısa (s.36), sarışın esmer (s.36), kadın erkek (s.36), baştan sona (s.40), küçük büyük (s.53), aşağı yukarı (s.82), sağa sola (s.100), sağdan soldan (s.112)

Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Çoluk çocuk (s.36), saçma sapan (s.47), sıkı fıkı (s.53), zar zor (s.111)

Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Mırın kırın (s.55), apar topar (s.63), abuk sabuk (s.77), abuk subuk (s.83), pırtıl pırtıl (s.153)

4.2.3.4. Benzetme

İlgili eserde tespit edilen bazı benzetmeler, kullanım sıralarına göre şu şekildedir:

- “Fikret gözlerini fal taşı gibi açarak merakla (Ak, 2020b, s. 15)...”
- “... beyaz kâğıt parçaları gibi uçuşan (Ak, 2020b, s. 17)...”
- “... defterlerine çizgi notlar alıp eskizler yapması gibi (Ak, 2020b, s. 14)...”
- “Günlerdir deliler gibi oynuyorum (Ak, 2020b, s. 20).”
- “Sinema filmi gibi mükemmel (Ak, 2020b, s. 32)!”
- “Sanki bir kadınla dans ediyormuş gibi yalnız başına tango yapıyordu Rıfkı Bey (Ak, 2020b, s. 34).”
- “... sanal dünyada arı gibi çalışkandı (Ak, 2020b, s. 54).”
- “... onu mıknatıs gibi kendisine çekiyor (Ak, 2020b, s. 59).”
- “Sevda Hanım buz gibi bir sesle (Ak, 2020b, s.61)...”
- “Telefonun ucundaki ses, Sevda Hanım’ı âdeta göreve çağırır gibiydi (Ak, 2020b, s. 62).”
- “Burada evinde gibiydi (Ak, 2020b, s. 63).”
- “Genel Müdür, yay gibi gerilip, Sevda Hanım’a doğru eğildi (Ak, 2020b, s. 66).”
- “Neredeyse kapı komşusu gibi tanıdıktı (Ak, 2020b, s. 75).”
- “Patron buz gibi bir ifadeyle (Ak, 2020b, s. 81)...”
- “Oyuna deli gibi alışmış olan izleyici de (Ak, 2020b, s. 81)...”

- “... dedikten sonra, otomatiğe bağlanmış gibi devam etti (Ak, 2020b, s. 82).”
- “... tıpkı müşterileri gibi görüntü bağımlısı (Ak, 2020b, s. 84)...”
- “Havucu gidon gibi tutmuş (Ak, 2020b, s. 92)...”

Eserde yapılan benzetmeler, anlatılan olayları somut hâle getirerek çocukların daha kolay kavramalarını sağlar. Böylece hem anlatım ilgi çekici hâl alır hem de çocukların söz dağarcıklarının zenginleşmesine katkıda bulunulur.

4.2.3.5. Pekiştirme

İncelenen eserde pekiştirmeli sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden bazıları, birden fazla kez kullanılmıştır. Öyle ki eserde yer alan pekiştirmeli sözcüklerin anlatıma canlılık kattığı görülmüştür. Ayrıca pekiştirmeli sözcükler, eserin hitap ettiği somut evredeki çocuklar için olayları zihinlerinde kolaylıkla canlandırmalarına yardımcı olur.

Eserde geçen pekiştirmeli sözcükler:

- “... hayatına *yepyeni* bir boyut getirmişti (Ak, 2020b, s. 26).”
- “Ne var ki bu fotoğraf, orijinalinin *tıpatıp* aynısıydı (Ak, 2020b, s. 74).”
- “*Koskoca* şirketin sahibi (Ak, 2020b, s. 79)...”
- “... *bambaşka* bir ortam (Ak, 2020b, s. 91)...”
- “Köyün insanları *sakar mı sakarmış* (Ak, 2020b, s. 110).”
- “Sevda Hanım’ı, Tokudo Patronu’nun ruh hali *hiç mi hiç* ilgilendirmiyordu (Ak, 2020b, 119).”
- “Ekran aniden *kıpkırmızı* oldu ve bir yazı belirdi (Ak, 2020b, s. 124).”
- “Gerçekten de zarfın dibinde *bembeyaz* bir deniz kabuğu vardı (Ak, 2020b, s.129).”
- “Yeni ağaçlarla tanışma isteğiyle *dopdoluydu* (Ak, 2020b, s 144).”
- “*Besbelli*, çocuğunu kurtarmak isteyen babalardan biriydi (Ak, 2020b, s. 146).”

4.2.3.6. Bilinmeyen sözcük kullanımı

“Postayla Gelen Deniz Kabuğu (Ak, 2020b)”nda çocuğun anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimelerin var olduğu görülmüştür. Eserin hitap ettiği yaş grubu çocukları tarafından bilinmeyeceği düşünülen kelime ve kelime grupları tahmin sonucunda belirlenmiş ve aşağıdaki tabloda listelenmiştir. Ancak bu kelimelerin anlamları, çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın eserinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, anlamı zorlaştırmaz; aksine yeni kelime öğrenimini destekler. Nitekim yazarın eserinde, çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Tablo 6

“Postayla Gelen Deniz Kabuğu” Adlı Eserde Hitap Ettiği Yaş Grubu Çocukların Düzeylerinin Üzerinde Olduğu Düşünülen Sözcük ve Sözcük Grupları

Sözcük ve sözcük grupları	Sayfa numarası
Pantomimci	9
Vantrilok	9
Fotojenik	11
Bellek	11
Eskiz	14
Ustura	15
Şakımak	16
Pinekleme	17
Uzuv	27
Repertuvar	38
Yegâne	40
Bukalemun	47

Tarator	49
Doğrucu Davut	51
Hazırlopçu	54
Suşı	55
Şaşımi	55
Udon	55
Kabuki	55
Koordinasyon	57
Yalapşap	59
Hol	63
Fışlenmek	67
Dalavereci	68
Yanılsama	91
Gidon	92
Pervaz	92
Düzenbazlık	101
Pervasız	105
Pilaki	117
Zıpkınlanmak	118
Mizansen	123
Koleksiyon	131
Bam teli	135
Botanikçi	136
Amatör	136
Mamık	139
Alıç	140

Mahlep	142
Muşmula	142
Üvez	142
Kızılıcık	142
Sabote etmek	145
Hile hurda	152
Meşin	153
Dört başı mamur	158

4.2.3.7. Argo sözcük kullanımı

Eserde “deli”, “aptal”, “manyak”, “üfürükten”, “palavra sıkmak”, “beleşçi” ve “hasta” gibi birtakım argo sözcük kullanımı mevcuttur. Bunun yanı sıra eserde tespit edilen “dümen çevirmek (s.159)” deyiimi de argo kullanımına örnek oluşturur.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Tabii çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve eserde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

Kullanılan argo sözcükler, cümle örnekleriyle birlikte aşağıda verilmiştir:

- “Sudelerin sınıfında, *görsellik delisi* bir çocuk vardı: Fikret (Ak, 2020b, s. 11)...”
- “Günlerdir *deliler gibi* oynuyorum (Ak, 2020b, s. 20).”
- “... her türlü *palavrayı sıkmaktan* çekinmiyordu (Ak, 2020b, s. 23).”
- “*Ekran manyağı* olmuş insanlar (Ak, 2020b, s. 36)!”
- “... herkes beni *deli* zannederdi (Ak, 2020b, s. 39).”
- “İçe kapanık, utangaç, *bilgisayar manyağı*, *tarator hastası*, tam bir Gogolukusever (Ak, 2020b, s. 50).”

- “... başkalarının laflarını kopyalayarak başkalarına aktarmayı, düşünmek sanan *aptallardan* olamaz (Ak, 2020b, s. 53).”
- “Şirketin insanları *aptala döndürmesini* engelleyen korsanları mahkûm ettirmek (Ak, 2020b, s. 98)!”
- “Herkes *oyun manyağı* olmuş (Ak, 2020b, s. 103)!”
- “... *üfürükten* bir korsanın kim olduğu ortaya çıkarılamıyor (Ak, 2020b, s. 135).”
- “Oysa yeni kuşaklar çok *beleşçi* (Ak, 2020b, s. 136)!”
- “... *dümenler çeviren* bir *dalavereci* gibi görülmek (Ak, 2020b, s. 159)...”

4.2.3.8. Anlatım bozuklukları

Atasözü veya deyim yapısının bozulmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Deyim ile atasözlerinde bulunan kelimeler değiştirilerek yerine aynı anlamı verebilecek kelimeler dahi kullanılamaz ve söz dizimi de bozulamaz. Böyle bir durum söz konusu olur ise de anlatım bozukluğuna yol açılır. Öyle ki kitapta kullanılan bazı deyimlerde bu kurala uyulmamıştır ve anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu deyimler şunlardır:

- “... soruların *ardı arkasının gelmeyeceğini* biliyordu (Ak, 2020b, s. 9).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*ardı arası kesilmemek*” şeklinde olmalıdır.
- “... Sevda Hanım’ı *duymazdan gelerek* (Ak, 2020b, s. 67)...” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*duymazlıktan gelmek*” şeklinde olmalıdır.
- “... sonunda *ağzındaki baklayı çıkarıvermiş* (Ak, 2020b, s. 112).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*baklayı ağzından çıkarmak*” şeklinde olmalıdır.
- “... *gökten zembille inmiş* bir ödüldü (Ak, 2020b, s. 159)...” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*gökten zembille mi indi*” şeklinde olmalıdır.

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan deyimlerin bu şekilde değiştirilerek kullanılması; çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, yararlanılan deyimlerin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

4.2.3.9. Yazım yanlışları

İmla hatalarının tespitinde, TDK Güncel Türkçe Sözlük internet adresinden yararlanılmıştır. Tespit edilen imla hataları ise gruplandırılarak aşağıda aktarılmıştır.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar

Tablo 7

“Postayla Gelen Deniz Kabuğu” Adlı Eserde Yer Alan Yazım Yanlışları

Sözcüğün eserde kullanımı	Sözcüğün doğru yazımı	Sayfa numarası
Gözucu	Göz ucu	25
Üçboyutlu	Üç boyutlu	32
Bin bir	Binbir	38
İkiboyutlu	İki boyutlu	39
Sarfetmek	Sarf etmek	43
Özgeçmiş	Öz geçmiş	67
İşyeri	İş yeri	70

Zaptetmek	Zapt etmek	92
Gözucuyla	Göz ucuyla	100
İşbirliği	İş birliği	119
Eşgüdüm	Eş güdüm	100
Eşzamanlı	Eş zamanlı	103
Çakaleriği	Çakal eriği	138
Taçyaprağı	Taç yaprağı	139
Yabaneriği	Yaban eriği	140
maltaeriği	Malta eriği	142
Yurtdışı	Yurt dışı	151

Ses olayları ile ilgili yazım yanlışları

Ünlü düşmesi ile ilgili yazım yanlışları

“İşte, asıl zorluk da burda (Ak, 2020b, s. 39).” cümlesinde yer alan “*burda*” sözcüğü yanlış yazılmıştır. Çünkü içeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı vb. sözcükler; ek aldıklarında, sonlarında bulunan ünlüler düşmez. O nedenle bu cümlede de sözcük; “*burda*” şeklinde değil, “*burada*” şeklinde yazılmalıdır.

Ünsüz uyumu ile ilgili yazım yanlışları

“*Fikret*’den ânında cevap geldi (Ak, 2020b, s. 27).” cümlesinde sert ünsüzle biten bir sözcüğe gelen “-den” eki, sözcüğe gelirken sertleşmediği için yazım yanlışı yapılmıştır. Çünkü dilimizde sert ünsüzle biten sözcükler, ek alırken sert ünsüzle başlayan bir ek alır. O nedenle bu cümlede de sözcük; “*Fikret*’den” şeklinde değil, “*Fikret*’ten” şeklinde yazılmalıdır.

Büyük harflerin kullanımından kaynaklanan yanlışlar

Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her bir sözcüğü büyük harfle başlar (TDK, 2019a). Fakat aşağıdaki cümlede bu kurala dikkat edilmediği görülmektedir:

- “Babam, Uluslararası Pantomimciler Birliği yönetim kurulunda (Ak, 2020b, s. 15).”
- “... *Tokudo* şirketinin yarattığı (Ak, 2020b, s. 96)...”

Yer, millet ve kişi isimleriyle kurulan birleşik sözcüklerde sadece özel isimler büyük harfle başlar (TDK, 2019a). Aşağıdaki cümlede ise bu kurala uyulmamıştır:

- “... vişne, *maltaeriği*, muşmula yaprakları, üvez (Ak, 2020b, s. 142).”

Batı dillerinden alınmış sözcüklerin yazımından kaynaklanan yanlışlar

- “Birçok insanın *pantomim* kelimesini önceden duymadığının farkındaydı (Ak, 2020b, s. 9).” cümlesinde yer alan “pantomim” sözcüğü, Fransızca “pantomime”den gelir ve yazar eserinde bunu temel almıştır. Ancak bu sözcük TDK’de “*pandomim*” olarak geçer.
- “Karnından konuşanlara ‘*vantrolog*’ derler (Ak, 2020b, s. 9).” cümlesinde yer alan “vantrolog” sözcüğü, Fransızca “ventrilogue”den gelir ve yazar eserinde bunu temel almıştır. Ancak bu sözcük TDK’de “*vantrilok*” olarak geçer.

Düzeltilme işaretinin kullanımından kaynaklanan yanlışlar

Yazılışları aynı, anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltilme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz) vb. sözcükler bunlara örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “... sessiz *hale* getirerek gösteriyor (Ak, 2020b, s. 12).”
- “... bedeninin uzuvlarından biri *haline* gelmişti (Ak, 2020b, s. 27).”
- “... imkânsız *hale* geldiğini anladı (Ak, 2020b, s. 44).”
- “... internetten çıkamayan biri *haline* dönüşme (Ak, 2020b, s. 45).”

Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik eki ile karışmasını önlemek amacıyla kullanılır: (Türk) askeri ve askerî (okul), (İslam) dini ve dinî (bilgiler), (fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar), (Atatürk’ün) resmi ve resmî (kuruluşlar) vb. bu kullanıma örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “... *hayali* bir direğe tutunarak (Ak, 2020b, s. 14).”
- “Tam düşecekken tekrar *hayali* direğe sarılır (Ak, 2020b, s. 14).”
- “İçeride *resmi* bir hava yoktu (Ak, 2020b, s. 63).”

4.3. Eve Giden Küçük Tren

4.3.1. Dış yapı özellikleri açısından incelenmesi

Behiç Ak'ın bu romanının ilk baskısı; Günışığı Kitaplığı tarafından 2015 yılının mayıs ayında, son baskısı (20. basım) ise 2023 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise eserin 2021 yılının ağustos ayında İstanbul'da yayımlanan 16. basımı incelenmiştir.

Öyle ki kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilmektedir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok okunduğu anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında eserin baskı sayısı, eserin başarısına dair işaretlerden birisini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte çocuklara yönelik oluşturulan kitapların sayfa sayısının çocuğa göre seçilmiş olması gerekmektedir. Öyle ki bu eserin sayfa sayısı (144 sayfa), ortalama olarak seçilmiştir ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun niteliktedir. Bu hususta, kitabın sayfa sayısının okuyucuya kolaylık sağladığı da söylenebilmektedir.

Bunun yanı sıra bir kitapla ilk buluşma, o kitabın ismi ile gerçekleşir. Bir kütüphanede veya kırtasiyede kitap rafları gezilirken herhangi bir kitap, ilk olarak ismi ile dikkati çeker. Bu nedenledir ki kitap adı tercihlerinde, kitabın adı; ilginç, dikkat çekici, merak uyandırıcı ve çocukların hayal dünyasına hitap edecek şekilde olmalıdır. Nitekim ilgili eser düşünüldüğünde eserin isminde geçen “tren” sözcüğü, çocuklarda merak uyandıracak ve çocuğun kitaba karşı ilgi duymasını sağlayacak niteliktedir. Bu nedenle de seçilen eser isminin doğru bir tercih olduğu söylenebilir.

4.3.1.1. Kâğıt

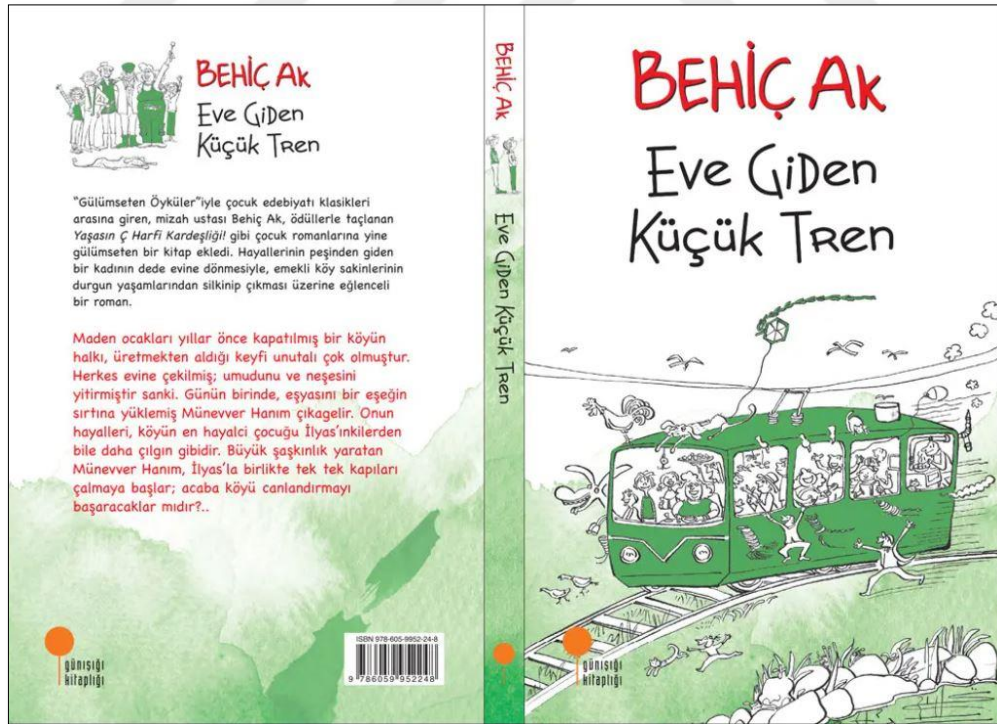
Eserde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıdın kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kitap içerisindeki yazı ve görseller de arka sayfaya yansımamıştır. Nitekim hem okuma

kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitapta, bu kâğıt türünün tercih edildiği söylenebilir.

4.3.1.2. Metin tasarımı

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde; metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Eserde yer alan resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır ve ya önceki sayfada anlatılanları somutlaştırmıştır ya da sonraki sayfada anlatılacaklara zemin oluşturmuştur. Aynı zamanda önceki veya sonraki bölümlerde verilen bilgiler de her bir görselde bütünlük içinde sunulmuştur.

4.3.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

Resim 13. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserin ön ve arka kapağı

Kapak

Kitapta hem yazarlık hem de resimleme görevini Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımındaki resim de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Kitap tasarımı incelendiğinde; kitabın ön kapağında, eserin ismine uygun olarak yeşilliklerin içerisindeki rayların üzerinde giden küçük bir tren resmedilmiştir. Görselde; evine giden tren projesini gerçekleştiren ve trenin makinistliğini yapan Münevver Hanım'ın duyduğu gurur ve mutluluk, Münevver Hanım'ın hemen yanı başında ise projesini gerçekleştirirken en büyük desteği gördüğü İlyas, yolculuk sırasında kitap okuyan Meltem, ağaçtan yaptığı bibloları trendekilere gösteren Rıza Bey, kuzine üstünde kestane pişiren Bahattin Bey, trendeki misafirlere bademli kurabiyesinden ikram eden Ceylan Hanım, udunu tıngırdatan Perihan Hanım ve Karakaçan ile diğer köylülerin neşeli hâlleri resmedilmiştir. Öyle ki eser okunmadan önce, ilk olarak kitabın kapağı ile karşı karşıya kalan okuyucu; görselde yer alan her bir kahramanın kim olduğunu, yeşillikler içindeki treni ve rayları, eşeği, köpeği, kuşları, horozları, kedileri yani görselin her bir ayrıntısını inceleyecek olup eserin içeriği ile ilgili düşünecek ve tahminlerde bulunmaya çalışacaktır. Nitekim bu hususta, kapağın görselinin kitabın içeriği ile ilgili çocuklarda merak uyandırıcı nitelikte olduğu söylenebilir.

Kitabın ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Bununla birlikte kitap adında bulunan “D” ve “R” harfleri, çocukların dikkatini çekmek için büyük harf kullanılarak yazılmıştır. Ancak bu durum da çocukların yazım (imla) konusunda yanlış öğrenmelerine sebebiyet verebileceği için eser için olumsuz bir özelliktir.

Bunun yanı sıra kitabın ön kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi ile amblemine; sağ alt köşesinde ise dikey bir şekilde kitabın baskı sayısına yer verilmiştir. Ayrıca kitabın arka kapağı ile sırt kısmı da değerlendirilmiştir.

Kitabın arka kapağında, kitabın içerisinden “Tren Yapmak Ekip İşidir” bölümü ile ilgili bir görsel bulunmaktadır. Bu görselde, yeşil ile beyaz renklerin kullanıldığı görülmektedir.

Kitabın arka kapağında da, kitabın ön kapağında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitabın arka kapağında, kitabın içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Ayrıca kitabın arka kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitabın ortasına bir barkod yapıştırılmıştır.

Kitabın sırt kısmı ise yeşil ile beyaz bölümlere ayrılmıştır ve yeşil bölümde eserin ismine, İlyas ve arkadaşı Meltem'in görseline ve Günışığı Kitaplığı'nın amblemine; beyaz bölümde ise yazarın ismine yer verilmiştir.

Bununla birlikte yeşil renk kullanılarak ön ve arka kapağın iç kısımları da değerlendirilmiştir. Bu durum ise hem kitabın kalitesini arttıracak hem de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Buna nazaran kitabın ne ön kapağında ne arka kapağında; kitabın hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitabın türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitap türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne kitap künyesinin yer aldığı iç sayfada değinilmiştir.

Nitekim “Eve Giden Küçük Tren” adlı kitabın kapak düzenlemesi genel olarak değerlendirilecek olursa ön kapaktaki görsel ve arka kapaktaki görsel ile paragraf, içerik ile uyumludur. Ayrıca metin okunduktan sonra da çocukların rahatlıkla anlayabileceği çizimler kullanıldığı görülmektedir. Öyle ki kitabın ön kapağı, arka kapağı ve sırt kısmı birlikte bir kompozisyon oluşturmuştur.

Boyut

Eserde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitap, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitabın boyutunun okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitap, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Ciltleme

Kitap, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitabın sayfaları, ön kapak ve arka kapakla beraber sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Öyle ki güçlü pres sayesinde hem sayfalar hem de kitabın kapağı tamamıyla birbirine yapışmakta ve sağlam bir bütün oluşturmaktadır. Ayrıca kitap, tutkal kuruduktan sonra belli bir

esnekliğe ulaşmakta ve bu esneklik, kitabın rahatça açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Kitabın esnekliği sebebiyle de kırılma oranı azaltmakta ve kitabın kullanım ömrü uzamaktadır. Ancak bu hususta, kitap kullanılırken, kitabın sayfaları geniş bir açıda açılır ise tutkallarda kırılma olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Oluşan bu kırılmalar sebebiyle de zamanla eserin bütünlüğünün bozulma ihtimali vardır. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selefon, kapağa parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanılması sebebiyle kitap, sert olmamakla beraber hafiftir ve kolay taşınabilir niteliktedir. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, birtakım olumsuzluklara da neden olabilir. Öyle ki kitap sert olmaması sebebiyle zaman içerisindeki yıpranmalara karşı dayanıksız olabilir. Sonuç olarak kitapta, kaliteli yapışkan kullanılıp doğru presleme de yapıldığı sürece dayanıklılığı iyi olan ve kısa sürede istenen sayıda basılı materyal sunan yani hem hızlı hem ekonomik olan bu ciltleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir.

4.3.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Eserde harfler, 10 punto büyüklüğünde “Garamond DT (Roman)” yazı stili kullanılarak yazılmıştır. Ve harflerin boyutu, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluk göstermektedir.

Öte yandan bazı sayfalarda çocukların dikkatini çekmek amacıyla eğik yazı karakterlerinin (s.21, s.27, s.31, s.32, s.45, s.48, s.72, s.101, s.132, s.138, s.143), değişik yazı stillerinin (s.97, s.98, s.101, s.112) ve tamamen büyük harflerin (s.100, s.116, s.133, s.134, s.140, s.142) kullanıldığı da görülmektedir.

Bunun yanı sıra sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıklıdır ve metin tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Öyle ki metin içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metin arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada resim bir sayfada olacak şekilde, sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Nitekim incelenen eser, hedef kitlesi olan 8-12 yaş ve üzerinin gelişim düzeyine uygundur. Buna nazaran kitabın kapağında yer alan yazarın ismi ile eserin isminde ve metin

içerisindeki bölüm başlıklarında geçen “D” ve “R” harfleri, çocukların ilgisini çekmek için büyük harf kullanılarak yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Ancak bu durumun çocukların yazım (imla) konusunda yanlış öğrenmelerine sebebiyet verebileceği de göz ardı edilmemelidir.

4.3.1.5. Resimleme

Eser, 19 bölümden oluşmakta ve 144 sayfalık bu kitapta; tüm bölümlerde resim olmak üzere toplamda 23 adet resme yer verilmiştir. Fakat 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden kitapların ¼’ünde resim olması gerekçesiyle bu kitabın görseller bakımından biraz eksik kaldığı dile getirilebilir.

Bunun yanı sıra yazarın karikatür tarzında çizdiği resimlerin; çocuğun seviyesini gözeterek şekilde açık, anlaşılır ve konuya uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca resimler, eserde anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir.

Kitabın kapağındaki resimde ve kitabın içerisindeki resimlerde de sadece yeşil rengin tercih edildiği görülmektedir. Ancak resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

Bunlara nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları psikolojik durumları yansıtmıştır. Fakat eserde yer alan bazı görseller ile metinde verilen bilgilerin tam olarak uyuşmadığı durumlar da tespit edilmiştir.

Mesela sayfa 43’te, roman kahramanlarından İlyas ile ilgili olarak “Zayıf, sarı saçlı, çilli çocuk...” şeklinde bahsedilmiştir. Ancak İlyas’ın bulunduğu görsellerde, İlyas’ın saçlarının renklendirilmediği ve çillerinin de çizilmediği görülmektedir. Bu durum kahramanın başat özelliklerinin resme yansıtılmadığını göstermektedir.

Resim 14. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserde sayfa 44’te yer alan görselde, İlyas ve Münevver Hanım’ın karşılaşmasının resmedilmesi

Aynı şekilde sayfa 40’ta köyde artık kullanılmayan demir yolundaki rayların iyice paslandığı ifade edilmiştir. Ancak demir yolunun bulunduğu görsellerde, rayların paslı hâli gösterilmemiştir.

Resim 15. “Eve Giden Küçük Tren” adlı eserde sayfa 39’da yer alan görselde, Münevver Hanım’ın raylar üzerinde dedesinin evine gidişinin resmedilmesi

Bu durumlara sebebiyet veren şey ise kitapta tek renk resimlerin kullanılmasıdır. Aslında yazar, metinde bahsettiği her bir ince detayı resimlerde yansıtmaya çalışmıştır. Ayrıca kahramanların yaşadıkları ruhsal durumları da aktarmıştır. Mesela sayfa 11’de yer alan görselde, Karakaçan’ın boynunu inceltip kafasını uzatışı ve uluması; sayfa 19’da yer alan görselde, İlyas’ın kapalı madene girmeyi başarması ve duyduğu gurur; sayfa 23’te yer alan görselde, İlyas’ın asansör boşluğunda savrulurken yüzündeki endişesi; sayfa 39’da yer alan görselde, Münevver Hanım’ın eşeğinin sırtına yüklediği tüm pılsı pırtısı ve köydeki demir yolu; sayfa 54’te yer alan görselde, Mevlüt Bey’in mezura ile ölçüm yaparken köylülerin ona olan şaşkın bakışları; sayfa 63’te yer alan görselde, Hamit Dede’nin evinin hâli; sayfa 115’te yer alan görselde, trendeki insanların mutluluğu, gururu ve trenin her bir ayrıntısı; sayfa 139’da yer alan görselde, Meltem’in İlyas’a küsmesi sebebiyle İlyas’ın çaresizliği olmak üzere metinde anlatılanlarla uyumlu bir şekilde resmedildiği görülmektedir.

Bunlara nazaran sayfa 93’te, Mevlüt Bey ile ilgili olarak “Mevlüt Bey, elinde mezurayla çıkageldi. Başına tıpkı eski günlerdeki gibi madenci şapkasını giymişti (Ak, 2021a, s. 94).” şeklinde bahsedilmiştir. Sayfa 94’te yer alan görselde ise Mevlüt Bey’in mezurasının boynunda olduğu ancak şapkasının resmedilmediği görülmüştür.

Resim 16. ‘‘Eve Giden Küçük Tren’’ adlı eserde sayfa 94’te yer alan görselde, ‘‘Eve Giden Küçük Tren’’ projesini gerçekleştirecek olan ekibin mutluluğunun resmedilmesi

Kısacası Ak'ın kaleme aldığı romanı, görsel açıdan da zenginleştirdiği dikkati çekmektedir. Öyle ki yazarın içerikte olduğu kadar çizgilerinde de özenle davrandığı görülmektedir.

4.3.2. İç yapı özellikleri açısından incelenmesi

144 sayfa olan eser, on dokuz bölümden oluşmaktadır. Romanın bütün bölümleri, birbirleriyle ilişkilidir. Bölümler arasındaki ilişki, kişiler ve olayların gelişimi ile sağlanır. Her bölümün başlığı da o bölümde anlatılanları özetler niteliktedir.

Romanda yer alan bölümler ise şunlardır:

- Anlaşılmayan Kokular
- İlyas'ın Tuhaf Hikâyeleri
- Ah, Eski Eşekler!
- Münevver Hanım Geliyor
- Mezura ve Mevlüt Bey
- Münevver Hanım Dede Evinde
- İlyas'ın Listesi
- Münevver Hanım'ın Azmi
- Tuncer Bey İşbaşında
- Tren Yapmak Ekip İşidir
- Deponun İçindeki Hazine
- Bir Vagonumuz Oluyor!
- Önemli Bir Konuşma
- Yaşasın, Bir Trenimiz Var!
- Burak Bey Kötü Haberi Veriyor
- Deprem!
- Mühendisler Geliyor

- Yalancının Mumu Yatsıya Kadar Yanmazsa?
- Eve Giden Küçük Tren

4.3.2.1. Anlatıcı

Behiç Ak'ın bu romanında “soyut anlatıcı” kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Romandaki olayları anlatan kişi, yazar veya roman kahramanlarından birisi değildir. Romandaki olayları, yazarın seçtiği birisi anlatır ancak bu kişi bilinen biri değil, soyut birisidir.

4.3.2.2. Kurgu (Kurulum)

Eserdeki olay örgüsü incelendiğinde; olayların kronolojik bir şekilde ilerlediği görülür. Ancak “İlyas'ın Tuhaf Hikâyeleri”, “Ah, Eski Eşekler!”, “Mezura ve Mevlüt Bey” gibi bazı bölümlerde geçmişe dönülerek anlatım yapıldığı görülmektedir. Öyle ki eserde, çocukların merakını ve ilgisini canlı tutacak sürekli bir hareket vardır ve sonunda umut veren olaylar dizisi sergilenir. Ayrıca eserin verdiği iletiler de değerlendirildiğinde; eserin yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserin olay örgüsü ise şu şekilde özetlenebilir:

İhtiyar, o gün değişik şeyler olacağını sezer. Ta uzaklardan gelen kokular bunu söyler. Ancak kokuları ayırt edemez ve boynunu inceltir, kafasını uzatır, acı acı ulur. Meltem az ileride, arkadaşı İlyas'ın yamacında aslan heykeli gibi duran İhtiyar'a bakar. Meltem ve babası Rıza Bey, İhtiyar'ın neden uluduğu hakkında konuşur. İhtiyar ise ne konuda olursa olsun, kendisiyle ilgili konuşulmasına bayıldığı için o esnada keyifle kuyruğunu sallayarak havayı koklamaya devam eder. İhtiyar; kuyruğunu iki yana değil, ileri geri sallar ve bu mutlaka şaşırtıcı şeyler olacağına işaret eder. Meltem kalkar, tıpkı İhtiyar'ın yaptığı gibi havayı koklar ama onun aldığı gibi koku alamaz. Rıza Bey de artık kızını dinlemez; elinde bulunan dalı, güvercin biblosuna dönüştürmeye epey az kalmıştır çünkü. Meltem'in söylenip durarak terasta bir o yana, bir bu yana hareket etmesine de aldırılmaz. Hatta

Meltem'in dededen yadigâr sahra dürbününü alıp sağı solu kontrol ettiğini dahi fark etmez. Bir süre sonra Meltem, “Vayy! Bir eşek!” diye bağırır. İhtiyar, yakında olmasa da, Meltem'i duyar ve ön patilerinin üzerinde dikilerek neşeyle havlar. Artık kuyruğunu ileri geri değil, neşeyle iki yana sallar. Üstüne kocaman bir kadın binmiş bir eşek geliyordur. Rıza Bey başını kaldırmadan, “Ooo, Münevver Hanım geliyor olmalı.” der ve köyün en az yirmi yıldır eşek yüzü görmediğini dile getirerek hayıflanır... Münevver Hanım, köyün en sonundaki boş evin sahibi Hamit Dede'nin torunudur. Hamit Dede öldükten sonra ev Münevver Hanım'a kalır. Ve o gün Münevver Hanım, “Karakaçan” adlı eşeğinin sırtına atlayıp dedesinden kalma eve yerleşmek için köye gelir.

Münevver Hanım, eşeğinin sırtında gururla kahvenin önünden geçmeyi planlar ancak Münevver Hanım'ın köye girişi, az sayıda çocuğun peşinden koşması ve İhtiyar'ın havlaması dışında beklediği etkiyi yaratmaz. Münevver Hanım, maden kapandıktan sonra insanların da içine kapandığını düşünür. Karakaçan'ı evlerin arkasına doğru sürer ve artık kullanılmayan demir yolunu bulmaya çalışır. Ev, bu demir yolunun sonundadır. Münevver Hanım'ın köye gelişinin asıl sebebi, dedesinden kalma ev değil; demir yoludur. Çünkü kendisi lokomotif hastasıdır! Küçüklüğünü oyuncak trenlerle geçirir; büyüdüğünde ise gidebildiği her yere demir yoluyla gitmeye çalışır. Köyündeki madenin kapatıldığını duyunca işçiler ne kadar üzüldüyse o da o kadar sevinir. O rayların üzerine yolcu treni yapmayı hayal eder. Emekli olup eşiyle görüş ayrılıkları yaşadığında da pılı pırtısını toplayıp dedesinin evine gitmeye karar verir. O gün ise tren yolunun harap olmuş hâlini görünce istediğinin çok da kolay olamayacağını anlar. Rayların üstünde ilerlerken İlyas ile karşılaşır. İlyas, Münevver Hanım'ı görür görmez saygı ile ayağa kalkar ve kendisini tanıtır. Ancak Münevver Hanım onu pek umursamaz. Ancak İlyas, Münevver Hanım'ın peşine takılır ve burada ne aradığını sorar. Münevver Hanım da içinde masa, televizyon, buzdolabı, çatal kaşık bıçak, yatak, divan, koltuk, sandalyeler ve tabi ki misafirler olan ev gibi bir tren yapmaya geldiğini söyler. İlyas bu fikri çok tutar. Oldukça kararlı bir şekilde yürüyen eşeğin ardına takılır. Çünkü İlyas, ilginç fikirlerin peşinden gitmeye bayılır. Münevver Hanım, sokakların boş oluşuna pek anlam veremez. İlyas, Münevver Hanım'a insanların pek görüşmediklerini söyler. Yirmi sene önce ise maden faaliyetten köy ahalisi, madende birlikte çalıştıkları için birbirleriyle birlik içindelerdir. Ancak emekli olunca içlerine kapanırlar, kendilerini düşünürler ve hatta birbirleriyle küserler. Ancak İlyas'ın anlattıkları Münevver Hanım'a eksik gelir. Çünkü Münevver Hanım, o zamanları

hatırlar ve insanların birbirlerine küsmeleri için en azından kavgaya yol açan tatsız bir olay olmalı diye düşünür. Ve İlyas, o olayın “küçük bir mezura” meselesi olduğunu anlatır.

Mevlüt Bey, kapanan madenin teknik işlerinden ve yeni açılan tünellerden sorumludur. Tam anlamıyla bir hesap adamıdır. Tüneller açılmadan önce ölçüp biçer, hesaplar yapar. Ancak maden kapanınca maden sahibi, tüm ölçüm aletlerini götürür ve otuz yıldır sağı solu ölçen Mevlüt Bey metresiz kalır. Ve bir gün karısı Perihan Hanım’ın mezasına göz diker. Mezurayı alır ve eline ne geçerse ölçer. Çevresindekiler Mevlüt Bey’e hoşgörüyü yaklaşır; ta ki Mevlüt Bey, onları kahvede toplantıya çağırana kadar. Mevlüt Bey, haritadaki ölçülerle kullandıkları arazilerin ölçülerinin birbirini tutmadığını açıklar. Herkesin arazisi, bir diğerinin arazisine girmiş gözükür. Basit bir incelemeyle de haritadaki arazi sınırları ile gerçek sınırlar arasındaki uyumsuzluk ortaya çıkar ve bu durumun neden olduğu anlaşılmadan da Rıza Bey hariç herkes birbiriyle küser.

Münevver Hanım, İlyas’ın anlattığı bu konuda düşüncesini söylemeyi uygun bulmaz; sadece “Rıza Bey akıllı adammış” demekle yetinir ve eşeğini dede evine sürer. Evlerin yanında park edilmiş yeni arabaları görünce ise köydeki bu değişime şaşırır. Yaşanan anlaşmazlıklar sebebiyle ailelerin içine kapanması, hepsini otomobil sahibi yapmış diye düşünür. Ancak Münevver Hanım için için güler çünkü çok yakında hiç kimse otomobilini kullanma ihtiyacı hissetmeyecektir.

Bir süre sonra Münevver Hanım, dedesinin evine varır ancak evin durumu hiç de iç açıcı değildir. Ancak Münevver Hanım, bugünden itibaren bu evde yaşamaya karardır ve öncelikle bir tesisatçıya ihtiyacı vardır. Tesisatçı Sezgin Bey ise aynı zamanda futbol hakemliği yapar ve şu anda kasabalılarla yapılan maçın hakemliğini yapar. Münevver Hanım ile İlyas da Sezgin Bey’i eve getirmek için maça giderler. Stada vardıklarında ise çok şaşırırlar. Normalde evlerinden dışarı adım atmayan köy halkı, stadyumu doldurmuştur. Coşku içinde hep birlikte maçı izlerler ve maç bitiminde Münevver Hanım ve İlyas, hakemin peşinden koştururlar. Sezgin Bey, onlara yardım etmeyi kabul eder ve akşama dek evin banyosunu kullanılır hâle getirir. Münevver Hanım da yatacağı odayı tertemiz yapar. Akşam olduğunda İlyas; yarın sabah hazırlıklı gelip, Münevver Hanım’a daha iyi yardım edeceğini söyleyerek gider. Münevver Hanım ise o gece deliksiz uyar.

Münevver Hanım, horoz sesleriyle uyandığında yatak odasının camında bir tıkırtı duyar. İlyas, köyde yaşayanların isimlerinin ve mesleklerinin yazılı olduğu bir listeyle gelmiştir. Münevver Hanım, ilk olarak işe mühendis Burak Bey ile konuşarak başlamaya karar verir

ve öğlene doğru onun evine giderler. İlerleyen günlerde Demirci Selahattin Bey'e, oradan da ahşap işleri ile meşgul olan Seyfi Bey'e giderler. Ancak on iki saatlik çalışmanın sonucunda hiçbir şey elde edemezler. Tren projesi hiçbirinin ilgisini çekmemiştir. Köy halkının trenden çok psikoloğa, doktora, emlakçıya gereksinimi vardır. Sadece yolda karşılaştıkları Rıza Bey, bu projeye heyecanlanır.

Münevver Hanım, işin başa düştüğünü anlar. Projenin ilerlediğini gören köy halkının projeye katılabileceğini düşünür. Münevver Hanım öncelikle otları yolarak rayları ortaya çıkarmaya başlar. Köy halkının şaşkın bakışları karşısında günlerce canla başla çalışır. Uzun süredir birbirleriyle küs olan köylüler ise evlerinden çıkıp Münevver Hanım'ı izlerler. Kimse ne yapmak istediğini anlayamaz ve Münevver Hanım çalışırken her kafadan bir ses çıkar. Ancak Münevver Hanım söylenilenlere aldırmaz ve günlerce uğraştıktan sonra otları temizleyip rayları ortaya çıkarır.

Bu sırada çalışmayı Tuncer Bey de merakla izler; rayların yavaş yavaş belirmesiyle de geçmişe özlem duyar ve farkında olmadan kendini Münevver Hanım'ın yanında bulur. Ve Tuncer Bey de iş başına geçer. Raylar kısa sürede sapasağlam olur. Ancak vagon yapımından anlayanlara ihtiyaç vardır. Bu konuda Muzaffer Bey'in eline kimse su dökemez. Kendisi Tuncer Bey'in de kapı komşusudur ancak yirmi yıl önce arazi meselesinden dolayı aralarına kara kedi girmiştir ve küsmüşlerdir. Ancak rayların üzerinde giden bir tren hayalini düşününce Tuncer Bey, Muzaffer Bey'i aramaya karar verir ve bu proje vesilesiyle barışırlar. Artık Muzaffer Bey de tren projesine katılır. Tam o sırada Mevlüt Bey de elinde mezurasıyla çıkagelir. Hep birlikte madenin yıllardır kullanılmayan deposuna doğru yürürler. Deponun ağır demir kapısını zar zor açarlar. Münevver Hanım, içeridekileri görünce rahatlar çünkü depoda her şey vardır. Zamanında şirket yöneticileri bu malları köylülere satmaları için bırakmışlardır ancak onlar anılarla yüklü bu malzemeleri satmaya kıyamamışlardır. Satılmasını istemeyen kişilerin başında da Mühendis Burak Bey gelir. Derken Münevver Hanım'a yardım etmek için Burak Bey de gelir. Bir yandan Burak Bey lokomotif yaparken, bir yandan da vagon yapma çalışması hız kesmeden devam eder. Sonunda küçük sevimli bir trenleri olur. Hep birlikte tren yolunun sağına soluna elektrik direkleri dikerler ve Rıza Bey de on beş gün içinde elektrik işini tamamlar. Sonunda vagon, başarıyla rayların üstüne oturtulur. Artık neredeyse seyreden kimse kalmamıştır ve herkes çalışmaya dâhil olmuştur. Münevver Hanım'ın treni, ortak trenleri olmuştur artık. Lokomotifin ilk denemeleri de başarıya ulaşmıştır. Tren, raylar üzerinde tıkr tıkr çalışır. Demir yolu her an faaliyete geçebilecek durumdadır. İş

bitmiştir. Sadece son olarak birtakım kararlara varmaları gerekir ve bunun için de Münevver Hanım bir toplantı düzenler.

Köylüler, toplantı günü geldiğinde köyün kahvesine koşar. İlk söz elbette Münevver Hanım’a aittir. Münevver Hanım, söze dedesiyle başlar ve dedesinin evinin önünden geçen tren düşünüyü gerçekleştirdiğini ifade eder. Bu tren, aslında hepsini evlerine ulaştıracak küçük bir evdir ve bu sebeple de trenin isminin “EVE GİDEN KÜÇÜK TREN” olması gerektiğini düşünür.

İki hafta sonra ise muhteşem bir açılış yapılır. Tren kısa zamanda bir masal evine dönüşür. Sanki mutlulukları hiç bozulmayacak gibidir ancak bir haber keyiflerini kaçıırır. Kötü haberi Burak Bey verir; iki hafta sonra suyla ilgili çalışma yapmak için mühendisler köye gelecektir. Gölün suyunu Büyükşehir’e taşımak isteyen şirket, ön çalışma yapmak niyetindedir. Bu çalışma sonunda ise suyu taşımak için tesis kurma konusunda karar vereceklerdir.

Gölün kuruması, çevreyi olumsuz etkileyebileceği için köyde yaşamak zorlaşacaktır. Bu nedenle en akıllıca iş; vakit kaybetmeden, evleri satıp kurtulmak olarak düşünülür. Ve köylüler arasında yine “arazi hırsızlığı” suçlamaları başlar ve köylünün tadı kaçırılır. Mühendisler beklenirken ise ayın yirmisini yirmi birine bağlayan gece yarısı, köylüler büyük bir gürültüyle uyanır. Yer beşik gibi sallanır. Evlere bir şey olmaz ama dışarıda her şey birbirine girer ve artık kimse, arazisinin kesin sınırlarını bilemez. Uzun süredir yaptıkları sınır tartışmaları da böylelikle anlamını yitirir.

Ertesi gün, suyla ilgilenen mühendisler depremi hiç önemsemeden gölde araştırma yapmak için gelirler. Ancak amaçlarına ulaşmadan geri dönerler. Çünkü deprem, gölün tabanını çatlatır ve göl suyunun neredeyse üçte birini altındaki madene akıtır. Mühendisler de suyun seviyesinin düştüğünü gördükleri için buradaki su kaynağının yetersiz olduğu kararına varırlar. Birkaç gün içerisinde ise yağmurlar başlar ve su seviyesi yavaşça yükselir; göl kendini toparlar. Raylar da deprem sebebiyle hafifçe kıvrılmıştır ve depremin hediyesi olarak, raylardaki kıvrım daha da büyütülerek demir yolu çalışması yirmi güne tamamlanır. Yirmi gün sonra yeniden açılış yapılır ve “EVE GİDEN KÜÇÜK TREN” tekrar çalışmaya başlar.

“EVE GİDEN KÜÇÜK TREN”in tekrar açılmasına sevinenlerden birisi de İlyas’tır. Çünkü İlyas, buradaki tatsız tuzsuz hayata renk katmak için anlattığı uydurma hikâyeleri

anlatmaktan sıkılmıştır ve gerçeği Meltem’e açıklar. Ancak Meltem’i bir türlü inandıramaz ve uydurma hikâyelere devam etmek zorunda kalır.

Sonraki günler, tren yine hayatın ayrılmaz bir parçası olur. Aylar sonra ise trene, elinde kocaman valiziyle yeni bir yolcu biner: Münevver Hanım’ın eşi Nurettin Bey...

4.3.2.3. Konu

Romanda, hayalindeki treni yapabilmek için eşi Karakaçan’ın sırtına atlayıp dedesinden kalma yadigâr eve gelen Münevver Hanım ve madenin kapanmasıyla birlikte emekliye ayrılıp, zamanla işsizlikten dolayı kendilerine iş çıkarıp arazi meselesi sebebiyle de birbirlerine küsen ve içlerine kapanan köy sakinlerinin Münevver Hanım sayesinde değişen hayatları konu edinilir.

Münevver Hanım, müzik öğretmenidir ve emekli olunca hayalini gerçekleştirmek için dedesinden kalma yadigâr eve taşınmaya karar verir. Eşinin sırtına atladığı gibi köyün yolunu tutar. Ancak köye vardığında bomboş sokakları ve kahveyi gördüğünde oldukça şaşırır. Çünkü en son yıllar önce geldiğinde köydeki kalabalıktan şikâyetçi olmuştur. Münevver Hanım, köye vardığında ilk olarak uydurma hikâyeler anlatan geveze İlyas ile tanışır ve ondan köyün bu sakinliğinin sebebinin “küçük bir mezura” meselesi olduğunu öğrenir. Maden kapandığında emekliye ayrılan köy sakinlerinden Mevlüt Bey, bir gün eşinin mezarasını alır ve ölçmediği yer kalmaz. En son arazi sınırlarını ölçer ve ölçtüğü sınırların yanlış olduğunu, herkesin birbirinin hakkına girdiğini iddia eder. Böylelikle de ortalık karışır ve bu zamana kadar birbirleriyle dayanışma içinde yaşayıp çok iyi anlaşılan tüm köy sakinleri Rıza Bey hariç birbirine küser, herkes içine kapanır.

Ancak treni çok seven, hatta oyuncak treni olan ve dedesi gibi kendi özel treni ile varabileceği bir evde hayatını sürdürmeyi arzulayan Münevver Hanım’ın bu hayalini gerçekleştirirken köy sakinlerinin desteğine ihtiyacı vardır. İlk olarak bu fikre sıcak bakmayan köyün emekli madencileri Münevver Hanım’ın çabasını gördükçe zamanla onun yanında yer alırlar. Küslükler unutulur ve herkes taşın altına eline koyar; el birliğiyle “Eve Giden Küçük Tren” hayalini gerçekleştirirler ve köy de eski neşesine kavuşur.

Nitekim eserde işlenen “hayallerinin peşini bırakmama” konusu, Münevver Hanım ve ekip arkadaşlarının ev gibi bir tren yapma hayali ve bu hayali gerçekleştirirken göstermiş

olduğu azmi üzerinden verilmektedir. Öyle ki seçilen konu ve konunun ekseninde işlenen alt konular, 8-12 yaş ve üzeri okurların seviyesine uygun olmakla birlikte onların ilgisini çekebilecek düzeydedir ve okurlara umut aşılarmakta, onları eleştirel düşünmeye sevk etmektedir.

4.3.2.4. Tema

Eserde işlenen ana tema, “hayaller”dir. Eserde işlenen diğer temalar ise ana tema ile ilişkili olarak “hayal gücü, hayallerinden vazgeçmeme, azim, çalışmak, dayanışma, iş birliği, modern dünyanın toplum hayatına etkisi, sosyal yaşam, insan ilişkileri, iletişim, madencilik, doğanın ve canlıların korunması”dır. Eğitsel temalar ise “İletişim, Bilim ve Teknoloji, Doğa ve Evren, Erdemler”dir.

4.3.2.5. İleti (Ana düşünce)

Eserin ana düşüncesi, “Çocuklar gibi yetişkinlerin de hayalleri vardır. Hayaller, insana yaşama sevinci ve umut verir. Bu nedenle insan, hayallerinin peşinden gitmeli ve ne olursa olsun hayallerinden vazgeçmemelidir. Hayallerini gerçekleştirirken karşılaştığı güçlükler karşısında pes etmemeli; gerektiğinde çevresindeki insanlardan destek almalıdır. Kendi hayallerini gerçekleştirirken başkalarının hayatına da dokunma fırsatı yakalayabileceğini unutmamalıdır.” şeklinde ifade edilebilir.

Eserde başkahraman Münevver Hanım’ın hayalini gerçekleştirmesindeki en büyük destekçisi uydurma hikâyeler anlatan İlyas’tır. İlyas, renksiz hayattan sıkılmıştır ve köye canlılık katmak için hikâyeler uydurmaktadır. Çünkü köydeki maden ocağı kapanınca insanlar emekli olmuş ve bir süre sonra küçük bir mezura meselesinden sebep birbirleriyle küsmüşlerdir. İlyas da bu uydurma hikâyelerle hayatlarına canlılık katmak istemiştir. Şimdi ise Münevver Hanım’ın ev gibi bir tren yapma hayali ve hayalinin peşinden giden bir yetişkin onu çok heyecanlandırır. Ancak Münevver Hanım’ın bu hayalini gerçekleştirmek çok da kolay olmaz. İlk başta İlyas’tan başka destekçisi de olmaz ama o tüm olumsuzluklara rağmen hayalinden vazgeçmez. Zamanla da Münevver Hanım’ın azmini gören köy sakinleri, ona elini uzatır ve Münevver Hanım’ın hayali, hepsinin ortak hayaline

dönüşür. Küslükler ortadan kalkar; “EVE GİDEN KÜÇÜK TREN” hayalini büyük bir dayanışma içinde gerçekleştirirler ve köy yeniden eski neşesine kavuşur. Böylelikle Münevver Hanım, köy sakinlerinin yaşamına tekrar renk getirirken köy sakinleri de Münevver Hanım’ın hayalini gerçekleştirmesine yardımcı olmuş olurlar.

4.3.2.6. Yan düşünceler

Ana düşünceye paralel olarak eserde; “emeklilik hayatı, sevgi, yardımlaşma, deprem, çalışmak, doğanın korunması, hayvan sevgisi, komşuluk ilişkileri, modern hayatın getirileri, alışkanlıklar, doğal kaynakların tüketimi, nesli tükenen canlılar, doğanın düzeni ve işleyişi” vb. gibi çeşitli konularda yan düşüncelere yer verilmiştir.

Eserdeki yan düşünceleri ifade eden örnek cümleler:

- Köpek ulumasının uğursuzluk getirdiğine inanılır.
- Köpeklerin koku alma duyusu çok gelişmiştir.
- Bir yer boş bırakıldığında sarmaşıklar hemen işe koyulur ve orayı sarar.
- Kelimelerimizi bile özenle kullanmalıyız yoksa anlamlarını kaybederler.
- İster önceden gör, istersen görme; eşek tüm insanlar için eşektir.
- “İnsanların kafeste sergilendiği insanat bahçesi var. İnsanlar iş saatleri içinde kafeslerde bulunuyorlar. Kadın ve erkek. Para için bu işi yapıyorlarmış (Ak, 2021a, s. 27).”
- “Henüz meşhur olmamış; adı savaş, aşk, hırsızlık gibi dedikodulara karışmamış, isimsiz yıldızlarla dolu ortalık (Ak, 2021a, s. 30).”
- Doğa âdeta bir sır küpüdür.
- “... biz insanlar, doğa kadar anlayışsız değiliz. Çamaşır makinesinden mutfak mikserine kadar her şeyin üstüne nasıl çalıştığını yazıyoruz. Küçük fotoğraf makinelerinin kendilerinden büyük kullanma kılavuzları var. Hatta bazılarında o kadar çok bilgi var ki birinin okuyup anlatması gerekiyor. Parayla kullanma kılavuzu okuyanlar bile var (Ak, 2021a, s. 32).”

- Henüz üniversitelerin kurulmadığı yıllarda filozof bakışlı eşekler, yol mühendisleri gibiydiler. Sonrasında ise otomobiller ve kamyonetler çıkınca, eşekler giderek azalmıştır. Bu hayvanlar, işleri bitince dünyadan çekip gitmişlerdir âdeta. İnsanlar gidecekleri yere patikadan değil, otomobil kullanarak asfalt yollardan ulaşmaya başlamıştır. Ağaçları da suni gübreyle beslemek moda olmuştur.
- Köpekler koklama konusunda ne kadar yetenekliyse sivri kulaklı eşekler de duyma konusunda o kadar iyidir.
- “Eşeği ve köpeği olan depremden korkmasın derler (Ak, 2021a, s. 36).”
- Hayvanlar, duyarlı duyu organları vasıtasıyla deprem gibi şiddetli frekansları insanlara göre öncesinden hissedebilirler ve bu durum hareketlerinde farklılaşmaya neden olur.
- İnsanlar, hayvanlardan korkar ancak onların insanlara bir zararı yoktur ve aslında hayvanlar, kendilerine zarar veren insanlardan korkar.
- İnsanlar emekli olup, aynı evin içinde tüm gün kalınca nedense eşleriyle anlaşamazlar.
- İnsanlar hep yapmak isteyip de yapamadığı şeyleri emekliliğinde yapmayı arzularlar.
- İnsan ne yapmak istediğini bildikten sonra kimin ne dediğini umursamamalıdır.
- “İlk defa, hayalleri olan bir büyükle karşılaşmıştı (Ak, 2021a, s. 45).”
- Büyük lokma ye, büyük söz söyleme.
- Öküz öldü, ortaklık bozuldu.
- “Emekli olunca içlerine kapanmışlar. İnsanlar başkalarından çok kendini düşünür olmuş. Hatta birbirlerine küsmüşler (Ak, 2021a, s. 48).”
- Yıllarca sağı solu ölçen bir insanın, metresiz kalması çok korkunçtur çünkü bu insanlar ölçmeden duramazlar.
- İnsanlar haksızlığa uğradıklarına inandıklarında, en çirkin suratlarını takınırlar ve en alçakça lafları söylemekten çekinmezler.
- Her arsanın doğal bir sınırı vardır.
- Bir deli kuyuya bir taş atar, kırk akıllı çıkaramazmış.

- Birileri haksızlığa uğradıysa birileri de hak yemiştir.
- “Münevver Hanım, önlerinden geçerken, evlerin yanında park edilmiş yeni arabaları görünce şaşırdı. İnsanlar kasabaya kendi otomobilleriyle ulaşıyorlardı demek. Eskiden, maden faaliyetten, işçileri kasabaya servis götürüyordu. Daha önce de eşekler vardı. Servis ulaşımı sağlayınca eşekler ortadan kalkmış olmalıydı. Şimdiyse özel arabalar gelmişti. Belki de anlaşmazlıklar sonucu ailelerin içine kapanması, hepsini otomobil sahibi yapmıştı (Ak, 2021a, s. 60).”
- “Hatta kendimizi bile tanımakta zorlanıyorduk. Saçlarımın beyazlamaya başladığını, maden kapandıktan sonra fark ettiğimi söylersem bilmem inanır mısınız? Aynaya bakacak vaktimiz yoktu (Ak, 2021a, s. 84-85).”
- Sakla samanı gelir zamanı (Ak, 2021a, s. 93).
- “O kadar anı yüklü malzemeler ki bunlar, doğrusu ya, para için satmaya kıyamadık (Ak, 2021a, s. 96).”
- Bir işe başlarken öncelikle plan yaparak başlanmalıdır yoksa bütün emekler çöpe gider.
- “Meğer insanlar, hayallerini bir yerlere kilitleyip kapatmış (Ak, 2021a, s. 97).”
- Birlikten kuvvet doğar.
- Nerede ve kaç katlı olursa olsun evler, deprem kuralları gözetilerek inşa edilmelidir.
- “Deprem ilk defa işe yaradı (Ak, 2021a, s. 131).”
- İnsanlar toprağa değil; günün birinde toprak insanlara sahip olacaktır.
- Ektiğin yer, ektiğin sürece senindir.
- Tatsız tuzsuz hayata biraz olsun renk katmak isteyen insan, gerçek olmayan hikâyeler uydurabilir.
- “O hikâyeleri niye anlattım sanıyorsun? Buradaki tatsız tuzsuz hayata biraz renk katmak için (Ak, 2021a, s. 135).”
- Hayatın gerçekleri, hayallerden çok daha çılgındır.
- Yalan söyleyenler, kendilerini kanıtlamak için dil döker.

4.3.2.7. Karakter (Kahraman)

Eserin başkahramanı Münevver Hanım, hayalleri olan bir büyüktür ve hayalinden vazgeçmeyip, köylülerle el birliği içinde azimle çalışarak bu hayalini gerçekleştirir. Bu olay, köydeki tatsız tuzsuz hayata biraz olsun renk katmak için kendi kendine hayaller kuran ve uydurma hikâyeler anlatan İlyas’a umut verir. İlyas, hayattaki gerçeklerin uydurma hayallerden çok daha çılgın olduğuna kanaat getirir ve hayata olan inancı artar. Ancak Meltem’in ve tüm köylülerin İlyas’ın uydurma hikâyelerinden vazgeçmeye niyetleri yoktur çünkü herkes bu hikâyelere bayılır. Köy sakinleri bu zamana kadar bir nevi gerçek hayattan kaçarak hayallere sığınmışlardır ve onlarla mutlu olmuşlardır. Şimdiki yeni heyecanları da “EVE GİDEN KÜÇÜK TREN”dir ve İlyas’ın bu hikâyelerini Meltem’in ağzından tren yolculuğu sırasında dinlemek isterler. Nitekim okurlar, bu eserle birlikte büyük küçük herkesin hayal kurabileceğini ve hayallerinin peşinden gitmesi gerektiğini ancak hayallerle birlikte gerçek hayatın neşesini kaçırmamaları gerektiğini de öğrenir. Ayrıca el ele vermenin de önemini hatırlar.

Bu bağlamda eserdeki kahramanlar, çocuğun kendisi ve çevresindeki insanlar ile ilişki kurabileceği; hayatın içinden alınmış kişilerdir. Münevver Hanım’ın ve köy sakinlerinin yaşadıkları da okurlara hayatın içinden bir örnek sunar. Ayrıca eserdeki karakterler, kendi içinde gelişim gösteren açık (geliştirilmiş) karakterlerdir. Öyle ki eserde, kahramanların psikolojik ve sosyal özelliklerine olabildiğince güçlü tasvirlerle yer verilmiştir. Buna nazaran ise, olması gerektiği gibi, kahramanların fiziksel özelliklerine çok fazla değinilmemiştir.

Birinci dereceden kahramanlar

Münevver Hanım

- Fiziksel özellikleri: Kocaman bir kadındır.
- Sosyal özellikleri: Köyün en sonundaki boş evin sahibi Hamit Dede’nin torunudur. Hamit Dede öldükten sonra ev ona kalmıştır. Emekli müzik öğretmenidir. Yıllarca çeşitli dağ köylerinde müzik öğretmenliği yapmıştır. Hiç otomobili olmamıştır. Eşikle seyahat etmeye zamanla öyle alışır ki başka araç aramaz olur. Emekli olup, eşiyile evde yalnız kalınca bazı konularda uzlaşamadıklarını fark eder. Hep yapmak isteyip de yapamadığı şeyleri ise emekliliğinde gerçekleştirmeyi arzular. Çocukluğundan beri gölün kıyısını izleyip eve giden bir demir yolunun olması onu

çok heyecanlandırır. Kendi özel treniyle ulaşabileceği bir evde yaşamak ister. Bu hayalini gerçekleştirmek için kimin ne dediğine kulak asmadan dedesinin evine yerleşmeye karar verir. Ev gibi tren yapma hayalini gerçekleştirmek için Karakaşan isimli eşeğinin sırtına atlayıp köye gider.

- Psikolojik özellikleri: Çocukluğunda gölde yüzerken evlerinin ve kömür vagonlarının sudaki yansımalarına hayranlık duyar. Çocukluğunda gölde eşlikçisi su yılanlarıyla yüzmek ona çok heyecan verir ve o zamandan beri de su yılanlarına ayrı bir saygı duyar. Lokomotif hastasıdır. Oyuncak treni vardır. Küçüklüğünü oyuncak trenlerle geçirir. Büyüdüğünde ise her yere demir yoluyla gitmeye çalışır. Bugüne kadar çeşit çeşit lokomotifin fotoğrafını biriktirir. Treni konu alan neredeyse tüm romanları okur. Trende işlenmiş cinayetlerle ilgili yapılan haberleri yalayıp yutar. Köyündeki maden ocağı kapandığında işçilerin aksine o çok sevinir. Azimli ve kararlıdır. Ona göre kimin ne dediğinin bir önemi yoktur çünkü o, ne yapmak istediğini bilir. Kimse onu, aldığı bazı kararları uygulamaktan alıkoyamaz. Dinlemesini iyi bilen ve hayal kurabilen bir büyüktür. Biçime çok önem verir. Yardımseverdir.

İkinci dereceden kahramanlar

İlyas

- Fiziksel özellikleri: Meltem'den iki yaş büyüktür; on üç yaşındadır. Zayıf, sarı saçlı, çilli bir çocuktur.
- Sosyal özellikleri: Meltem'in en iyi arkadaşıdır. Meltem onun için özeldir çünkü anlattığı her şeye inanır. Hikâye delisi bir çocuktur. Uydurma hikâyeler anlatır. Yıllardır kapalı duran madene girmeyi başarır ve madenin hemen girişindeki tahta kerevetin üzerinde saatlerce uyur. Ancak madenden dışarı çıktığında köydeki tatsız tuzsuz hayata biraz olsun renk katmak için hikâyeler uydurur. Meltem'e ilk önce şaka yollu anlattığı küçük hikâyeler geliştikçe gelişir. Hikâye anlatmanın inceliklerini iyi bilir. İnsanları etkilemek amacıyla türlü türlü gevezelik yapar. Meltem'i de büyüler; her dediği şeye inanır hâle getirir. Hazırcevaptır. Lafları ağzında dolandırmakta üstüne olmadığı için adı Dolambaç İlyas'a çıkar. Ona yöneltilen en kolay soruya dahi yanıt vermesi, minimum yarım saat sürer. Annesi, babası, kardeşleri, öğretmen ve arkadaşları bundan hep şikâyetçilerdir. Onu fazla geveze bulduklarından ötürü, ondan bucak bucak kaçarlar. Eşeklerle ilgili çok

hikâye uydurmasına rağmen Münevver Hanım ve Karakaçan ile karşılaşana kadar hiç eşek görmemiştir.

- Psikolojik özellikleri: Münevver Hanım'a yardım etmeye çok heveslidir. Büyüklerine karşı saygılıdır. Terbiyeli bir çocuktur. İlginç fikirlerin peşinden gitmeye bayılır. Kitap okumayı sever.

Mevlüt Bey

- Fiziksel özellikleri: Karışı tam yirmi bir santimetredir.
- Sosyal özellikleri: Kapanan madenin teknik işlerinden ve yeni açılacak tünellerinden sorumludur. Tam anlamıyla bir hesap adamıdır. İşini evine de taşır; akşam yemeklerinde ailesine o gün yaptığı ölçümlerden söz eder. Çevresinde bulunan tüm nesnelerin ideal ölçülerinin ne olması gerektiğini iddia eder. Bazen onunla sohbet, bıktırıcı hâl alır. Emekliliğini sağı solu karışlayarak geçirir. Arada, çevresindekilere bilimle ilgili sorular yöneltir ve cevapları da kendisi vermekte cimri değildir. Herkes kendini onun yanındayken çok cahil hisseder. Hiçkimse onun kadar meraklı değildir ve onun yanındayken kimse ağzını açmaya cesaret edemez. Ama bu durum Mevlüt Bey'in umurunda değildir. Kendi çalıp kendi oynayan hâli, çevresindekiler için bıktırıcıdır. Bu sebeple arkadaşları Mevlüt Bey'den köşe bucak kaçır. Karısının dikiş mezurası ile arazilerinin sınırını ölçer ve onun bu ölçme merakı, tüm köyü birbirine düşman eder.
- Psikolojik özellikleri: İşkoliktir. Yaptığı işi ince eleyip sık dokur. Matematiksel olarak ifade edilemeyen konulara asla sabır göstermez. Duygusal konuları önemsizleştirmekte üstüne yoktur. Onun için rakamlar önemlidir. Maden kapanınca doğal olarak bunalıma düşer; kendini boşlukta hisseder. Kısa sürede evde sıkıntıdan patlayan birine düşer. Zamanla sağı solu karışlayıp adımlamaktan sıkılır. Büyük adamlar, büyük mesafeleri ölçer düşüncesiyle daha anlamlı mesafeleri ölçmek ister.

Rıza Bey

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Meltem'in babasıdır. Ağaçtan biblo yapmaya, maden kapandıktan sonra başlar. Mevlüt Bey, haritadaki arazi sınırları ile gerçek sınırlar arasındaki uyumsuzluğu ortaya çıkardığında Rıza Bey hariç tüm komşular birbirlerine küser. Uzun yıllar boyunca madende elektrikçi olarak çalışır. Arsaların

gerçek sınırlarında değil, haritalarda yanlışlık olduğunu düşünür. O, her arazinin doğal sınırları olduğunu ve köylülerin de o sınırlar içerisinde yaşadığını düşünür.

- Psikolojik özellikleri: Babasından yadigâr olan sahra dürbünü onun için çok değerlidir; yalnızca önemli şeylere bakacağı zaman eline alır.

Üçüncü dereceden kahramanlar

Meltem

- Fiziksel özellikleri: İlyas'tan iki yaş küçüktür; on bir yaşındadır.
- Sosyal özellikleri: İlyas'ın en iyi arkadaşıdır. Rıza Bey'in kızıdır. İlyas'ın anlattığı hikâyeler üzerine eklemeler yaparak yeni hikâyeler yazar. Önceleri ona inanmayan insanlar, giderek etrafında halkalar oluşturmaya başlar.
- Psikolojik özellikleri: Dedğim dedik birisidir. İlyas'ın anlattığı hikâyelere bayılır ve hepsine inanır. Kitap okumayı sever.

İhtiyar

- Fiziksel özellikleri: Yaşlı bir köpektir. Burnu müthiştir, kilometrelerce ötedeki kokuları alır. Yaşlandığı için kokuları ayırt edemediği de olur. Bu durumlarda boynunu inceltip kafasını uzatır ve acı acı ulur.
- Sosyal özellikleri: Köy halkı, nedensiz yere ulumasından hoşlanmaz. Kim yeni şeyler düşünüp yaparsa onun yamacında pinekler. Oturduğu yerden günlerce kalkmaz ancak yeni şeyler olacağı zaman hareketleri farklılaşır.
- Psikolojik özellikleri: Bazı kokuların ne olduğunu kestiremediğinde kendini yaşlı hisseder ve çok üzülür, üzüldükçe de ulur. Konu ne olursa olsun, kendisi ile alakalı konuşulmasına bayılır. Köylülerin onun hakkında fısır fısır konuşması ama ona bulaşmaması en sevdiği durumdur.

Karakağan

- Fiziksel özellikleri: Dalgın, hülyalı, siyah, iri gözlü bir eşektir.
- Sosyal özellikleri: Münevver Hanım'ın eşegidir.
- Psikolojik özellikleri: Cefâkardır.

Burak Bey

- Fiziksel özellikleri: Günlerdir traş olmamıştır. Yıllardır beli ağrır.

- Sosyal özellikleri: Mühendistir.
- Psikolojik özellikleri: Yorgun ve üzgün bir adamdır. Doktorlara kesinlikle güvenmez ve bu nedenle de doktora gitmez.

Tuncer Bey

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Ray tamirinden iyi anlar.
- Psikolojik özellikleri: Pratik bir insandır. Her isteği gerçekleştirmenin pratik yolları olabileceğini bilir.

Muzaffer Bey

- Tuncer Bey'in kapı komşusudur. Vagon yapımında kimse eline su dökemez. Tuncer Bey'in oğlu, biyoloji bölümüne girme kararını, onun hediye ettiği mikroskop sayesinde verir.

Diğer kahramanlar

- Sezgin Bey: Su tesisatı ve futbol hakemliği yapar.
- Selahattin Bey: Demircidir. Göl kıyısında satamadığı bir arsası vardır.
- Seyfi Bey: Ahşap işlerine bakar. Kızı Aleyna'nın akıl sağlığı ile ilgili sorunu vardır ve el yıkama hastalığına tutulmuştur. Seyfi Bey'in acil olarak bu sorunları çözmesi gerekir.
- Hamit Dede: Münevver Hanım'ın dedesidir. Çok önemli bir düşü vardır: Gölden avladığı balıkları kasabada satabilmek. Bunun için evinin önünden geçen trene atlayıp kasabaya ulaşabilmek. Ya da kasabadan alışveriş yapıp aynı trenle evinin önüne kadar gelebilmek. Bu yüzden evlerinin önüne maden için demir yolu yapılırca çok sevinir. Ancak demir yolu sadece kömür taşımak için döşenir. Yine de umudunu kaybetmez ve ilerleyen zamanlarda kasabaya giden bu demir yolunun üstüne yolcu vagonu konulacağına inanarak, bu dünyadan göçüp gider.
- Nurettin Bey: Münevver Hanım'ın eşidir. Eşi gibi emeklidir. Emekliliğini rahat geçirmek dışında bir isteği yoktur. Eşinin tutkulu projeleri ile pek ilgilenmez. Hayatını yavaşlatmayı arzular. Mümkün olduğunca evden çok az çıkar; çoğunlukla salonda, televizyonun karşısında uyuklar.

- Perihan Hanım: Mevlüt Bey’in eşidir. Son derece pratik bir insandır. Ut kurslarına gitmiştir.
- Zafer Bey: Mevlüt Bey’in yan komşusudur.
- Zeki Bey: Zafer Bey’in yan komşusudur.
- Nihat Bey: Zeki Bey’in yan komşusudur.
- İlyas’ın dayısı: Köyde beş yıl muhtarlık yapmıştır.
- Ceylan Hanım: Burak Bey’in eşidir. Yıllardır sadece eşinin bel ağrılarını konuşur. Demir yolları, trenler, makineler ilgi alanına girmez. Her durumda kendisinin de katılacağı sohbet ortamlarında olmayı tercih eder.
- Safinaz Hanım: Tuncer Bey’in eşidir.
- Zeliha Hanım: Dizilerinden ayrı kalamaz.
- Bahattin Bey: Kış günlerinde, kuzinenin üstünde kestane pişirmek, en keyif aldığı şeydir.
- Sabri Dede: Köyün en yaşlısıdır.
- Fikret Bey: Köy sakinlerinden birisidir.
- Sedanur Hanım: Köy sakinlerinden birisidir.

4.3.2.8. Mekân (Çevre)

Dış mekân

Eserdeki olaylar, bir madenci köyünde geçmektedir. Maden ocağı kapanmadan önce ve kapandıktan sonra köylülerin yaşayış tarzı ve birbirleriyle olan ilişkilerinin farkı gözler önüne serilmiştir.

Köy; sayfa 38’de, “Kahve ve sokaklar bomboştu.” şeklinde ve sayfa 46’da, “Bu köyün üstüne ölü toprağı serilmiş. Kahve bomboş. Caddelerde yürüyen tek kişiye bile rastlamak zor.” şeklinde tasvir edilmiştir.

Sayfa 18’de, kapalı madende tehlikelerle dolu karanlık çukurların ve tünellerin olduğu, eski madencilerin ise en büyük korkusunun, çocuklarının bu tünellere girip kaybolması

olduğu ve bu yüzden maden girişini, kalasları birbirine çakarak kapattıkları; sayfa 20’de, madenin zifirî karanlık olduğu, asansörlerinin çoktan tahtalıköyü boyladığı ve sayfa 136’da, madenin hemen girişinde tahta bir kerevetin olduğu, içerisinin de serin ve loş olduğu ifade edilerek maden ocağı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Demir yolu ile ilgili ise “Artık kullanılmayan demir yolunu bulmaya çalıştı. Ev, bu demir yolunun sonundaydı. Az sonra, merakla aradığı o demir yolunun üstünde gitmekte olduğunu fark etti. Raylar; çimen, deve dikenleri, pisipisi otları ve hatmi çiçekleriyle kaplanmış; demir yolu yeşil bir patıkaya dönüşmüştü. Tek tük görünen raylar da iyice paslanmıştı... Üstelik gölün kıyısını izleyen bir demir yoluydu bu (s. 38-40)!” şeklinde bilgilere yer verilmiştir.

Ayrıca eserde, dış mekân olarak Afrika kıtası (s. 30) ve İskenderiye Kütüphanesi (s. 52) de geçmektedir. Öyle ki eserde geçen farklı yer isimleri, çocukların ilgisini çekip onlarda araştırma isteği uyandıracaktır. Bununla birlikte eserde, detay verilmese bile, dış mekân olarak stadyum, göl ile kasaba geçmektedir.

İç mekân

Eserde iç mekân olarak öncelikle ev gibi bir tren olan “EVE GİDEN KÜÇÜK TREN”e yer verilmiştir. Bu tren ile ilgili olarak da sayfa 113’te, Rıza Bey’in yaptığı en güzel güvercin biblolarını ince iplerle vagonun tavanından sallandırdığı; Burak Bey’in madende çalışan işçilerle beraber çektiği fotoğrafını çerçevelererek trenin duvarına astığı; Tuncer Bey ve eşi Safnaz Hanım’ın ise iplere sıraladıkları nazar boncuklarını pencerenin kenarına ilıştirdikleri ifade edilmiştir ve sayfa 114’te, “... kitaplığı başköşeye oturtuverdi.”, “... Evde küçük televizyonum vardı, onu getirdim.” ve “Vagonun tam orta yerine, demirden kuzinesini oturttu.” şeklinde ayrıntılara yer verilmiştir.

Bununla birlikte eserde iç mekân olarak Hamit Dede’nin, Mevlüt Bey’in, Rıza Bey’in, Burak Bey’in, Selahattin Bey’in ve Seyfi Bey’in evlerine yer verildiği görülmektedir. Hamit Dede’nin evi ve Mevlüt Bey’in evi dışında diğer evlerle ilgili herhangi bir ayrıntıya yer verilmemiştir. Hamit Dede’nin evi sayfa 16’da, “Münevver Hanım, köyün en sonundaki boş evin sahibi Hamit Dede’nin torunuydu. Hamit Dede öldükten sonra ev Münevver Hanım’a kalmıştı. Ama o zamana kadar bu kırık çatılı, masalsı binayla kimse ilgilenmemişti. İyice bakımsızlaşmış, içine su almış, döşemeleri çürümeye yüz tutmuştu. Duvarlarını yabancı sarmaşıklar sarmıştı. Uzaktan bakınca evden çok yaprak yığını andırıyordu.” şeklinde bahsedilmiştir. Ayrıca sayfa 40’ta, “Dedesinin evi, tren yolunun

ulaştığı son evdi. Dünyada hiçbir ev, bu kadar elverişli konumda olamazdı! Raylar, kömür madeninden dedesinin evine kadar geliyor, orada son buluyordu. Eve giden bir demir yolunun olması, onu çok heyecanlandırıyordu. Kendine ait demir yolu olan bir evde yaşamaktan daha fazla ne mutlu edebilirdi ki insanı? Üstelik gölün kıyısını izleyen bir demir yoluydu bu!” şeklinde bahsedilmiştir. Ve sayfa 62’de, “Evin durumu hiç iç açıcı değildi. Döşemeler çürümüş, duvarlar çatlamış, sıvalar dökülmüş, su tesisatı tıkanmıştı.” şeklinde bahsedilmiştir.

Mevlüt Bey’in evi ile ilgili ise şu bilgilere yer verilmiştir: Mevlüt Bey’in eşi Perihan Hanım, son derece pratik bir insandır ve mutfak dolaplarının ikisini evrak dolabı hâline getirmiştir. Haritada evlerinin batı duvarı on metre, güney yirmi üç, kuzey on iki, doğu ise dokuz metre uzunluğundadır. Mevlüt Bey ise yaptığı ölçümlerde; batı duvarının uzunluğunu on değil, sekiz metre olarak hesaplar. Doğru duvarının ölçüsünde de aşağı yukarı üç metre eksiklik saptar. Kuzey duvarı ise tam dört metre geriden başlar. Servi ağacı ile büyük kaktüsün arası ise tam on iki metredir ve haritada bu uzaklık yirmi metre gibi gözükür.

4.3.2.9. Zaman

Eserin yazıldığı (yayımlandığı) tarih

Eserin ilk baskısı 2015 yılının mayıs ayında yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise 2021 yılının ağustos ayında yayımlanan baskısı incelenmiştir. Eserin son baskısı ise 2023 yılında yapılmıştır.

Olayların geçtiği tarihi gerçek zaman

Eserdeki olaylar günümüz dünyasında yaşanmıştır.

İç zaman

Eserde geçen olaylar yaklaşık beş altı ay gibi bir süreyi kapsamaktadır.

4.3.2.10. Değerler

İncelenen eserde yer alan değerler ve bu değerleri ifade eden örnek cümleler aşağıda verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilir. Nitekim eseri okurken bu değerlerin bilincine varan çocuk, kendi yaşamında da bu bilinçle hareket etmeye özen gösterecektir.

Aile yadigârına önem verme

- “... dededen kalma sahra dürbünü... Oysa o dürbün, Rıza Bey için çok değerliydi. Sadece ve sadece önemli şeylere bakılacağında kutusundan çıkarılırdı (Ak, 2021a, s. 14).”

Dil kullanımına önem verme

- “Kelimelerinizi bile özenle kullanın yoksa anlamlarını kaybederler (Ak, 2021a, s. 16).”

Emeklilik hayatı

- “Artık o da eşi de emekliydi. Çocukları üniversiteyi bitirip, eşiyle evde baş başa kalınca, bazı konularda nedense anlaşılmadıklarını fark etmişti (Ak, 2021a, s. 41).”
- “Mevlüt Bey kısa sürede evde sıkıntıdan patlayan birine dönüşmüştü. Emekliliğini sağı solu karışlayarak geçirmeye başladı (Ak, 2021a, s. 51).”
- “Emekli olmanın yarattığı hareketsizlikten sıkılan madenciler, denize düşen yılanı sarılır misali, bu konuya sarılmışlardı (Ak, 2021a, s. 59).”

Kararlı ve azimli olma

- “... umurunda değildi hiçbiri. O, ne yapmak istediğini biliyordu (Ak, 2021a, s. 43).”
- “... alaycı laflara gülüp geçti. Bir adım bile geri atmadı. Günlerce uğraştıktan sonra otları temizleyip rayları ortaya çıkardı (Ak, 2021a, s. 83).”

Vefa (minnettar olma)

- “Köylülerin ne kadar vefasız olduğu böylece ortaya çıkacaktı (Ak, 2021a, s. 81).”
- “Münevver Hanım’a çok şey borçlu olduklarını biliyordu. Hayatları onun sayesinde renklenmişti (Ak, 2021a, s. 134).”

Anılara önem verme

- “O kadar anı yüklü malzemeler ki bunlar, doğrusu ya, para için satmaya kıyamadık (Ak, 2021a, s. 96).”

Arkadaşlık (dostluk)

- “Sana bir şey olacak diye ödüm koptu. Tam beş saattir burada seni bekliyorum. Biraz daha sürseydi, polise haber verecektim (Ak, 2021a, s. 20-21).”

Dürüstlük (doğruluk)

- “Seni kandırdım. Kusura bakma. Söylediklerim hiç inandırıcı değildi... Ama hiç beklemediğim bir şey oldu; sen anlattıklarımın hepsine inandın (Ak, 2021a, s. 137).”
- “Ben öyle yalancıyım ki mumum sonsuza kadar yanıyor. Yalancının yalanının ortaya çıkması ne büyük hediyeymiş meğer (Ak, 2021a, s. 138).”

Sabır

- “Çok vakti olan sabırlı insanlar burada iş yaptırabilir ancak (Ak, 2021a, s. 67)!”

Saygı

- “Diğer çocukların bucak bucak kaçtığı bu yılanların insanlara zerre kadar zararı olmadığını biliyordu... Büyüklerinin yanında ceket ilikler gibi saygılı davranırdı onlara (Ak, 2021a, s. 41).”
- “... Münevver Hanım’ı görünce saygıyla ayağa kalktı ve kendini tanıttı (Ak, 2021a, s. 43).”

Sorumluluk

- “Senin sorumluluğunu alamam. Sana bir şey olursa annene, babana ne derim ben (Ak, 2021a, s. 28)?”
- “Bu kadar önemli bir yıldızın sorumluluğunu taşıyamam (Ak, 2021a, s. 30).”

Yardımseverlik

- “Kısacası, tesisatın acilen hayata döndürülmesi gerekiyor. Yardıma ihtiyacım var (Ak, 2021a, s. 66).”

- “Yarın sabah hazırlıklı geleceğim. Size daha iyi yardım etmeye çalışırım (Ak, 2021a, s. 67).”
- “Vagon, tren makinesi falan gibi kocaman şeyleri nereden bulacağımız konusunda size yardımım dokunamayabilir. Ama bu listedeki insanların bazıları, bu köyde toplu iğnelerin bile nerede olduğunu biliyordur (Ak, 2021a, s. 69).”
- “Nedense, Münevver Hanım da aniden orada olma nedenini unutmuş, Ceylan Hanım’a yardım etme isteğiyle dolmuştu (Ak, 2021a, s. 73).”
- “Rayları zeytinyağıyla parlattığımızı görünce dayanamadım. Size yardım edeceğim (Ak, 2021a, s. 85).”
- “... o da Münevver Hanım’a yardım etmeye karar vermişti (Ak, 2021a, s. 97).”

Dayanışma

- “Köy halkı madende çalıştığı için birbiriyle dayanışma içindeymiş (Ak, 2021a, s. 47).”
- “Madende çalışmak, teknik bilgi ve beceri isteyen bir faaliyetti. Değişik konularda uzmanlaşmış kişilerin iş birliği yapması gerekiyordu (Ak, 2021a, s. 69).”
- “Aralarındaki güçlü dayanışmayı nasıl olmuştu da unutmuşlardı (Ak, 2021a, s. 90)?”
- “Neredeyse seyreden hiç kimse kalmamıştı. Herkes çalışmaya dâhil olmuştu. Münevver Hanım’ın treni, ortak görevleri olmuştu. Tüm köylü sahnede idi (Ak, 2021, s. 106).”
- “El birliğiyle kuzinenin borusunu pencereden dışarı çıkarmayı başardılar (Ak, 2021a, s. 114).”

Cesaret

- “Sadece delinin teki, asansörün paslı halatlarına tutunarak aşağı inmeye çalışabilirdi. O da kendi mezarını kazmış demektir (Ak, 2021a, s. 20).”
- “Evet. Bana bakar mısın? Karanlık maden kuyusuna girecek cesaret var mı bende (Ak, 2021a, s. 136)?”

Çalışkanlık

- “... günlerce kan ter içinde çalıştı (Ak, 2021a, s. 80).”

- “O kadar çok çalışıyorduk ki (Ak, 2021a, s. 84).”
- “Her gün sabahtan akşama kadar hiç durmadan çalıştı (Ak, 2021a, s. 88).”

Doğa sevgisi

- “O saatte kızılılaşan gölün seyrine doyum olmuyordu (Ak, 2021a, s. 141-142).”

Doğa (doğanın döngüsü, doğaya duyarlılık, doğanın korunması)

- “Eşeklerin kavurucu yaz günlerinde gölgesine sığındığı ağaçlar, sağlıklı ve gürbüz olurdu. Eşeğin gübresi canlarına can katardı (Ak, 2021a, s. 34).”
- “Bu da gölün yavaş yavaş kuruması demek. Göl kurursa bu köy de kurur (Ak, 2021a, s. 72).”
- “Ama köyümüz için bu göl çok önemli değil mi? Köyün suyu çekilirse köyün içme suyu kaynağı yok olur. Ayrıca balık çeşitleri azalır ve balıkçılık ölür. İklim de değişir (Ak, 2021a, s. 72).”
- “Buradaki doğal dengenin en önemli unsurudur. Yılan yoksa hayat da yoktur (Ak, 2021a, s. 73).”
- “Gölün kuruması, çevreyi olumsuz etkileyecek ciddi felaketlere neden olabilirdi... Her şeyden önce, kuraklaşmaya yol açacak, ağaçlar azalacaktı. Bunun sonu çölleşme demekti (Ak, 2021a, s. 118-119).”
- “Doğa her şeyi yoluna sokmuştu (Ak, 2021a, s. 133).”

Eleştirel ve sorgulayıcı olma

- “... gelenin eşek olduğunu nasıl anladın? Hayatında gerçek eşek görmedin ki (Ak, 2021a, s. 17).”
- “İnsanların kafeste sergilendiği insanat bahçesi var. İnsanlar iş saatleri içinde kafeslerde bulunuyorlar. Kadın ve erkek. Para için bu işi yapıyorlarmış (Ak, 2021a, s. 27).”
- “Bu tarafta pandaların soyu tükenirken orası panda kaynıyor. Hangi taşı kaldırsan altından panda çıkıyor. Panda, panda, panda! Pandadan başı dönüyor insanın. Hatta pandaların azaltılması için kongreler, sempozyumlar düzenleniyor. Panda etinin yenmesi için insanlar teşvik ediliyor (Ak, 2021a, s. 27)!”

- “... doğa sır küpüdür... Oysa ağaçların üstünde, nasıl çalıştıkları açık seçik yazılı olsa insanlar bu kadar yorulmazdı. Uçan kuşların ne kuşu olduğunu bilmek için ansiklopedileri paralıyoruz. Bitkilerin hangi aileye ait olduğunu anlamak için üniversiteler kuruluyor. Doğanın cimriliği işte (Ak, 2021a, s. 31-32).”
- “... biz insanlar, doğa kadar anlayışsız değiliz. Çamaşır makinesinden mutfak mikserine kadar her şeyin üstüne nasıl çalıştığını yazıyoruz. Küçük fotoğraf makinelerinin kendilerinden büyük kullanma kılavuzları var. Hatta bazılarında o kadar çok bilgi var ki birinin okuyup anlatması gerekiyor. Parayla kullanma kılavuzu okuyanlar bile var (Ak, 2021a, s. 32).”
- “Sonra otomobiller, kamyonetler çıkınca, eşekler giderek azalmıştı. Bu sevimli hayvanlar, işleri bitince, dünyadan çekip gitmişlerdi sanki (Ak, 2021a, s. 36).”
- “Biz, bu haritaların bu kadar ciddiye alınacak şeyler olduğunu bilmiyorduk... O zamanlar kimsede mülk merakı yoktu. ‘Ektiğin yer, ektiğin sürece senindir’ ilkesine inanıyorduk (Ak, 2021a, s. 132).”

Misafirperver olma

- “Tren de yürüyen bir evdir. En azından, ben böyle düşünüyorum. İçinde masa, televizyon, buzdolabı, çatal kaşık bıçak, yatak, divan, koltuk, sandalyeler ve tabii ki misafirler olan bir ev (Ak, 2021a, s. 41).”
- “... ilk fırsatta bu kekten yapıp Münevver Hanım’ı davet edeceğine de söz verdi (Ak, 2021a, s. 75).”

Hayvan sevgisi

- “... eşek aniden çocukların sevgilisi oluvermişti... Çıglıklar atarak bu sevimli hayvanın peşinden koşmaya başladılar (Ak, 2021a, s. 17).”

Teknoloji kullanımı

- “... sağa sola telefon ederek doğru telefon numarasını bulmayı başardı (Ak, 2021a, s. 74).”
- “Akıllı telefonunu kullanarak internete girdi (Ak, 2021a, s. 77).”
- “Evde küçük televizyonum vardı, onu getirdim (Ak, 2021a, s. 114).”

- “Üstelik televizyon da varmış. Dizileri kaçırmak istemediğimden evden dışarı çıkamıyordum (Ak, 2021a, s.142).”

Umutlu olma

- “... dedem yine de umudunu kaybetmedi. ‘İleride, kasabaya giden bu demir yolunun üzerine yolcu vagonu konacağına inanıyorum.’ diye diye ihtiyarladı (Ak, 2021a, s. 109)...”

Hayal etme

- “... hayalleri olan bir büyükle karşılaşmıştı (Ak, 2021a, s. 45).”
- “Meğer insanlar, hayallerini bir yerlere kilitleyip kapatmış (Ak, 2021b, s. 97)...”

4.3.3. Dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmesi

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak onlara zengin bir dil ortamı yaratan; onların söz dağarcığını, dil bilincini ve hassasiyetini geliştiren araçlardır (Sever, 2019b). Bu bakımdan ilgili eser, dil ve anlatım özellikleri açısından da incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

4.3.3.1. Atasözleri

İncelenen eserde geçen atasözleri ve anlamları, TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınarak aşağıda verilmiştir. Nitekim eserde oldukça fazla deyme yer verilmekle birlikte az da olsa atasözüne yer verildiği görülmektedir. Bu durum da çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir.

- Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın: Yararlı bir şeyi elde etmek için sonuna kadar uğraşılmalı, direnilmelidir (TDK, 2009): “Asla vazgeçmem... Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın (Ak, 2021a, s. 78)!”
- Yalancının mumu yatsıya kadar yanar: Söylenen söz yalansa durum çok geçmeden anlaşılır (TDK, 2009): “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar (Ak, 2021a, s. 138).”

4.3.3.2. Deyimler

Deyimler, çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir. Öyle ki 144 sayfadan oluşan bu eserde de deyimlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Eserde, toplamda 112 tane farklı deyim tespit edilmiştir ve bu deyimlerden bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. Deyimler sayesinde ise anlatıma akıcılık ve canlılık kazandırılmıştır.

İncelenen eserde geçen deyimler, aşağıda Tablo 8’de sayfa numaraları ile birlikte aktarılmıştır. Deyimlerin tespitinde ise TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınmıştır.

Tablo 8

“Eve Giden Küçük Tren” Adlı Eserde Yer Alan Deyimler

Deyim	Sayfa numarası
Kolaçan etmek	14
(bir şeye) Yüz tutmak	16
Gözden çıkarmak	16
Lafı dolandırmak	18
İçi içine sığmamak	20
Merakından çatlamak	20
Hayal kırıklığına uğramak	20
Ödü kopmak	20
Bir yere kapağı atmak	24
Paçayı kurtarmak	25
Soru yağmuruna tutmak	26
Boş vermek	30
Başına bela almak	30

(birinin) Kirli çamaşırlarını ortaya dökme	31
Ele vermek	31
(birinin) Ağzının içine bakmak	32
Bana mısın dememek	34
Cana (canına) can katmak	34
İ çekmek	36
Haber vermek	36
Küçük dilini yutmak	38
Yalayıp yutmak	40
Seyre dalmak	41
Pılı pırtıyı (pılıyı pırtıyı) toplamak	42
Dalga geçmek	43
Peşine takılmak	43
Üstüne ölü toprağı serpilmiş gibi	46
Çene çalmak	46
İncir çekirdeğı doldurmamak	49
(bir şeyden) Söz etmek	49
Söz vermek	49
Pürdikkat kesilmek	49
Lafi ağzına tıkamak	50
Ayak diremek	53
Ağzından baklayı çıkarmak	53
Su götürür yeri olmamak	57
Düşman olmak	58
Öfkeye kapılmak	58
Kulak vermek	58

Fikir yürütmek	60
Ciddiye almak	60
Peşini bırakmamak	60
İçin için gülmek (gülümsemek)	61
Havaya girmek	64
Bağırıp çağırmak	64
Sözünü kesmek	65
Göze almak	66
(bir şey) Yolunda görünmek	66
Yüz vermemek	67
Hâli harap olmak	70
Yarım kulak dinlemek	70
Anlam vermek	72
Nutuk atmak (çekmek)	73
(birini) Çileden çıkarmak	73
Kafa yormak	74
Karar vermek	74
Dallanıp budaklanmak	76
İcat etmek	76
Gün gibi açık	76
Sesini çıkarmamak	76
Umudu kırılmak	76
İç dökmek	77
(derde) Derdine derman olmak	77
Sıfıra sıfır, elde var sıfır	77
İlgisini çekmek	77

El çırpmaq	79
İş başa düşmek	79
Baş etmek	80
Kan ter içinde	80
(bir şeyden) Zevk almak (duymak)	81
Geri vermek	81
(birini veya bir şeyi) Tepe tepe kullanmaq	81
Akıl etmek	81
Bal gibi	81
(bir iş) Akıl kârı olmamak	83
Eski köye yeni âdet getirmek	83
Her kafadan bir ses çıkmak	83
Gölüp geçmek	83
İç geçirmek	84
Katıla katıla gülmeq	85
Kolları sıvamak	85
Elden geçirmek	88
(bir şeyin) Başına geçmek	88
Taş çatlasa	88
(birinin) Eline su dökemez	89
Aralarına kara kedi girmek	89
(bir şeyden) Dem vurmaq	90
Uçup gitmek	91
Kızarıp bozarmak	93
Kendine yedirememek	96
Havalara uçmaq	109

Göçüp gitmek	109
Gözleri yaşarmak	109
Özür dilemek	109
Lafı uzatmak	112
Tadına doyum olmamak	114
Canı sıkılmak	116
İş sarpa sarmak	118
Tadı kaçmak (gitmek)	119
Dananın kuyruğu kopmak	119
İşin içinden çıkmak (sıyrılmak)	125
(birine) Tepeden bakmak	127
Ölçüp biçmek	127
Kulak misafiri olmak	129
Bir bardak suda fırtına koparmak	132
Kaşlarını çatmak	134
Şıp diye	137
Dil (diller) dökmek	138
Bire bin katmak	141
(bir şeye) Doyum olmamak	141
Gırla gitmek	142
Laf atmak	142

4.3.3.3. İkilemeler

Eserde 58 tane farklı ikileme örneği tespit edilmiştir ve bu ikilemelerin bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. İkilemeler; aynı kelimelerin tekrarı, yakın veya eş anlamlı

kelimelerin tekrarı, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerin tekrarı, her ikisi de anlamsız kelimelerin tekrarı ve yansıma kelimelerin tekrarı ile oluşan ikilemeler şeklinde gruplandırılarak aşağıda Tablo 9’da verilmiştir. En çok kullanılan ikileme grubu, aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşan ikilemelerdir. İkilemeler sayesinde ise anlatıma zenginlik ve canlılık katılmıştır.

Tablo 9

“Eve Giden Küçük Tren” Adlı Eserde Yer Alan İkilemeler

Oluşumlarına göre ikilemeler

Aynı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Tekrar tekrar (s. 9), acı acı (s. 9), bilgiç bilgiç (s. 17), harıl harıl (s.20), pişkin pişkin (s. 21), dalgın dalgın (s. 25), gizli gizli (s. 25), yiye yiye (s. 27), masum masum (s. 30), derin derin (s. 36), türlü türlü (s. 40), hayran hayran (s. 41), bucak bucak (s. 41), kararlı kararlı (s.46), uzun uzun (s. 48), dağıtıp dağıtıp (s. 49), alaycı alaycı (s. 53), pırıl pırıl (s. 58), sakın sakın (s. 58), tek tek (s. 56), kıran kırana (s. 64), çok çok (s. 72), yavaş yavaş (s. 72), tane tane (s. 75), ballandıra ballandıra (s. 75), kendi kendine (s. 78), katıla katıla (s. 85), boş boş (s. 88), bol bol (s. 90), teker teker (s. 97), huzursuz huzursuz (s.125), zaman zaman (s. 130), manalı manalı (s. 136), iri iri (s. 137)

Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Türlü çeşitli (s. 9), tıka basa (s. 28), utana sıkıla (s. 46), ıkına sıkına (s. 64), bıkmadan usanmadan (s. 75), kesip biçip (s. 102), ölçe biç (s. 102), tatsız tuzsuz (s. 135)

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler

İleri geri (s. 16), sağ sol (s. 51), aşağı yukarı (s. 55), sağa sola (s. 74), irili ufaklı (s. 105)

Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Açık seçik (s. 31), tek tük (s. 40), pılı pırtı (s. 42), ufak tefek (s. 66), saçma sapan (s. 137)

Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Tıngır mıngır (s. 17), eften püften (s. 59), kargacık burgacık (s. 68), apar topar (s. 92)

Yansıma sözcüklerle oluşan ikilemeler

4.3.3.4. Benzetme

İlgili eserde tespit edilen bazı benzetmeler, kullanım sıralarına göre şu şekildedir:

- “... yanında aslan heykeli gibi duran ihtiyar köpeğe baktı (Ak, 2021a, s. 10).”
- “Yüz binlerce katlı gökdelenin tepesinden düşmek gibi olmalı (Ak, 2021a, s. 23).”
- “Merkezden fırlatılmış füze gibi dünyanın öbür tarafına doğru yani yukarı uçuyorsun (Ak, 2021a, s. 23).”
- “Düşünsene, trampolinde sıçramış gibisin (Ak, 2021a, s. 24)!”
- “... yükmüş gibi görölmeye başlandı (Ak, 2021a, s. 36).”
- “Sinemalar, okullar, sokaklar da ev gibi olabilmeli bence efendim (Ak, 2021a, s. 46).”
- “İlyas çok önemli bir sırrı paylaşıyormuş gibi sesini alçattı (Ak, 2021a, s. 48).”
- “... anlattıkları incir çekirdeğini doldurmayan şeyler gibi (Ak, 2021a, s. 49)...”
- “... gül gibi geçinip (Ak, 2021a, s. 57)...”
- “... sesleri ninni gibi gelmişti (Ak, 2021a, s. 67).”
- “Lastik gibi oradan oraya uzadı (Ak, 2021a, s. 74).”
- “... başarısız olduğu, gün gibi ortadaydı (Ak, 2021a, s. 76).”
- “... kendini on on beş yaş gençleşmiş gibi hissetmişti (Ak, 2021a, s. 84).”
- “Vagonun içiniyse ... ev gibi döşediler (Ak, 2021a, s. 102).”
- “Rıza Bey, Tarzan gibi direklere tırmandı (Ak, 2021a, s. 105).”
- “Yer, beşik gibi sallanıyordu (Ak, 2021a, s. 123).”
- “Hem düşünsene koskocaman maden tamamen bana ait gibiydi (Ak, 2021a, s. 136).”

- “... gitmek istedikleri yere çabucak ulaşmak gibi dertleri yoktu (Ak, 2021a, s. 141).”

Eserde yapılan benzetmeler, anlatılan olayları somut hâle getirerek çocukların daha kolay kavramalarını sağlar. Böylece hem anlatım ilgi çekici hâl alır hem de çocukların söz dağarcıklarının zenginleşmesine katkıda bulunulur.

4.3.3.5. Pekiştirme

İncelenen eserde pekiştirmeli sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden bazıları, birden fazla kez kullanılmıştır. Öyle ki eserde yer alan pekiştirmeli sözcüklerin anlatıma canlılık kattığı görülmüştür. Ayrıca pekiştirmeli sözcükler, eserin hitap ettiği somut evredeki çocuklar için olayları zihinlerinde kolaylıkla canlandırmalarına yardımcı olur.

Eserde geçen pekiştirmeli sözcükler:

- “Yok canım, abartmışsın; *sapasağlam* buradayım işte (Ak, 2021a, s. 21).”
- “*Paramparça* olursun (Ak, 2021a, s. 21).”
- “Evet, hem de *mosmor* (Ak, 2021a, s. 28).”
- “Kahve ve sokaklar *bomboştu* (Ak, 2021a, s. 38).”
- “*Karmakarışık* düşünceler içinde (Ak, 2021a, s. 43).”
- “*Bembeyaz* iş gömleği kısa sürede *simsiyah* olunca (Ak, 2021a, s. 101).”
- “Hem düşünsene *koskocaman* maden tamamen bana ait gibiydi (Ak, 2021a, s. 136).”

4.3.3.6. Bilinmeyen sözcük kullanımı

“Eve Giden Küçük Tren (Ak, 2021a)”de çocuğun anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimelerin var olduğu görülmüştür. Eserin hitap ettiği yaş grubu çocukları tarafından bilinmeyeceği düşünülen kelime ve kelime grupları tahmin sonucunda belirlenmiş ve aşağıdaki tabloda listelenmiştir. Ancak bu kelimelerin anlamları,

çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın eserinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, anlamı zorlaştırmaz; aksine yeni kelime öğrenimini destekler. Nitekim yazarın eserinde, çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Tablo 10

“Eve Giden Küçük Tren” Adlı Eserde Hitap Ettiği Yaş Grubu Çocukların Düzeylerinin Üzerinde Olduğu Düşünülen Sözcük ve Sözcük Grupları

Sözcük ve sözcük grupları	Sayfa numarası
Tekinsiz	9
Reçine	10
Pineklemek	10
Sahra dürbünü	14
Kolaçan etmek	14
(bir şeye) Yüz tutmak	16
Zifirî karanlık	20
Zakkum	20
Dehliz	21
Trambolin	24
Sır küpü	31
Kafa patlatmak	31
Paralamak	32
Karabaş otu	32
Bana mısın dememek	34
Cezbetmek	34
Patika	34

Deve diken	38
Pisipisi otu	38
Hatmi çiçeği	40
Lokomotif	40
Travers	45
Divan	45
Mezura	48
Yelpaze	49
Nasır	49
İnce eleyip sık dokumak	50
İşe girişmek	50
İşkolik	50
Ayak diremek	53
Gün gibi geçinip gitmek	57
Ok yaydan çıkmak	57
Sol bek	64
Santrfor	64
Ikına sıkına	64
Keşkül	65
Keklik	67
Kargacık burgacık	68
Muzip	72
Tez	73
Dallanıp budaklanmak	76
Biblo	78
Hummalı	80

Taş çatlasa	88
Somun	88
(birinin) Eline su dökemez	89
Bonkör	90
Metal aksam	96
Nalbur	101
Piston bilya	101
Rezonans	101
Dönme momenti	101
Cam yünü	102
Giyotin	102
Astarlamak	102
Kama	104
Kerevit	108
Dekovil	109
Kuzine	114
Vaha	116
Kerevet	136
Mehtap	142
Gırla gitmek	142

4.3.3.7. Argo sözcük kullanımı

Eserde “dolambaç”, “deli”, “akıllım”, “palavra”, “enayi”, “palavra sıkamak”, “hasta” ve “cahil” olmak üzere birkaç argo sözcüğe rastlanmıştır. Bununla birlikte eserde geçen “tahtalıköyü boylamak”, “başına bela almak”, “boş vermek” ve “dalga geçmek” deyimleri de argo kullanımına örnek oluşturur.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Tabii çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve eserde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

Kullanılan argo sözcükler, cümle örnekleriyle birlikte aşağıda verilmiştir:

- “*Dolambaç* İlyas’a çıkmıştı adı (Ak, 2021a, s. 18).”
- “... hiçbiri bu *deliliği* yapmayı (Ak, 2021a, s. 18).”
- “Madenin asansörleri çoktan *tahtalıköyü boylamıştı* (Ak, 2021a, s. 20).”
- “... *delinin teki*, asansörün paslı halatlarına tutunarak (Ak, 2021a, s. 20).”
- “*Deli* misin? Nasıl yaparsın bunu? Paramparça olursun (Ak, 2021a, s. 21).”
- “Yere düşmüyorsun ki *akıllım* (Ak, 2021a, s. 23).”
- “*Al başına belayı* (Ak, 2021a, s. 30).”
- “*Boş ver*, pek dert etmiyorum (Ak, 2021a, s. 30).”
- “... diyerek onunla *dalga geçtiler* (Ak, 2021a, s. 43).”
- “Çocuk, Meltem’in en iyi arkadaşı, *hikâye delisi* İlyas’tan başkası değildi (Ak, 2021a, s. 43).”
- “Bu planların hepsi *palavra* mı yani (Ak, 2021a, s. 132)?”
- “Alnımda *enayi* falan yazmıyor herhalde (Ak, 2021a, s. 136).”
- “... *sıkıttığım palavralara* inanmazsın (Ak, 2021a, s. 137).”
- “*Lokomotif hastasıydı* o (Ak, 2021a, s. 40).”
- “... onun yanında *kara cahil* hissedirdi (Ak, 2021a, s. 52).”

4.3.3.8. Anlatım bozuklukları

Atasözü veya deyim yapısının bozulmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Deyim ile atasözlerinde bulunan kelimeler değiştirilerek yerine aynı anlamı verebilecek kelimeler dahi kullanılamaz ve söz dizimi de

bozulamaz. Böyle bir durum söz konusu olur ise de anlatım bozukluğuna yol açılır. Öyle ki kitapta kullanılan bazı deyimlerde bu kurala uyulmamıştır ve anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu deyimler şunlardır:

- “... çocukların *meraktan çatlayarak* kapıda onu bekleyeceğini düşünmüştü (Ak, 2021a, s. 20)...” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*merakından çatlamak*” şeklinde olmalıdır.
- “... köyün *üstüne ölü toprağı serilmiş* (Ak, 2021a, s. 46).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*üstüne ölü toprağı serpilmiş gibi*” şeklinde olmalıdır.
- “... haklılığı *su götürmezdi* (Ak, 2021a, s. 57).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*su götürür yeri olmamak*” şeklinde olmalıdır.
- “... uzunca bir *söylev çekti* (Ak, 2021a, s. 73).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*nutuk atmak (çekmek)*” şeklinde olmalıdır.
- “Münevver Hanım’ın başarısız olduğu, *gün gibi ortadaydı* (Ak, 2021a, s. 76).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*gün gibi açık*” şeklinde olmalıdır.
- “... kimse kızcağızın *derdine deva olamıyordu* (Ak, 2021a, s. 77).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*(derde) derdine derman olmak*” şeklinde olmalıdır.
- “*Eski köye yeni düzen getirmenin âlemi yoktu* (Ak, 2021a, s. 83)!” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*eski köye yeni âdet getirmek*” şeklinde olmalıdır.

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan deyimlerin bu şekilde değiştirilerek kullanılması; çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, yararlanılan deyimlerin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

- “Bugün köyümüzün tarihine bir kara gün olarak geçecek (Ak, 2021a, s. 125).” cümlesinde yer alan “bir” sözcüğü, yanlış yerde kullanılarak cümlemin anlamını bozmuştur ve anlatım bozukluğuna neden olmuştur. Bu cümlemin doğrusu, “Bugün köyümüzün tarihine kara bir gün olarak geçecek.” şeklinde olmalıdır.

4.3.3.9. Yazım yanlışları

İmla hatalarının tespitinde, TDK Güncel Türkçe Sözlük internet adresinden yararlanılmıştır. Tespit edilen imla hataları ise gruplandırılarak aşağıda aktarılmıştır.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar

Tablo 11

“Eve Giden Küçük Tren” Adlı Eserde Yer Alan Yazım Yanlışları

Sözcüğün eserde kullanımı	Sözcüğün doğru yazımı	Sayfa numarası
Tahtalı köyü boylamak	Tahtalıköyü boylamak	20
Gerisingeri	Gerisin geri	24
Kutupyıldızı	Kutup Yıldızı	29
Yerçekimi	Yer çekimi	23
Küçükdilini yutmak	Küçük dilini yutmak	38
Demiryolu	Demir yolu	38
Devediken	Deve diken	38
Suyılanı	Su yılanı	41

Anayol	Ana yol	51
Toplu iğne	Toplu iğne	69
İşbirliği	İş birliği	69
Camyünü	Cam yünü	102
El birliği	El birliği	114
Gözucuyla	Göz ucuyla	140
Günbatımı	Gün batımı	141
Yabanördeği	Yaban ördeği	141
Şehirlerarası	Şehirler arası	142

Ses olayları ile ilgili yazım yanlışları

Ünlü düşmesi ile ilgili yazım yanlışları

“Münevver Hanım içerdikleri görünce, kollarını iki yana kaldırarak derin bir ‘Oh!’ çekti (Ak, 2021a, s. 96).” cümlesinde yer alan “*içerdikleri*” sözcüğü yanlış yazılmıştır. Çünkü içeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı vb. kelimeler; ek aldıklarında, sonlarında yer alan ünlüler düşmez. O nedenle bu cümlede de sözcük; “*içerdekileri*” şeklinde değil, “*içeridekileri*” şeklinde yazılmalıdır.

Büyük harflerin kullanımı ile ilgili yazım yanlışları

Kişi isimlerinden önce ve sonra gelen ünvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ile lakaplar büyük harfle başlar (TDK, 2019a). Aşağıdaki cümlede ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Rıza *beyin* cinleri tepesindeydi (Ak, 2021a, s. 121).”

Gezegen ve yıldız isimleri büyük harfle başlar (TDK, 2019a). Fakat aşağıdaki cümlede bu kurala dikkat edilmediği görülmektedir:

- “Bak, bu Kutupyıldızı (Ak, 2021a, s. 29).”

Düzeltilme işaretinin kullanımı ile ilgili yazım yanlışları

Yazılışları aynı, anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); hal (sebze, meyve

vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz) vb. sözcükler bunlara örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Havada tekinsiz bir *hal* vardı (Ak, 2021a, s. 9).”
- “Her dediği şeye inanır *hale* gelmişti (Ak, 2021a, s. 26).”
- “Bazen onunla sohbet, biktırıcı *hal* alırdı (Ak, 2021a, s. 50).”
- “... kendi çalıp oynayan *hali* (Ak, 2021a, s. 53)...”
- “Mutfak dolaplarının ikisini evrak dolabı *haline* getirmişti (Ak, 2021a, s. 53).”
- “... *hali* haraptı (Ak, 2021a, s. 70).”
- “... içinden çıkılmaz bir *hal* aldı (Ak, 2021a, s. 76).”
- “Onu çok kısa zamanda işler *hale* getirebilirim (Ak, 2021a, s. 98).”
- “Herkes çalışmaya *dahil* olmuştu (Ak, 2021a, s. 106).”
- “Karakağan’sa sevinçten uçuyordu *adeta* (Ak, 2021a, s. 106).”
- “Rıza Bey’in karabiber ağacı *adeta* yürüyüşe çıkmıştı (Ak, 2021a, s. 125).”

Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik eki ile karışmasını önlemek amacıyla kullanılır: (Türk) askeri ve askerî (okul), (İslam) dini ve dinî (bilgiler), (fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar), (Atatürk’ün) resmi ve resmî (kuruluşlar) vb. bu kullanıma örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlede ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Her şeyden önce, maden *zifiri* karanlıktı (Ak, 2021a, s. 20).”

Dizgiden kaynaklanan yazım yanlışları

- “Toplantının yöneticisi tabii ki *Münevvver* Hanım’dı (Ak, 2021a, s. 108).”

4.4. Bebek Annem

4.4.1. Dış yapı özellikleri açısından incelenmesi

Behiç Ak'ın bu romanının ilk baskısı; Günışığı Kitaplığı tarafından 2016 yılının ocak ayında, son baskısı (14.basım) ise 2023 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise eserin 2021 yılının ağustos ayında İstanbul'da yayımlanan 11. basımı incelenmiştir.

Öyle ki kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilmektedir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok okunduğu anlamına gelmektedir. Bu kitabın baskı sayısı da eserin başarısına dair işaretlerden birisini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte çocuklara yönelik oluşturulan kitapların sayfa sayısının çocuğa göre seçilmiş olması gereklidir. Öyle ki bu eserin sayfa sayısı (164 sayfa), ortalama olarak seçilmiştir ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun niteliktedir. Bu hususta kitabın sayfa sayısının okuyucuya kolaylık sağladığı da söylenebilir.

Bunun yanı sıra bir kitapla ilk buluşma, o kitabın ismi ile gerçekleşir. Bir kütüphanede veya kırtasiyede kitap rafları gezilirken herhangi bir kitap, ilk olarak ismi ile dikkati çeker. Bu nedendir ki kitap adı tercihlerinde, kitabın adı; ilginç, dikkat çekici, merak uyandırıcı ve çocukların hayal dünyasına hitap edecek şekilde olmalıdır. Nitekim ilgili eser düşünüldüğünde eserin isminde geçen “bebek anne” ifadesi, çocuklarda merak uyandıracak ve çocuğun kitaba karşı ilgi duymasını sağlayacak niteliktedir. Bu nedenle de seçilen eser isminin doğru bir tercih olduğu söylenebilir.

4.4.1.1. Kâğıt

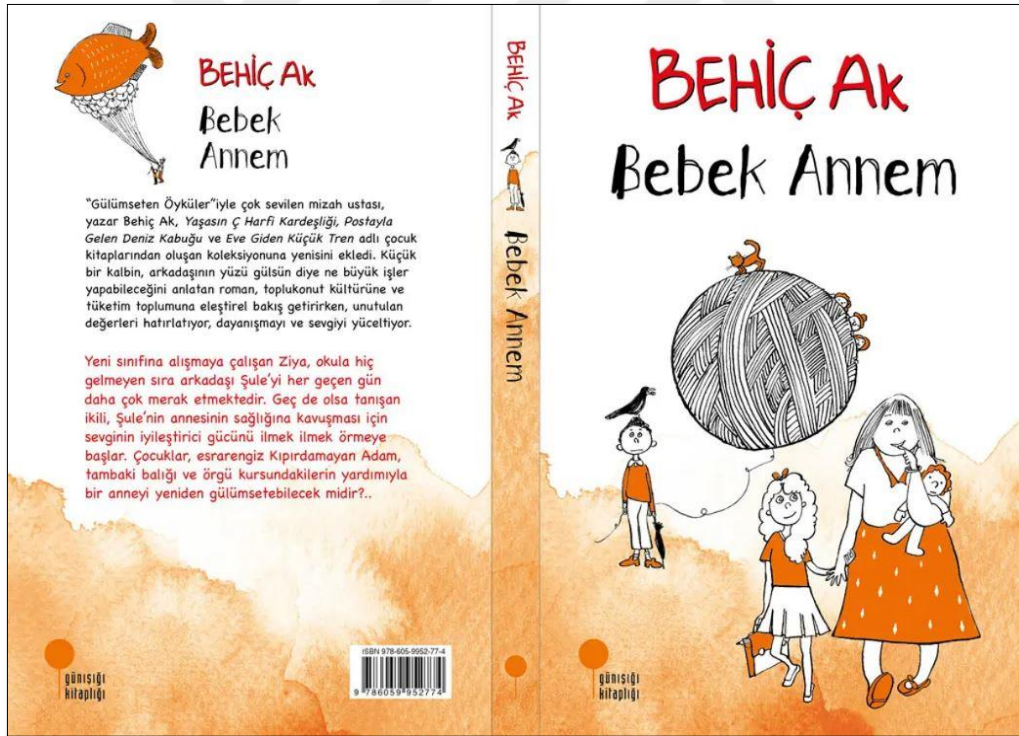
Eserde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıdın kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kitap içerisindeki yazı ve görseller de arka sayfaya yansımamıştır. Nitekim hem okuma

kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitapta, bu kâğıt türünün tercih edildiği söylenebilir.

4.4.1.2. Metin tasarımı

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde; metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Eserde yer alan resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır ve ya önceki sayfada anlatılanları somutlaştırmıştır ya da sonraki sayfada anlatılacaklara zemin oluşturmuştur.

4.4.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

Resim 17. “Bebek Annem” adlı eserin ön ve arka kapağı

Kapak

Kitapta hem yazarlık hem de resimleme görevini Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımındaki resim de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Kitap tasarımını incelendiğinde; kitabın kapağında, eserin ismine uygun olarak Şule ve “bebek anne”si verilmiştir. Sanki Şule, anne; annesi de bebek gibi elinde oyuncak bebeğiyle ve bir parmağı ağzında, kızının elinden tutup yürürken resmedilmiştir. Arkalarında ise romanın başkahramanı Ziya’nın, elinde örgü yumağının bir ucuyla, Şule ile “bebek anne”sini şaşkınlıkla izlemesi yansıtılmıştır. Dolayısıyla kapaktaki görsel, kitabın içeriğine dair çocukların merakını uyandıracak özelliktedir.

Kitabın ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Ayrıca kitabın ön kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi ile amblemine; sağ alt köşesinde ise dikey bir şekilde kitabın baskı sayısına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kitabın arka kapağı ile sırt kısmı da değerlendirilmiştir.

Kitabın arka kapağında, kitabın içerisinden “Tambaki Balıkları” bölümü ile ilgili bir görsel bulunmaktadır. Bu görselde, turuncu ile beyaz renklerin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca kitabın arka kapağında da, kitabın ön kapağında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitabın arka kapağında, kitabın içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Aynı zamanda kitabın arka kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitabın ortasına bir barkod yapıştırılmıştır.

Kitabın sırt kısmı ise turuncu ile beyaz bölümlere ayrılmıştır ve turuncu bölümde eserin ismine, başkahramanın görseline ve Güneşli Kitaplığı’nın amblemine; beyaz bölümde ise yazarın ismine yer verilmiştir.

Bununla birlikte turuncu renk kullanılarak ön ve arka kapağın iç kısımları da değerlendirilmiştir. Bu durum ise hem kitabın kalitesini arttıracak hem de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Bunların yanı sıra kitabın ne ön kapağında ne arka kapağında; kitabın hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitabın türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitap türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne kitap künyesinin yer aldığı iç sayfada değinilmiştir.

Nitekim “Bebek Annem” adlı kitabın kapak düzenlemesi genel olarak değerlendirilecek olursa ön kapaktaki görsel ve arka kapaktaki görsel ile paragraf, içerik ile uyumludur. Ayrıca metin okunduktan sonra da çocukların rahatlıkla anlayabileceği çizimler kullanıldığı görülmektedir. Öyle ki kitabın ön kapağı, arka kapağı ve sırt kısmı birlikte bir kompozisyon oluşturmuştur.

Boyut

Eserde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitap, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitabın boyutunun okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitap, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Ciltleme

Kitap, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitabın sayfaları, ön kapak ve arka kapakla beraber sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Öyle ki güçlü pres sayesinde hem sayfalar hem de kitabın kapağı tamamıyla birbirine yapışmakta ve sağlam bir bütün oluşturmaktadır. Ayrıca kitap, tutkal kuruduktan sonra belli bir esnekliğe ulaşmakta ve bu esneklik, kitabın rahatça açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Kitabın esnekliği sebebiyle de kırılma oranı azaltmakta ve kitabın kullanım ömrü uzamaktadır. Ancak bu hususta, kitap kullanılırken, kitabın sayfaları geniş bir açıda açılır ise tutkallarda kırılma olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Oluşan bu kırılmalar sebebiyle de zamanla eserin bütünlüğünün bozulma ihtimali vardır. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selef, kapağa parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanılması sebebiyle kitap, sert olmamakla beraber hafiftir ve kolay taşınabilir niteliktedir. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, birtakım olumsuzluklara da neden olabilir. Öyle ki kitap sert olmaması sebebiyle zaman içerisindeki yıpranmalara karşı dayanıksız olabilir. Sonuç olarak kitapta, kaliteli yapışkan kullanılıp doğru presleme de yapıldığı sürece dayanıklılığı iyi olan ve kısa sürede istenen sayıda basılı materyal sunan yani hem hızlı hem ekonomik olan bu ciltleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir.

4.4.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Eserde harfler, 10 punto büyüklüğünde “Garamond DT (Roman)” yazı stili kullanılarak yazılmıştır. Ve harflerin boyutu, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluk göstermektedir.

Öte yandan bazı sayfalarda çocukların dikkatini çekmek amacıyla eğik yazı karakterlerinin, değişik yazı stillerinin ve tamamen büyük harflerin kullanıldığı da görülmektedir.

Bunun yanı sıra sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıktır ve metin tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Ayrıca metin içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metin arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada resim bir sayfada olacak şekilde, sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Nitekim incelenen eser, hedef kitlesi olan 8-12 yaş ve üzerinin gelişim düzeyine uygundur.

4.4.1.5. Resimleme

Eser, 16 bölümden oluşmakta ve 164 sayfalık bu kitapta; “Şule’nin Umudu” bölümü haricindeki bütün bölümlerde resim olmak üzere toplamda 25 adet resme yer verilmiştir. Fakat 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden kitapların ¼’ünde resim olması gerekçesiyle bu kitabın görseller bakımından biraz eksik kaldığı dile getirilebilir.

Bunun yanı sıra yazarın karikatür tarzında çizdiği resimlerin; çocuğun seviyesini gözeterek şekilde açık, anlaşılır ve konuya uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca resimler, eserde anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir.

Kitabın kapağındaki resimde ve kitabın içerisindeki resimlerde de sadece turuncu rengin tercih edildiği görülmektedir. Ancak resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

Bunlara nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları psikolojik durumları yansıtmıştır. Fakat eserde yer alan bazı görseller ile metinde verilen bilgilerin tam olarak uyuşmadığı durumlar tespit edilmiştir.

Mesela sayfa 9’da; romanın başkahramanı Ziya’nın kısa boylu, kıvrıkcık saçlı bir çocuk olduğu ve elinde de kırmızı bir şemsiyesi olduğu ifade edilmiştir. Ancak sayfa 10’da yer alan görselde şemsiye; kırmızı olarak değil, siyah olarak renklendirilmiştir.

Resim 18. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 10’da yer alan görsel

Sayfa 14’te; roman kahramanlarından biri olan Fatih’ten, iri yeşil gözlü ve bukle bukle kırmızı saçları olan bir çocuk olarak bahsedilmiştir. Ancak sayfa 16’da yer alan görselde, Fatih’in saçları ve gözleri renklendirilmemiştir. Bu durum kahramanın başat özelliklerinin resme yansıtılmadığını göstermektedir.

Resim 19. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 16’da yer alan görsel

Sayfa 67’de, Şule ile ilgili olarak “Pembe çerçevesi gözlüğünü eline aldı. İri ela gözleri (Ak, 2021b, s. 67)...” şeklinde bahsedilmiştir. Ancak sayfa 66’da yer alan görselde, Şule’nin gözlüğü turuncu olarak renklendirilirken göz rengi ise renklendirilmemiştir.

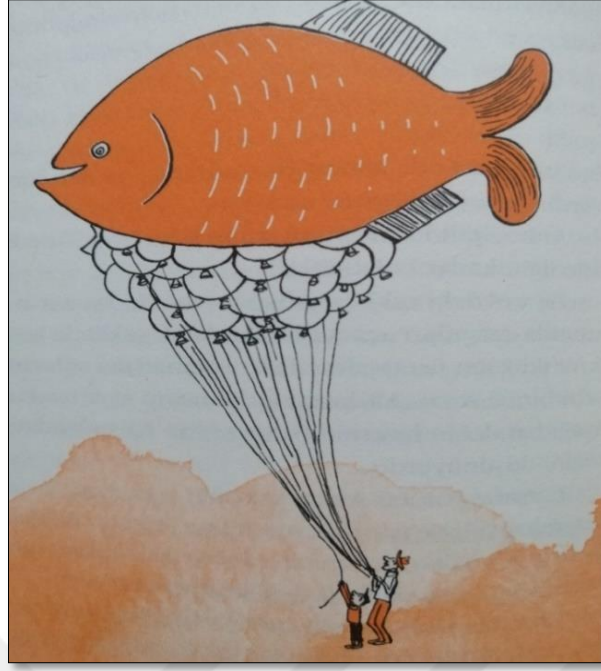
Resim 20. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 66’da yer alan görsel

Sayfa 100’de, sokak sanatçı ile ilgili olarak “Yüzünü, kıvrıkcık peruğunu, elbisesini ve ayakkabılarını soba benzeri, metalik gri bir renge boyamıştı... Gri saçlı, gri yüzlü adam (Ak, 2021b, s. 100)...” şeklinde bahsedilmiştir. Fakat sayfa 101’de yer alan görselde renklendirme yapılmamıştır. Bu durum kahramanın başat özelliklerinin resme yansıtılmadığını göstermektedir.

Resim 21. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 101’de yer alan görsel

Aynı şekilde sayfa 131’de, Ziya’nın Zerrin Hanım için çarşaflardan yaptığı tambaki balığı ile ilgili olarak “Çarşafın üstünü Amazon balığı tambakiye benzeterek siyaha çalan kahverengiye boyadı (Ak, 2021b, s. 131).” şeklinde bahsedilmiştir. Ancak sayfa 132’de yer alan görselde turuncu bir renklendirme yapılmıştır.

Resim 22. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 132’de yer alan görsel

Bunlara ek olarak sayfa 92’de yer alan görselle ilgili olarak Şule’nin elinde tahta bir asa olduğu ifade edilmiştir ancak elindeki asa turuncu renk ile renklendirilmiştir. Ayrıca Şule’nin gözlerinin yemyeşil olduğundan ve annesi Zerrin Hanım’ın ise yanaklarının pembe olduğundan bahsedilmiştir. Fakat görsele bakıldığında renklendirme yapılmadığı görülmüştür.

Yine sayfa 115’te yer alan görselle ilgili olarak Ziya’nın omuzunda mor bir pelerini ve elinde de zümrüt başlı bir asa olduğundan söz edilmiştir ancak görselde, pelerin renklendirilmemiş iken asanın başı da turuncu olarak renklendirilmiştir.

Nitekim bu durumlara sebebiyet veren şey, kitapta tek renk resimlerin kullanılmasıdır. Aslında yazar, metinde bahsettiği her bir ince detayı resimlerde yansıtmaya çalışmıştır. Ayrıca kahramanların yaşadıkları ruhsal durumları da aktarmıştır.

Örneğin sayfa 16’da yer alan görselde, Saliha’nın buyurgan tavrı ve diğer çocukların Ziya’ya merakla bakması; sayfa 23’te yer alan görselde, Ziya’nın mandolin çalarken arkadaşlarının ona hayran kalması; sayfa 35’te yer alan görselde, bir sitede yaşayan Saniye Hanım ve Abidin Bey’in mutsuzluğu; sayfa 45’te yer alan görselde, örgü kursu açan ve istediği katılımı gören Dilara Hanım’ın mutluluğu; sayfa 63’te yer alan görselde, Ziya’nın mantı hamuru açmasına arkadaşlarının hayranlık ve şaşkınlıkla bakması; sayfa 143’te yer

alan görselde, dev örgü yumağını nasıl öreceğini düşünen örgü kursu üyelerinin düşünceli hâli; sayfa 146’da yer alan görselde, Zerrin Hanım’ın dev kazağı görünce şaşkınlığı; sayfa 149’da yer alan görselde, Şule’nin sınıfa geri dönmesi sebebiyle mutlu olan Ziya olmak üzere metinde anlatılanlarla uyumlu bir şekilde resmedildiği görülmektedir.

Resim 23. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 23’te yer alan görsel

Resim 24. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 63’te yer alan görsel

Resim 25. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 142’de yer alan görsel

Resim 26. “Bebek Annem” adlı eserde sayfa 146’da yer alan görsel

Kısacası Ak’ın kaleme aldığı romanı, görsel açıdan da zenginleştirdiği dikkati çekmektedir. Öyle ki yazarın içerikte olduğu kadar çizgilerinde de özenle davrandığı görülmektedir.

4.4.2. İç yapı özellikleri açısından incelenmesi

164 sayfa olan eser, on altı bölümden oluşmaktadır. Romanın bütün bölümleri, birbirleriyle ilişkilidir. Bölümler arasındaki ilişki, kişiler ve olayların gelişimi ile sağlanır. Her bölümün başlığı da o bölümde anlatılanları özetler niteliktedir.

Romanda yer alan bölümler ise şunlardır:

- Bir Yıllığına Gelen Öğrenci
- Örgü Kursu
- Şule Diye Biri Var mı?
- Hadi, Mantı Yapalım!
- Bebek Annem
- Maskeler
- Şule'nin Evi
- Ziya'nın Görevi
- Uykucu Şehrin Kralı
- Pazar Günü Şenlik Var!
- Şule'nin Umudu
- Tambaki Balıkları
- Yün Seferberliği ve Dev Kazak
- Şule Sınıfa Dönüyor!
- Yıl Sonu
- Meşe Palamudu

4.4.2.1. Anlatıcı

Behiç Ak'ın, bu romanında “soyut anlatıcı” kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Romandaki olayları anlatan kişi, yazar veya roman kahramanlarından birisi değildir. Romandaki olayları, yazarın seçtiği birisi anlatır ancak bu kişi bilinen biri değil, soyut birisidir.

4.4.2.2. Kurgu (Kurulum)

Eserdeki olay örgüsü incelendiğinde; olayların kronolojik bir şekilde ilerlediği görülür. Öyle ki eserde, çocukların merakını ve ilgisini canlı tutacak sürekli bir hareket vardır ve sonunda umut veren olaylar dizisi sergilenir. Ayrıca eserin verdiği iletiler de değerlendirildiğinde; eserin yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserin olay örgüsü ise şu şekilde özetlenebilir:

Ziya, her sene okul değiştirmek zorunda kalan bir çocuktur. Bu sene de yeni bir okula başlar. Saniye Öğretmen, Ziya'yı arkadaşlarına tanıtır ve onu, en ön sıraya, Şule'nin yanına oturtmaya karar verdiğini söyler. Ancak sırada oturan kimse yoktur. Ziya, sıra arkadaşını çok merak eder... Okuldaki başarısını dersi iyi dinlemesine borçlu olan Ziya, bir süre sonra çok merak ettiği arkadaşını yanında hayal eder ve onunla konuşmaya başlar. Ders arasında ise herkes yeni gelen Ziya'yı tanımak için etrafına toplanır ve ona sorular sorar. Mütevazı bir kişiliğe sahip olan Ziya, kısa zamanda arkadaşları içerisinde sevilen birisi olur... Şule için ise herkes farklı bir şey söyler. Kimisi Şule'nin sarışın olduğunu, kimisi esmer olduğunu söyler. Ziya, Şule ile ilgili herkesten farklı bir şey duyar. Bir süre sonra ise sıra arkadaşının aslında hayalî biri olduğunu düşünmeye başlar...

Ziya'nın öğretmeni Saniye Hanım ve eşi Abidin Bey'in “yeni ev, yeni yaşam tarzı” sloganıyla pazarlanan “akıllı evler” ilgilerini çeker ve Saniye Hanım ve eşi Abidin Bey, şehrin dışındaki yirmi katlı apartmanların olduğu siteye taşınırlar. Ancak bir süre sonra bu sitede yaşadıklarına ve evi aldıklarına bin pişman olurlar. Âdeta “Tesadüfsevmezler Sitesi”nde yaşarlar. İki çift laf edecek kimse bulamayan Abidin Bey, çok sıkılır ve bu sebeple sitede açılacak olan örgü kursuna gitmeye karar verir. Saniye Hanım ve Abidin

Bey, örgü kursuna kayıt olurlar. Meğerse örgü kursunu açan Ziya'nın annesi Dilara Hanım'ın ta kendisidir... Örgü kursuna gelen kursiyerleri, ellerinde yeni yünlerle gören Dilara Hanım, buna gerek olmadığını ve eski kazak, hırka, atkı ve benzeri eşyaları söküp yeni şeyler öreceklerini söyler...

Ziya, babasının “kanun kaçağı” olduğuna dair yanlış anlaşılmayı ortadan kaldırmak için hafta sonuna doğru arkadaşlarının sırasına el yapımı birer davetiye bırakır ve onları “Mantı Günü”ne davet eder... Cumartesi günü öğle saatinde, çocuklar okulun bahçesinde buluşur ve hep beraber Ziya'nın evine gider. Çocuklar hep birlikte mantı yaparken kapının zili çalar. Gelen Şule'dir!.. Ziya, hayalî bir kahraman sandığı Şule'yi karşısında görünce çok şaşırır. Ziya, Şule'ye okula niçin gelmediği sorar. Şule ise tiyatrocı olduğunu ve sürekli dolaştığı için okula gelemediğini söyler. Ziya arkadaşı Şule'nin oyununu izlemek ister ama Şule; oynadığı oyunun tek kişilik olduğunu, sadece kendisinin oynadığını ve tek kişilik de seyirci yeri olduğunu söyler. Oyunun adı ise “Bebek Annem”dir...

Ziya öğretmenini, annesinin kursunda hararetle örgü örerken yakalar ve öğretmeni ile Şule hakkında konuşur. Şule, babasını çok talihsiz bir kazada kaybetmiştir. Arabada olan annesi Zerrin Hanım ise kazadan şans eseri, sıyrık bile almadan kurtulmuştur ama çok etkilenmiştir. Sonrasında ise Zerrin Hanım, yavaş yavaş düş âleminde yaşamaya başlamış, çocuklaşıp âdeta bir bebeğe dönüşmüştür. Şule anne, Zerrin Hanım ise bebek olmuştur ve Şule annesine bakmak zorunda kalmıştır... Ve Şule, annesini iyileştirmek için sadece annesinin izlediği tiyatro oyunları kurgulayarak oynamaya başlamıştır. Şule'nin herkes tarafından farklı bir şekilde anlatılmasının sebebi de budur aslında...

Şule'nin durumunu ailesine anlatan Ziya, arkadaşını yakından görmek için onun evine gider. Arkadaşı Şule'ye nasıl yardımcı olabileceğini sorar. Şule, Ziya'ya bazı sahneleri beraber hazırlayabileceklerini söyler. Şule, Ziya'ya annesinin heykel adamlardan çok etkilendiğini ve uzun zamandan beri ilk defa, bu sayede, kendisiyle iletişim kurduğunu anlatır. Ve Ziya'ya, annesi için bir günlüğüne, sokağı heykel adamlarla doldurmanın mümkün olup olmadığını sorar. Ziya ise ödüllü bir yarışma düzenlenirse bunun mümkün olabileceğini söyler. Ertesi gün yarışma hazırlıklarına başlayan Ziya, afişler çoğaltır ve bir yarışma düzenler. Yarışma günü, meydandaki heykelleri gören Zerrin Hanım çocuklar gibi koşup zıplamaya başlar.

Ancak havalar serinlemeye başlayınca Zerrin Hanım da hayallerine geri döner. Şule hâlen okula gidemez. Bir gün Ziya, arkadaşı Şule'ye uğradığında Şule, annesinin şimdi de

kendini dev zannetmeye başladığı söyler. Ve Ziya'dan tambaki balığı yapmasını ister. Ziya da eski çarşafı kullanarak büyük bir balık yapar...

Ziya, yine bir gün Şule'ye gittiğinde; Zerrin Hanım, üşüyormuş gibi zangır zangır titremeye başlar. Ancak üşümesi için hiçbir sebep yoktur. Fakat kızından ısınmak için ona bir kazak örmesini ister. Ancak bu kazak, Zerrin Hanım kendisini dev zannettiği için dev bir kazak olmalıdır. Ve Şule artık annesine, her istediğinin olamayacağını göstermek ve onu gerçeklerle yüzleştirmek ister... Ziya'nın annesi, örgü kursuna katılan arkadaşlarıyla kısa bir sürede dev bir kazak örer. Büyük kazağı giymeye çalışan Zerrin Hanım, sonunda dev olmadığını farkına varır. Bu, Şule'nin annesinin biraz iyileşmesine sebep olur. Annesi tek başına kalabilen Şule de derslere gelmeye başlar artık. Fakat okulun son günleridir.

Tatilde herkes ya akrabasına ya da yazlığına gider. Şule ile annesini de halası, Antalya'ya götürür. Çocuklar yaz sonuna doğru döndüklerinde ise Ziya'nın çoktan başka şehre gittiğini öğrenirler...

4.4.2.3. Konu

Konu, her sene şehir değiştiren başkahraman Ziya ve arkadaşı Şule etrafında gelişir. Zerrin Hanım, eşini bir kazada kaybetmiştir. Kaza esnasında arabada olan Zeerin Hanım, bu olaydan çok etkilenmiştir. Zamanla herkesle irtibatını kesmiştir, bazı ruhsal sorunlar yaşamıştır ve giderek gerçek dünyadan uzaklaşıp âdeta bir çocuk gibi hayal dünyasında yaşamaya başlamıştır. Şule de annesini evde yalnız bırakmadığı ve ona bir bebekmiş gibi baktığı için okula gidemez. Ziya, arkadaşı ile ilgili bu durumu öğrenir ve kendisi Şule'nin yerinde olsa ne yapacağını düşünür, empati kurar ve Şule'ye yardımcı olmaya çalışır. Zamanla Zerrin Hanım'da iyileşme meydana gelir. Ancak en son kendisini dev zanneden Zerrin Hanım'ı artık gerçeklerle yüzleştirmenin zamanı gelmiştir ve tüm örgü kursu üyeleri el birliğiyle dev bir kazak örerler. Zerrin Hanım da bu sayede dev olmadığını anlar. Artık evde de yalnız kalabilir ve Şule de okuluna geri döner. Ancak okulun son günleri yaklaşıyordur ve Ziya da başka şehre gidecektir...

Nitekim eserde hasta olan annesini normal hayata döndürmeye çalışan Şule'nin “anne sevgisi” ve duyarlılık gösterip, empati yaparak arkadaşına “yardım” eli uzatan Ziya'nın “arkadaş sevgisi” konu olarak işlenmiştir. Bu konuya paralel olarak “âdeta modern

hapishanelere dönüşen konutlar”, “modern hayatta insan ilişkileri”, “tüketim çılgınlığı” ve “birlik olmanın gücü” konuları da olayların akışı içinde verilmiştir.

Öyle ki seçilen konu ve konunun ekseninde işlenen alt konular, 8-12 yaş ve üzeri okurların seviyesine uygun olmakla birlikte onların ilgisini çekebilecek düzeydedir ve okurlara umut aşılarmakta, onları eleştirel düşünmeye sevk etmektedir.

4.4.2.4. Tema

Eserde işlenen ana tema, “sevgi”dir. Eserde işlenen diğer temalar ise ana tema ile ilişkili olarak “anne sevgisi, arkadaş sevgisi, yardımlaşma, sorumluluk, toplu konut ve insan ilişkileri, empati, tüketim”dir. Eğitsel temalar ise “Birey ve Toplum, Duygular, Sağlık ve Spor, Zaman ve Mekân”dır.

4.4.2.5. İleti (Ana düşünce)

Eserin ana düşüncesi, “Dayanışma ve sevginin üstesinden gelemeyeceği bir şey yoktur.” şeklinde ifade edilebilir.

4.4.2.6. Yan düşünceler

Ana düşünceye paralel olarak eserde; “kötü şeyler olunca çocukluğa geri dönme isteği, yaşanan kayıpların sağlık sorunlarına sebebiyet vermesi, dayanışma, birlik olma, kent yaşamının getirdiği yabancılık, komşuluk ilişkileri, sosyalleşme, aşırı tüketim” vb. gibi çeşitli konularda yan düşüncelere yer verilmiştir.

Eserdeki yan düşünceleri ifade eden örnek cümleler:

- Evde ders çalışılmasa bile okulda dersler iyi bir şekilde dinlenerek okul başarısı sağlanabilir.

- Bir gün çekip gideceği bilinen kişiye, mesafeli davranılmak istenir ve o kişi çok sevilmemeye çalışılır. Çünkü o kişi, ne kadar çok sevilirse gittiğinde de o kadar çok özlenir.
- Uzun yıllar aynı yerde yaşayan insanlar, başkasının penceresinden kendi penceresinin nasıl görüldüğünü bilir.
- İnsanların sadece alışık oldukları bir yeri değil; bir insanı, kediye, sokağı, evi hatta küçük bir şeyi; mesela bir toplu iğneyi bile terk etmesi korkunçtur.
- Mektup yazmazsan mektup da almazsın.
- Çekip gidenler sevilmez ve nedense hep gidenler suçludur, kalanlar ise haklıdır.
- Hem sınıfa dışarıdan gelip hem de bütün soruları bilince, insan ister istemez kendisini suçlu hisseder.
- Diğer çocuklarla arasında rekabet oluşmaması adına, yeteneği fark edilen öğrenciye çok fazla övgüler düzmekten kaçınılmalıdır.
- İnsan başarabileceği bir şeyler olduğunu görmek ister.
- Şimdi yapmaktan keyif alınan şeyler, ileride meslek olarak yapılsa belki de o kadar sevilmez.
- Şehrin dışına yapılan toplu konutlar, yeni ev ile birlikte yeni yaşam tarzı da vaad ettiği için insanların ilgisini çeker.
- “Çağımızın en önemli sorunu, güvenlik (Ak, 2021b, s. 32)!”
- Güvenlik yok ise özgürlük de yoktur, özgürlük yok ise güvenlik de yoktur!
- Toplu konutlarda, en basit ihtiyaçlarını bile gidermek için sürekli tuşlamak zorunda olan insanlar, zamanla bu durumdan sıkılırlar.
- Apartmanlardaki kat ve daire sayısı arttıkça sıcak selamlaşmalar, hâl hatır sormalar, rastlantılar ortadan kaybolmuştur ve kimse kimseyle görüşmez olmuştur.
- “Kimseyle konuşmak zorunda kalmadığım bir vaha burası (Ak, 2021b, s. 37).”
- İstemedikleri insanlarla karşılaşmamak için toplu konutlarda yaşayanlar, istedikleri ile de karşılaşamaz olurlar.
- Örgü örmek sadece kadın işi değildir, erkekler de örgü örebilir.

- “Hem kursa katılmamdaki amaç, örgü örmek değil. Sosyalleşmek (Ak, 2021b, s. 39)!”
- Yünler hiç eskimez; eski kazaklar, atkılar ya da kullanılmayan bereler değerlendirilerek şekilden şekle girer.
- Yünleri dönüştürme becerisi gösterilir ise evlerinde insanlara ömür boyu yetecek kadar yün stoku vardır.
- “Örgü bahane, muhabbet şahane (Ak, 2021b, s. 43)!”
- Konfeksiyon kıyafetler yüzünden el örgüsü ortadan kaybolmuştur.
- Tarımdaki sanayileşme yediklerimizi bozarken kıyafet endüstrisi de giydiklerimizi bozmuştur.
- Örgü örmek, fazla dikkat isteyen bir iştir; küçük hatalar, tekrar tekrar sökmeye sebep olabilir.
- Bazı toplumlarda, hayalî kahramanlar yaratmak bir ihtiyaçtır. Çünkü insanlar kendilerinin söylemeye çekindikleri şeyleri, o hayalî kahramanın ağzından aktarırlar.
- “Neredeyse hiç eşyamız yoktur. Her şehirden alınan küçük anı nesneleri dışında (Ak, 2021b, s. 55).”
- “Komşular sağ olsun (Ak, 2021b, s. 56)!”
- Aşırı güvenlik önlemlerinin alınması, o kişinin ne kadar kıymetli biri olduğunu düşündürür.
- Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. (Herkesin farklı şekillerde mantı yapması)
- Ortaya çıkan bir ürün, insanın kişiliğini yansıtır; mesela bir mantı yapmak bile herkesin kişiliğindeki farklılıkları ortaya koyar.
- İnsanın hayatında okuldan bile daha önemli olan meşguliyetleri olabilir. Örneğin, annesinin hastalığı!
- Bir karakteri sergilemek, onun ruhunu kavramaktan geçer. İfadesiz maskeler de oyuncuyu, karakteri sadece suratını kullanarak canlandırmaktan korur.
- “Daha onlar çocuk canım! İleride büyüyünce öğrenirler (Ak, 2021b, s. 82).”

- Farklı tarz eğitim anlayışı olan öğretmenlere hayranlıkla bakılsa da bu öğretmenler yine de eleştirilmekten kurtulamazlar.
- Sevdiklerimizin kaybı bizi derinden etkileyebilir ve yaşam enerjimizi yitirmemize neden olabilir.
- İnsanlar kendilerini derinden etkileyen kötü bir olay yaşadığında, sonrasında da hep kötü olaylar olacağından korkmaya başlar ve zamanla da korkutucu gerçeklerle ilişkisini kesip düş âleminde yaşamaya başlar.
- “Hayatın acılarına dayanamayıp çocukluğuna geri döndü (Ak, 2021b, s. 87).”
- İnsanın yaşadığı kayıplar ve acılar, sağlık sorunlarına sebebiyet verebilir.
- Her şeyin başı sağlıktır ve sağlıktan önemli hiçbir şey yoktur.
- Yeri geldiği zaman bizler de, onların bize baktığı gibi, büyüklerimize bebek gibi bakmalıyız.
- Gerçek hayat, hayallerdeki gibi tozpembe değildir ve zorluklarla baş edebilmenin sihirli formülleri yoktur.
- Gösteriş olsun diye yardım etmeyi isteyen insanların aslında kendileri yardıma muhtaçtır.
- Hasta ziyaretine gidilirken eli boş gidilmez.
- İnsanın yaşadıkları insanı büyütür.
- Olaylara her zaman iyi tarafından bakmak gerekir.
- “Hiç kıpırdamamak ne kadar yorucuymuş! Ben, hareket ettiğimiz için yorulduğumuzu sanıyordum. Meğerse hareket etmemek çok daha betermiş (Ak, 2021b, s. 103).”
- Akla gelen her buluşu uygulamak kolay değildir.
- “İnsanlar, beğendiği gösteriyi para vererek ödüllendirir (Ak, 2021b, s. 105).”
- “İsminin duyulmasını hak edecek herhangi bir şey de yapmamıştı (Ak, 2021b, s. 113).”
- Bir insanın annesini tekrar neşe içinde görmesi her şeye bedeldir.
- Birlikten kuvvet doğar.

- Yapabilmek ile yapmak farklı şeylerdir ve insan her zaman yapabileceği şeyi yapmayı göze alamaz çünkü yapmak bazen zordur.
- Küçük şehirlerde halk, sokak gösterilerine yıllar boyunca para vermediği için sokak sanatçıları da sürekli olarak yer değiştirmek zorunda kalırlar.
- Doğada hiçbir şey unutulmaz.

4.4.2.7. Karakter (Kahraman)

Eserdeki karakterler, kendi içinde gelişim gösteren açık (geliştirilmiş) karakterlerdir. Öyle ki eserde, kahramanların psikolojik ve sosyal özelliklerine olabildiğince güçlü tasvirlerle yer verilmiştir. Buna nazaran ise, olması gerektiği gibi, kahramanların fiziksel özelliklerine çok fazla değinilmemiştir.

Birinci dereceden kahramanlar

Ziya

- Fiziksel özellikleri: Kısa boylu, kıvrıkcık saçlı bir çocuktur. Telaşsız ama meraklı, sakin ama endişeli bir yüz ifadesi vardır.
- Sosyal özellikleri: 5. sınıf öğrencisidir. Her yıl başka okulda okur. Arkasında özlediği insanları bırakarak yaşar. Çanta taşımaz; yanında yalnızca kalın kapaklı defter ve kurşun kalem bulundurur, hiç kitabı yoktur. Öğretmenin sorduğu soruları bildiğinden emin olduğu hâlde, dışarıdan geldiği için söz hakkı almak istemez. Her yerde kamera olduğu için şemsiyesiyle zikzak çizerek yollarda yürür. Sıra arkadaşı Şule'nin becerileri ile övünür; onun gözüne girmek ister ve annesinin iyileşmesi için ona yardımcı olmaya çalışır. Arkadaşları tarafından da sevilir.
- Psikolojik özellikleri: Düşünceli ve başkasının alanlarına karşı saygılıdır, kendi kişisel alanını bilir. Okuldaki başarısını dersi iyi dinlemesine borçludur. Yardımseverdir. Hayal kurmayı seven bir çocuktur. Sakin, gösterişsiz ve mütevazı biridir. Hayallerinin aksine, gerçek hayatta alttan alır. Aklına koyduğu her şeyi yapabilen birisidir. Resim yapma konusunda yetenekli olduğu gibi mandolin de çalar. Müzik ve resim yapmaktan çok keyif alır. Hamur açmada da el becerisi vardır.

Şule

- Fiziksel özellikleri: Normal boylu ve beyaz tenlidir. Çilleri vardır. Siyah bukleli saçlıdır. İri ela gözlüdür.
- Sosyal özellikleri: Ziya'nın sıra arkadaşıdır. Ancak okula gelemmez çünkü annesi hastadır ve onunla ilgilenmek zorundadır. Annesine, annelik yapar. Tiyatro oyuncusudur; annesi için tek kişilik tiyatro sergiler. Bazen çok konuştuğu doğrudur ancak çoğunlukla suskundur.
- Psikolojik özellikleri: Leb demeden leblebiyi anlar. Tiyatroda yeteneklidir. Yaratıcıdır. Mantı yapma konusunda beceriklidir. Akli başında bir kızdır.

İkinci dereceden kahramanlar

Dilara Hanım

- Fiziksel özellikleri: Kısa boylu ve tombuldur.
- Sosyal özellikleri: Ziya'nın annesidir. Örgü kursu açar; buradaki eğitimin amaçlarından biri de eskileri değerlendirmektir. Binlerce örgü biçimi bilir. Eli inanılmaz derecede hızlıdır. Her şeyi dönüştürebilen bir sihirbaz gibidir.
- Psikolojik özellikleri: Çok tatlı, neşeli bir insandır. Kabına sığmaz. Misafirperverdir. Örgü örmeye bayılır. Çok beceriklidir, her işi hemen yapabilir. Her işin altından kalkabilir. Sabırlı bir kadındır.

Seyfi Bey

- Fiziksel özellikleri: İncecik, uzun boyludur.
- Sosyal özellikleri: Ziya'nın babasıdır. Sokak sanatçısıdır. Şehrin meydanında kıpırdamadan duran Heykel Adam kendisidir. Öz geçmişi yaptıklarından değil de yapamadıklarından oluşur. Topluma pek karışmayan, utangaç bir insandır. Yerinde de duramaz, gezgin ruhludur. Konuşmayı becerir ise hoşsohbet bir insandır. Genellikle suskundur ve köşesinde oturur. Ancak konuşunca ise âdeta ağzından bal damlar ve sohbetine doyum olmaz. İyi yemek yapar ve eşini mutfakta yalnız bırakmaz.
- Psikolojik özellikleri: Yanlış anlaşılmalara onu çok eğlendirir. Şemsiyeyi seyahat özgürlüğünü korumak için kullanır; kameralarla karşılaştığında şemsiyesini açıp yüzünü gizler. Farklı durumları normal karşılar. Oyuncaklı işlere bayılır.

Zerrin Hanım

- Fiziksel özellikleri: Üstünde karpuz kollu, dantel yakalı, beyaz bir entari vardır. Yanaklarına hafif bir pembelik oturmuştur.
- Sosyal özellikleri: Şule'nin annesidir. Eşini talihsiz bir kazada kaybettikten sonra kızıyla bir başına kalır. Bütün ilgisini kızına yöneltir. Ancak zamanla kabuğuna çekilir ve onunla konuşmak imkânsız hâle gelir. Kendi sorunları ile o kadar ilgilenir ki insanları algılamaz artık. Bir süre sonra da ortadan kaybolur ve evden dışarı çıkmaz.
- Psikolojik özellikleri: Eşini çok sever. Kazadan sonra eski neşesini yitirir ve büyük bir çöküntü içine girer; yaşam enerjisini kaybeder. Bazı ruhsal sorunlar yaşar; gerçeklerden uzaklaşır ve düş âleminde yaşamaya başlar. Kaygıları artar ve hep kötü şeyler olacağından korkar. Gerçeklerle ilişkisini keser ve tamamen kendi uydurduğu rüyaların içine hapsolür. Sonunda da hayatın acılarına dayanamayıp çocukluğuna geri döner ve âdeta küçücük bir çocuğa hatta bir bebeğe dönüşür. Tek isteği oyun oynamaktır.

Saniye Hanım

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Ziya'nın öğretmenidir. Eşi Abidin Bey ile ellerinde avuçlarında ne varsa ortaya koyup site içindeki yirmi katlı apartmanların birinden daire alırlar. Yeni ev ile birlikte yaşam tarzlarını da değiştirmeyi amaçlamışlardır.
- Psikolojik özellikleri: Sitede yaşadıkça evi aldıklarına bin pişman olurlar. Ancak eşine göre bu ev, kendisine ilaç gibi gelmiştir. Çünkü sınıfta sürekli konuşmak zorundadır ve bu site onun için kimseyle konuşmak zorunda kalmadığı bir vahadır âdeta. Yine de eşini anlamaya çalışır ve onunla birlikte sosyalleşmek için örgü kursuna kaydolur.

Abidin Bey

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Saniye Öğretmen'in eşidir. Eşi ile ellerinde avuçlarında ne varsa ortaya koyup site içindeki yirmi katlı apartmanların birinden daire alırlar. Yeni ev ile birlikte yaşam tarzlarını da değiştirmeyi amaçlamışlardır. Abidin Bey, küçük

şirketlerin muhasebesini evde tutar ve sürekli bilgisayarın başında çalışmak zorundadır. Hesaplardan sıkıldığı zaman ise kendini dışarıya atıp komşu ziyaretlerine gitmeyi ya da kahvede arkadaşlarıyla çene çalmayı alışkanlık hâline getirmiştir. Ama yeni evde bunu yapması olanaksızdır. Sosyal hayattan tamamen kopar. Kimsenin yüzünü görüp de iki çift laf edemez. Sosyalleşmek için ise örgü kursuna yazılmakta çareyi bulur.

- Psikolojik özellikleri: Sitede yaşadıkça evi aldıklarına bin pişman olurlar. Site hayatı, ona hiç iyi gelmez. Yaşadıkları siteden çok sıkılır. Kendisini evde değil; bankanın kasa dairesinde, çalınacak mücevher gibi hissederek. Başkaları görecekti diye burnunu bile karıştıramaz.

Üçüncü dereceden kahramanlar

- Fatih: Ziya'nın sınıf arkadaşıdır. İri yeşil gözlüdür ve kırmızı saçları bukle bukle. Açık sözlüdür.
- Saliha: Ziya'nın sınıf arkadaşıdır. Meraklıdır. Yapışkan bir ısrarcılığı vardır. Dedektif gibi gözlem yapar. Sınıfta müziğe ve resme karşı en az yeteneği olan öğrencidir. Ziya'yı deli gibi kıskanır.
- Zeynep: Ziya'nın sınıf arkadaşıdır. Şule'nin ise en eski arkadaşıdır. Bütün kitap ve defterlerini sırt çantasında taşır. Daima meşguldür; ders aralarında bile kafasını kaşıyacak vakti yoktur. Kişilik çözümlemelerine bayılır.

Diğer kahramanlar

- Nihal Hanım: Okulun müzik öğretmenidir.
- Songül Hanım: Drama öğretmenidir. Şule'nin tiyatroya olan yeteneğini keşfeder.
- Eylül Hanım: Şule'nin yan komşusudur.
- Emekli Albay Sabit Bey: Örgü kursunun üyelerindendir.
- Sokak sanatçısı (heykel adam), terzi, sitenin kapı bekçisi ve eşi, Şule'nin halası

4.4.2.8. Mekân (Çevre)

Dış mekân

Eserde dış mekân olarak okul, sınıf, site, tuğla fabrikası, sokak ve şehir merkezi (meydan) geçer. Ayrıca Samsun, Malatya, İstanbul ve Antalya olmak üzere eserde farklı yer adlarının geçtiği de görülmektedir.

Fakat eserde geçen bu dış mekânlarla ilgili olarak ayrıntılı bilgi verilmemiştir.

Tuğla fabrikası ile alakalı olarak sitenin yanında terk edilmiş; beş metre yüksekliğinde tavanı bulunan eski bir bina olduğu ifade edilmiştir.

Bunun yanı sıra ise Ziya ve ailesi ile Saniye Öğretmen ve eşinin dairelerinin olduğu site hakkında ayrıntılı bilgilere yer verildiği görülmektedir. Öyle ki bu sitenin özellikleri şu şekildedir:

“Yeni ev, yeni yaşam tarzı” sloganıyla pazarlanan “akıllı evler”; şehrin hemen dışında, yirmi katlı apartmanlar şeklinde, sitenin içerisinde yer alır. İlk bakışta sevimsiz gözükse de bu apartmanlar, her şeyden önce, son derece güvenlidir. Kapıda bilgisayarlı bir bekçi kulübesi vardır ve içindeki bekçi, gireni çıkanı denetler. Site; adım başı kameralarla donatılmış, yüksek duvarlarla çevrilidir. Duvarların üstüne, elektrik verilmiş dikenli teller yerleştirilmiştir. Daire kapıları da, banka kapıları gibi, kalın çelikten yapılmıştır ve her kapıya en az iki kamera yerleştirilmiştir. Bu sitede, şehirdeki yaşamdan farklı olarak, insanlar zamanını nasıl kullanacağına, kiminle ve ne zaman konuşacağına kendileri karar verecektir. Evlerde bulunan bilgisayarlar sayesinde, site hizmetlerinden randevulu olarak faydalanabilecekler ve istemedikleri insanlarla karşılaşmayacaklardır. Bu sayede sitenin küçük olan spor salonu bile önceden randevu alınıp, iki üç kişi kullanınca kocaman bir spor salonuna dönüşür. Ayrıca açık havada spor yapmak isteyenler için de sitenin bahçesinde 988 metre, 23 santimetrelik bir yürüme parkuru vardır. Daireler ise ev sakinleri, uzun kış günlerinde çabucak ısınsın diye ufak yapılmıştır. Bu sebeple de salonda fazla misafir ağırlamak çok zordur. Çöpleri dışarı çıkarmak gibi bir sorun da yoktur. Bunun için mutfaktaki çöp bacalarını kullanmak yeterlidir. Ancak yirmi katlı apartmanda kırk iki daire vardır ve kimse kimseyle görüşmez. Yakın çevrede bakkal ve market benzeri bir şey de yoktur. Ekmek, peynir almak için bile beş yüz metre ilerideki alışveriş merkezine gitmek gerekir.

İç mekân

Eserde iç mekân olarak Ziya ve ailesinin, Şule ve annesinin, Saniye Öğretmen ve eşi Abidin Bey'in evi geçer.

Şule'nin oturduğu apartman, okulun hemen arkasındaki meydana açılan sokaklardan birindedir.

Ziya ve ailesinin evi ise merkezden az uzaktaki toplu konutlardadır. İkinci kattaki dairelerin birinde yaşarlar. Salonda koltuk, yuvarlak bir masa ve üç sandalye vardır. Evlerinde her sene şehirden şehre taşındıkları için çok fazla eşya yoktur. Yani yaşam tarzları evlerini de etkilemiştir.

Saniye Hanım ile Abidin Bey'in evi de toplu konutlardadır. Onuncu kattaki küçük bir dairede yaşarlar. İlk günler medeniyete kavuştuklarını düşünürlerken şimdilerde ise bu evde yaşamaktan çok sıkılırlar çünkü iki insan yüzü görüp sohbet edemezler. Abidin Bey, evlerini bankanın kasa dairesine benzetir ve kendisini de çalınacak bir mücevher gibi hisseder. Her taraf kameralarla doludur ve burası âdeta yüksek güvenli bir hapishanedir. En basit ihtiyaçlarını giderebilmek için dahi sürekli tuşlamaktan sıkılmıştır.

4.4.2.9. Zaman

Eserin yazıldığı (yayımlandığı) tarih

Eserin ilk baskısı 2016 yılının ocak ayında yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise 2021 yılının ağustos ayında yayımlanan baskısı incelenmiştir. Eserin son baskısı ise 2023 yılında yapılmıştır.

Olayların geçtiği tarihi gerçek zaman

Eserdeki olaylar günümüz dünyasında yaşanmıştır.

İç zaman

Eserde geçen olayların yaklaşık bir sene gibi bir süreyi kapsadığı söylenebilir.

4.4.2.10. Değerler

İncelenen eserde yer alan değerler ve bu değerleri ifade eden örnek cümleler aşağıda verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilir. Nitekim eseri okurken bu değerlerin bilincine varan çocuk, kendi yaşamında da bu bilinçle hareket etmeye özen gösterecektir.

Gurur duyma

- “Biliyor musunuz, dedem ilkokulda, Ziya Bey ile aynı sınıfta okumuş!” diyeceklerdi. “Ne büyük gurur düşünsenize (Ak, 2021b, s. 12).”
- “Ziya’nın nedense koltukları kabarmıştı. Böbürlenerek ‘Şule, benim sıra arkadaşım.’ dedi annesine (Ak, 2021b, s. 69).”
- “Songül Öğretmen, böyle yetenekli bir oyuncuyu keşfetmekten dolayı çok gururlanmıştı (Ak, 2021b, s. 83).”

Sanatsallık

- “Önce, ‘Siyah Orfe’ adlı eseri, sonra da ‘Baba ve Pireus Çocukları’ adlı filmlerin müziğini hatasız çalmıştı. Değme müzisyene taş çıkartacak yetenekte olduğu kesindi (Ak, 2021b, s. 22).”
- “Binlerce örgü biçimi biliyordu. Ayrıca eli inanılmaz derece hızlıydı... Her şeyi dönüştürebilen bir sihirbaz gibiydi (Ak, 2021b, s. 44).”
- “Ziya elindeki hamuru becerikli el hareketleriyle gül yapraklarına dönüştürdü. Kısa sürede yaprakları yapıştırarak hamurdan küçük bir gül heykelciği yapıverdi (Ak, 2021b, s. 64).”
- “Hangi kişiyi canlandırırsa yüzüne taktığı beyaz maske zamanla onun yüzüne dönüşüyordu. Hatta çıkardığında bile maske üzerindeki bu etki sürüyordu. (Ak, 2021b, s. 82).”
- “... Şule kılıktan kılığa girebilen bir dâhiydi (Ak, 2021b, s. 83).”

Umut

- “Şule bir süredir aramızda değil. Ama gelecek. Bugün değilse yarın, yarın değilse öbür gün, öbür gün değilse daha sonraki gün... Ama mutlaka gelecek (Ak, 2021b, s. 11)! ”

Mütevazı olma (alçak gönüllülük)

- “Bütün bu şişinmelerine rağmen, alçakgönüllü olmayı da elden bırakmadı (Ak, 2021b, s. 12).”
- “... kendini kanıtlamaya çalışmıyor, kafa ütülemiyor, basmakalıp laflar etmiyor, bildiği konularda söz almak için ısrarcı davranmıyordu (Ak, 2021b, s. 19).”
- “Ziya bunu böbürlenme konusu yapmadı. Kendini fazla öne de çıkarmadı, naza da çekmedi (Ak, 2021b, s. 24).”

Adil olma

- “Defterini, kalemmini, kendi sınırları dışına taşırmamaya çalışarak masanın üstüne yerleştirdi (Ak, 2021b, s. 11).”
- “... diğer çocuklarla arasında rekabet oluşmasını istemiyordu. Bu yüzden resimlerine övgüler düzmekten kaçınıyordu (Ak, 2021b, s. 22).”

Sevgi

- “Kendini bana çok sevdirmiş o zaman... Çekip gittiğinde seni özlemek istemiyorum (Ak, 2021b, s. 14).”
- “Arkamda özlediğim insanlar bırakarak yaşıyorum (Ak, 2021b, s. 15).”
- “... çok uzun zamandır annesini bu kadar sevinçli görmemişti. Bu her şeye değerdi (Ak, 2021b, s. 122).”
- “Sanırım, bu enerjiyi sıra arkadaşımın yokluğu veriyor (Ak, 2021b, s. 145).”

Dürüstlük

- “Fatih açıksözlüydü: Seninle ilgili dedikoduları duydun mu?.. Eve her gün başka bir yoldan gidiyormuşsun... Bu yüzden çocuklar, babanın kanun kaçağı olduğunu bile düşünmüşler (Ak, 2021b, s. 50).”

Modern toplum eleştirisi

- “Özgür insan, istediği zaman istediği insanla görüşür. Oysa şehirde öyle mi? Herkes üst üste yaşıyor, istemediğiniz insanlarla çarşıda pazarda sürekli karşılaşıyorsunuz. Bu sitede ise zamanınızı nasıl kullanacağınıza, kiminle ve ne zaman konuşacağınıza siz karar vereceksiniz (Ak, 2021b, s. 33)!”
- “Buradan çok sıkılıyorum. Burası ev falan değil, bankanın kasa dairesi gibi. Kendimi, çalınacak mücevher gibi hissetmeye başladım. Her taraf kameralarla dolu! Her hareketimiz izleniyor. Başkaları görecektir diye burnumu bile karıştırıyorum... Bildiğim tek şey var: Burası yüksek güvenli bir hapisane (Ak, 2021b, s. 34-36)!”
- “Yirmi iki katlı apartmanda, kırk iki tane daire vardı ve kimse kimseyle görüşmüyordu... Sıcak selamlaşmalar, hâl hatır sormalar, rastlantılar, aniden ortadan kalkmıştı (Ak, 2021b, s. 36).”
- “İnsanlar konuşmaya konuşmaya, ses telleri birbirine yapışmış (Ak, 2021b, s. 37)!”
- “İstemediğim insanlarla karşılaşmayacağım diye istediklerimle de karşılaşamaz oldum (Ak, 2021b, s. 37)!”
- “Kursiyerlerin çoğu, ‘Örgü bahane, muhabbet şahane!’ diyerek bu kursa yazılmıştı. Çoğunun amacı, örgü öğrenmek falan değildi. Tanışmak; ortak gezi programları, çay partileri yapmak, oyun turnuvaları düzenlemek, kitap alıp vermek, çene çalıp muhabbet etmekti (Ak, 2021b, s. 43).”
- “Şemsiyemizi seyahat etme özgürlüğümüzü korumak için kullanıyoruz. Farkında değil misiniz, şehrin ve bu sitenin her yerine kameralar yerleştirilmiş. Çıldırıcı bir şey! Kameralarla karşılaştığımda şemsiyemi açıp yüzümü gizliyorum. Kimsenin benim her an nerede olduğumu gözetlemeye hakkı yok! Bu, insan haklarına aykırı (Ak, 2021b, s. 75-76)!”

Dayanışma (yardımlaşma)

- “Bu kızcağız, kendi başına böyle bir durumla başa çıkamaz. Ona yardım etmeliyiz (Ak, 2021b, s. 89).”
- “Afişleri asmak için iyi bir ekibe ihtiyaç vardı... Küçük bir toplantı yapıp asılacak yerlere karar verdiler ve afişleri aralarında bölüştüler (Ak, 2021b, s. 118).”

- “... komşularıyla iş birliği yapmıştı (Ak, 2021b, s. 119).”
- “... Dilara Hanım’ın yardımıyla birbirine dikti (Ak, 2021b, s. 131).”
- “... seferberlik ilan etmeyi önerdi. İsmini de koydu: Yün Seferberliği (Ak, 2021b, s. 141)!”
- “Herkes kazağın bir parçasını örebilir. Sonra o parçaları kolaylıkla birleştirebiliriz (Ak, 2021b, s. 142).”
- “Bence annem, senin yardımların sayesinde iyileşiyor (Ak, 2021b, s. 150).”

Komşuluk ilişkileri

- “... kendini dışarıya atıp komşu ziyaretlerine gitmeyi ya da kahvede arkadaşlarıyla çene çalmayı alışkanlık hâline getirmişti (Ak, 2021b, s. 37-38).”
- “Komşular sağ olsun (Ak, 2021b, s. 56).”
- “Tam, ‘Nasıl oturacağız?’ diye düşünürken komşular imdada yetişti (Ak, 2021b, s. 60).”
- “Çay bardaklarının hepsi farklıydı. Belli ki onları da komşular getirmişti (Ak, 2021b, s. 60).”

Misafirperverlik

- “... kırk yıllık dostlarıymış gibi büyük bir sevgiyle karşıladı (Ak, 2021b, s. 40-41).”
- “Biz böyle büyük yemeklere çok alışığızdır (Ak, 2021b, s. 51).”
- “Halı kullanmadığımız için yere çıplak ayakla basmanızı istemedim (Ak, 2021b, s. 59).”

Sorumluluk

- “... sorumluluğunu aldığı işleri, doğru dürüst yapamayacağından korkuyordu (Ak, 2021b, s. 110).”
- “Yaşlı bir kadına yardım etmek için sorumluluklar yüklendin (Ak, 2021b, s. 113).”
- “Başaramayacağı sorumlulukları mı yüklenmişti (Ak, 2021b, s. 117)?”

Tüketim toplumu (geri dönüşüm, eskileri değerlendirme)

- “Korkmayın, evinizde size ömür boyu yetecek yün stoku var. Siz yeter ki onları dönüştürme becerisi gösterin!.. Güve yeniği var diye rengini çok sevdiğimiz kazağı çöpe atmayacağız. Ya da rengini beğenmediğimiz atkıdan soğumayacağız. Yünün boyanabileceğini öğreneceğiz. Onları üşenmeden sökerek, tekrar örerek, boyayarak hayata kazandıracağız (Ak, 2021b, s. 41-43).”
- “... çoraplardan atkılar, atkılardan bereler, kazaklardan eldivenler üretiyordu (Ak, 2021b, s. 44).”
- “Meğer kıyafet endüstrisi de giydiklerimizi bozmuş (Ak, 2021b, s. 44).”

Fedakârlık

- “Düşünsene, üç sene önce Şule’yi elinden tutup okula getiren Zerrin Hanım’ı, şimdi kızı Şule elinden tutup dışarı çıkarıyor. Annesine yemek yapıyor; yapmakla kalmayıp, küçük masallar anlatarak ona yemeğini yediriyor. Annesi bildiği her şeyi unuttuğundan, ona okuma yazma öğretmeye de çalışıyor. Kısacası, annesine annelik yapıyor. Roller aniden değişti: Şule anne oldu, Zerrin Hanım ise bebek... ‘Şule bu yüzden mi okula gelemiyor?’ ‘Evet.’ Zerrin Hanım’a bakmak zorunda çünkü başka kimseleri yok (Ak, 2021b, s. 87).”

Teknoloji kullanımı

- “... herkesin elinde, fotoğraf da çeken irili ufaklı cep telefonları var (Ak, 2021b, s. 107).”
- “Balığın internette yüzlerce resminin olması işini kolaylaştırmıştı (Ak, 2021b, s. 131).”
- “İnternette hepsi yazıyor (Ak, 2021b, s. 161).”

Çevrenin (doğanın) korunması

- “Hayat, böyle olsa ne iyi olur. Otomobillerden uçak, uçaklardan çamaşır makinesi, diş fırçalarından deniz gözlüğü, sandalyelerden kapı kulpu, kiremitlerden saksı yapılırsa... İnsanlar hem hiç çöp biriktirmez hem de etrafa zarar verip durmazdı (Ak, 2021b, s. 46).”
- “Çöplerin hepsini bir çizgi hâlinde, yere dökmeyi becermişti. Sonra geri dönüp dökülenleri tek tek toplamak zorunda kaldığını hatırladı (Ak, 2021b, s. 94).”

4.4.3. Dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmesi

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak onlara zengin bir dil ortamı yaratan; onların söz dağarcığını, dil bilincini ve hassasiyetini geliştiren araçlardır (Sever, 2019b). Bu bakımdan ilgili eser, dil ve anlatım özellikleri açısından da incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

4.4.3.1. Atasözleri

Eserde oldukça fazla deyme yer verilmesinin yanı sıra eserde, atasözü tespiti yapılamamıştır.

4.4.3.2. Deyimler

Deyimler, çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir. Öyle ki 164 sayfadan oluşan bu eserde de deyimlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Eserde, toplamda 142 tane farklı deyim tespit edilmiştir ve bu deyimlerden bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. Deyimler sayesinde ise anlatıma akıcılık ve canlılık kazandırılmıştır.

İncelenen eserde geçen deyimler, aşağıda Tablo 12’de sayfa numaraları ile birlikte aktarılmıştır. Deyimlerin tespitinde ise TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınmıştır.

Tablo 12

“Bebek Annem” Adlı Eserde Yer Alan Deyimler

Deyim	Sayfa numarası
Hata etmek (eylemek, işlemek)	11

İçi burkulmak	11
Göz göze gelmek	11
Üzerine vazife olmamak	12
Hayal kurmak	13
Hayran olmak (kalmak)	14
Hoş geldiniz	14
Çekip gitmek	14
Gözünü (gözlerini) (bir şeye) dikmek	17
Utancından yerin dibine girmek	17
Kestirip atmak	18
İç geçirmek	18
Haber almak	18
Tepeden tırnağa süzmek	18
Suspus olmak	18
Nefes almak	18
Suyuna gitmek	18
İtişip kakışmak	19
Kafa (kafasını) ütölemek	19
Dikkat etmek	19
Parmak kaldırmak	19
Gözüne çarpmak	19
İstifini bozmamak	20
Söz birliği etmek	20
Göz göze gelmek	20
Aldırış etmemek	21
İcat etmek	21

Fark etmek	21
Kalıbını basmak	21
Göz ucuyla süzmek	22
(birine veya bir şeye) Taş çıkarmak (çıkartmak)	22
Öne çıkmak	24
Kendini naza çekmek	24
(bir durumu) Açığa vurmak	24
Telaşa düşmek	24
Alttan almak	25
Pas tutmak	25
Zikzak yapmak	28
Deli gibi	29
İçine kurt düşmek	29
Kulak misafiri olmak	29
Elinde avucunda nesi varsa	31
Ortaya koymak	31
İlgi çekmek (uyandırmak)	31
Çağ dışı olmak (kalmak)	32
Tur atmak	34
Bin pişman olmak	34
Ortadan kalkmak	36
İlaç gibi gelmek	37
Bağırıp çağırmak	37
Çene çalmak	37
Dolap beygiri gibi dönüp durmak (dolaşmak)	38
Anlam vermek	38

(birine) Hak vermek	38
Küçük dilini yutmak	39
Can atmak	40
(bir şeye) Doyum olmamak	43
Ağzından bal damlamak (akmak)	43
Büyük laf etmek	44
Dolup taşmak	51
Kafası karışmak	52
Burnundan (fitil fitil) gelmek	53
Davet etmek	57
Kabına sığmamak	58
Dayayıp döşemek	60
Hâl hatır (hâlini hatrını) sormak	60
Kaşla göz arasında	60
(birini) Telaş almak	61
Kara kara düşünmek	64
Akıl etmek	64
Leb demeden leblebiyi anlamak	68
Kılıktan kılığa girmek	68
Koltukları kabarmak	69
Yanıp tutuşmak	71
(birinin) Gözüne girmek	71
İçinden gelmek	72
Sorguya çekmek	72
İletişim kurmak	73
Gözlerini fal taşı gibi açmak	74

El çırpmaq	75
Ardı arası kesilmemek	76
(bir şeyden) Söz etmek	78
(bir şey birinin) Boyunu aşmaq	80
Ağız açık kalmak	83
Geri durmaq	84
(biri veya bir şey) Ortadan kaybolmaq	85
İlişğini kesmek	85
Baş etmek	85
(bir şeyle) Başa çıkmak	87
İşe yaramak	87
İç i sıkılmak	88
Hafife almak	89
Güçlük çekmek	90
Buyur etmek	91
Vakit kazanmak	91
Karşısına dikilmek	91
Bir çuval inciri berbat etmek	93
İş in üstesinden gelmek	93
İş çıkarmak	94
Pürdikkat kesilmek	96
Farkına varmak	98
İş in iç inden çıkamamak	100
Foyasını meydana (ortaya) çıkarmak	100
İstifini bozmamak	102
Pır pır etmek	103

Yol bulmak	104
İçini kurt yemek (kemirmek)	106
Fotoğraf çekmek	107
Gözüne kestirmek	107
Pestil gibi	110
İzbandut gibi	111
Uykuya dalmak	111
Köşesine çekilmek	111
Hak etmek	113
Kızarıp bozarmak	113
Beyninden vurulmuşu dönmek	114
Bir eli yağda bir eli balda (olmak)	116
Laf anlatmak	116
İş başa düşmek	116
Kolları sıvamak	116
Kan ter içinde	117
Devreye sokmak	118
İçinden geçirmek	119
Gözden kaybolmak	122
(birinin) Eline su dökemez	123
Hayal kırıklığına uğramak	127
Bozuntuya vermemek	127
(birinin) Etrafında dört dönmek (pervane olmak)	128
Altüst olmak	134
Zangır zangır titremek	137
Karar vermek	144

İçine sinmek	145
Göze almak	145
Heyecana kapılmak	147
(bir şeyi) Aklına koymak	147
Gözlerine inanmamak	148
Zaman almak	150
Gözleri yaşarmak	150
Tadını çıkarmak	150
Damdan düşer gibi	151
Yerinde yeller esmek	161
Başa çıkmak	163

4.4.3.3. İkilemeler

Eserde 69 tane farklı ikileme örneği tespit edilmiştir ve bu ikilemelerin bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. İkilemeler; aynı kelimelerin tekrarı, yakın veya eş anlamlı kelimelerin tekrarı, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerin tekrarı, her ikisi de anlamsız kelimelerin tekrarı ve yansıma kelimelerin tekrarı ile oluşan ikilemeler şeklinde gruplandırılarak aşağıda Tablo 13'te verilmiştir. En çok kullanılan ikileme grubu, aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşan ikilemelerdir. İkilemeler sayesinde ise anlatıma zenginlik ve canlılık katılmıştır.

Tablo 13

“Bebek Annem” Adlı Eserde Yer Alan İkilemeler

Oluşumlarına göre ikilemeler

Aynı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Sakin sakın (s.9), kendi kendine (s.14), bukle bukle (s.14), basa basa (s.18), uzun uzun (s.19), yavaş yavaş (s.19), göz göze (s.20), bilgiç bilgiç (s.25), kocaman kocaman (s.25), üst üste (s.33), tamı tamına (s.38), şaşkın şaşkın (s.40), şekilden şekle (s.41), tekrar tekrar (s.47), tek tek (s.52), fitil fitil (s.53), bayıla bayıla (s.58), fıldır fıldır (s.58), becerikli becerikli (s.61), tatlı tatlı (s.62), sıkı sıkı (s.62), kara kara (s.64), aptal aptal (s.71), derin derin (s.72), hayran hayran (s.62), mutlu mutlu (s.76), nefes nefese (s.91), ardı ardına (s.91), pırıl pırıl (s.94), türlü türlü (s.96), zaman zaman (s.98), çıkara çıkara (s.103), pır pır (s.103), bilmiş bilmiş (s.104), iddialı iddialı (s.108), korka korka (s.114), zıp zıp (s.122), ıslıl ıslıl (s.126), üzgün üzgün (s.127), baş başa (s.133), çığlık çığlığa (s.134), boş boş (s.137), dik dik (s.137), evet evet (s.155), parça parça (s.144), sık sık (s.155)

Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Feryat figan (s.34), utana sıkıla (s.59), tıka basa (s.60), kaş göz (s.79), üst baş (s.94), doğru dürüst (s.110), sebze meyve (s.111), elini kolunu (s.112), orada burada (s.114), boylu boyunca (s.144)

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler

Kadın erkek (s.47), genç yaşlı (s.47), sağa sola (s.94), irili ufaklı (s.107)

Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Zar zor (s.43), çoluk çocuk (s.47), yırtık pırtık (s.110)

Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Apar topar (s.22), sıkış tepiş (s.41), tıklım tıkış (s.130)

Yansıma sözcüklerle oluşan ikilemeler

Horul horul (s.112), güp güp (s.121), zangır zangır (s.137)

4.4.3.4. Benzetme

İlgili eserde tespit edilen bazı benzetmeler, kullanım sıralarına göre şu şekildedir:

- “... şehirden şehre sürüklenen bir berduş gibi (Ak, 2021b, s. 15).”
- “Her yıl başka bir sınıfa paraşütle düşmek zor olmuyor mu (Ak, 2021b, s. 15)?”
- “... Ziya’yı deli gibi kıskandığımı (Ak, 2021b, s. 29)...”
- “Daire kapıları da, banka kapısı gibi, kalın çelikten yapılmış (Ak, 2021b, s. 32)...”
- “... bankanın kasa dairesi gibi (Ak, 2021b, s. 34).”
- “Kendimi çalınacak mücevher gibi hissetmeye başladım (Ak, 2021b, s. 34).”
- “Bu ev bana ilaç gibi geldi (Ak, 2021b, s. 37).”
- “... dolap beygiri gibi aynı yerde dönüp dolaşmak (Ak, 2021b, s. 38)...”
- “... kırk yıllık dostlarıymış gibi (Ak, 2021b, s. 40)...”
- “Her şeyi dönüştürebilen bir sihirbaz gibi (Ak, 2021b, s. 44)...”
- “Bütün zamanların en iyi poker oyuncusu, bir orduyu tek başına pataklayan kahraman, esrarengiz bilim insanı, gizli kurtarıcı, becerikli dağcı, büyük akrobat falan gibi görünmek (Ak, 2021b, s. 48)...”
- “Yüzünde kalemle yapılmış gibi duran çiller vardı (Ak, 2021b, s. 65).”
- “Tiyatro oyuncularını gibi her an, her türlü karakteri canlandırmaya hazır (Ak, 2021b, s. 71).”
- “... anlamsız cümleler kuran beceriksizin teki gibiydi (Ak, 2021b, s. 72).”
- “... gözleri fal taşı gibi açıldı (Ak, 2021b, s. 74).”
- “... prenses gibi davranırdı (Ak, 2021b, s. 84).”
- “Âdeta küçücük bir çocuğa hatta insanın söylemeye dili varmıyor ama bir bebeğe dönüştü (Ak, 2021b, s. 85).”
- “Zerrin Hanım, tıpkı masum bir bebek gibi huzur içinde uyuyordu (Ak, 2021b, s. 91-93).”
- “Uçar gibi yapıyorum (Ak, 2021b, s. 97).”

- “Kendisini aptal gibi hissetti (Ak, 2021b, s. 99).”
- “... tıpkı kukla gibi eğiliyor, metalik sesle teşekkür ediyordu (Ak, 2021b, s. 102).”
- “... tıpkı meydandaki sanatçı gibi (Ak, 2021b, s. 103)...”
- “... heykel gibi durmaya başladığı zaman (Ak, 2021b, s. 107)...”
- “... pestil gibi ezildiğini hissetti (Ak, 2021b, s. 110).”
- “... çaydanlığı uzay aracı gibi havada uçurmam gerekmiyor (Ak, 2021b, s. 128).”
- “Herkesi karınca gibi görüyor zaten (Ak, 2021b, s. 129).”
- “... tıpkı gerçek bir balık gibi görünmesini sağladı (Ak, 2021b, s. 133).”
- “Dilara Hanım, meydan muharebesi yöneten kumandan gibiydi (Ak, 2021b, s. 144).”
- “... damdam düşer gibi (Ak, 2021b, s. 151)...”

Eserde yapılan benzetmeler, anlatılan olayları somut hâle getirerek çocukların daha kolay kavramalarını sağlar. Böylece hem anlatım ilgi çekici hâl alır hem de çocukların söz dağarcıklarının zenginleşmesine katkıda bulunulur.

4.4.3.5. Pekiştirme

İncelenen eserde pekiştirmeli sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden bazıları, birden fazla kez kullanılmıştır. Öyle ki eserde yer alan pekiştirmeli sözcüklerin anlatıma canlılık kattığı görülmüştür. Ayrıca pekiştirmeli sözcükler, eserin hitap ettiği somut evredeki çocuklar için olayları zihinlerinde kolaylıkla canlandırmalarına yardımcı olur.

Eserde geçen pekiştirmeli sözcükler:

- “... Abidin Bey’in elindeki *yepyeni* yünleri fark edince (Ak, 2021b, s. 41)...”
- “*Bembeyaz* kurdeleler takar (Ak, 2021b, s. 52).”
- “Öğretmenin getirdiklerininse hepsi *tıpatıp* aynıydı (Ak, 2021b, s. 79).”
- “... onu *tertemiz* giydirip (Ak, 2021b, s. 84)...”
- “Gözleri *yemyeşil* görünüyordu (Ak, 2021b, s. 90).”

- “Faydalı olamayacağı *apaçık* ortadaydı (Ak, 2021b, s. 93).”

4.4.3.6. Bilinmeyen sözcük kullanımı

“Bebek Annem (Ak, 2021b)”de çocuğun anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimelerin var olduğu görülmüştür. Eserin hitap ettiği yaş grubu çocukları tarafından bilinmeyeceği düşünülen kelime ve kelime grupları, tahmin sonucunda belirlenmiş ve aşağıdaki tabloda listelenmiştir. Ancak bu kelimelerin anlamları, çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın eserinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, anlamı zorlaştırmaz; aksine yeni kelime öğrenimini destekler. Nitekim yazarın eserinde, çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Bununla birlikte eserde geçen “William Tell (s.120)”, “Shakespeare (s.159)” ve “Moliere (s.159)” gibi yabancı isimler; parantez içinde okunuşları ile birlikte verilmiştir. Yazarın bu tutumu da çocuklar için bir olumluluk ifade eder.

Tablo 14

“Bebek Annem” Adlı Eserde Hitap Ettiği Yaş Grubu Çocukların Düzeylerinin Üzerinde Olduğu Düşünülen Sözcük ve Sözcük Grupları

Sözcük ve sözcük grupları	Sayfa numarası
Zakkum	11
Çocuk irisi	12
Taslamak	14
Basmakalıp	19
Füzen	22
Mandolin	22
Blok flüt	22

Değme	24
Böbürlenmek	24
Meziyet	37
Vaha	39
Dolap beygiri	39
Miting	41
Tez	43
Güve yeniği	43
Ajurlu	44
Haraşo	44
Akrobat	48
Poker	61
Çimdik	68
Entari	93
Mitoloji	98
Yarmak	100
Divan	107
Konu mankeni	111
Serap	111
Sur	111
Zırh	111
Muhafız	111
Gürz	111
İzbandut	114
Haşmetmeap	114
Kolalamak	119

Çile	120
Yamak	128
Fildişi rengi	128
Tambaki balığı	130
Subasar	130
Longoz	144
Muharebe	144
Hüsnükuruntu	151

4.4.3.7. Argo sözcük kullanımı

Eserde “ukala dümbeleş (s.14)”, “berduş (s.14)”, “gevezelik edip durmak (s.29)”, “dişlek (s.71)”, “aptal (s.71)”, “dört göz (s.74)”, “ukala (s.91)”, “ışgüzar (s.91)” gibi birtakım argo sözcük kullanımı mevcuttur. Bunun yanı sıra eserde tespit edilen “kafa (kafasını) ütölemek (s.19)” ve “deli gibi (s.29)” deyimleri de argo kullanımına örnek oluşturur.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Tabii çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve eserde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

4.4.3.8. Anlatım bozuklukları

Atasözü veya deyim yapısının bozulmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Deyim ile atasözlerinde bulunan kelimeler değiştirilerek yerine aynı anlamı verebilecek kelimeler dahi kullanılamaz ve söz dizimi de bozulamaz. Böyle bir durum söz konusu olur ise de anlatım bozukluğuna yol açılır. Öyle ki kitapta kullanılan bazı deyimlerde bu kurala uyulmamıştır ve anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu deyimler şunlardır:

- “Onu *göz ucuyla izlemekle* yetiniyordu (Ak, 2021b, s. 22).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*göz ucuyla süzmek*” şeklinde olmalıdır.
- “Evet, *zikzak çizerek*, bir ileri iki geri giderek (Ak, 2021b, s. 28)...” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*zikzak yapmak*” şeklinde olmalıdır.
- “... *ardı arkası kesilmeyen* bir sürü soru sorup durdu (Ak, 2021b, s. 76).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*ardı arası kesilmemek*” şeklinde olmalıdır.
- “Bura insanının *bir eli yağda diğeri baldadır* (Ak, 2021b, s. 116).” cümlesinde yer alan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*bir eli yağda bir eli balda*” şeklinde olmalıdır.

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan deyimlerin bu şekilde değiştirilerek kullanılması; çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, yararlanılan deyimlerin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

4.4.3.9. Yazım yanlışları

İmla hatalarının tespitinde, TDK Güncel Türkçe Sözlük internet adresinden yararlanılmıştır. Tespit edilen imla hataları ise gruplandırılarak aşağıda aktarılmıştır.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar

Tablo 15

“Bebek Annem” Adlı Eserde Yer Alan Yazım Yanlışları

Sözcüğün eserde kullanımı	Sözcüğün doğru yazımı	Sayfa numarası
İşaretparmağı	İşaret parmağı	11
Alçakgönüllü	Alçak gönüllü	12
Topluigne	Toplu iğne	17
Kurşunkalem	Kurşun kalem	20
Kuruboya	Kuru boya	21
Suluboya	Sulu boya	21
Gözucuyla	Göz ucuyla	22
İçedönük	İçe dönük	24
Toplukonut	Toplu konut	29
Çağdışı	Çağ dışı	32
Küçükdilini yutmak	Küçük dilini yutmak	39
Önyargılı	Ön yargılı	43
Biliminsanı	Bilim insanı	48
Açıksözlü	Açık sözlü	50
Dışadönük	Dışa dönük	52
Gözbebeği	Göz bebeği	91
Ayakuçları	Ayak uçları	91
Devekuşu	Deve kuşu	97
İşyeri	İş yeri	105

Yağlıboya	Yağlı boya	112
İşbirliği	İş birliği	119
Sus pus	Suspus	120
Özgeçmiş	Öz geçmiş	157
Yerçekimi	Yer çekimi	157

Ses olayları ile ilgili yazım yanlışları

Ünlü düşmesi ile ilgili yazım yanlışları

İçeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı vb. sözcükler ek aldıklarında; sonlarında bulunan ünlüler düşmez ve “içerde” değil, “içeride”; “dışardan” değil, “dışarıdan”; “ilerde” değil, “ileride”; “şurda” değil, “şurada”; “burda” değil, “burada”; “orda” değil, “orada”; “yukarda” değil, “yukarıda”; “aşağda” değil, “aşağıda” şeklinde yazılır (TDK, 2019c). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “*Nerde* bende o yetenek (Ak, 2021b, s. 24)!”
- “*Nerden* çıkardın bunu (Ak, 2021b, s. 27)?”
- “*Nerden* bakarsan en az yirmi kişi (Ak, 2021b, s. 51).”
- “*Nerden* öğrendin (Ak, 2021b, s. 55)?”
- “*Nerden* anladın bunu (Ak, 2021b, s. 55)?”
- “*Nerdeyse* hiç eşyamız yoktur (Ak, 2021b, s. 55).”
- “Bütün bunları *nerden* biliyorsun (Ak, 2021b, s. 161)?”

Düzeltilme işaretinin kullanımı ile ilgili yazım yanlışları

Yazılışları aynı, anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz) vb. sözcükler bunlara örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “... hiç üzerine vazife olmadığı *halde* (Ak, 2021b, s. 12-14)...”

- “... koro *halinde* katıldı diğer çocuklar (Ak, 2021b, s. 15).”
- “Utancından yerin dibine geçecek *hali* yoktu (Ak, 2021b, s. 17).”
- “... onu ilgi odağı *haline* getirmişti (Ak, 2021b, s. 19).”
- “... *hal* hatır sormalar (Ak, 2021b, s. 36).”
- “... çene çalmayı alışkanlık *haline* getirmişti (Ak, 2021b, s. 37-38).”
- “... *hal* hatır sordu (Ak, 2021b, s. 60).”
- “... *adeta* ortalık yıkılıyordu (Ak, 2021b, s. 67).”
- “... tekrar eski ifadesiz *haline* dönmüştü (Ak, 2021b, s. 83).”
- “*Adeta* çocuklaştı (Ak, 2021b, s. 85).”
- “... engellenemez *hale* geldi (Ak, 2021b, s. 85).”
- “*Adeta* küçücük bir çocuğa (Ak, 2021b, s. 85).”
- “... ne nefes alacak ne de kıpırdayacak *halleri* kalmıştı (Ak, 2021b, s. 102).”
- “Sonra tekrar eski *haline* geri dönüyordu (Ak, 2021b, s. 102).”
- “... rüzgârda savrulmayacak *hale* getirmişti (Ak, 2021b, s. 119).”
- “... çileden çıkan yünü yumak *haline* getiriyordu (Ak, 2021b, s. 120).”
- “... annesini eski *haline* döndürüp döndürmeyeceğinden emin değildi (Ak, 2021b, s. 122).”
- “... sevinci ikiye katlandı *adeta* (Ak, 2021b, s. 122).”
- “Konu iyice ilginç *hale* gelmeye başlamıştı (Ak, 2021b, s. 139).”
- “Doktoru, eski *haline* dönmesinin uzun zaman alacağını söylüyor (Ak, 2021b, s. 150).”
- “O *halde* neden çıkmadınız (Ak, 2021, s. 159)?”

Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik eki ile karışmasını önlemek amacıyla kullanılır: (Türk) askeri ve askerî (okul), (İslam) dini ve dinî (bilgiler), (fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar), (Atatürk'ün) resmi ve resmî (kuruluşlar) vb. bu kullanıma örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Kafasında yarattığı *hayali* Şule'yle saatlerce sohbet edebilirdi (Ak, 2021b, s. 12).”

- “*Hayali Şule*, ona hayran kalmıştı (Ak, 2021b, s. 14).”
- “*Hayali* bir kalemi, *hayali* bir kalemtraşla açıyordu (Ak, 2021b, s. 29).”
- “*Hayali* kahramandır bence (Ak, 2021b, s. 52).”
- “Bazı toplumlarda, *hayali* kahramanlar yaratmak bir gereksinimdir (Ak, 2021b, s. 53).”
- “*Hayali* bir insan olduğuna göre, düşlerimizde zaten hep bizimle olacaktır (Ak, 2021b, s. 57).”
- “Ben, Şule’yi *hayali* kahraman sanıyordum (Ak, 2021b, s. 67).”

Dizgiden kaynaklanan yazım yanlışları

- “... bazen *da* hafta boyunca ağızlarını açmadığı oluyormuş (Ak, 2021b, s. 37).”

4.5. Çatıdaki Gezegen

4.5.1. Dış yapı özellikleri açısından incelenmesi

Behiç Ak’ın bu romanının ilk baskısı; Günışığı Kitaplığı tarafından 2016 yılının ekim ayında, son baskısı (32. basım) ise 2023 yılında İstanbul’da yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise eserin 2021 yılının temmuz ayında İstanbul’da yayımlanan 21. basımı incelenmiştir.

Öyle ki kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilmektedir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok okunduğu anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında eserin baskı sayısı, eserin başarısına dair işaretlerden birisini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte çocuklara yönelik oluşturulan kitapların sayfa sayısının çocuğa göre seçilmiş olması gerekmektedir. Öyle ki bu eserin sayfa sayısı (180 sayfa), ortalama olarak seçilmiştir ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun niteliktedir. Bu hususta, kitabın sayfa sayısının okuyucuya kolaylık sağladığı da söylenebilmektedir.

Bunun yanı sıra bir kitapla ilk buluşma, o kitabın ismi ile gerçekleşir. Bir kütüphanede veya kırtasiyede kitap rafları gezilirken herhangi bir kitap, ilk olarak ismi ile dikkati çeker. Bu nedendir ki kitap adı tercihlerinde, kitabın adı; ilginç, dikkat çekici, merak uyandırıcı ve çocukların hayal dünyasına hitap edecek şekilde olmalıdır. Nitekim ilgili eser düşünüldüğünde eserin isminde geçen “gezegen” sözcüğü, çocuklarda merak uyandıracak ve çocuğun kitaba karşı ilgi duymasını sağlayacak niteliktedir. Bu nedenle de seçilen eser isminin doğru bir tercih olduğu söylenebilir.

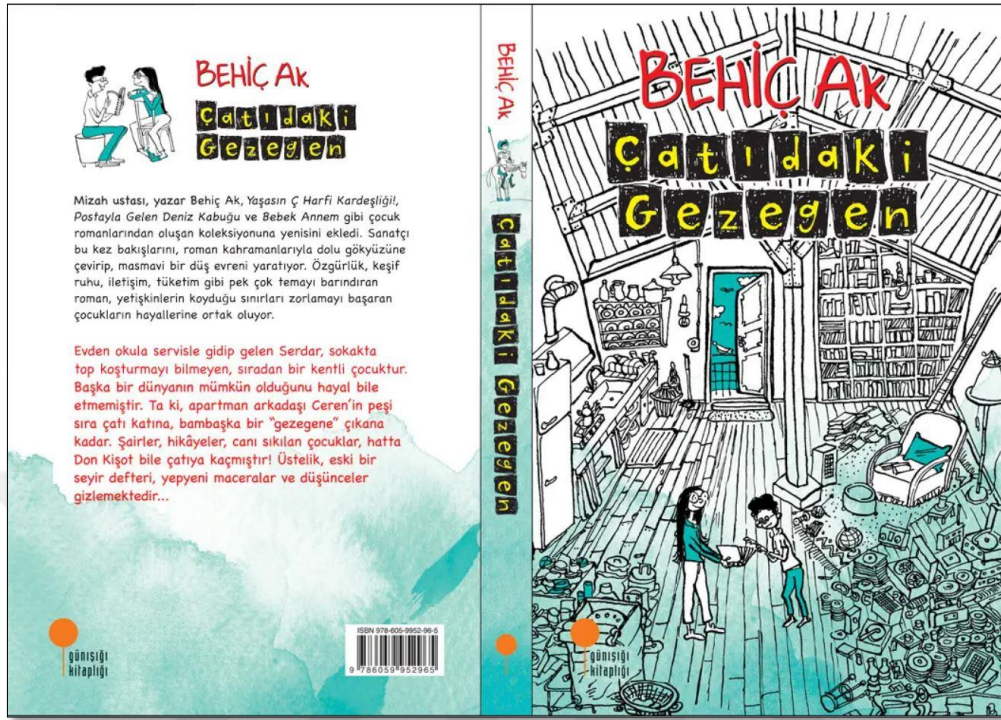
4.5.1.1. Kâğıt

Eserde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıdın kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kitap içerisindeki yazı ve görseller de arka sayfaya yansımamıştır. Nitekim hem okuma kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitapta, bu kâğıt türünün tercih edildiği söylenebilir.

4.5.1.2. Metin tasarımı

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde; metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Eserde yer alan resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır ve ya önceki sayfada anlatılanları somutlaştırmıştır ya da sonraki sayfada anlatılacaklara zemin oluşturmuştur. Aynı zamanda önceki veya sonraki bölümlerde verilen bilgiler de her bir görselde bütünlük içinde sunulmuştur.

4.5.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

Resim 27. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserin ön ve arka kapağı

Kapak

Kitapta hem yazarlık hem de resimleme görevini Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımındaki resim de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Kitap tasarımı incelendiğinde; kitabın ön kapağında, romanın başkahramanı Serdar’ın, arkadaşı Ceren ile birlikte ilk defa çatı katına çıkması resmedilmiştir. Görselde; kullanılmayan bir sürü eşya ile dolu çatı katında; Ceren’in Serdar’a, “Kaptan’ın Seyir Defteri”ni uzattığı ve Serdar’ın meraklı gözlerle deftere yöneldiği görülmektedir. Öyle ki eser okunmadan önce, ilk olarak kitabın kapağı ile karşı karşıya kalan okuyucu, görselin her bir ayrıntısını inceleyecek olup eserin içeriği ile ilgili düşünecek ve tahminlerde bulunmaya çalışacaktır. Nitekim bu hususta, kapağın görselinin kitabın içeriği ile ilgili çocuklarda merak uyandırıcı nitelikte olduğu söylenebilir.

Kitabın ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği

görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Bununla birlikte kitap isminin baş harfleri büyük olmakla beraber diğer harflerin küçük harflerle ve siyah kutuların içerisinde sarı renkle yazıldığı görülmektedir. Kitabın isminin bu şekilde yazılması; kitabın son bölümünde herkesin çatı katına çıkıp siyah cam ile Güneş tutulmasını izlemesini anımsatmaktadır. Ayrıca kapak tasarımında kullanılan yazı stilleri ile harflerde yapılan renklendirmeler dikkati çekmekle birlikte kapağa canlılık kazandırmıştır.

Aynı zamanda kitabın ön kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi ile amblemine; sağ alt köşesinde ise dikey bir şekilde kitabın baskı sayısına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kitabın arka kapağı ile sırt kısmı da değerlendirilmiştir.

Kitabın arka kapağında, kitabın içerisinden romanın başkahramanı Serdar ile arkadaşı Ceren'in yer aldığı bir görselin bulunduğu ve görselde beyaz ile ördekbaşı renklerinin tercih edildiği görülmektedir. Kitabın arka kapağında da, kitabın ön kapağında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitabın arka kapağında, kitabın içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Ayrıca kitabın arka kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitabın ortasına bir barkod yapııştırılmıştır.

Kitabın sırt kısmı ise ördekbaşı rengi ile beyaz bölümlere ayrılmıştır ve ördekbaşı rengi bölümünde eserin ismine, başkahramanın görseline ve Günışığı Kitaplığı'nın amblemine; beyaz bölümde ise yazarın ismine yer verilmiştir.

Bununla birlikte ördekbaşı rengi kullanılarak ön ve arka kapağın iç kısımları da değerlendirilmiştir. Bu durum ise hem kitabın kalitesini arttıracak hem de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Bunların yanı sıra kitabın ne ön kapağında ne arka kapağında; kitabın hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitabın türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitap türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne kitap künyesinin yer aldığı iç sayfada değinilmiştir.

Nitekim “Çatıdaki Gezegen” adlı kitabın kapak düzenlemesi genel olarak değerlendirilecek olursa kitabın ön kapağı, arka kapağı ve sırt kısmının birlikte bir kompozisyon oluşturduğu

görülmektedir. Ön kapaktaki görsel ile arka kapaktaki görsel ve paragraf, eserin içeriği ile uyumludur. Ayrıca çocuklar, eseri okuduktan sonra kapaktaki çizimleri de rahatlıkla anlayabilecektir.

Boyut

Eserde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitap, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitabın boyutunun okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitap, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Ciltleme

Kitap, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitabın sayfaları, ön kapak ve arka kapakla beraber sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Öyle ki güçlü pres sayesinde hem sayfalar hem de kitabın kapağı tamamıyla birbirine yapışmakta ve sağlam bir bütün oluşturmaktadır. Ayrıca kitap, tutkal kuruduktan sonra belli bir esnekliğe ulaşmakta ve bu esneklik, kitabın rahatça açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Kitabın esnekliği sebebiyle de kırılma oranı azaltmakta ve kitabın kullanım ömrü uzamaktadır. Ancak bu hususta, kitap kullanılırken, kitabın sayfaları geniş bir açıda açılır ise tutkallarda kırılma olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Oluşan bu kırılmalar sebebiyle de zamanla eserin bütünlüğünün bozulma ihtimali vardır. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selef, kapağa parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanılması sebebiyle kitap, sert olmamakla beraber hafiftir ve kolay taşınabilir niteliktedir. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, birtakım olumsuzluklara da neden olabilir. Öyle ki kitap, sert olmaması sebebiyle zaman içerisindeki yıpranmalara karşı dayanıksız olabilir. Sonuç olarak kitapta, kaliteli yapışkan kullanılıp doğru presleme de yapıldığı sürece dayanıklılığı iyi olan ve kısa sürede istenen sayıda basılı materyal sunan yani hem hızlı hem ekonomik olan bu ciltleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir.

4.5.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Eserde harfler, 10 punto büyüklüğünde “Garamond DT (Roman)” yazı stili kullanılarak yazılmıştır. Ve harflerin boyutu, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluk göstermektedir.

Ayrıca sayfa 31, 49, 51, 52, 54, 55, 56, 58, 59, 63, 64, 76, 79, 82, 89, 96, 104, 105, 109, 119, 122, 126, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 145, 146, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 163 ve 166’da da çocukların dikkatini çekmek amacıyla değişik yazı stilleri ile birlikte farklı punto büyüklüğünün de kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca metin içerisinde dikkat edilmesi gereken yerlerin tamamen büyük harfler ile kalın, italik ve farklı yazı stilleri ile yazıldığı da dikkati çekmektedir.

Bunun yanı sıra sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıklıdır ve metin tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Öyle ki metin içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metin arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada resim bir sayfada olacak şekilde, sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Nitekim incelenen eser, hedef kitlesi olan 8-12 yaş ve üzerinin gelişim düzeyine uygundur. Buna nazaran eserdeki bölüm başlıkları, ilk harfleri büyük olacak şekilde yazılsa da bazı bölüm başlıklarında geçen “F” harfi (s.14, s.36, s.51) büyük olarak yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Ancak bu durumun çocukların yazım (imla) konusunda yanlış öğrenmelerine sebebiyet verebileceği de göz ardı edilmemelidir.

4.5.1.5. Resimleme

Eser, 24 bölümden oluşmakta ve 180 sayfalık bu kitapta; “Benim Bir Gezegenim Var” bölümü dışında her bölümde birer resim ve “Bir Gezegende Yaşamak” adlı bölümde 3 adet resim olmak üzere toplamda 25 adet resme yer verilmiştir. Fakat 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden kitapların ¼’ünde resim olması gerekçesiyle bu kitabın görseller bakımından biraz eksik kaldığı dile getirilebilir.

Bunun yanı sıra yazarın karikatür tarzında çizdiği resimlerin; çocuğun seviyesini gözeterek şekilde açık, anlaşılır ve konuya uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca resimler, eserde anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir.

Kitabın kapağındaki resimde ve kitabın içerisindeki resimlerde de sadece ördekbaşı renginin tercih edildiği görülmektedir. Ancak resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

Bunlara nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları psikolojik durumları yansıtmıştır. Fakat eserde yer alan bazı görseller ile metinde verilen bilgilerin tam olarak uyuşmadığı durumlar da tespit edilmiştir. Bu durumlara sebebiyet veren şey ise kitapta tek renk resimlerin kullanılmasıdır. Aslında yazar, metinde bahsettiği her bir ince detayı resimlerde yansıtmaya çalışmıştır.

Örneğin sayfa 11’de yer alan görselde, Serdar’ın evinde bir klasik hâline gelen pazar temizliği resmedilmiştir. Görselde; Serdar’ın mutfak taburesi üzerinde, iki ayağı da havada, elektrik süpürgesi ile sarılı hâlde, hiç kıpırdamadan bir eşya taklidi yaptığı ve yüz ifadesinden de pazar temizliğinden hiç hoşlanmadığı açıkça görülmektedir. Ayrıca Serdar, romanın ikinci bölümünde annesini temizlik yaparken şu cümlelerle betimlemektedir: “Pazar günleriye annem ürkünç birine dönüşür. Toz bezini andıran kirli bir bandanayla saçlarını yukarı toplar. Kafasında yeni patlamış yanardağ var zannedersiniz. Üstündeki eşofman; yağ lekeleriyle doludur, yırtık ve bir paçası diğerinden uzundur. Ya bluzuna ne demeli? Eski bir gömlek; kolları kesilerek değil, âdeta kopartılarak kolsuz bluza dönüştürülmüştür. Omuzlardan kollara akan, pırasa sapı gibi lime lime iplikler, savaştan bir görüntü verir. Gözlerini tozdan korumak için taktığı, dedemin kaynakçı gözlüğüyle savaş pilotuna benzer zaten (Ak, 2021c, s. 18).”

Serdar, romanın birinci ve ikinci bölümünde ise babası ile ilgili şunları dile getirir: “Sandalyeleri, masaları çıt çıkarmadan kıpırdatmaya çalışan babamın da yerinde yeller eser. Sandalyeleri, annemi dansa davet ediyormuş gibi kibarca kaldıran o değildir sanki. Eline geçirdiği her nesneyi, yük balyası gibi iteler (s.12)...”, “O çatık kaşlar babamın mıdır (Ak, 2021c, s. 13)?”, “... Pazar günleri, kirli fanılası ve bollaşmış, yamalı pantolonuyla külyutmaz kabadayılara benzer (Ak, 2021c, s. 19).”

Bu ifadeler doğrultusunda sayfa 11’de yer alan görselin, birinci bölümün genelini yansıttığı ve hatta ikinci bölümde verilen bilgileri de somutlaştırdığı görülmüştür.

Resim 28. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 16’da yer alan görsel

Sayfa 16’da yer alan görselde Serdar, annesi, babası ve davetsiz misafirleri Hidayet Bey görülmektedir. Görselde Davetsiz Misafir Hidayet Bey’in çat kapı ziyaretlerinden birisi resmedilmiştir. Çay içerken Hidayet Bey’in anlattıkları karşısında her birinin şaşkın bakışlarının metinle uyumlu bir şekilde resmedildiği görülmektedir.

Resim 29. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 24’te yer alan görsel

Sayfa 24'te; Serdar'ın dokuz metrekairelik odasında, hayal dünyasında yaşadıklarından sıkıldığı anda, gözünün sokaktaki çocuklara takıldığı ancak sokağa çıkma yasağının olduğunu anlattığı bölümün görseli yer almaktadır.

Resim 30. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 30’da yer alan görsel

Sayfa 30’da yer alan görselde, Serdar ve Facebook arkadaşı Barut Fıçısı resmedilmiştir. Görselde Serdar’ın Facebook arkadaşı ile yazışırken, sayfa 29’da “Barut Fıçısı, Amerika’nın New York kentinde yaşıyor... Beşinci Cadde’deki bir gökdelenin on yedinci katında yaşıyor...” şeklinde bahsedildiği gibi, arkadaşını, New York’ta gökdelenlerin arasında hayal ettiği resmedilmiştir. Buna nazaran Serdar; Barut Fıçısı için sayfa 28’de, Facebook sayfasındaki fotoğrafının şişman ve çatık kaşlı olduğunu dile getirmiştir. Ancak görselde, Barut Fıçısı’nın normal kiloda olduğu ve sinirlenince söylediklerinden dolayı başarmış hissettiği ve mutlu olduğu resmedilmiştir.

Resim 31. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 33’te yer alan görsel

Sayfa 33’te yer alan görselde; bir pazar günü, Serdar’ın annesinin çöpi çıkarmak için sokak kapısını açtığında, Serdar’ın alt kat komşularının kızı Ceren ile göz göze gelmesi metinle uyumlu olarak resmedilmiştir. Bu görselde Ceren, parmağıyla yukarıyı göstererek Serdar’ı çatı katına davet eder.

Buna nazaran sayfa 36’da; Ceren’in beyaz kalın çerçeveli gözlüğünün, iri mavi gözlerine olan ilgiyi azalttığından bahsedilmiştir. Ancak sayfa 33’teki görsele bakıldığında, Ceren’in gözlüğünün ördekbaşı rengi ile renklendirildiği ve gözlerinin ise renklendirilmediği görülmektedir.

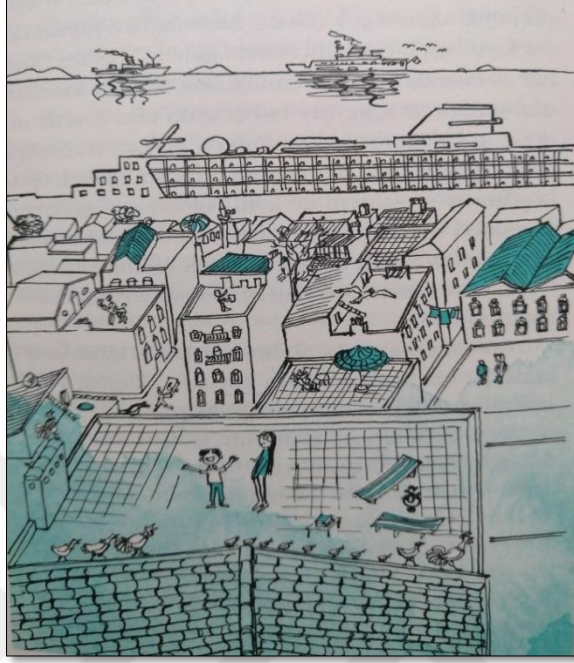
Resim 32. “Çatıdaki gezegen” adlı eserde sayfa 38’de yer alan görsel

Sayfa 38’de yer alan görsel, “Çatı Katında İlk Defa (s.37 ve s.39)” ile bir sonraki bölüm olan “Cerenimo (s.50)” adlı bölümde, Ceren ile Serdar’ın çatı katına çıktıklarında gelişen olayları ve çatı katı ile ilgili ayrıntıları içermektedir. Görselde sayfa 37’de bahsedilen soba, kuzine, kasetli teypler, plaklar; sayfa 39’da bahsedilen kitaplar, şapkalar; hatta sayfa 34’te bahsedilen bir gün işe yarar düşüncesiyle çatıya çıkarılan Serdar’ın annesinin dikiş makinesi de görülmektedir.

Bununla birlikte görselde; sayfa 50’de bahsedilen mutfak tezgâhının üstündeki raflara, beyaz tabakların yerleştirilmesi; dolapların kap kacak, tencere ve tavalarla dolu olması gibi ayrıntılar da resmedilmiştir. Ayrıca bu sayfada, Ceren’in Serdar’ın eline kalın kapaklı bir defter tutuşturduğundan söz edilmiştir. Öyle ki bu durum göz önüne alındığında, sayfa 38’de yer alan görsele, burada da yer verilebileceği görülmektedir. Ancak görselin daha önceki sayfada kullanılması, öncesinde bu ayrıntıyı gören çocuğun sonrası için merakını uyandırması açısından önemlidir.

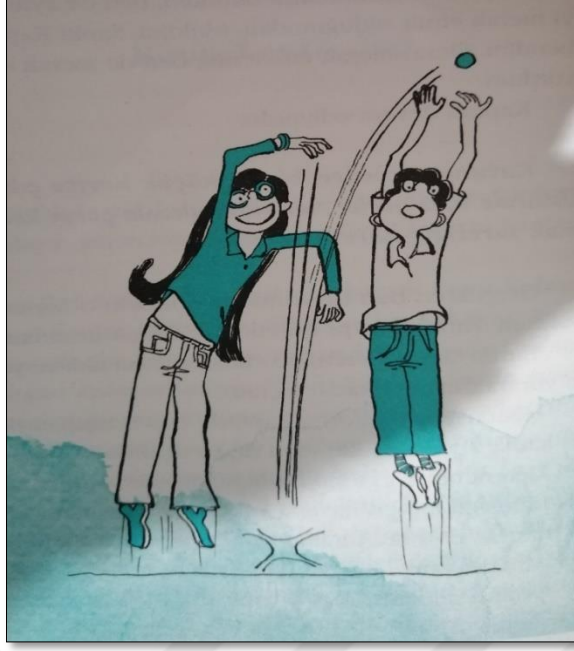
Bununla birlikte sayfa 76’da, “kütüphanenin hemen yanındaki rahat koltuk ve kırmızı kilim” şeklinde ifade edilse de sayfa 38’de, kilimin renklendirilmediği görülmüştür. Sayfa 37’de ise Ceren’in tavadaki sarı ampulü yaktığı dile getirilmiştir ancak görselde ampul

renklendirilmemiştir. Bu bakımdan metin ile resmin birkaç husus dışında birbiri ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Resim 33. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 43’te yer alan görsel

Sayfa 43’te, sayfa 40’ta bahsedildiği gibi, balkondaki iki şezlong, terasta havaya bakarak kuşlara ve bulutlara elindeki kâğıttan şiir okuyan Şair Nazım Sevgi, terasa ilk defa çıkan Serdar’ın mutluluğu, deniz, vapur; sayfa 45’te çok katlı, upuzun, yüzen apartman gibi dev bir gemi; sayfa 47’de öndeki evin çatısının mahyasında bulunan asker gibi sıralanmış yürüyen tavuk, horoz ve civcivler metinle uyumlu bir şekilde resmedilmiştir. Sadece sayfa 40’ta masmavi Marmara Denizi denilirken görselde renklendirilme yapılmadığı görülmüştür.

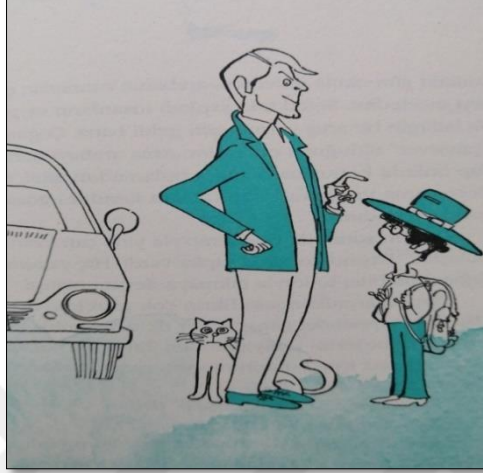
Resim 34. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 60’da yer alan görsel

Sayfa 60’da yer alan görselde, İstanbul’un işgal altında olduğu tarihlerde sokağa çıkamayan bazı insanların kullandığı küçük lastik topu, Ceren’in terasın zeminine sertçe vurup topun gökyüzüne sıçraması ve Serdar’ın topun kaybolacağını düşünüp korku dolu gözlerle topu tutmaya çalışması resmedilmiştir.

Resim 35. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 88’de yer alan görsel

Sayfa 88'deki görselde, Serdar'ın psikoloğa gittiği resmedilmiştir. Sayfa 89'da da Serdar'ın söylediği gibi psikoloğun gözlerini, Serdar'ın gözlerinden ayırmadığı görülmüştür. Sayfa 87'de ise psikolog; genç, uzun boylu ve neşeli bir insan olarak betimlenmiştir.

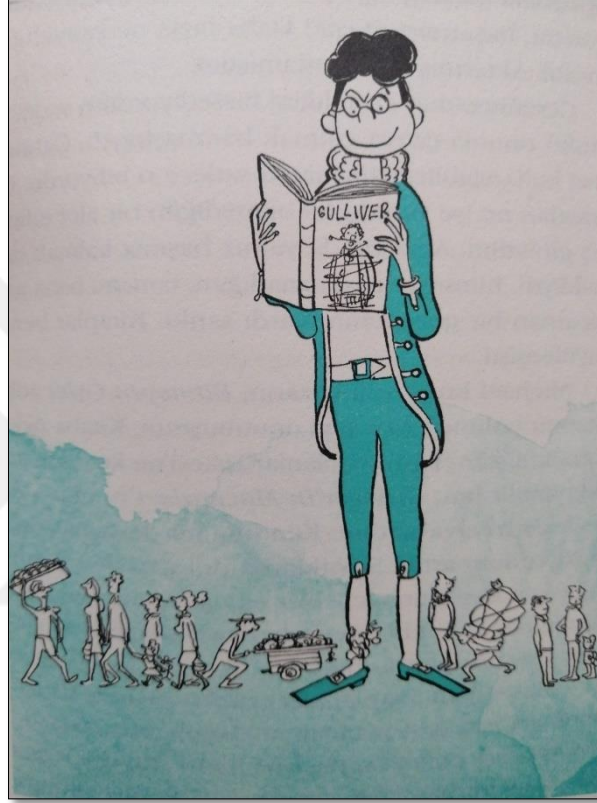
Resim 36. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 97’de yer alan görsel

Sayfa 97'deki görselde, çatı katı toplantısında alınan karar doğrultusunda, Serdar'ın büyük bir fötr şapka ile okula gideceği ve bu durumdan babasının hiç hoşnut olmayan yüz ifadesi metne uygun olarak resmedilmiştir.

Resim 37. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 114’te yer alan görsel

Sayfa 114’te yer alan görselde; sayfa 113’te “Ayağımın dibine düşmüş yırtık pırtık topa öyle esaslı bir vuruş yaptım ki mermi gibi uçtu. Çocuklar, korunmak için sağa sola kaçışmak zorunda kaldı.” diyen Serdar’ın ilk defa sokağa çıktığında, sokaktaki çocuklarla hunharca maç yaptığı ve çocukların, Serdar’ın topa vuruşu karşısında şaşkın ve korkulu bakışları metinle uyumlu olarak ele alınmıştır.

Resim 38. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 125’te yer alan görsel

Sayfa 125’teki görsel, sayfa 126’da şu şekilde ifade edilmiştir: “Gulliver’in Maceraları’nı okurken de iyice havaya girdim. Kendimi bir dev aynasında görüyordum artık. Sokaklarda dolaşan insanların, sağa sola koşuşturan cüceler olduğuna inandım...” Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere görsel ile metin birbiri ile uyumludur.

Resim 39. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 149’da yer alan görsel

Sayfa 149’daki görselde Serdar’ın öğretmeni, başında bir şapka ile resmedilmiştir. Bu şapka, Serdar’ın geçen ay terastan fırlatıp attığı; uçarak sokağa düşen ve yürümekte olan birinin başına konan şapkadır. Sayfa 149’da şapkanın üstündeki tüyün, tıpkı öğretmenin gözlerinin renginin aynısı gibi ördek yeşili olduğu belirtilmiştir. Ancak görselde, öğretmenin göz rengi de şapkanın üstündeki tüy de renklendirilmemiştir.

Resim 40. “Çatıdaki Gezegen” adlı eserde sayfa 157’de yer alan görsel

Sayfa 157’deki görselde, bir okyanus adasında Kaptan Ahab ile eşi Hollandalı Anna resmedilmiştir. Bu görsel ile ilgili ise sayfa 156’da, “Ormanın içi meyve ağaçlarıyla doluydu... Ormanın derinliklerine doğru ilerleyince ise masmavi bir gölle karşılaştık. Suyu cam gibiydi. İçindeki mavi yosunların arasında, gümüş renkli kocaman balıklar yüzüyordu... Kirlenmesin diye ellerini göle değdirmekten bile çekiniyorlardı. Uzun saplı tahta maşrapaları göle daldırarak su içiyorlardı. Bize de birer tane hediye ettiler. Biz de suyu hep öyle içtik...” şeklinde ifadelerle yer verilmiştir. Öyle ki bu ifadelerden hareketle görselin, gümüş renkli balıklar dışında, metinle uyumlu bir şekilde resmedildiği görülmektedir.

Kısacası Ak’ın kaleme aldığı romanı, görsel açıdan da zenginleştirdiği dikkati çekmektedir. Öyle ki yazarın içerikte olduğu kadar çizgilerinde de özenle davrandığı görülmektedir.

4.5.2. İç yapı özellikleri açısından incelenmesi

180 sayfa olan eser, yirmi dört bölümden oluşmaktadır. Romanın bütün bölümleri, birbirleriyle ilişkilidir. Bölümler arasındaki ilişki, kişiler ve olayların gelişimi ile sağlanır. Her bölümün başlığı da o bölümde anlatılanları özetler niteliktedir.

Romanda yer alan bölümler ise şunlardır:

- Pazar Temizliği
- Davetsiz Misafir
- Sokağa Çıkma Yasağı
- Barut Fıçısı
- Çatı Katına Yolculuk
- Çatı Katında İlk Defa
- Cerenimo
- Kaptanın Seyir Defteri
- Küçük Lastik Top
- Benim Bir Gezenim Var

- Kendimi En Özgür Hissettiğim Anlar
- Ben Artık Don Kişot’um
- Psikolog!
- Büyük Çatı Katı Toplantısı
- Çatıdan Sokağa
- Sokağa Çıkmalı mıyım?
- Kaybolanlar Listesi
- Sayıların Dünyası
- Sayı Perhizi
- Öğretmenimizin Şapkası
- Şans
- Cerenimo Sokağa Çıkmak İstemiyor
- Herkes Çatıya Çıkabilir mi?
- Bir Gezegende Yaşamak

4.5.2.1. Anlatıcı

Behiç Ak’ın, bu romanında “kahraman anlatıcı” kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Romandaki olayları anlatan kişi, romanın başkahramanı Serdar’dır.

4.5.2.2. Kurgu (Kurulum)

Eserdeki olay örgüsü incelendiğinde; olayların kronolojik bir şekilde ilerlediği görülmüştür. Ancak zaman zaman Serdar’ın geçmişteki birkaç olay ile ilgili verdiği bilgiler ve “Kaptan’ın Seyir Defteri” ile geriye dönüşlerin yapıldığı görülmüştür. Öyle ki eserde, çocukların merakını ve ilgisini canlı tutacak sürekli bir hareket vardır ve sonunda umut veren olaylar dizisi sergilenir. Ayrıca eserin verdiği iletiler de değerlendirildiğinde; eserin

yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserin olay örgüsü ise şu şekilde özetlenebilir:

Serdar; 11 yaşında, kırk kilo, bir kırk beş boyunda bir çocuktur. Pazar günlerini hiç sevmez. Çünkü pazar günleri, haftanın bittiğini ilan eder ve Serdar'ın annesi ile babası, evin her köşesini pırıl pırıl yapmak iddiasındadır. Serdar, kendisini ev hayatına sonradan katılmış gereksiz bir eşya gibi hisseder. Nerede durursa dursun, “Ayakaltında dolaşma!” diyerek fazlalık olduğu hatırlatılır hep. Bu sebeple pazar günleri, evin hiçbir yeri onun için güvenli değildir.

Annesi ile babası sadece Serdar'a değil, evdeki tüm eşyalara karşı kibarlıklarını kaybeder. Hafta içi, “Aman, kapıyı yavaşça kapa yavrum.” diyen annesinin yerine başkası gelir. Kapıları sert bir biçimde açıp kapatır; pencereleri temizlik sabunuyla haşır haşır siler. Sandalyeleri, masaları ses çıkarmadan yerinden oynatan babası ise yok olur; eline geçirdiği her şeyi, yük balyası gibi itekler. Yer döşemelerini, inim inim inleterek siler. Annesi ile babasının ilişkileri de tamamen farklılaşır; karşılıklı nezaketten vazgeçilir. Hafta içi sağı solu espriye doyuran o nazik insanlar âdeta ortadan kaybolur. Durmaksızın fıkra anlatan komik insanlar kayıplara karışır. Sadece Hidayet Bey'in ismi geçince gülerler.

Hidayet Bey, evlerinin davetsiz misafiridir. En olmayacak zamanlarda kapıyı çalar; istediği saatte evlerine damlar. Davetsiz misafir içeri girdiğinde, aradan hiç zaman geçmemiş gibi, son geldiğinde yarım bıraktığı cümleden konuşmaya devam eder ve sonunda da hiç zahmet etmemeleri gerektiğini; çok kalmayacağını ve çaylarını içip gideceğini söyler. Sonrasında da konudan konuya atlar. Öyle hoşsohbetir ki oldukça önemsiz olayları dahi çok farklı yönden anlatmayı pek iyi bilir; merak uyandırır. Laf lafı açar, sohbet koyulaştıkça koyulaşır; insan onu izlerken hiç sıkılmaz. Hidayet Bey, sohbetin en koyu yerinde aniden izin isteyip kalkar. Serdar'ın annesi ve babası, kendilerini her seferinde neşelendiren zamansız misafiri çok severler ama niyeyse daima da yaka silkerler. Fakat Hidayet Bey, çok uzun zamandır yoktur. Bu durum onları mutlu edip rahatlatmaz; “Yine gelmedi.” diye hayıflanıp dururlar. Hidayet Bey'in isminin geçmesi, kısa sürse de ortalığı neşeye boğar. En azından pazar günlerinin gergin ve meşgul havasını dağıtır.

Serdar'ın annesi ile babasının pazar günü giydikleri ise tek kelimeyle korkunçtur. “Oysa ben, sokakta karşılaştığım zaman annemi seyretmeye doyamam. Dünyadaki bütün kadınlardan daha zariftir o. İnce topuklu ayakkabıları, rüzgârda tel tel ayrılan saçları, narin

bedenini saran ipeksi giysileriyle kibarlık sembolüdür. Dans eder gibi yürür, şarkı söyler gibi konuşur. Bakışları, değdiği her kişinin kendisini özel hissetmesine neden olur (s.17-18).” diyen Serdar, pazar günleri ise annesinin ürkünç birine dönüştüğünü söyler. Serdar’ın annesi pazar günleri, toz bezini andıran kirli bir bandanayla saçlarını yukarı toplar; kafasında yeni patlamış yanardağ vardır sanki. Üzerindeki eşofman; yağ lekeleri ile dolu, yırtık pırtıktır ve bir paçası ötekinden uzundur. Bluzu ise eski bir gömlek; kolları kesilerek değil, âdeta kopartılarak kolsuz bluza dönüştürülmüştür. Omuzlardan kollara düşen, pırasa sapı gibi parça parça iplikler, savaştan bir görüntü verir. Gözlerini tozdan korumak amacıyla taktığı, Serdar’ın dedesinin kaynakçı gözlüğüyle ise savaş pilotuna benzer.

Üstüne ütülü ceket almadan dışarı adım atmayan, daima nazik ve karşısındakine hak vererek konuşan, başkalarının göstermek istemediği yanlarını görse dahi söylemeyen, hiçbir sırrı paylaşmayan babası ise pazar günleri, kirli fanilas ve bollaşmış, yamalı pantolonu ile külyutmaz kabadayılara benzer. En pis işleri yapmaya hazırdır. O, başkalarını kendinden çok gözetken, nezaket ustası değil, gerçek bir cellattır artık. Fare kapanları kurar; tahtakurularını, yuvalarına tentürdiyotlu pamuklar sıkıştırarak yok eder.

Kısacası pazar günleri, evlerinin o koruyucu hâlden eser kalmaz. Serdar, anne ve babasından kaçabilse bile rüzgârdan kaçamaz. Karşılıklı kapı ve pencereler sonuna kadar açılarak soğuk rüzgâr evin içine buyur edilir. Kapı ve pencerelerden eski havayla birlikte kafaları kurcalayan düşüncelerden, endişeden, yorgunluk hâllerinden, suskunluk ve gevezeliklerden de kurtulurlar. Bu durum, Serdar’da tedirginlik yaratır. Sanki kendisi de pencereden uçup gidecekmiş gibi hisseder. İşte tam da o sırada, annesinin “Hadi, çık da sokakta dolaş biraz!” sözü, Serdar’ın âdeta kurtarıcısı olur.

Tabi ki Serdar’ın annesi, “Sokakta dolaş!” derken asla gerçek sokağı kastetmez. Aslında “Bilgisayarın başına geç ve internette dolaş.” demek ister. Zaten Serdar, doğduğundan beri kendi başına hiç sokağa çıkmamıştır. Onların evinde sokağa çıkma yasağı hüküm sürer. Bu sebeple de Serdar’ın sürekli evde yaşayan tek çocuk olmanın getirdiği yaratıcılıkları fazlasıyla geliştirmiştir. Çoğu zaman Serdar, annesi ve babası ile konuşamaz; karşılıklı laflayacak birilerine hep ihtiyaç duyar. Öyle ki Serdar, hayal ürünü arkadaşlarıyla sohbet eder; dokuz metrekairelik odasında tek başına, topu olmadan, binlerce seyirci arasında futbol maçı yapar; bin kişilik orduya karşı at koşturabilir. Ancak kurduğu hikâyelerin hep sonu vardır ve aniden canı sıkılınca kendisi ile oynamaktan vazgeçer; o vakit de gözü sokaktaki çocuklara takılır.

O sırada Serdar, “Sokakta çocuklar gayet rahat oynuyor işte!” diye bağırıp “Ben niye hâlâ evde oturuyorum?” diye sorduğunda ise anne ve babası, sanki amansız bir hastalığa yakalanmış gibi korkuyla Serdar’a bakar. Annesi “Yavrum, onlar dar gelirli ailelerin çocukları. Onları kimse kaçırmaz ki!” der. Serdar’ın ailesine göre sokak, çok kötü bir şeydir. O nedenle de Serdar’ın ayağı sokağa değmesin diye Serdar’ı mutlu etmek için ellerinden geleni yaparlar. Sabahları babası arabasıyla Serdar’ı okula bırakır. Ders sonu annesi alır; çarşamba günleri gitar kursuna, perşembe günleri ise yüzme kursuna götürür. Cuma günleri ise Zerrin Halası almaya gelir ve İngilizce kursuna götürür. Tabi ki bütün bu taşımalar, hep arabayla yapılır. Özel arabalı, şoförlü ama sokaksız bir çocuktur Serdar. Kendisinin tabiriyle de “paket çocuk”tur.

Serdar, internette arkadaşlarıyla sürekli iletişim kurmaktan da sıkılmıştır. Yazışmaktan hoşlandığı sadece bir arkadaşı vardır: “Barut Fıçısı.” Bu ismi, çok sinirli olduğu için arkadaşları takmıştır ona. Serdar ile Barut Fıçısı gerçek hayatta tanışmaz elbette. Facebook arkadaşları onlar. Barut Fıçısı’nın Facebook sayfasındaki fotoğrafı ilginçtir; şişman ve çatık kaşlıdır. Tam manasıyla “sinir küpü”dür. Her şeyi sinirlenerek anlatmayı meziyet sayar. Dünyada olup biten her şey muhakkak onun canını sıkar. Barut Fıçısı, New York kentinde yaşar. Babası tasarımcıdır. Büro koltuğundan mutfak tezgâhına çeşit çeşit tasarımlar yapar. Beşinci Cadde’deki bir gökdelenin kapısından çıktığı an, caddede geçip giden insan kalabalığına kapılır.

Yine bir pazar günü Serdar, Barut Fıçısı ile mesajlaşmaya koyulur ancak yazışmak bir süre sonra kabak tadı verir. Sonrasında Serdar, nasıl vakit geçireyim diye kara kara düşünürken, annesinin çöpü çıkarmak için sokak kapısını açmasıyla ona yeni bir dünyanın kapısını aralayacak olan alt kat komşularının kızı Ceren ile göz göze gelir. Ceren, Hayri Amca ile Zühre Hanım’ın kızıdır. Serdar’dan bir yaş büyük olmalıdır. Uzun boylu, siyah düz saçlıdır. Beyaz kalın çerçeveli gözlüğü, iri mavi gözlerine olan ilgiyi azaltır. Ceren de Serdar gibi paket çocuklardandır; o da doğduğundan beri kendi başına sokağa çıkmamıştır.

O gün Ceren, Serdar’ı çatı katına davet eder. Serdar, apartmanlarında bir çatı katı olduğunu bilir ancak o zamana kadar hiç çatı katına çıkmamıştır. Serdar, o gün ilk defa çatı katına çıkar. Serdar çatı katına çıktığında soba, kuzineler, kasetli teypler, plaklar, bozuk ve eski bilgisayarlar, eski şapkalar, romanlar, hikâye kitapları, ansiklopediler, şiir kitapları olmak üzere çatı katının her bir köşesinde farklı bir ayrıntı ile karşılaşır. Ardından Ceren ile birlikte çatı katının terasına çıkarlar. Balkondaki iki şezlongu görünce burada keyifli bir dünya kurulduğunu anlar. Dışarı çıkıp baktığındaysa gözlerine inanamaz; bütün şehir halı

gibi ayaklarının altında uzanır. O sırada Şair Nazım Sevgi bulutlara ve kuşlara şiirlerini okurken Serdar hayranlıkla onu izler. Tam o sırada da vapur düdüğünün sesiyle kendine gelir. Sevinçten eli ayağına dolanır; denizi fark eder çünkü. Apartmandan ilk defa denizi görür ve üstelik evlerinin kıyıya bu kadar yakın olduğunu da daha yeni fark eder.

Cerenimo, uzak teraslarda tanıdıklarına ellerini, kollarını sallayarak selam gönderirken Serdar da şezlonga oturur ve ısıltılı mavi suların üstünde gezinen teknelere bakar. Teknelerin hepsi farklıdır; tıpatıp aynı olan iki tekne bile yoktur. Eski püskü apartmanlar kıyıya yakın yerlere kadar devam eder. Kıyıda ise modern apartmanlar vardır...

Çatı katı, Serdar'a bambaşka bir dünyanın kapısını aralar. Cerenimo, çatı katının tarihini öğrenmek ister diye de Serdar'ın eline "Kaptan'ın Seyir Defteri"ni tutuşturur. Serdar, çatı katındaki koltuğa oturur ve "Kaptan'ın Seyir Defteri"ni okumaya başlar. Kaptan, çatı katına geldiği ilk gün çok etkilenir ve sık sık geleceğini düşünerek de bu defteri yazmaya karar verir. Bu defterde çatı katı ile ilgili bilgiler vardır ve okudukları Serdar'a büyük keyif verir, onu yepyeni maceralara sürükler...

Serdar, "Küçük Lastik Top" başlıklı sayfada, Kaptan'ın bahsettiği tarihi topla tanışır... Ardından çatı katında Don Kişot ile karşılaşır oysaki bu kişi düpedüz evlerinin davetsiz misafiri Hidayet Bey'dir... Artık Serdar'ın kendisine ait bir gezegeni vardır ve kendini en özgür hissettiği anlar buradadır. Hatta bu romanını da her konuda uzun uzun düşünebildiği çatı katında yazar... Kendisini Don Kişot zanneder; onun gibi konuşur ve davranışlarda bulunur...

Ayın 24'ü pazar günü, çatı katı toplantısı yaparlar ve çatı katına atılmış eski şapkaları giyme kararı alırlar. Ertesi gün Serdar, babasının alaycı bakışlarına aldırmadan verilen karara uyar ve şapkasını takar... Sonraki gün ise okula giderken arabanın camından sokaktaki şapkalı insanların sayısında belirgin artış olduğunu görür...

Serdar, yine bir gün çatı katına çıkar ve terasa iner. Orada Öksüz Adam ile karşılaşır... Öksüz Adam, terasa açılan kapıdan çıkınca peşinden Serdar da çıkar... Bir süre sonra ise Öksüz Adam'ın peşinden sokağa çıkar... İlk defa sokakta çocuklarla top oynar... O gün Serdar'ın doğum günüdür ve on bir yaşından on iki yaşına geçerken müthiş aşamalar kaydeder...

Bir pazar günü Serdar, Cerenimo'ya çatının tepesine tırmanıp, yan binanın terasına inip oradan da sokağa çıktığını söyler. Ancak Cerenimo sokağa çıkmak istemez. Aksine sokaktakileri ve evdekileri çatıya çıkarmak ister...

Bir sabah kahvaltısında ise Serdar'ın babası, gelecek hafta pazar temizliği yapmayacaklarını söyler. Çünkü Güneş tutulması vardır ve hep beraber onu izleyeceklerdir... Nihayet beklenen gün geldiğinde ise Serdar ve Cerenimo çok şaşırır çünkü teras tıklım tıklıdır... Cerenimo'nun isteği yerine gelmiştir. Herkes çatıya çıkmıştır hatta ilk defa çatıya çıkmakla kalmayıp ilk defa birlikte ortak şeyler de paylaşmışlardır...

4.5.2.3. Konu

“Çatıdaki Gezegen (Ak, 2021c)” adlı çocuk romanının konusu, “kent daralttığı yaşamlar”dır. Kitabın başkahramanı Serdar; sokakta top koşturmayı bilmeyen hatta sokağa çıkma yasağı olan, evden okula bile yalnız gidemeyen, her yere arabayla götürülüp getirilen, âdeta bir paket gibi taşınan, hayatında bilgisayar oyunları ile hayalî ve sanal arkadaşlıkları olan, apartman dairesine hapsedilmiş sıradan kentli bir çocuktur. Fakat alt kat komşularının kızı Ceren'in daveti ile apartmanın çatı katına çıkar ve onun için yepyeni bir dünyanın kapısı aralanır.

Öyle ki eser; günümüzde, sokaklar güvenli değil diye dışarıya yalnız başına çıkartılmayan ve apartmanlara sıkışıp kalmış çocuklara yalnız olmadıklarını hissettirecektir. Bu bakımdan eserde işlenen konu, okurların çevrelerinde bu ve buna benzer örnekleri de görebilecekleri hayatın içinden bir konudur. Ayrıca olayların gelişimi okurlara umut aşılarmakta, onları eleştirel düşünmeye sevk etmektedir. Nitekim seçilen konu, 8-12 yaş ve üzeri okurların seviyesine uygun olup onların ilgisini çekebilecek düzeydedir.

4.5.2.4. Tema

Eserde işlenen ana tema, “kent yaşamı”dır. Eserde işlenen diğer temalar ise ana tema ile ilişkili olarak “tüketim, iletişim, özgürlük, sokağa çıkmak, oyun oynamak, kitap okumak ve aile”dir. Eğitsel temalar ise “Birey ve Toplum, İletişim, Zaman ve Mekân ve Okuma Kültürü”dür.

4.5.2.5. İleti (Ana düşünce)

Eserin ana düşüncesi, “Neyse ki her şey değişim içinde. Dünyanın kapısı size ne kadar kapatılsa da aralayan birileri mutlaka çıkıyor (Ak, 2021c, s. 32).” şeklinde ifade edilebilir.

4.5.2.6. Yan düşünceler

Ana düşüncenin doğrultusunda eserde; “sokak, sanal dünya, sosyal medyanın sahte yüzü, rakamların insanlar için önemli hâle gelişi, tüketim, teknoloji kullanımı, şehir hayatı, yalnızlaşan bireyler” vb. gibi çeşitli konularda yan düşüncelere yer verilmiştir.

Eserdeki yan düşünceleri ifade eden örnek cümleler:

- Pazar günleri haftanın bittiğini ilan eder ve hiç sevilmez, evde de gergin bir ortam yaratır. (Serdar’ın anne ve babasının her pazar temizlik yapması ve evlerinde oluşan gerginlik)
- Tek başına yaşayan insanlar, başka insanlara ihtiyaç duyarlar ve hep yalnızlıklarından söz ederler. (Hidayet Bey)
- Ailede tek çocuk olup sürekli evde olan ve sokağa çıkamayan çocuklar, kendilerini oyalamak için bir şeyler üretirken yaratıcılıkları da gelişir.
- “... ‘Sokakta dolaş!’ derken asla gerçek sokağı kastetmemektedir. ‘Bilgisayarın başına geç ve internette dolaş.’ demek istemiştir. İnternette milyonlarca sokak vardır ne de olsa (Ak, 2021c, s. 21)...”
- “Annem ve babam, sanki amansız bir hastalığa yakalanmışım gibi, korkuyla bana bakar. ‘Yavrum, onlar dar gelimli ailelerin çocukları. Onları kimse kaçırmaz ki!’ Bunu pek anlayamam. Kapıcı, işportacı ya da pazarcıların çocukları, sokağa gayet rahat çıkabilir. Ama memur, öğretmen ve yöneticilerin çocuklarına sokak yasaktır (Ak, 2021c, s. 23-25).”
- Günümüz şartlarında insanlar için en berbat yer sokaktır ve insanlar, başına sokak kelimesi eklenen her şeyi pespaye bulurlar; örneğin sokak çocukları, sokak kedileri, sokak lafları, sokak simitçisi...

- Günümüzde aileler, çocukları sokağa bir adım dahi atmasın diye onları mutlu etmek için ellerinden ne geliyorsa yaparlar.
- Aile büyükleri, geçmişte kendi yapamadıklarını çocukları yapsın isterler. (Serdar'ın halasının hep öğrenmek isteyip de öğrenemediği İngilizceyi, sular seller gibi konuşması için yeğeni Serdar'ı İngilizce kursuna yazdırması)
- Günümüz dünyasında çocuklar, âdeta bir paket gibi arabayla oradan oraya taşınır.
- İnsan haksızlığa uğrayıp sinirlendiğinde sözcükler ağzından ardı arkasına dökülür.
- İnsanlar günümüzde ilişki kurmak yerine iletişim kurmayı yeğliyor.
- Sosyal medyada bir söz paylaşp, altına da meşhur bir insanın adını ekleyince, doğruluğuna bakılmadan çok kısa sürede binlerce beğeni alınır.
- Kullanılmayan ama yine de atmaya kıyılmayan eşyalar, belki bir gün işe yarar diye tavan aralarına saklanır.
- “Anladığım kadarıyla çatı katı, kurtulunmak istenen ama atmaya kıyılmayan eşyalar içindi (Ak, 2021c, s. 34).”
- Günümüzde apartmanlarda doğup büyüyen çocuklar, tek başlarına sokağa çıkamadığı gibi paket gibi de oradan oraya taşınırlar.
- “O da doğduğundan beri kendi başına sokağa çıkmamıştı. Apartmanlarda o kadar doğaldı ki bu. Ceren de ‘paket çocuklar’dandı ama kabına sığacak gibi durmuyordu. Çareyi, arada çatıya çıkmakta bulmuştu herhalde (Ak, 2021, s.36).”
- “İlk gördüğüm şeyler, soba ve kuzinelerdi. Apartman doğalgazlı kalorifere geçince eski sobalar çatıya çıkarılmıştı demek (Ak, 2021c, s. 37).”
- Şiir kitapları da okuyanı olmadığı için soba, kuzine, plaklar gibi kullanışsız eşyalar grubuna katılmıştır ve onlar da tavan aralarında yerini almıştır.
- “Köyden gelip şehrin ücra köşelerine yerleşenler arasında da denizi görmeyenler varmış.” dedi. “Ama kıyıya bu kadar yakın olan bizlerin aynı durumda olması çok tuhaf (Ak, 2021c, s. 44).”
- “Hep vakitsiz ötüyor. Saatleri ileri ya da geri alıyorlar ya bence o yüzden. Ne yapacağını şaşırdı zavallım (Ak, 2021c, s. 47).”

- “Biliyorum ki şu an elinde, kurtulmak istediğin ama atmaya kıyamadığın bir eşya var. O yüzden buradasın. Sık sık, hiç nedeni olmadan çatıya çıkıp duruyorsan terastan Boğaz manzarasını seyretmeye doyamıyorsan, bil ki, sen de artık kullanılmayan ama atmaya kıyılamayan bir insan hâline dönüşmüşsün. Tıpkı benim gibi (Ak, 2021c, s. 56).”
- Eskiden sokağa çıkamayan bazı insanların haberleşmek için farklı yöntemleri vardı. (1918-1923 yılları arasında İstanbul işgal altındayken sokağa çıkamayan bazı insanların haberleşmek için top kullanması)
- En az hareketle en çok şeyi yapmak hiç iyi bir fikir değildir. Çünkü sonunda insanı bir eşya hâline getirir.
- “... ‘C vitamini nelerde bulunur?’... ‘Limon veya portakalda bulunur.’ diye cevap vermez: ‘Eczanede bulunur.’ diye yapıştırır (Ak, 2021c, s. 70).”
- Ailedeki ilgisizlik, çocuklarının sırlarına ortak olmamalarına neden olur. (Serdar ve ailesi)
- “Ortak mekânda yalnız kalabilmek, insanların temel ihtiyaçlarından galiba (Ak, 2021c, s. 73).”
- Günümüz dünyasında her şeye kısa yoldan ulaşmaya çalışılır. Kitapların bile kısaltılmış hâlleri okunur. Çocukların küçük oldukları için sadece basitleştirilmiş kitapları okuyabileceği, büyüklerin ise kalın kitapları okuyacak vakit bulamayacağı düşünülür.
- İnsanlar nedense hiç vakitleri yokmuş gibi davranırlar ve hep bir yerlere yetişme çabası içerisindeyler.
- Vakitleri olmadığı için sadeleştirilmiş kitapları okuyan insanlar, aslında boş vakitlerini dolduramadığı için de sıkıntıdan patlarlar.
- Televizyonun icadı, insanları yapacak şeyler aramaktan kurtarmıştır. Çünkü insanlar hiçbir şey yapamadığında açıp televizyon izlerler.
- İnsanların en az yaptığı şey, yazı yazmaktır.
- “... psikoloğa götürülürseniz yapacağınız hiçbir şey olmadığını bilin. Karşınızdaki insanın konuşmaya galip olarak başladığını kabul edin ve kendinizi bırakın (Ak, 2021c, s. 87).”

- “Ayrıca şunu da söyleyeyim, sana bu uyarılarımın psikolog olmamla falan hiç ilgisi yok. Sadece gerçek hastaların zamanını çalman beni sinirlendiriyor (Ak, 2021c, s. 89).”
- “Sadece şehrin gürültüsü, uzaktan belli belirsiz duyuluyordu. Her yerde olduğundan fark etmeden alıştığımız bir sestir bu. Artık onu parçamız olarak kabullenmiştik âdeta. Tek notadan oluşmuştu sanki. Şehirdeki çatal, kaşık, bıçak tıkırtıları; araba kornaları, dedikodu fısıltıları, kedi miyavlamaları ve köpek havlamaları birleşip tek notalık bir ses oluşturmuştu. Onu doğal kabul ediyor, bu sesin dışındakileri gürültü olarak algılıyorduk (Ak, 2021c, s. 100-101).”
- “İnsan yalnız yaşadığında, isme ihtiyacı olmuyor (Ak, 2021c, s. 105).”
- “İki insan aynı fikri savunduğunda sohbet ilerlemiyor (Ak, 2021c, s. 105).”
- “Ben yılları saymıyorum. Sayılınca çabuk geçiyor (Ak, 2021c, s. 106).”
- “Bitirilmemiş sandviç, koparılmamış olgun erik, şişesinde yarım bırakılmış süt vardır bir yerlerde mutlaka (Ak, 2021c, s. 107).”
- Günümüz dünyasında büyükler, çocuklara sokaklarla ilgili hep korku dolu hikâyeler anlatır. (Çocukların sokaktan kaçırılması; böbreklerinin alınması veya dilenci olarak çalıştırılması gibi şeylerin Serdar’a ailesi tarafından anlatılması)
- “Anneme hiç anneciğim demem ben, anne derim. Bu değişiklik, annemin de dikkatini çekmiş olacak ki ‘Ne o, bir şey mi kırdın?’ diye sordu (Ak, 2021c, s. 119).”
- “Çatıseverleri yolda görmem, kendime güvenimi artırmıştı (Ak, 2021c, s. 121).”
- “Annesi de işe girince etüt merkezine verdiler onu. Sabahları bırakıp iş çıkışı alıyorlar. Ceren’in bütün günü okulda geçiyor (Ak, 2021c, s. 123).”
- “Başkasına anlatmak beni rahatlatmıştı (Ak, 2021c, s. 124).”
- Denizde yardım çağrısı alındığında onu görmezden gelmek, âdeta cinayet işlemektir. Çünkü gemicilerin tek yardımcısı yine gemicilerdir. Ancak onları kurtaran asıl şey, matematik gücüdür; matematik bilmek demek, uzayda dahi olsun bile kaybolmamak demektir.

- Sayılar önemlidir ancak hayatın içinde önemli gördüğümüz şeyleri sayılarla anlatamayız. Mesela sevgimizi, kızgınlığımızı, kıskançlıklarımızı sayılarla ifade edemeyiz. Böyle yapıp hayatı sayılara indirgemek resmen bir hastalıktır.
- İnsanlar akıllı telefonları tarafından yönetilir âdeta.
- Günümüzde sayılar, âdeta insanların hayatını esir alır ve onları yönlendirir. (Altın hesaplamaları, adım hesapları ve kalori sayıları vb.)
- İnsan, anne ve babasını sayıp onları sayılarla ifade edemez.
- “Zaten ben ne zaman şemsiye alsam yağmur yağmaz, almasam yağar (Ak, 2021c, s. 148).”
- Suyun nereden geldiğini bilmeyenler, onu korumayı da bilemez.
- “Suyun yeteceği sayıda olmayı tercih ediyoruz, demek istemişlerdi. Nüfuslarının neden hiç artmadığını böylece anlamış olduk (Ak, 2021c, s. 159).”
- Bir insanla görüşmek istenilmiyorsa onunla aynı apartmanda oturmak yeterlidir.
- İnsanlar sosyal medyada yaşadıkları yerler hakkında doğru bilgi vermeyebilir. (Barut Fıçısı’nın Facebook’ta, Amerika’da yaşadığını yazıp aslında orada yaşamaması)
- Yıllardır aynı apartmanda yaşayan insanlar, dairelerde kimlerin oturduğunu bilmez çoğu zaman.

4.5.2.7. Karakter (Kahraman)

Eserdeki kahramanlar, çocuğun kendisi ve çevresindeki insanlar ile ilişki kurabileceği; hayatın içinden alınmış kişilerdir. Serdar ve Cerenimo gibi sokağa çıkamayan ve her yere arabanın içinde bir paket gibi taşınan çocukların sayısı, günümüzde oldukça fazladır. Çünkü modernleşme ve kent yaşamıyla birlikte mahalle kültürü ortadan kalkmıştır ve artık sokaklar, çocuklar için güvenilir bir yer olarak kabul edilmez. Bu bağlamda Serdar ve Cerenimo’nun yaşadıkları, okurlara hayatın içinden bir örnek sunar.

Ayrıca eserdeki karakterler, kendi içinde gelişim gösteren açık (geliştirilmiş) karakterlerdir. Öyle ki eserde, kahramanların psikolojik ve sosyal özelliklerine

olabildiğince güçlü tasvirlerle yer verilmiştir. Buna nazaran ise, olması gerektiği gibi, kahramanların fiziksel özelliklerine çok fazla değinilmemiştir.

Birinci dereceden kahramanlar

Serdar

- Fiziksel özellikleri: 11 yaşında, kırk kilo, bir kırk beş boyunda bir çocuktur.
- Sosyal özellikleri: Doğduğundan beri kendi başına sokağa çıkmamıştır. Babası onu, sabahları arabasıyla okula bırakır. Okuldan sonra annesi alır; çarşamba günleri gitar kursuna, perşembe günleri de yüzme kursuna götürür. Cuma günleri ise Zerrin Halası onu almaya gelir ve İngilizce kursuna götürür. Farklı arabalarda taşınan prens gibidir. Özel arabalı, şoförlü ama sokaksız bir çocuktur Serdar. Kendisinin tabiriyle de “paket çocuk”tur.
- Psikolojik özellikleri: Haftanın bittiğini ilan ettiği için pazar günlerini hiç sevmez. Pazar günleri kendisini; ev hayatına sonradan katılmış, gereksiz bir eşya gibi hisseder. Nerede durursa dursun, “Ayakaltında dolaşma!” diyerek fazlalık olduğu hatırlatılır hep. Küçülüp küçülüp nokta hâline dönüşmek ister. Suçlandığı için nereye kaçarsa kaçsın kendini yine suçlu hisseder. Sürekli evde yaşayan, tek çocuk olmanın getirdiği yaratıcılıkları fazlasıyla geliştirmiştir. Çoğu zaman annesi ve babası, onunla konuşma isteğiyle yanıp tutuşmaz; bu sebeple de karşılıklı laflayacak birilerine hep ihtiyaç duyar. Bazen evde iki ayrı kişiliği aynı anda canlandırır. Hayal ürünü arkadaşıyla sohbet eder; dokuz metrekarelik odasında tek başına, topu olmadan, binlerce seyirci arasında futbol maçı yapar; bin kişilik orduya karşı at koşturabilir. İnternette arkadaşlarıyla habire iletişim kurmaktan dahi sıkılmıştır. Üstelik internette çok zaman geçirmek, onu sinir eder. Yazışmaktan hoşlandığı sadece bir arkadaş vardır: “Barut Fıçısı.”

Ceren

- Fiziksel özellikleri: Uzun boylu, siyah düz saçlıdır. Beyaz kalın çerçeveli gözlüğü, iri mavi gözlerine olan ilgiyi azaltır. Serdar’dan bir yaş büyüktür.
- Sosyal özellikleri: Serdar ve ailesinin alt kat komşuları Hayri Amca ile Zühre Hanım’ın kızıdır. Apartmana sıkışmış paket çocuklardandır. Çatıda “Cerenimo” ismini kullanır.

- Psikolojik özellikleri: Bir gün herkesin çatı katına çıkmasını hayal eder.

İkinci dereceden kahramanlar

Serdar'ın annesi

- Fiziksel özellikleri: İri gözlüdür.
- Sosyal özellikleri: İnce topuklu ayakkabıları, rüzgârda tel tel uçuşan saçları, zarif bedenini saran ipeksi kıyafetleri ile kibarlık simgesidir. Dans edercesine yürür, şarkı söylercesine konuşur (pazar günleri hariç). Her pazar eşiyle birlikte hunharca temizlik yapar. Kendisini şehir hayatına kaptırmıştır.
- Psikolojik özellikleri: Eşi de kendisi de davetsiz misafir Hidayet Bey'i hem çok severler hem de yaka silkerler.

Serdar'ın babası

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Her zaman naziktir ve karşısındakine hak vererek konuşur. Üstüne ütülü ceket almadan dışarı çıkmaz. Her pazar eşiyle birlikte hunharca temizlik yapar. Kendisini şehir hayatına kaptırmıştır.
- Psikolojik özellikleri: Eşi de kendisi de davetsiz misafir Hidayet Bey'i hem çok severler hem de yaka silkerler. Dolambaçlı yollardan cevap vermenin ustasıdır.

Üçüncü dereceden kahramanlar

Hidayet Bey

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Bekârdır. Hoşsohbetir. Oldukça önemsiz olayları bile değişik yönlerden anlatmanın ustasıdır. Ortak eş dostun sırlarını ortaya çıkarıyormuş havası yaratarak merak uyandırır. Ortada kalan eski bir yarış atını sahiplenir ve kendi Don Kışot, atı da Rosinante olur ve çatıda kendilerini bulurlar.
- Psikolojik özellikleri: Cin gibidir.

Barut Fıçısı

- Sanal bir kişiliktir. Facebook sayfasında şişman ve çatık kaşlı bir fotoğrafı vardır. Serdar'ın Facebook arkadaşıdır. Facebook sayfasında, Amerika'nın New York kentinde yaşadığı; babasının tasarımcı olduğu ve Beşinci Cadde'deki bir gökdelenin on yedinci katında yaşadığı yazar. Kendini bu şekilde tanıtmak hoşuna gider. Ancak Serdar ile aynı apartmanda yaşar. Hatta Barut Fıçısı'nın babası ile Serdar'ın babası askerlik arkadaşıdır.

Diğer kahramanlar

- Kaptan Ahab: Gerçek ismi Zeki Dalgalıdeniz'dir. Arkadaşları ona "Kaptan Ahab" der. Emekli uzun yol kaptanıdır. 1963 yılında, Serdar ve ailesinin yaşadığı apartmanın dokuz numaralı dairesinde yaşamıştır. Çalışmayan elektrikli ızgarasını çatı arasına koymaya karar verince apartmanın bir çatı dairesi olduğunu öğrenir. Çatı katına çıktığı o ilk gün, buradan çok etkilenir ve buraya sık sık geleceğini düşünerek bir seyir defteri tutar. Çatı katındaki "Kaptan'ın Seyir Defteri"ni yazan kişi odur. Matematik aşığıdır.
- Zerrin Hala: Serdar'ın halasıdır. İngilizce öğrenmek içinde ukte kaldığı için Serdar'ı İngilizce kursuna yazdırır.
- Anna: Kaptan Ahab'ın eşidir. Hollandalıdır. Sarışın, beyaz tenli, uzun boyludur.
- Arzu Öğretmen: Ördek yeşili rengi gözleri vardır. Ne zaman yanına şemsiye almasa yağmur yağar, alsa yağmaz.
- Öksüz Adam: Saçı sakalı bembeyaz, incecik, yaşlı bir adamdır. Uzun zamandır güneş yüzü görmemiş gibidir. Derisi şeffaftır; ellerinin mavi damarları görünür. Öksüzdür; anne ve babası yaşamaz. Anne ve babasını küçükken kaybetmiştir ve o zamandan beri de evde yaşamaz. Yalnız başına olduğu için ismine de ihtiyaç duymaz. İsmi kullanmaya kullanmaya da unutmuştur. Sesi çok derinden gelir, sanki uzun zamandır konuşmamış gibidir. Sayılınca çabuk geçtiği için yılları saymayı tercih etmez.
- Rosinante: Don Kişot Hidayet Bey'in Rosinante'sidir. Eski bir yarış atıdır ve çok yaşlanınca yarışlardan çekilir. Öldürmeye kıyamamışlardır, beslemeye de para harcamamışlardır ve ortada kalmıştır. Hidayet Bey sayesinde kendini çatı katında bulmuştur. Bembeyaz bir attır. Zayıflıktan kemikleri sayılır.

- Nezih Bey, Zeki Bey, Psikolog, Cezmi, Bakkal Amca, Sevgi, yaşlı kadın (alt kat komşu), temizlikçi, Seyfettin Bey, Horoz İsmet, kedi

4.5.2.8. Mekân (Çevre)

Dış mekân

Sayfa 40'ta, "Yüzlerce çatının hemen arkasında masmavi Marmara Denizi uzanıyordu. Denizin sağ tarafına doğru bakıldığında İstanbul'un adaları, sol tarafına bakıldığında boyu boyunca İstanbul Boğazı ve Köprüsü görülüyordu." ifadesinden ve sayfa 44'te, "Eski püskü apartmanlar kıyıya yakın yerlere kadar devam ediyordu. Kıyıda ise modern apartmanlar vardı." ifadesinden anlaşılabacağı üzere eserde; dış mekân olarak bir yanında kentleşmenin, bir yanında ise gecekonduların var olduğu İstanbul'un tercih edildiği görülmüştür.

Ayrıca eserde dış mekân olarak sokak, atölye ve okul geçmektedir. Bunun yanı sıra eserde Hindistan, Çin, Japonya, Amerika, Rusya, Atlas Okyanusu, Lilliput Ülkesi, Peru, Avustralya, Küba, Japonya gibi birkaç yerin ismi geçmektedir. Öyle ki eserde geçen farklı yer isimleri, çocukların ilgisini çekip onlarda araştırma isteği uyandıracaktır.

İç mekân

Eserde iç mekân olarak Serdar'ın evi, odası, yaşadıkları apartman ve apartmanın çatı katı geçmektedir.

Serdar, Ceren ve Barut Fıçısı'nın yaşadığı apartman ile alakalı bilgiler; Kaptan Ahab'ın dilinden "Kaptan'ın Seyir Defteri"nde aktarılmıştır. Bir zamanlar bu apartmanda yaşayan Zeki Dalgacıdeniz (Kaptan Ahab); yaşadıkları apartmanın çok eski zamanlarda, 1870 yılında yapıldığının ve o zamanlar İstanbul'da elektrik olmadığı için evlerin yağ kandilleri veya gaz lambalarıyla aydınlatıldığının bilgisini verir. Ayrıca apartmanın İstanbul Boğazı'nı gören bir terası olduğundan bahseder.

Apartmanın çatı katının her bir köşesinde ise soba, kuzineler, kasetli teypler, plaklar, bozuk ve eski bilgisayarlar, eski şapkalar, romanlar, hikâye kitapları, ansiklopediler, şiir kitapları gibi farklı pek çok ayrıntı vardır ve burası âdeta apartmanın müzesi gibidir. İnsanlar kullanmadıkları ama atmaya kıyamadıkları eşyalarını çatı katına koyarlar. Hatta bir zamanlar çatı arası, çamaşırlık olarak kullanılmıştır ve içeride çamaşır yıkanıp terasta

kurutulmuştur. Sonrasında ise Kaptan Ahab, artık burada çamaşır yıkamayacakları için mermer tezgâhı mutfığa dönüştürmüştür.

Serdar'ın odası ile ilgili olarak da bu zamana kadar yalnız başına hiç dışarı çıkmayan Serdar'ın, odasında hayal ürünü arkadaşıyla sohbet ettiği; dokuz metrekarelik odasında tek başına, topu olmadan, binlerce seyirci arasında futbol maçı yaptığı; bin kişilik orduya karşı at koşturabildiği bilgisi verilir.

4.5.2.9. Zaman

Eserin yazıldığı (yayımlandığı) tarih

Eserin ilk baskısı 2016 yılının ekim ayında yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise 2021 yılının temmuz ayında yayımlanan baskısı incelenmiştir. Eserin son baskısı ise 2023 yılında yapılmıştır.

Olayların geçtiği tarihi gerçek zaman

Sayfa 54'te Kaptan Ahab'ın çatı katını 1963 yılında keşfettiği, sayfa 55'te ise Serdar'ın Kaptan Ahab'tan elli üç yıl sonra çatı katını keşfettiği bilgisi edinilir; öyle ki bu tarih 2016 senesine denk gelir. Yani eserdeki olaylar 2016 senesinde yaşanmıştır.

İç zaman

Sayfa 54'te Kaptan Ahab'ın çatı katını 1963 yılında keşfettiği, sayfa 55'te ise Serdar'ın Kaptan Ahab'tan elli üç yıl sonra çatı katını keşfettiği bilgisi edinilir; öyle ki bu tarih de 2016 senesine denk gelir. Yani eserdeki olaylar 2016 senesinde yaşanmıştır. Sayfa 91'de ise ayın 24'ünün pazar gününe denk geldiği ve bu tarihte Ceren ile Serdar'ın çatı katına çıkacağı ifade edilir. 2016 senesi takvimine bakıldığında ve olayların geçtiği zamanın okul dönemine denk geldiği de göz önünde bulundurulduğunda ise bu tarihin 24 Nisan 2016 olduğu anlaşılır. Buraya kadarki olaylar üzerinden ise tahmini on gün gibi bir süre geçmiştir. Bununla birlikte sayfa 170'de, gelecek hafta güneş tutulması yaşanacağından bahsedilir. 2016 senesinde ve okul dönemine denk gelen tutulma tarihlerine bakıldığında ise tutulmanın mayıs ayında gerçekleştiği bilgisi edinilir. Bu sebeple de kısaca, eserde geçen olayların nisan ve mayıs aylarında geçtiği söylenebilir.

4.5.2.10. Değerler

İncelenen eserde yer alan değerler ve bu değerleri ifade eden örnek cümleler aşağıda verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilir. Nitekim eseri okurken bu değerlerin bilincine varan çocuk, kendi yaşamında da bu bilinçle hareket etmeye özen gösterecektir.

Güven duyma

- “... pazar günleri evin hiçbir yeri güvenli değildir (Ak, 2021c, s. 9).”
- “Sokağa mı! Deli misin?! Ancak bizimle dışarıya çıkabilirsin (Ak, 2021c, s. 21)!”
- “Oh, kurtulmuştum işte! Kendimi nasıl güvende hissettim, bilerseniz (Ak, 2021c, s. 117).”

Nezaketli olma

- “... evdeki tüm eşyaya karşı kibarlıklarını kaybeder (Ak, 2021c, s. 10).”
- “... dansa davet ediyormuş gibi kibarca kaldıran o değildir sanki (Ak, 2021c, s. 12).”
- “Karşılıklı nezaketten vazgeçilir (Ak, 2021c, s. 12).”
- “... nazik cümleleri kuran onlar değildir sanki (Ak, 2021c, s. 12).”
- “Nazikçe bizimkilere döndü ve (Ak, 2021c, s. 87)...”

Sorumluluk

- “Bu, bizim için sorumluluk projesi (Ak, 2021c, s. 49).”
- “Sorumluluk yüklü ses tonuyla ‘Yeni fikirlere ihtiyaç var.’ dedi (Ak, 2021c, s. 98).”

Arkadaşlık

- “İletişim arkadaşlığımıza ihanet etmiş gibi geldi bana... Ona bu kadar emek vererek gönderdiğim mesajlara en küçük bir yorumda bile bulunmaması, tam bir fiyaskoydu (Ak, 2021c, s. 124).”

Tarihi parçalara önem verme (koruma)

- “... yüzyıl öncesinden bugüne kadar gelmeyi başarabilmişti. Korunması görevdi artık (Ak, 2021c, s. 61).”

Cesaretli olma

- “Amacım, terastan terasa top gönderebilme yeteneğimi sınamak değildi tabi. Bunu yapmaya asla cesaret edemezdim (Ak, 2021c, s. 74).”

Saygı

- “Mañçalı Yaratıcı Asilsade Don Kişot, gezgin gezgin şövalyelik kuralları gereği bu teklifi istese bile geri çeviremez, saygıdeğer hanımefendi. İsteğiniz, her ne pahasına olursa olsun yerine getirilecektir (Ak, 2021c, s. 85)!”
- “İşimi bitirdikten sonraysa, saygıyla öğretmenime dönüp, yarı belime kadar eğildim (Ak, 2021c, s. 85).”

Teknoloji kullanımı

- “Genellikle akşamları televizyonun karşısında pinekliyoruz (Ak, 2021c, s. 78).”
- “Zavallı annem, cep telefonunun esiri olmuştu (Ak, 2021c, s. 133).”

Kentleşme (modern toplum eleştirisi)

- “Otomobil ve kamyonlar arasından, kocaman gökdelenlerden başka bir şey görmek mümkün değil... Oysa deniz bizim sokağın az ilerisindeymiş (Ak, 2021c, s. 44)!”
- “... ‘C vitamini nelerde bulunur?’... ‘Limon veya portakalda bulunur.’ diye cevap vermez: ‘Eczanede bulunur.’ diye yapıştırır (Ak, 2021c, s. 70).”
- “Arkadaşlarımın evinin nerede olduğunu bilmiyordum. Çünkü gittiğim okula bütün öğrenciler servisle ya da özel araçla bırakılıyordu (Ak, 2021c, s. 64).”
- “... bir insanla görüşmek istemiyorsan onunla aynı apartmanda oturmalısın (Ak, 2021c, s. 168).”
- “Barut Fıçısı’nın babası, babamın askerlik arkadaşı çıktı. Değil aynı apartmanda, aynı semtte hatta aynı şehirde yaşadıklarını bile bilmiyorlarmış (Ak, 2021c, s. 174).”
- “Yıllardır bu apartmanda yaşıyor olmamıza rağmen dairelerde kimlerin oturduğunu bilmiyorduk (Ak, 2021c, s. 174).”

Sosyal medya

- “Kendimi öyle tanıtmak hoşuma gidiyor. Bazı Facebook arkadaşlarıma Avustralya’da yaşadığımı da söylediğim oluyor. Onlar da bana Peru ya da Küba’da yaşadıklarını yazıyorlar. Oysa ya Cihangir’de ya da Kadıköy’de yaşıyorlar (Ak, 2021c, s. 168).”

Utanma duygusu

- “O an keşke yer yarılısaydı da bin kat dibine girseydim (Ak, 2021c, s. 118)!”

Yardımlaşma

- “Aynı kulübün üyesi olduğumuza göre onlardan rahatlıkla yardım alabilirdim (Ak, 2021c, s. 121).”
- “Bir gemi yardım istiyordu. Hemen rotamızı, verdiği koordinatlara yönlendirdim. Denizde yardım çağrısı aldığınızda ona sırtını dönmek, cinayet işlemek ile eş değerdir. Eğer siz gitmezseniz, bilin ki, hiç kimse gitmez ve kazazedeler hayatını kaybeder. Gemicilerin tek kurtarıcısı, gemicilerdir. (Ak, 2021c, s. 128).”

Sevgi

- “Cerenimo’nun eksikliğini hissediyordum sadece. Çünkü onunla çatıya çıkmak bambaşkaydı (Ak, 2021, s. 126).”
- “Hepimiz birbirimize sarıldık. Dakikalarca öyle hiç kıpırdamadan durduk. Hatta gözlerimiz bile yaşardı (Ak, 2021, s. 144).”

Doğa ve hayvan sevgisi

- “Hidayet Bey’in Rosinante’si eski bir yarış atıdır. Çok yaşlanınca yarışlardan çekilmiş. Öldürmeye kıyamamışlar. Beslemeye de para harcamamışlar. Ortada kalmış. Hidayet Bey sayesinde kendini çatıda bulmuş (Ak, 2021c, s. 68).”
- “Sokakta dolaşan tombiş kedi, bütün mahalleyi evim gibi hissetmemi sağladı (Ak, 2021c, s. 112).”
- “Maşrapayı uzun sapından tutarak göle daldırmanın, ormana bakarak su içmenin zevkine vardık (Ak, 2021c, s. 159).”

Doğaya değer verme

- “... göldeki suya çok özenli davrandıklarını fark ettik (Ak, 2021c, s. 156).”

- “... çocuklarının, kaynağını görmeden su içmesini de istemiyorlarmış. Suyun nereden geldiğini bilmeyenlerin, onu korumayı da bilemeyeceğini inanıyorlarmış (Ak, 2021c, s. 159).”

Eleştirel ve sorgulayıcı olma

- “Kapıcı, işportacı ya da pazarcıların çocukları, sokağa gayet rahat çıkabilir. Ama memur, öğretmen ve yöneticilerin çocuklarına sokak yasaktır (Ak, 2021c, s. 25).”
- “Bizimkiler, mahalledeki okulda okumamı istememişlerdir nedense (Ak, 2021c, s. 26).”
- “... doğduğundan beri kendi başına sokağa çıkmamıştı. Apartmanlarda o kadar doğaldı ki bu (Ak, 2021c, s.36).”
- “İnsanların ilişki kurmak yerine iletişim kurmaları çağımızın vebası... Kendilerini atasözlerini aktarma memuru yapmışlar. Bu görev herkes tarafından öyle benimsenmiş ki ne deseniz önemli sanılıyor. Yeter ki altında meşhur bir insanın ismi olsun (Ak, 2021c, s. 31).”
- “Anlaşılan sokaktan daha güvenli bir yerdi (Ak, 2021c, s. 35).”
- “İnternet öncesi döneme ait şeylerle dolu bu çatı katı. O zamanki hayatı hep merak etmişimdir. Taş devri gibi sanırdım. Buraya çıkınca anladım. Şahaneymiş... İnsanların zamanı bolmuş. Oynamaya; şiir, hikâye ve roman okumaya; gazetelerin bulmacalarını çözmeye vakit ayırabiliyorlarmış (Ak, 2021c, s. 46).”
- “Nedense hep bir yerlere yetişmek ister gibiydik (Ak, 2021c, s. 77).”
- “İnsan yalnız yaşadığında, isme ihtiyacı olmuyor (Ak, 2021c, s.105).”
- “İki insan aynı fikri savunduğunda sohbet ilerlemiyor (Ak, 2021c, s.105).”
- “Ben yılları saymıyorum. Sayılınca çabuk geçiyor (Ak, 2021c, s.106).”
- “Bitirilmemiş sandviç, koparılmamış olgun erik, şişesinde yarım bırakılmış süt vardır bir yerlerde mutlaka (Ak, 2021c, s. 107).”
- “Çocukların hepsi işçiydi (Ak, 2021c, s.108).”
- “Anne ve babamın, dış kapının anahtarını bana vermemeleri büyük adaletsizlikti (Ak, 2021c, s. 117)!”
- “Hayatı sayıya indirgemek hastalıktır (Ak, 2021c, s. 129).”

- “Herkes her şeyi sayılarla ifade edecek. Şiirler bile harflerle değil, rakamlarla yazılacak (Ak, 2021c, s. 132).”
- “Acaba sayılar dünyayı yavaş yavaş esir mi alıyordu? Yoksa çoktan almıştı da bizim haberimiz mi yoktu (Ak, 2021c, s. 134)?”
- “Eğer sen onu değil de o seni yönetiyorsa o telefon akıllı telefondur (Ak, 2021c, s. 134).”
- “Suyun yeteceği sayıda olmayı tercih ediyoruz (Ak, 2021c, s. 159).”

Başarı

- “O an annemin suratındaki zafer ifadesi görülmeye değerdi doğrusu (Ak, 2021c, s. 134).”

4.5.3. Dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmesi

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak onlara zengin bir dil ortamı yaratan; onların söz dağarcığını, dil bilincini ve hassasiyetini geliştiren araçlardır (Sever, 2019b). Bu bakımdan ilgili eser, dil ve anlatım özellikleri açısından da incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

4.5.3.1. Atasözleri

İncelenen eserde geçen atasözleri ve anlamları, TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınarak aşağıda verilmiştir. Nitekim eserde oldukça fazla deyme yer verilmekle birlikte az da olsa atasözüne yer verildiği görülmektedir. Bu durum da çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir.

- Laf lafı açar: Bir konu üzerinde konuşulurken ilgisi dolayısıyla söz başka bir konuya geçer, sohbet uzar, gider (TDK, 2009): “Laf lafı açar, sohbet koyulaştıkça koyulaşır (Ak, 2021c, s. 15).”
- Beş para etmez: Hiçbir değeri yok, işe yaramaz (TDK, 2009): “Beş para etmez (Ak, 2021c, s. 19).”

- Ölmek var, dönmek yok: Neye mal olursa olsun bu iş yapılacak, yapılmasından kaçınılmayacak (TDK, 2009): “Ölmek var, dönmek yok (Ak, 2021c, s. 96)!”

4.5.3.2. Deyimler

Deyimler, çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir. Öyle ki 180 sayfadan oluşan bu eserde de deyimlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Eserde, toplamda 124 tane farklı deyim tespit edilmiştir ve bu deyimlerden bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. Deyimler sayesinde ise anlatıma akıcılık ve canlılık kazandırılmıştır.

İncelenen eserde geçen deyimler, aşağıda Tablo 16’da sayfa numaraları ile birlikte aktarılmıştır. Deyimlerin tespitinde ise TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınmıştır.

Tablo 16

“Çatıdaki Gezegen” Adlı Eserde Yer Alan Deyimler

Deyim	Sayfa numarası
Ayakaltında dolaşmak	9
Kalıbını basmak	10
Yerinde yellere esmek	12
Davet etmek	12
İnim inim inletmek	12
İnim inim inlemek	12
Bağırıp çağırmak	12
Yok olmak	13
Kayıplara karışmak	13
(biriyle) Selamı sabahı kesmek	15

(bir durumu) Açığa çıkarmak	15
(birinden) Yaka silkmek	15
(bir şeyden) Dem vurmak	17
Söz açmak	17
Tir tir titremek	18
Beş para etmez	19
Kaçacak delik aramak	19
Hüküm sürmek	21
Tur atmak	21
Yanıp tutuşmak	21
Elinden geleni yapmak	25
İletişim kurmak	27
Canını sıkmak	28
Kafayı üşütmek	28
İşi gücü bırakmak	28
Hak etmek	29
Haksızlığa uğramak	29
Ağzından dökülmek	29
Kabak tadı vermek	32
Kara kara düşünmek	32
Göz göze gelmek	32
Aklına gelmek	34
Geri çevirmek	34
Fark etmek	37
Gözü (gözleri) kamaşmak	39
Gözlerine inanamamak	40

Kendine gelmek	40
Küçük dilini yutmak	45
Yeri göğü inletmek	45
Hak kazanmak	45
Oralı (bile) olmamak	47
Katıla katıla gülmek	47
Gözlerini fal taşı gibi açmak	49
Göz atmak	50
(birinin) Hoşuna gitmek	55
Tadını çıkarmak	56
İçi içine sığmamak	57
Evirip çevirmek	58
(bir şey) Gözüne ilişmek	58
Dikkat kesilmek	59
Yol almak	61
Kaşla göz arasında	62
Gözden kaybolmak	62
İçine sinmek	62
Lafı ağzına tıkmak	62
Karşısına dikilmek	69
Karar vermek	69
(bir durum) Açığa çıkmak	69
İçine su serpilmek	71
Yerinde duramamak	71
Göz açıp kapayıncaya kadar	72
Aklından geçirmek	73

Elden geçirmek	73
Tıka basa doldurmak	74
Canı sıkılmak	76
Uçup gitmek	76
Aklından çıkarmamak	78
Şaşıırıp kalmak	80
Göze almak	80
Laf etmek	82
Kendini alamamak	82
İşin tuhafı	82
Umut kesmek	84
Bardağı taşıran damla	84
Çıt çıkmamak	84
Kendini ateşe atmak	84
Israr etmek	85
Her ne pahasına olursa olsun	85
Baltayı taşa vurmak	87
Ağızdan ağıza dolaşmak (geçmek)	92
Bardaktan boşanırcasına yağmak	94
İstifini bozmamak	96
Gaz vermek	96
Gözünün önüne gelmek	101
Yüreğı ağızına gelmek	101
Göz kırpmak	105
(birine) Hak vermek	105
Kol gezmek	109

Esir almak	110
Kan ter içinde	111
Esamesi okunmamak	112
İdare etmek	113
Göz doldurmak	113
(biriyle, bir şeyle) Baş başa kalmak	115
Kendine yedirememek	115
İçi sıkılmak	116
Yerine koymak	117
Tepeden tırnağa süzmek	118
Dik dik bakmak	118
Dolap beygiri gibi dönüp durmak (dolaşmak)	120
Hayal kırıklığına uğramak	124
Kendini dev aynasında görmek	126
Havaya girmek	126
(birinin) İştahı kabarmak	126
Eliyle koymuş gibi	129
Şıp diye	129
(bir şeyden) Söz etmek	130
(biriyle) İlişki kurmak	130
(birinin) Başının etini yemek	133
Söz vermek	139
Dilini yutmak	141
Eski köye yeni âdet getirmek	141
Sözüne sadık kalmak	144
Göz gezdirmek	151

Ortalık sütlüman olmak	151
Dalga geçmek	152
Şansı yaver gitmek	153
Kabul görmek	154
Altüst etmek	155
Cin gibi	168
Kulağına gelmek	168
Taş kesilmek	176
Kafasına koymak	178
Yok etmek	179

4.5.3.3. İkilemeler

Eserde 70 tane farklı ikileme örneği tespit edilmiştir ve bu ikilemelerin bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. İkilemeler; aynı kelimelerin tekrarı, yakın veya eş anlamlı kelimelerin tekrarı, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerin tekrarı, her ikisi de anlamsız kelimelerin tekrarı ve yansıma kelimelerin tekrarı ile oluşan ikilemeler şeklinde gruplandırılarak aşağıda Tablo 17’de verilmiştir. En çok kullanılan ikileme grubu, aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşan ikilemelerdir. İkilemeler sayesinde ise anlatıma zenginlik ve canlılık katılmıştır.

Tablo 17

“Çatıdaki Gezegen” Adlı Eserde Yer Alan İkilemeler

Oluşumlarına göre ikilemeler

Aynı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Pırıl pırıl (s.9), laf lafı (s.15), küçülüp küçülüp (s.16), inim inim (s.12), uzun uzun (s.17), tel tel (s.18), lime lime (s.18), tir tir (s.18), tuhaf tuhaf (s.27), esip esip (s.28), zaman

zaman (s.29), göz göze (s.32), ikiye ikiye (s.36), sıra sıra (s.37), yavaş yavaş (s.45), bilgiç bilgiç (s.46), tekrar tekrar (s.47), katıla katıla (s.47), ciddi ciddi (s.49), sık sık (s.51), tek tek (s.63), küçük küçük (s.64), şaşkın şaşkın (s.65), nefes nefese (s.69), kıpır kıpır (s.71), terasta terasta (s.74), koca koca (s.76), kara kara (s.78), kalın kalın (s.79), bol bol (s.85), suçlu suçlu (s.92), ağızdan ağıza (s.92), kulaktan kulağa (s.93), yan yana (s.96), bile bile (s.98), derin derin (s.98), harıl harıl (s.108), neler neler (s.109), kendi kendine (s.110), soğuk soğuk (s.111), baş başa (s.115), alaycı alaycı (s.116), dik dik (s.118), köş köş (s.123), hızlı hızlı (s.134), avaz avaz (s.140), sinirli sinirli (s.142), kapış kapış (s.172)

Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler

İtiş kakış (s.12), uçsuz bucaksız (s.23), boylu boyunca (s.40), tıka basa (s.74), hoplaya zıplaya (s.85), bağırış çağırış (s.94), saç sakal (s.104), üst baş (s.107), ucu bucağı (s.111), iş güç (s.155), iğne iplik (s.172), defter kalem (s.172)

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler

Sağ sol (s.13), aşağı yukarı (s.76)

Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Yırtık pırtık (s.18), tek tük (s.76), eski püskü (s.39), zar zor (s.174)

Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Tıklım tıklım (s.39), kargacık burgacık (s.58), apar topar (s.118)

Yansıma sözcüklerle oluşan ikilemeler

Haşır huşur (s.12), dıgıdık dıgıdık (s.85)

4.5.3.4. Benzetme

İlgili eserde tespit edilen benzetmeler, kullanım sıralarına göre şu şekildedir:

- “Kendimi eşya gibi hissedirim (Ak, 2021c, s. 9).”
- “... pinpon topu gibi karşılıklı gidip gelen konuşmaların (Ak, 2021c, s. 9)...”
- “Sandalyeleri, annemi dansa davet ediyormuş gibi kibarca kaldıran (Ak, 2021c, s. 12)...”

- “... her nesneyi, yük balyası gibi iteler (Ak, 2021c, s. 12).”
- “... iyi çekilmiş dizi film gibidir (Ak, 2021c, s. 15).”
- “Dans eder gibi yürür, şarkı söyler gibi konuşur (Ak, 2021c, s. 18).”
- “... pırasa sapı gibi lime lime iplikler (Ak, 2021c, s.18)...”
- “Eski bir gömlek kolları kesilerek değil, âdeta kopartılarak kolsuz bluza dönüştürülmüştür (Ak, 2021c, s. 18).”
- “Sanki ben de pencereden uçup gidecekmişim gibi hissederim(Ak, 2021c, s. 20).”
- “Kurtarıcı gibidir (Ak, 2021c, s. 20).”
- “Şifre çözmek gibidir beni tanımak (Ak, 2021c, s. 22).”
- “... sanki amansız bir hastalığa yakalanmışım gibi korkuyla bana bakar (Ak, 2021c, s.23).”
- “... sular seller gibi konuşmamı arzular (Ak, 2021c, s.26).”
- “... oradan oraya taşınan paket gibi (Ak, 2021c, s.26)...”
- “... farklı arabalarda taşınan prens gibiyim (Ak, 2021c, s.26).”
- “... kendimi kapana kısılmış gibi hissediyorum (Ak, 2021c, s. 26).”
- “... orası da yasak bölge gibi geliyordu bana (Ak, 2021c, s.34).”
- “... kendimi tam da ‘kurtulunmak istenen ama atmaya kıyılmayan’ bir şey gibi hissediyordum (Ak, 2021c, s. 34).”
- “Apartman müzesi gibiydi burası (Ak, 2021c, s.39).”
- “Bütün şehir, halı gibi ayaklarımızın altında uzanıyordu (Ak, 2021c, s.40).”
- “... binalara benzediği için apartman gibi duruyor (Ak, 2021c, s.45).”
- “Gerçekten çok katlı, upuzun, yüzen apartman gibiydi (Ak, 2021c, s.45).”
- “Yanından geçen vapurlar sandal gibi minicik kalmıştı (Ak, 2021c, s.45).”
- “Sanki fark etmeden koca şehirde kaybolmuş gibiydim (Ak, 2021c, s.46).”
- “Taş Devri gibi sanırdım (Ak, 2021c, s.46).”
- “Çoğunda, bizimkindeki gibi hummalı bir temizlik vardı (Ak, 2021c, s.46).”

- “... asker gibi sıralanmış yürüyordu (Ak, 2021c, s.47).”
- “Burayı yelkenli gemi gibi hayal etmeye (Ak, 2021c, s.52).”
- “Kulaktan kulağa oynuyor gibi (Ak, 2021c, s.66).”
- “Sanki yerin yedi kat dibindeki gizemli bir mekânı keşfetmiş gibiydim (Ak, 2021c, s.73).”
- “Sanki gizli hazine bulacaktım gibi içinde ne var ne yok elden geçirmiştim (Ak, 2021c, s.73).”
- “... okul arkadaşımı görmüş gibi sevindim (Ak, 2021c, s.76).”
- “... Don Kişot gibi konuşmakla yetinmiyor (Ak, 2021c, s.82).”
- “Kendimi, Don Kişot’u günümüzde canlandırma görevi verilmiş memur gibi hissettim (Ak, 2021c, s.84).”
- “At sırtında gidiyormuşum gibi yaptım (Ak, 2021c, s.85).”
- “... usta disk atıcıları gibi (Ak, 2021c, s.94).”
- “Uzun zamandır güneş yüzü görmemiş gibiydi (Ak, 2021c, s.104).”
- “Sanki uzun zamandır konuşmamış gibiydi (Ak, 2021c, s. 105).”
- “Çocuk gibi göz kırptı bana (Ak, 2021c, s.105).”
- “Bazı insanlar kutu gibi odalara girmiş (Ak, 2021c, s.108).”
- “Parçaları tamamlanınca canlanacak gibydiler (Ak, 2021c, s.108).”
- “... saklanan bir sırrı açığa çıkarmış gibi (Ak, 2021c, s.108).”
- “Tam o sırada mavi gözlü, tombiş, pamuk gibi bembeyaz bir kedi gördüm (Ak, 2021c, s.112).”
- “Sokakta dolaşan tombiş kedi, bütün mahalleyi evim gibi hissetmemi sağladı (Ak, 2021c, s.112).”
- “... mermi gibi uçtu (Ak, 2021c, s.113).”
- “Sırtıma saplanmış birer bıçak gibydiler (Ak, 2021c, s.118).”
- “... hep aynı yerlerde dolap beygiri gibi dolanmak (Ak, 2021c, s.120).”
- “... masal gibi geliyordu bana (Ak, 2021c, s.127).”

- “... elimizle koymuş gibi şıp diye (Ak, 2021c, s.129).”
- “Bana çocuk oynucağı gibi geliyordu (Ak, 2021c, s.139).”
- “Belki güvercinler de, tıpkı kuşlar gibi, çatıdan çatıya uçuyordu (Ak, 2021c, s. 146-147).”
- “... bize yabancı gibi davranmamalarıydı (Ak, 2021c, s.154).”
- “Kabul edildiğimiz an sanki orada doğmuş gibi hissettim kendimi (Ak, 2021c, s.155).”
- “Suyu cam gibiydi (Ak, 2021c, s.156).”
- “Cin gibi gözlerle bana baktı (Ak, 2021c, s.168).”
- “Elbiselerimizi yelken gibi şişiriverdi (Ak, 2021c, s.178).”
- “Onların da güvercinler gibi kanatları vardı (Ak, 2021c, s.178).”
- “Heykel gibi kıpırdamadan durdum (Ak, 2021c, s.179).”

Eserde yapılan benzetmeler, anlatılan olayları somut hâle getirerek çocukların daha kolay kavramalarını sağlar. Böylece hem anlatım ilgi çekici hâl alır hem de çocukların söz dağarcıklarının zenginleşmesine katkıda bulunulur.

4.5.3.5. Pekiştirme

İncelenen eserde pekiştirmeli sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden bazıları, birden fazla kez kullanılmıştır. Öyle ki eserde yer alan pekiştirmeli sözcüklerin anlatıma canlılık kattığı görülmüştür. Ayrıca pekiştirmeli sözcükler, eserin hitap ettiği somut evredeki çocuklar için olayları zihinlerinde kolaylıkla canlandırmalarına yardımcı olur.

Eserde geçen pekiştirmeli sözcükler:

- “... son derece sıradan olayları, *bambaşka* açılardan anlatmayı çok iyi bilir (Ak, 2021c, s.15).”
- “Odalarımızı *tertemiz* yeni havayla doldurmanın zamanı gelmiştir (Ak, 2021c, s.19).”
- “İçerisi *kapkaranlıktı* (Ak, 2021c, s.37).”

- “Yüzlerce çatının hemen arkasında *masmavi* Marmara Denizi uzanıyordu (Ak, 2021c, s.40).”
- “*Tıpatıp* aynı olan iki tekne bile yoktu (Ak, 2021c, s.44).”
- “Gerçekten çok katlı, *upuzun*, yüzen apartman gibiydi (Ak, 2021c, s.45).”
- “Ama yumurtanın sıcacık ve *taptaze* olduğunu hissedince (Ak, 2021c, s. 48)...”
- “Vay canına, *düpedüz* Don Kişot ve atı Rosinante (Ak, 2021c, s. 65)!”
- “Her şeyden önce *yepyeni* bir gezegen keşfetmiştim (Ak, 2021c, s. 69).”
- “... kapının yanına konduğu *besbelli* olan düğmeyi bulup aydınlığa kavuştum (Ak, 2021c, s. 73).”
- “Sınıf *bomboştu* (Ak, 2021c, s. 73).”
- “Buradan düşersem *paramparça* olabilirdim (Ak, 2021c, s. 103).”
- “Tam o sırada mavi gözlü, tombiş, pamuk gibi *bembeyaz* bir kedi gördüm (Ak, 2021c, s.112).”
- “Oysa birilerine Öksüz Adam’ı, Don Kişot’u, Moby Dick’i, Kaptan’ı anlatma isteğiyle *dopdoluydum* (Ak, 2021c, s. 123).”
- “Onlarsa, bellerine taktıkları ottan yapılmış etekleri saymazsak, *çırılçıplaktılar* (Ak, 2021c, s. 154).”
- “Annem ve babam *şirin mi şirindi* (Ak, 2021c, s. 173).”
- “*Kapkara* gökyüzünden yağın şapka yağmurundan korunmaya çalışıyorlardı (Ak, 2021c, s. 178).”

4.5.3.6. Bilinmeyen sözcük kullanımı

“Çatıdaki Gezegen (Ak, 2021c)”de çocuğun anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimelerin var olduğu görülmüştür. Eserin hitap ettiği yaş grubu çocukları tarafından bilinmeyeceği düşünülen kelime ve kelime grupları, tahmin sonucunda belirlenmiş ve aşağıdaki tabloda listelenmiştir. Ancak bu kelimelerin anlamları, çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın eserinde çocukların anlamını

bilemeyeceği kelimeleri kullanması, anlamı zorlaştırmaz; aksine yeni kelime öğrenimini destekler. Nitekim yazarın eserinde, çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Tablo 18

“Çatıdaki Gezegen” Adlı Eserde Hitap Ettiği Yaş Grubu Çocukların Düzeylerinin Üzerinde Olduğu Düşünülen Sözcük ve Sözcük Grupları

Sözcük ve sözcük grupları	Sayfa numarası
Balya	12
Fanila	19
Külyutmaz	19
Tahtakuruları	19
İşportacı	25
Pespaye	25
Veba	31
Sahanlık	38
Mahya	47
Kontes	66
Hipnotize	68
Fötr	94
Perhiz	139
Sütliman	151
Rafya	155
Maşrapa	156
Şilep	178

4.5.3.7. Argo sözcük kullanımı

Eserde “saftirik (s.21)”, “aptal (s.28)”, “deli (s.29)”, “Salakbook (s.31)”, “zırdeli (s.79)”, “deli saçması (s.109)”, “berduş (s.115)”, “kel kafalı (s.115)”, “gevezelik etmek (s.115)”, “muhallesi çocuğu (s.117)”, “çaylak (s.118)” gibi birtakım argo sözcük kullanımı mevcuttur.

Bunun yanı sıra eserde tespit edilen “kafayı üşütmek (s.28)”, “deli gibi (s.113)” ve “dalga geçmek (s.152)” deyimleri de argo kullanımına örnek oluşturur.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Tabii çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve eserde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

4.5.3.8. Anlatım bozuklukları

Atasözü veya deyim yapısının bozulmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Deyim ile atasözlerinde bulunan kelimeler değiştirilerek yerine aynı anlamı verebilecek kelimeler dahi kullanılamaz ve söz dizimi de bozulamaz. Böyle bir durum söz konusu olur ise de anlatım bozukluğuna yol açılır. Öyle ki kitapta kullanılan bazı deyimlerde bu kurala uyulmamıştır ve anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu deyimler şunlardır:

- “... diyerek *lafi ağzıma yapıştırdı* (Ak, 2021c, s. 62).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*lafi ağzına tıkmak*” şeklinde olmalıdır.
- “... göz açıp kapayana kadar kendimi çatıda buldum (Ak, 2021c, s. 72).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*göz açıp kapayınca kadar*” şeklinde olmalıdır.
- “... insan hep aynı yerlerde *dolap beygiri gibi dolanmaktan sıkılıyor* (Ak, 2021c, s. 120).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*dolap beygiri gibi dönüp durmak (dolaşmak)*” şeklinde olmalıdır.

- “Annem şaşkınlıkla ‘Aaa neden? Sen bayılırsın kızarmış ekmeğe! *Eski köye yeni âdet* mi!’ diye sormaz mı (Ak, 2021c, s. 141)!” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*eski köye yeni âdet getirmek*” şeklinde olmalıdır.

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan deyimlerin bu şekilde değiştirilerek kullanılması; çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, yararlanılan deyimlerin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

4.5.3.9. Yazım yanlışları

İmla hatalarının tespitinde, TDK Güncel Türkçe Sözlük internet adresinden yararlanılmıştır. Tespit edilen imla hataları ise gruplandırılarak aşağıda aktarılmıştır.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar

Tablo 19

“Çatıdaki Gezegen” Adlı Eserde Yer Alan Yazım Yanlışları

Sözcüğün eserde kullanımı	Sözcüğün doğru yazımı	Sayfa numarası
Yerçekimi	Yer çekimi	10
Fındıkfaresi	Fındık faresi	19
Tavanarasına	Tavan arasına	37

Küçükdilini yutmak	Küçük dilini yutmak	45
Topluiğne	Toplu iğne	62
Kuşbakışı	Kuş bakışı	64
Muhabbetkuşları	Muhabbet kuşları	70
Yeldeğirmenleri	Yel değirmenleri	79
Karabüyücüler	Kara büyücüler	80
İşyerleri	İş yerleri	108
Devaynası	Dev aynası	126
Eşdeğer	Eş değer	128
Önyargı	Ön yargı	154
Gözucuyla bakmak	Göz ucuyla bakmak	164

Ses olayları ile ilgili yazım yanlışları

Ünlü düşmesi ile ilgili yazım yanlışları

İçeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı vb. sözcükler ek aldıklarında; sonlarında bulunan ünlüler düşmez ve “içerde” değil, “içeride”; “dışardan” değil, “dışarıdan”; “ilerde” değil, “ileride”; “şurda” değil, “şurada”; “burda” değil, “burada”; “orda” değil, “orada”; “yukarda” değil, “yukarıda”; “aşağda” değil, “aşağıda” şeklinde yazılır (TDK, 2019c). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Ceren *içerlere* doğru ilerledi (Ak, 2021c, s. 39).”
- “Sonraları çatı arasının çamaşırlık olarak kullanıldığını, *içerde* çamaşır yıkayıp terasta da kurutulduğunu öğrendim (Ak, 2021c, s. 54).”
- “Şu *ilerdeki* pembe binanın kapısına bak (Ak, 2021c, s. 65).”
- “... ama *burdakilerin* hepsi öyle (Ak, 2021c, s. 95).”
- “Bu saçmalığı *nerden* buldun (Ak, 2021c, s. 96)?”
- “Sadece *dışardan* gözleyebildik (Ak, 2021c, s. 98).”
- “Yani Ay, Güneş’i *nerdeyse* tamamen örtecek (Ak, 2021c, s. 174).”

Düzeltilme işareti kullanımı ile ilgili yazım yanlışları

Yazılışları aynı, anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz) vb. sözcükler bunlara örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Eski bir gömlek, kolları kesilerek değil, *adeta* kopartılarak kolsuz bluza dönüştürülmüştür (Ak, 2021c, s. 18).”
- “Pazar günleri, evimizin o koruyucu *halinden* eser kalmaz (Ak, 2021c, s. 19).”
- “Kafamızı kurcalayan düşüncelerden, endişeden, yorgunluk *hallerinden*, suskunluk ya da gevezeliklerden de böylece kurtuluruz (Ak, 2021c, s. 19-20).”
- “O da benim gibi insanlarla tanışmak yerine, onlarla yazışmak zorunda kalmaktan fena *halde* sıkılıyor (Ak, 2021c, s. 29).”
- “Romanlar, hikâye kitapları, ansiklopediler sağa sola atılmıştı *adeta* (Ak, 2021c, s. 39).”
- “Üstelik iki ciltlik eserin sadece tek cildi düşerse vay *haline* (Ak, 2021c, s. 49).”
- “... sen de artık kullanılmayan ama atmaya kıyılamayan bir insan *haline* dönüşmüşsün (Ak, 2021c, s. 56).”
- “Çatıda olmamızı gereksiz *hale* getirecek davranışlardan kaçınıyoruz (Ak, 2021c, s. 62).”
- “Sonunda eşya *haline* getiriyordu insanı (Ak, 2021c, s. 63).”
- “Hidayet Bey’e bakarken hipnotize olmuşum *adeta* (Ak, 2021c, s. 68).”
- “Çizdiğim karakterin neşesi beni öyle esir almıştı ki ne yapsam eski *halime* dönemiyordum (Ak, 2021c, s. 84).”
- “Artık onu parçamız olarak kabullenmiştik *adeta* (Ak, 2021c, s. 100).”
- “Terasa çıktıktan sonra çatıya tırmanıp sokağa inmeyi alışkanlık *haline* getirdim (Ak, 2021c, s. 120).”
- “Yeteri kadar yürümediği kanısına varması, onu sürekli kendinden şikâyet eden biri *haline* getirmişti (Ak, 2021c, s. 133).”

- “İnsanlık bu *hallere* mi düşecekti (Ak, 2021c, s. 135)!”
- “O *halde*, istediğim zaman (Ak, 2021c, s. 141).”
- “... diyecek *halim* yoktu herhalde (Ak, 2021c, s. 150).”
- “Sokaktakileri havalandırıp çatılara çıkaracak *halim* yoktu herhalde (Ak, 2021c, s. 164).”

Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik eki ile karışmasını önlemek amacıyla kullanılır: (Türk) askeri ve askerî (okul), (İslam) dini ve dinî (bilgiler), (fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar), (Atatürk’ün) resmi ve resmî (kuruluşlar) vb. bu kullanıma örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlede ise bu kurala uyulmamıştır:

- “*Hayali* arkadaşımı hep şaşırtırım (Ak, 2021c, s. 22).”

Sözcüğün yanlış yazımından kaynaklanan yazım yanlışları

Eserde sözcüğün yanlış yazımından kaynaklı yazım yanlışları tespit edilmiştir. Doğru kullanımı “kap kaçak” olan sözcüğün, eserde “kap kaçak (s.50)” şeklinde verildiği; doğru kullanımı “tespit” olan sözcüğün ise eserde “tesbit (s.64)” şeklinde kullanıldığı ve doğru kullanımı “hanımefendi” olan sözcüğün, eserde “hanfendi (80)” şeklinde konuşma dilinde verildiği görülmüştür.

4.6. Bulutlara Şiir Yazan Çocuk

4.6.1. Dış yapı özellikleri açısından incelenmesi

Behiç Ak’ın bu romanının ilk baskısı; Günışığı Kitaplığı tarafından 2017 yılının eylül ayında, son baskısı (20. basım) ise 2023 yılında İstanbul’da yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise eserin 2021 yılının ağustos ayında İstanbul’da yayımlanan 14. basımı incelenmiştir.

Öyle ki kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilmektedir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok

okunduğu anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında eserin baskı sayısı, eserin başarısına dair işaretlerden birisini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte çocuklara yönelik oluşturulan kitapların sayfa sayısının çocuğa göre seçilmiş olması gerekmektedir. Öyle ki bu eserin sayfa sayısı (160 sayfa), ortalama olarak seçilmiştir ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun niteliktedir. Bu hususta, kitabın sayfa sayısının okuyucuya kolaylık sağladığı da söylenebilmektedir.

Bunun yanı sıra bir kitapla ilk buluşma, o kitabın ismi ile gerçekleşir. Bir kütüphanede veya kırtasiyede kitap rafları gezilirken herhangi bir kitap, ilk olarak ismi ile dikkati çeker. Bu nedenledir ki kitap adı tercihlerinde, kitabın adı; ilginç, dikkat çekici, merak uyandırıcı ve çocukların hayal dünyasına hitap edecek şekilde olmalıdır. Nitekim ilgili eser düşünüldüğünde eserin isminde geçen “bulut” sözcüğü, çocuğun hayal dünyasına hitap edecek niteliktedir ve bu sözcük, çocuklarda merak uyandırarak çocuğun kitaba karşı ilgi duymasını sağlayacaktır. Bu nedenle de seçilen eser isminin doğru bir tercih olduğu söylenebilir.

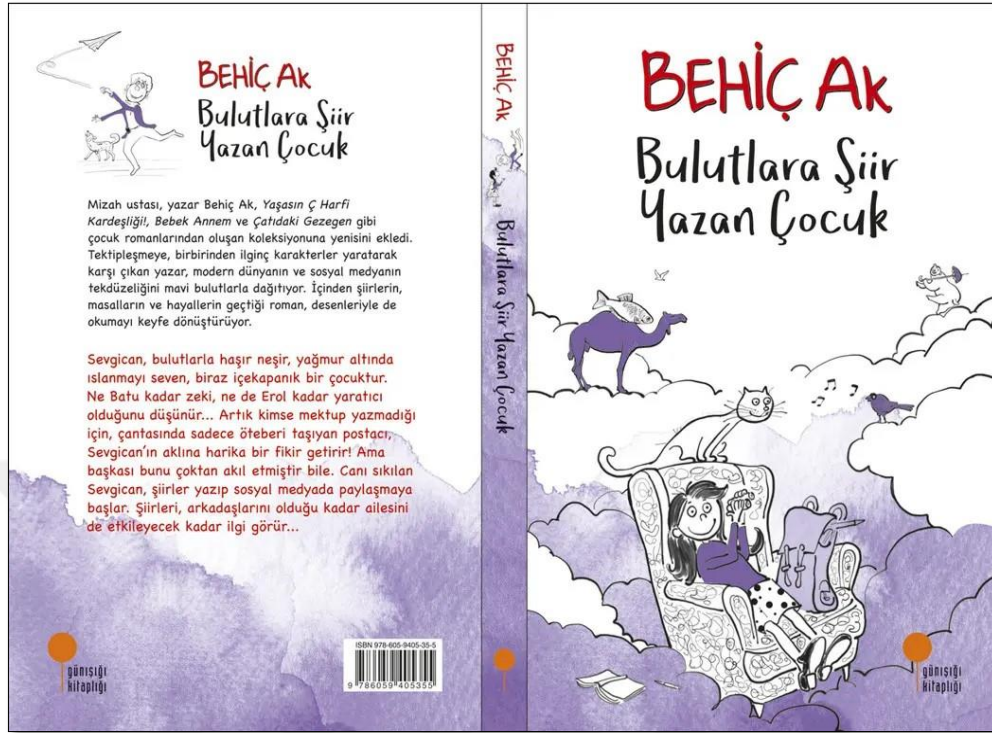
4.6.1.1. Kâğıt

Eserde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıdın kullanıldığı görölmektedir. Dolayısıyla kitap içerisindeki yazı ve görseller de arka sayfaya yansımamıştır. Nitekim hem okuma kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitapta, bu kâğıt türünün tercih edildiğı söylenebilir.

4.6.1.2. Metin tasarımı

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde; metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarlandığı görölmektedir. Eserde yer alan resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır ve resimlerin yeri, o sayfada anlatılanlarla uygunluk göstermiştir. Ayrıca resimler, önceki sayfada anlatılanları da somutlaştırmış ve sonraki sayfada anlatılacaklara da zemin oluşturmuştur.

4.6.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

Resim 41. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserin ön ve arka kapağı

Kapak

Kitapta hem yazarlık hem de resimleme görevini Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımındaki resim de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Kitap tasarımı incelendiğinde; kitabın ön kapağında, eserin ismine uygun olarak bulutların içerisinde oturan ve âdeta elindeki dürbünle kuşu hayranlıkla izleyen bir kız çocuğu ve deve, balık, kuş, maymun gibi masalsi kahramanlar resmedilmiştir. Öyle ki eser okunmadan önce, ilk olarak kitabın kapağı ile karşı karşıya kalan okuyucu, görselin her bir ayrıntısını inceleyecek olup eserin içeriği ile ilgili düşünecek ve tahminlerde bulunmaya çalışacaktır. Nitekim bu hususta, kapağın görselinin kitabın içeriği ile ilgili çocuklarda merak uyandırıcı nitelikte olduğu söylenebilir.

Kitabın ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın

üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Ayrıca kitabın ön kapağının sağ alt köşesinde, yayınevinin ismi ile amblemine ve dikey bir şekilde kitabın baskı sayısına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kitabın arka kapağı ile sırt kısmı da değerlendirilmiştir.

Kitabın arka kapağında, kitabın içerisinden “Kâğıt Uçaklar” bölümü ile ilgili bir görsel bulunmaktadır. Bu görselde, mor ile beyaz renklerin kullanıldığı görülmektedir. Kitabın arka kapağında da, kitabın ön kapağında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitabın arka kapağında, kitabın içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Ayrıca kitabın arka kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitabın ortasına bir barkod yapıştırılmıştır.

Kitabın sırt kısmı ise mor ile beyaz bölümlere ayrılmıştır ve mor bölümde eserin ismine, Sevgican ve arkadaşı Batu’nun görseline ve Güneşli Kitaplığı’nın amblemine; beyaz bölümde ise yazarın ismine yer verilmiştir.

Bununla birlikte mor renk kullanılarak ön ve arka kapağın iç kısımları da değerlendirilmiştir. Bu durum ise hem kitabın kalitesini arttıracak hem de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Bunların yanı sıra kitabın ne ön kapağında ne arka kapağında; kitabın hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitabın türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitap türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne kitap künyesinin yer aldığı iç sayfada değinilmiştir.

Nitekim “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı kitabın kapak düzenlemesi genel olarak değerlendirilecek olursa kitabın ön kapağı, arka kapağı ve sırt kısmının birlikte bir kompozisyon oluşturduğu görülmektedir. Ön kapaktaki görsel ile arka kapaktaki görsel ve paragraf, eserin içeriği ile uyumludur. Ayrıca çocuklar, eseri okuduktan sonra kapaktaki çizimleri de rahatlıkla anlayabileceklerdir.

Boyut

Eserde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitap, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitabın boyutunun

okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitap, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Ciltleme

Kitap, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitabın sayfaları, ön kapak ve arka kapakla beraber sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Öyle ki güçlü pres sayesinde hem sayfalar hem de kitabın kapağı tamamıyla birbirine yapışmakta ve sağlam bir bütün oluşturmaktadır. Ayrıca kitap, tutkal kuruduktan sonra belli bir esnekliğe ulaşmakta ve bu esneklik, kitabın rahatça açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Kitabın esnekliği sebebiyle de kırılma oranı azaltmakta ve kitabın kullanım ömrü uzamaktadır. Ancak bu hususta, kitap kullanılırken, kitabın sayfaları geniş bir açıda açılır ise tutkallarda kırılma olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Oluşan bu kırılmalar sebebiyle de zamanla eserin bütünlüğünün bozulma ihtimali vardır. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selef, kapağa parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanılması sebebiyle kitap, sert olmamakla beraber hafiftir ve kolay taşınabilir niteliktedir. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, birtakım olumsuzluklara da neden olabilir. Öyle ki kitap sert olmaması sebebiyle zaman içerisindeki yıpranmalara karşı dayanıksız olabilir. Sonuç olarak kitapta, kaliteli yapışkan kullanılıp doğru presleme de yapıldığı sürece dayanıklılığı iyi olan ve kısa sürede istenen sayıda basılı materyal sunan yani hem hızlı hem ekonomik olan bu ciltleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir.

4.6.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Eserde harfler, 10 punto büyüklüğünde “Garamond DT (Roman)” yazı stili kullanılarak yazılmıştır. Ve harflerin boyutu, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluk göstermektedir.

Öte yandan bazı sayfalarda çocukların dikkatini çekmek amacıyla eğik yazı karakterlerinin (s.12, s.24, s.28, s.29, s.33, s.44, s.50, s.56, s.58, s.62, s.66, s.67, s.69, s.70, s.72, s.73, s.76, s.99, s.100, s.103, s.111, s.112, s.118, s.144, s.145, s.150, s.151, s.155, s.158), farklı yazı stillerinin (s.34-43, s.83-92, s.115, s.155, s.157) ve tamamen büyük harflerin (s.58, s.62, s.70, s.72, s.115, s.137, s.138, s.140, s.145, s.148, s.155, s.158) kullanıldığı da görülmektedir.

Bunun yanı sıra sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıklıdır ve metin tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Öyle ki metin içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metin arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada resim bir sayfada olacak şekilde, sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Nitekim incelenen eser, hedef kitlesi olan 8-12 yaş ve üzerinin gelişim düzeyine uygundur.

4.6.1.5. Resimleme

Eser, 22 bölümden oluşmakta ve 160 sayfalık bu kitapta; tüm bölümlerde resim olmak üzere toplamda 31 adet resme yer verilmiştir. Fakat 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden kitapların ¼'ünde resim olması gerekçesiyle bu kitabın görseller bakımından biraz eksik kaldığı dile getirilebilir.

Bunun yanı sıra yazarın karikatür tarzında çizdiği resimlerin; çocuğun seviyesini gözeterek şekilde açık, anlaşılır ve konuya uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca resimler, eserde anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir.

Kitabın kapağındaki resimde ve kitabın içerisindeki resimlerde de sadece mor rengin tercih edildiği görülmektedir. Ancak resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

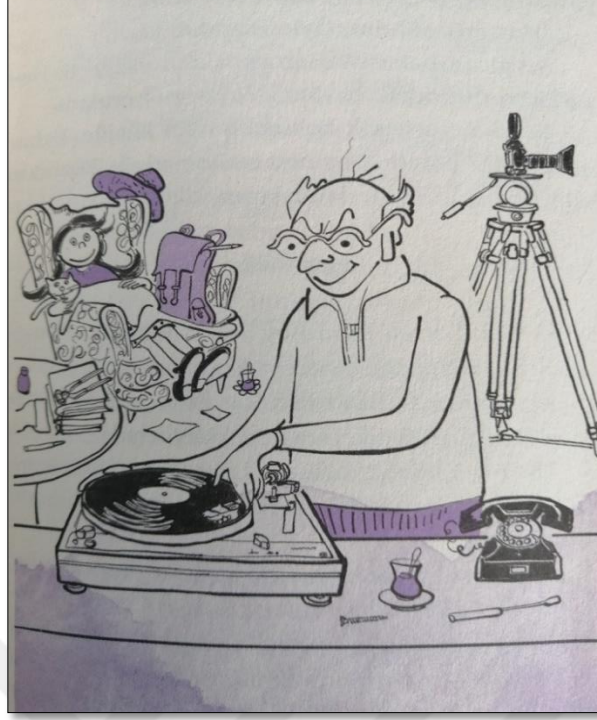
Bunlara nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları psikolojik durumları yansıtmıştır.

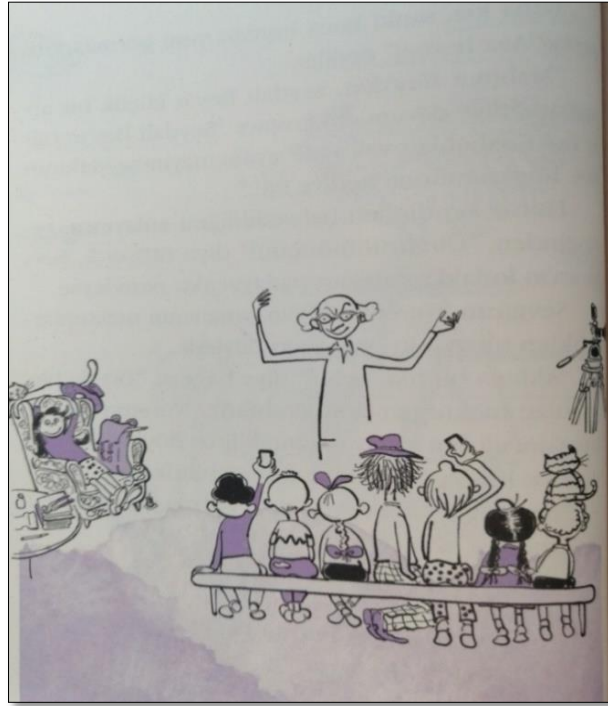
Resim 42. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 14’te yer alan görselde, Sevgican ve arkadaşı Leyla’nın resmedilmesi

Resim 43. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 19’da yer alan görselde, Erol’un çok yönlü kişiliğinin resmedilmesi

Resim 44. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 22’de yer alan görselde, Akın Bey’in fotoğrafçı dükkânının resmedilmesi

Resim 45. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 32’de yer alan görselde, Akın Bey’in fotoğrafçı dükkânında çocuklara masal anlatmasının resmedilmesi

Resim 46. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 52’de yer alan görselde, Sevgican ve arkadaşı Jamel’in ilk defa iletişim kurması ve Jamel’in saçlarındaki pisipisi otlarının resmedilmesi

Resim 47. “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” adlı eserde sayfa 60’da yer alan görselde, Arap bûlbûlüne dürbünle bakan Akın Bey ve Sevgican’ın resmedilmesi

Kısacası Ak'ın kaleme aldığı romanı, görsel açıdan da zenginleştirdiği dikkati çekmektedir. Öyle ki yazarın içerikte olduğu kadar çizgilerinde de özenle davrandığı görülmektedir.

4.6.2. İç yapı özellikleri açısından incelenmesi

160 sayfa olan eser, yirmi iki bölümden oluşmaktadır. Romanın bütün bölümleri, birbirleriyle ilişkilidir. Bölümler arasındaki ilişki, kişiler ve olayların gelişimi ile sağlanır. Her bölümün başlığı da o bölümde anlatılanları özetler niteliktedir.

Romanda yer alan bölümler şunlardır:

- Yaratıcı Proje Ödevi
- Kıymalı Patatesin İçinden Tornavida Çıkar mı?
- Akın Bey'in Fotoğrafçı Dükkânı!
- Reçel ve Horoz Taşıyan Postacı
- Canı Sıkılan Kral
- Kâğıt Uçaklar
- Jamel'in Saçlarındaki Pisipisi Otları
- Buluta Yazılan Şiir
- Arap Bülbülü
- Erol Bir Bulut mu Yoksa?
- Arap Bülbülü Jamel
- Patates Patates Matates!
- Akın Bey Ispanak Olsa!
- Akın Bey'den Sevgi Masalı
- Batu Nerede?
- Akın Bey'in Masalı İnternette
- Sevgican Sanal Dünyada!

- Sevgican Ayakkabı Boyacısı
- Kokulu Son Gazetesi
- Sevgican ve Erol
- Uçuşan Şiirler
- Yere İnmeyen Şiir

4.6.2.1. Anlatıcı

Behiç Ak'ın, bu romanında “soyut anlatıcı” kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Romandaki olayları anlatan kişi, yazar veya roman kahramanlarından birisi değildir. Romandaki olayları, yazarın seçtiği birisi anlatır ancak bu kişi bilinen biri değil, soyut birisidir.

4.6.2.2. Kurgu (Kurulum)

Eserdeki olay örgüsü incelendiğinde; olayların kronolojik bir şekilde ilerlediği görülür. “Sevgican Ayakkabı Boyacısı” adlı bölümde ise Jamel'in Halep'ten gelme hikâyesi anlatılarak geçmişten bahsedilmiştir. Öyle ki eserde, çocukların merakını ve ilgisini canlı tutacak sürekli bir hareket vardır ve sonunda umut veren olaylar dizisi sergilenir. Olayların akışı içerisinde Akın Bey'in anlattığı masallar ve Sevgican'ın yazdığı şiirler anlatıma canlılık katmıştır. Ayrıca eserin verdiği iletiler de değerlendirildiğinde; eserin yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserin olay örgüsü ise şu şekilde özetlenebilir:

Sevgican, bulutlarla kaplı gökyüzüne bakar ve serpiştiren yağmuru yüzünde hisseder. Biraz daha yağsa da eve sıırıslıklam gitsem diye düşünür. O sırada gözü Batu'ya takılır. Okul çıkışı, diğer arkadaşları saçakların altında gizlenirken Batu da tıpkı onun gibi yağmurun tadını çıkarıyordur. Sevgican'ın annesi aynı zamanda öğretmenidir ve bu, Sevgican'ın yaşamını zorlaştırır. Özellikle de haylaz mı haylaz Batu söz konusu olunca. Annesi

Sevgican’a okulla ilgili şikâyetle bulunmasını yasaklamıştır. Bu nedenle de Sevgican evde suskundur.

Sevgican, Batu’yu bir süre izler. Batu, cep telefonuyla suda oluşan yansımaların fotoğrafını çeker. Sonra arkadaşlarını su birikintisinin çevresine hizalayıp birkaç fotoğraf da öyle çeker. Sevgican, yaratıcı proje ödevi için Batu’nun kim bilir bu defa neler planladığını düşünür. Batu yaramaz bir çocuktur ama bir o kadar da zekâ küpüdür. Ayrıca el becerisi de tartışılmazdır ve Rezzan Hanım’ın çok önem verdiği yaratıcı proje üretme ödevlerinde hep parlak fikirler üretir. Ancak Sevgican, bu konuda o kadar da başarılı değildir.

Sevgican bunları düşünürken arkadaşı Leyla gülerek yanına yaklaşır. Sevgican, Leyla ile Batu’nun havada uzunca bir süre kalan uçak projesinin onu deli ettiğini paylaşır. Çünkü ağır bir şekilde süzülüp yere inen o hantal uçağa “Sevgican” adını vermiştir Batu. Uçağa bu ismi vermesinin sebebi, Sevgican’ın yavaş hareket etmesidir. Ancak Sevgican, diğer arkadaşları gibi çantasında sadece günlük kitap ve defterlerini taşımaz. Evde doğru dürüst bir dolabı olmadığı için her şeyi çantasının içindedir. Bu ağır çantayı taşımak da yavaş yürütmesine neden olur ve bu yüzden de her şeyden geri kalır.

Leyla ise Sevgican ile kolları ve bacakları çok uzun olduğu için alay konusu olduğunu paylaşır. Ancak Leyla, bu konuda kendisiyle alay edildiği için kendisini olmayan biri gibi göstermeye çalışır: Kendisi gibi basket oynayan olmadığını ve piyano çalarken vücudunu bile kıpırdatmadığını söyler. Ancak bunların doğruluk payı olmadığını bilen Sevgican, onunla konuşunca rahatlamıştır. Çünkü Sevgican kaplumbağa hızındadır ve bunu inkâr etmez, Leyla’nın aksine kendisiyle barışıktır ve bu özelliğiyle gurur duyar.

Sevgican Leyla ile ayrıldıktan bir süre sonra Erol ile karşılaşır. Erol, sınıfın en tuhaf öğrencisidir. İnanılmaz yeteneklidir. Herkesin imrendiği harika bir ressamdır. Teneffüslerde tahtaya renkli tebeşirlerle harikulade desenler çizer. Defteri, sınıf arkadaşlarının karikatürleriyle doludur. Birkaç çizgiyle karşısındakinin kişiliğini kâğıda yansıtabilir. Fakat resim dersinde en az başarıyı da kendisi gösterir. Matematik dehasıdır. Her soruyu hıphızlı çözer ama sadece teneffüslerde. Matematik sınavlarındaysa en düşük puanı o alır. Bazen sınav kâğıdını boş verdiği dahi olur. Okulun koşu takımındadır ve okulun geçmişinde onun gibi hızlı koşana rastlanmamıştır. Ama en önde götürdüğü yarış, aniden sıkılır ve terk ediverir. Elleri cebinde yürümeye başlar, bilerek ve isteyerek sonuncu olur. Kısacası birisi ne yapmasını gerektiğini söylediğinde o şeyi yapmak istemez. Yaratıcı

olduğunu da ispat etmek istemez çünkü bunu yapmak, yapma zevkini öldürür. İşte bu yüzden Sevgican da Erol gibi yaratıcı proje ödevlerinden sıkılmıştır...

Sevgican, sıırıksıklam babasının fotoğrafçı dükkânına girer. Çantasını büyük bir gürültüyle yere bırakarak bir “Oh!” çeker. Ama babası Ak’ın Bey’in ona, “fazla ıslandı” diye şefkat gösterecek hâli yoktur. Sevgican’ın tüm uğraşlarına rağmen babası onu umursamaz ve onunla ilgilenmez. Sevgican sonunda babasıyla uğraşmaktan vazgeçer ve hoparlörün üstündeki havluyla saçını kurularıp kendini yumuşak koltuğa yavaşça bırakır. Oturduğu koltuktan dükkân kapısının açıldığını görür. Kafasında çilli bir horoz ile içeri giren kişi Postacı Nurettin Bey’den başkası değildir. Akın Bey, sadece o geldiğinde sessizleşir; çok az konuşur, dinler, uzun uzun düşündükten sonra kısa cümleler kurar, sonra yine susar.

Sevgican, koca horozun postacının kafasında ne işi olduğunu merak etmez bile ve koltuğa gömüldükçe gömülür. Nurettin Bey; kır saçlı, iri yarı bir adamdır. Omuzundan beline doğru sallandığı koca deri çantası, genellikle boşdur. Babasıyla postacının müşterek yanını ilk Sevgican keşfeder. İkisinin de işinin bir değeri kalmamıştır. Hiç kimse fotoğraf çekmez artık. Zira herkesin elinde, oldukça gelişmiş akıllı telefonlar vardır ve herkes fotoğrafçı kimliğine bürünmüştür. Dahası bu telefonlar, fotoğraf çekmekle yetinmeyip posta hizmetinin de görevini üstlenir. Bu yüzden hiç kimse mektup da yazmaz.

Artık müşteriler Akın Bey’in fotoğrafçı dükkânına yalnızca vesikalık fotoğraf çekirmek için gelir. Onlar da genellikle ilkokul öğrencileridir. Çocuklar, dükkânın bu sakinliğinden çok memnundurlar; burayı âdeta kendilerine oyun yeri hâline getirirler ve Akın Bey’den sürekli olarak masal anlatmasını isterler. Akın Bey de zaten işleri kesat olduğu için çocukları da kırmamak adına onlara her gün yepyeni masallar uydurur. Postacı Nurettin Bey’in de durumu farksız değildir. O da mektup yazan olmadığı için posta çantasında evler arasında reçel, hurma, kitap, domates tohumu gibi şeyler götürme görevini üstlenir. Hatta kafasının üzerinde hediye horoz bile taşır.

Sevgican aniden yerinden doğrulur; aklına bir fikir gelmiştir: Onlar da birbirlerine mektup gönderecektir ve Nurettin Bey’in çantasını ağzına kadar doldurabileceklerdir. Böylelikle de Nurettin Bey’i, reçel ve horoz taşımaktan kurtarabileceklerdir. Babası bu fikri yaratıcı bulur ve Sevgican’a bu fikri, annesine satabileceğini söyler. Ardından Akın Bey, kızıyla birlikte mahallenin çocuklarına “Canı Sıkılan Kral” masalını anlatır.

Sevgican, babasının anlattığı masaldan çok etkilenir. Hem yararlı hem de güzel şeyler yapmak için kolları sıvar. Nurettin Bey’in boş posta çantasını mektuplar ile doldurmayı

planlar. Ayın projesi bu defa onun önerisiyle oluşacaktır; güzel ve faydalı bir şey yapmak için sabırsızlanır. Yaratıcı proje dersinde, “herkes sevdiklerine mektup yazıp göndersin” diye bağırmayı çok ister. Ancak Rezzan Hanım, sınıfa girer girmez Batu büyük bir hızla parmak kaldırır ve ayın yaratıcı proje ödevi konusunda önerisini sunar. Ama Sevgican buna çok kızar çünkü neredeyse onunkine benzer bir şeyi düşünmüştür Batu. Haksızlığa uğradığını düşünen Sevgican’ın sesi ilk defa bu kadar gür çıkar sınıfta ve yenilgiyi kabul etmemek için bir çözüm yolu bulur; o da mektup yazacaktır ancak bulutlara. Sevgican, nasıl olduğunu anlamadan “Nurettin Bey’in çantasını mektupla doldurmak” fikrinden uzaklaşmıştır. Herkese karşı çıkayım derken kendi önerisinden de vazgeçmiştir. Şimdi bulutlara şiir yazacaktır ve yazdığı şiirleri de internette yayımlayacaktır. Ancak hiç internet meraklısı olmadığı hâlde, sanal âlemde bir sayfa açmak zorundadır ve hiç şiir yazmayan birisi için şiir yazmak da hiç kolay değildir. Eee ne demişler? Keskin sirke küpüne zarardır!

Sevgican okul çıkışı, yolda Jamel’e rastlar. Jamel’in söylediklerine değil de nasıl konuştuğuna dikkat edilir. Çünkü Jamel Suriyelidir ve sınıfa yeni gelmiştir. Ancak Jamel canını dişine takıp Türkçeyi kısa sürede öğrenir. Çünkü onunla iletişim kurmak isteyen sınıf arkadaşları, onun gür ve kıvrırcık siyah saçlarına hep pisipisi otları atar. Jamel de pisipisi otlarının sayesinde Türkçeyi mükemmel konuşmaya başlar. Artık arkadaşlarının pisipisi otlarına ihtiyacı kalmaz. Ancak Sevgican, bu güne kadar Jamel ile iletişim kurmak için kafasına pisipisi otu dahi atmamıştır. Onunla yalnızca hayallerinde konuşmuştur. Ve Jamel belki de bu yüzden ilk mektubunu, bu güne kadar konuşmadığı Sevgican’a yazacaktır.

Sevgican, Jamel yanından ayrılınca başını gökyüzüne çevirir ve bulutlara ne söyleyebileceğini düşünürken şiirinin ilk mısrasını bulur bile. Sonrası zaten çorap söküğü gibi gelir. Sonra Sevgican, internete girer ve kendi adına, “SEVGİCAN’DAN MEKTUPLAR” adıyla bir blog sayfası açar ve “Bulut” şiirini ekler.

Sevgican, ertesi sabah kuş sesleriyle uyanır. Koca çınar ağacının yapraklarının arasında bülbülleri nasıl görebileceğini düşünürken babası Akın Bey, elinde dürbünü ile kızının yanında beliriverir. Sevgican’a bu bülbüllerin bildiklerinden biraz farklı olduğunu söyler. Bunlar Arap bülbülüdür ve tıpkı insanlar gibi Suriye’deki savaştan kaçmışlardır. Onların bu üzücü hikâyesi, Sevgican’ı çok etkiler; “ARAP BÜLBÜLÜ” şiirini yazar ve şiiri blog sayfasında paylaşır.

Sevgican, ertesi sabah okul yolunda Erol’a rastlar ve Erol, kendisine şiir yazdığı için Sevgican’a çok teşekkür eder. Fakat Sevgican, çok şaşırır çünkü o, bulutlara şiir yazmıştır. Ancak Erol, “Bulut” şiirinden kendisine dair izler bulmuştur ve şiirle kendini o kadar özdeşleştirmiştir ki Sevgican’ın bu şiiri onun için yazmadığına bir türlü ikna olmaz. Jamel’in de Batu’dan kalır yanı yoktur. Çünkü Sevgican’ın “Arap Bülbülü” şiirini kendisi için yazdığını düşünür.

İki üç gün sonra Akın Bey, şiir yazıp sosyal medyaya girme düşüncesini arkadaşı Nurettin Bey ile paylaşır. Bu sayede de kızının bir blog sayfası olduğunu ve orada şiirlerinin olduğunu öğrenir. Hızla Sevgican’ın sayfasını inceler ve şiirlerini çok beğenir. O gün öğleden sonra ise yeni bir masal dinlemek için çocuklar dükkâna gelir. Akın Bey, her zamankinden daha heyecanlıdır. Anlatacağı masalı uydurmak için çok zorlanmamıştır çünkü Sevgican’ın “Bulut” şiirinden yola çıkmıştır. “Her şey bulutlar gibi şekil değiştirseydi ne olurdu?” diye düşünerek “Sevgi Masalı”nı uydurur. Akın Bey, masalı anlatırken ise çocuklar ondan izin almadan masalı baştan sona kayıt ederler ve sosyal medyada paylaşırlar. Masal, kısa zamanda hak ettiği ilgiyi görürken Akın Bey de kendi ürettiği masalıyla internet ortamında var olur.

Sevgican ise artık internete girmeye korkar hâle gelir çünkü gün geçtikçe şiirlerini beğenenlerin sayısı artar. Evde sıradan bir evlat, sınıfta içe kapanık bir öğrenci iken sanal dünyada meşhur bir şair olur. Herkes onunla arkadaşlık etmek ister. Sıra arkadaşı Leyla bile Facebook arkadaşı olmadıkları için ona kızgındır. Ancak Sevgican bu durumu saçma bulur.

Sevgican, garip bir kırgınlık içine girer. Kendini kızdıran şeyi düşünürken asıl kızdığı kişinin kendisi olduğunu anlar. Fakat gerçek hayattaki Sevgican’a değil, sanal dünyadaki Küçük Şair Sevgican’a kızgındır. Hiç kimse gerçek hayattaki Sevgican ile ilgilenmez, herkes sanal dünyadaki Sevgican ile ilgilidir. Var olmayan bir yerde, var olmayan bir Sevgican yaratılmıştır ve herkes onun sahici bir Sevgican olduğunu zanneder.

Sevgican bir gün Jamel ile birlikte vakit geçirir; ayakkabı boyar, gazete satar ve Jamel’in hayat mücadelesine şahit olur. Böylelikle gerçek yaşamın zorluklarını da görür. Sanal dünyadaki hayatlar ise pırıl pırıldır ama sahtedir. Ancak Sevgican, sanal dünyanın aldatıcı mutluluğuna yenik düşmeyip gerçek hayattaki Sevgican olmaya karar verir. Artık şiirlerini de blog sayfasında değil; kâğıtlardan uçak yapıp, bulutlara göndererek paylaşır. Kısa sürede ise gökyüzü, Sevgican’ın yazıp gönderdiği kâğıttan uçaklarla dolar. Sevgican

meşhur olur; televizyonda haberlere çıkar, televizyon röportajları yapar. Ancak yine de şiirlerle ilgili yanlış anlaşılmalara önüne geçemez; herkes şiirlerini kendisine yazdığını düşünür. Bir gün Sevgican'ın kendi yazdığı şiir kafasına çarpar ve kaplumbağa için yazdığı şiiri, kendisine yazdığını zanneder. İşte o zaman anlar ki her şiir okuyana özeldir...

4.6.2.3. Konu

Sevgican; bulutlar ile sıkı fıkı olan, yağmur altında ıslanmaya bayılan bir çocuktur. Ancak annesi, aynı zamanda da öğretmeni Rezzan Hanım, okulla ilgili evde şikâyet istemediği için Sevgican evde de okulda da oldukça suskundur. Ayrıca her ay yapılan yaratıcı proje ödevlerini de hiç sevmez. Bir gün babasının fotoğrafçı dükkânına gelen postacı Nurettin Bey'in çantasını mektuplarla doldurma fikri onu heyecanlandırır. Sevgican yaratıcı proje dersinde bu fikri öğretmeni ile paylaşmadan Batu, benzer bir fikir ortaya atar. Sevgican, bunun nasıl olduğunu anlamaz çünkü bu fikri kimseyle paylaşmamıştır. Öyle ki bu duruma çok sinirlenen Sevgican, haksızlığa uğradığı düşüncesiyle ilk defa suskunluğunu bozar. Kendi fikrinden uzaklaşarak hiç ilgili olmadığı internet ortamında yazdıklarını paylaşmaya karar verir. Hemen bir blog sayfası açar. Yazdığı şiirleri orada paylaşır ve şiirleri çok beğenilir; okuyan herkes şiirleri kendisine özel yazılmış zanneder. Sanal dünyadaki ikizi ise onu sosyal medyanın içine çekmeye çalışır. Ancak Sevgican arkadaşı Jamel ile geçirdiği bir günün sonunda, gerçek hayatın daha zor ama gerçek mutluluk getirdiği kanaatine varır. Şiirlerini sosyal medyada paylaşmaktan vazgeçer; şiirlerini yazdığı kâğıtları uçak yaparak bulutlara gönderir.

Eserde işlenen “yaratıcı olma” konusu, Sevgican ile arkadaşları ve babası üzerinden verilmektedir. Bu bağlamda eserde, her çocuğun yaratıcılığını gösterdiği bir konunun olduğu anlatılmıştır ve “yap” diye dayatılan şeyleri, çocukların yapacakları varsa da baskı altında yapmak istemedikleri Sevgican ve arkadaşı Erol üzerinden aktarılmıştır. Öyle ki çocukların sırf o konuda başarılı olduklarını ispat etmek için yapacakları şeyler, onlara zor ve sıkıcı gelebilir. Oysaki çocuklara mecburiyet koşulmadığı zaman, çocukların yaratıcı yönlerini daha kolay açığa çıkardıkları görülmektedir. Eserde de bu husus üzerinde durulmuştur.

Ayrıca eserde toplumsal ve güncel bir konu olan “savaş” ve “göç” kavramına da roman kahramanlarından Jamel üzerinden değinilmiştir. Jamel, Halep'te yaşanan savaş sebebiyle

ülkesinden göç eylemek mecburiyetinde kalmış mülteci bir çocuktur. Romanın başkahramanı Sevgican'ın sınıf arkadaşıdır. Okuldan arta kalan zamanlarda ayakkabı boyayıp, gazete satarak geçimini sağlar. Öyle ki yazar eserinde, Jamel üzerinden savaştan kaçıp gelen insanların hayat mücadelesini gözler önüne serer ve bu konuda duyarlı olmaya dikkati çeker.

Nitekim eserde seçilen konu ve konunun ekseninde işlenen alt konular, 8-12 yaş ve üzeri okurların seviyesine uygun; hayatın içerisinden örnekler sunarak çocukların ilgisini çekebilecek düzeyde ve okurları eleştirel düşünmeye sevk edebilecek niteliktedir.

4.6.2.4. Tema

Eserde işlenen ana tema, “yaratıcılık”tır. Eserde işlenen diğer temalar ise ana tema ile ilişkili olarak “tek tip çocuk, yaratıcı olma, şiir yazma, masallar, mektup, sosyal medya, okul yaşamı, meslekler, çocuk işçi, göç ve yanlış anlaşılma”dır. Eğitsel temalar ise “İletişim, Okuma Kültürü, Birey ve Toplum, Doğa ve Evren”dir.

4.6.2.5. İleti (Ana düşünce)

Eserin ana düşüncesi, “Her çocuk özeldir ve her çocuğun bireysel farklılıkları vardır. O nedenle her çocuk, kendi gelişimine göre değerlendirilmeli; çocuktan sürekli olarak yaratıcı olması beklenmemelidir. Öyle ki her çocuğun, zamanı geldiğinde muhakkak yaratıcılığını göstereceği bir konu vardır.” şeklinde ifade edilebilir.

4.6.2.6. Yan düşünceler

Ana düşünceye paralel olarak eserde; “bireysel farklılıklar; her çocuğun özel olması ve farklı alanlarda başarılı olması, yaratıcı olma, yapılan işi güzel yapma; elinde olmayana değil, olana odaklanma; savaş ve savaşa karşı duyarsızlık, göç etme, mülteci çocuklar, çocuk işçiler, sanat eserleri (şiir, masal, tekerleme), yok olmaya yüz tutan meslekler (fotoğrafçılık ve postacılık), mektup ve elektronik posta, sosyal medya, rakamların önemi,

hazırcılık, sanal âlemdeki sahte kişilikler, gerçek hayattaki deneyimler ve sanal hayattaki sahte mutluluk, teknoloji” vb. gibi çeşitli konularda yan düşüncelere yer verilmiştir.

Eserdeki yan düşüncelerini ifade eden örnek cümleler:

- “Evde, sınıfta olup bitenler konuşulmayınca ne konuşulur ki? Her cümleye susturulacağı endişesiyle başlayamaz ki insan (Ak, 2021d, s. 10).!”
- “Pamukta fasulye çimlendirmek ya da sokaktan toplanan pet şişelerden heykel yapmak gibi bayat fikirlerle ilgilenmezdi (Ak, 2021d, s.10).”
- Fikirler öyle ha deyince gelişmez.
- “Her şeyim bu çantanın içinde. Çünkü evde doğru dürüst bir dolabım yok benim!.. Evdeki bütün dolaplara babamın pılı pırtısı tıkıştırılmış... Bırak dolabı, kitaplarımı koyabileceğim bir rafım bile yok (Ak, 2021d, s. 15).!”
- İnsan kendi özelliklerinin farkında olmalı ve bu özelliklerinden memnun olmasa da kendisi ile barışık olmalıdır.
- Bir insana birisi ne yapması gerektiğini söyler ise o insan, artık o şeyi yapmak istemez.
- İnsan yaratıcı olduğunu ispat etmek istemez çünkü bunu ispat etmeye çalışmak, yapma zevkini öldürür.
- Hayatın akışındaki bazı şeyler insana güven verir. (Pofuduk için Ak’ın Bey’in sürekli konuşması, her şeyin yolunda olduğunu gösterir.)
- “Postacıların ağzı sıkıdır. Tıpkı mektup zarflarının ki gibi (Ak, 2021d, s.28).”
- “Sürekli yeni şeyler bulma endişesiyle yaşamak çok yorucu (Ak, 2021d, s. 31).”
- “Özellikle en sıkıcı işlerde çalışanların canı hiç sıkılmaz (Ak, 2021d, s. 36).”
- İnsan, olmayanları isteyip durmak yerine; olanları saydığına, kendini daha zengin hisseder.
- “Gerçekten yapılması gereken şey, yaptığın işi çok güzel yapmaktır (Ak, 2021d, s. 41).”
- “Bu resmen hırsızlık! Benim fikrimi çalmış (Ak, 2021d, s. 45).!”

- “Sevgican’ın yüksek sesle konuştuğuna ilk kez tanık oluyorlardı (Ak, 2021d, s. 47).” (İnsanlar, haksızlığa uğradıklarını düşündüklerinde seslerini daha çok çıkartırlar.)
- “Bazen tek kişiye kızmak, dünyadaki tüm insanlara kızmak anlamına gelir (Ak, 2021d, s. 48).”
- Keskin sirke küpüne zarardır. (Sevgican’ın herkese karşı çıkayım derken kendi fikrinden uzaklaşması)
- “Nedense Jamel konuştuğunda söylediklerine değil de nasıl konuştuğuna dikkat ediliyordu. Suriyeliydi Jamel ve sınıfa yeni katılmıştı (Ak, 2021d, s. 51).”
- İnsanlar iletişim kurmak için farklı yollar deneyebilir. (Jamel ile iletişim kurmak isteyen arkadaşlarının Jamel’in saçına pisipisi otları atması gibi)
- “Türkçe bilmediğimi düşünüyorlar, ayrı ülkenin insanıyım ne de olsa. Pisipisi otlarıyla mesaj göndermeyi tercih ediyorlar. Tıpkı elektronik posta gibi (Ak, 2021d, s. 54).”
- “Kuşun da milliyeti mi olurmuş (Ak, 2021d, s. 61)?”
- Sokaklarda, savaştan kaçmış mülteci çocuklarla çok sık karşılaşılır ama kuşların da savaştan kaçacağı insanın aklına gelmez.
- İnsanlar savaşarak sadece kendilerine değil, bütün dünyaya zarar verir.
- İnsanlar göç eylediğinde değil de hayvanlar göç etmeye başladığında savaşın vahşeti daha iyi idrak ediliyor.
- Herkesin başarılı ve iyi olduğu bir konu vardır. (Sevgican’ın her konuda yavaş olup, şiir yazarken jet hızında olması)
- İnsan doğadaki her canlıdan bir şey öğrenir. (Sevgican’ın sokaklarda mülteci çocukları görmezden gelmesi ama Arap bülbülleri sayesinde mülteci çocukların durumunu fark etmesi)
- “Bazen matematikçi bazen müzisyen hissediyorum kendimi. Sonra yok oluyorum. Neden mi? Bir şey olmaktan korkuyorum. Ressam olup on binlerce resim yapmak zorunda kalmak... Ya da maratoncu olup koşmak gibi zevkli bir eylemi iş hâline getirmek!.. Zevk için değil de başkalarını geçmek için koşmak!.. Öff, çok yorucu değil mi bütün bunlar (Ak, 2021d, s. 66)?”

- “Sevgican’ın bu şiiri onun için yazmadığını defalarca söylemesinin faydası yoktu. Erol, şiirle kendini o kadar özdeşleştirmişti ki (Ak, 2021d, s. 67)!”
- Edebî eserlerden herkes, kendi yaşantısı ve tecrübeleri ölçüsünde bir anlam çıkarır; kendisinden izler bulur ve eserle özdeşim kurar. Nitekim eserler, okur sayısı kadar anlam barındırır.
- İnsan bir yere yerleşince zamanla kendisini orali hissederek.
- “Dünyayı on iki yaşındakiler yönetiyor... Sosyal medya tamamen bu kuşağın elinde geçti (Ak, 2021d, s. 74-75)!”
- “Sözcüklerin de ağızdan çıkar çıkmaz anlamı değişmiş. Onlar da hep aynı kalacak diye bir şey yokmuş. En fazla iki dakika kendini koruyabilir, beklenmedik cümleler içinde yeni anlamlar kazanırlarmış (Ak, 2021d, s. 84).”
- “Anlam, her anda ve her yerde ‘aynı’ değilmiş (Ak, 2021d, s.84).”
- “Ağızlardan söz çıkmaya görsün; kavgacılar barışır, sevgililer küsermiş (Ak, 2021d, s. 85).”
- Sosyal medya hesaplarında bir şeyler paylaşmadan önce ilgili kişilerin izni alınmalıdır. (Çocukların Akın Bey’e sormadan çektikleri filmi sosyal medyada paylaşması)
- “Akın Bey, fazla çaba göstermeden internet ortamında da var olmayı başarmıştı işte! Hem de kendi masalıyla (Ak, 2021d, s. 94)!”
- Sanat eserleri, herkesin onda kendinden bir şeyler bulmasıyla doğar.
- “’Ama Facebook arkadaşı değiliz! İnternet ortamında tanışmıyoruz bile!.. Sanal dünyada iki yabancıyız (Ak, 2021d, s. 100)!”
- “İnternet ortamında öyle... Fazla çalışman gerekmiyor (Ak, 2021d, s. 102).”
- “Onu tanımak isteyenlerin bebeksi suratı yerine ayakkabılarına bakması yeterliydi. Pabuçları eskidikçe kişilik kazanmıştı (Ak, 2021d, s. 116).”
- “Geçinmek için mutlaka para kazanmam gerekiyor. Birkaç iş yapmak zorundayım (Ak, 2021d, s. 128).”
- Gerçek hayat, sanal âlemin aksine epey zordur. Sanal âlemde ise toz toprak, çamur, kir yoktur; insanlar hep gülüyordur ve her şey pırıl pırıldır.

- Her şiirin kendine ait bir dünyası vardır ve yazar kendisi yazdı diye şiirin nasıl yorumlanacağına da karar veremez.
- “Sevgican artık kurtuluş olmadığını anlamıştı. Şiirleri ister internete koysun ister uçak yapıp havaya atsin, yanlış anlaşılmasını engelleyemiyordu. ‘Bu şiiri ben yazdım, anlamını en iyi ben bilirim.’ demesi bile para etmiyordu. Herkes onları kendi ihtiyacına göre yorumlayıp duruyordu (Ak, 2021d, s. 150).”
- “İnsan bu. Her şeye alışır (Ak, 2021d, s. 155).”
- “Ve sen, hep sendesin. Telaş etmene gerek yok, daima ulaşman gereken yerdesin (Ak, 2021d, s.158).”

4.6.2.7. Karakter (Kahraman)

Eserdeki kahramanlar, çocuğun kendisi ve etrafındaki insanlar ile ilişki kurabileceği; hayatın içinden alınmış kişilerdir. Eserdeki her bir kahraman, okurlara hayatın içinden bir örnek sunar. Ayrıca eserdeki karakterler, kendi içinde gelişim gösteren açık (geliştirilmiş) karakterlerdir. Öyle ki eserde, kahramanların psikolojik ve sosyal özelliklerine olabildiğince güçlü tasvirlerle yer verilmiştir. Buna nazaran ise, olması gerektiği gibi, kahramanların fiziksel özelliklerine çok fazla değinilmemiştir.

Birinci dereceden kahramanlar

Sevgican

- Fiziksel özellikleri: Bebek yüzlü ve tombik yanaklıdır. Sırt çantası çok doludur ve bu nedenle de yavaş yürür.
- Sosyal özellikleri: Annesi aynı zamanda öğretmenidir ve bu durum onun hayatını zorlaştırır. Annesi ona okulla ilgili, özellikle de Batu ile ilgili, şikâyetle bulunmasını yasaklamıştır. O da evde, susturulacağı düşüncesiyle cümleye başlayamaz ve bu nedenle de suskun bir çocuktur. Sınıftaki çocukların hepsiyle hayalinde konuşur. Ansızın aklına gelen fikirler ile ilgilidir; başkasının dayatmasıyla buldukları, onu hiç heyecanlandırmaz. Aklına gelen fikirler, genellikle ilk hâli ile kalır ve o zaman da imdadına hayalleri yetişir. Evdeki bütün dolaplara babasının pılı pırtısı tıktırıldığı için her şeyini çantasında taşır,

kitaplarını koyabileceği bir rafı bile yoktur. Belki de üşengeçlikten arkadaşları arasında cep telefonu bağımlılığı en az olandır. Hiç internet meraklısı değildir. Ancak yazdığı şiirleri paylaşmak için “SEVGİCAN’DAN MEKTUPLAR” adıyla bir blog sayfası açmak zorunda kalır.

- Psikolojik özellikleri: İçeride kapanıktır. Topluluk önünde konuşamaz. Haksızlığa uğradığını düşündüğünde suskunluğunu bozmuştur. Çatı borularından akan suyla ıslanmaya bayılır. Kaplumbağa hızındadır; her konuda yavaştır ancak kendisiyle barışık biridir. Gerçekten konuşmayı zevkli bulmaz. Şiir yazma konusunda yaratıcıdır ve jet hızıyla şiir yazar. Doğaya karşı duyarlıdır. Çok ince ruhludur. Sanal âlemden değil, gerçek hayattan mutluluk duyar. Matematiği kötüdür.

İkinci dereceden kahramanlar

Jamel

- Fiziksel özellikleri: Tarak değmemiş, kıvrıkcık siyah saçlıdır. Koca siyah gözlüdür. Kocaman beyaz dişleri vardır.
- Sosyal özellikleri: Suriyelidir. Çok güzel şarkı söylediği için Halep’te ona “Arap bülbulü” derler. Suriye’deki savaştan kaçmıştır. Arapça bilir. Türkçeyi de kısa zamanda öğrenmiştir. Ayakkabı boyayıp, gazete satarak para kazanır.
- Psikolojik özellikleri: Her sorulanı ciddiye almak gibi bir huyu vardır. Savaştan kaçarken, Halep’ten İstanbul’a yürüyerek geldiği için şimdi az yürümeyi marifet sayar. Ayakkabılarını ne kadar çok boyarsa geçmişinden o denli kurtulmuş hisseder. Ayakkabılarını ne kadar çok parlatırsa da kendisini buraya ait hisseder. Fakat gene de gözü daima boyasız ayakkabılardadır.

Akın Bey

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Sevgican’ın babasıdır. Fotoğrafçı dükkânı vardır. Mahallenin tek fotoğrafçısıdır. Bilmediği konu yok gibidir. Her şeyden az çok anlar. Kuzey Yarı Küre’deki en dağınık dükkân onundur. Uzun uzun konuşmasına rağmen insanları hiç sıkmaz. Daldan dala atlar. Onu dinleyenler, bu kadar çok bilgiyi nasıl öğrendiğine şaşırır kalır. Evdeki bütün dolaplara pılı pırtısı tıktırılmıştır. Kızını hiç fark etmez. Sadece çok fazla konuşur. Sevgican’ın yanında bir cümle bile kurması imkânsızdır. Dükkânında çocuklara masal anlatır.

- Psikolojik özellikleri: Yaratıcıdır; her duruma uygun masallar yaratır.

Üçüncü dereceden kahramanlar

Erol

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Sınıfın en tuhaf öğrencisidir.
- Psikolojik özellikleri: İnanılmaz yeteneklidir. Herkesin imrendiği harika bir ressamdır. Teneffüslerde tahtaya renkli tebeşirlerle harikulade desenler çizer. Defteri, sınıf arkadaşlarının karikatürleri ile doludur. Birkaç çizgiyle karşısındakinin kişiliğini kâğıda yansıtabilir. Fakat resim dersinde en başarısız olan öğrenci gene kendisidir. Matematik dehasıdır. Her soruyu hıphızlı çözer ama yalnızca teneffüslerde. Matematik sınavlarında ise en düşük puanı o alır. Bazen sınav kâğıdını boş verdiği dahi olur. Okulun koşu takımındadır ve okul geçmişinde onun gibi hızlı koşana rastlanmamıştır. Ama en önde götürdüğü yarışı, aniden sıkılır ve terk eder. Elleri cebinde yürümeye başlar, bilerek ve isteyerek sonuncu olur. Kısacası birisi ne yapması gerektiğini söylediğinde o şeyi yapmak istemez. Yaratıcı olduğunu da ispat etmek istemez çünkü bunu yapmak, yapma zevkini öldürür.

Batu

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Herkesi kendi kurguladığı oyunlar içine çekme yeteneği vardır. El becerisi de tartışılmazdır.
- Psikolojik özellikleri: Yaramaz, haylaz mı haylaz bir çocuktur. Çok zekidir. Yağmurda ıslanmaktan zevk alır.

Rezzan Hanım

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Sevgican'ın hem annesi hem de öğretmenidir. Zor bir öğretmendir. Öğrencilerine her ay yaratıcı bir proje üretme zorunluluğu getirmiştir. Bayat fikirlerle ilgilenmez; hiç yapılmamış projeler ister.
- Psikolojik özellikleri: Yaratıcılığa çok önem verir. Katı kuralları vardır.

Nurettin Bey

- Fiziksel özellikleri: Kır saçlı, iri yarı bir adamdır. Omuzundan beline doğru sallandığı deri bir çantası vardır.
- Sosyal özellikleri: Postacıdır. Ancak eskisi gibi kimse mektup yazmadığı için, komşular arasında, çantasında mektup yerine, öteberi taşır. On iki yaşında oğlu vardır.
- Psikolojik özellikleri: Altmışından sonra sanal ortamda olmak istemez.

Leyla

- Fiziksel özellikleri: Kolları ve bacakları çok uzundur.
- Sosyal özellikleri: Sevgican'ın sınıf arkadaşısıdır. Kolları ve bacakları çok uzun olduğu için alay konusu olur.
- Psikolojik özellikleri: Sanal ortamdaki arkadaşlıklara önem verir.

Diğer kahramanlar

- Pofuduk: Akın Bey'in kedisidir. Ak'ın Bey'in hayranıdır ve onun konuşmasından güven duyar.
- Sevdâ Hanım: Gazetede yemek yazarıdır.
- Bakkal Zühtü Bey: Sevgican'ın her zaman alışveriş ettiği bakkaldır ve Sevgican'dan şiir okumasını bekler.
- Kahveci: Arapça konuşur.
- Nihal Hanım, Zeycan Hanım, Mahmut Bey, Seydali Bey: Postacı Nurettin Bey ile birbirlerine öteberi ve hediye gönderirler.

4.6.2.8. Mekân (Çevre)

Dış mekân

Eserdeki olaylar, “Cep telefonundan haritalara girdi. Halep şehrini buldu. İstanbul’la arasındaki mesafeyi hesapladı (Ak, 2021d, s. 123).” ve “... sonunda İstanbul’a vardık (Ak,

2021d, s. 123).” ifadelerinden de anlaşılacağı üzere İstanbul’un mahalle ve sokaklarında geçmektedir.

Ayrıca eserde, dış mekân olarak ayrıntı verilmesi de Suriye (s.51), Arabistan (s.61), Halep (s.72), Jamaika (s.109), Arjantin (s.155), Bulgaristan (s.155), Afrika (s.155) ve Antartika (s.157) da geçmektedir. Öyle ki eserde geçen farklı yer isimleri, çocukların ilgisini çekip onlarda araştırma isteği uyandıracaktır.

İç mekân

Eserde iç mekân olarak ev, sınıf, okul ve fotoğrafçı dükkânı geçmektedir. Sevgican’ın evi ile ilgili olarak sayfa 15’te, “Çünkü evde doğru dürüst bir dolabım yok benim! ‘Neden dolabın yok!’ dersin evdeki bütün dolaplara babamın pılı pırtısı tıktırılmış. Mutfak dolabı; çivi, vida, pense, kerpeten ve tornavidalarla doludur bizde. Bırak dolabı, kitap koyabileceğim bir rafım bile yok!” şeklinde bahsedilmiştir.

Fotoğrafçı dükkânı ile ilgili olarak ise sayfa 24’te, “Kuzey Yarı Küre’deki en dağınık dükkân...” ve sayfa 24’te, “Hoparlörün üstündeki havluyla saçlarını kuruladı. Kendini yumuşak koltuğa bıraktı keyifle.” şeklinde bahsedilmiştir. Ayrıca sayfa 28’de, dükkân telefonunun yıllardır büfenin üstünde; aynı noktada, kıpırmadan durduğu ifade edilmiştir.

4.6.2.9. Zaman

Eserin yazıldığı (yayımlandığı) tarih

Eserin ilk baskısı 2017 yılının eylül ayında yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise 2021 yılının ağustos ayında yayımlanan baskısı incelenmiştir. Eserin son baskısı ise 2023 yılında yapılmıştır.

Olayların geçtiği tarihi gerçek zaman

Eserdeki olaylar günümüz dünyasında yaşanmıştır.

İç zaman

Eserde geçen olaylar on beş gün gibi bir süreyi kapsamaktadır.

4.6.2.10. Değerler

İncelenen eserde yer alan değerler ve bu değerleri ifade eden örnek cümleler aşağıda verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilir. Nitekim eseri okurken bu değerlerin bilincine varan çocuk, kendi yaşamında da bu bilinçle hareket etmeye özen gösterecektir.

Adil olma

- “Bütün öğrencilere eşit davranmak zorundayım. Sana ayrıcalık tanımam (Ak, 2021d, s. 10).”

Yaratıcı olma

- “Rezzan Hanım, yaratıcılığa çok önem veriyordu. Her ay yaratıcı bir proje üretme zorunluluğu getirmişti öğrencilerine. ‘Pamukta fasulye çimlendirmek’ ya da ‘sokaktan toplanan pet şişelerden heykel yapmak’ gibi bayat fikirlerle ilgilenmezdi. Hiç yapılmamış projeler isterdi mutlaka (Ak, 2021d, s. 10).”

Teknoloji kullanımı

- “Cep telefonuyla sudaki yansımaların fotoğrafını çekiyordu Batu (Ak, 2021d, s. 10).”
- “Sevgican cep telefonunu çıkardı. Sırf bir şeyler yapmış olmak için babasının fotoğrafını çekti (Ak, 2021d, s. 25).”
- “Çünkü herkesin elinde, son derece gelişmiş akıllı telefonlar vardı. Herkes fotoğrafçı olup çıkmıştı. Üstelik bu telefonlar, fotoğraf çekmekle kalmayıp posta servisinin de işini üstlenmişti. Kimse mektup da yazmıyordu bu yüzden. Ya elektronik posta ya da telefon mesajı atarak haberleşiyordu (Ak, 2021de, s. 26).”
- “Ya cepten kısa mesajlar atıyoruz ya da elektronik posta gönderiyoruz (Ak, 2021d, s. 45).”
- “Mektuplarımı internette yayınlıyacağım (Ak, 2021d, s. 48).”
- “İçlerinden bazısı da cep telefonunu çıkarıp masalı baştan sona kaydetmişti (Ak, 2021d, s. 92).”

Aile ilişkileri

- “Seni bu hâlde gören baban veya annen paniğe kapılır. Hemen havluyla kurulayıp sıcacık ıhlamur koyar önüne (Ak, 2021d, s. 17).”
- “Onun katı kuralları vardır. ‘İnsan yaptığı işin sorumluluğunu almalı.’ türünden öğütler vermeyi tercih eder. Babamsa beni hiç fark etmiyor bile. Sadece konuşuyor. Hem de çok. Yanında bir cümle kurmam imkânsız (Ak, 2021d, s. 17).”

Sorumluluk

- “İnsan yaptığı işin sorumluluğunu almalı (Ak, 2021d, s. 17-18).”
- “Bu, büyük bir sorumluluk. Herkes benden şiir yazmamı bekliyor (Ak, 2021d, s. 144).”

Sevgi

- “Sevgi öyle güçlü bir duyguymuş ki kimse onu yenemez, hızına kimse yetişemezmiş (Ak, 2021d, s. 89).”
- “Sevgisiz ne rüzgâr eser ne köylü ekini biçer... Sevgi olunca aş olur. Barış olur, can olur (Ak, 2021d, s. 91).”

Sosyal medya (sanal dünya)

- “Dünyayı on iki yaşındakiler yönetiyor... Sosyal medya tamamen bu kuşağın elinde geçti (Ak, 2021d, s. 74-75)!”
- “Akın Bey, fazla çaba göstermeden internet ortamında da var olmayı başarmıştı işte (Ak, 2021d, s. 92-94)!”
- “İnternet ortamında tanışmıyoruz bile (Ak, 2021d, s. 100)!”
- “Bu bahsettiğin gerçek hayat... Sanal dünyada iki yabancıyız (Ak, 2021d, s. 100).”
- “İki şiir yazınca şair mi olur insan (Ak, 2021d, s. 102)?”
- “İnternet ortamında öyle... Fazla çalışman gerekmiyor (Ak, 2021d, s. 102).”
- “Sanal dünya, insan eliyle yaratıldığından sahte bir güven veriyordu... Sanal ortamda, yıllar geçse de her şey aynı kalacaktı (Ak, 2021d, s. 107).”
- “Sanal dünyada tek ilke vardı: Az kötüdür! Çok iyidir (Ak, 2021d, s. 145)!”

İletişim

- “Nedense Jamel konuştuğunda söylediklerine değil de nasıl konuştuğuna dikkat ediliyordu. Suriyeliydi Jamel ve sınıfa yeni katılmıştı (Ak, 2021d, s. 51).”
- “Benimle iletişim kurmak istiyorlar (Ak, 2021d, s. 53).”
- “Türkçe bilmediğimi düşünüyorlar, ayrı ülkenin insanıyım ne de olsa. Pisipisi otlarıyla mesaj göndermeyi tercih ediyorlar (Ak, 2021d, s. 54).”

Eleştirel ve sorgulayıcı olma

- “Birisi ne yapman gerektiğini söylerse o şeyi yapmak istemiyorsun (Ak, 2021d, s. 20).”
- “Yaratıcı olduğumu ispat etmek istemiyorum. Yapma zevkimi öldürüyor (Ak, 2021d, s. 21).”
- “Telefon hiç fotoğraf çeker mi? Çekmez! Niye çeksin? Ütü çekiyor mu? Televizyon, bulaşık yıkıyor mu? Bilgisayar ekmek kızartıyor mu (Ak, 2021d, s. 27)?”
- “Şimdiki cep telefonlarına hiç benzemezdi bu telefon... Mecbur kalmadıkça konuşmasını asla kesmezdi... ‘Hem telefonum hem de harika bir fotoğraf makinesiyim.’ gibi iddiaları yoktu. Herkesi fotoğrafçı hâline getirip fotoğrafçıların işlerini baltalamazdı... ‘Hadi, sağda solda gördüğün her şeyin fotoğrafını çek! Sonra da arkadaşlarına gönder!’ diye Akın Bey’e baskı yapmazdı. Sahibine, hiç tanımadığı insanlardan gelen mesajlar iletmezdi... Bu telefonun yanında özgür hissedirdi insan kendini. Cep telefonlarıyla olduğu gibi, yanından yüz metre uzaklaşınca, ‘Ya biri beni ararsa!’ diye paniğe kapılmazdı (Ak, 2021d, s. 27-28).”
- “Kuşun da milliyeti mi olurmuş (Ak, 2021d, s. 61)?”
- “Kırk yıl düşünse kuşların savaştan kaçacağı aklına gelmezdi (Ak, 2021d, s. 61).”
- “İnsanlar göç edince değil de hayvanlar göç etmeye başlayınca savaşın vahşetini daha iyi anlıyoruz (Ak, 2021d, s. 61).”
- “Oysa sokakta karşılaştığı zaman, onları görmezden gelmeyi yeğliyordu. Arap bülbülleri, mülteci çocukları fark etmesini sağlamıştı. İnsan, kuştan bir şey öğrenir mi? Öğrenmişti işte (Ak, 2021d, s.63)!”

- “Ama sanal âlemin bir özelliği var: Ne diyorsan o oluyorsun (Ak, 2021d, s. 114).”
- “Burada her şey yalan (Ak, 2021d, s. 114)! ”

Güven

- “Pofuduk, Ak’ın Bey’in hayranıydı. Konuştuklarını anladığından mı? Elbette ki hayır! Onun için çevrede sürekli konuşanların olması iyiydi. Sobanın üstünde fokurdayan çaydanlığı gibi Akın Bey’in sesi de güven vericiydi. İşlerin yolunda gittiğinin işaretiydi (Ak, 2021d, s. 25).”

4.6.3. Dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmesi

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak onlara zengin bir dil ortamı yaratan; onların söz dağarcığını, dil bilincini ve hassasiyetini geliştiren araçlardır (Sever, 2019b). Bu bakımdan ilgili eser, dil ve anlatım özellikleri açısından da incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

4.6.3.1. Atasözleri

İncelenen eserde geçen atasözleri ve anlamları, TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınarak aşağıda verilmiştir. Nitekim eserde oldukça fazla deyim yer verilmekle birlikte az da olsa atasözüne yer verildiği görülmektedir. Bu durum da çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir.

- Taş yerinde ağırdır: Kişinin değerini en iyi bilenler, kendi çevresinde bulunanlardır (TDK, 2009): “Taş yerinde ağır derler, onun yeri (Ak, 2021d, s. 28)...”
- Bir varmış bir yokmuş: Masal gibi geçip gitmiş, artık hayal olmuş (TDK, 2009): “Bir varmış bir yokmuş, büyük bir ülkenin (Ak, 2021d, s. 34)...”
- Bülbülün çektiği dili belası: ‘İlerisi düşünülmeden söylenen söz, insanın başına dert açabilir’ anlamında kullanılan bir söz (TDK, 2009): “Alkışlar ve gözyaşları arasında, ‘bülbülün çektiği dili belası’ adlı nefis bir gazel (Ak, 2021d, s. 73)...”

- Dost başa, düşman ayağa bakar: İyi bir görüntü verebilmek için her zaman temiz giyinip kuşanmak gereklidir (TDK, 2009): “İnsanlar karşısındakini değerlendirirken önce ayaklarına bakar... Dost başa, düşman ayağa bakar (Ak, 2021d, s. 116)!”
- Beş para etmez: Hiçbir değeri yok, işe yaramaz (TDK, 2009): “Beş para etmeyen, işe yaramazın tekiydi (Ak, 2021d, s. 135)!”

4.6.3.2. Deyimler

Deyimler, çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir. Öyle ki 160 sayfadan oluşan bu eserde de deyimlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Eserde, toplamda 110 tane farklı deyim tespit edilmiştir ve bu deyimlerden bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. Deyimler sayesinde ise anlatıma akıcılık ve canlılık kazandırılmıştır.

İncelenen eserde geçen deyimler, aşağıda Tablo 20’de sayfa numaraları ile birlikte aktarılmıştır. Deyimlerin tespitinde ise TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınmıştır.

Tablo 20

“Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” Adlı Eserde Yer Alan Deyimler

Deyim	Sayfa numarası
(bir şeyin) Keyfini çıkarmak	9
Söz konusu olmak	9
(bir şeyden) Zevk almak (duymak)	10
Fotoğraf çekmek	10
İç geçirmek	10
Akla hayale gelmemek	12

Kalbi çarpmak	12
Rahat bırakmak	12
Deli etmek	13
Anlam vermek	15
Geri kalmak	15
Gurur duymak	17
Yok olmak	17
Paniğe kapılmak	17
Fark etmek	18
Mümkün olmak	18
Damdan düşer gibi	20
El çırpma	21
İliğine (iliklerine) kadar	22
Başının çaresine bakma	24
Bir kulağından girip öbür kulağından çıkmak	24
Kendini bırakma	24
Daldan dala konma	24
Şaşırtıp kalmak	24
Yerlerde sürünme	26
İflas etmek	27
Haddini bilmek	28
Baskı yapma	28
Aklına gelme	28
(birine) Zahmet olmak	29
(birinin) Kulağının zarı patlamak	31
Ağızına kadar	31

Canını sıkmak	31
Canı sıkılmak	33
Baş edememek	34
(birinin) Ağzını bıçak açmamak	36
Laf etmek	37
Ağzından baklayı çıkarmak	37
Yanıp tutuşmak	38
Gel zaman git zaman	40
(birine) Karşı gelmek	40
Deli pösteği sayar gibi	40
Karşı çıkmak	40
Göze almak	40
Boş vermek	40
Yerine getirmek	40
İğne ile kuyu kazmak	41
(birine) Hak vermek	41
Çaresiz kalmak	41
Eser kalmamak	43
Kolları sıvamak	44
Can atmak	44
Parmak kaldırmak	44
Kendini tutmak	45
Avaz avaz bağırmak	47
Bahtına küsmek	47
(birini) Karşısına almak	48
Akla gelmek	48

Kestirip atmak	48
Boş durmamak	53
Kaşlarını çatmak	53
Geri almak	53
İletişim kurmak	53
Akla gelmemek	53
Ciddiye almak	54
Ne de olsa	54
Canını dişine almak (takmak)	54
Kılıktan kılığa girmek	56
Çorap söküğü gibi gitmek (gelmek)	56
İçine hüznün çökmek	61
İç çekmek	61
Zarar vermek	61
Nefes almak	61
Göç etmek (eylemek)	61
Fikir vermek	62
Hak etmek	62
Görmezden gelmek	63
(birini) Hoşuna gitmek	64
Kanıya varmak	64
Bir yaşına daha girmek	66
Saplanıp kalmak	66
Buluttan nem kapmak	66-67
Çaba göstermek	67
Gözden geçirmek	68

El kaldırmak	69
Oralı (bile) olmamak	69
Külahıma anlat!	69
Su götürür yeri olmamak	70
Söz almak	70
Küçük dilini yutmak	70
Kendi kendine gelin güveyi olmak	70
Bülbül gibi şakımak	70
Gözleri yaşarmak	72
Ne gibi?	74
İş yapmak	74
Eline geçmek	75
İşin tuhafı	75
Ne olursa olsun	75
Kazık kadar	75
Baş tacı etmek	76
Buldumcuk olmak	79
Yolunu tutmak	79
Söze başlamak	81
Yola çıkmak	81
Peşini bırakmamak	81
Dallanıp budaklanmak	82
Kafası karışmak	82
Gözünün önüne getirmek	82
Hayal kırıklığına uğramak	83
Göz açıp kapayıncaya kadar	83

... hâline gelmek	83
Gel zaman git zaman	86
Tıknefes olmak	90
İlgi görmek	92
Kıpkırmızı kesilmek (olmak)	97
(birinin) Can damarına basmak	97
(birine, bir şeye) Pabuç bırakmamak	97
Bir o yana, bir bu yana	103
Uykuya dalmak	103
(bir şeyden) Söz etmek	105
Rahat olmak	105
(birini) Telaş almak	107
Bir hâl olmak	108
Ter basmak	109
Baltayı taşa vurmak	110
Hık demiş (anasının veya babasının) burnundan düşmüş	110
Kan beynine sıçramak (çıkmaq)	113
Pas tutmak	114
Kan ter içinde	114
Burnundan solumak	114
Tur atmak	120
Boşa gitmek	121
Fal taşı gibi	123
Yalın ayak, başı kabak	123-124
Ayna gibi	127

Göz kulak olmak	128
Korktuğu başına gelmek	129
Mırın kırın etmek	129
Kılı kıpırdamamak	129
Eli ayağı (ayağına) dolaşmak	131
Ruhu (bile) duymamak	132
Gözden kaybolmak	132
Katıla katıla gülmek	132
Zangır zangır titremek	134
Geri dönmek	135
Sözünü kesmek	135
Mis gibi	137
Duymazlıktan gelmek	138
Bildiğini okumak	138
Avaz avaz bağırarak	138
Ayak uydurmak	138
(bir şeyi) Geri vermek	141
Uçup gitmek	145
Dolup taşmak	147
Gözü (gözleri) (bir şeyde, bir şeyin üzerinde) olmak	148
İleri sürmek	150
Para etmek	150
Nutku tutulmak	151
Gözden kaybolmak	152
Velveleye vermek	154
(birinin) Ağzına sakız olmak	154

Yerinde yeller esmek	155
Söz birliği etmek	155
Deli gibi	157

4.6.3.3. İkilemeler

Eserde 91 tane farklı ikileme örneği tespit edilmiştir ve bu ikilemelerin bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. İkilemeler; aynı kelimelerin tekrarı, yakın veya eş anlamlı kelimelerin tekrarı, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerin tekrarı, her ikisi de anlamsız kelimelerin tekrarı ve yansıma kelimelerin tekrarı ile oluşan ikilemeler şeklinde gruplandırılarak aşağıda Tablo 21’de verilmiştir. En çok kullanılan ikileme grubu, aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşan ikilemelerdir. İkilemeler sayesinde ise anlatıma zenginlik ve canlılık katılmıştır.

Tablo 21

“Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” Adlı Eserde Yer Alan İkilemeler

Oluşumlarına göre ikilemeler

Aynı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Haylazın haylazı (s.9), küt küt (s.12), ağır ağır (s.13), uzun uzun (s.24), daldan dala (s.24), zaman zaman (s.27), kızgın kızgın (s.27), lime lime (s.29), yeni yeni (s.33), düşünmüş düşünmüş (s.37), böbürlene böbürlene (s.38), tamı tamına (s.39), boşu boşuna (s.40), avaz avaz (s.47), bilgiç bilgiç (s.48), şaşkın şaşkın (s.55), bulut bulut (s.55), derin derin (s.61), tekrar tekrar (s.63), tuhaf tuhaf (s.64), şekilden şekle (s.66), kim kime (s.69), ballandıra ballandıra (s.72), bilmiş bilmiş (s.73), karşı karşıya (s.74), kararlı kararlı (s.75), yavaş yavaş (s.76), kimse kimse (s.85), bucak bucak (s.85), al al (s.87), kuşaklardan kuşaklara (s.92), sinirli sinirli (s.97), alaycı alaycı (s.97), kendi kendine (s.98), tek tek (s.106), tane tane (s.106), pırıl pırıl (s.106), ütülene ütülene (s.108), ünüme ün (S.108), hüngür hüngür (s.110), vura vura (s.114), aman aman (s.114), mahzun mahzun (s.116), göstere göstere (s.120), yan yana (s.120), ardı ardına (s.127), alev alev (s.132), katıla katıla (s.132), dalgın

dalgın (s.133), zangır zangır (s.134), yapış yapış (s.140), yükseldi yükseldi (s.147), art arda (s.151), okul okul (s.151), evlerden evlere (s.155), baş başa (s.157), tatlı tatlı (s.157), ağır ağır (s.158)

Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Doğru dürüst (s.15), tıka basa (s.15), az buçuk (s.24), karınca kararınca (s.27), iş güç (s.27), mutlu mesut (s.34), üst baş (s.36), yaka paça (s.36), ardı arkası (s.62), yalvarıp yakarmak (s.85), itiş kakış (s.87), tıpkısının aynısı (s.106), kir pas (s.115), dere tepe (s.123), tepeden tırnağa (s.132), toz toprak (s.141), bağrıış çağrıış (s.152)

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler

Uzaktan yakından (s.15), sağda solda (s.28), sağa sola (s.36), soğuktan sıcağa (s.87), baştan sona (s.90)

Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Pılı pırtı (s.15), zar zor (s.95), yırtık pırtık (s.123)

Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Tıklım tıkış (s.31), abuk subuk (s.76), bölük pörçük (s.79), abuk sabuk (s.110), mırın kırın (s.129), çoluk çombalak (s.155), eciş bücüş (s.158)

Yansıma sözcüklerle oluşan ikilemeler

Fısır fısır (s.154)

4.6.3.4. Benzetme

İlgili eserde tespit edilen bazı benzetmeler, kullanım sıralarına göre şu şekildedir:

- “... tıpkı kendisi gibi yağmurun keyfini çıkarıyordu (Ak, 2021d, s. 9).”
- “Pamukta fasulye çimlendirmek ya da sokaktan toplanan pet şişelerden heykel yapmak gibi bayat fikirlerle ilgilenmezdi (Ak, 2021d, s.10).”
- “Erol, damdan düşer gibi (Ak, 2021d, s. 20).”
- “Bilmediği konu yok gibidir (Ak, 2021d, s. 24).”

- “Sobanın üstünde fokurdayan çaydanlığınki gibi Ak’ın Bey’in sesi de güven vericiydi (Ak, 2021d, s. 25).”
- “Postacıların ağzı sıkıdır. Tıpkı, mektup zarflarınınki gibi (Ak, 2021d, s. 28).”
- “Üzülme, çantam senin düşündüğün gibi bomboş değil (Ak, 2021d, s. 29).”
- “Hamal pek şaşırmamış, sanki her gün Kral’la birlikte bu yemekleri yiyormuş gibi davranmış (Ak, 2021d, s. 37).”
- “Tarak değmemiş, kıvrık siyah saçlarının içinde binlerce öykü gizli gibiydi (Ak, 2021d, s. 51).”
- “Tıpkı elektronik posta atmak gibi (Ak, 2021d, s. 54).”
- “... çorap söküşü gibi geliverdi (Ak, 2021d, s. 56).”
- “Güzellikler yaratmayı başarmıştı. Tıpkı babasının anlattığı masaldaki gibi (Ak, 2021d, s. 58).”
- “Suriye’deki savaştan kaçtılar. Tıpkı insanlar gibi (Ak, 2021d, s. 61).”
- “Sadece barışta yaşayabiliyorum ben. Tıpkı filler, güvercinler, serçeler, kelebekler, karıncalar, zürafalar ya da insanlar gibi (Ak, 2021d, s.62).”
- “Bulutlarla... Ben de onlar gibi çok kararsızım (Ak, 2021d, s. 66).”
- “Sınıfa geldiğinde kendini külçe gibi hissetti Sevgican (Ak, 2021d, s. 68).”
- “Arkadaşları, ‘Sen onu bizim külahımıza anlat.’ der gibi baktılar ona (Ak, 2021d, s. 69).”
- “Ben de şiirdeki bülbül gibi savaştan kaçtım (Ak, 2021d, s. 70).”
- “... bülbül gibi şakıyarak ‘BULUT’ şiirini okudu (Ak, 2021d, s. 70).”
- “... kendini evinde gibi hissetmişti (Ak, 2021d, s. 73).”
- “... internet yazarları, yaşları ne olursa olsun, on iki yaşında çocuk gibi davranıyor (Ak, 2021d, s. 75).”
- “Acemi çaylak gibi düşünmenin kuralları var (Ak, 2021d, s. 75).”
- “Şiirlerin açtığı kapıdan, sanki başka bir dünyaya geçmiş gibiydi (Ak, 2021d, s. 81).”

- “Her şey bulutlar gibi değişseydi (Ak, 2021d, s. 81)...”
- “Onu çok uzun zamandır bekler gibiydi (Ak, 2021d, s. 106).”
- “Her şey o anda yapılmış gibi yepyenydi (Ak, 2021d, s. 107).”
- “Hiç yaşlanmayacak gibi duruyordu (Ak, 2021d, s. 107).”
- “Sevgican, gerçekten rüyaya değil de, rüyadan gerçeğe geçmiş gibi hissediyordu (Ak, 2021d, s. 107).”
- “Baltayı taşa vurmuş gibi hissetti kendini (Ak, 2021d, s.110).”
- “Sevgican, şıp demiş burnundan düşmüş gibi duran taklidinin (Ak, 2021d, s. 110)...”
- “Sesi, korku filmlerindeki gibi yankılandı (Ak, 2021d, s. 114).”
- “Zavallı pabuçlar, sanki suç işlerken enselenmiş gibi, mahzun mahzun Sevgican’a bakıyordu (Ak, 2021d, s. 115).”
- “Kendini çok şey yaşamış gibi hissediyordu (Ak, 2021d, s. 120).”
- “Pabuçları her şeyi bilen, yüzyıl yaşamış ihtiyarlar gibiydi (Ak, 2021d, s. 120).”
- “Yeni boyanmış gibi pırıl pırıldılar (Ak, 2021d, s. 120).”
- “Senin de bizim gibi göçmen olduğunu (Ak, 2021d, s. 121)...”
- “Sevgican’ın gözleri fal taşı gibi açılmıştı (Ak, 2021d, s. 123).”
- “... yırtık pırtıklar, ayna gibi rugan olanlar ve daha niceleri (Ak, 2021d, s. 123).”
- “Ayna gibi oldu (Ak, 2021d, s. 127).”
- “Parayı eliyle kirli bir şey tutar gibi aldı, sandığın çekmecesine attı (Ak, 2021d, s. 131).”
- “Yüreği, göğüs kafesinden çıkacakmış gibi atmaya başladı (Ak, 2021d, s. 133).”
- “Kendini suç işlemiş gibi hissediyordu (Ak, 2021d, s. 134).”
- “Boya fıçısına düşmüş gibisin (Ak, 2021d, s. 135).”
- “Kaybolmuş büyük bir servete yeniden kavuşmuş gibi sevindi (Ak, 2021d, s. 140).”
- “Boya kazanına düşmüş gibisin (Ak, 2021d, s. 140)!”

- “Her yerde büyük bir kahraman gibi karşılanıyordu (Ak, 2021d, s. 151).”
- “... nutku tutulmuş gibi bakakalıyordu Sevgican (Ak, 2021d, s. 152).”
- “Ama birkaç saat sonra cin gibi uyanıverdi (Ak, 2021d, s. 154).”
- “Ağır ağır yürüyen tencere gibisin (Ak, 2021d, s. 158).”

Eserde yapılan benzetmeler, anlatılan olayları somut hâle getirerek çocukların daha kolay kavramalarını sağlar. Böylece hem anlatım ilgi çekici hâl alır hem de çocukların söz dağarcıklarının zenginleşmesine katkıda bulunulur.

4.6.3.5. Pekiştirme

İncelenen eserde pekiştirmeli sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden bazıları, birden fazla kez kullanılmıştır. Öyle ki eserde yer alan pekiştirmeli sözcüklerin anlatıma canlılık kattığı görülmüştür. Ayrıca pekiştirmeli sözcükler, somut evrede olan çocuklar için olayları zihinlerinde kolaylıkla canlandırmalarına yardımcı olur.

Eserde geçen pekiştirmeli sözcükler:

- “Keşke biraz daha yağsa da eve *sırılsıklam* gitsem (Ak, 2021d, s. 9).”
- “Hadi, *yepyeni* şeyler istiyorum sizden (Ak, 2021d, s. 12).!”
- “Sevgican, bir şapkacı dükkânının karşısında *yapayalnız* kalmıştı (Ak, 2021d, s. 17).”
- “Üzülme, çantam senin düşündüğün gibi *bomboş* değil (Ak, 2021d, s. 29).”
- “Sevgican *kıpkırmızı* olmuştu (Ak, 2021d, s. 69).”
- “Evet, şiiirde anlatılan bulut falan değil, *düpedüz* Erol’du (Ak, 2021d, s. 72).”
- “Her iki durum da *tıpatıp* aynı (Ak, 2021d, s. 72).”
- “An gelir, ağaçlar *paramparça* olur, küçük kelebekler hâline gelirmiş (Ak, 2021d, s. 83).”
- “*Tertemiz*, pırıl pırıl olur (Ak, 2021d, s. 116)...”
- “... saçlarının bu *karmakarışık* hâli harika (Ak, 2021d, s. 141).!”

4.6.3.6. Bilinmeyen sözcük kullanımı

“Bulutlara Şiir Yazan Çocuk (Ak, 2021d)”ta çocuğun anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimelerin var olduğu görülmüştür. Eserin hitap ettiği yaş grubu çocukları tarafından bilinmeyeceği düşünülen kelime ve kelime grupları, tahmin sonucunda belirlenmiş ve aşağıdaki tabloda listelenmiştir. Ancak bu kelimelerin anlamları, çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın eserinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, anlamı zorlaştırmaz; aksine yeni kelime öğrenimini destekler. Nitekim yazarın eserinde, çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Tablo 22

“Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” Adlı Eserde Hitap Ettiği Yaş Grubu Çocukların Düzeylerinin Üzerinde Olduğu Düşünülen Sözcük ve Sözcük Grupları

Sözcük ve sözcük grupları	Sayfa numarası
Serpiştirmek	9
Saçak	9
Buzdan duvar	9
Hantal	13
Bodoslama	15
Gıpta etmek	20
Tantana	22
Pikap	22
Plak	22
Az buçuk	24
Karınca kararınca	27
Ağzı sıkı	28

Lime lime olmak	29
Ağız dolusu	29
Havyar	36
Sülün	36
Haşmetmeap	38
Ok yaydan (veya yayından) çıkmak	47
Çapını büyütmek	48
Keskin sirke küpüne (veya kabına) zarar	48
Hafakanlar basmak (veya boğmak)	50
Protesto etmek	55
Arap bülbülü	59
Mülteci	61
Şipşak	63
Yeğlemek	63
Özdeşleştirmek	66
Bezginlik	68
Köşeye sıkıştırılmak	69
Tez	72
Gazel	73
Acemi çaylak	75
Beyninin fitilini ateşlemek	79
Taşkınlık	84
Lağımcı	85
Tayfun	88
Tıknefes	90
Tumturaklı	98

Kıymık	106
Hüngürdemek	110
Virtüöz	113
Bol keseden atmak	114
Badireler atlatmak	116
İskarpın	123
Tokyo	123
Takunya	123
Espadril	123
Rugan	123
İskambil kâğıdı	127
Afili	127
Siftah	128
Leylak	136
Filbahri	137
İtır	137
Bostan korkuluğu	140
Mimoza	157
Eskimo	157

4.6.3.7. Argo sözcük kullanımı

Eserde “deli”, “bücür”, “hantal”, “geveze”, “zevzeklik”, “aptal”, “dişlek”, “ukala dümbeleşti”, “kazık kadar”, “satmak”, “kıvırtmak”, “atmak” ve “gıcık” gibi birtakım argo sözcük kullanımı mevcuttur. Bununla birlikte eserde geçen “deli etmek”, “boş vermek”, “beş para etmez” ve “deli gibi” deyimleri de argo kullanımına örnek oluşturur.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Tabii çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve eserde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

Kullanılan argo sözcükler, cümle örnekleriyle birlikte aşağıda verilmiştir:

- “Tüm sınıfı, düşünmekten kurtaran *zekâ küpü* (Ak, 2021d, s. 12)! ”
- “... havada uzun süre kalan uçak projesi beni *deli* etti (Ak, 2021d, s. 13). ”
- “Ağır ağır süzülerek yere inen o *hantal* uçağa ‘Sevgican’ ismini vermiş (Ak, 2021d, s.13). ”
- “Biliyorsun, piyano klavyesindeki son tuşa ulaşabilmek için paten giyen *bücürler* var (Ak, 2021d, s. 17). ”
- “Suskun musun! Sen *gevezenin önde gidenisin* (Ak, 2021d, s. 18)! ”
- “Bu fikri annene *satabilirsin* (Ak, 2021d, s. 31). ”
- “... gerekmiyorsa *zevzeklik etmemiş*, ağzını bıçak açmamış (Ak, 2021d, s. 36)... ”
- “Ama akıllı hizmetkâr *boş vermemiş*, Kral’ın huzuruna çıkmış (Ak, 2021d, s. 40). ”
- “... diye *kıvırtıverdi* (Ak, 2021d, s. 47)... ”
- “Jamel o *aptal* soruyu savuşturmuştu işte (Ak, 2021d, s. 53)! ”
- “Kaşlarını çatarak en *aptal* surat ifadesini takındı (Ak, 2021d, s. 53). ”
- “*Atıyorsun* (Ak, 2021d, s. 54)!... ”
- “Elli yaşındaki, *kazık kadar* adamların yazdıklarını okusan (Ak, 2021d, s. 75)... ”
- “... eğer *aptalca* şeyler yazmıyorsan kimseyle iletişim kuramıyorsun bugünlerde (Ak, 2021d, s. 75)... ”
- “*Ukala dümbeleği* (Ak, 2021d, s. 105)! ”
- “*Dişlek*, sevimli şair hiç vakit kaybetmeden yanına gelmişti Sevgican’ın (Ak, 2021d, s. 106). ”
- “*Gıcık* (Ak, 2021d, s. 110)! ”
- “Bu *aptalca* soruya cevap bile vermiyorum (Ak, 2021d, s. 111). ”

- “Sevgican, yüzünü *aptallaştırarak* taklidine baktı (Ak, 2021d, s. 113).”
- “Ne *aptalım* (Ak, 2021d, s. 131)!”
- “*Beş para etmeyen*, işe yaramazın tekiydi (Ak, 2021d, s. 135)!”
- “Skor için yaşamak *aptalcaydı* (Ak, 2021d, s. 145)!”
- “Sevgican masalın devamını *deli gibi* merak etti (Ak, 2021d, s. 157)...”

4.6.3.8. Anlatım bozuklukları

Atasözü veya deyim yapısının bozulmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Deyim ile atasözlerinde bulunan kelimeler değiştirilerek yerine aynı anlamı verebilecek kelimeler dahi kullanılamaz ve söz dizimi de bozulamaz. Böyle bir durum söz konusu olur ise de anlatım bozukluğuna yol açılır. Öyle ki kitapta kullanılan bazı deyimlerde bu kurala uyulmamıştır ve anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu deyimler şunlardır:

- “Kızının sözleri *bir kulağından girip ötekinden çıkıyordu* sanki (Ak, 2021d, s. 24).” cümlesinde yer alan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*bir kulağından girip öbür kulağından çıkmak*” şeklinde olmalıdır.
- “*Daldan dala atlardı* (Ak, 2021d, s. 24).” cümlesinde yer alan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*daldan dala konmak*” şeklinde olmalıdır.
- “Üstü başı dökük adamı *yaka paça tutup* Kral’ın huzuruna getirmişler (Ak, 2021d, s. 36).” cümlesinde yer alan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*yaka paça etmek (götürmek)*” şeklinde olmalıdır.
- “*Afakanlar basmıştı* (Ak, 2021d, s. 50).” cümlesinde yer alan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*hafakanlar basmak (boğmak)*” şeklinde olmalıdır.
- “Şiirin Jamel’e yazıldığı *su götürmezdi* (Ak, 2021d, s. 70).” cümlesinde yer alan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*su götürür yeri olmamak*” şeklinde olmalıdır.

- “*Kendi kendine gelin güvey olmak* tam da buna denirdi işte (Ak, 2021d, s. 70)!” cümlesinde yer alan deyim eksik kullanıldığı görülmektedir. Bu deyim doğru ifadesi, “*kendi kendine gelin güveyi olmak*” şeklinde olmalıdır.
- “... *göz açıp kapayınca* her şey değişir (Ak, 2021d, s. 83)...” cümlesinde yer alan deyim eksik kullanıldığı görülmektedir. Bu deyim doğru ifadesi, “*göz açıp kapayınca kadar*” şeklinde olmalıdır.
- “*Tıknefes kalmış* peşinde (Ak, 2021d, 90).” cümlesinde yer alan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*tıknefes olmak*” şeklinde olmalıdır.
- “Sevgican, *şıp demiş burnundan düşmüş* gibi duran taklidinin (Ak, 2021d, s. 110)...” cümlesinde yer alan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*hık demiş (anasının veya babasının) burnundan düşmüş*” şeklinde olmalıdır.
- “Belki de *duymazdan geldi* (Ak, 2021d, s. 138).” cümlesinde yer alan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*duymazlıktan gelmek*” şeklinde olmalıdır.

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan deyimlerin bu şekilde değiştirilerek kullanılması; çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, yararlanılan deyimlerin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

- “Omuzundan beline doğru sallandırdığı bir deri çantası vardı (Ak, 2021d, s. 26).” cümlesinde yer alan “bir” sözcüğü yanlış yerde kullanılarak cümlenin anlamını bozmuştur ve anlatım bozukluğuna neden olmuştur. Bu cümlenin doğrusu, “Omuzundan beline doğru sallandırdığı deri bir çantası vardı.” şeklinde olmalıdır.
- “Ya beni biri ararsa (Ak, 2021d, s. 28)!” cümlesinin doğrusu, “Ya biri beni ararsa!” şeklinde olmalıdır.

4.6.3.9. Yazım yanlışları

İmla hatalarının tespitinde, TDK Güncel Türkçe Sözlük internet adresinden yararlanılmıştır. Tespit edilen imla hataları ise gruplandırılarak aşağıda aktarılmıştır.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar

Tablo 23

“Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” Adlı Eserde Yer Alan Yazım Yanlışları

Sözcüğün eserde kullanımı	Sözcüğün doğru yazımı	Sayfa numarası
Kuzey Yarıküre	Kuzey Yarı Küre	24
İriyari	İri yarı	26
Kuşsütü	Kuş sütü	36
Yılanbalığı	Yılan balığı	36
Pisipisiotları	Pisipisi otları	51
Uzaygemisi	Uzay gemisi	58
Arapbülbulü	Arap bülbulü	59
Küçükdilini yutmak	Küçük dilini yutmak	70
İçekapanık	İçe kapanık	79
Özgeçmiş	Öz geçmiş	105
Gözbebeği	Göz bebeği	106
Pamukhelva	Pamuk helva	110
Bin bir	Binbir	113

Yüz yıl	Yüzyıl	120
Yalınayak	Yalın ayak	123-124
Göğüskafesi	Göğüs kafesi	133
Kâğıthelva	Kâğıt helva	135
Kurşunkalem	Kurşun kalem	143
Kuruboya	Kuru boya	158

Ses olayları ile ilgili yazım yanlışları

Ünlü düşmesi ile ilgili yazım yanlışları

İçeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı vb. sözcükler ek aldıklarında; sonlarında bulunan ünlüler düşmez ve “içerde” değil, “içeride”; “dışardan” değil, “dışarıdan”; “ilerde” değil, “ileride”; “şurda” değil, “şurada”; “burda” değil, “burada”; “orda” değil, “orada”; “yukarda” değil, “yukarıda”; “aşağda” değil, “aşağıda” şeklinde yazılır (TDK, 2019c). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “*Nerden* bileyim (Ak, 2021d, s. 33)! ”
- “İçimdeki rüzgâr *nerden* eserse ona göre biçimleniveriyorum (Ak, 2021d, s. 66). ”
- “*Burda* kimse benim bu özelliğimi bilmiyor (Ak, 2021d, s. 73). ”
- “*Nerde* kaldın (Ak, 2021d, s. 106)? ”
- “*Burda* her şey yalan (Ak, 2021d, s. 114)! ”

Düzeltilme işaretinin kullanımı ile ilgili yazım yanlışları

Yazılışları aynı, anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz) vb. sözcükler bunlara örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “... diye şefkat gösterecek *hali* yoktu (Ak, 2021d, s. 22). ”
- “... fotoğrafçı *haline* getirip (Ak, 2021d, s. 28)... ”

- “Sıkıntıdan patlıyorum *adeta* (Ak, 2021d, s. 34).”
- “... internet meraklısı olmadığı *halde*, sanal âlemde bir sayfa açmak zorundaydı şimdi (Ak, 2021d, s. 50).”
- “... koşmak gibi zevkli bir eylemi, iş *haline* getirmek (Ak, 2021d, s. 66)!..”
- “An gelir, ağaçlar paramparça olur, küçük bebekler *haline* gelirmiş (Ak, 2021d, s. 83).”
- “Kimse kimse değilmiş, aniden bir başkası *haline* geliverirmiş (Ak, 2021d, s. 85).”
- “Değişen her şey, yeni *halini* sevmiş (Ak, 2021d, s. 90).”
- “... gömlekleri ütülene ütülene bir *hal* oluyordu (Ak, 2021d, s. 108).”
- “Bu ayakkabıların *hali* ne böyle (Ak, 2021d, s. 115)!”
- “Sınıfa ilk geldiğimde yalın ayak, başı kabak bir *haldeydim* (s. 124).”
- “Sahi, nasıl başardın ayakkabılarını bu *hale* getirmeyi (Ak, 2021d, s. 124)?”
- “... fırçaya hazır *hale* getirdi (Ak, 2021d, s. 127).”
- “... mırın kırın edecek *hali* yoktu (Ak, 2021d, s. 129).”
- “Bu ne *hal* (Ak, 2021d, s. 140)?”
- “... saçlarının bu karmakarışık *hali* harika (Ak, 2021d, s. 141)!”
- “Sanal ortamda kaybolmuştu *adeta* (Ak, 2021d, s. 155)...”

4.7. Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi

4.7.1. Dış yapı özellikleri açısından incelenmesi

Behiç Ak’ın bu romanının ilk baskısı; Günışığı Kitaplığı tarafından 2018 yılının ekim ayında, son baskısı (11. basım) ise 2023 yılında İstanbul’da yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise eserin 2021 yılının mayıs ayında İstanbul’da yayımlanan 7. basımı incelenmiştir.

Öyle ki kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilmektedir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok okunduğu anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında eserin baskı sayısı, eserin başarısına dair işaretlerden birisini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte çocuklara yönelik oluşturulan kitapların sayfa sayısının çocuğa göre seçilmiş olması gerekmektedir. Öyle ki bu eserin sayfa sayısı (196 sayfa), ortalama olarak seçilmiştir ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun niteliktedir. Bu hususta, kitabın sayfa sayısının okuyucuya kolaylık sağladığı da söylenebilmektedir.

Bunun yanı sıra bir kitapla ilk buluşma, o kitabın ismi ile gerçekleşir. Bir kütüphanede veya kırtasiyede kitap rafları gezilirken herhangi bir kitap, ilk olarak ismi ile dikkati çeker. Bu nedenledir ki kitap adı tercihlerinde, kitabın adı; ilginç, dikkat çekici, merak uyandırıcı ve çocukların hayal dünyasına hitap edecek şekilde olmalıdır. Bu eserin ismi düşünüldüğünde ise “kedi”nin neleri, nasıl yanlış anladığı; çocuklarda merak uyandıracak ve çocukların kitaba karşı ilgi duymasını sağlayacaktır. Dolayısıyla da seçilen eser isminin doğru bir tercih olduğu söylenebilir.

4.7.1.1. Kâğıt

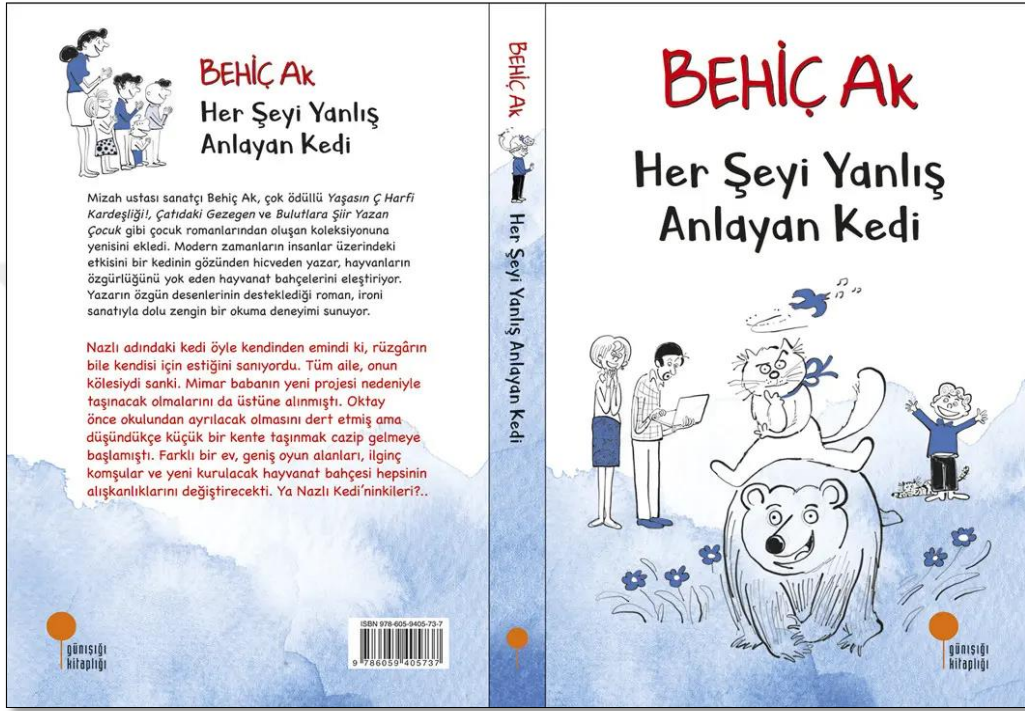
Eserde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıdın kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kitap içerisindeki yazı ve görseller de arka sayfaya yansımamıştır. Nitekim hem okuma kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitapta, bu kâğıt türünün tercih edildiği söylenebilir.

4.7.1.2. Metin tasarımı

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde; metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra sayfa 17 ve sayfa 67’de metin ile resmin aynı sayfada yer aldığı görülmüştür. Nitekim eserde yer alan resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır ve resimlerin yeri,

o sayfada anlatılanlarla uygunluk göstermiştir. Ayrıca resimler, önceki sayfada anlatılanları da somutlaştırmış ve sonraki sayfada anlatılacaklara da zemin oluşturmuştur.

4.7.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

Resim 48. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserin ön ve arka kapağı

Kapak

Kitapta hem yazarlık hem de resimleme görevini Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımındaki resim de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Kitap tasarımı incelendiğinde; kitabın ön kapağında, bir ayının üstünde düşünen bir kedi ve kedinin de tam başının üzerinde bir kuş resmedilmiştir. Arka planda ise bilgisayar ekranında gördüğü şey karşısında şaşırان anne ile baba ve mutlu bir erkek çocuğu ile miskin bir kedi resmedilmiştir. Öyle ki eser okunmadan önce, ilk olarak kitabın kapağı ile karşı karşıya kalan okuyucu, görselin her bir ayrıntısını inceleyecek olup eserin içeriği ile ilgili düşünecek ve tahminlerde bulunmaya çalışacaktır. Nitekim bu hususta, kapağın görselinin kitabın içeriği ile ilgili çocuklarda merak uyandırıcı nitelikte olduğu söylenebilir.

Kitabın ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Ayrıca kitabın ön kapağının sağ alt köşesinde, yayınevinin ismi ile amblemine ve dikey bir şekilde kitabın baskı sayısına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kitabın arka kapağı ile sırt kısmı da değerlendirilmiştir.

Kitabın arka kapağında, kitabın içerisinden “Ben Ozan Değilim, Oktay’ım!” bölümü ile ilgili bir görsel bulunmaktadır. Bu görselde, lacivert ile beyaz renklerin kullanıldığı görülmektedir. Kitabın arka kapağında da, kitabın ön kapağında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitabın arka kapağında, kitabın içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Ayrıca kitabın arka kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitabın ortasına bir barkod yapıştırılmıştır.

Kitabın sırt kısmı ise lacivert ile beyaz bölümlere ayrılmıştır ve lacivert bölümde eserin ismine, Oktay ile Nazlı Kedi’nin olduğu görsele ve Günışığı Kitaplığı’nın amblemine; beyaz bölümde ise yazarın ismine yer verilmiştir.

Bununla birlikte lacivert renk kullanılarak ön ve arka kapağın iç kısımları da değerlendirilmiştir. Bu durum ise hem kitabın kalitesini arttıracak hem de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Bunların yanı sıra kitabın ne ön kapağında ne arka kapağında; kitabın hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitabın türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitap türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne kitap künyesinin yer aldığı iç sayfada değinilmiştir.

Nitekim “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı kitabın kapak düzenlemesi genel olarak değerlendirilecek olursa ön kapaktaki görsel ve arka kapaktaki görsel ile paragraf, içerik ile uyumludur. Ayrıca metin okunduktan sonra da çocukların rahatlıkla anlayabileceği çizimler kullanıldığı görülmektedir. Öyle ki kitabın ön kapağı, arka kapağı ve sırt kısmı birlikte bir kompozisyon oluşturmuştur.

Boyut

Eserde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitap, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitabın boyutunun okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitap, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Ciltleme

Kitap, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitabın sayfaları, ön kapak ve arka kapakla beraber sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Öyle ki güçlü pres sayesinde hem sayfalar hem de kitabın kapağı tamamıyla birbirine yapışmakta ve sağlam bir bütün oluşturmaktadır. Ayrıca kitap, tutkal kuruduktan sonra belli bir esnekliğe ulaşmakta ve bu esneklik, kitabın rahatça açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Kitabın esnekliği sebebiyle de kırılma oranı azaltmakta ve kitabın kullanım ömrü uzamaktadır. Ancak bu hususta, kitap kullanılırken, kitabın sayfaları geniş bir açıda açılır ise tutkallarda kırılma olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Oluşan bu kırılmalar sebebiyle de zamanla eserin bütünlüğünün bozulma ihtimali vardır. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selef, kapağa parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanılması sebebiyle kitap, sert olmamakla beraber hafiftir ve kolay taşınabilir niteliktedir. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, birtakım olumsuzluklara da neden olabilir. Öyle ki kitap sert olmaması sebebiyle zaman içerisindeki yıpranmalara karşı dayanıksız olabilir. Sonuç olarak kitapta, kaliteli yapışkan kullanılıp doğru presleme de yapıldığı sürece dayanıklılığı iyi olan ve kısa sürede istenen sayıda basılı materyal sunan yani hem hızlı hem ekonomik olan bu ciltleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir.

4.7.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Eserde harfler, 10 punto büyüklüğünde “Garamond DT (Roman)” yazı stili kullanılarak yazılmıştır. Ve harflerin boyutu, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluk göstermektedir.

Ayrıca Nazlı Kedi'nin düşünceleri ve söyledikleri; insanlarla ilgili yaptığı eleştiriler, dikkat çekmek amacıyla italik olarak yazılmıştır. Bununla birlikte bazı sayfalarda, çocukların ilgisini çekmek amacıyla tamamen büyük harflerin kullanıldığı da görülmektedir.

Bunun yanı sıra sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıktadır ve metin tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Öyle ki metin içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metin arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada resim bir sayfada olacak şekilde (sayfa 17 ve sayfa 67 hariç), sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Nitekim incelenen eser, hedef kitlesi olan 8-12 yaş ve üzerinin gelişim düzeyine uygundur.

4.7.1.5. Resimleme

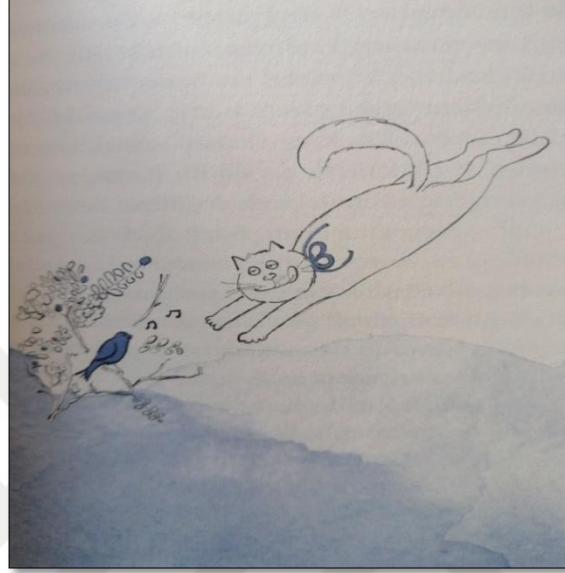
Eser, 28 bölümden oluşmakta ve 196 sayfalık bu kitapta; tüm bölümlerde resim olmak üzere toplamda 44 adet resme yer verilmiştir. Fakat 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden kitapların ¼'ünde resim olması gerekçesiyle bu kitabın görseller bakımından çok az eksik kaldığı dile getirilebilir.

Bunun yanı sıra yazarın karikatür tarzında çizdiği resimlerin; çocuğun seviyesini gözeterek şekilde açık, anlaşılır ve konuya uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca resimler, eserde anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir.

Kitabın kapağındaki resimde ve kitabın içerisindeki resimlerde de sadece lacivert rengin tercih edildiği görülmektedir. Ancak resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

Bunlara nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları psikolojik durumları yansıtmıştır. Fakat eserde yer alan bazı görseller ile metinde verilen bilgilerin tam olarak uyuşmadığı durumlar da tespit edilmiştir. Bu durumlara sebebiyet veren şey ise kitapta tek renk resimlerin kullanılmasıdır.

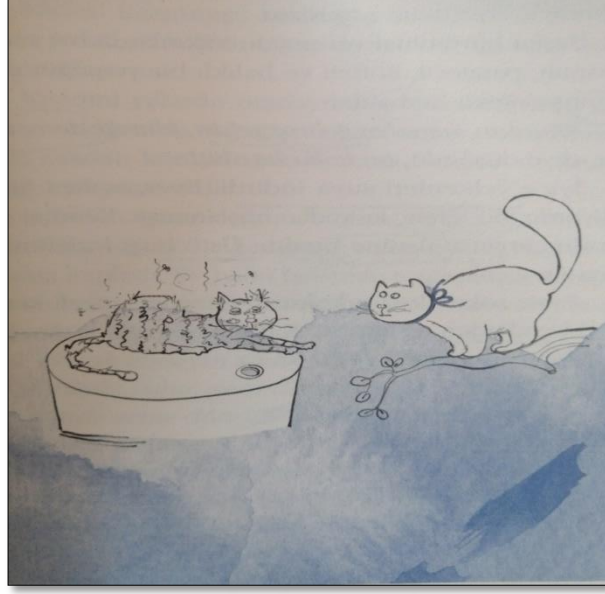
Mesela sayfa 50’de bulunan görselde, soru işaretinin içi; sayfa 125’te yer alan görselde, tarım arazisi; sayfa 137’de yer alan görselde, çimler ve sarı olan Kanaryacık’ın olduğu görsellerde renklendirme yapılmamıştır. Daha doğrusu tüm sayfalarda tek renk yani lacivert renk kullanılarak renklendirme yapılmıştır.

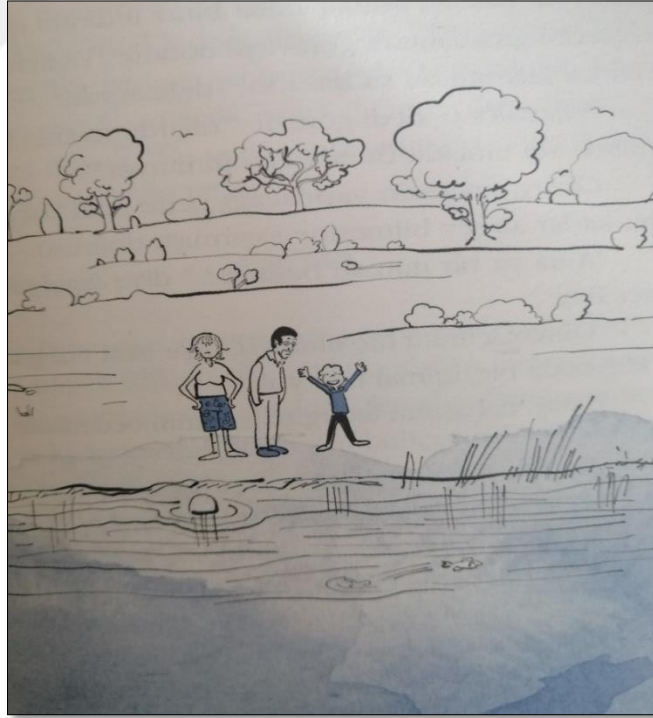
Resim 49. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 19’da yer alan görselde, Nazlı Kedi ile Suzinak’ın tanışmasının resmedilmesi

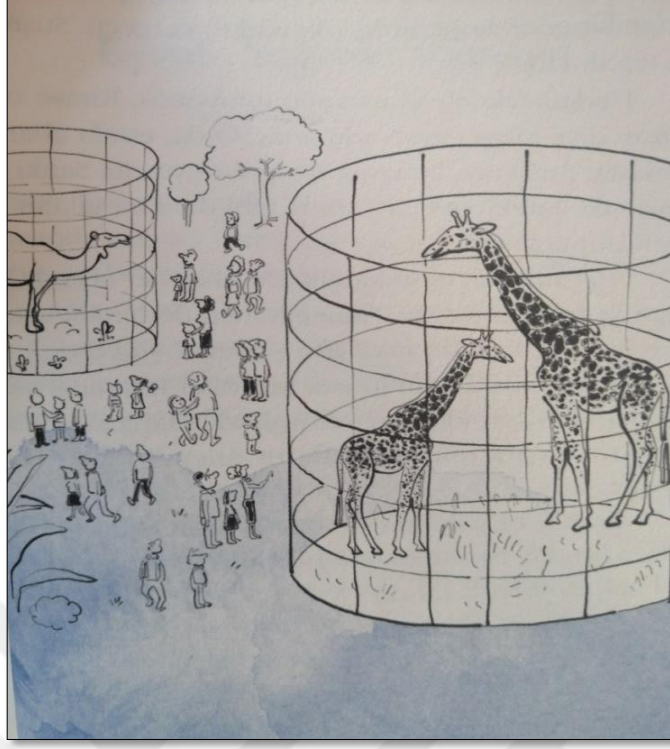
Resim 50. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 73’te yer alan görselde, köye taşınırken Nazlı Kedi’nin Oktay tarafından kafese konulmasının resmedilmesi

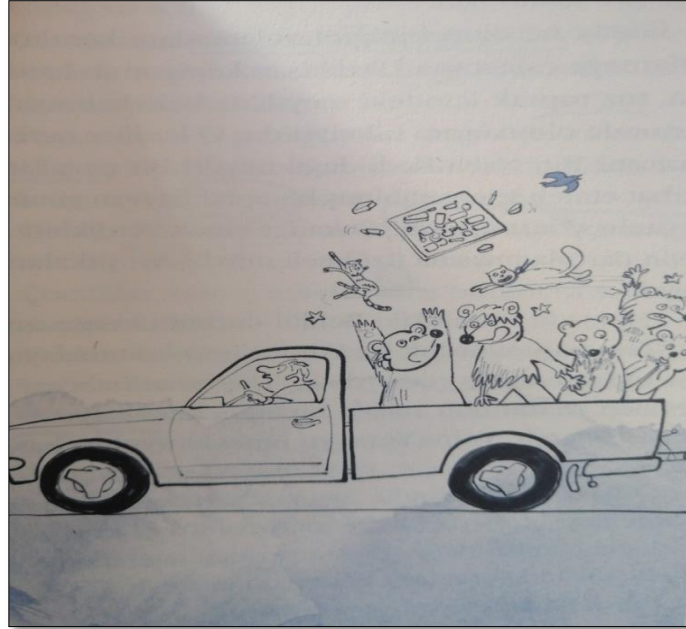
Resim 51. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 95’te yer alan görselde, Nazlı Kedi ile Gangster’in tanışmasının resmedilmesi

Resim 52. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 125’te yer alan görselde, Önder Bey ve ailesinin hayvanat bahçesinin yapılacağı tarım arazisine gitmelerinin resmedilmesi

Resim 53. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 137’de yer alan görselde, hayvanat bahçesinin açılmasının resmedilmesi

Resim 54. “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” adlı eserde sayfa 183’te yer alan görselde, Nazlı Kedi’nin yine her şeyi yanlış anlayıp ayının doğaya bırakılma planını altüst etmesinin resmedilmesi

Kısacası Ak'ın kaleme aldığı romanı, görsel açıdan da zenginleştirdiği dikkati çekmektedir. Öyle ki yazarın içerikte olduğu kadar çizgilerinde de özenle davrandığı görülmektedir.

4.7.2. İç yapı özellikleri açısından incelenmesi

196 sayfa olan eser, yirmi sekiz bölümden oluşmaktadır. Romanın bütün bölümleri, birbirleriyle ilişkilidir. Bölümler arasındaki ilişki, kişiler ve olayların gelişimi ile sağlanır. Her bölümün başlığı da o bölümde anlatılanları özetler niteliktedir.

Romanda yer alan bölümler şunlardır:

- Güzeller Güzeli Nazlı Kedi
- Ah İnsanlar! Hem Tüysüzler Hem de Kuyruksuz!
- Suzinak Adlı Kuş!
- Nazlı Kedi'nin Önder Bey'i Tedavisi
- Önder Bey'in Kâbusları
- Ne Kadar Fedakâr Kölelerim Var Benim!
- Oktay'ın Kararı
- Yere Düşmeyen Top
- Miyav! Taşınıyor muyuz Yoksa?
- Kraliçenin Yeni Evi
- Her Şeyi Yanlış Anlayan Oktay!
- Gangster Adlı Kedi
- Ben Ozan Değilim, Oktay'ım!
- Kedi Dediğin Biraz Miyavlar!
- Gizli Kapaklı İşler
- Soba...
- Nazlı Kedi Keşif Gezisine Gitmiyor

- Hayvanat Bahçesinin Açılışı
- Eyvah, Yağmur Yağıyor!
- Hayvanlar Tehlikede!
- Miyav! Bu Ne Saçma Bir Hediye!
- Oktay'ın Büyük Sırrı
- Yumi Yimo Büyüyor
- Bütün Ev Halkı Ayı Olursa Ne Yaparım Ben?
- Kavun Festivali
- Cavidan Nerede?
- Gangster Asla İki Ayaklı Olmaz!

4.7.2.1. Anlatıcı

Behiç Ak'ın bu romanında “soyut anlatıcı” kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Romandaki olayları anlatan kişi, yazar veya roman kahramanlarından birisi değildir. Romandaki olayları, yazarın seçtiği birisi anlatır ancak bu kişi bilinen biri değil, soyut birisidir.

4.7.2.2. Kurgu (Kurulum)

Eserdeki olay örgüsü incelendiğinde; olayların kronolojik bir şekilde ilerlediği ancak “Suzinak Adlı Kuş!” ve “Nazlı Kedi'nin Doğum Günü” bölümlerinde geçmişe dönülerek anlatım yapıldığı görülmektedir. Öyle ki eserde, çocukların merakını ve ilgisini canlı tutacak sürekli bir hareket vardır ve sonunda umut veren olaylar dizisi sergilenir. Ayrıca eserin verdiği iletiler de değerlendirildiğinde; eserin yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserin olay örgüsü ise şu şekilde özetlenebilir:

Roman, Nazlı Kedi'nin tanıtılması ile başlar. Nazlı Kedi, her şeyi yanlış anlayan bir kedir. Öylesine bencildir ki rüzgârın bile kendisi için estiğini sanar, mevsimler onun hizmetçisidir, kalorifer petekleri bile o mışıl mışıl uyusun diye tasarlanmıştır, televizyon denen şey ise kediciğin canı sıkılmasın diye icat edilmiştir, ailenin tüm fertleri de yanında çalışan köleleridir ve her şeyi onun için yaparlar. Nazlı Kedi de kitap ciltlerinin sırtını tırmıklayarak onlara sevgisini göstermeye çalışır ama yine de yaranamaz. Aslında nankör olan kendisi değil, insanlardır. Ayrıca hem tüyleri hem de kuyrukları yoktur. Çünkü ona göre insanlar tüysüzlük hastalığına tutulmuşlardır. Kalan birkaç tüylerini ise cımbızla alırlar. Sonra da üzerlerine kıyafet denen tuhaf çaputlar giyerler ve hayvanlardan aşındıkları kürklerin içine girerler. Hem tüm tüylerini alırlar hem de kürk giyerler; Nazlı Kedi'ye bu çok tutarsız gelir.

Nazlı Kedi'nin yanında kaldığı ailenin oğlu Oktay, Nazlı Kedi'yi bir süredir gözlemler ve onun her şeyi yanlış anladığını fark eder. Evi havalandırmak için pencereyi araladıkları gün; Nazlı Kedi pencerenin açık olduğunu fark edip, akasya ağacındaki kanaryayı da görünce, her şeyi yanlış anlayıp aralıklı pencereden kuşa doğru uçar. Uyandığında, veterinerdeki yatakta her tarafı bağlanmış, zavallı bir durumda bulur kendini. Minik kuş da yanındaki kafeste tedavi görür. Hastaneden çıktıklarında kanarya uçamaz ve sarı kuşun da ev hayatına katılması zorunlu hâle gelir. Gel zaman git zaman Nazlı Kedi ile sarı kuş arkadaş olur. Aynı evde yaşayacakları için de ortak bir iletişim dilleri olmalıdır ve bu nedenle Nazlı Kedi, sarı kuşa “Kedice” dilini öğretir. Sarı kuş zamanla “Kedice”yi sular seller gibi konuşmaya başlar ve Nazlı Kedi ona “Suzinak” adını verir.

Oktay'ın babası Önder Bey, bir mimardır. Bir hayvanat bahçesi projesi tasarlar ve günlerdir kafeslerin biçimini aradığı için de bilgisayarının başında arpacı kumrusu gibi düşünür. Nazlı Kedi, günlerdir hizmetkârında bir farklılık olduğunu anlar, onun hastalandığını düşünür. Rahatsızlanan insanların, ağzına küçük yuvarlak haplar attığını televizyon filmlerinde gören Nazlı Kedi, Belma Hanım'ın kolyesini paramparça eder ve Önder Bey'in önüne koyar. O anda Önder Bey, kafeslerin biçiminin yuvarlak olması gerektiğine karar verir; Nazlı Kedi onu anlamış ve çözümü bulmuştur.

Ancak Önder Bey'in bir hayvanat bahçesi tasarladığından aile üyelerinin haberi yoktur ve eşi Belma Hanım, kafesin şekli ne olursa olsun hayvanları kafese sokmanın korkunç bir şey olduğunu söyleyerek eşine tepki gösterir. Önder Bey de durumun farkındadır ancak böyle bir iş almıştır ne yapsın?!. Önder Bey, geceleri geç saatlere kadar çalışır, uykuya daldığında ise kâbuslar görür. Hayvanat bahçesinde yaşayacak hayvanlar, rüyalarına girip

ıkar ve sabaha kadar planlar hakkında tartışıp dururlar. Nazlı Kedi, Mimar Baba'nın bu sıkıntılı h llerine çok üzülür ve kendisi için bu kadar çalışmasına gerek olmadığını düşünür yani yine her şeyi yanlış anlamıştır.

 nder Bey, hayvan dünyasını çok az tanıdığı için bu işi yapamayacağını düşünür. Zaten bu proje kabul edilirse taşınmaları da gerekecektir. Belma Hanım, bu zamana kadar büyük şehirde yaşamaya alıştıkları için küçük bir şehirde yaşayamayacakları düşüncesiyle taşınma fikrine karşı çıkar. Karara varmak içinse son söz Oktay'a düşer. Oktay buna karar vermek için amcasını, dayısını, halasını ve teyzesini arar ancak hepsi o kadar meşgullerdir ki bu konuyu konuşmak için Oktay'a vakit ayıramazlar. Oktay ise dedesinden fikir almak için onun evine gider ve dedesi küçük şehirde yaşamaya gitmelerini önerir. Dedesinin anlattıkları ve o gece rüyasında gördüğü yere düşmeyen top, Oktay'ın oyunu gitmekten yana kullanır... Nazlı Kedi ve Belma Hanım başta küçük şehre taşınmayı hiç istemeseler de zamanla yeni hayatlarına alışırlar. Hatta şımarık bir ev kedisi olan Nazlı Kedi; pis, kokarca bir sokak kedisi Gangster'e karşı ilgi bile duyar. Oktay da hemen yeni arkadaşlar edinir hatta arkadaşları onu, düzenlenecek "Kavun Festivali" için yaptıkları maket çalışmasına Ozan'ın yerine dâhil ederler.

 nder Bey ise hayvanat bahçesinin inşasıyla alakalı çalışmalarla yakından ilgilenir. Lüzumlu bütün araştırmalar yapılır. Fakat arazinin durumuyla ilgili yeteri kadar araştırma yapılamaz. Çünkü hayvanat bahçesinin açılış tarihine yetişmesi gerekir.  nder Bey, olası bir sağanak yağmurda, arazinin sular altında kalmasından endişelenir. Bu durumu yetkilerle paylaşır ancak onlar böyle bir şeyin mümkün olmayacağını söylerler... Hayvanat bahçesi açılır hatta yoğun ilgi görülür. Gişe gelirleriyle hayvanların ihtiyaçları rahatlıkla karşılanabilir. Ancak bir sabah  nder Bey, camları d ven iri yağmur tanelerinin gürültüsüyle uyanır ve yağmur hiç hafiflemeyen günlerce yağar. Sonunda da hiç ihtimal verilmeyen şey gerçekleşir ve hayvanat bahesininin olduğu araziye sel basar.

Hayvanlar kendi kendilerine canlarını kurtarsınlar ve doğal yaşam alanlarına dönsünler diye serbest bırakılırlar. Fakat hayvanların şehrin içinde gezinmeleri, sakıncalı bir durum olmaya başlar ve yağmur durunca hayvanlar yakalanarak gene hayvanat bahçesine götürülür. Yalnızca iki küçük yavru, tüm aralamalara karşın bulunamaz. Birisi Oktayların bahçesindeki ayı, birisi de Behl llerin evindeki hipopotamdır. Oktay ve Behl l' n aileleri, bu hayvanların hayvanat bahçesine kapatılmasındansa doğal alanlarında yaşamalarını devam ettirmelerini savunurlar. Bu nedenle de yavru ayı ile yavru hipopotama bir süre bakıp, ardından yetkilerle fark ettirmeden onları doğal yaşam alanlarına götürmeyi

düşünürler. Ancak hipopotam evden kaçır ve yetkililer tarafından yakalanıp gene hayvanat bahçesine götürülür. Ayı Yumi Yimo için de çocuklar bir plan kurar. Festival günü hepsi ayı kılığına girecektir ve kimseye belli etmeden ayıyı ormana götüreceklerdir. İşler planladıkları gibi de gider. Ta ki Nazlı Kedi, çocukların taşıdığı maketin üzerinde Gangster'i görene kadar.

Nazlı Kedi, yine her şeyi yanlış anlar ve bütün bu yapılanların Gangster'i kaçırmak için olduğunu düşünür; havada uçarak kamyonete atlar ve bir çuval inciri berbat eder. Nazlı Kedi, kamyonetin arkasına atlayınca öyle bir ses çıkarır ve gerçek yavru ayıya tırnaklarını öyle bir saplar ki Yumi Yimo acı içinde bağırır. Sesi duyan yetkililer de ayının kamyonette olduğunu anlar. Şoför mahallinde olan Cavidan'ın babası ise bir an önce uzaklaşmak için gaza basar. Orman içinde güvenli bir yere geldiklerinde herkes kamyonetten iner. O sırada arkalarından gelen sese doğru baktıklarında karşılarında gerçek ayıyı görürler. O karambolde ayının yakalanmamasına sevinen çocuklar, kostümlerini çıkardığında ise Cavidan'ın olmadığı fark ederler. O zaman anlarlar ki Yumi Yimo yerine Cavidan yakalanmıştır.

Yumi Yimo, doğal yaşam alanına bırakıldıktan sonra Cavidan'ın babası ve çocuklar kamyonete yönelirler ve Cavidan'ı bulmaya giderler. Oktay ve Cavidan'ın babası, hiçbir şeyden haberleri yokmuş gibi meydanda festivali izleyen hayvanat bahçesi müdürünün yanına yönelirler ve ayı yerine Cavidan'ı yakaladıklarını söylerler. Büyük bir telaşla hayvanat bahçesine giderler ve Cavidan'ı kurtarırlar... Tam ayıcık yakalanacakken görevlilerin başına gökten kedi yağmaya başlamıştır ve görevliler Yumi Yimo yerine Cavidan'ı yakalayıp hayvanat bahçesine götürmüşlerdir. Çünkü içlerinde ayıya en az benzeyen Yumi Yimo'dur; ayı kostümünü giyince ayıya benzer bir yanı kalmamıştır ve görevliler de gerçek ayının Cavidan olduğunu sanmışlardır... Şimdi ise ayıyı yakalamaya çalışırken görevlilerin başına düşen Nazlı Kedi ile pis kokulu kedi Gangster veterinerde birlikte dirler...

4.7.2.3. Konu

Kediler, gerçekten yanlış anlayan varlıklardır. Yani insanların yaptığı hareketleri kendileri için yapılmış sanırlar. Örneğin insanlar bir bavul açtığında, kediler o bavulun kendisi için açıldığını sanar ve içine girer. Ya da insanlar bir yere giderken beraber bir yere gidileceğini

düşünen kedi, onların peşine takılır. Aslında bu durum karşılıklıdır. Hayvanlar, insanları yanlış anladığı gibi insanlar da hayvanları yanlış anlar. Bu eserde de yazar, bu duruma dikkati çekerek “insan ve hayvan ilişkileri”ni konu edinir ve bunu bir kedi üzerinden anlatır.

Ayrıca eserde yer alan kedi, aynı günümüz çocukları gibi sadece kendisini merkeze alan ve dünyanın kendi etrafında döndüğünü sanan bir kahramandır. Bakıldığı zaman günümüz çocukları da âdeta kedi gibidirler. Evden hiç dışarı çıkmazlar, ev hayvanları gibi hep evde kalırlar; dışarıya çıktıkları zaman bile bir paket gibi arabayla taşınırlar ve toplarını dahi sokakta değil, küçük odalarında oynarlar. Büyükşehirde yaşayan çocukların aksine küçük şehirde yaşayan çocuklar ise bu bakımdan daha özgür olmuşlardır her zaman. Bu bağlamda yazar, “küçük şehirde ve büyükşehirde yaşama” konusuna da eserinde dikkati çeker ve Oktay üzerinden bu konuyu anlatır.

Bunun yanı sıra eserde, Mimar Önder Bey’in bir hayvanat bahçesi tasarlaması üzerinden “hayvanat bahçesi”nin hayvanlar için ne kadar olumsuz olduğuna değinilir. Hayvanat bahçesinin hayvanlar için hapisneden bir farkı olmadığı ve hayvanların doğal yaşam alanında yaşaması gerektiği konu edinilir.

Öyle ki eserde seçilen konu ve konunun ekseninde işlenen alt konular, 8-12 yaş ve üzeri okurların seviyesine uygundur. Ayrıca çocuklarda farkındalık oluşturmakta ve onları eleştirel düşünmeye sevk etmektedir.

4.7.2.4. Tema

Eserde işlenen ana tema, “ortak iletişim dili”dir. Eserde işlenen diğer temalar ise ana tema ile ilişkili olarak “diğer canlılarla iletişim kurma ve bir arada yaşayabilme, hayvanların kendi doğal ortamında yaşaması gerektiği, küçük ve büyük şehirdeki yaşam ve insan ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri”dir. Eserdeki eğitsel temalar ise “Birey ve Toplum, Zaman ve Mekân, İletişim, Doğa ve Evren”dir.

4.7.2.5. İleti (Ana düşünce)

Eserin ana düşüncesi, “Tüm canlılar ortak bir iletişim dili geliştirerek ve birbirlerinin yaşam alanlarına saygı göstererek bir arada yaşamayı öğrenmelidir.” şeklinde ifade edilebilir.

4.7.2.6. Yan düşünceler

Ana düşünceye paralel olarak eserde; “iletişim kurma, ortak dil oluşturma, insan ve hayvan ilişkileri, doğal yaşam, arkadaşlık ilişkileri, kent yaşamı” vb. gibi çeşitli konularda yan düşüncelere yer verilmiştir.

Eserdeki yan düşünceleri ifade eden örnek cümleler:

- “Ah insanlar, ne kadar düşünceliler! Özellikle de mutlu bir aile kurdularsa (Ak, 2021e, s. 10).”
- “Kim dediyse haklı! İnsan denen yaratık çok nankör (Ak, 2021e, s. 12)! ”
- “İnsanlar tüysüzlük hastalığına tutulmuşlar (Ak, 2021e, s. 13).”
- “Bu insanlar çok tuhaf. Canlı ve cansızlarla nasıl ilişki kuracaklarını okuyarak öğreniyorlar. Ay çok komik! Buzdolabı ve çamaşır makinesininki gibi biz kedilerin de kullanma kılavuzu var. Bunları ciddiyetle okuyup, makinelere olduğu gibi, kedilere de hizmet etmeyi öğreniyorlar (Ak, 2021e, s. 17).”
- Bir arada yaşayan canlıların anlaşması için konuşmaları gerekir. Bunun için de ortak bir iletişim dillerinin olması gerekir.
- “Ah bu insanlar! Çok tatlılar ama keşke mutluluklarını bu kadar vahşice ifade etmeseler (Ak, 2021e, s. 27).”
- Hayvanların yaptıkları yaramazlıklar aslında ev sakinleri tarafından ilgi görmek içindir ancak onlar, bunu anlamayıp hayvanlara ya aptal, salak diye söylenirler ya da terlik fırlatırlar.
- İnsanların hayvanları yanlış anladığı gibi hayvanlar da insanları yanlış anlar ve insanların yaptıkları her şeyi kendileri için yaptıklarını sanarlar.

- “Gücünü, insan denen zayıf mahlukatı ezmek için kullanmayan hoşgörölü, zarif bir kraliçeyim ben (Ak, 2021e, s. 29).”
- “... babacık hastayken öyle yan gelip yatmak yok (Ak, 2021e, s. 31)!”
- “Ah bu insanlar, mutluluklarını ancak şiddetle ifade ediyorlar! Çok pahalıya mal oluyor. Ama sevinçten ağlamak için yapıyorlarsa değer doğrusu (Ak, 2021e, s. 32).”
- “Yuvarlak veya kare, hayvanları kafese koymak korkunç bir şey (Ak, 2021e, s. 33).”
- “Hayvanat bahçeleri bence hayvan hapishaneleridir (Ak, 2021e, s. 33).”
- “Ben yapmazsam başkası yapacak. Ama ben hayvanların daha rahat yaşamasını sağlayan bir proje tasarlayabilirim (Ak, 2021e, s. 34).”
- Bir hayvanat bahçesi yapılırken hem yapılan arazinin durumu hem de hayvanlar dünyası çok iyi bilinmelidir.
- Büyük şehirlerde yaşayan insanlar, kalabalığın içinde yalnızdır çünkü kimse kimseyi tanımaz ve kimsenin kimseyle de iletişimi yoktur.
- Bir karar alınırken tüm aile üyelerinin fikri alınmalıdır.
- İnsanlar yaş aldıkça olgunlaşır ve hayatta olan şeylere dair şaşırmmayı bırakır.
- Büyükşehirlerde nüfus kalabalıktır ancak insanların iletişim kurması ve bir araya gelmesi çok zordur. Oysa küçük şehirlerde birlik ve beraberlik daha fazladır.
- Eskiden bu kadar çok teknolojik aletler yoktu ama insanlar arasında müthiş bir iletişim vardı.
- İnsanlar kalıcı görmedikleri şeylere yatırım yapmazlar.
- “Top içeride oynanır mı hiç? Sen dışarı gel (Ak, 2021e, s. 87)?”
- Büyükşehirlerde yaşayan aileler, güvenli olmadığını düşündükleri için çocuklarını dışarı oyun oynamaya yalnız başına bırakmazlar. (Oktay’ın büyükşehirde sokakta hiç oynamaması ama taşındıkları yerde artık sokağa çıkmasına izin verilmesi)
- “Bir yere ait olduğunu hissediyordu kedicik. Bu kokuyu sevmişti, evet. Yoksa burada ne işi vardı ki (Ak, 2021e, s. 96)?”

- İnsan yaptığı işi hakkıyla ve güzel bir şekilde yapmalıdır.
- “Ahh, doğallık! Neden sanki seninle daha önce tanışmadım ki. Eskiden aldığım bütün kararlar yanlışmış (Ak, 2021e, s. 109).”
- Küçük şehirde yaşayan insanların genellikle babalarının mesleğini devam ettirdiği görülür.
- Küçük şehirde yaşayan insanlar, bugünün işini yarına bırakmazlar ve her işi zamanında bitirirler.
- Hayvanlar asla insanlar gibi karşısındakine orantısız güç (silah) kullanmaz.
- Hayvanlara isim koymak çok tehlikeli bir gelişmedir çünkü isim koymak, hayvanları ailenin bir ferdi yapar.
- Çocuklar bir şey yapıyorsa mutlaka iyi bir şeyler içindir.
- Aslında hayvanat bahçesine giden herkes, en az iki üç saatini kafeslerin birinde geçirmelidir; belki o zaman hayvanların durumunu anlayabilirler.
- Susmak da bir iletişim dilidir.

4.7.2.7. Karakter (Kahraman)

Eserdeki karakterler, kendi içinde gelişim gösteren açık (geliştirilmiş) karakterlerdir. Öyle ki eserde, kahramanların psikolojik ve sosyal özelliklerine olabildiğince güçlü tasvirlerle yer verilmiştir. Buna nazaran ise, olması gerektiği gibi, kahramanların fiziksel özelliklerine çok fazla değinilmemiştir.

Birinci dereceden kahramanlar

Nazlı Kedi

- Fiziksel özellikleri: Pamuk tüylü, püskül kuyruklu, şımarık bir ev kedisidir.
- Sosyal özellikleri: Ailenin tüm fertlerini yanında çalışan köleler olarak görür. Hatta dünyada yaşayan her insan onun hizmetçisidir. Ona göre insanlar nankördür ve tüysüzlük hastalığına yakalanmışlardır. Kedi içgüdülerini bastırır ve Suzinak ile arkadaş olur. Küçük şehirde Gangster’i görüp ona ilgi duyunca ise doğal ortamı sokaklara da bakışı değişir.

- Psikolojik özellikleri: Bencildir. Kocaman evrende her şeyin kendisi ile ilgili olduğunu düşünür. “Figaro’nun Kedisi”, “Mırnav Sevil Berberi” ve “Saraydan Mestan Kaçırma” operalarına bayılır. Cam ekranda film izlemeye bayılır. Vahşi belgesellere tapar. Sudan hoşlanmaz. Kıskançtır; kendi yaşadığı alanda başka bir canlıyı ve onunla ilgilenilmesini istemez. Tüm ilgi kendinde olsun ister. Ev sakinlerinin ona terlik fırlatmasını veya salak, aptal demesini sevgi olarak anlar. Olan biten her şeyin de kendisi için yapıldığını düşünür ve her şeyi yanlış anlar. Küçük şehre gittiğinde Gangster’e karşı ilgi duyar.

İkinci dereceden kahramanlar

- Önder Bey: Mimardır. Hayvanat bahçesi tasarımı işi alır. Hayvanat bahçesi işini o yapmazsa başkası yapacaktır. O da hayvanların daha rahat yaşamasını sağlayan bir proje tasarlayabileceğini düşündüğü için işi kabul eder. Hayvanat bahçesinin arazisi sular altında kaldığında bir mimar olarak kendini ve yaptığı işi sorgular.
- Oktay: Evin oğludur. Sürekli Nazlı Kedi’yi izler ve onunla ilgili sosyal medya hesaplarında paylaşım yapar. Anne ve babası hep zıt fikirdedirler ve bu yüzden küçük şehre taşınma kararı onun oyuyla belirlenmiş olur. Küçük şehre taşındıklarında sokakta top oynama fırsatı yakalar. O zamana kadar ise odasında tek başına top oynamıştır.

Üçüncü dereceden kahramanlar

- Oktay’ın dedesi: Artık her şeyi normal görececek bir yaştadır ve olup bitene şaşırmaz. Kaygılarını ve beklentilerini sıfırlamıştır. Onun için uzak ya da yakın diye kavramlar yoktur. Her zaman için küçük şehirde yaşamının iyi olduğunu düşünür.
- Belma Hanım: Oktay’ın annesidir. Hayvanlara karşı duyarlıdır. Hayvanların hayvanat bahçesi adı altında kafeslerde alıkonulmasına karşı çıkar. Bu zamana kadar da hep büyük şehirlerde yaşadığı için küçük şehre taşınma fikrine sıcak bakmaz.
- Gangster: Küçük şehirde Nazlı Kedi’nin görüp ilgi duyduğu bakımsız, pis bir sokak kedisidir.
- Yumi Yimo: Çocukların ormana ulaştırmak istediği ayı yavrusudur.

- Suzinak: Sarı bir kanarnayadır. Nazlı Kedi'nin arkadaşıdır. Aynı ortamı paylaştıkları için Nazlı Kedi ona “Kedice” dilini öğretir ve kanarya da sular seller gibi “Kedice” dilini konuştuğu için ona bu ismi verir.
- Cavidan, Çetin, Behlül ve Bedia: Oktay'ın yeni okulundaki sınıf arkadaşlarıdır ve birlikte hem “Kavun Festivali” için maket hazırlarlar hem de Yumi Yimo'yu ormana ulaştırma projesinde beraber hareket ederler.
- İzzet Bey: Cavidan'ın babasıdır. Şehir tiyatrosunda dekor ve kostüm sorumlusudur. Yumi Yimo'yu ormana ulaştırma projesinde çocuklara yardımcı olur.
- Cavidan'ın annesi: Terzidir. Yumi Yimo'yu ormana ulaştırma projesi için çocuklara ve ayıya kostüm diker.

Diğer kahramanlar

- Ayperi Hanım: Oktay'ın yeni okulundaki öğretmenidir. Oktay'ın yeni öğretmenine hemen kanı kaynar ve ders anlatımına bayılır.
- Ozan: Oktay'ın yeni okulundaki çocuklardan birisidir ancak gitmiştir. Çok güzel şiir okur. Ozan'ın sınıftaki sırasında şimdi Oktay oturur ve Ozan'ın evinde ve odasında da o kalır. Hatta Oktay da Ozan'a benzer.
- Amca: Oktay'ın amcasıdır. Bir tekstil atölyesi işletir. Oldukça pratik bir insandır. Sorunları çözüme kavuşturmakta üzerine yoktur.
- Teyze: Oktay'ın teyzesidir. Öğretmendir.
- Hala: Oktay'ın halasıdır. Ev kadınıdır.
- Dayı: Oktay'ın dayısıdır. Bir fabrikanın yöneticidir. Nizam intizam konusunda on numaradır.
- Hayvanat bahçesi müdürü, Meral, Erdem, Nesrin, Zeki, fil, zürafa, maymun ve zebra.

4.7.2.8. Mekân (Çevre)

Dış mekân

Sayfa 44'te, Belma Hanım'ın ağzından gençliğinden beri nüfusu bir milyondan az olan bir şehirde yaşamadığı ve yıllardır da ailece on beş milyonluk devasa bir şehirde yaşadıkları dile getirilmiştir. Ayrıca sayfa 53'te, Oktay'ın dedesinin evinin birkaç metro durağı uzaklıkta olduğu; metroya gitmek için bir dolmuş binmesi ve dolmuş ulaşmak için de bir kilometre kadar yürümesi gerektiği, metrodan indiğinde de dedesinin evine ulaşmak için minibüse binmesi gerektiği aktarılmıştır. Bu ifadelerden hareketle ve yazarın da yıllardır İstanbul'da ikametgâh etmesinden sebep dış mekân olarak İstanbul'un seçildiği söylenebilir.

Bir diğer dış mekân ise hayvanat bahçesinin yapıldığı küçük şehirdir. Küçük şehirle ilgili olarak pek ayrıntı verilmemiştir ve sadece bu şehirde, sağanak yağmurlarının meşhur olduğu söylenmiştir. Ayrıca burada hâlâ mahalle yaşamı sürmektedir ve sokak, çocukların oyun oynaması için güvenli bir yer olarak görülmektedir.

Bunun yanı sıra hayvanat bahçesinin yapıldığı arazi ile alakalı sayfa 124'te, uçsuz bucaksız yemyeşil bir tarım arazisi olduğu ve koca ovanın yarısının sularla kaplanmış olduğu bilgisi verilmiştir. Ayrıca sayfa 126'da kışları bu yörenin çok yağmur aldığı; ovanın yarısını su bastığı ama hayvanat bahçesinin, ovanın su basmayan yerine yapılacağı; hayvanat bahçesinin yapılacağı yerin kupkuru olduğu ve yıllardır ovanın bu kısmında sel olmadığı, bu kısmın su tutmadığı aktarılmıştır. Sayfa 136'da ise hayvanat bahçesinin yapıldığı arazide her yerin yemyeşil çimlerle kaplandığı; yuvarlak kafeslerin arasına yüzlerce yeni ağaç dikildiği ve kafe, lokanta gibi tesisler kurulduğu ifade edilmiştir.

Eserde dış mekân olarak Oktay'ın küçük şehirdeki okulu da geçmektedir ancak okulla ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir.

İç mekân

Eserde iç mekân olarak Oktay ve ailesinin büyükşehirdeki evleri ile küçük şehirdeki evleri verilmiştir. Büyükşehirdeki evleri, bir apartman dairesinin dördüncü katındadır. Oktay'ın dedesinin evi de bir apartman dairesindedir.

Küçük şehirdeki evle alakalı ise “Kraliçenin Yeni Evi” adlı bölümde ayrıntılı olarak bilgi verilmiştir: Küçük şehirdeki ev, şaşırtıcı büyüklüktedir. Beyaza boyanmış taş duvarlarla

çevrili nefis bir avluya sahiptir. Avludan içeriye adım atılınca eve de girilmiş olur. Bir zeytin, bir erik ve iki gül ağacı olan bahçe, evin salonu gibidir. İçinde ne olup bittiğini dışarıdan görmek olanaksızdır. Bazı pencereleri avluya bakan iki katlı ahşap evin, sokağı gören bir cumbası vardır. Tavanlar son derece yüksektir. Geniş odaların duvarlarında ısınma amaçlı büyük ocaklar vardır. Bazı odaların ortasına ise kocaman odun sobaları kurulmuştur. Bahçenin sonunda ise odunluk vardır. Odunluğun içindeki arka duvardaki kapı; kemerli, yüksek tavanlı, kocaman bir odaya açılır. Bu odada duvarın tepesindeki pencereden içeri girildiğinde ise genişçe bir oda vardır. Burası tertemiz, bakımlı bir yerdir.

Bu evde Oktay'ın odası ise büyük odalardan biridir. Odasının kapısı en aşağı yüz elli yıllık vardır ve hâlâ sapasağlamdır. Masif, kuru ahşaptan yapılmıştır ve dövme demirlerle pervaza tutturulmuştur. Odanın bir duvarında boydan boya uzanan ahşap bir gömme dolap vardır. Dolabın bir bölümünde de beyaz alçıdan içbükey bir girinti vardır. Burası lamba yeridir. Bu ev yapıldığında henüz buralarda elektrik olmadığı için aydınlanmada gaz lambaları kullanılmış ve bu ahşap çıkıntıya lamba konulmuş. Beyaz içbükey yüzeyden de ışığın yansiyarak çoğalması sağlanmış.

4.7.2.9. Zaman

Eserin yazıldığı (yayımlandığı) tarih

Eserin ilk baskısı 2018 yılının ekim ayında yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise 2021 yılının mayıs ayında yayımlanan yedinci baskısı incelenmiştir. Eserin son baskısı ise 2023 yılında yapılmıştır.

Olayların geçtiği tarihi gerçek zaman

Eserdeki olaylar günümüz dünyasında yaşanmıştır.

İç zaman

Eserde geçen olayların yaklaşık altı yedi ay gibi bir süreyi kapsadığı söylenebilir.

4.7.2.10. Değerler

İncelenen eserde yer alan değerler ve bu değerleri ifade eden örnek cümleler aşağıda verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilir. Nitekim eseri okurken bu değerlerin bilincine varan çocuk, kendi yaşamında da bu bilinçle hareket etmeye özen gösterecektir.

İletişim kurma

- “Kuş olduğu için değil, sadece dediklerini anlamadığı için ondan kurtulmak istiyordu o kadar (Ak, 2021e, s.20).”
- “Madem aynı evde yaşayacaklardı, anlaşmaları gerekiyordu. Kanaryayla arasında ortak bir iletişim dili kurulmalıydı (Ak, 2021e, s. 20).”
- “Bir dil, bir kedi; iki dil, iki kedi (Ak, 2021e, s. 21)!”

Kent yaşamı ve insan ilişkileri

- “On beş milyonluk bir şehirde yaşıyoruz ama ancak on beş kişiyle tanışıyoruz. Belki küçük şehirde yaşayıp en az yüz kişiyle görüşebiliriz. O zaman şehrin gerçek nüfusu bizim için daha fazla olur (Ak, 2021e, s. 45).”
- “Bu koca şehirde kimsenin vakti yoktu (Ak, 2021e, s. 53).”

Sevgi

- “Hatta kitap ciltlerinin sırtını tırmıklayarak sevgisini göstermeye çalışırdı (Ak, 2021e, s. 12).”
- “Senin sevgini kazanmak için ekran mı olayım ben de (Ak, 2021e, s. 29)?”

Arkadaşlık (dostluk)

- “Gel zaman git zaman, Nazlı Kedicik hayvansal güdülerini bir kenara bırakıp sarı kuşla arkadaş olmayı başardı (Ak, 2021e, s. 20).”

Yardımlaşma

- “Oktay’a ellerinden gelen yardımı yapacaklarını söylediler (Ak, 2021e, s. 162).”

Sosyal medya kullanımı

- “Hele resimlerini çekip her gün Instagram’da paylaşması yok muydu! Özel hayatının ortalığa saçılması deli ediyordu Nazlı Kedi’yi (Ak, 2021e, s. 22).”

Hayvan sevgisi

- “Yuvarlak veya kare, hayvanları kafese koymak korkunç bir şey (Ak, 2021e, s. 33).”
- “Hayvanat bahçeleri bence hayvan hapishaneleridir (Ak, 2021e, s. 33).”
- “Ben yapmazsam başkası yapacak. Aman ben, hayvanların daha rahat yaşamasını sağlayan bir proje tasarlayabilirim (Ak, 2021e, s. 34).”

Eleştirel ve sorgulayıcı olma

- “Tüysüz olsaydım, onurlu bir şekilde çekip giderdim herhalde! Ama nerede insanlarda o gurur (Ak, 2021e, s. 13)!”
- “Hem bütün tüylerini aldır hem de kürk giy! Bakar mısınız tutarsızlığa (Ak, 2021e, s. 15)!”
- “Bu insanlar çok tuhaf. Canlı ve cansızlarla nasıl ilişki kuracaklarını okuyarak öğreniyorlar. Ay çok komik! Buzdolabı ve çamaşır makinesinininki gibi biz kedilerin de kullanma kılavuzu var. Bunları ciddiyetle okuyup, makinelere olduğu gibi, kedilere de hizmet etmeyi öğreniyorlar (Ak, 2021e, s. 17).”
- “İnsanlar gibi iletişim kurmak için pahalı parfümler, çiçek kokuları sürecektir değillerdi. Tabi ki anlaşmaları için konuşmaları gerekiyordu. Ne demişler: İnsanlar koklaşa koklaşa, hayvanlar konuşa konuşa anlaşır (Ak, 2021e, s. 21).”
- “Hele resimlerini çekip her gün Instagram’da paylaşması yok muydu! Özel hayatının ortalığa saçılması deli ediyordu Nazlı Kedi’yi (Ak, 2021e, s. 22).”
- “Aptal çok güzel bir kelime, sonuçta bir sevgi sözcüğü (Ak, 2021e, s. 24)...”
- “Sevgilerini kedilere şiddetli tekmeler atarak bile gösterebilirler (Ak, 2021e, s. 27).”
- “Hayvanat bahçesi! Ne tuhaf bir fikir, değil mi? Hayvanları al, kafeslerin içine koy! Büyük saçmalık (Ak, 2021e, s. 36)!”
- “Bu yaptığımız mimarlık falan değil, iş yetiştirme telaşı (Ak, 2021e, s. 127).”

Teknoloji kullanımı

- “Mimar Baba, bilgisayar ekranından başını kaldırdı (Ak, 2021e, s. 23).”

4.7.3. Dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmesi

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak onlara zengin bir dil ortamı yaratan; onların söz dağarcığını, dil bilincini ve hassasiyetini geliştiren araçlardır (Sever, 2019b). Bu bakımdan ilgili eser, dil ve anlatım özellikleri açısından da incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

4.7.3.1. Atasözleri

İncelenen eserde geçen atasözleri ve anlamları, TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınarak aşağıda verilmiştir. Nitekim eserde oldukça fazla deyme yer vermekle birlikte az da olsa atasözüne yer verildiği görülmektedir. Bu durum da çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir.

- Laf lafı açar: ‘Bir konu üzerinde konuşulurken ilgisi dolayısıyla söz başka bir konuya geçer, sohbet uzar, gider’ anlamında kullanılan bir sözdür (TDK, 2009): “Laf lafı açınca yüz metre öteye bile gidemedim (Ak, 2021e, s. 91).”
- Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma (koyma): Bugün yapılması gereken bir işin ertesi güne bırakılması iyi değildir (TDK, 2009): “Asla bugünün işini yarına bırakmıyorlar (Ak, 2021e, s. 135).”
- Aklın yolu birdir: ‘İyi düşünüldüğünde ayrı ayrı kimselerce varılacak sonuç hep aynıdır’ anlamında kullanılan bir sözdür (TDK, 2009): “Eh, aklın yolu birdir zaten (Ak, 2021e, s. 135).”
- Anca beraber, kanca beraber: İki veya daha çok kişi yaptıkları iş kötü de gitse birbirlerinden ayrılmamalıdır (TDK, 2009): “Anca beraber, kanca beraber (Ak, 2021e, s. 180)!”

4.7.3.2. Deyimler

Deyimler, çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir. Öyle ki 160 sayfadan oluşan bu eserde de deyimlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Eserde, toplamda 249 tane farklı deyim tespit edilmiştir ve bu deyimlerden bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. Deyimler sayesinde ise anlatıma akıcılık ve canlılık kazandırılmıştır.

İncelenen eserde geçen deyimler, aşağıda Tablo 24’te sayfa numaraları ile birlikte aktarılmıştır. Deyimlerin tespitinde ise TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınmıştır.

Tablo 24

“Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” Adlı Eserde Yer Alan Deyimler

Deyim	Sayfa numarası
Mis gibi	9
Yarışa girmek	9
Zevkten dörtköşe olmak	10
Büyüsüne kapılmak (tutulmak)	10
Seyre dalmak	10
Canı sıkılmak	10
İcat etmek	10
Su götürür yeri olmamak	10
Hizmet etmek	12
Kalp (kalbini) kazanmak (fethetmek)	12
Şevki kırılmak	12
Çekip gitmek	13
Hastalık almak (kapmak, hastalığa tutulmak)	13

Boş vermek	15
Davet etmek	16
Göze almak	16
Göz dikmek	16
Akıl etmek	16
Farkında olmak	17
(biriyle) İlişki kurmak	17
Toz kondurmamak	18
Kendini bulmak	18
Bağrına taş basmak	20
Gel zaman git zaman	20
Ağzının suyu akmak	20
Ne var ki	20
Mideye indirmek	21
Geri kalmak	21
Sular seller gibi	21
İşe yaramak	21
Velveleye vermek	21
Fark etmek	22
İş edinmek	22
Rapor vermek	22
Deli etmek	22
Parmaklarını (birlikte) yemek	24
Söz konusu olmak	24
Kendini tutmak	25
Düğüm atmak	25

Başını döndürmek	25
(birinin) Hoşuna gitmek	25
Yerine getirmek	25
Hak etmek	25
Ne de olsa	27
Yorgan döşek yatmak	28
Arpacı kumrusu gibi düşünmek	28
Neyin nesi (kimin fesi)	29
Çıt çıkmamak	29
Kafayı üşütmek	29
Göz göze gelmek	30
Kolaçan etmek	30
Yan gelmek	31
Hayrette (hayretler içinde) kalmak	31
Ayağa fırlamak	31
Umutunu kesmek	32
Pahalıya patlamak (mal olmak, oturmak)	32
İş almak	33
Paçayı kurtarmak (sıyırmak)	35
(birinin) Gözü önünde	35
Sineye çekmek	35
Gafil avlanmak	35
Göz dikmek	35
Yanıp tutuşmak	36
Kâbus görmek	37
Umurumda değil	39

İdare etmek	39
Çene çalmak	39
Not almak	40
Küçük dilini yutmak	40
Para etmemek	40
Lafı ağzına tıkmak	40
Oflayıp puflamak	41
Foyası meydana (veya ortaya) çıkmak	41
Keyfi gelmek	42
Kan ter içinde	42
Kendini paralamak	43
Keyfi kaçmak	43
Karara varmak	43
Sağı solu olmamak	43
Gık dememek (gıkı çıkmamak)	44
İçini çekmek: İç çekmek	44
Tam üstüne basmak	46
Karar almak	46
Dünyaya getirmek	48
Düşünüp (düşünmek) taşınmak	48
Beynini kemirmek	48
Dümen çevirmek	51
Gol atmak	51
Topu taca atmak (bırakmak)	51
(bir yere) Kendini atmak	53
Suratından düşen bin parça olmak	54

İşin içinden çıkamamak	54
Girip çıkmak	55
Havaya girmek	56
Geri dönmek	56
Karşısına dikilmek	57
Pır pır etmek	57
Kafası karışmak	57
Lafını kesmek	57
Burun kıvrırmak	58
Pes etmek	59
Karşılık vermek	59
Destek olmak	59
Tekme atmak (vurmak)	59
Mışıl mışıl uyumak	59
İşi tatlıya bağlamak	59
Elinden kurtulmak	60
Kafa atmak	60
Oralı (bile) olmamak	62
Karalar bağlamak (giymek)	63
(birinin) Ağzını bıçak açmamak	63
Aklına gelmek	64
Göç etmek (eylemek)	65
Çakılıp kalmak	65
Kılını (bile) kıpırdatmamak (oynatmamak)	66
(bir şey, bir şeyi) Ağır basmak	66
Kafa (kafasını) şişirmek	70

(bir şeyden) Zevk almak (duymak)	70
Özür dilemek	72
Midesi bulanmak	74
Halt etmek	74
(bir şeye) Gözü (gözleri) takılmak	77
Buz kesmek	78
Adım (adımını) atmak	82
(birinin) Tüyleri diken diken olmak	83
Kara kara düşünmek	83
Yerinde duramamak	83
(bir şeye) Doyum olmamak	85
Tepeden tırnağa süzmek	89
Salam vermek	91
Laf atmak	91
Pusu kurmak	93
Hüküm sürmek	93
Yerine gelmek	93
Burnunun direği kırılmak (düşmek)	94
İlgi çekmek	94
Mum gibi	94
Dibini tutmak	96
Yelkenleri suya indirmek	96
Kendinden geçmek	96
Başını kaldırmamak (kaldıramamak)	99
(bir şeyden) Söz etmek	100
(bir yer, işte) Yabancılık çekmek	100

İçinden geçmek	101
(birine) Kanı kaynamak	101
Ağzından dökülmek	101
Bir yolunu bulmak	102
Alkış kopmak	102
İşine koyulmak	104
Avucunun içi gibi bilmek	105
Hık demiş (anasının veya babasının) burnundan düşmüş	105
(bir işin veya bir şeyin) Ucundan tutmak	107
Dilinin ucuna gelmek	107
Kulaklarının pasını gidermek	109
Kafasına göre	110
Avaz avaz bağırmak	110
Bir çuval inciri berbat etmek	110
Hesapta olmamak	112
Tur atmak	112
Karar vermek	116
Göz gezdirmek	117
Hayal kurmak	123
(birine, bir şeye) Kendini adamak	123
İzin almak	124
İşine gelmek	124
Yola çıkmak	124
İsrar etmek	126
İç çekmek	127

İlgi görmek: İlgi çekmek	127
Gurur duymak	127
Ayağa kalkmak	130
(...-masıyla ...-mesi) Bir olmak	130
Dalga geçmek	130
Hava atmak	131
(bir işi) Aceleye getirmek	132
İçine sinmek	132
(birinin) Tırnağı olamamak	132
Yumurta kapağıya dayanmak (gelmek)	133
İçini dökmek	133
Peşini bırakmamak	135
Kuyruk olmak	136
Koltukları kabarmak	136
Karşı olmak	136
(birini) El üstünde tutmak	138
Geri durmak	138
İlgi çekmek (uyandırmak)	139
Yolunda gitmek	139
Kendini alamamak	139
Altüst etmek	140
Ağızından yel alsın!: Ağızını hayra aç!	142
Boca etmek	143
Bal gibi	143
Korktuğu başına gelmek	145
Yüzünden düşen bin parça olmak	147

(bir işi) Aceleye getirmek	147
Çaresiz kalmak	147
Göz yummak	148
Eli kolu (eli ayağı) bağlı kalmak (durmak veya olmak)	148
Seyirci kalmak (olmak)	148
Pılı pırtıyı (pılıyı pırtıyı) toplamak	148
Ciddiye almak	148
İşin kolayına kaçmak	148
Bahse girmek (tutuşmak)	149
Sırta kadem basmak	149
Yer yarılıp içine girmek (geçmek)	149
Kontrol altına almak	150
Burnu (bile) kanamamak	151
Yol açmak	152
Kim vurduya gitmek	153
Kafasına koymak	153
Ele geçirmek	154
Dumura uğramak	155
Kalıbını basmak	155
Çığlık atmak (koparmak, basmak)	156
Aklının köşesinden geçmemek	156
Havalara uçmak	156
Silip süpürmek	158
Paniğe kapılmak	159
Akla gelmemek	160

Esir almak	160
Sır tutmak	161
Damdan düşer gibi	161
Sesini çıkarmamak	165
Korkuya kapılmak	169
Canını dişine almak (takmak)	169
Ortaya çıkmak	170
Hesap sormak	170
Sır tutmak (saklamak)	174
Hayra yormak	174
Görev almak	174
Eline yüzüne bulaştırmak	177
Akıl öğretmek	177
Keyif çatmak	177
Leş gibi	177
Dikkat çekmek	179
Dert etmek (edinmek)	180
Yolunu bulmak	180
Yüz vermemek	180
Bozuntuya vermemek	181
Tozu dumana katmak	182
Gaza basmak (dayanmak)	184
Yok olmak	186
Deli gibi	186
Dört dönmek	189
Rol kesmek	190

Sinirleri bozulmak	190
İki çift laf (lakırtı veya söz) etmek	194
Nutuk atmak (çekmek)	194
(birinin) Gözüne girmek	194

4.7.3.3. İkilemeler

Eserde 107 tane farklı ikileme örneği tespit edilmiştir ve bu ikilemelerin bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. İkilemeler; aynı kelimelerin tekrarı, yakın veya eş anlamlı kelimelerin tekrarı, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerin tekrarı, her ikisi de anlamsız kelimelerin tekrarı ve yansıma kelimelerin tekrarı ile oluşan ikilemeler şeklinde gruplandırılarak aşağıda Tablo 25’te verilmiştir. En çok kullanılan ikileme grubu, aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşan ikilemelerdir. İkilemeler sayesinde ise anlatıma zenginlik ve canlılık katılmıştır.

Tablo 25

“Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” Adlı Eserde Yer Alan İkilemeler

Oluşumlarına göre ikilemeler

Aynı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Güzeller güzeli (s.9), kendi kendine (s.10), keyifli keyifli (s.10), neler neler (s.12), teker teker (s.12), aman aman (s.15), evet evet (s.15), hemen hemen (s.21), koklaşa koklaşa (s.21), konuşa konuşa (s.21), bilgiç bilgiç (s.23), buram buram (s.23), harıl harıl (s.25), kelimesi kelimesine (s.26), tek tek (s.26), rahat rahat (s.27), kıpır kıpır (s.27 uzun uzun (s.29), anlamsız anlamsız (s.29), göz göze (s.30), tekrar tekrar (s.30), sinirli sinirli (s.30), yavaş yavaş (s.33), hayran hayran (s.49), ballandıra ballandıra (s.56), kulaktan kulağa (s.56), zaman zaman (s.58), mışıl mışıl (s.59), kendi kendime (s.60), zıplaya zıplaya (s.60), sık sık (s.60), üst üste (s.70), yok yok (s.70), sallaya sallaya (s.70), basa basa (s.77), boydan boya (s.77), bön bön (s.82), diken diken (s.83), kara kara (s.83), tembel tembel

(s.97), ağaçtan ağaca (s.97), kısa kısa (s.102), tane tane (s.102), usul usul (s.104), cıvıl cıvıl (s.108), aptal aptal (s.110), efil efil (s.110), avaz avaz (s.110), ruhsuz ruhsuz (s.110), gizli gizli (s.117), övüp övüp (s.128), arka arkaya (s.128), ince ince (s.138), acı acı (s.144), sabah sabah (s.155), ciddi ciddi (s.161), milim milim (s.167), heyecanlı heyecanlı (s.172), seve seve (s.172), bol bol (s.186), yan yana (s.192)

Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Kanlı canlı (s.10), kurda kuşa (s.20), yatak döşek (s.28), öyle böyle (s.29), uçsuz bucaksız (s.39), boylu boyunca (s.37), ofladı pufladı (s.41), nizam intizam (s.52), allayıp pullayıp (s.53), olan biten (s.54), çatal kaşık bıçak (s.70), yorgun argın (s.89), doğru dürüst (s.89), tepeden tırnağa (s.89), üstü başı (s.96), sağ salım (s.97), ana oğul (s.159), el kol (s.167), bağıra çağıra (s.179)

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler

Gece gündüz (s.15), sağa sola (s.22), sağı solu (s.30), girip çıkmak (s.55), uzaktan yakından (s.102), sağına soluna (s.111), aşağı yukarı (s.119), eninde sonunda (s.154), sabahtan akşama (s. 167)

Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Zar zor (s.15), pılı pırtı (s.148)

Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Kargacık burgacık (s.12), pırtıl pırtıl (s.18), hüngür şakır (s.32), karman çorman (s.32), apar topar (s.145)

Yansıma sözcüklerle oluşan ikilemeler

Mırıl mırıl (s.9), harıl harıl (s.9), hapur hupur (s.10), miyav miyav (s.13), cik cik (s.20), zırıl zırıl (s.27), çıtır çıtır (s.85), pır pır (s.118), tıpış tıpış (s.152), gürül gürül (s.186), kıkır kıkır (s.190)

4.7.3.4. Benzetme

İlgili eserde tespit edilen benzetmelerin bazıları, kullanım sıralarına göre şunlardır:

- “... etrafa mis gibi kokular saçardı (Ak, 2021e, s. 9).”

- “Çirkinlerin, güzelleri ikide bir kötülemesi gibi kıllı insanları kötüleyip dururlar (Ak, 2021e, s. 13).”
- “Buzdolabı ve çamaşır makinesininki gibi biz kedilerin de ‘kullanma kılavuzu’ var. Bunları ciddiyetle okuyup, makinelere olduğu gibi, kedilere de hizmet etmeyi öğreniyorlar (Ak, 2021e, s. 17).”
- “Sarı kuş, kısa zamanda Kedice’yi sular seller gibi konuşmaya başladı (Ak, 2021e, s. 21).”
- “İnsanlar gibi iletişim kurmak için pahalı parfümler, çiçek kokuları sürececek değillerdi (Ak, 2021e, s. 21).”
- “Sanki Nazlı Kedi bir ‘gök taşı’, Oktay da gözlem istasyonunda çalışan ‘gök taşı izleme memuru’ydu (Ak, 2021e, s. 22).”
- “... Oktay sanki üzerine vazifeymiş gibi (Ak, 2021e, s. 23).”
- “Nazlı Kedi’nin tüyleri kirpi gibi kabardı (Ak, 2021e, s. 24).”
- “Şarkı söyler gibi miyavladığı için adını bir Türk müziği makamından aldı (Ak, 2021e, s. 24).”
- “Haftalardır, bilgisayarının karşısında oturup arpacı kumrusu gibi düşünmekteydi (Ak, 2021e, s. 28).”
- “Öylesine büyülenmiş gibi ekrana bakıyordu ki (Ak, 2021e, s. 29).”
- “Kraliçenin jilet gibi keskin zekâsı böyle durumlarda işe yarıyordu (Ak, 2021e, s. 30).”
- “Düdüklü tencereyi yiyen biri, hayatı boyunca düdüklü gibi ötüp dururdu herhalde (Ak, 2021e, s. 30).”
- “Nazlı Kedi, gözlerini projektör gibi açıp odaları sinirli sinirli dolaşmaya devam etti (Ak, 2021e, s. 30).”
- “Uzaydan gelmiş büyümlü bir parçaymış gibi yavaş yavaş inceledi (Ak, 2021e, s. 33).”
- “İlk önce hiçbir şey olmamış gibi davranmış (Ak, 2021e, s. 35).”
- “Ama kendimi meyve sıkacağındaki limon gibi hissediyorum (Ak, 2021e, s. 54).”

- “Övgüler sövgü, sövgüler övgü gibi anlaşıldı (Ak, 2021, e. 56).”
- “Resmen kafesin içine tıkılmıştı işte. Sarı kuş gibi (Ak, 2021e, s. 74).”
- “... ama bana bir eşyaymışım gibi davranamazsınız (Ak, 2021e, s. 74)!”
- “İçindeki rafları merdiven gibi kullanarak tepesine tırmandı (Ak, 2021e, s. 80).”
- “... ne düşündüğünü anlamış gibi bön bön kediciğin suratına baktı (Ak, 2021e, s. 82).”
- “Ev çok güzel, kocaman, yayla gibi, bahçeye bayıldım (Ak, 2021e, s. 83).”
- “Bahçedeki bir varilin üstünde heykel gibi duruyordu (Ak, 2021e, s. 93).”
- “Başka bir kediye paramparça edebilecek kadar öfkeyle yüklü olabilirdi bunun gibi pire torbaları (Ak, 2021e, s. 94).”
- “Karşısında mum gibi durup ilk hamleyi onun yapması beklenenekti (Ak, 2021e, s. 94).”
- “Kendini yıllardır oradaymış gibi hissetmenin güveniyle doğruldu (Ak, 2021e, s. 97).”
- “Kendini hırsız gibi hissetmişti (Ak, 2021e, s. 100).”
- “Çocuklar evin her yerini avuçlarının içi gibi biliyor (Ak, 2021e, s. 105).”
- “Oktay buz gibi bir ses tonuyla (Ak, 2021e, s. 107)...”
- “Kendini boş bir patates çuvalı gibi zeytin ağacına attı (Ak, 2021e, s. 111).”
- “Tıpkı insanlar gibi bencil ve nankör (Ak, 2021e, s. 112).”
- “Bir an kendini evinde gibi hissetti (Ak, 2021e, s. 115).”
- “Şehir efsanelerinin etkisinde kalmış bir akılsız gibi hissetti kendini (Ak, 2021e, s. 130).”
- “Hayvanları tanıtan posterlerin yerini, onları birer suçlu gibi gösteren bu afişler almıştı (Ak, 2021e, s. 152).”
- “Süpürgeyle elbise fırçası karışımı gibi algılansa da (Ak, 2021e, s. 155)...”
- “Belma Hanım, ayının önünde duvar gibi durdu ve (Ak, 2021e, s. 159)...”
- “Damdan düşer gibi (Ak, 2021e, s. 161)...”

- “Kedicik, konuşmaları ninni gibi dinliyordu (Ak, 2021e, s. 169).”
- “Gözleriyle projektör gibi bahçeyi taradı (Ak, 2021e, s. 170).”
- “... hipopotam yavrusunun nehirde yakalandığı haberi şehre bomba gibi düştü (Ak, 2021e, s. 171).”
- “Ortalık nasıl da leş gibi Gangster kokuyordu (Ak, 2021e, s. 177).”
- “Ormanın içinde gürül gürül akan ırmağın kenarına doğru deli gibi koşmaya başladı (Ak, 2021e, s. 186).”
- “Müdür, büyük bir zafer kazanmış gibiydi (Ak, 2021e, s. 189).”
- “Buz gibi bir sesle ama ikna edici bir tonda (Ak, 2021e, s. 194)...”

Eserde yapılan benzetmeler, anlatılan olayları somut hâle getirerek çocukların daha kolay kavramalarını sağlar. Böylece hem anlatım ilgi çekici hâl alır hem de çocukların söz dağarcıklarının zenginleşmesine katkıda bulunulur.

4.7.3.5. Pekiştirme

İncelenen eserde pekiştirmeli sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden bazıları, birden fazla kez kullanılmıştır. Öyle ki eserde yer alan pekiştirmeli sözcüklerin anlatıma canlılık kattığı görülmüştür. Ayrıca pekiştirmeli sözcükler, somut evrede olan çocuklar için olayları zihinlerinde kolaylıkla canlandırmalarına yardımcı olur.

- “Sevimli kedinin *bembeyaz* tüylerini ısıtmak için doğar, gece karanlığında da dinlensin diye batardı (Ak, 2021e, s. 9).”
- “*Düpedüz* röntgencilik bu (Ak, 2021e, s. 23)!”
- “... değerli Japon vazosunu *paramparça* eden terliğin desenlerine baktı (Ak, 2021e, s. 32).”
- “Sıcacık, *sımsıcacıktı* (Ak, 2021e, s. 67).”
- “Hâlâ *sapasağlam* (Ak, 2021e, s. 78).”
- “Küçük odada top oynamanın keyfi *bambaşkaydı* tabii (Ak, 2021e, s. 80).”
- “Zeytin, erik ve gül ağacım, *yemyeşil* çimlerim beni bekliyor (Ak, 2021e, s. 92).”

- “*Tıpatıp* diyemeyeceğim ama hemen hemen aynısınız (Ak, 2021e, s. 100).”
- “*Tertemiz*, bakımlı bir mekândı burası (Ak, 2021e, s. 105).”
- “... *besbelli* herkes görevini biliyordu (Ak, 2021e, s. 107).”
- “Demek ki Nazlı Kedicik canlıydı, *capcanlı*ydı (Ak, 2021e, s. 111)! ”
- “Gerçekten de toprak *kupkuruydu* (Ak, 2021e, s. 126).”
- “Nasıl olsa her yer *dümdüz* ovaymış (Ak, 2021e, s. 127).”
- “Havayı *kapkara* bir bulut kaplamıştı (Ak, 2021e, s. 142).”
- “Bakın, Suzinak bile *sırılsıklam* oldu (Ak, 2021e, s. 143).”
- “Esir alınmış, *yapayalnız* bir yavru bu (Ak, 2021e, s. 160)! ”

4.7.3.6. Bilinmeyen sözcük kullanımı

“Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi (Ak, 2021e)”de çocuğun anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimelerin var olduğu görülmüştür. Aşağıdaki tabloda ise eserin hitap ettiği yaş grubu çocukları tarafından bilinmeyeceği düşünülen kelime ve kelime grupları listelenmiştir. Ancak bu kelimelerin anlamları, çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın eserinde çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, anlamı zorlaştırmaz; aksine yeni kelime öğrenimini destekler. Nitekim yazarın eserinde, çocukların anlamını bilemeyeceği kelimeleri kullanması, söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Tablo 26

*“Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” Adlı Eserde Hitap Ettiği Yaş Grubu Çocukların
Düzeylerinin Üzerinde Olduğu Düşünülen Sözcük ve Sözcük Grupları*

Sözcük ve sözcük grupları	Sayfa numarası
Filbahri	9
Ülkü	9
Jaluzi	10
Paçavra	15
Asabını bozmak	15
Kompleks	15
Yaranmak	16
Akasya	16
Gülmekten kırılmak (veya katılmak veya yarılmak)	17
Kurda kuşa yem etmek	20
Harfiyen	25
Sarıhumma	28
İllet	28
Arpacı kumrusu	28
Projektör	28
Gövdeye atmak (veya indirmek)	35
Cüret	35
Balıklama	44
Allamak pullamak	53
Başköşe	54
Kaşkol	56

Tipi	68
Mahpus	68
Kamara	71
Cumba	75
Kayrak	77
İçbükey	78
Pervaz	78
Gömme dolap	80
Hipnotize	85
Hengâme	87
Nalbur	89
Varil	93
Afallamak	100
Figüran	100
Akort	109
Moron	110
Kokarca	110
Hipopotam	114
İp cambazı	114
Camekân	114
Gizli kapaklı	118
Mandolin	121
Karo	121
Tomar	121
Biçilmiş kaftan	124
İşgüzar	132

Esans	156
Kortej	179
Karambol	185

4.7.3.7. Argo sözcük kullanımı

Eserde “aptal”, “deli”, “beyinsiz”, “şapşal”, “meret”, “mahluk”, “salak” ve “gebermek” başta olmak üzere birkaç argo sözcüğe rastlanmıştır. Bununla birlikte eserde geçen “boş vermek”, “dümen çevirmek” ve “dalga geçmek” deyimleri de argo kullanımına örnek oluşturur.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Tabii çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve eserde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

Kullanılan argo sözcükler, cümle örnekleriyle birlikte aşağıda verilmiştir:

- “Tüylerini yalarken, bu tuhaf *mahluk* üzerine düşünüp dururdu (Ak, 2021e, s. 13).”
- “İri, tüysüz, kuyruksuz, iki ayaklı ve *hantallar* (Ak, 2021e, s. 13)!”
- “Okuyan var mı bilmiyorum ama *boş verin* (Ak, 2021e, s. 15)...”
- “Bazen insanlar kadar *aptal* olabiliyorum (Ak, 2021e, s. 18).”
- “Yalnız baştan söylemeliydi, bu başarıda *aptal* kuşun hemen hemen hiç katkısı yoktu (Ak, 2021e, s. 21).”
- “Özel hayatının ortalığa saçılması *deli ediyordu* Nazlı Kedi’yi (Ak, 2021e, s. 2).”
- “Düpedüz *röntgencilik* bu (Ak, 2021e, s. 23)!”
- “Bu *aptal* kedi ne zannetti, biliyorsun (Ak, 2021e, s. 24).”
- “Nazlı Kedi, *aptal* kelimesini duyunca rahatlamıştı (Ak, 2021e, s. 24).”
- “*Aptal* çok güzel bir kelime, sonuçta bir sevgi sözcüğü (Ak, 2021e, s. 24)...”

- “Bunu oyun zannediyor ve onlara tekrar düğümler atıyor *salak* (Ak, 2021e, s. 25)...”
- “*Salak* büyü bir kelimeydi (Ak, 2021e, s. 25)!”
- “Ancak çok hoşuna giden bir şeyler yapıldığı zaman ‘*Salak!*’ diye bağırdı Oktay (A, 2021e, s. 25).”
- “Her ne yapıyorsa kendi için yapıldığı kanısında bu *yaratık* (Ak, 2021e, s. 26)!”
- “... köle dilinde, ‘mutluluktan *gebermek*’ anlamına geliyordu (Ak, 2021e, s. 27).”
- “Gücünü, insan denen zayıf *mahlukatı* ezmek için kullanmayan; hoşgörülü, zarif bir kraliçeyim ben (Ak, 2021e, s. 29).”
- “... köle ise efendisiyle göz temasından kaçınarak *aptalca* ekrana bakmaya devam ediyordu (Ak, 2021e, s. 29).”
- “Genellikle *aptal, salak, geri zekâ, pire torbası*, pamuk gibi sevgi dolu kelimeler tercih edilirdi (Ak, 2021e, s.31).”
- “... oradan da bir başkasının evine *şutlanmıştı* (Ak, 2020e, s. 35).”
- “... sislerin arasında garip bir *yaratık* belirdi (Ak, 2021e, s. 41).”
- “... düşünmemek için *çevirdiği bir dümen* olduğunu ancak saatler sonra fark etti (Ak, 2021e, s. 51).”
- “*Sinir şey* (Ak, 2021e, s. 51)!”
- “*Taşralı* olmayacağım işte (Ak, 2021e, s. 51)!”
- “*Deli* misin (Ak, 2021e, s. 65)!”
- “Ne *halt ettiğinizi* bilmiyorum ama (Ak, 2021e, s. 74)...”
- “Başka bir kediye paramparça edebilecek kadar öfkeyle yüklü olabilirdi bunun gibi *pire torbaları* (Ak, 2021e, s. 94).”
- “Nereye gitmişti bu *şapşal* (Ak, 2021e, s. 97)!”
- “Ayyy, *iğrenç* (Ak, 2021e, s. 98)!”
- “*İğrenç* (Ak, 2021e, s. 98)!”
- “Ya *aptal aptal* bakıyor ya da (Ak, 2021e, s. 110)...”

- “Bakımsız, pis *yaratık* (Ak, 2021e, s. 110)!”
- “Hatta *beyinsizin tekiydi* (Ak, 2021e, s. 112)!”
- “Yoksa kendi kokusundan ölürdü bu *şapşal* (Ak, 2021e, s. 112)!”
- “*İnsan turşusu*, ne olacak (Ak, 2021e, s. 123)!”
- “Suratından tecrübe akıyor *manyağın* (Ak, 2021e, s. 124).”
- “Çocuklar, siz benimle *dalga mı geçiyorsunuz* (Ak, 2021e, s. 130)?”
- “Şehir efsanelerinin etkisinde kalmış bir *akılsız* gibi hissetti kendini (Ak, 2021e, s. 130).”
- “Artık çocuksu zevkleri olan *aptal* bir apartman kedisi değildi (Ak, 2021e, s. 140).”
- “*Aptal* televizyon dizileri yüzünden zeytin ağacının dallarından mahrum kalmak niyetinde değildi (Ak, 2021e, s. 140).”
- “Sırf *şapşal* bir gülü koklayacağım diye (Ak, 2021e, s. 140)...”
- “Gelişmemiş *yaratıklar* (Ak, 2021e, s. 153)!”
- “O burnu dumura uğramış *yaratık* ne yapsın parfümü (Ak, 2021e, s. 155)!”
- “*Cahil yaratık* (Ak, 2021e, s. 156)!”
- “Ağacı mahvetmişti *şapşal* (Ak, 2021e, s. 156)!”
- “Kendini bu küçük *yaratığa* nasıl da yakın hissetmişti (Ak, 2021e, s. 156).”
- “Bu kıllı, tuhaf *mahlukun* her gün milim milim büyüdüğünü kulaklarıyla duyuyordu (Ak, 2021e, s. 167).”
- “Sanki kemiklerini çatırdatarak irileşiyordu *meret* (Ak, 2021e, s. 167)!”
- “Homurdanmaktan başka bir şey yapamıyor bu *yaratık* (Ak, 2021e, s. 167)!”
- “Sabahtan akşama kadar uyuyan tembel bir *yaratıktı* (Ak, 2021e, s. 167).”
- “Rüyasında Nazlı Kedi’yi görmek istiyordu bu tuhaf *mahluk* (Ak, 2021e, s. 168).”
- “En iyisi *zıbarmak* diye düşündü Nazlı Kedi (Ak, 2021e, s. 168).”
- “Bu tuhaf *yaratıklardan* her şey beklenir (Ak, 2021e, s. 169).”
- “Ortalık nasıl da *leş gibi* Gangster kokuyordu (Ak, 2021e, s. 177).”

- “Çocukların taşıdığı maketin üstünde, resmen keyif çatıyordu *çöp tenekesi suratlı* (Ak, 2021e, s. 177)!”
- “*Deli* mi ne bunlar (Ak, 2021e, s. 179)!”
- “Bu *şapşallar*; zavallı, pis, sağır bir kediden ne isteyebilirlerdi ki (Ak, 2021e, s. 180)?”
- “Bir çuval inciri berbat etmek için yaratılmış bu *aptal* hayvan, gene neyi yanlış yorumlamıştı (Ak, 2021e, s. 184)?”
- “Ormanın içinde gürül gürül akan ırmağın kenarına doğru *deli gibi* koşmaya başladı (Ak, 2021e, s. 186).”
- “Ben ne kadar *aptalım* (Ak, 2021e, s. 189)!”
- “... karşısında hareketsiz yatan *berduş* kediden bir cevap alamıyordu (Ak, 2021e, s. 192).”
- “İki ayaklı, kuyruksuz, tüsüz, *hantal* ve *geveze yaratıklar* (Ak, 2021e, s. 192)!”
- “*Alçaklar* (Ak, 2021e, s. 193)!”
- “... *leş* kokulu, sağır bir kokarcaydı (Ak, 2021e, s. 193).”

4.7.3.8. Anlatım bozuklukları

Atasözü veya deyim yapısının bozulmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Deyim ile atasözlerinde bulunan kelimeler değiştirilerek yerine aynı anlamı verebilecek kelimeler dahi kullanılamaz ve söz dizimi de bozulamaz. Böyle bir durum söz konusu olur ise de anlatım bozukluğuna yol açılır. Öyle ki kitapta kullanılan bazı deyimlerde bu kurala uyulmamıştır ve anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu deyimler şunlardır:

- “*Su götürmez* bir gerçektir bu (Ak, 2021e, s. 10).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*su götürür yeri olmamak*” şeklinde olmalıdır.

- “Neler neler üretirlerdi Nazlı Kedi’nin *gönlünü kazanmak* için (Ak, 2021e, 12)!” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*kalp (kalbini) kazanmak (fethetmek)*” şeklinde olmalıdır.
- “*Yüreğine taş basıp* bu durumu kabullenmekten başka çaresi yoktu (Ak, 2021e, s. 20).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*bağırına taş basmak*” şeklinde olmalıdır.
- “Ancak o bildiğimiz *yatak döşek yatıran* hastalıklardan değildi yakalandığı (Ak, 2021e, s. 28).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*yorgan döşek yatmak*” şeklinde olmalıdır.
- “Hadi biraz Kanaryaca şakı da duyalım, *kulaklarımızın pası silinsin* (Ak, 2021e, s. 109)!” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*kulaklarının pasını gidermek*” şeklinde olmalıdır.
- “... Gangster’in *tırnağı bile etmezler* (Ak, 2021e, s. 132).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*(birinin) tırnağı olamamak*” şeklinde olmalıdır.
- “Lütfen, miyavlayıp *bir çuval inciri mahvetme*, olur mu (Ak, 2021e, s. 179)?” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*bir çuval inciri berbat etmek*” şeklinde olmalıdır.

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan deyimlerin bu şekilde değiştirilerek kullanılması; çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, yararlanılan deyimlerin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

4.7.3.9. Yazım yanlışları

İmla hatalarının tespitinde, TDK Güncel Türkçe Sözlük internet adresinden yararlanılmıştır. Tespit edilen imla hataları ise gruplandırılarak aşağıda aktarılmıştır.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü Yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar

Tablo 27

“Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” Adlı Eserde Yer Alan Yazım Yanlışları

Sözcüğün eserde kullanımı	Sözcüğün doğru yazımı	Sayfa numarası
Zevkten dört köşe olmak	Zevkten dörtköşe olmak	10
Göktaş	Gök taşı	22
Küçükdilini yutmak	Küçük dilini yutmak	40
Yerelması	Yer elması	56
Balkabağı	Bal kabağı	109
Denizkaplumbağaları	Deniz kaplumbağaları	114
İçekapanık	İçe kapanık	133
Pisipisiotları	Pisipisi otları	140
Köşe başı	Köşebaşı	153
Gerisingeri	Gerisin geri	162
Güçbela	Güç bela	190

Ses olayları ile ilgili yazım yanlışları

Ünlü düşmesi ile ilgili yazım yanlışları

İçeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı vb. sözcükler; ek aldıklarında, sonlarında bulunan ünlüler düşmez ve “içerde” değil, “içeride”; “dışardan” değil, “dışarıdan”; “ilerde” değil, “ileride”; “şurda” değil, “şurada”; “burda” değil, “burada”; “orda” değil, “orada”;

“yukarda” değil, “yukarıda”; “aşağda” değil, “aşağıda” şeklinde yazılır (TDK, 2019c). İncelenen eserde ise bu kurala uymayan sözcükler tespit edilmiştir:

- “... biz *burda* nelerle uğraşıyoruz bir bilsen (Ak, 2021e, s. 52).”
- “*Nerden* duydun (Ak, 2021e, s. 57)?”
- “Gelecek *burda* (Ak, 2021e, s. 58).”
- “... ben *burda* da mutluyum (Ak, 2021e, s. 59).”
- “... topu sevinçle *ordan* oraya (Ak, 2021e, s. 60)...”
- “... *ordan* oraya uçup duruyor (Ak, 2021e, s. 62).”
- “... *nerde* olduğunu bilen çıkmıyor (Ak, 2021e, s. 63).”
- “Nasıl yaşadık *burda*, inanamıyorum (Ak, 2021e, s. 71)!”
- “Top *içerde* oynanır mı hiç (Ak, 2021e, s. 87)?”
- “... *burda* kimseyi tanımıyorsun ki (Ak, 2021e, s. 91)?”
- “*Burda* (Ak, 2021e, s. 97)!”
- “Ama *nerde*, *nerde* o iğreeenç kokuuuu (Ak, 2021e, s. 108)!”
- “Aa, işte *orda* (Ak, 2021e, s. 112)!”
- “Herkes *ilerde* ne olmak istediğini biliyor *burda* (Ak, 2021e, s. 116).”
- “Evet, işte kapak *burda* (Ak, 2021e, s. 118)!”
- “Ya *ilerde* ovanın bu kısmını da su basarsa (Ak, 2012e, s. 126)?”
- “... *burda* yaptığımız gizli çalışmadan kimseye bahsetmiyorum (Ak, 2021e, s. 129).”
- “Bu maket *orda* sergilenecek sadece (Ak, 2021e, s. 130).”
- “*Burda* kazanılan para, hayvanların bakımına gidecek (Ak, 2021e, s. 138).”
- “... *burda* gitmek için neler vermezdim şu an (Ak, 2021e, s. 148)?”
- “Tek başına yaşıyor *orda* (Ak, 2021e, s. 160)!”
- “Ama onu artık *orda* tutamayız (Ak, 2021e, s. 162).”
- “Bu yavrunun *ilerki* günlerde (Ak, 2021e, s. 162)...”

- “Orda kendine bir hayat kurabilir (Ak, 2021e, s. 162).”
- “Nerde o (Ak, 2021e, s. 189)?”
- “Nerde onlarda bu incelik (Ak, 2021e, s. 192)!”

Düzeltilme işaretinin kullanımı ile ilgili yazım yanlışları

Yazılışları aynı, anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz) vb. sözcükler bunlara örnek oluşturur (TDK, 2019b). Bu hususta incelenen eserde ise “hâl” ve “âdeta” sözcüklerinde düzeltme işaretinin kullanılmadığı tespit edilmiştir:

- “... yapıştırıp eski *haline* getirmişlerdi (Ak, 2021e, s. 12).”
- “... alışkanlık *haline* getirmişlerdi (Ak, 2021e, s. 16).”
- “... mazeret *haline* getirmezdi (Ak, 2021e, s. 16).”
- “Bu yaştan sonra ‘Kanaryaca’ öğrenecek *hali* yoktu ya (Ak, 2021e, s. 21)!”
- “Yazdıklarını resim *haline* dönüştürmekte üstüne yoktu (Ak, 2021e, s. 49).”
- “En sıradan olayı bile allayıp pullayıp, tadına doyumaz bir macera romanı *haline* getirme becerisi vardı onda (Ak, 2021e, s. 53)!”
- “Karşı dairemizde oturan komşumuzu bile tanımaz *hale* geldik (Ak, 2021e, s. 55).”
- “Okul bahçesindeyse top canlanıyor ... *adeta* uçan bir kuşa dönüşüyor (Ak, 2021e, s. 60).”
- “Tekinsizlik *hali* bir anda tüm evi kaplayıverdi (Ak, 2021e, s. 69).”
- “*Adeta* karalama yarışına girmişlerdi (Ak, 2021e, s. 71).”
- “Zavallı hipopotamları, evlerinden kaçırıp ip cambazı *haline* getirmeyi amaçlayan bir okul (Ak, 2021e, s. 114)!”
- “*Adeta* bir canavara dönüşüyorum (Ak, 2021e, s. 121-122).”
- “Bir türlü kendisi olamadığı bir sınıfta, ders görmekten fena *halde* bunalmıştı (Ak, 2021e, s. 127).”

- “Nasıl da bir gün aniden herkes bu konuyu konuşur *hale* gelmişti, anlamak mümkün değildi (Ak, 2021e, s. 133)!”
- “Bu *hale* gelmesi için ne yapmış olması gerekirdi (Ak, 2021e, s. 139)?”
- “Her şeyi kokusuz *hale* dönüştürmek mi amacınız (Ak, 2021e, s. 142)?”
- “Sürekli yıkanarak kendilerini önce kokusuz *hale* getiriyorlar (Ak, 2021e, s. 143)...”
- “Burası tamamen göl *haline* geldi (Ak, 2021e, s. 144).”
- “Şehir çok farklı yabancı dillerin konuşulduğu bir yer *haline* dönüşebilirdi (Ak, 2021e, s. 150).”
- “Pis kediye kokudan bulacak *halleri* yoktu ya (Ak, 2021e, s. 152)!”
- “... ailenin bir ferdi *haline* getirebilirdi (Ak, 2021e, s. 160).”
- “Yumi Yimo zamanla avlunun bir parçası *haline* geldi (Ak, 2021e, s. 165).”
- “Oktay, Nazlı Kedi ve Suzinak’la *adeta* arkadaş olmuştu (Ak, 2021e, s. 165).”
- “Onu miyavlayan bir ayı *haline* dönüştürmenin kolay olmadığını biliyordu (Ak, 2021e, s. 167).”
- “... ani bir kararla kedi ailesi *haline* dönüşmesi (Ak, 2021e, s. 169)...”
- “Garip bir ruh *haline* girmişlerdi (Ak, 2021e, s. 176).”
- “Gangster’in senin miyavlamana fena *halde* alerjisi var, biliyorsun (Ak, 2021e, s. 179).”
- “Diğer iki ayağımızı, el *haline* getirmemek için (Ak, 2021e, s. 193)!”

4.8. Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları

4.8.1. Dış yapı özellikleri açısından incelenmesi

Behiç Ak'ın bu romanının ilk baskısı; Günışığı Kitaplığı tarafından 2019 yılının ekim ayında, son baskısı (6. basım) ise 2023 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise eserin 2021 yılının ağustos ayında İstanbul'da yayımlanan 4. basımı incelenmiştir.

Öyle ki kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilmektedir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok okunduğu anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında eserin baskı sayısı, eserin başarısına dair işaretlerden birisini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte çocuklara yönelik oluşturulan kitapların sayfa sayısının çocuğa göre seçilmiş olması gerekmektedir. Öyle ki bu eserin sayfa sayısı (164 sayfa), ortalama olarak seçilmiştir ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun niteliktedir. Bu hususta, kitabın sayfa sayısının okuyucuya kolaylık sağladığı da söylenebilmektedir.

Bunun yanı sıra bir kitapla ilk buluşma, o kitabın ismi ile gerçekleşir. Bir kütüphanede veya kırtasiyede kitap rafları gezilirken herhangi bir kitap, ilk olarak ismi ile dikkati çeker. Bu nedendir ki kitap adı tercihlerinde, kitabın adı; ilginç, dikkat çekici, merak uyandırıcı ve çocukların hayal dünyasına hitap edecek şekilde olmalıdır. Bu eserin ismi düşünüldüğünde ise “Tavşan Dişli Bir Gözlemci”nin kim ve nasıl biri olduğu; neleri gözlemlediği ve notlarının neler olduğu, çocuklarda merak uyandıracak ve çocukların kitaba karşı ilgi duymasını sağlayacaktır. Dolayısıyla da seçilen eser isminin doğru bir tercih olduğu söylenebilir.

4.8.1.1. Kâğıt

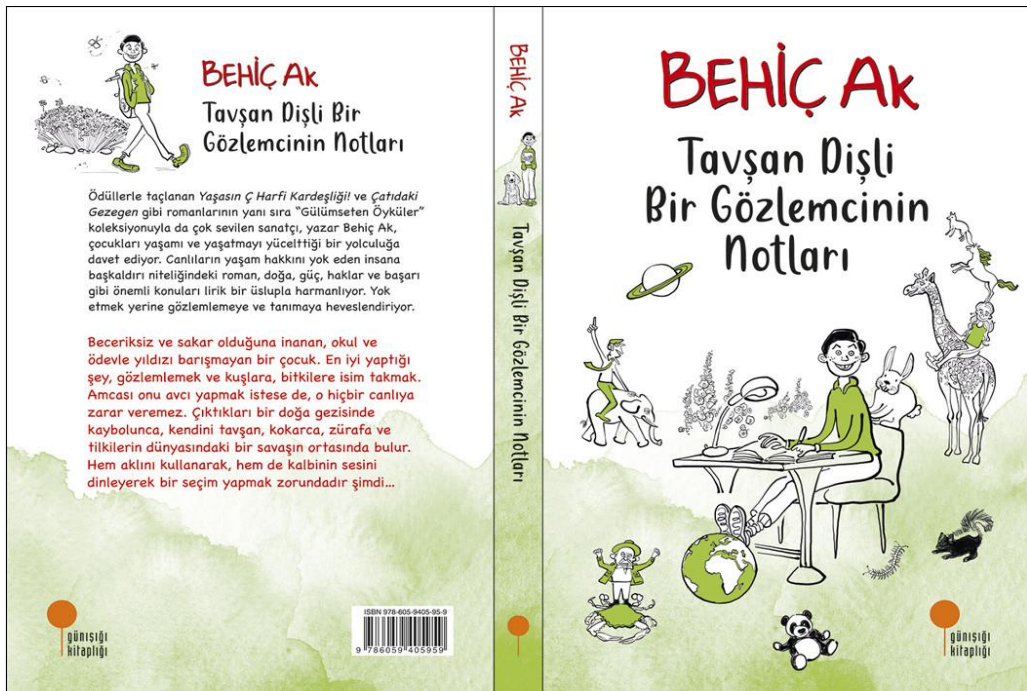
Eserde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıdın kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kitap içerisindeki yazı ve görseller de arka sayfaya yansımamıştır. Nitekim hem okuma

kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitapta, bu kâğıt türünün tercih edildiği söylenebilir.

4.8.1.2. Metin tasarımı

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde; metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Fakat eserin içerisinde yer alan birkaç görsel, o sayfada anlatılanlar ile örtüşmemektedir. İlgili görsellerin ya önceki sayfada ya da sonraki sayfada yer aldığı dikkati çekmektedir. Mesela sayfa 43, 80, 96, 114 ve 140'ta yer alan görsellerin ön sayfalarda; sayfa 10, 13, 39 ve 123'te yer alan görsellerin ise arka sayfalarda olması gerekir. Aslında bu durum, olumsuzluk olarak görülmemelidir. Çünkü resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır ve ya önceki sayfada anlatılanları somutlaştırmıştır ya da sonraki sayfada anlatılacaklara zemin oluşturmuştur.

4.8.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

Resim 55. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserin ön ve arka kapağı

Kapak

Kitapta hem yazarlık hem de resimleme görevini Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımındaki resim de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Kitap tasarımını incelendiğinde; kitabın kapağında, eserin ismine uygun olarak romanın başkahramanı Tavşan Dişli Bir Gözlemci, masasında notlarını yazarken resmedilmiştir. Görselde yer alan çiçekler, zürafa, fil, kırkayak, yengeç, tavşan, maymun, kurt, at, dünya ve gezegen çizimleri; Gözlemci'nin notlarını oluşturan birer parçalardır. Bu parçalar, eserde ne anlatıldığına dair çocukların tahminde bulunmasına yardımcı olacaktır ve eser okunduğunda içeriği anlamlı bir şekilde tamamlayacaktır. Dolayısıyla kapaktaki görsel, kitabın içeriğine dair çocukların merakını uyandıracak özelliktedir.

Kitabın ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Ayrıca kitabın ön kapağının sağ alt köşesinde, yayınevinin ismi ile amblemine ve dikey bir şekilde kitabın baskı sayısına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kitabın arka kapağı ile sırt kısmı da değerlendirilmiştir.

Kitabın arka kapağında; sol üst köşede, çiçek ve kelebeklerin içerisinde ve mutlu bir şekilde yürüyen Gözlemci'nin görseli yer almaktadır. Görselin renklendirilmesinde, beyaz ile açık yeşilin tercih edildiği görülmektedir. Kitabın arka kapağında da, kitabın ön kapağında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitabın arka kapağında, kitabın içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Ayrıca kitabın arka kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitabın ortasına bir barkod yapıştırılmıştır.

Kitabın sırt kısmı ise açık yeşil ile beyaz bölümlere ayrılmıştır ve açık yeşil bölümde eserin ismine, elinde notlar bulunan başkahraman ile yanı başında köpek olan bir görsele ve Günışığı Kitaplığı'nın amblemine; beyaz bölümde ise yazarın ismine yer verilmiştir.

Bununla birlikte açık yeşil renk kullanılarak ön ve arka kapağın iç kısımları da değerlendirilmiştir. Bu durum ise hem kitabın kalitesini arttıracak hem de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Bunların yanı sıra kitabın ne ön kapağında ne arka kapağında; kitabın hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitabın türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitap türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne kitap künyesinin yer aldığı iç sayfada değinilmiştir.

Nitekim “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı kitabın kapak düzenlemesi değerlendirildiğinde; kapak tasarımının, içerik ile uyumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca kapakta, metin okunduktan sonra çocukların rahatlıkla anlayabileceği çizimler kullanılmıştır. Öyle ki kitabın ön kapağı, arka kapağı ve sırt kısmı birlikte bir kompozisyon oluşturmuştur.

Boyut

Eserde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitap, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitabın boyutunun okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitap, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Ciltleme

Kitap, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitabın sayfaları, ön kapak ve arka kapakla beraber sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Öyle ki güçlü pres sayesinde hem sayfalar hem de kitabın kapağı tamamıyla birbirine yapışmakta ve sağlam bir bütün oluşturmaktadır. Ayrıca kitap, tutkal kuruduktan sonra belli bir esnekliğe ulaşmakta ve bu esneklik, kitabın rahatça açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Kitabın esnekliği sebebiyle de kırılma oranı azaltmakta ve kitabın kullanım ömrü uzamaktadır. Ancak bu hususta, kitap kullanılırken, kitabın sayfaları geniş bir açıda açılır ise tutkallarda kırılma olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Oluşan bu kırılmalar sebebiyle de zamanla eserin bütünlüğünün bozulma ihtimali vardır. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selefon, kapağa parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanılması sebebiyle kitap, sert olmamakla beraber hafiftir ve kolay taşınabilir niteliktedir. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, birtakım olumsuzluklara da neden olabilir. Öyle ki kitap sert olmaması sebebiyle zaman içerisindeki yıpranmalara karşı dayanıksız olabilir. Sonuç olarak kitapta, kaliteli yapışkan kullanılıp

doğru presleme de yapıldığı sürece dayanıklılığı iyi olan ve kısa sürede istenen sayıda basılı materyal sunan yani hem hızlı hem ekonomik olan bu ciltleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir.

4.8.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Eserde harfler, 10 punto büyüklüğünde “Garamond DT (Roman)” yazı stili kullanılarak yazılmıştır. Ve harflerin boyutu, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluk göstermektedir.

Öte yandan bazı sayfalarda çocukların dikkatini çekmek amacıyla eğik yazı karakterleri (s.12, s.14, s.30, s.42, s.46, s.48, s.63, s.86, s.91, s.94, s.97, s.98, s.115, s.116, s.117, s.118, s.119, s.129, s.139) ve farklı yazı stilleri (s.125) kullanılmıştır.

Bunun yanı sıra sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıktadır ve metin tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Öyle ki metin içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metin arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada resim bir sayfada olacak şekilde, sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Nitekim incelenen eser, hedef kitlesi olan 8-12 yaş ve üzerinin gelişim düzeyine uygundur. Buna nazaran kitap isminde geçen “notları” kelimesinin ilk harfi “n”, çocukların dikkatini çekmek için küçük harf kullanılarak yazılmıştır. Aynı kullanım, kitabın son bölümünde de görülmüştür. Bu durum çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Ancak bu durumun çocukların yazım (imla) konusunda yanlış öğrenmelerine sebebiyet verebileceği de göz ardı edilmemelidir.

4.8.1.5. Resimleme

Eser, 19 bölümden oluşmakta ve 164 sayfalık bu kitapta; tüm bölümlerde resim olmak üzere toplamda 30 adet resme yer verilmiştir. Fakat 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden

kitapların ¼'ünde resim olması gerektiği nedeniyle bu kitabın görseller bakımından biraz eksik kaldığı dile getirilebilir.

Bunun yanı sıra yazarın karikatür tarzında çizdiği resimlerin; çocuğun seviyesini gözetecek şekilde açık, anlaşılır ve konuya uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca resimler, eserde anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir.

Kitabın kapağındaki resimde ve kitabın içerisindeki resimlerde de sadece açık yeşil rengin tercih edildiği görülmektedir. Ancak resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

Bunlara nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları psikolojik durumları yansıtmıştır. Fakat eserde yer alan bazı görseller ile metinde verilen bilgilerin tam olarak uyuşmadığı durumlar da tespit edilmiştir.

Mesela sayfa 10'da bulunan görselde, ağaç ve çiçekler; sayfa 17'de yer alan görselde, mavi yengeç; sayfa 33'te yer alan görselde, amcanın tütünden iyice sararmış bıyıkları ve sayfa 50'de yer alan görselde, sarımsı deniz kabukları ve okaliptuslar renklendirilmemiştir. Bu durumlara sebebiyet veren şey ise kitapta tek renk resimlerin kullanılmasıdır.

Resim 56. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 17’de yer alan görselde, mavi yengeç ile Tavşan Dişli Gözlemci’nin resmedilmesi

Resim 57. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 33’te yer alan görselde; Tavşan Dişli Gözlemci, babası ve amcasının resmedilmesi

Resim 58. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 50’de yer alan görselde, Tavşan Dişli Gözlemci ile arkadaşı Ayşe’nin resmedilmesi

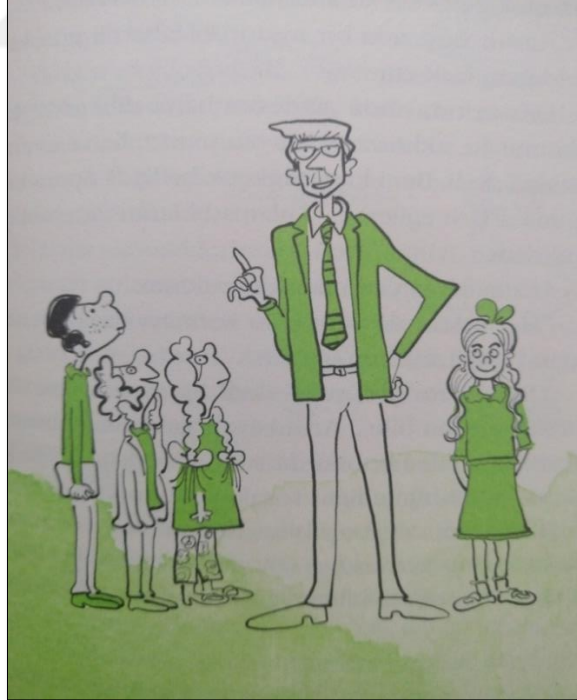
Aslında yazar, metinde bahsettiği her bir ince detayı resimlerde yansıtmaya çalışmıştır. Ayrıca kahramanların yaşadıkları ruhsal durumları da aktarmıştır. Mesela sayfa 10’da yer alan görselde, orman yolundan okuluna yürüyerek giden Tavşan Dişli Gözlemci’nin yaşadığı mutluluk, sayfa 16’da yer alan görselde, naylon ipe dolanan mavi yengeci gören Tavşan Dişli Gözlemci’nin şaşkınlığı; sayfa 21’de yer alan görselde, mutfakta yemek yapan Tavşan Dişli Gözlemci ve babasının tedirgin hâlleri; sayfa 55’te yer alan görselde, yeni öğretmenin talepleri karşısında çocukların şaşkınlığı; sayfa 66’da yer alan görselde, Kahve’nin evin altını üstüne getirmesi; sayfa 80’de yer alan görselde, amcasını kaybeden Tavşan Dişli Gözlemci’nin korku dolu ‘amcaaa’ diye bağıışı; sayfa 164’te yer alan görselde, ödevi beğenilen Tavşan Dişli Gözlemci’nin mutluluğu olmak üzere metinde anlatılanlarla uyumlu bir şekilde resmedildiği görülmektedir.

Resim 59. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 10’da yer alan görselde, orman yolundan okuluna yürüyerek giden Tavşan Dişli Gözlemci’nin yaşadığı mutluluğun resmedilmesi

Resim 60. “Tavşan Dışlı Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 26’da yer alan görselde, amcanın av sporu için tüfek ve fişekler göndermesi ve Tavşan Dışlı Gözlemci’nin buna şaşırmasının resmedilmesi

Resim 61. “Tavşan Dışlı Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 55’te yer alan görselde, yeni gelen öğretmenin benimsediği eğitim sistemini, öğrencilerine anlatmasının ve bu yeni sistem karşısında çocukların şaşkınlığının resmedilmesi

Resim 62. “Tavşan Dışli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 104’te yer alan görselde, Tavşan Dışli Gözlemci’nin bir tavşan olarak savaştaki hâlinin resmedilmesi

Resim 63. “Tavşan Dışli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 148’de yer alan görselde; Tavşan Dışli Gözlemci ile amcasının, doğanın sesini dinleyerek yollarını bulmasının resmedilmesi

Resim 64. “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserde sayfa 155’te yer alan görselde, Tavşan Dişli Gözlemci’nin yaptığı doğa gözlemleriyle birlikte rüyasında yaşadıklarını harmanlayarak notlarını yazmasının resmedilmesi

Kısacası Ak’ın kaleme aldığı romanı, görsel açıdan da zenginleştirdiği dikkati çekmektedir. Öyle ki yazarın içerikte olduğu kadar çizgilerinde de özenle davrandığı görülmektedir.

4.8.2. İç yapı özellikleri açısından incelenmesi

164 sayfa olan eser, on dokuz bölümden oluşmaktadır. Romanın bütün bölümleri, birbirleriyle ilişkilidir. Bölümler arasındaki ilişki, kişiler ve olayların gelişimi ile sağlanır. Her bölümün başlığı da o bölümde anlatılanları özetler niteliktedir.

Romanda yer alan bölümler şunlardır:

- Ben Bir Gözlemciyim
- Mavi Yengecin Kısıkcı
- Babamla Mutfakta

- Amcam Geliyor
- Avcılar Kulübünde
- Beni Ancak Ayşe Anlar
- Yeni Öğretmen
- Kahve Adlı Köpek
- Eyvah! Ava Gidiyoruz!
- Sis
- Ormana Yolculuk
- Tehlike Kokusu...
- Tavşan Savaşta!
- Postacı Zürafa
- Bundan Sonra Ben, Benim!
- Hastane
- Uzaya Yolculuk
- Uyanış
- Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları

4.8.2.1. Anlatıcı

Behiç Ak'ın, bu romanında “kahraman anlatıcı” kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Romandaki olayları anlatan kişi, romanın başkahramanı Tavşan Dişli Gözlemci'dir.

4.8.2.2. Kurgu (Kurulum)

Eserdeki olay örgüsü incelendiğinde; olayların kronolojik bir şekilde ilerlediği ancak “Mavi Yengecin Kısıkağı” adlı bölümde geçmişe dönülerek anlatım yapıldığı

görülmektedir. Öyle ki eserde, çocukların merakını ve ilgisini canlı tutacak sürekli bir hareket vardır ve sonunda umut veren olaylar dizisi sergilenir. Ayrıca eserin verdiği iletiler de değerlendirildiğinde; eserin yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserin olay örgüsü ise şu şekilde özetlenebilir:

Tavşan Dişli Gözlemci, gözlem tutkusundan dolayı bahar aylarında okula hep geç kalır. Neyse ki okulda her şey yolundadır. Ancak bu aralar ev, epeyce sorunludur. Annesi işi için gezdiği zamanlarda babasıyla evde baş başa kalır ve babası, ona ev işlerini öğretmeye çalışır. Tüm sakarlıklarına rağmen de ona anlayışla yaklaşır. Ancak her insan gibi babasının da sabrının taşıdığı zamanlar vardır.

O gün, mutfakta yemek yaparlarken, domates torbasına basıp rafa uzanması, bardağı taşıran son damla olur. Babası öfkesini bastırmaya çalışarak, onu kırıp incitmeden artık yemekleri tek başına hazırlasa daha iyi olacağını söyler. Aslında bu duruma sevinmesi gerekirken kendisini suçlu hisseder ve anlamamış gibi yaparak ‘Neden?’ diye sorar. Babası da yemek yapma konusunda yetenekli olmadığını, kendisinin de bildiğini söyler. Zaten o da yeteneksiz ve beceriksiz olduğunu bilir. Ancak herkesin bu durumu, sürekli olarak onun başına kakmasından rahatsızdır. Babasıyla bu duygusunu paylaştığında ise babası, onda doğduğundan beri terslikler olduğunu ve aslında oğlunun sakarlıklarının hoşuna gittiğini söyler.

Bu zamana kadar ise birçok alanda oğlunun yeteneksiz olduğu ortaya çıkmıştır ve tek bir alan kalmıştır: Spor! Damdan düşer gibi oğluna, “Spora yeteneğin vardır diye düşünüyorum... Tavşan dişlisin. Biliyorsun, tavşanlar iyi koşar.” der. Aslında babası, bu konuda aylar öncesinden ince ince plan yapar. Hatta av sporu yapan kardeşi ile oğlu hakkında konuşmuştur ve amca, spor ekipmanlarını göndermiştir bile. Tavşan Dişli Gözlemci, amcasının gönderdiği kolinin içinden çıkan av tüfeği ve onlarca fişeği görünce şaşırır. Avlanmanın bir spor dalı olduğunu bilmez. Ayrıca bu spor dalına da sıcak bakmaz. Bir sivrisinek dahi öldürmeyen babasının ise av sporu konusunda kardeşine toz kondurmamasına anlam veremez.

O günlerde okula yeni bir öğretmen gelir ve eğitimde savunduğu ilkeler farklıdır. Ezbercilikten uzak ve öğrencilerin aktif olacağı, kendi becerilerini ortaya çıkarabileceği bir sistemi benimser. Bu doğrultuda da bir ödev verir çocuklara. Herkes kara kara nasıl bir konu bulacağını ve ne yapacağını düşünür.

O hafta sonu ise amca gelir ve onu avcı yapma konusunda kararlıdır. Konuştukça konuşur ve av konusunu göklere çıkarır. Ancak o da geri adım atmak niyetinde değildir... Öncelikle o akşam Avcılar Kulübüne gidip kurtlarını dökeceklerdir... Avcılar Kulübü, evlerinden dört beş kilometre uzaklıkta, Avlan Köyü'ndedir. Bu köy, av turizmi ile meşhurdur...

Birkaç gün sonra Tavşan Dişli Gözlemci, her ne kadar avdan ve canlılara zarar vermekten hoşlanmasa da amcasıyla beraber ava gitmek mecburiyetinde kalır. Av sırasında bir sisin ortasında kalırlar ve amcası gözden kaybolur. Amcasını beklerken uykuya dalan Tavşan Dişli Gözlemci, kendisini birden hayvanların dünyasında bulur. Üstelik kendisi de bir tavşana dönüşmüştür ve bir savaşın tam da ortasında kalmıştır. Hayvanlar birbirleriyle savaşa girmiştir. Bu savaşı anlamsız ve yersiz bulan tavşan, farkına varmadan kendini savaşın ön cephesinde bulur. Pek çok hayvan, siperlerde savaşılmaktadır. Ancak bu savaşın akla yatan hiçbir tarafı yoktur. Tavşan, savaşın ne kadar gereksiz olduğunu fark eder.

Bu savaşta kimse ölmez; farklı şeylere dönüşür... Savaş esnasında yaralanan tavşan kırkayakla beraber hastaneye kaldırılır. Hastane bahçesinde zürafanın savaştan sonra dönüştüğü ağacı gören tavşan, ağaca tırmanır ve kendisini uzayda bulur. Uzayda pek çok hayvan vardır ve tıpkı onun gibi savaştan gelmişlerdir. Tavşanın da bir tercih yapması gerekir. Ya uzayda sonsuza dek kalacaktır ya da dünyaya geri dönecektir. Dünyayı ve sevdiklerini düşünen tavşan, dünyaya geri dönmeye karar verir. Dünyaya hızlıca düşer ve bir anda sıçrayarak uyanır. Bu yaşadıklarının gerçek mi hayal mi olduğunu tam olarak kavrayamaz. O sırada sis dağılmıştır. Tavşan Dişli Gözlemci, amcasını dağılan sislerin ardında görür.

Ve Tavşan Dişli Gözlemci'nin gözlem yeteneği ve doğa sevgisi sayesinde kayboldukları ormandan evin yolunu bulurlar. Bu yaşananlardan sonra ise Tavşan Dişli Gözlemci hem kendi yeteneğinin farkına varır hem de yeni öğretmenin istediği gibi yaratıcı bir ödev hazırlar...

4.8.2.3. Konu

Romanın başkahramanı, tam bir doğa gözlemcisidir. Ancak bu, okulda bir meziyet olarak kabul edilmez. Dersleri kötü sayılmasa da okulla pek arası yoktur. El becerileri de oldukça zayıftır ve herkes bundan şikâyetçidir. Birçok konuda beceriksiz bir çocuktur. Denemediği

tek bir konu kalmıştır, o da spor. Babası bu konuyu amcasına açar ve amcası da sırf ona spor yaptırmak için hafta sonu gelecektir. Hatta spor ekipmanlarını da önden göndermiştir. Tavşan Dişli Gözlemci, spor ekipmanlarının olduğu kutuyu açıp baktığında şaşırır. Kutunun içerisinde tüfek ve fişekler vardır. Amcası ona avcılık sporunu öğretecektir. Ancak Tavşan Dişli Gözlemci, avcılığın bir spor dalı olduğuna anlam veremez. Onun için hayvanları öldürmenin savaştan bir farkı yoktur.

O sırada okula yeni bir öğretmen gelir ve eğitimde savunduğu ilkeler farklıdır. Ezbercilikten uzak ve öğrencilerin aktif olacağı, kendi becerilerini ortaya çıkarabileceği bir sistemi benimser. Bu doğrultuda da çocuklara bir ödev verir. Herkes kara kara nasıl bir konu bulacağını ve ne yapacağını düşünür. Hafta sonu ise beklenen misafir gelir. Amcası, Tavşan Dişli Gözlemci'ye avcılık sporunu öğretmede kararlıdır. Ancak Tavşan Dişli Gözlemci, hayvanları öldüremeyeceği için asla böyle bir sporu tercih etmez. Yine de amcasından kurtulamaz ve birkaç gün sonra ormana ava çıkarlar. O da arkadaşı Ayşe'nin verdiği fikirle, boş alana ateş ederim düşüncesiyle, amcasının peşinden yola düşer; tabii ki doğayı gözlemleyerek...

Bir süre sonra, ormanda yollarını kaybederler ve sis dağılana kadar bekleme kararı alırlar. Beklerken de uyuyakalırlar ve macera o zaman başlar. Tavşan Dişli Gözlemci; tavşan dişleri olması sebebiyle kendini tavşanlara yakın hisseder ve bu yüzden de rüyasında kendini tavşan olarak görür. Bu duruma hiç üzülmez. Fakat onu ve diğer tavşanları yemek için peşlerine düşen tilkiler vardır ve kendini onlarla yapılan bir savaşın tam orta yerinde bulur... Uyandığında ise her şeyin bir rüya olduğunu anlar ve doğanın sesini dinleyerek evin yolunu bulur. O gece uyuyamaz ve rüyasında gördüklerini gözlemleriyle birleştirerek ödevi için defterine yazar. Öğretmeni bu ödevi çok beğenir... Sonunda onun da yeteneği olduğu bir alan ortaya çıkmıştır: Doğa gözlemciliği!

Nitekim eserde işlenen “doğaya ve hayvanlara karşı duyarlılık” konusu, Tavşan Dişli Gözlemci'nin beceriksizlikleri ve avcılık sporu üzerinden ele alınmıştır. Öyle ki seçilen konu ve konunun ekseninde işlenen alt konular, 8-12 yaş ve üzeri okurların seviyesine uygundur. Ayrıca çocuklarda “avcılık, savaş, yaşama hakkı, eğitim sistemi” gibi konularda farkındalık oluşturmakta ve onları eleştirel düşünmeye sevk etmektedir.

4.8.2.4. Tema

Eserde işlenen ana tema, “doğa ve hayvan sevgisi”dir. Eserde işlenen ana tema etrafında ise “her canlının yaşama hakkına sahip olduğu, hayvanlara karşı duyarlı olunması ve onların da yaşam hakkına saygı duyulması gerektiği; av sporunun bir spor dalı değil, âdeta bir şiddet ve savaş sembolü olduğu; doğaya ve hayvanlara zarar veren insanın aksine, doğanın insanı kucaklayışı ve ona yol göstericiliği, doğayla kurulan iletişim ve kişinin kendi farkındalığına varması; beceriksizliklerini kabul edip yeteneğinin de farkında olması” gibi alt temalar da işlenmiştir. Eserdeki eğitsel temalar ise “İletişim, Hak ve Özgürlükler, Doğa ve Evren, Kişisel Gelişim”dir.

4.8.2.5. İleti (Ana düşünce)

Eserin ana düşüncesi, “Her canlının yaşamaya hakkı vardır ve bu nedenle doğaya ve hayvanlara karşı saygılı olunmalı; onların yaşama hakkı elinden alınmamalıdır. Doğaya âdeta savaş açan insanlara karşı doğa, insanları kucaklar; onlara yol gösterir ve insanların kendi yeteneklerinin farkına varmasına yardımcı olur. Doğa ve hayvanlar, insanlara bu kadar kucaklayıcı yaklaşırken insanların ise onların yaşamlarına son vermesi doğal olarak karşılanamaz. Bu, bir savaşın ve şiddetin göstergesidir âdeta.” şeklinde ifade edilebilir.

Öyle ki eserdeki başkahraman, birçok alanda başarısız bir çocuktur ve tek iyi olduğu konu, iyi gözlem yapabilmektir. Ancak bu bir meziyet olarak kabul edilmez ve herkes onun beceriksizliklerini dile getirir. Çocuğunun yeteneklerini keşfetmek için uğraşan baba ise oğluna spor yaptırmayı için kardeşini çağırır. Tavşan Dişli Gözlemci’nin amcası, avcılık sporu ile ilgilenir. Tavşan Dişli Gözlemci içinse hayvanları öldürmenin savaştan bir farkı yoktur. Yine de amcasının ısrarından kurtulamaz ve bir gün onunla ava çıkar. Bir süre sonra ise ormanda kaybolurlar ve sisin dağılmasını beklerler. O esnada uykuya dalan Tavşan Dişli Gözlemci, rüyasında kendini bir tavşan olarak savaşın tam ortasında bulur. Hayvanlar arasında savaş çıkmıştır ve çoğu hayvan ölmüştür. Kendisi ise canını zor kurtarmıştır...

Tavşan Dişli Gözlemci, uyandığında bütün yaşadıklarının bir rüya olduğunu anlar ve doğayı gözlemlene yeteneği sayesinde evinin yolunu bulur. Amcası ile ava çıkması ve

rüyasında gördüğü savaş, onun avcılık sporu hakkındaki düşüncelerini destekler: Avcılık sporunun şiddetten ve savaştan farkı yoktur. Ve bu yaşadıkları, gözlemleri ve düşünceleri; yeni öğretmenin istediği gibi bir ödev yapmasına yardımcı olur. Yeni öğretmen, yeni eğitim ilkeleriyle gelmiştir. Hasan Öğretmen, aktif öğrenci sistemini benimseyen, beceriler kadar beceriksizlikleri de önemseyen ve farklılıklara değer veren birisidir. Ve Tavşan Dışlı Gözlemci, hafta sonu rüyasında yaşadıklarını ve gözlemlerini ödevi için kâğıda döktüğünde öğretmeni bu ödevi çok beğenir...

4.8.2.6. Yan düşünceler

Ana düşünceye paralel olarak eserde, “geleneksel ve çağdaş eğitim sistemi, okul hayatı, soru sorma, ezbercilik, hayal gücü, düzenli çalışma, kişinin becerileri ve beceriksizlikleri, aile ve akrabalık ilişkileri, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, insanların hayvanlara karşı tutumu, savaş, şiddet, avcılık” vb. gibi çeşitli konularda yan düşüncelere yer verilmiştir.

Eserdeki yan düşünceleri ifade eden örnek cümleler:

- “El becerilerimin de zayıf olduğunu herkes biliyor. Öğretmenime göre bu, yaşım ilerleyince geçecek (Ak, 2021f, s. 9).”
- “Okul beni hep çalışmaya zorluyor: El işi yapmak, ödev yapmak, yazı yazmak, resim yapmak... Ben ‘yapmaktan’ çok ‘gözlemek’ konusunda iyiyim. Ama bu özelliğim okulda beş para etmiyor ne yazık ki (Ak, 2021f, s. 9).”
- “Ama onlara asla dokunmam. Hem parmağımı keskin kısıkaçlarına kaptırmamak hem de zarar vermemek için (Ak, 2021f, s. 15).”
- “Sürekli emir komuta altında çalışınca eli ayağına dolaşıyor insanın (Ak, 2021f, s. 19).”
- “Tek beceremediği ütüdür. O yüzden annemin seyahate çıktığı, üstümüzün başımızın kırışık buruşuk olmasından anlaşılır (Ak, 2021f, s. 18-19).”
- “O gün mutfakta babamın sabrının taşıdığını hissediyordum. Bunu, bana aşırı derecede kibar davranmasından anlamıştım (Ak, 2021f, s. 20).”
- “Babam aşırı dikkatli, kelimeleri hata yapmaktan korkarcasına, özenle vurgulayarak konuşmaya başladığında ödüm kopar. Bu, yaklaşan fırtınanın ilk

işaretidir. Gerçi o fırtına hiç gelmez ama ihtimali bile beni ürkütmeye yeter (Ak, 2021f, s. 20).”

- “Senin gibi birçok konuda beceriksiz çocuklar, sadece tek konuda gelişip dâhi olabiliyorlar. Örneğin, ünlü fizikçi Einstein geç konuştu, okumayı çok zor öğrendi ama sonunda, gelmiş geçmiş en zor fizik problemlerini o çözdü. Senin için de bu kural geçerli olabilir (Ak, 2021f, s. 24).”
- “Ama onun spor yaptığını hiç sanmıyordum. Son karşılaştığımızda iri bir göbeği vardı. Üstelik fosur fosur da sigara içiyordu (Ak, 2021f, s. 24).”
- “Ne büyük incelik düşünsene, iki yüz otuz kilometre yolu senin için gelecek (Ak, 2021f, s. 25).”
- “Ama sen öyle değilsin. Yüzde yüz avcısın. Deden de avcıydı. Onun babası da. Hatta onun dedesi bile (Ak, 2021f, s. 34).”
- “Erkeksin artık. Silahla tanışmanın zamanı geldi (Ak, 2021f, s. 45).”
- Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu.
- Bazı özelliklerimiz bizi hayvanlara yakın hissettirir; örneğin, tavşan diş...
- “Sorulara cevap veren değil, farklı sorular sorabilen öğrenciler olmalısınız (Ak, 2021f, s. 54).”
- “Ama cevabı her zaman benim vermemi bekleme, onu da sen bulacaksın. Tabii ki bu, cevabını bilmediğin soruları soramazsın demek değil. Bazen cevabını bilmediğin soruları sormak, doğru cevap vermekten çok daha değerlidir (Ak, 2021f, s. 56).”
- “Hepimizin beceriksizlikleri vardır. Onu unutmaya hatta gizlemeye çalışırız. Ama çok önemlidirler. Çünkü bizi istemeden yaptığımız işlerden korur onlar (Ak, 2021f, s. 57).”
- “Konu bulmak, verilmiş konular üzerinde çalışmaktan çok daha zordur, unutmayın (Ak, 2021f, s. 61).”
- “Hatta, size iyi gelecekse, ödev yapmamayı bile seçebilirsiniz (Ak, 2021f, s. 62).”
- “İstiyorsanız, gırtlığınızı yırtana kadar bağırın, bana ne? Eğer bu sizin çalışma şevkinizi artırırsa desteklerim bile (Ak, 2021f, s. 62).”

- “Bizim dersimizde ‘kopya’ kavramı yok. İsteyen istediği kitaptan faydalanabilir (Ak, 2021f, s. 63).”
- “Öğretmenin sadece ‘kolaylaştırıcı’ olmasından yanayım. Aktif öğrenci-pasif öğretmen sistemine geçiyoruz bundan sonra (Ak, 2021f, s. 63).”
- Becerilerimiz kadar beceriksizliklerimiz de bizi biz yapan parçalardır. Her insanın da becerisini gösterdiği ve başarılı olduğu bir alan mutlaka vardır. Başarı sadece okuldaki derslerden alınan notlardan ibaret değildir.
- “Daha sonra, sanki otomobil markasından söz edermişçesine köpeğin özelliklerini arka arkaya sıraladı (Ak, 2021f, s. 64).”
- “Avcılık gerçekten de zor uğraştı. İşin ucunda ‘hayvan öldürmek’ olmasa ‘spor’ olarak bile kabul edilebilirdi (Ak, 2021f, s. 74).”
- “... beni sadece eti yenen bir canlı olarak kabul etmeleri de ne kadar acıklıydı. Belli ki beyinleriyle değil, mideleriyle düşünüyorlardı (Ak, 202f, s. 90)!”
- Çalışmanın ve birlikte hareket etmenin kuralı, disiplinli olmaktan geçer.
- Her zaman her şey, herkesin istediği gibi sonuçlanmaz.
- “Aslında tek tek karşılaşp tanışabilseydik, düşmanlık kalmazdı (Ak, 2021f, s. 124).”
- “Belki de insanlığın, savaşa katılıp savaşmamayı becerebilenlere de ihtiyacı vardır (Ak, 2021f, s. 128).”
- “Savaşmak yerine yardımlaşmalıyız. Hayatını kurtardığımız her canlı, ileride bizim kurtarıcımız olacaktır (Ak, 2021f, s. 139).”
- “... ancak belli bir hızda gidersen bisikletten düşmüyorsun. Çok yavaşlarsan düşersin. Bisikletçi o yüzden hayattaki hızını hiç düşürmemeyi ilke hâline getirmiş. Hep belli bir hızda çalışmış (Ak, 2021f, s. 156).”
- İmla hataları; düzeltilebilen, öğretilen, öğrenilebilen şeylerdir ve önem sırasında öncelikli değildir. Asıl önemli olan, hayal dünyasının zenginliğidir çünkü okul bunu öğretmez.
- Doğa hep sürprizlerle doludur.

4.8.2.7. Karakter (Kahraman)

Eserde; başkahraman Tavşan Dişli Gözlemci, bir tavşana dönüşür. Diğer hayvan kahramanlarla beraber kendisini savaşın ortasında bulur ve yaşamı tehlikeye girer. Aslında burada, insanların hayvanlara yaklaşımına yönelik, insanlara bir eleştiri yapılmıştır. İnsanlar, elindeki haksız güç göstergesi tüfekleriyle, hayvanları avcılık sporu aldı altında öldürmeyi kendilerine hak görürler. Ancak bunun savaştan farkı yoktur. Öyle ki Tavşan Dişli Gözlemci, kendisini bir tavşan yerine koyar. Tavşanların bir canlı olarak değil de sadece bir et olarak görülmesi konusunda empati yapar ve hissettiklerini dile getirir. Bu bağlamda eserde, Tavşan Dişli Gözlemci'nin yaşadığı olaylardan hareketle farkındalık oluşturulmaya çalışılır.

Ayrıca bu eserde de değinildiği gibi insanlar doğaya karşı duyarsız iken aslında doğa, insanların kendi yeteneklerinin dahi farkına varmasını sağlar. Öyle ki eserde yer alan başkahraman, çocuğun kendisiyle bağdaştırabileceği niteliktedir. Çünkü her insanın başarılı olduğu kadar başarısız olduğu konular da vardır. İllaki başarılı olmak için okuldaki derslerden yüksek not almak gerekmez. Farklı düşünmek, yaratıcı olmak ve hayal kurmak da bir yetenektir ve bunları okul öğretmez. Geleneksel bir sistem ve ezbercilikle var olan öğrencilerin içinde, derslerden yüksek not alamayan birçok öğrenci vardır ve sırf yüksek not alamadıkları için tıpkı Tavşan Dişli Gözlemci gibi başarısız sayılırlar. Ancak bu dayatmalardan vazgeçilmeli ve farklı alana yönelen çocuklar desteklenmelidir. Bu bağlamda Tavşan Dişli Gözlemci; çocukların yalnız olmadığını onlara hissettirebilecek, yaşamın içinden bir kahramandır. Aynı şekilde hayvan kahramanlar, okurların onlarla empati ve özdeşim kurabileceği niteliktedir. Çünkü hiçbir canlı, yaşam hakkı elinden alınıp istemez.

Bunun yanı sıra Tavşan Dişli Gözlemci, kendi içinde gelişim gösteren açık (geliştirilmiş) bir karakterdir. Çünkü hiçbir konuda yeteneği olmayan Tavşan Dişli Gözlemci'nin, gelişen olayların sonucunda doğa gözlemciliği yeteneği herkesçe kabul edilir. Ayrıca rüyadaki tavşan kişiliğinin psikolojik ve sosyal özellikleri de olabildiğince güçlü tasvirlerle verilmiştir.

Birinci dereceden kahramanlar

Tavşan Dişli Gözlemci

- Fiziksel özellikleri: İlk yürüme deneyimini ayaklarının üstünde değil, amuda kalkarak gerçekleştirmiştir. Tavşan dişlidir.
- Sosyal özellikleri: Annesi evde olmadığı zaman babasıyla baş başa kalır. Annesi ile amcasının yıldızları bir türlü barışmaz; o nedenle amcasını pek göremez.
- Psikolojik özellikleri: Konuşmayı geç öğrendiği gibi kelimeleri de tersten söylemiştir. Okulla pek arası yoktur. Dersleri kötü sayılmaz. Ödev yapmak konusunda başarılı değildir. Genel olarak çok yetenekli değildir. El becerileri zayıftır. Herhangi bir işi doğru dürüst tamamlayamaz. ‘Yapmaktan’ çok ‘gözlemek’ konusunda iyidir. Bahar aylarını çok sever çünkü bahar, ona gözlem yapmak için güzel fırsatlar tanır. Kapalı yerlerde zaman harcamak ruhunu sıkır. Baharda kestirme yollar en büyük düşmanıdır; okula hep yolu uzatarak gitmeye çalışır. Ormanı, denizi, ağaçları, kuşları yani doğayı çok seven bir çocuktur. Tanımadığı kuşlara isim uydurur. Hayvanlara karşı hassas davranır. Bir gün mavi yengeci, dolandığı olta misinasından kurtarmak isterken yengecin kiskacını kırar ve buna canı çok sıkılır. O günden beri de doğadaki canlılara asla dokunmama kararı alır. Annesi olmadığı zamanlarda tedirgin olur çünkü babası, bıkıp usanmadan ona ev işi öğretmeye çalışır. Babası aşırı dikkatli, kelimeleri hata yapmaktan korkarcasına, özenle vurgulayarak konuşunca fırtına kopma ihtimaline karşı tedirgin olur.

İkinci dereceden kahramanlar

Hasan Öğretmen

- Fiziksel özellikleri: Uzun boylu ve soğuk yüzlüdür. Yüzü ince ve kemiklidir.
- Sosyal özellikleri: Zeynep Öğretmen’in yerine gelen bir öğretmendir.
- Psikolojik özellikleri: Yerli yersiz konuşmaz ve gereksiz tek sözcük bile kullanmaz. Aktif öğrenci-pasif öğretmen eğitim sistemini benimser. Öğrencilerinin özgürce düşünmesini ister. Zeki bir insandır. Beceriksizliklere de önem verir. Onun için öğretilen ve öğrenilebilen şeylerden ziyade hayal gücü önemlidir.

Amca

- Fiziksel özellikleri: İri bir göbeği vardır. Elleri de iridir. Tütünden iyice sararmış, mısır püskülünü andıran bıyıkları yere doğru sarkar.
- Sosyal özellikleri: Fosur fosur sigara içer. Abisinin eşi ile yıldızları bir türlü barışmaz. Av sporu ile ilgilenir. Lisanslıdır. Avcılar Kulübüne üyedir.
- Psikolojik özellikleri: Çeşitli dallarda aldığı madalyaları ve Avrupa ikinciliği vardır. Abisi her ne kadar mütevazı olduğunu söylese de mütevazı değildir ve hava atmaya meyillidir. Facebook, Instagram ve Twitter sayfalarının her bir santimetresini, avladığı hayvanlarla çektiği fotoğraflar ve aldığı kupalarla doldurmuştur. Abisinin dediğine göre ise gerçekte hayvanseverdir ve bunu sadece ‘spor’ diye yapar.

Üçüncü dereceden kahramanlar

Baba

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Dışarı pek çıkmaz. İnternet üzerinden yürüttüğü danışmanlık işleri vardır. Evi çekip çevirmede üstüne yoktur ancak tek beceremediği şey ütüdür. Bıkıp usanmadan ev işlerini oğluna öğretmeye çalışır. Kardeşine toz kondurmaz, kardeşini göklere çıkarır.
- Psikolojik özellikleri: Hoşgörülü ve naziktir. Sesini hiç yükseltmez ama her insanın olduğu gibi onun da tahammül sınırları vardır. Aşırı vicdanlı, karıncaezmez biridir. Karıncanın bile öldürülmesine tahammül edemez ama kardeşinin av için kuşları öldürmesini doğal karşılar.

Anne

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Müfettiştir. İşi için sürekli gezdiğinden, evde bulunmadığı günlerin sayısı fazladır. Eşinin kardeşiyle yıldızları bir türlü barışmaz.
- Psikolojik özellikleri: Hayvanları çok sever ve onlara karşı duyarlıdır.

Diğer kahramanlar

- Ayşe: Tavşan Dışlı Gözlemci'nin sınıf arkadaşıdır ve sınıfın en çalışkanıdır. İki yıldır hiç durmadan kendi kendine İngilizce kelime öğrenir. Beyaz çoraplar ve kir konusunda uzmandır.
- Zeynep Öğretmen: Geleneksel eğitim sistemini benimseyen bir öğretmendir. Tayini çıkmıştır ve yerine çağdaş yaklaşımı benimseyen Hasan Öğretmen gelir.
- Serdar: Tavşan Dışlı Gözlemci'nin sınıf arkadaşıdır. Elmanın kabuğunu, aynı kalınlıkta tek seferde soymayı başarır.
- Şebnem: Tavşan Dışlı Gözlemci'nin sınıf arkadaşıdır. Matematikçi zayıftır ama ip atlama konusunda ustadır.
- Aliye: Tavşan Dışlı Gözlemci'nin sınıf arkadaşıdır.
- Zerrin: Tavşan Dışlı Gözlemci'nin sınıf arkadaşıdır.
- Ziya: Tavşan Dışlı Gözlemci'nin sınıf arkadaşıdır.
- Kahve: Uzun burnu, uzun tüyleri ve uzun kulakları vardır. Bu özellikleriyle av köpeğinden çok, süs köpeğine benzer. Tavşan Dışlı Gözlemci ona 'Uyuşuk' ismini takar. Ancak köpek dışarı çıkarılmadığı için evin altını üstüne getirir.
- Tilki, Tavşan, Goril Toko, Tontış Panda, At, Fil, Gözlüklü Fare, Telsiz Kedi, Postacı Zürafa, Kırkayak, Çavuş Goril, Komutan Köstebek, Komutan Maymun, Komutan Yaban Kedisi: Tavşan Dışlı Gözlemci'nin rüyasındaki savaşın ortasında kalan kahramanlardır. Bu kahramanların üzerinden savaşın ne kadar olumsuz bir şey olduğu anlatılmıştır.

4.8.2.8. Mekân (Çevre)

Dış mekân

Eserde dış mekân olarak orman, deniz, kumsal, avcılar köyü ve uzay geçmektedir. Tavşan Dışlı Gözlemci için orman, deniz ve kumsal vazgeçilmezdir ve baharın gelişiyle birlikte okula hep yolu uzatarak gider. Çünkü doğada gözlem yapmayı sever. Ormanın derinliklerindeki çiçekler, ağaçlar ve denizin dalga sesleri onu âdeta büyüler. Ona göre bu

mevsimde dersler ya ormanda yapılmalıdır ya da kumsalda. Ki eserin girişinde de başkahramanın ağzından orman ve denizin ayrıntılı bir şekilde betimlendiği görülür. Ayrıca eserde, başkahramanın rüyasındaki ormanla ilgili de ayrıntılar verilmiştir.

Eserde yer alan avcılar köyü ile ilgili ise Tavşan Dışlı Gözlemci'nin evine dört beş kilometre uzaklıkta; av turizmiyle meşhur, yüz kişilik nüfusuyla Avlan isimli bir köy olduğundan bahsedilmiştir.

Tavşan Dışlı Gözlemci, tavşana döndükten sonra ise kendisini ormanda bir savaşın ortasında bulur. Bu savaş ortamından sonra da tedavi olduğu hastane odasından, zürafa ağacına tırmanarak uzaya ulaşır ve uzaydaki hayatı anlatır.

İç mekân

Eserde iç mekân olarak ev, okul, sınıf, Avcılar Kulübü ve hastane geçmektedir. Ev ile ilgili pek detay verilmemiştir.

Okulla ilgili de pek detay verilme de başkahramanın, okulla pek arasının olmadığı bilinmektedir. Bahar aylarında derslerin ormanda veya kumsalda yapılması fikri ise ona daha cazip gelir. Çünkü doğayı gözlemleme yeteneği vardır. Fakat okulda bu yeteneğinin hiçbir önemi yoktur. Ancak eserin sonunda, başkahramanın okula karşı olumlu bir tutum geliştireceği aşikârdır. Çünkü doğa gözlemciliğinin onun bir becerisi olduğu öğretmeni tarafından kabul görür.

Avcılar Kulübü ile ilgili ise sayfa 38'te, "Avcılar Kulübü, köyün tam merkezindeydi. Duvarları ahşap kütüklerden yapılmıştı. Dik çatısı kırmızı kiremitlerle kaplıydı. Geniş kapısından içeri girer girmez haşlanmış et kokusu burnumuzu yaladı." ve sayfa 39'da, "Giriş holünde, dondurulmuş av hayvanları vardı. Tavşanlar, kurtlar, tilkiler, keklikler, yaban ördekleri, yaban domuzları hatta iki tane kaplan ve bir aslan..." şeklinde bilgilere yer verilmiştir.

4.8.2.9. Zaman

Eserin yazıldığı (yayımlandığı) tarih

Eserin ilk baskısı 2019 yılının ekim ayında yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise 2021 yılının ağustos ayında yayımlanan dördüncü baskısı incelenmiştir. Eserin son baskısı ise 2023 yılında yapılmıştır.

Olayların geçtiği tarihi gerçek zaman

Eserdeki olaylar günümüz dünyasında yaşanmıştır.

İç zaman

Metinde net bir zaman kavramı bulunmamakla beraber, zaman belirten ifadelerden hareketle eserde geçen olayların yaklaşık on dört gün gibi bir süreyi kapsadığı söylenebilir.

4.8.2.10. Değerler

İncelenen eserde yer alan değerler ve bu değerleri ifade eden örnek cümleler aşağıda verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilir. Nitekim eseri okurken bu değerlerin bilincine varan çocuk, kendi yaşamında da bu bilinçle hareket etmeye özen gösterecektir.

Saygı

- “... saygıyla ayağa kalktı (Ak, 2021f, s. 40).”
- “Daha önce bu kadar saygı gördüğümü hatırlamıyorum (Ak, 2021f, s. 40).”

Sorumluluk

- “... ama büyük sorumluluk altına gireceğimizi anlamıştım (Ak, 2021f, s. 54).”
- “Kucağımıza büyük bir sorumluluk bırakarak sınıfı terk etmişti.” (Ak, 2021f, s. 63).”
- “Hem hafta sonu ödevimi yapmalıydım (Ak, 2021f, s. 143).”

Sosyal meya

- “Sadece Facebook, Instagram ve Twitter’da paylaşıyor (Ak, 2021f, s. 28).”

Aile ve akrabalık ilişkileri

- “Amcamı epeydir görmüyordum. Annemle yıldızları bir türlü barışmadığından evimize pek uğramazdı (Ak, 2021f, s. 24).”
- “Annen onu işe yaramazın teki olarak görür ama benim sevgili kardeşim av sporu yapıyor (Ak, 2021f, s. 27).”
- “Babam geri adım atmadı. Kardeşini göklere çıkarmaya niyetliydi (Ak, 2021f, s. 28).”
- “Karıncanın bile öldürülmesine tahammül edemezsin sen. O kuşların öldürülmesini nasıl doğal karşılıyorsun? Kardeşin öldürdüğü için mi (Ak, 2021f, s. 29)?”

Teknoloji kullanımı

- “Babam beni bilgisayarının başına sürükleyerek Facebook sayfasını gösterdi (Ak, 2021f, s. 28).”
- “Televizyona da çıkıyor (Ak, 2021f, s. 28).”
- “Erkenden telefon ettim ona (Ak, 2021f, s. 49).”
- “... hızla cep telefonuna sarıldı. Haritaya girerek konumumuzu tespit etti (Ak, 2021f, s. 77).”
- “Cep telefonumda uyduyla bağlantılı yol bulucumuz var çünkü (Ak, 2021f, s. 77).”

Sabır

- “Zavallı yengeç sabırla bekledi (Ak, 2021f, s. 16).”
- “... gözlemlemek de bayağı okkalı bir uğraş. Her şeyden önce, sabır işi (Ak, 2021f, s. 18).”

Hoşgörülü olma

- “Yumurtaların üstüne oturmamı, makarnaları kevgire boşaltırken tezgâha dökmemi; eti yere düşürmekle yetinmeyip, üstüne basıp kaymamı hep hoş karşılar (Ak, 2021f, s. 19).”
- “Diğeri bana hoşgörü göstermeyebilirdi (Ak, 2021f, s. 53).”

Doğa ve hayvan sevgisi

- “Bahar sabahları guguk kuşu, serçe ve saksağanları bırakıp hiçbir yere gidemezsiniz. Harika bir konseri yarıda bırakmış gibidir bu. Hele o bülbüller yok mu (Ak, 2021f, s. 12)?”
- “Ama onlara asla dokunmam. Hem parmağımı keskin kısıkaçlarına kaptırmamak hem de zarar vermemek için (Ak, 2021f, s. 15).”
- “Zavallı yengeç sabırla bekledi. Sanki onu kurtarmaya çalıştığımı biliyordu (Ak, 2021f, s. 16).”
- “... yazları evimize dadanan sivrisinekleri bile öldürmemeye özen gösterirdi... Yolda yaralı kedi görse onu tedavi etmek için ne lazımsa yapar, hayvanı hayata döndürmeye çalışırdı (Ak, 2021f, s. 27).”
- “Hayatımda tek sinek bile avlamayı başaramadım. Zaten bizim evde yasaktır (Ak, 2021f, s. 34).”
- “Zürafalar, tavşanlar, keklikler, filler bizim düşmanımız mı? Ben bu hayvanları çok severim (Ak, 2021f, s. 42).”
- “Dişleğim. Bu sevimli hayvanlara yakınım. O yaratıklara kıyamam. Vurulurlarsa kendim vurulmuş gibi hissederim (Ak, 2021f, s. 47).”

Gurur duyma

- “Daha önce hiçbir kulübe üye olmamıştım. Sınıftaki arkadaşlarıma fark atacaktım resmen. Avcılar Kulübünün doğal üyesiydim ha? Bu, gurur vericiydi (Ak, 2021f, s. 37).”

Eleştirel ve sorgulayıcı olma

- “Okul beni hep çalışmaya zorluyor: El işi yapmak, ödev yapmak, yazı yazmak, resim yapmak... Ben ‘yapmaktan’ çok ‘gözlemek’ konusunda iyiyim. Ama bu özelliğim okulda beş para etmiyor ne yazık ki. ‘Gözlemcilik’ diye bir meslek var mı, bilmiyorum. Büyüyünce bir büro açıp, kapısına ‘gözlemcilik’ yazsam, geçinebilir miyim sizce (Ak, 2021f, s. 9)?”
- “Yol kenarlarında geyik dikenleri var. Henüz açmadılar. Ama bu yıl beyaz çiçeklerini erkenden sergileyebilirler. Nedense ilkbahar çok sıcak geçiyor (Ak, 2021f, s. 11).”

- “Hadi hadi, açın artık! Gelin duvağını andıran çiçekleriniz yolumuzu aydınlatsın! Sabahın köründe okula giderken beyaz çiçeklerin yol göstericiliğine ihtiyacımız var! Bencil şeyler! Vakitleri gelmeden asla açmazlar (Ak, 2021f, s.11)!”
- “Az ilerideyse kocaman bir ağaç var. İsmi beyin yakan türden: Himalaya sediri! O soğuk dağın ağacı burada nasıl yaşıyor? Bu isim, Himalaya Sıradağları kadar yüksek olduğundan konmuş besbelli (Ak, 2021f, s. 12)...”
- “Annemin dedesinin babası dikmiş bu ağacı. İnsan kendi arazisinin dışına niye ağaç diker ki? Dünyaya iz bırakmak için herhalde (Ak, 2021f, s. 12).”
- “Annem, kumsalın başlangıcındaki okaliptus ağaçlarının toprağın suyunu gereğinden fazla çektiğini söylüyor. Bu, dereyi kurutabilirmiş (Ak, 2021f, s. 12).”
- “Ayrıca avlanmanın bir spor dalı olduğunu bilmiyordum. Ne yani, kuş vurmak spor mu (Ak, 2021f, s. 27)?”
- “Avcılık Kulübünde, içleri doldurulmuş olarak sergileniyorlar. Haa, unutmadan müjdem veriyim: Önümüzdeki günlerde amcanın son avladığı ayı da Avcılar Müzesine konacak. Yanında ise sevgili kardeşimin ‘ayı sevgisi’yle ilgili yazdığı, son derece dokunaklı bir şiir yer alacak (Ak, 2021f, s. 29).”
- “İnanmıyordum. Ayıyı öldür ve altına ayı sevgisiyle ilgili şiir yaz. İş miydi bu yani (Ak, 2021f, s. 30)!”
- “Dünyada basketbol oynayamayan milyonlarca insan vardır herhalde. Umarım, onlar da avcı olduklarını keşfetmezler bir gün. Yoksa gökyüzünde uçan tek kuş kalmaz (Ak, 2021f, s. 35).”
- “Ya da daha korkuncu, bütün hayvanları av olarak mı görecektim (Ak, 2021f, s. 42)?”
- “Öldürmek nasıl bir duyguydu? Savaş ve av arasındaki fark neydi (Ak, 2021f, s. 45)?”
- “... yeni öğretmenin yaratıcı yaklaşımı yüzünden, çok düşünmek, hem sormak hem de cevap vermek zorundaydık. Az şey miydi bu? Büyük değişim (Ak, 2021f, s. 56)!”

4.8.3. Dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmesi

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak onlara zengin bir dil ortamı yaratan; onların söz dağarcığını, dil bilincini ve hassasiyetini geliştiren araçlardır (Sever, 2019b). Bu bakımdan ilgili eser, dil ve anlatım özellikleri açısından da incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

4.8.3.1. Atasözleri

İncelenen eserde geçen atasözü ve anlamı, TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınarak aşağıda verilmiştir. Nitekim eserde oldukça fazla deyme yer verilmekle birlikte bir tane de olsa atasözüne yer verildiği görülmektedir. Bu durum da çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir.

- Beş para etmez: Hiçbir değeri yok, işe yaramaz (TDK, 2009): “Ama bu özelliğim okulda beş para etmiyor ne yazık ki (Ak, 2021f, s. 9).”

4.8.3.2. Deyimler

Deyimler, çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir. Öyle ki 164 sayfadan oluşan bu eserde de deyimlere sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Eserde, toplamda 164 tane farklı deyim tespit edilmiştir ve bu deyimlerden bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. Deyimler sayesinde ise anlatıma akıcılık ve canlılık kazandırılmıştır.

İncelenen eserde geçen deyimler, aşağıda Tablo 28’de sayfa numaraları ile birlikte aktarılmıştır. Deyimlerin tespitinde ise TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınmıştır.

Tablo 28

“Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” Adlı Eserde Yer Alan Deyimler

Deyim	Sayfa numarası
Beş para etmez	9
Vakti gelmek	11
İz bırakmak	12
Zevkten dörtköşe olmak	12
Yüreği ağzına gelmek	12
Ele vermek	14
Şaşırp kalmak	16
Canı sıkılmak	16
(bir iş) Akıl kârı olmamak	18
Nefes almak	18
Göze almak	18
Fark etmek	18
Geç kalmak	18
Çekip çevirmek	18
Üstüne yok	18
Eli ayağı (ayağına) dolaşmak	19
Sabrı taşmak (tükenmek)	20
Ödü kopmak (patlamak)	20
Bardağı taşıran damla	20
Havalara uçmak	22
(birinin) Hoşuna gitmek	23
Elinden geleni yapmak	23

Damdan düşer gibi	23
İleri gitmek	24
Ortaya çıkmak	24
Yıldızı (yıldızları) barışmamak	24
Karşı çıkmak	27
Özen göstermek	27
Hava atmak	28
(birini veya bir şeyi) Göklere çıkarmak	28
Duymazlıktan gelmek	28
Zarar vermek	30
(bir şeyin, kimsenin) Üstüne toz kondurmamak	31
Topa tutmak	31
Lafı ağzında gevelemek	34
Lafı ağzına tıkmak	35
Karar vermek	35
(bir durumu) Açığa çıkarmak	36
Kurdunu (kurtlarını) dökmek (kırmak)	36
Fark atmak	37
İple çekmek	38
Ayağa kalkmak	40
Davet etmek	40
(birine veya bir şeye) Taş çıkarmak (çıkartmak)	40
Yerine koymak	40
Son nefesini vermek	40
Nasıl olsa	41
Fotoğraf çekmek	41

Köküne kibrit suyu dökmek (kökünü kurutmak)	42
Zıvanadan çıkmak	42
Boş dönmek	44
Mırın kırın etmek	45
Hesaba katmak	45
Avucunun içi gibi bilmek	45
Kara kara düşünmek	46
İdare etmek	46
Yolunu bulmak	46
Tepeden tırnağa süzmek	48
Kestirip atmak	48
Seyre dalmak	49
Tayin çıkmak	53
Zaman almak	53
Dert etmek (edinmek)	53
İçi sıkılmak	53
Kafa patlatmak	56
Kafası karışmak	56
Renk vermek (katmak)	57
Çıt çıkmamak	57
Elinden almak	57
(birinin) Eline su dökemez	58
(birinin) Tırnağı olamamak	58
(biriyle) Aşık atmak	59
(bir şeyden) Söz etmek	59
Yüreğine su serpmek	60

Avaz avaz bağırmak	62
Beynini kemirmek	63
Son noktayı koymak	64
Altını üstüne getirmek	64
Kan ter içinde	67
Uykuya dalmak	67
Zapt etmek	68
Deliye dönmek	69
Yol almak	69
Göz açıp kapayıncaya kadar	72
Velveleye vermek	72
Yeri göğü inletmek	72
Ne var ne yok	72
Canını dişine almak (takmak)	74
(birinin) Ağzını bıçak açmamak	75
Pestili çıkmak	75
Takati kalmamak (kesilmek)	76
Nişan almak	76
Göz gözü görmemek	77
Madara olmak	78
Yol göstermek	78
Kayıplara karışmak	78
Korktuğu başına gelmek	79
Baş etmek	79
Pır pır etmek	82
İşin tuhafı	82

Dili damağına yapışmak (dili damağı kurumak)	85
Pusuya yatmak	85
Yerin dibine geçmek	88
Görmezden gelmek	90
Nefes nefese kalmak	91
Bağıırıp çağırnak	91
Ağızı sulanmak	92
Dalga geçmek	92
Ayağına getirmek	92
Savaş açmak (ilan etmek)	92
Aklına getirmek	93
Tadını çıkarmak	94
Fos çıkmak	94
Pes etmek	94
(birine) Haddini bildirmek	94
Söz almak	95
Avazı çıktığı kadar	98
(biri veya bir şey) Ortadan kaybolmak	100
Yem olmak	101
Tongaya basmak (düşmek)	101
Burnunun direğı kırılmak (düşmek)	102
İşin rengi değışmek	103
İç çekmek	103
Havaya girmek	103
Delik deşik olmak	105
Sesini kesmek	105

Burnu (bile) kanamamak	106
Ele geçirmek	107
Keyfi yerinde olmak	107
Telef etmek	109
(birinin) Elini kolunu bağlamak	109
Esir almak	109
Şüphe etmek	110
Ne de olsa	111
Çakılıp kalmak	111
Paçayı kurtarmak	112
Hak etmek	112
İletişim kurmak	113
Boş vermek	113
Kıkır kıkır gülmek	116
Yüreği ağzına gelmek	116
Donup kalmak	118
Kılıktan kılığa girmek	119
(bir yer) Mahşere dönmek	119
Yok olmak	122
Birbirine düşmek	124
Nalları dikmek	126
Ateş açmak	127
Umudunu kesmek	128
Yerine getirmek	129
İleri atılmak (çıkmaq)	130
Yanıp tutuşmak	134

İntikam almak	145
Sırta kadem basmak	147
Meraktan ölmek	151
Aklına gelmek	151
(birinin) Gözüne girmek	153
Aklına yatmak	156
Göz atmak	156
Hayran olmak (kalmak)	156
Yerin dibine geçmek (batmak veya girmek)	157
Göz gezdirmek	157
Hak getire	157
Selam vermek	161

4.8.3.3. İkilemeler

Eserde 105 tane farklı ikileme örneği tespit edilmiştir ve bu ikilemelerin bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. İkilemeler; aynı kelimelerin tekrarı, yakın veya eş anlamlı kelimelerin tekrarı, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerin tekrarı, her ikisi de anlamsız kelimelerin tekrarı ve yansıma kelimelerin tekrarı ile oluşan ikilemeler şeklinde gruplandırılarak aşağıda Tablo 29’da verilmiştir. En çok kullanılan ikileme grubu, aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşan ikilemelerdir. İkilemeler sayesinde ise anlatıma zenginlik ve canlılık katılmıştır.

Tablo 29

“Tavşan Dışlı Bir Gözlemcinin Notları” Adlı Eserde Yer Alan İkilemeler

Oluşumlarına göre ikilemeler

Aynı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Yavaş yavaş (s.10), hadi hadi (s.11), gizli gizli (s.14),yampiri yampiri (s.15), ince ince (s.16), baş başa (s.18), basa basa (.22), fosur fosur (s.24), yan yana (s.25), pişkin pişkin (s.30), tuhaf tuhaf (s.31), yüzde yüz (s.34), bilgiç bilgiç (s.34), kıvrıla kıvrıla (s.38), tek tek (s.40), ballandıra ballandıra (s.40), kıvrana kıvrana (s.40), kara kara (s.46), kendi kendimi (s.46), sakın sakın (s.51), uzun uzun (s.51), pırıl pırıl (s.59), avaz avaz (s.62), arka arkaya (s.64), miskin miskin (s.64), nefes nefese (s.67), sık sık (s.69), koca koca (s.77), göz gözü (s.77), tekrar tekrar (s.79), pır pır (s.82), derin derin (s.82), hızlı hızlı (s.83), olsa olsa (s.94), gizli gizli (s.95), saf saf (s.105), bile bile (s.109), kuşaktan kuşağa (s.111), baka baka (s.112), üzüntülü üzüntülü (s.118), efil efil (s.120), oluk oluk (s.124), şaşkın şaşkın (s.128), buruş buruş (s.141), rahat rahat (s.143),

Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Hoplaya zıplaya (s.12), o gün bugün (s.18), doğru dürüst (s.19), kırıksık buruşuk (s.19), gelmiş geçmiş (s. 24), utana sıkıla (s.56), uçsuz bucaksız (s.71), delik deşik (s.84), eninde sonunda (s.92), bağıra çağıra (s.93), bağrış çağrış (s.120), boylu boyunca (s.133), kırış buruş (s.157), tıka basa (s.157)

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler

Sağa sola (s.69), sağı solu (s.71),aşağı yukarı (s.103), baştan sona (s.163)

Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Zar zor (s.51)

Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Eften püften (s.16), mırın kırın (s.45), paldır küldür (s.98), kargacık burgacık (s.157)

Yansıma sözcüklerle oluşan ikilemeler

Gürül gürül (s.12), güp güp (s.14), hapur hupur (s.84), şırıl şırıl (s.85), vızır vızır (s.106), kıkır kıkır (s.116), hışır hışır hışırtı (s.149)

4.8.3.4. Benzetme

İlgili eserde tespit edilen bazı benzetmeler, kullanım sıralarına göre şu şekildedir:

- “Okula hep yolu uzatarak gitmeye çalışıyorum. Kulağımı tersten göstermek gibi (Ak, 2021f, s. 11).”
- “Bu çiçekler de katırlar kadar inatçı (Ak, 2021f, s. 11).”
- “Bu isim, Himalaya Sıradağları kadar yüksek olduğundan konmuş besbelli (Ak, 2021f, s. 12).”
- “Bahar sabahları guguk kuşu, serçe ve saksağanları bırakıp hiçbir yere gidemezsiniz. Harika bir konseri yarıda bırakmış gibidir bu (Ak, 2021f, s. 12).”
- “Dünyanın en nazik ve anlayışlı insanı gibi davranmaya çalışmış ve öfkesini bastırmıştı (Ak, 2021f, s. 20).”
- “Damdan düşer gibi (Ak, 2021f, s. 23).”
- “Sanki bu konuşmayı aylar öncesinden ince ince planlamış gibiydi (Ak, 2021f, s. 24).”
- “Âdeta duvara dönüşmüştü (Ak, 2021f, s. 31).”
- “... vurulmuş gibi yaptı (Ak, 2021f, s. 40).”
- “Üzülürmüş gibi yaptım (Ak, 2021f, s. 44).”
- “Deliler gibi yemek yedik o akşam (Ak, 2021f, s. 44).”
- “Biz doğanın her köşesini avucumuzun içi gibi biliriz (Ak, 2021f, s. 45).”
- “Vurulurlarsa kendim vurulmuş gibi hissedirim (Ak, 2021f, s. 47).”
- “... beceriksizliklerimi beceri gibi sunmak zorunda kaldım (Ak, 2021f, s. 60).”
- “... hırsız gibi mutfığa geldi (Ak, 2021f, s. 68).”
- “... mermi gibi dışarıya fırladı (Ak, 2021f, s. 69).”
- “... bedenini boş bir çuval gibi yere bıraktı (Ak, 2021f, s. 75).”
- “... her taraf bembeyaz bir tülle örtülmüştü âdeta (Ak, 2021f, s. 77).”

- “... evimin oturma odasındaki koltuklar, masa ve sandalyeler gibiydi (Ak, 2021f, s. 83).”
- “Hayvanların kokularını da sanki yakın arkadaşlarım gibi tanıyor ve (Ak, 2021f, s. 84)...”
- “Koku bankasıydım âdeta (Ak, 2021f, s. 84).”
- “... yıllardır insan gibi davranmaya mı çalışıyordum (Ak, 2021f, s. 87)?”
- “Tilkileri havuç gibi kemiririz (Ak, 2021f, s. 98).”
- “Sanırım amacımız, üstümüze sel gibi kurşun yağdırılan tepeyi ele geçirmektir (Ak, 2021f, s. 107).”
- “Paçalarından âdeta bilgelik akıyordu (Ak, 2021f, s. 107).”
- “Hepimizin gerçekleri karşısındaki yüzüne tokat gibi çarpmadaki ısrarı (Ak, 2021f, s. 112)...”
- “... onlarca savaşa katılmış gibi kasılmaları yok mu (Ak, 2021f, s. 117)?”
- “Bedenim külçe gibi ağırlaşmıştı (Ak, 2021f, s. 119).”
- “Savaşın ortasında plajda güneşlenir gibi duramazsın (Ak, 2021f, s. 128).”
- “... bir arkadaşım ile karşılaşmışım gibi sevindim (Ak, 2021f, s. 134-135).”
- “Ayaklarını, kollarını yıldız gibi dört yana açmış (Ak, 2021f, s. 141)...”
- “Annemin gözüne girmek ister gibiydi (Ak, 2021f, s. 153).”
- “İnci gibi yazısına hayran kalmıştım (Ak, 2021f, s. 156).”
- “Hatta, tiyatro oyuncularını gibi başımı öne eğip, sınıfa karşı selam vermek zorunda kaldım (Ak, 2021f, s. 161).”

Eserde yapılan benzetmeler, anlatılan olayları somut hâle getirerek çocukların daha kolay kavramalarını sağlar. Böylece hem anlatım ilgi çekici hâl alır hem de çocukların söz dağarcıklarının zenginleşmesine katkıda bulunulur.

4.8.3.5. Pekiştirme

İncelenen eserde pekiştirmeli sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden bazıları, birden fazla kez kullanılmıştır. Öyle ki eserde yer alan pekiştirmeli sözcüklerin anlatıma canlılık kattığı görülmüştür. Ayrıca pekiştirmeli sözcükler, somut evrede olan çocuklar için olayları zihinlerinde kolaylıkla canlandırmalarına yardımcı olur.

Eserde geçen pekiştirmeli sözcükler:

- “*Sapsarı* katırtırnaklarıyla karşılaşıyorum (Ak, 2021f, s. 11).”
- “Bu isim, Himalaya Sıradağları kadar yüksek olduğundan konmuş *besbelli* (Ak, 2021f, s. 12)...”
- “... Nesrin’in bembeyaz gömleğini *kıpkırmızı* yaptım (Ak, 2021f, s. 22).”
- “Hasan Öğretmen bizi *yepyeni* bir eğitim sistemiyle tanıştıracakını söyleyip duruyordu (Ak, 2021f, s. 54).”
- “... ama o *bembeyaz* çoraplarına tek damla çamur deydirmemeyi başarır (Ak, 2021f, s. 59).”
- “Nişan aldığı diken *paramparça* olmuştu (Ak, 2021f, s. 76).”
- “Tavşan dişli falan değil, *düpedüz* ‘tavşandım’ artık (Ak, 2021f, s. 87)!”
- “Ayaklarımın altında *masmavi* bir küre vardı artık (Ak, 2021f, s. 136).”
- “Sanki *simsiyah* bir okyanusun içinde yüzüyordum (Ak, 2021f, s. 138).”
- “Tüfeğine *sımsıkı* sarılmış uyuyordu (Ak, 2021f, s. 147).”

4.8.3.6. Bilinmeyen sözcük kullanımı

“Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları (Ak, 2021f)”nda çocuğun anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimelerin var olduğu görülmüştür. Aşağıdaki tabloda ise eserin hitap ettiği yaş grubu çocukları tarafından bilinemeyeceği düşünülen kelime ve kelime grupları listelenmiştir. Ancak bu kelimelerin anlamları, çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın eserinde çocukların bilemeyeceği

kelimeleri kullanması, onların söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Tablo 30

“Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” Adlı Eserde Hitap Ettiği Yaş Grubu Çocukların Düzeylerinin Üzerinde Olduğu Düşünülen Sözcük ve Sözcük Grupları

Sözcük ve sözcük grupları	Sayfa numarası
Katırtırnağı	11
Geyik diken	11
Laden	11
Himalaya sediri	12
Sığla	12
Okalıptus	12
Guguk kuşu	12
Saksağan	12
Zemberek kuşu	12
Yampiri	15
Kıskaç	15
Misina	16
Bıkıp usanmak	19
Kevgir	19
Amuda kalkmak	23
Lobut	25
Karıncaezmez	27
Küme düşmek	41
Kazara	41

Çifte	45
Raunt	47
Kauçuk	83
Arapsacı	84
Ballıbaba	84
Esans	91
Bityeniği	92
Tıknefes	94
Saçma	102
Miğfer	103
Santrfor	113
Mevzi	120
Fanila	125
Karavana atmak	128
Patiska	133
Muşamba	141

4.8.3.7. Argo sözcük kullanımı

Eserde “aptal”, “deli”, “salak”, “beceriksiz”, “tavşan dişli”, “şapşal”, “ilemek” ve “manyak” başta olmak üzere birkaç argo sözcüğe rastlanmıştır. Bununla birlikte eserde geçen “nalları dikmek”, “boş vermek” ve “dalga geçmek” deyimleri de argo kullanımına örnek oluşturur.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Tabii çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve eserde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

Kullanılan argo sözcükler, cümle örnekleriyle birlikte aşağıda verilmiştir:

- “Ne *aptalım* (Ak, 2021f, s. 16)?”
- “Benim gibi *beceriksizin tekinin*, bir yengeci kurtarmaya çalışması akıl kârı değildi zaten (Ak, 2021f, s. 16-18)!”
- “*Tavşan dişlisin* (Ak, 2021f, s. 23).”
- “... basketbol konusunda da *yeteneksizin önde* gideniyim (Ak, 2021f, s. 25).”
- “Annen onu *işe yaramazın teki* olarak görür ama benim sevgili kardeşim av sporu yapıyor (Ak, 2021f, s. 27).”
- “Çok da *aptalca* (Ak, 2021f, s. 30)!”
- “*Deli* misin (Ak, 2021f, s. 31)?”
- “O *salak* topun arkasından koşan yirmi iki kişiden biri olmayı niye kabullensin (Ak, 2021f, s. 34)?”
- “Hem *palavracı* hem de avcı (Ak, 2021f, s. 41).”
- “*Deliler gibi* yemek yedik o akşam (Ak, 2021f, s. 44).”
- “*Deli* misin (Ak, 2021f, s. 51)?”
- “*Delirmiş* olmalıydı (Ak, 2021f, s. 86).”
- “Bizimle *dalga geçme* (Ak, 2021f, s. 92)!”
- “İşlese de *boş ver*, sonunda ölüm yok ya (Ak, 2021f, s. 113).”
- “... *aptallıkla* bezenmiş iyimserliği (Ak, 2021f, s.116)...”
- “*Şapşalca* bakarak (Ak, 2021f, s. 118)...”
- “Doğa bizi *iplemiyordu* bile (Ak, 2021f, s. 119).”
- “Nasıl düşünürsem *nalları dikmem* (Ak, 2021f, s. 126)?”
- “*Şom ağzını* kapa yeter (Ak, 2021f, s. 126)!”
- “Bu *manyaklık*! Ön cephede olup da hayvan vurmamayı düşünmek, tam *manyaklık* (Ak, 2021f, s. 127)!”

4.8.3.8. Anlatım bozuklukları

Atasözü veya deyim yapısının bozulmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Deyim ile atasözlerinde bulunan kelimeler değiştirilerek yerine aynı anlamı verebilecek kelimeler dahi kullanılamaz ve söz dizimi de bozulamaz. Böyle bir durum söz konusu olur ise de anlatım bozukluğuna yol açılır. Öyle ki kitapta kullanılan bazı deyimlerde bu kurala uyulmamıştır ve anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu deyimler şunlardır:

- “Belki de *duymazdan geldi* (Ak, 2021f, s. 28).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*duymazlıktan gelmek*” şeklinde olmalıdır.
- “Konuyu değiştirmek için *laflı geveleyerek* gözlemlerimden bahsetmeye çalıştım (Ak, 2021f, s. 34).” cümlesinde yer alan deyimın eksik kullanıldığı görülmüştür. Deyimin doğru ifadesi, “*laflı ağzında gevelemek*” şeklinde olmalıdır.
- “Beni *tepeden aşağı süzdü* amcam (Ak, 2021f, s. 48).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyimın doğru ifadesi, “*tepeden tırnağa süzmek*” şeklinde olmalıdır.

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan deyimlerin bu şekilde değiştirilerek kullanılması; çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, yararlanılan deyimlerin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

4.8.3.9. Yazım yanlışları

İmla hatalarının tespitinde, TDK Güncel Türkçe Sözlük internet adresinden yararlanılmıştır. Tespit edilen imla hataları ise gruplandırılarak aşağıda aktarılmıştır.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar

Tablo 31

“Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” Adlı Eserde Yer Alan Yazım Yanlışları

Sözcüğün eserde kullanımı	Sözcüğün doğru yazımı	Sayfa numarası
Geyikdiken	Geyik diken	11
Gugukkuşu	Guguk kuşu	12
Zevkten dört köşe olmak	Zevkten dörtköşe olmak	12
Uzaygemisi	Uzay gemisi	14
Yabankızı	Yaban kızı	27
Yabanördekleri	Yaban ördekleri	39
Yabandomuzları	Yaban domuzları	39
Yabanördeği	Yaban ördeği	39
Sözüm ona	Sözüm ona	109
Yabankedisi	Yaban kedisi	110
Gerçekdışı	Gerçek dışı	117
Gözucuyla	Göz ucuyla	125
Yerçekimi	Yer çekimi	138
Küçük dillerini yutmak	Küçük dillerini yutmak	139
Bilimkurgu	Bilim kurgu	139
Kuyruklu yıldız	Kuyruklu yıldız	141
Kurşunkalem	Kurşun kalem	157

Tükenmezkalem	Tükenmez kalem	157
Dolmakalem	Dolma kalem	157
Balarıları	Bal arıları	159

Ses olayları ile ilgili yazım yanlışları

Ünlü düşmesi ile ilgili yazım yanlışları

İçeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı vb. sözcükler; ek aldıklarında, sonlarında bulunan ünlüler düşmez ve “içerde” değil, “içeride”; “dışardan” değil, “dışarıdan”; “ilerde” değil, “ileride”; “şurda” değil, “şurada”; “burda” değil, “burada”; “orda” değil, “orada”; “yukarda” değil, “yukarıda”; “aşağda” değil, “aşağıda” şeklinde yazılır (TDK, 2019c). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Orda herkesin ortasında söylemek istemedim (Ak, 2021f, s. 44).”
- “Nerden biliyorsun (Ak, 2021f, s. 79)?”
- “... tünelin içerlerine doğru ilerliyorlardı (Ak, 2021f, s. 82).”
- “Nerde kaldın (Ak, 2021f, s. 93)!?”
- “... ‘Nerde kaldın?’ diye beni azarlayacağını aklıma getiremezdim (Ak, 2021f, s. 93).”
- “... ‘aman şurdan kurtlar çıkacak’ diye endişelenmekten kurtulamıyorum (Ak, 2021f, s. 95).”
- “Burdan kurtulmak için ne yapabilirim (Ak, 2021f, s. 105)?”
- “Burda savaşılabilenin yolu, geçmişini unutmaktan geçer (Ak, 2021f, s. 105).”
- “Nerden çıktın sen (Ak, 2021f, s. 113)?”
- “Burdaki en önemli kural şu (Ak, 2021f, s. 115).”
- “Anneciğim, burda başımızın üzerinden (Ak, 2021f, s. 116)...”
- “Burdan tek parça hâlinde çıkacağına inanıyor musun (Ak, 2021f, s. 117)?”
- “Burdan çıkmamız çok zor (Ak, 2021f, s. 117).”
- “Saçmalama daha az önce burdaydı (Ak, 2021f, s. 117).”

- “*Burda* elbisesiz uzun süre kalamazsın (Ak, 2021f, s. 139).”
- “*Burda* yaşam koşulları çok zordur (Ak, 2021f, s. 139).”
- “... *ilerde* bizim kurtarıcımız olacaktır (Ak, 2021f, s. 139).”
- “*Burda* yer çekimi yok (Ak, 2021f, s. 142).”
- “*Burda* herkes ve her şey uçuyor zaten (Ak, 2021f, s. 142).”
- “Ah, Kahve *burda* olsaydı da bize yol gösterseydi (Ak, 2021f, s. 147).”
- “Belki *ilerdedir* (Ak, 2021f, s. 147).”
- “*Nerden* biliyorsun tüm bunları (Ak, 2021f, s. 151)?”
- “Canım *nerde* kaldınız meraktan öldük (Ak, 2021f, s. 151).”

Düzeltilme işaretinin kullanımı ile ilgili yazım yanlışları

Yazılışları aynı, anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz) vb. sözcükler bunlara örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Ama yine de senin bu *halin* hoşuma gidiyor (Ak, 2021f, s. 23).”
- “... beni de sevgili kardeşinin taraftarı *haline* getirmeye çalıştı (Ak, 2021f, s. 28).”
- “Yani, müzede heykel *haline* falan mı dönüştüler (Ak, 2021f, s. 29)?”
- “*Adeta* duvara dönüşmüştü (Ak, 2021f, s. 31).”
- “... *halim* yoktu elbette (Ak, 2021f, s. 59).”
- “... her taraf bembeyaz bir tülle örtülmüştü *adeta* (Ak, 2021f, s. 77).”
- “Göz gözü görmez oldu *adeta* (Ak, 2021f, s. 79).”
- “Zaman duygumu *adeta* kaybetmişim (Ak, 2021f, s. 81).”
- “... ağaçlar *adeta* beni kendilerine doğru çekiyordu (Ak, 2021f, s. 82).”
- “İstediğim yüksekliğe sıçrayabilecek yetenekteydim *adeta* (Ak, 2021f, s. 83).”
- “Koku bankasıydım *adeta* (Ak, 2021f, s. 84).”

- “... diyecek *hali* yoktu herhalde (Ak, 2021f, s. 105).”
- “Paçalarından *adeta* bilgelik akıyordu (Ak, 2021f, 107).”
- “... başkalarına fena *halde* bağımlı yapardı beni (Ak, 2021f, s. 108-109).”
- “... her şeyden korkar *hale* getirmeyi başarabilirdim (Ak, 2021f, s. 111).”
- “Çevremdeki hayvan dostlarımın arınmışlık *hali* ise hayranlık vericiydi (Ak, 2021f, s. 111).”
- “Üstüme tembellik ve nefretsizlik *hali* çökmüştü (Ak, 2021f, s. 121).”
- “... diye beni çağırıyordu *adeta* (Ak, 2021f, s. 143).”
- “*Adeta* düşüyordum (Ak, 2021f, s. 145).”

4.9. Altı Kırk Dört Dalgası

4.9.1. Dış yapı özellikleri açısından incelenmesi

Behiç Ak'ın bu romanının ilk baskısı; Güneşli Kitaplığı tarafından 2020 yılının ekim ayında, son baskısı (12. basım) ise 2023 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise eserin 2021 yılının haziran ayında İstanbul'da yayımlanan 4. basımı incelenmiştir.

Öyle ki kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilmektedir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok okunduğu anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında eserin baskı sayısı, eserin başarısına dair işaretlerden birisini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte çocuklara yönelik oluşturulan kitapların sayfa sayısının çocuğa göre seçilmiş olması gerekmektedir. Öyle ki bu eserin sayfa sayısı (184 sayfa), ortalama olarak seçilmiştir ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun niteliktedir. Bu hususta, kitabın sayfa sayısının okuyucuya kolaylık sağladığı da söylenebilmektedir.

Bunun yanı sıra bir kitapla ilk buluşma, o kitabın ismi ile gerçekleşir. Bir kütüphanede veya kırtasiyede kitap rafları gezilirken herhangi bir kitap, ilk olarak ismi ile dikkati çeker.

Bu nedenledir ki kitap adı tercihlerinde, kitabın adı; ilginç, dikkat çekici, merak uyandırıcı ve çocukların hayal dünyasına hitap edecek şekilde olmalıdır. Bu eserin ismi düşünüldüğünde ise “altı kırk dört dalgası”nın ne olduğu, çocuklarda merak uyandıracak ve çocukların kitaba karşı ilgi duymasını sağlayacaktır. Dolayısıyla da seçilen eser isminin doğru bir tercih olduğu söylenebilir.

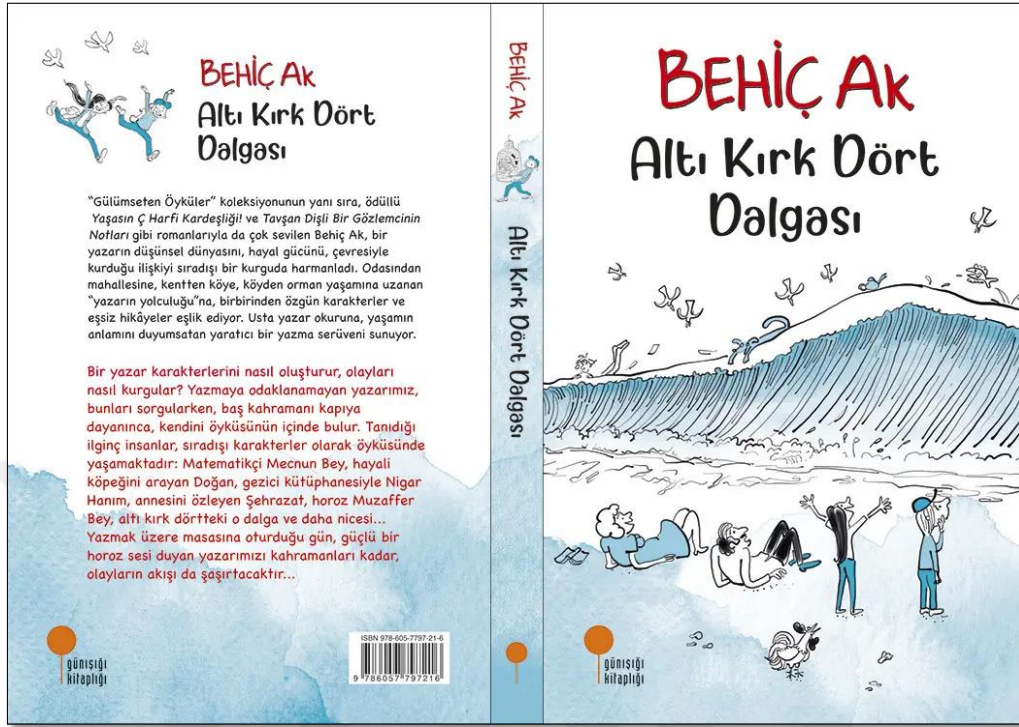
4.9.1.1. Kâğıt

Eserde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıdın kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kitap içerisindeki yazı ve görseller de arka sayfaya yansımamıştır. Nitekim hem okuma kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitapta, bu kâğıt türünün tercih edildiği söylenebilir.

4.9.1.2. Metin tasarımı

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde; metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra sayfa 9, sayfa 40 ve sayfa 163’te metin ile resmin aynı sayfada yer aldığı görülmüştür. Nitekim eserde yer alan resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır ve resimlerin yeri, o sayfada anlatılanlarla uygunluk göstermiştir. Ayrıca resimler, önceki sayfada anlatılanları da somutlaştırmış ve sonraki sayfada anlatılacaklara da zemin oluşturmuştur.

4.9.1.3. Kapak, boyut ve ciltleme

Resim 65. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserin ön ve arka kapağı

Kapak

Kitapta hem yazarlık hem de resimleme görevini Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımındaki resim de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Kitap tasarımı incelendiğinde; kitabın ön kapağında, eserin ismine uygun olarak deniz kıyısında uzanmış kahramanların, büyük bir dalgayla karşı karşıya kalmaları resmedilmiştir. Bu dalga karşısında Şehrazat’ın sevinci, Doğan ile babasının ve Horoz Muzaffer Bey’in şaşkınlığı ve Nigar Hanım’ın mutluluğu da görselde yansıtılmıştır. Ayrıca dalgayla birlikte denizin içinden, balıklar dışında, küçük kâğıt parçalarının, çaydanlığın, köpeğin ve insanın bile geldiği resmedilmiştir. Öyle ki eser okunmadan önce, ilk olarak kitabın kapağı ile karşı karşıya kalan okuyucu, görselin her bir ayrıntısını inceleyecek olup eserin içeriği ile ilgili düşünecek ve tahminlerde bulunmaya çalışacaktır. Nitekim bu hususta, kapağın görselinin kitabın içeriği ile ilgili çocuklarda merak uyandırıcı nitelikte olduğu söylenebilir.

Kitabın ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer

verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Ayrıca kitabın ön kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi ile amblemine; sağ alt köşesinde ise yatay bir şekilde kitabın baskı sayısına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kitabın arka kapağı ile sırt kısmı da değerlendirilmiştir.

Kitabın arka kapağında, kitabın içerisinden “Şehrazat” bölümü ile ilgili bir görsel bulunmaktadır. Bu görselde, turkuaz ile beyaz renklerin kullanıldığı görülmektedir. Kitabın arka kapağında da, kitabın ön kapağında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve siyah renk kullanılarak eserin adına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitabın arka kapağında, kitabın içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Ayrıca kitabın arka kapağının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitabın ortasına bir barkod yapıştırılmıştır.

Kitabın sırt kısmı ise turkuaz ile beyaz bölümlere ayrılmıştır ve turkuaz bölümde eserin ismine, Horoz Muzaffer Bey’in büyükçe bir güvercin kafesinin içinde taşındığı görsele ve Günışığı Kitaplığı’nın amblemine; beyaz bölümde ise yazarın ismine yer verilmiştir.

Bununla birlikte turkuaz renk kullanılarak ön ve arka kapağın iç kısımları da değerlendirilmiştir. Bu durum ise hem kitabın kalitesini arttıracak hem de çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Bunların yanı sıra kitabın ne ön kapağında ne arka kapağında; kitabın hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitabın türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitap türüne, kitabı resimleyene ve kitabın editörüne kitap künyesinin yer aldığı iç sayfada değinilmiştir.

Nitekim “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı kitabın kapak düzenlemesi genel olarak değerlendirilecek olursa ön kapaktaki görsel ve arka kapaktaki görsel ile paragraf, içerik ile uyumludur. Ayrıca metin okunduktan sonra da çocukların rahatlıkla anlayabileceği çizimler kullanıldığı görülmektedir. Öyle ki kitabın ön kapağı, arka kapağı ve sırt kısmı birlikte bir kompozisyon oluşturmuştur.

Boyut

Eserde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitap, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitabın boyutunun okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitap, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Ciltleme

Kitap, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitabın sayfaları, ön kapak ve arka kapakla beraber sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Öyle ki güçlü pres sayesinde hem sayfalar hem de kitabın kapağı tamamıyla birbirine yapışmakta ve sağlam bir bütün oluşturmaktadır. Ayrıca kitap, tutkal kuruduktan sonra belli bir esnekliğe ulaşmakta ve bu esneklik, kitabın rahatça açılıp kapanmasını sağlamaktadır. Kitabın esnekliği sebebiyle de kırılma oranı azaltmakta ve kitabın kullanım ömrü uzamaktadır. Ancak bu hususta, kitap kullanılırken, kitabın sayfaları geniş bir açıda açılır ise tutkallarda kırılma olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Oluşan bu kırılmalar sebebiyle de zamanla eserin bütünlüğünün bozulma ihtimali vardır. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selefon, kapağa parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanılması sebebiyle kitap, sert olmamakla beraber hafiftir ve kolay taşınabilir niteliktedir. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, birtakım olumsuzluklara da neden olabilir. Öyle ki kitap sert olmaması sebebiyle zaman içerisindeki yıpranmalara karşı dayanıksız olabilir. Sonuç olarak kitapta, kaliteli yapışkan kullanılıp doğru presleme de yapıldığı sürece dayanıklılığı iyi olan ve kısa sürede istenen sayıda basılı materyal sunan yani hem hızlı hem ekonomik olan bu ciltleme yönteminin kullanıldığı söylenebilir.

4.9.1.4. Sayfa ve yazı tasarımı

Eserde harfler, 10 punto büyüklüğünde “Garamond DT (Roman)” yazı stili kullanılarak yazılmıştır. Ve harflerin boyutu, çocuğun gelişimsel özelliklerine uygunluk göstermektedir.

Öte yandan bazı sayfalarda çocukların dikkatini çekmek amacıyla eğik yazı karakterleri (s.57, s.62, s.78, s.88, s.108, s.116, s.132, s.134, s.167), farklı yazı stilleri (s.167, s.167) ve

tamamen büyük harfler (s.18, s.20, s.43, s.53, s.79, s.129, s.165, s.167) kullanılmıştır. Ayrıca şiir (s.128) ve masal (s.142-152) parçalarının da bulunduğu kitapta, genel metinden farklı yazı stili ile eğik yazı karakterlerinden yararlanılması dikkat çekici bir husustur.

Bunun yanı sıra sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıklıdır ve metin tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Öyle ki metin içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metin arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada resim bir sayfada olacak şekilde (sayfa 9, sayfa 40 ve sayfa 163 hariç), sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Nitekim incelenen eser, hedef kitlesi olan 8-12 yaş ve üzerinin gelişim düzeyine uygundur. Buna nazaran kitabın “Nigar Hanım” adlı bölümünün başlığında yer alan “Nigar” kelimesinin ilk harfinin, çocukların dikkatini çekmek için küçük harfle yazıldığı görülmektedir. Ancak bu durumun çocukların yazım (imla) konusunda yanlış öğrenmelerine sebebiyet verebileceği de göz ardı edilmemelidir.

4.9.1.5. Resimleme

Eser, 24 bölümden oluşmakta ve 164 sayfalık bu kitapta; tüm bölümlerde resim olmak üzere toplamda 42 adet resme yer verilmiştir. Fakat 8-12 yaş ve üstü çocuklara hitap eden kitapların ¼’ünde resim olması gerekçesiyle bu kitabın görseller bakımından çok az eksik kaldığı dile getirilebilir.

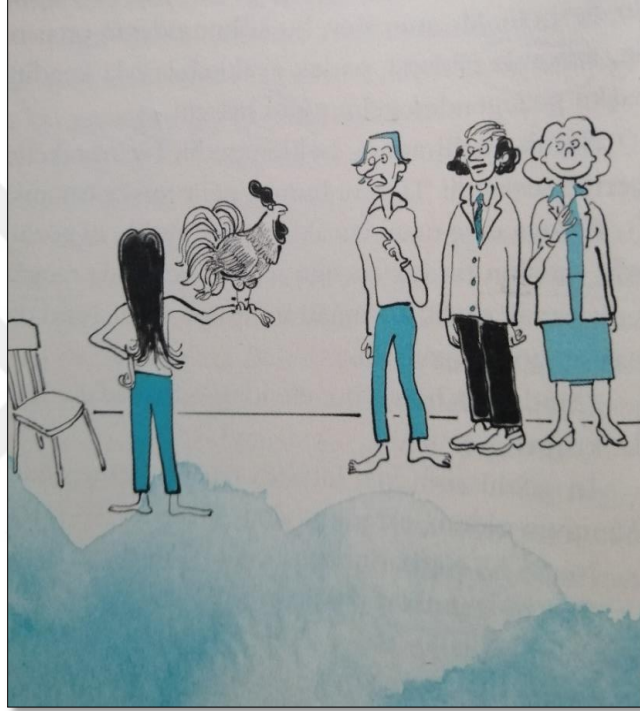
Bunun yanı sıra yazarın karikatür tarzında çizdiği resimlerin; çocuğun seviyesini gözeterek şekilde açık, anlaşılır ve konuya uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca resimler, eserde anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir.

Kitabın kapağındaki resimde ve kitabın içerisindeki resimlerde de sadece turkuaz rengin tercih edildiği görülmektedir. Ancak resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

Bunlara nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları

psikolojik durumları yansıtmıştır. Fakat eserde yer alan bazı görseller ile metinde verilen bilgilerin tam olarak uyuşmadığı durumlar da tespit edilmiştir.

Mesela sayfa 53'te roman kahramanlarından Horoz Muzaffer Bey ile ilgili olarak "... rengârenk parlak tüylü, kocaman bir horoz..." ve sayfa 56'da "... pırıl pırıl tüylü kıpkırmızı ibikli horoz..." şeklinde bahsedilmiştir. Ancak Horoz Muzaffer Bey'in bulunduğu görsellerde, renklendirme yapılmadığı görülmektedir.

Resim 66. "Altı Kırk Dört Dalgası" adlı eserde sayfa 54'te yer alan görselde, Mecnun Bey ve Nigar Hanım'ın aradıkları horozu bulmalarının resmedilmesi

Aynı şekilde sayfa 76'da, "... mutfaktaki yemek masasına üstü kanaviçeli, etekleri dantelli en güzel beyaz örtüyü serdi." şeklinde bahsedilmiştir. Ancak görselde kanaviçeler gösterilmemiştir.

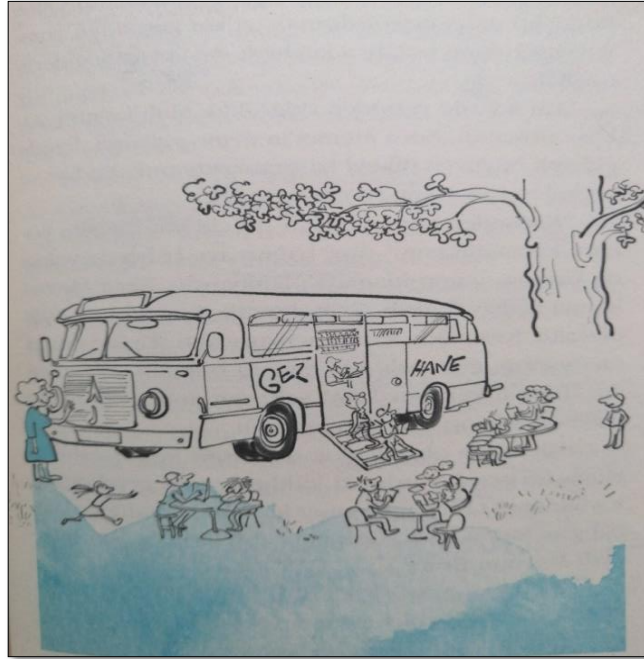
Resim 67. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 77’de yer alan görselde, Mecnun Bey’in aldığı kararı aile üyeleriyle paylaşmasının resmedilmesi

Ayrıca sayfa 16’da yer alan görselde, kiraz ağacının kirazları; sayfa 40’da yer alan görselde, Şehrazat’ın pembe paltosu; sayfa 133’te yer alan görselde, Şehrazat’a annesinin bıraktığı pembe mektup ve sayfa 169’da yer alan görselde, Melek Hanım’ın beyazdan sarıya dönen saçları renklendirilmemiştir. Bu durumlara sebebiyet veren şey ise kitapta tek renk resimlerin kullanılmasıdır.

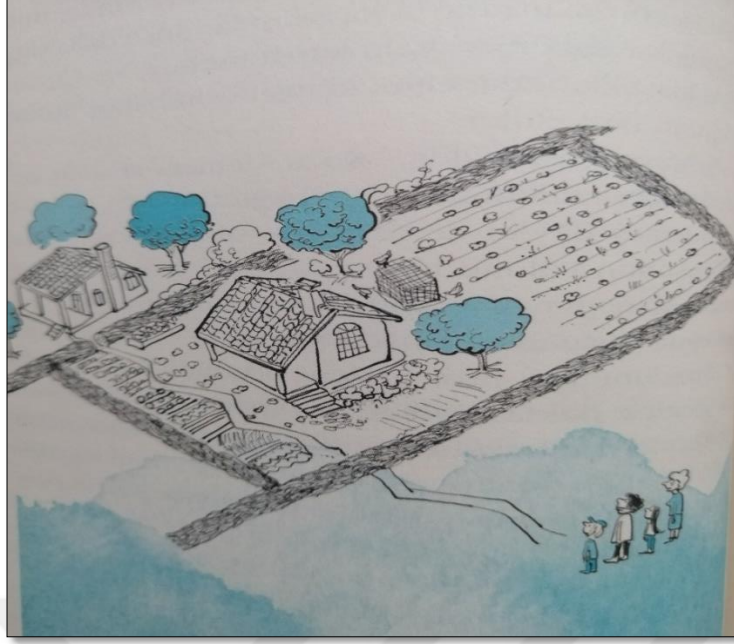
Aslında yazar, metinde bahsettiği her bir ince detayı resimlerde yansıtmaya çalışmıştır. Ayrıca kahramanların yaşadıkları ruhsal durumları da aktarmıştır. Mesela sayfa 12’de yer alan görselde, yazarın çevresel faktörlere maruz kalması ve ne yapacağını şaşırması; sayfa 17’de yer alan görselde, yazarın horoz sesine tahammül edemeyişi; sayfa 48’de bulunan görselde, Mecnun Bey’in perişan hâli; sayfa 64’te bulunan görselde, Şehrazat’ın horozun sahibi olduğunu gören Mecnun Bey ile eşi Nigar Hanım’ın şaşkınlığı; sayfa 90’da yer alan görselde, Koca Memet’in yaptığı çiti gören kahramanların yaşadığı şaşkınlık; sayfa 97’de yer alan görselde, “Gezici Kütüphane” projesini gerçekleştiren Nigar Hanım’ın mutluluğu ve sayfa 156’da yer alan görselde, kümesteki horozun mutluluğu olmak üzere metinde anlatılanlarla uyumlu bir şekilde resmedildiği görülmektedir.

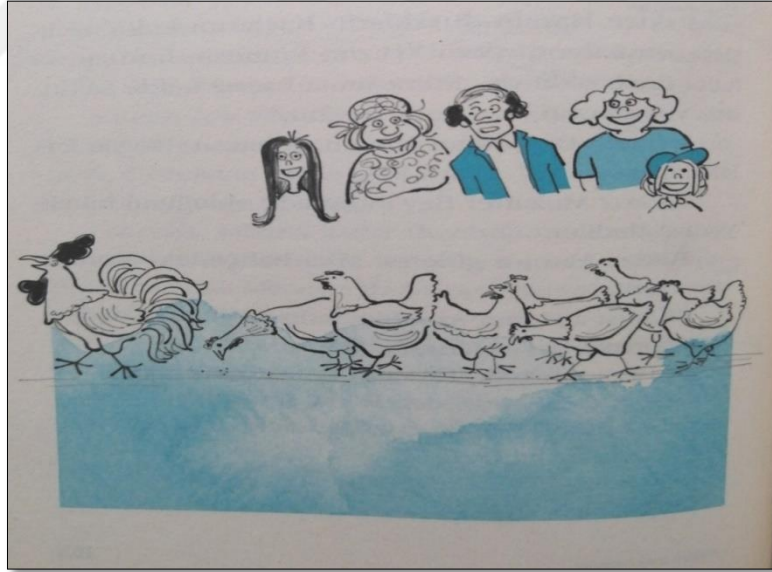
Resim 68. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 11’de yer alan görselde, yazarın çevresel faktörlere maruz kalmasının resmedilmesi

Resim 69. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 97’de yer alan görselde, “Gezici Kütüphane” projesini gerçekleştiren Nigar Hanım’ın mutluluğunun resmedilmesi

Resim 70. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 90’da yer alan görselde, Koca Memet’in yaptığı çiti gören kahramanların yaşadığı şaşkınlık

Resim 71. “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde sayfa 156’da yer alan görselde, kümesteki horozun mutluluğunun resmedilmesi

Kısacası Ak'ın kaleme aldığı romanı, görsel açıdan da zenginleştirdiği dikkati çekmektedir. Öyle ki yazarın içerikte olduğu kadar çizgilerinde de özenle davrandığı görülmektedir.

4.9.2. İç yapı özellikleri açısından incelenmesi

184 sayfa olan eser, yirmi dört bölümden oluşmaktadır. Romanın bütün bölümleri, birbirleriyle ilişkilidir. Bölümler arasındaki ilişki, kişiler ve olayların gelişimi ile sağlanır. Her bölümün başlığı da o bölümde anlatılanları özetler niteliktedir.

Romanda yer alan bölümler şunlardır:

- Ben
- Bir Satır Bile Yazmak Gelmiyor İçimden
- Hikâyeye Başlarken
- Doğan'ın Hayalî Köpeği
- Şehrazat
- Mecnun Bey Bana Geliyor
- Nigar Hanım
- Şehrazat Gazete Dağıtıyor
- Mecnun Bey Yine Yazar'a, Yani Bana Geliyor
- Gezici Kütüphane
- Mecnun Bey'in Planı
- Yolculuk Başlıyor
- Şehrazat'ın Annesinin Köyü
- Sinan'ın Dövüşme Arzusu
- İnanmayacaksınız Ama Mecnun Bey Yine Bana Geliyor
- Altı Kırk Dört!
- Pakize Hanım, Elmalıca'yı Anlatıyor

- Geçmişlerden Esen Hafif Bir Masal
- Horoz Muzaffer Nerede?
- Yazarın Çılgınlığı
- Elmalica'ya Yolculuk
- Bir Yazarın Asla Yapmaması Gerekenler
- Öğlen Uykusu
- Karşılaşma

4.9.2.1. Anlatıcı

Behiç Ak'ın, bu romanında “yazar anlatıcı” kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Romandaki olayları anlatan kişi, romanın yazarıdır. Ayrıca ilerleyen bölümlerde yazar, romanın kahramanlarından birisi hâline gelir. Yazar, romanını yazarken aynı zamanda da kendi yazma serüveni ile ilgili bilgi verir; yazmaya başlamadan önce kahraman arayışına, etkilendiği dış etmenlere ve yazarken dikkat ettiği hususlara değinir.

4.9.2.2. Kurgu (Kurulum)

Eserdeki olay örgüsü incelendiğinde; olayların kronolojik bir şekilde ilerlediği görülür. “Sevgican, Ayakkabı Boyacısı” adlı bölümde ise Jamel'in Halep'ten gelme hikâyesi anlatılarak geçmişten bahsedilmiştir. Öyle ki eserde, çocukların merakını ve ilgisini canlı tutacak sürekli bir hareket vardır ve sonunda umut veren olaylar dizisi sergilenir. Ayrıca eserin verdiği iletiler de değerlendirildiğinde; eserin yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserin olay örgüsü ise şu şekilde özetlenebilir:

Roman; yazarın, “Ben bu hikâyenin yazarıyım.” sözüyle başlar. Yazar, yazdıklarına kendisinden söz ederek başlamıştır ve bunu ilk defa yapar. Bu duruma kendisi de şaşırmış olsa da artık okurlarına yazma serüvenini anlatmak ister. Bir yazarın yazma aşamasına gelene kadar karşılaştığı engellerden bahseder. Aslında bu engeller; yazarları, yazar yapan

hususlardır. Çünkü yazarların çevreden etkilenmelerine çok ihtiyaçları vardır. Rastlantılar, umulmadık durumlar, hesapta olmayan karakterler, ansızın kişilik değiştiren kahramanlar ve daha nicesi aslında yazarlar için bir ilham kaynağıdır. İşte yazar, romanının girişinde bunlardan bahseder. Ardından hikâyesi için çalışmaya başlar.

Ancak yazarın içinden bir satır bile yazmak gelmez, yine tıkanmıştır. Duyduğu horoz sesi; ona köyü anımsatır ve çocukluğundan kalma anılar, özlemle ona sarılınca zihni kilitlenir. Acaba horozu da metnin içine dâhil etsem mi diye düşünür. Hatta kitaplığındaki Merville adlı yazarın “Bir Horoz Öttü” adlı kitabını baştan sona okur ancak pek fayda sağlamaz. En iyisi horozu kendi hâline bırakmak diye düşünür. Sonrasında ise yazar, kahramanını bulmak için kendini hayatın akışına bırakır. Şehrin altını üstüne getirir, sokaklarda tur atar ancak günlerdir önünden geçen hiç kimseyi hikâyesine uygun bulmaz. Derken uzun zamandır görmediği matematik profesörü İzzettin Bey ile karşılaşır, ardından mahallenin su tesisatçısı Durmuş Bey ve mahallenin haylaz çocuğu Doğan ile konuşur. Ve aniden kahramanının Doğan olmasına karar verir. Hemen masasına ışınlanır ve o an aklına ne geldiyse yazar. Gece olunca masasının yanındaki yatağa kıvrılarak erkenden uykuya dalar ve pencereleri açık unuttur. Sabah kalktığında, masasındaki beyaz kâğıdın üstünde; iris çiçeği yaprakları, iki üç kuru fasulye tanesi, makarna parçaları ve bir köpeğin ayak izi ile karşılaşır. Özellikle de köpek ayağı izine hiç anlam veremez ve bunun hayalî bir köpek olduğunu düşünür. Böylelikle de hikâyeye yeni bir kahraman eklenir: Doğan’ın Hayalî Köpeği! Ve hikâyeyi yeniden yazmaya karar verir.

Doğan, babası Mecnun Bey’e, “Kankam köpeğim bu sabah aniden kayboldu.” der. Mecnun Bey ise buna şaşırır çünkü Doğan’ın gerçekte bir köpeği yoktur. Annesi Nigar Hanım, Doğan’a artık 11 yaşında olduğu için çocuksu hayallerinin onu terk ettiğini ve gerçeklere geçme zamanının geldiğini söyler. Anne ve babasının arasında geçen konuşmalardan sonra ise Doğan, birden kendisini büyümüş gibi hisseder. Ve matematik profesörü olan babasına, “Bazı soruları sorma zamanım gelmiş olabilir mi?” diye sorar ve babasından da onay alınca babasına yıllardır uğraştığı matematik problemlerini sorar; matematik problemlerinin ne işe yaradığını sorgular. Babası ise matematikle haşır neşir olmayanların bunu anlayamayacağını bildiği hâlde, oğlunun sorduğu sorulara cevap verir. Tabi Doğan anlamaz ve sorular, ardı arkasına gelir. Babası da Doğan’ı başından savmak için ona, sabaha kadar öten horoz yüzünden bu gidişle problemi çözemeyeceğini söyler. Oysaki ortada horoz yoktur, horozun sesini sadece Mecnun Bey duyar. Böylelikle hikâyeyi yazmaya başladığında, yazarı rahatsız eden horoz da hikâyeye dâhil olur...

Doğan, okul çıkışı arkadaşı Şehrazat’a hayalî köpeği ile ilgili içini döker ve köpeğini bulmak için ne yapması gerektiğini sorar. Şehrazat da hemen “KAYIP KÖPEK” aranyor ilanı vermesini söyler; Doğan’a sorduğu sorularla köpeğin resmini çizer ve ilanı meydanaaki çınar ağacının kalın gövdesine yapıştırırlar...

Bir yazarın en sevmediği şey olur ve Mecnun Bey, yazarın kapısına dayanır. Horoz sesinden çok şikâyetçidir ve hikâyeden çıkmak istediğini söyler. Yazar ise onu sakinleştirir ve horuzu defetmek için mutlaka bir çözüm bulacağını söyler ve Mecnun Bey isteksizce de olsa hikâyeye geri döner. Yazarın da aklına müthiş bir fikir gelir: Mecnun Bey’in eşi Nigar Hanım’ı devreye sokmak...

Eşi Nigar Hanım, normalde eşinin oflayıp puflamalarına aldırmaz. Eşi nasılsa iki üç gün sonra sıkıntılarını unutup içe kapalı hayatına geri dönecektir. Çünkü ona göre şikâyet etmek, eşinin karakteridir. Ancak bu horoz meselesi bitmek tükenmek bilmez. Nigar Hanım, artık bu durumdan kurtulmanın vakti geldiğini düşünür ve eşine horozu bulmayı teklif eder. Ve apar topar dışarı çıkarlar. Sokak sokak gezerek sonunda horuz sesinin geldiği kaynağı bulurlar. Nigar Hanım, önceden biliyormuşçasına alt kata iner ve APARTMAN GÖREVLİSİ yazan zili çalar. Kapı; soluk yüzlü, zayıf mı zayıf bir adam tarafından açılır. Adam, zarif ve çekingen tavrıyla onları içeri buyur eder. Ardından “Lütfen, buraya gelir misin, canım?” diye içeriye seslenir. Odaya ince uzun bacaklı, çıplak ayaklı, iri gözlü, şirin mi şirin bir kız çocuğu girer. Kucağında da rengârenk parlak tüylü, kocaman bir horoz vardır. Horoz, küçük kızın annesinin horozudur, daha doğrusu arkadaşısıdır ve küçük kız onu çok sevip ona sarılmaya bayılır, horoz ona annesini hatırlatır âdetâ. Adam bu yüzden, horozu kesemeyeceğini ancak horozun sesinin daha az gitmesi için bir şeyler yapacağına dair onlara söz verir. Zaten artık Nigar Hanım ve Mecnun Bey de horozun sesinden ziyade küçük kızın ve babasının hâlini düşünür. Çünkü Mecnun Bey’in yutkunup konuşamamasından sebep bir yanlış anlaşılma olmuştur: Küçük kızın annesinin vefat ettiğini ve küçük kızın da horozu, annesinin yerine koyduğunu düşündükleri için buna çok üzülürler... Sonraki akşamlar horozun sesi yavaş yavaş kesilir, Mecnun Bey bu sefer de horozun sesini duymadığı için meraklanır. Akıllı hep o adam ile küçük kız çocuğundadır ve onlara yardım edip edemeyeceğini düşünür...

Şehrazat, arkadaşı Doğan’ın ricası üzerine, artık Mecnun Bey için sabahları onların evine gazete bırakacaktır. Çünkü Doğan, babasına gazete almak için sabahları erkenden uyanamaz. Her sabah okula gitmeden gazete satan Şehrazat ise arkadaşının bu isteğini geri çevirmez... O sabah Şehrazat, gazeteleri Doğan’ın evine bırakırken ise Şehrazat’ın aslında

horozcunun kızı olduğu anlaşılr. Ve Doğan arkadaşı ile yine gurur duyar çünkü Şehrazat, her zaman için onu şaşırtmasını başarır... Zamanla Doğan'ın yaşadığı mahalleden de Şehrazat'tan gazete isteyenlerin sayısı çoğalır. Şehrazat, sağda solda olup bitenden de herkesi haberdar eder. Hatta Mecnun Bey, eşı Nigar Hanım'ın “Gezici Kütüphane” teklifinin kabul edildiğini bile eşinden değil de Şehrazat'tan duyar.

Nigar Hanım, “Gezici Kütüphane” projesi için hemen çalışmalara başlar. Mecnun Bey'inse akllı bir yandan hâlen horozdadır. Bir sabah erkenden kalkar ve gazeteleri getirdiğinde Şehrazat'a “Horoz nasıl?” diye sorar. Çünkü hiç sesi çıkmadığı için horozu merak etmiştir. Şehrazat ise “Sanırım, Muzaffer Bey küstü.” der. Mecnun Bey, horozun bir isminin olduğuna şaşıır ve Muzaffer Bey'in küsmüş olmasına kafayı takar... Mecnun Bey, yine yazarın kapısına dayanır ancak bu sefer yazar kapıyı açmaz.

Nigar Hanım ise “Gezici Kütüphane”yi kısa sürede hazırlar. Okullar tatile girer girmez de yola çıkmayı planlar. Mecnun Bey de bu “horoz” meselesine taktığı için her fırsatta Muzaffer Bey'den bahseder. Ve bir sabah Mecnun Bey, herkesten önce kalkar ve özenle kahvaltı hazırlar. Çünkü bir karar almıştır ve bunu “Şu Muzaffer Bey var ya... Hani o tuhaf horoz. Bu yaz tatilinde onu, Şehrazat'ın annesinin köyüne götürsek diyorum. Hem de bu yolculuğu, Gezici Kütüphane'yle yaparız. Köy çocuklarına kitap götürürüz. Ne dersiniz?” diyerek aile üyeleri ile paylaşır. Nigar Hanım, bu fikri çok tutar ve babası izin verirse Şehrazat'ı da alıp gidebileceklerini söyler. Doğan da bu fikre çok sevinir. Okul dönüşünde de babasının teklifini Şehrazat'a ıtlatır. Şehrazat ise annesinin Gezici Kütüphanesi'nde “Bir Horoz Öttü” adlı roman varsa şahane olacağını ve köye gittiğinde o romanı annesine vereceğini söyler.

Birkaç gün sonra ise Horoz Muzaffer Bey de dâhil otobüse doluşurlar. Mecnun Bey yolda giderken artık dayanamaz ve Şehrazat'a “Annen orada mı defnedildi?” diye sorar ve tüm yanlış anlaşılma orada anlaşılır: Şehrazat'ın annesi Melek Hanım ölmemiştir ve sadece şehirden köye taşınmıştır. Şehrazat da okulundan sebep burada kalmıştır. Çünkü babası, onun şehirde okumasını istemiştir.

Neyse ki Melek Hanım'ın hayatta olması, herkesi mutlu eder ve yola devam ederler. Şehrazat ise annesine, “Bir Horoz Öttü” adlı romanı da götürüyordur. Annesi karşısında onu gördüğünde hem çok şaşıracaktır hem de çok mutlu olacaktır. Doğan, Mecnun Bey ve Nigar Hanım da Melek Hanım ile tanışmak için sabırsızlanıyorlardır.

Köye varıp da Melek Hanım'ın evine ulaştıklarında şaşırıp kalırlar. Komşu Koca Memet, ince dallardan örülmüş bir çitle evin yolunu da kendi arazisi içine alıp Melek Hanım'ın evine giden yolu kapamıştır. Ancak çitleri öyle bir yapmıştır ki âdeta sanat eseri gibidir ve Mecnun Bey, bu çitlere hayran kalır. Fakat bu çitler, eve ulaşmalarına engeldir. Sorup soruştururlar ve komşulardan Vesile Teyze, Melek Hanım'ın artık burada yaşamadığını fakat giderken evdeki mutfak masasının üstüne kızı için bir mektup bıraktığını söyler. Ve Vesile Teyze, Koca Memet konusunda, “Koca Memet’i biliyorsun, aksinin tekidir. Asla sizi kendi bahçesindeki yoldan geçirmez. Delidir. Ne yapacağı belli olmaz. ‘Astığı astık, kestiği kestik’ tir. Dikkatli olun. Üstelik silahlıdır da!..” diyerek Şehrazat’ı uyarır.

Mecnun Bey, şu adamla konuşursak eve gitmemize izin verir belki, bu güzel çiti kıracak hâlimiz yok diye söylenirken Nigar Hanım önce çocukları yakalamaları gerektiğini söyler. Ve önce köyün meydanına gidip çınar ağacının altına “Gezici Kütüphane”yi park ederler. Biraz zaman geçince ise tam da Nigar Hanım'ın istediği gibi büyük bir ilgiyle karşılaşırlar. Ancak Mecnun Bey'in aklı hâlen çitlerdedir. Ani bir kararla Koca Memet'in evinin yolunu tutar ve Koca Memet’e; saat sekizde tekrar geleceğini, o gelene kadar da çiti kaldırması gerektiğini, aksi takdirde çiti kendisinin kıracağını söyler.

Saat beşten sonra çocuklar evlerine çekilirler. Onların da Melek Hanım'ın evine gitmelerine üç saat vardır ve sakinleşmek için kıyıya inip denizi seyretmeye karar verirler. Mecnun Bey kendini çaresiz hisseder. Çünkü hayatında kimseyle kavga etmemiştir. Şimdi ise hiç tanımadığı insanlar için dev gibi bir adamla kavga mı edecektir?! Hatta sadece insanlar için değil, iki hafta önce nefret ettiği horoz için!..

Mecnun Bey, bu kadar saçma bir olayın içine nasıl düştüğünü düşünür ve yine yazarın kapısına dayanır. Yazar bu sefer onu geri çeviremez; Mecnun Bey’i dinler ve hikâyeden çıkmak mı istediğini sorar. Mecnun Bey ise aksine hikâyeden çıkmayı düşünmez çünkü Şehrazat’a ve Muzaffer Bey’e karşı kendisini sorumlu hisseder. Yazardan da bu “çit” meselesinde ona akıl vermesini ister. Ancak yazar, ona sadece “ne istiyorsan onu yap” demekle yetinir...

Sonunda kendilerini deniz kıyısında bulurlar. Şehrazat, “Buranın yerlileri bu saatlerde denizi hep uzaktan seyredeler. İsterseniz daha geride oturabiliriz.” dese de Mecnun Bey kıyıda oturmayı tercih eder. Hepsı dalgalara bakar, derken aniden denizde tuhaf bir yükselme olur. Kıyıya vuran ne varsa sular altında kalır ve onlar da sıırıslam olur. Ve Şehrazat, “Altı kırk dört dalgası!” bu diye çığlık atar. Buranın yerlileri, her akşamüstü saat

tam altı kırk dörtte kıyıya vuran bu dalgayı izlemeye gelirler, geride otururlar ve ıslananları keyifle seyrederek. Bugün de öyle yapmışlardır ve arkadan bakıp onlara gülümserler. Buralı olmanın ilk kuralı budur: “Altı kırk dört dalgası” ile ıslanmak. Onlar da buralı olmak için başlangıç yapmışlardır.

Mecnun Bey de sırlıklam olmuştur, üzerine yapışan yosunları ayıklamaya çalışırken tam o sırada alnına yapışmış bir kâğıt parçasını fark eder ve okur... Daha fazla ıslanmamak için ise kıydan iyice uzaklaşırlar ve köylülere yanaşırlar. Köylüler de sağdan soldan buldukları bez ve havlularla kurulanmalarına yardımcı olurlar. “Altı kırk dört dalgasıdır bu. ıslandım diye üzölmeyin sakın ola, çok bereketli bir dalgadır. Tüm sorunları çözer, sıkışmışlıkları giderir, yepyeni fikirler üretir, bazen kayıpları giderir bazense kilitlenmiş kapıları açar.” der yaşlı bir adam. Mecnun Bey, tam elindeki kâğıdı atacakken de vazgeçer. Acaba beklediğim anahtar, kâğıdın üstündeki saçma sapan sözcükler olabilir mi diye düşünür.

Kurulandıktan sonra, otobüse doğru yürümeye koyulurlar çünkü “çit” mevzusunu çözme vakti gelmiştir. Tam o sırada, Doğan’ın hemen yanında bir çoban köpeğı belirir. Şehrazat onun dalgayla geldiğini söyler, zaten bu zamana kadar o dalgayla çok şey gelmiştir, şimdi de Doğan’ın hayalî köpeğı, gerçeğı dönüşüp gelmiştir.

O sırada yanlarına köylülerden birisi gelir ve Mecnun Bey’e “çit” konusunda haklı olduklarını ve geri adım atmamalarını söyler. Ardından diğer köylüler de bu düşüncayı destekler ve “çit”i kırması gerektiğini söylerler. Çünkü buranın kuralı budur: Önce köylü kendi hakkı olmayan yeri işgal eder. Sonra yan komşusu, benim arazimi işgal ettin diyerek çiti kırar hatta komşusunun arazisinin bir kısmını da kendi arazisine katarak yeni bir çit yapar. Daha sonra diğer komşu gelir, çiti kırar derken uzun süre çitsiz yaşanır. Zamanla herkes yumuşar, orta yol bulunur ve çit olması gerektiğı yere yapılır. Ve bu durum, komşuların birbirlerine sayğı göstermesini ve birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğini öğretir...

Otobüse doluşup tekrar Koca Memet’in evinin önüne giderler ve çit hâlen yerinde duruyordur. Mecnun Bey, mecbur çiti kıracaktır çünkü burada kural budur ve çiti kırmasa Koca Memet’e tepeden baktığı düşünölecektir. Mecnun Bey, Koca Memet’in suratına bakarak çiti oluşturan dallardan ikisini kırar ve şiir okumaya başlar; dalgaların getirdiğı kâğıtta yazılanlar, birden dilinden dökölüverir...

Sessizce otobüse doluşup geri döneceklerken Koca Memet’in eğı Pakize Hanım, onları durdurur. Koca Memet’in aslında çok üzölüdüğünü ve onu hoş görmelerini söyler. Koca

Memet şimdi onlarla konuşmak istemez ama Mecnun Bey gibi bir beyefendinin onu ciddiye almasına ve ona şiir okumasına bayılır. Henüz ne yapacağına karar veremediği için de dışarı çıkmaz ancak muhakkak bir çözüm bulacaktır. Şimdi ise bahçenin içindeki yolu kullanıp Melek Hanım'ın evine ulaşmalarına izin vermiştir. Zaten evin anahtarı da onlardadır. Pakize Hanım; evi ayda iki kere temizler, her gün vazodaki çiçekleri de tazeler... Eve girdiklerinde Şehrazat, annesinin bıraktığı mektubu açıp okur ve annesinin Elmalıcı'ya gittiğini anlar. Pakize Hanım ise hemen Elmalıcı'yı anlatmaya koyulur. Sonrasında misafirlerinin yataklarını hazırlar, bahçesinden topladığı otlardan ve yetiştirdiği sebzelerden yaptığı yemekleri onlara ikram eder. Aniden işler yoluna girmiştir ve herkesin keyfi yerine gelmiştir. Uykuları da basmıştır ancak Pakize Hanım masal anlatmadan bırakmaz.

Ertesi sabah ise Horoz Muzaffer'in gür sesiyle uyanırlar. Epeydir suskun olan horoz, sonunda kendi çöplüğünde ötmüştür. Ancak Muzaffer Bey, ortalıkta gözükmeyen. Kahvaltıdan sonra da horozu hep birlikte ararlar ama bulamazlar. Elmalıcı'ya doğru yola çıkmak üzere yan tarafa yani Koca Memet'in bahçesine yöneldiklerinde ise çitin yerinin değiştiğini görürler. Koca Memet, tüm gece uyumadan çitin yerini değiştirmiştir.

Sevinçle otobüse doğru yöneldiklerinde ise Pakize Hanım onları durdurur ve Koca Memet'in ricasını iletir; Koca Memet, kümeslerindeki horozları öldüğü için onlardan horozu ister. Ancak ne Mecnun Bey ne Nigar Hanım ne Doğan ne de Şehrazat Muzaffer Bey'in yerini bilmediklerini söylerler. Pakize Hanım ise gülerek arka bahçedeki kümesi gösterir. Ve Şehrazat, horozun burada kalmasına izin verir.

Her şey “altı kırk dört dalgası” sayesinde yoluna girmiştir. Bu durumdan yazar da çok mutludur. Öykü içinde küçük de olsa kendisi de yer edinmek ister ve o da otobüse binip Elmalıcı'ya gitmeye karar verir... Belli bir yere kadar otobüsle giderler. Bir patıkaya geldiklerinde ise otobüsten inerler; üstlerinde ne kadar ağırlık yapan şey varsa hepsini çıkartıp hafiflerler ve yola öyle devam ederler. Köye vardıklarında ise Nigar Hanım cennete geldiklerini düşünür. Küçük okul binası dikkatlerini çeker ve sessizce okulun içine yöneldiklerinde, kapıdaki büyük panoya kocaman bir kâğıt tutturulduğunu görürler. Bu, günlük duvar gazetesidir ve o gün köyde yaşanan olaylar, yazılıp çizilir. Doğan, Şehrazat'ın gazeteciliğinin nereden geldiğini şıp diye anlar. Ve “YENİ ORMAN YARATIYORUZ!” başlığının altındaki haber ilgilerini çeker. Bu yazı, yıllar önce yerleşmek için kesilen ağaçların yerine dikilen meyve ağaçlarından bahseder. Ve çevreyi dolaşırken bu ağaçlarla karşılaşır.

Tam o sırada bir mandolin sesi duyarlar. Şehrazat, sesin geldiği yöne doğru koşarak “Anne!” diye bağırır. Annesi ağaçların tepesinden ona el sallar. Melek Hanım, kızını görünce şaşırır ama çok da sevinir. Şehrazat, annesine kütüphaneden hediye olarak “Bir Horoz Öttü” adlı kitabı verir. Tam o sırada ağaçlardan başka inenler de olur. Gerçekten ağaçların üstüne ev kuranlar, Melek Hanım ile sınırlı değildir.

Bir yazarın ise yapmaması gereken iki büyük hata vardır: Birincisi kendi yazdıklarının içine gizlice sızmamak, ikincisi ise hikâyenin kahramanlarına yakalanmamaktır. Ancak yazar, her iki hatayı da yapmıştır. Hem hikâyenin içine sızmıştır hem de şimdi kahramanlarına yakalanmıştır. Ormanda dolaşırken mahallesindeki Matematikçi İzzettin Bey, Dursun Bey ve Doğan ile karşılaşır. Mecnun Bey’i zaten İzzettin Bey ile Dursun Bey’in karışımı olarak düşünüp kaleme almıştır. Gerçek Doğan ile hikâyedeki Doğan ise aynıdır zaten...

Yazar, bundan sonra olacakları kendisi de merak eder: Melek Hanım, “Bir Horoz Öttü” hikâyesini sevecek midir? Şehrazat şehre geri dönecek midir? Eğer köyde kalırsa babası da köye gelir mi? Nigar Hanım’ın “Gezici Kütüphanesi”nin durakları başka nereler olacaktır? Mecnun Bey, o problemi çözebilecek midir?.. Kendisine gelince şehre dönüp sadece yazmaya devam mı edecektir yoksa köyde kalıp doğanın içerisinde bu hikâye ile yaşamaya mı çalışacaktır? Yoksa her ikisini aynı anda mı yapacaktır?..

4.9.2.3. Konu

Yazar, romanını yazarken aynı zamanda bir yazarın yazma aşamasına gelene kadar karşılaştığı engellerden bahseder. Aslında bu engeller yazarları, yazar yapan hususlardır. Çünkü yazarların çevreden etkilenmelerine çok ihtiyaçları vardır. Rastlantılar, umulmadık durumlar, hesapta olmayan karakterler, ansızın kişilik değiştiren kahramanlar ve daha nice si aslında yazarlar için bir ilham kaynağıdır. Yazarın zamanında yaşadığı bir olay, karşılaştığı kişiler, geçmişe dair en ufak bir hatıra, okuduğu bir kitap, izlediği bir belgesel olsun muhakkak bir eserinde kendisini hissettirir. Bu romanda da yazar, hikâyesini yazmaya çalışırken bir horozun sesinden rahatsız olur ve tikanıp kalır; içinden yazmak gelmez. Ardından sokaklara kahraman arayışına çıkar. Mahallede karşılaştığı kişileri harmanlayıp bir kahraman oluşturur ve o kahramanın da başı horozla dertlidir. Kahraman, horozu bulup ondan kurtulmak ister. Horozu ve sahibi ile tanıştıktan sonra ise düşüncesi

değişir ve onlara karşı sorumluluk hisseder. Romanın sonunda ise sorumluluğunu yerine getirir ve doğanın kendisini kucaklaşmasıyla karşılaşır; tıpkı yazarın kendisi gibi...

4.9.2.4. Tema

Eserde işlenen ana tema ‘‘yazarlık’’ dır. Eserde işlenen ana tema etrafında diğer alt temalar ise ‘‘köy yaşamı, doğa sevgisi, tarım, kütüphane, masal, hayvanlar, orman, deniz, matematik, mimarlık ve belgesel’’ dir. Eserdeki eğitsel temalar ise ‘‘İletişim, Okuma Kültürü, Zaman ve Mekân, Doğa ve Evren’’ dir.

4.9.2.5. İleti (Ana düşünce)

Eserin ana düşüncesi, ‘‘Yazarlık; kulağını tıka, olayları ve karakterleri ince ince tasarla, masanın başına geçip yaz demek değildir. Eser, yazılırken oluşur; oluşturulup yazılan bir şey değildir. Ayrıca iyi eserler, yazarların çevreden etkilenmeleri sonucu ortaya çıkar. Yazarın yaşadığı her olay, karşılaştığı her kişi, geçmişten gelen en ufak bir hatıra, okuduğu her kitap, izlediği her film kısacası yazarın hayatındaki her şey, mutlaka bir gün eserlerinde kendisini gösterir.’’ şeklinde ifade edilebilir.

4.9.2.6. Yan düşünceler

Ana düşünceye paralel olarak eserde ‘‘yazma sürecinin zorlukları, köy ve kent yaşamı, doğa sevgisi, sanatsallık, matematik, hayal gücü, insan ilişkileri, çocuk kitapları’’ vb. gibi çeşitli konularda yan düşüncelere yer verilmiştir.

Eserdeki yan düşünceleri ifade eden örnek cümleler:

- Yazarlar, boş kâğıtları önüne alıp aklına geleni yazan özgür kişiler olarak düşünülür. Oysa yazma aşamasına gelene kadar aşılması gereken birçok engel vardır.

- Yaşamın içerisinde o kadar çok bitki, hayvan, insan ve nesne vardır ki, hepsi o ânı beklermiş gibi, yazar kalem eline alınca âdeta her biri, dört bir yandan yazarın etrafını sarar ve yazmasını engellemek için ellerinden geleni yaparlar.
- Arkadaş toplantıları, akraba ziyaretleri, yapılan etkinlikler, sosyal medya, mesajlaşmalar, hastalıklar ve daha nicesi de yazarla masası arasına âdeta bir duvar örer.
- Yazar, kalemini ele aldığı anda veya bilgisayarının başına geçtiğinde etrafında canlı cansız ne varsa kahraman olmaya yeltenir.
- Dünya gelip geçidir ve herkes, bir esere kapağa atıp sonsuza dek kalıcı olmak ister.
- Yazarların sırları hep gizli kalmalı diye düşünülür ancak bazen yazarların da okurlarına içini dökmeye ihtiyaçları vardır.
- Yazarların çevreden etkilenmelerine çok ihtiyaçları vardır; zaten iyi eserler de çevre ile etkileşim sonucu çıkar.
- Rastlantılar, umulmadık olaylar, hesapta olmayan karakterler, ansızın kişilik değiştiren kahramanlar; yazılanların tuzu biberidir.
- Yazarlar, kahramanlarının ne yapması ve nasıl davranması gerektiğini başından sonuna en ince detayına kadar tasarlamamalıdır.
- Hikâyedeki kahramanlar yazarın sınırlarının dışına çıkamazsa âdeta robota dönüşürler ve tıpatıp yazara benzerler.
- Yazarlar, yazdıklarını temcit pilavı gibi demlenmeye bırakmalıdır.
- İnsanın nasıl hissettiği nereden baktığıyla ilgilidir.
- Kişinin iyi ya da kötü olması, bu soruyu soran kişi ile de çokça ilgilidir. ‘İyidir’ diye geçiştirme bir cevap veriliyorsa bu, o kişiyle duyguların paylaşılma istenmediğini gösterir. Ama tam tersi birisine ‘kötüyüm’ deyip sorunlar anlatılırsa bu, o kişiyi kendine yakın hissetmek demektir.
- Büyüdükçe hayalî arkadaşlarımız bizi terk eder ve gerçeklerle yüzleşmek zorunda kalırız.
- İnsanlar hayal kırıklığına uğramamak için hayal kurmaz.
- Yıllar geçse de insan, hayallerinden vazgeçmemelidir.

- Yıllardır herkes, matematiğin günlük hayata nasıl bir somut etkisi olacağını merak eder.
- Matematik sadece anlatılmakla anlaşılmaz. Matematiği anlamak için bilmek ve matematikle ilgili olmak gerekir.
- “Bir yazarın en sevmediği şey, kahramanlarının kapısına dayanmasıdır (Ak, 2021g, s. 47).”
- İnsanlar hayatı boyunca pek çok hayvanla karşılaşır ama onlarla arkadaş olmayı es geçerek.
- Sevdiklerimizin yerine koyduğumuz şeyler vardır ve onlar bizim için çok değerlidir.
- “İnsanlar tanışmazsa birinin acısı, başkasının gürültüsü olabilir. Bu çok doğal (Ak, 2021g, s. 56).”
- “Bir horozla arkadaşlık etmek zorunda kaldıklarına göre çok yalnız olmamalıdır (Ak, 2021g, s. 57).”
- “Yaşamak için gazete dağıtıcılığı yapmak zorunda kalan annesiz çocuklar var. Bizim gibi tuzu kuru olanlar, horoz sesinden rahatsız olmaktan başka iş yapmıyor (Ak, 2021g, s. 65-66).”
- Horozların da duyguları vardır ve insanlar onların küsmesine sebep olabilir.
- Yazarın yaşadığı her olay, karşılaştığı her kişi, geçmişten gelen en ufak bir hatıra, okuduğu her kitap, izlediği her film kısacası yazarın hayatındaki her şey mutlaka bir gün eserlerinde geçer.
- “Onu değil de başka tabağı kırsaydım, birinci gelmem daha önemli olurdu. Ama bu tabak çok özel. Annemin tabağıydı (Ak, 2021g, s. 84).”
- “Nasıl ki her kuşun eti yenmez, her yapıtın da fotoğrafı çekilemez (Ak, 2021g, s. 93).”
- “Matematik, doğanın kurallarıyla âdeta dans ediyor (Ak, 2021g, s.94).”
- “Kütüphanelerin hayatın içine girmesini savundum hep. Çocuklar bizi, köylerine sirk gelmiş gibi yadırgamasınlar, doğal karşılasınlar. Kütüphanedeyken evlerinde hissetsinler (Ak, 2021g, s. 96).”

- Olumsuzluklardan uzaklaşmak için deniz havası almak insana iyi gelebilir.
- İnsan bazen çözümsüz kaldığı durumlarda uykuya dalmaktan başka çare bulamaz.
- “Ama gel gör ki beni rahatsız eden başka bir konu daha var... O çitin çok güzel oluşu... Onu kırmak, neredeyse kendi kolumu kırmakla özdeş (Ak, 2021g, s. 112).”
- “Denizde ne istersen var. Kâğıt bile (Ak, 2021g, s. 116)...”
- “Tabii ki denizden geldi... O dalgayla şimdiye kadar kıyıya çıkanları bilsen. İnsan, yunus, kaçak mallar, sandalye, masa, soru işaretleri, virgüller hatta noktalı virgüller, endişe ya da mutluluk hissi (Ak, 2021g, s. 117-119)...”
- “Yalnız bir hayvana isim takmak çok tehlikelidir. O zaman onu sahiplenirsin (Ak, 2021g, s. 119).”
- Haritalar, ölçümler, matematik hesaplamaları; insanlar arazilerinin sınırlarını bilip kavga etmesin diye yapılır. Ancak insanların bu konuda farklı anlaşma yöntemleri de olabilir ve bunun sonu da kavgaya varır. Ancak bir bahane ile başkalarının ve kendilerinin sınırlarını öğrenen insanlar, ileride birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğini de öğrenmiş olurlar.
- Masallar, nesilden nesile aktarılan anlatılardır.
- Her horoz kendi çöplüğünde öter.
- Masa başından kalkmadan, küçük bir doğa parçasıyla bile karşılaşmadan yazmak, yazarlar için hiç de kolay değildir.
- İnsanın topraktan ayağının kesilmesi gelişme olarak görülür ancak herkesin küçük de olsa bir tarlası olmalıdır.
- Köylü olmak o kadar çok küçümsenir ki insanlar çocukluğunu unutmak zorunda kalır.

4.9.2.7. Karakter (Kahraman)

Eserdeki karakterler, kendi içinde gelişim gösteren açık (geliştirilmiş) karakterlerdir. Öyle ki eserde, kahramanların psikolojik ve sosyal özelliklerine olabildiğince güçlü tasvirlerle

yer verilmiştir. Buna nazaran ise, olması gerektiği gibi, kahramanların fiziksel özelliklerine çok fazla değinilmemiştir.

Birinci dereceden kahramanlar

Yazar

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Yazardır.
- Psikolojik özellikleri: Gürültü, tüm esin kaynaklarını kurutur. Horoz sesine tahammülü yoktur. Çünkü horoz, ona köyü anımsatır ve çocukluğundan kalma anılara özlem duyar. Isırğan otları, çocukluğunun korkulu rüyasıdır. Çocukluğunda ağaçlara tırmanmayı başaramaz. Öyküsünü yazarken birden kendisini de öykünün içinde bulur. Kahramanını bulmak için sokak sokak gezer. Hayatında yaşadığı iyi kötü tüm tecrübeler, kişiler ve olaylardan izler; kendisi bile fark etmeden eserinde yerini bulur.

Mecnun Bey

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özelliklerinden bahsedilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Doğan'ın babasıdır. Matematik profesörüdür. Onun için sabahın önemi büyüktür. Aklı başında bir matematikçi olarak sabah altı ile dokuz arası çalışır ve saat dokuzda mutlaka çalışmayı bırakır. Günlük gazetesini almak için yürüyüşe çıkar. Gazetesini aldıktan sonra da mümkün olan en uzak yoldan eve döner. Yavaş yavaş kahvaltı eder, haberleri okur, öğretmenlik yaptığı üniversiteye gider. Oflamalarına puflamalarına eşi aldırılmaz; eşine göre şikâyet etmesi, onun karakteridir.
- Psikolojik özellikleri: İçre kapanık, yalnız bir adamdır. Hayatta en sıkıldığı şey, kendi çalıştığı konuyu başkasına anlatmaktır. Çok önemli kararlar aldığında herkesten önce kalkar ve özenle kahvaltı hazırlar. Büyük tasarımcıların yaratabileceği mükemmel yapıtlarla karşılaşınca eli ayağına dolanır, ne yapacağını şaşırır. Hayatında hiçbir zaman sert konuşmamıştır ve hiç kimseyle de kavga etmemiştir. Horoz Muzaffer Bey'in sesine tahammülü yoktur. Ancak sonradan horozu düşünmeden de yapamaz.

Horoz Muzaffer Bey

- Fiziksel özellikleri: Rengârenk parlak tüylü, kıpkırmızı ibikli kocaman bir horozdur.
- Sosyal özellikleri: İsmi Muzaffer'dir. Şehrazat'ın annesi Melek Hanım'ın horozu, yani arkadaşısıdır. Melek Hanım, köyden son gelişinde Muzaffer'i de yanında getirir. Köye dönerken ise onu, şehirde kızının yanında bırakır. Şehirde kukirukusu o kadar çok konuşulur ki küser ve tekrar köyüne gidene kadar da ötmez.
- Psikolojik özellikleri: Herkesin sakince yerinde oturduğu, kendisinin miskin bir masanın altına tünediği, küçük fısıltıların kulağına geldiği ve nefis uykular çektiği anlara bayılır.

İkinci dereceden kahramanlar

Şehrazat

- Fiziksel özellikleri: İnce uzun bacaklı, iri gözlü, uzun kirpikli, şirin mi şirin bir kız çocuğudur. Bembeyaz ışıldayan dişleri, kocaman gülüşü vardır.
- Sosyal özellikleri: Doğan'ın sınıf arkadaşısıdır. Sınıfa ikinci dönemde gelir. Ailesinin çok iyi durumda olmadığı söylenir. Bu yüzden hep aynı kıyafetleri giyer. Koca kışı, kolları kısalmış küçük pembe paltosuyla geçirmek zorunda kalır. Bazen ilk derse geç kalır. Sabahları gazete satar. Bakkalda çalışır.
- Psikolojik özellikleri: Sınıfın iyilerindendir. Ama ders çalışmaz sadece dinledikleriyle yetinir. Çok uyanıktır. Leb demeden leblebiyi anlar. Sınıfın en ilginç kızıdır. Ya çok gevezedir ya çok suskundur. Ya çok hareketli ya da çok durgundur. Normal bir hâli yoktur. Ayaklı gazetedir. Neredeyse duymadığı haber yoktur. İnsanları şaşırtmakta üstüne yoktur; beklenen cevapları vermez. Çok deneyimli insanlara has “şaşırtma yetisi”ne sahiptir. Her türlü saçmalığı her an konuşabilmeye hazırdır. İri gözleriyle projektör gibi çevreyi tarar. Horoz Muzaffer Bey'i çok sever. Ona sarılmaya bayılır ve onda âdeta annesini hatırlar. Bir defteri vardır ve çizimler yapar.

Nigar Hanım

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.

- Sosyal özellikleri: Mahalledeki çocuk kütüphanesinin yöneticisidir. Emekliliğine az kalmıştır. Daha fazla çocuğa kitap ulaştırabilmek en büyük hayalıdır. Bunun için “Gezici Kütüphane” projesini hayata geçirmek ister. Belediye otobüslerinden birini kütüphaneye dönüştürüp köy köy dolaşmayı amaçlar. Bunun için ağır vasıta ehliyeti de almıştır. Kütüphanenin hem şoförü hem müdürü hem memuru hem de temizlikçisi olmaya adaydır. Bu proje için on yedi yıl bekler. Eşinin oflamalarına puflamalarına aldırılmaz. Ona göre şikâyet etmek eşinin karakteridir. Halledemediği sorun yoktur.
- Psikolojik özellikleri: Çocukluğunu özler. Hayal kırıklığına uğramamak için yıllardır hayal kurmaz. Her konuda gerçekçidir.

Melek Hanım

- Fiziksel özellikleri: Zayıf, çevik bir vücudu vardır. Uzun zamandır kesilmeyen saçları, beyazdan sarıya birçok rengi barındırır.
- Sosyal özellikleri: Şehrazat’ın annesidir. Horozla arasında güzel bir dostluk vardır. Eşini terk edip köyü Elmalıca’ya taşınır.
- Psikolojik özellikleri: Hayvan hikâyelerine bayılır.

Koca Memet

- Fiziksel özellikleri: Yetmiş beş yıldır yüzüne şiir okunmamış çorak bir adamdır.
- Sosyal özellikleri: Melek Hanım’ın köydeki komşusudur. Melek Hanım’ın evinin yolunu, ince dallardan örülmüş bir çitle kapatır ve kendi bahçesine ekler. Ve bu çit, tartışmasız bir sanat yapıdır ve Mecnun Bey’i hayran bırakır.
- Psikolojik özellikleri: Aksinin tekidir. Delidir. Ne yapacağı belli olmaz. Astığı astık kestiği kestiktir. Ne zaman üzülse burnu kaşınır. Yetiştirdiği sebzeleri hepsi birbirine eşit uzaklıkta dikmiştir ve yaptığı çiti de tıpkı bir sanat eseri gibi inşa etmiştir. Her ne kadar sinirli, aksi de bir adam olsa özünde yufka yürekli ve titizdir. “Çit” konusunda hatasını kabul eder ve telafi etmek için elinden geleni yapar.

Üçüncü dereceden kahramanlar

Şehrazat’ın Babası

- Fiziksel özellikleri: Soluk yüzlü, zayıf mı zayıf bir adamdır.

- Sosyal özellikleri: Şehrazat'ın babasıdır. Eşi onu terk edip köye gider. O kızıyla birlikte şehirde yaşar. Kızının şehirde okumasını istemiştir. Apartman görevlisidir.
- Psikolojik özellikleri: Zarif, kibar ve çekingen bir adamdır. Fedakâr bir babadır.

Doğan

- Fiziksel özellikleri: 11 yaşındadır.
- Sosyal özellikleri: Mahallenin haylazıdır. Şehrazat ile en iyi arkadaşlık kuran odur.
- Psikolojik özellikleri: Hayalî bir köpeği, arkadaşı vardır.

Pakize Hanım

- Fiziksel özellikleri: Fiziksel özellikleri ile ilgili bilgi verilmemiştir.
- Sosyal özellikleri: Koca Memet'in eşidir. Melek Hanım'ı çok sever ve o gittiğinden beri onun evine göz kulak olur; evi temizler, çiçekleri iki günde bir yeniler. İyi bir masal anlatıcısıdır.
- Psikolojik özellikleri: Misafirperverdir.

Diğer kahramanlar

- Hayalî Köpek: Dilsizdir. Hiç sesi çıkmaz. Doğan hayatta yaşadığı ne varsa onunla paylaşır. Çünkü ne yaparsa yapsın Doğan'ı onaylayan tek canlı odur. Yüzde yüz Doğan'dan yanadır. Asla onu eleştirmez.
- Köpek: Altı kırk dört dalgası ile gelmiştir. Doğan'ın hayalî köpeğine çok benzer. O yüzden ismini "Hayalî" koyar.
- İzzettin Bey: Matematik profesörüdür. İri siyah gözleri vardır. Durgun bir yapısı vardır. Ağzından laf, kerpetenle alınır.
- Durmuş Bey: Mahallenin su tesisatçısıdır. Konuşkandır. Filozof gibi adamdır.
- Sinan: Mecnun Bey'in en sevdiği çocukluk arkadaşıdır. Sessiz bir çocuktur.
- Vesile Teyze: Köydeki komşulardan biridir.
- Köylüler: Her akşamüstü saat tam altı kırk dörtte kıyıya vuran dalgayı izlerler ve geride oturup ıslananları keyifle seyrederek. "Çit" konusunda Mecnun Bey'i haklı bulurlar.

4.9.2.8. Mekân (Çevre)

Dış mekân

Eserde dış mekân olarak şehirdeki okul, sokak, mahalle ve mahalledeki çocuk kütüphanesi; Gezici Kütüphane, Şehrazat'ın annesinin köyü, Elmalıca köyü, Elmalıca köyündeki okul ile orman geçmektedir.

Şehrazat'ın annesinin köyünün güneyde, yüksekte kalan bir köy olduğu bilgisi verilmiştir. Elmalıca köyü ile ilgili bilgiler ise ayrıntılı bir şekilde Pakize Hanım tarafından anlatılmaktadır: Göçebelik bitince Melek Hanım ile Pakize Hanım ve ailesinin de içinde olduğu bir grup insan, Elmalıca köyüne yerleştirilir. Bu insanlar yerleşik yaşama geçtiklerinde zamanla tarım yapmayı öğrenirler ancak ekin ekecek tarlaları yoktur. Çünkü köyde her taraf çalılarla, ağaçlarla kaplıdır. Onlar da tarım yapmak için ağaçları kesip tarlalar oluşturmak zorunda kalırlar. Fakat tarla açmak için toprağı tutan ağaçları yok ettiklerinden toprak zamanla incelir ve verim azalır. Sonrasında daha çok ağaç kesip daha çok tarla açmak zorunda kalırlar; böylece durum daha da kötüleşir, yaşadıkları tepe çölleşir ve istemedikleri hâlde Elmalıca'yı bırakıp şimdi yaşadıkları köye yerleşirler.

Elmalıca köyünde şimdi ise yeni bir orman yaratma çabası vardır. Yıllar önce kesilen ağaçların yerine, ormanın bir kısmı yok edilerek açılan eski tarlalara, kiraz, erik, ayva, elma, armut ve şeftali ağaçları dikilmiş, gübrelenmiş ve sulanmıştır. Hepsi de çok sağlıklı görünüyordur ve meyve vermeye hazır gibidirler. Şehrazat'ın annesi Melek Hanım ise bu ormanın içinde kocaman bir sedir ağacının üstündeki tahta kulübede yaşar. Kulübenin ise ağacın kalın bir dalından aşağıya doğru sallanan ipten bir merdiveni vardır.

Gezici Kütüphane, eski bir belediye otobüsünü kütüphaneye dönüştürme projesidir. Otobüsün koltuklarından çoğu sökülmüştür ve külüstür otobüsün içine özenle kitap rafları, parlak renkli küçük sandalye ve masalar koyulmuştur.

Elmalıca köyündeki okul ile ilgili ise küçük bir okul binası olduğu; temizlenip pırıl pırıl yapıldığı ve sınıfta kara tahta olduğu bilgisi verilmiştir. Ancak diğer dış mekânlara dair pek ayrıntı verilmemiştir.

İç mekân

Eserde iç mekân olarak Doğan'ın, Şehrazat'ın, Koca Memet'in, Melek Hanım'ın, Şehrazat'ın anneannesinin ve yazarın evi geçmektedir. Yazar, Doğan ve Şehrazat'ın evi ile

ilgili ayrıntılı bilgi verilmemiştir ancak Koca Memet'in evinden ayrıntılı olarak bahsedilmiştir.

Doğan ve ailesinin evi, bir apartman dairesinin üçüncü katıdır. Şehrazat ve babası ise bir apartman dairesinin alt katında, apartman görevlisi dairesinde yaşarlar. Burası bakımsız ve yoksul bir mekândır. Şehrazat'ın anneannesinin evi ise Elmalica köyündeki taş evlerden biridir.

Melek Hanım'ın köydeki evinin yolu ise ince dallardan örülmüş bir çitle kapatılmıştır. Bu çit, komşu evin yani Koca Memet'in evinin bahçe duvarıdır. Koca Memet, bu çiti âdeta bir sanat yapıtı gibi inşa etmiştir. Çit, ince ağaç dalları birbirine geçirilerek örülmüştür ve kocaman bir sepete benzer. Üstünde canlıların dolaşmasına izin vermeyecek ölçüde karmakarışıktır. Börtü böceğin, yolunu kaybetmeden bahçeye ulaşması mümkün değildir. Buna rağmen sade ve hafiftir. Yekpare bir bütün olarak algılanır. İncecik dallar, içinden hava geçmesine olanak verecek şekilde örülmüştür. Bahçenin havasını ve ışığını kesmeyen, âdeta nefes alan hafif bir duvardır. Bahçenin içerisindeki patika yoldan ise Melek Hanım'ın evine geçilir. Ayrıca evin bahçesine ekilen marul, roka, lahana ve ıspanakların hepsi ise birbirine eşit uzaklıkta dikilmiştir.

4.9.2.9. Zaman

Eserin yazıldığı (yayımlandığı) tarih

Eserin ilk baskısı 2020 yılının ekim ayında yayımlanmıştır. Bu araştırmada ise 2021 yılının haziran ayında yayımlanan dördüncü baskısı incelenmiştir. Eserin son baskısı ise 2023 yılında yapılmıştır.

Olayların geçtiği tarihi gerçek zaman

Eserdeki olaylar günümüz dünyasında yaşanmıştır.

İç zaman

Metinde, yazarın eseri yazma süreciyle ilgili olarak net bir zaman kavramı yer almamaktadır.

4.9.2.10. Değerler

İncelenen eserde yer alan değerler ve bu değerleri ifade eden örnek cümleler aşağıda verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilir. Nitekim eseri okurken bu değerlerin bilincine varan çocuk, kendi yaşamında da bu bilinçle hareket etmeye özen gösterecektir.

Anne sevgisi

- “Biz de horozu alıp buraya getirdik. Kızım onu çok seviyor. Sanırım, annesini hatırlatıyor, efendim (Ak, 2021g, s.55).”
- “Onu değil de başka tabağı kırsaydım, birinci gelmem daha önemli olurdu. Ama bu tabak çok özel. Annemin tabağıydı (Ak, 2021g, s. 84).”

İnsan ilişkileri

- “İnsanlar tanışmazsa birinin acısı, başkasının gürültüsü olabilir (Ak, 2021g, s. 56).”
- “Arsa sınırlarını bilmek önemli değil. İnsanların, başkalarının ve kendilerinin sınırlarını öğrenmeleri önemlidir, yavrum. Çit bahanesiyle o öğrenilmiş olur. Bunu bilen komşular, ileride birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğini de bilirler (Ak, 2021g, s. 124).”

Doğa

- “Dünya bizim için kocaman, yusuvarlak bir besin topuydu (Ak, 2021g, s. 135).”
- “Orman eczanemizdi (Ak, 2021g, s. 137).”
- “Ağaçlara gözleri gibi bakarlar (Ak, 2021g, s. 144).”
- “Otlara, ağaçlara, ırmaklara, hayvanlara saygıda kusur etmezler. Asla, doğanın sahibi gibi davranmazlar (Ak, 2021g, s. 145).”

Teknoloji kullanımı

- “İnternette bulduğularıyla yetiniyorum (Ak, 2021g, s. 61).”
- “Kalkıp televizyonu açtım (Ak, 2021g, s. 72).”
- “Cep telefonunu çıkarıp bu eşsiz eserin çeşitli açılardan fotoğraflarını çekti (Ak, 2021g, s. 93).”

Eleştirel ve sorgulayıcı olma

- “Yaşamak için gazete satıcılığı yapmak zorunda kalan annesiz çocuklar var. Bizim gibi tuzu kuru olanlar, horoz sessinden rahatsız olmaktan başka iş yapmıyor (Ak, 2021g, s. 65-66).”
- “Denizde ne istersen var. Kâğıt bile (Ak, 2021g, s. 116)...”
- “Tabii ki denizden geldi. O dalgayla şimdiye kadar kıyıya çıkanları bilsen. İnsan, yunus, kaçak mallar, sandalye, masa, soru işaretleri, virgüller hatta noktalı virgüller, endişe ya da mutluluk hissi... Köpek neymiş ki (Ak, 2021g, s. 117-119)?”
- “Topraktan ayağımın kesilmiş olmasını eskiden gelişme olarak görüyordum. Ancak şimdi farklı düşünüyorum. Herkesin küçük de olsa bir tarlası olmalı (Ak, 2021g, s. 172).”
- “Ben de C vitamini için hep eczaneye gitmişimdir. Meyve ağaçlarında bolca bulunduğu hiç aklıma gelmemişti (Ak, 2021g, s. 173).”
- “Çocukluğum köyde geçti. Köylü olmak o kadar küçümsendi ki çocukluğumu unutmak zorunda kaldım (Ak, 2021g, s. 173).”
- “Şehir hayatımızda neredeyse hiç hayvan yoktu. Aslanlar, kaplanlar, filler, zürafalar hatta köpek, tavuk ve horozlar, hepsi şehir dışına sürülmüştü. Ama hayallerimizde yaşamaya devam ediyorlardı demek (Ak, 2021g, s. 182).”

Okuma kültürü

- “Kütüphanelerin hayatın içine girmesini savundum hep. Çocuklar bizi, köylerine sirk gelmiş gibi yadırgamasınlar, doğal karşılasınlar. Kütüphanedeyken evlerinde hissetsinler (Ak, 2021g, s. 96).”

Sanatsallık

- “Doğanın uzantısı gibi duran bu eseri kim yaratmıştı (Ak, 2021g, s. 91)?”
- “Çit, tartışmasız büyük bir sanat yapıtıydı. Servi, çınar ağacı, papatya, gül neyse bu çit de oydu. Sanki binlerce yıldır oradaydı. İnsan eliyle yapılan diğer ürünler gibi yapay değildi (Ak, 2021g, s. 91).”

Sorumluluk

- “Onlara karşı sorumluluklarım var (Ak, 2021g, s. 110).”

Tecrübe

- “Asırlar boyunca birikmiş deneyimlerin sonucu ortaya çıkmıştı. Koca Memet’in dedesinin dedesinin dedesi de aynı çiti, aynı şekilde, aynı dallardan örmüş olmalıydı (Ak, 2021g, s. 91).”

Kültürel miras

- “Büyükannesine ninesinin, ninesine de onun ninesinin anlattığı bir masaldı bu (Ak, 2021g, s. 140).”

4.9.3. Dil ve anlatım özellikleri açısından incelenmesi

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak onlara zengin bir dil ortamı yaratan; onların söz dağarcığını, dil bilincini ve hassasiyetini geliştiren araçlardır (Sever, 2019b). Bu bakımdan ilgili eser, dil ve anlatım özellikleri açısından da incelenmiş olup aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

4.9.3.1. Atasözleri

İncelenen eserde geçen atasözleri ve anlamları, TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü esas alınarak aşağıda verilmiştir. Nitekim eserde oldukça fazla deyme yer verilmekle birlikte az da olsa atasözüne yer verildiği görülmektedir. Bu durum da çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir.

- Eğri oturup doğru konuşalım: Birisine karşı tutumumuz ne olursa olsun doğruyu söylemeliyiz (TDK, 2009): “Ama eğri oturalım, doğru konuşalım (Ak, 2021g, s. 34)!”
- Bir varmış bir yokmuş: Masal gibi geçip gitmiş, artık hayal olmuş (TDK, 2009): “Bir varmış bir yokmuş (Ak, 2021g, s. 141).”

- Taş yerinde ağırdır: Kişinin değerini en iyi bilenler, kendi çevresinde bulunanlardır (TDK, 2009): “Taş yerinde ağırmış dedikleri buymuş demek (Ak, 2021g, s. 153).”

4.9.3.2. Deyimler

Deyimler, çocukların söz dağarcıklarını geliştirmeleri ve dilimizin zenginliklerini kavramaları bakımından bir hayli önemlidir. Öyle ki 184 sayfadan oluşan bu kitapta deyimlere sıkça yer verildiği görülmektedir. Eserde, toplamda 168 tane farklı deyim tespit edilmiştir ve bu deyimlerden bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. Bu deyimler, anlatıma akıcılık ve canlılık kazandırmıştır.

İlgili eserde yer alan deyimler, TDK Deyimler ve Atasözleri Sözlüğü temel alınarak Tablo 32’de sayfa numaraları ile birlikte aktarılmıştır.

Tablo 32

“Altı Kırk Dört Dalgası” Adlı Eserde Yer Alan Deyimler

Deyim	Sayfa numarası
Hesapta olmamak	9
(bir şeyden) Söz etmek	9
Aklına gelmek	10
Üstüne çullanmak	10
Ayağına dolanmak (dolaşmak)	10
Her kafadan bir ses çıkmak	10
Hık demiş (anasının veya babasının) burnundan düşmüş	10
Kapan kurmak	14
Silip süpürmek	14

Kalıptan kalıba girmek	14
(bir yere) Kapağı atmak	14
(bir şeye) Kulak (kulaklarını) tıkamak	17
Tadı kaçmak (gitmek)	17
Fark etmek	18
Bitmek tükenmek bilmemek	20
Yağma yok	20
Haddini bilmek	20
Şöyle bir bakmak (göz atmak)	20
(birini veya bir şeyi) Kendi hâline bırakmak	21
(bir şeyden) Zevk almak (duymak)	21
(birinin) Hoşuna gitmek	22
Canını sıkmak	22
Altını üstüne getirmek	23
Tur atmak	23
Morali bozulmak	24
Kendini tutamamak	24
Tepeden tırnağa süzmek	24
Gözden kaybolmak	24
Ağzından lakırtı (laf) almak (çekmek)	24
İmdada (imdadına) koşmak (yetişmek)	26
Gözünü gözüne dikmek	28
Kanıya varmak	28
Karar vermek	28
Anlam vermek	30
(birinin) Sesi çıkmamak (kesilmek)	31

Hayal kurmak	33
Hayal kırıklığına uğramak	33
İçini çekmek	34
Bir arpa boyu (gitmek, yol almak)	34
Yalayıp yutmak	35
Başından savmak	36
Makineli tüfek gibi	36
Tadı tuzu kalmamak (bozulmak)	37
Üstüne yok	42
Laf etmek	43
Yok olmak	45
Haber vermek	45
(birinin) Başına gelmek	46
Devreye sokmak	50
Karşısına dikilmek	51
Nasıl olsa	51
Peşine takılmak	52
Buyur etmek	53
Nefes almak	55
Boğazında düğümlenmek	55
Haklı bulmak	56
Göz göze gelmek	56
Uyku çekmek	57
Altüst etmek	58
İç geçirmek	59
Yolunu tutmak	61

Talimat vermek	61
İleri sürmek	61
Su koyuvermek	61
Kem küm etmek	62
Şıp diye	62
Davet etmek	65
Leb demeden leblebiyi anlamak	66
İşin tuhafı	67
Hayrette (hayretler içinde) kalmak	67
Umudunu kesmek	67
Havalara uçmak	67
Hayata geçirmek	67
... bir hâl almak (hâle girmek)	69
Ayağına gelmek	70
Yoluna girmek	70
Yüz göz olmak	72
Avucunu yalamak	72
(birinin) Ağzının kokusunu çekmek	72
Uyku tutmamak	72
(bir şey, bir şeyi) Ağır basmak	73
Dert etmek (edinmek)	80
(birinin) Ağzını bıçak açmamak	80
Sorun çıkarmak	82
Kendi kabuğuna çekilmek	82
Gık dememek (gıkı çıkmamak)	82
Göz atmak	83

Armut piş ağzıma düş!	83
İlgi göstermek	86
Donup kalmak	87
Geri dönmek	87
Ortadan kalkmak	89
Eli ayağı (ayağına) dolaşmak	89
Kendine gelmek	94
(bir şeye) Akıl sır ermemek	94
Astığı astık, kestiği kestik	95
Yerinde duramamak	96
Laf anlatmak	98
Yok etmek	98
Velveleye vermek	99
Canı sıkılmak	99
Eli armut devşirmek	99
Eceline susamak	99
(birinin) Tüyleri diken diken olmak	99
Yeri göğü inletmek	99
(birine) Ağzının payını (ölçüsünü) vermek	99
Kaçacak delik aramak	99
Bağırıp çağırmak	100
Süt dökmüş kediye dönmek	100
Oralı (bile) olmamak	101
Sinirleri bozulmak	101
Aklından geçmek	102
Alaşağı etmek	105

Meydan okumak	108
Çıkmaza girmek	110
Zarar gelmek	110
(birine) Hak vermek	110
Tabanları yağlamak	112
Akıl vermek	112
Baş etmek	112
Karşılık vermek	112
Çıkmaza sokmak	112
Koluna kuvvet	120
(birine) Tepeden bakmak	120
Tane tane söylemek (konuşmak)	122
Göze almak	124
Aklına yatmak	125
Küçük dilini yutmak	128
Takati kalmamak (kesilmek)	129
Alı al, moru mor	130
Kulak vermek	130
Israr etmek	130
Hoş görmek (karşılama)	130
Ekip biçmek	137
Göç etmek (eylemek)	138
Gel zaman git zaman	138
Avucunun içi gibi bilmek	140
(birinin) Bir dediğini iki etmemek	141
(birine veya bir şeye) Söz geçirmek	141

(bir şeyi) Gözü gibi sakınmak (saklamak veya esirgemek)	144
Ödü kopmak (patlamak)	145
Moral vermek	145
(birinin) Başının etini yemek	145
Yemeden içmeden kesilmek	146
Dişini sıkamak	146
Yola çıkmak	146
Göz gezdirmek	146
Gözlerini fal taşı gibi açmak	147
Hayran olmak (kalmak)	149
Aklı kalmak	150
Doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı	150
Aklı fikri bir şeyde olmak	150
İç çekmek	150
Haber uçurmak	151
Hava atmak	157
Tereyağından kıl çeker gibi	158
Yer etmek	161
Söz almak	166
Karşı çıkmak	166
Yaşını başını almak	170
Sözü edilmek	170
Dik dik bakmak	171
Neye uğradığını bilememek (anlamamak, şaşırmak)	171
Gözünü (gözlerini) (bir şeye) dikmek	172

Hâl hatır (hâlini hatırını) sormak	175
Ağırlık basmak (çökmek)	177
Esir almak	177
Taş kesilmek	180

4.9.3.3. İkilemeler

Eserde 83 tane farklı ikileme örneği tespit edilmiştir ve bu ikilemelerin bazıları, birden fazla yerde kullanılmıştır. İkilemeler; aynı kelimelerin tekrarı, yakın veya eş anlamlı kelimelerin tekrarı, zıt anlamlı kelimelerin tekrarı, biri anlamlı biri anlamsız kelimelerin tekrarı, her ikisi de anlamsız kelimelerin tekrarı ve yansıma kelimelerin tekrarı ile oluşan ikilemeler şeklinde gruplandırılarak aşağıda Tablo 33’te verilmiştir. En çok kullanılan ikileme grubu, aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşan ikilemelerdir. İkilemeler sayesinde ise anlatıma zenginlik ve canlılık katılmıştır.

Tablo 33

“Altı Kırk Dört Dalgası” Adlı Eserde Yer Alan İkilemeler

Oluşumlarına göre ikilemeler

Aynı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Neler neler (s.12), türlü türlü (s.14), kalıptan kalıba (s.14), yoo yoo (s.21), gizliden gizliye (s.22), yavaş yavaş (s.24), bilgiç bilgiç (s.26), yüzde yüz (s.33), zaman zaman (s.33), ertelene ertelene (s.34), aval aval (s.40), üst üste (s.45), farklı farklı (s.45), sık sık (s.46), suçlu suçlu (s.49), pırıl pırıl (s.56), göz göze (s.56), daldan dala (s.66), istemeye istemeye (s.70), uzun uzun (s.78), dolu dolu (s.82), açıp açıp (s.82), kolay kolay (s.87), tamı tamına (s.93), sinirli sinirli (s.98), diken diken (s.98), şaşkın şaşkın (s.100), etti etti (s.101), kendi kendine (s.102), tek tek (s.105), derin derin (s.112), ayrı ayrı (s.113), uysal uysal (s.114), kelimesi kelimesine (s.120), tane tane (s.122), göstere göstere (s.126), miskin miskin (s.126), alı al (s.130), moru mor (s.130), azar azar (s.135), hafif hafif (s.140), ağır ağır

(s.146), dallardan dallara (s.147), usul usul (s.153), nereden nereye (s.154), mutlu mutlu (s.161), dik dik (s.171), boncuk boncuk (s.180)

Eş veya yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler

Bitmek tükenmek (s.20), etli butlu (s.22), kanlı canlı (s.22), uçsuz bucaksız (s.31), kırış buruş (s.45), bağıra çağıra (s.68), yüz göz (s.72), bıkmadan usanmadan (s.75), utana sıkıla (s.87), eli ayağına (s.89), doğru dürüst (s.141), tepeden tırnağa (s.144), tıka basa (s.149), akli fikri (s.150), hâl hatır (s.175)

Zıt anlamlı sözcüklerle oluşan ikilemeler

Sağda solda (s.10), sağına soluna (s.14), baştan sona (s.20), sağdan soldan (s.58), sağa sola (s.131), gece gündüz (s.146)

Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Saçma sapan (s.69), börtü böcek (s.93)

Her ikisi de anlamsız sözcüklerle oluşan ikilemeler

Eciş бүcüш (s.14), apar topar (s.52), kem küm (s.62), tıklım tıkış (s.96)

Yansıma sözcüklerle oluşan ikilemeler

Gıd gıd gıdak (s.57), horul horul (s.57), çıtır çıtır (s.99), şangır şungur (s.99), çatır çutur (s.101), gürül gürül (s.164), vızır vızır (s.165), küt küt (s.178)

4.9.3.4. Benzetme

İlgili eserde tespit edilen bazı benzetmeler, kullanım sıralarına göre şu şekildedir:

- “Sanki o ânı bekliyormuş gibi hepsi harekete geçer (Ak, 2021g, s. 10).”
- “Elinizi kolunuzu bağlarlar âdeta (Ak, 2021g, s. 14).”
- “İçerisinin de dışarısının da ev gibi hissedilmesi (Ak, 2021g, s. 20).”
- “Onun gibi düşünür, onun gibi konuşurlar (Ak, 2021g, s. 21).”
- “Tıpkı pilavı pişirir pişirmez servise sunmayan aşçılar gibi onu bekletirim (Ak, 2021g, s. 22).”

- “Âdeta bu sorunun kendisine sorulacağını önceden biliyormuş da hazırlanmış gibiydi (Ak, 2021g, s. 26).”
- “Filozof gibi adamdı Durmuş Bey. Sanki düşüncelerimi okumuş gibi yapıştırdı (Ak, 2021g, s. 26).”
- “Çocuk değil, vicdan azabıydı (Ak, 2021g, s. 28).”
- “Bu konuda bir arpa boyu bile yol alamadık (Ak, 2021g, s. 34).”
- “Doğan, kendini büyümüş gibi hissetti birden (Ak, 2021g, s. 34).”
- “Doğan, kırmızı kart görüp oyundan atılmış futbolcu gibi hissetti kendini (Ak, 2021g, s. 35).”
- “Aklına gelenleri makineli tüfek gibi sıraladı (Ak, 2021g, s. 36).”
- “Bu özellikleriyle projektör gibi çevreyi tarayan iri gözleri (Ak, 2021g, s. 43)...”
- “... sanki yağmur yağacak gibi (Ak, 2021g, s. 46)...”
- “Sanki, evin içinde dev bir horozla yaşamaya başlamışlardı (Ak, 2021g, s. 51).”
- “... kendini başka gezegenden gelmiş gibi hissetti (Ak, 2021g, s. 53).”
- “... temcit pilavına dönmüş bayat bir formülün (Ak, 2021g, s. 60)...”
- “... kuş gibi uçarak balkona konan (Ak, 2021g, s. 63)...”
- “Özellikle çalı süpürgesi gibi ince bacaklarınız ve tüy gibi hafif bedeniniz varsa (Ak, 2021g, s. 65)...”
- “Sesi de görüntüsü gibi aniden yok olmuştu (Ak, 2021g, s. 65).”
- “Bizim gibi tuzu kuru olanlar (Ak, 2021g, s. 65)...”
- “Hayal ürünü gibi başlayan bir proje (Ak, 2021g, s. 75)...”
- “... otobüste ne yapmaması gerektiğini iyi bilen horoz kılığına girmiş biri gibiydi (Ak, 2021g, s. 80).”
- “Gıkını bile çıkarmadan, uslu kediler gibi kıpırdamadan yolculuğa devam etti (Ak, 2021g, s. 82).”
- “... tıpkı kayıp ilanındaki gibi üst üste yapılmış çizimlerle anı defterine de aktarmıştı (Ak, 2021g, s. 83).”

- “Doğanın uzantısı gibi duran bu eseri kim yaratmıştı (Ak, 2021g, s. 91)?”
- “İnsan eliyle yapılan diğer ürünler gibi yapay değildi (Ak, 2021g, s. 91).”
- “Bahçenin havasını ve ışığını kesmeyen, âdeta nefes alan hafif bir duvardır (Ak, 2021g, s. 91).”
- “Her dalın, tesadüfen oradaymış gibi duruşunu tespit etmek (Ak, 2021g, s. 93)...”
- “Matematik, doğanın kurallarıyla âdeta dans ediyor (Ak, 2021g, s. 94).”
- “... yıllardır köylerine geliyormuş gibi doğal bir alışkanlıkla (Ak, 2021g, s. 96)...”
- “... mutluluktan uçuyordu âdeta (Ak, 2021g, s. 96).”
- “... köylerine sirk gelmiş gibi yadırgamasınlar (Ak, 2021g, s. 96)...”
- “Kütüphanedeyken evlerinde hissetsinler (Ak, 2021g, s. 96).”
- “Tıpkı yazarın ona yaptığı gibi (Ak, 2021g, s. 98).”
- “Adı gibi emindi bundan (Ak, 2021g, s. 98).”
- “İşlediği suçun bal gibi farkındaydı (Ak, 2021g, s. 98).”
- “... eli armut toplamayacaktı herhalde (Ak, 2021g, s. 98).”
- “... kan dondurucu sesi gelecekti büyük olasılıkla (Ak, 2021g, s. 99).”
- “Şimdiden tüyleri diken diken olmuştu (Ak, 2021g, s. 99).”
- “Adamın karşısında süt dökmüş kediye dönmüştü resmen (Ak, 2021g, s. 100).”
- “Şimdi o dev gibi adamla kavga mı edecekti yani (Ak, 2021g, s. 102)?”
- “Benim onu lokma hâline getirip Koca Memet’in önüne attığımı düşünüyor olmalıydı (Ak, 2021g, s. 109).”
- “Mecnun Bey’i cezalandırmak gibi bir niyetim asla yoktu (Ak, 2021g, s. 109).”
- “Arpacı kumrusu gibi düşüncelere daldı (Ak, 2021g, s. 110).”
- “... tıpkı kucaktaymış gibi (Ak, 2021g, s. 114)...”
- “... tepesinden aşağıya sağanak gibi yağın su damlalarına (Ak, 2021g, s. 117)...”
- “... bedenini fırlıdak gibi döndürerek kurulanmaya çalışan (Ak, 2021g, s. 117)...”
- “Mecnun Bey, çıldıracaktı âdeta (Ak, 2021g, s. 120).”

- “... tepeden bakıyormuşum gibi algılanacak (Ak, 2021g, s. 125).”
- “Şehrazat’ın göz kapakları, bir daha hiç kapanmayacakmış gibi açılmıştı (Ak, 2021g, s. 130).”
- “Benim de üzüлünce, diğer normal insanlar gibi, gözlerim yaşarır (Ak, 2021g, s. 131).”
- “Anahtar gibi kalbinin kilidini açtı resmen (Ak, 2021g, s. 132).”
- “Sanki bambaşka bir gezegene davet edilmiş (Ak, 2021g, s. 134)...”
- “Mecnun Bey, âdeta hipnotize olmuş gibi dinledi (Ak, 2021g, s. 134).”
- “Pakize Hanım’ın geçmişini, kendi geçmişı gibi benimsiyordu sanki (Ak, 2021g, s. 134).”
- “... evi avucunun içi gibi biliyordu (Ak, 2021g, s. 140).”
- “... etrafı güçlü duvarlarla çevrili şatonun bahçesinde, kendisini hapishanede gibi hissedermiş (Ak, 2021g, s. 143).”
- “Ağaçlara gözleri gibi bakarlar (Ak, 2021g, s. 144).”
- “Koca dünya onlara misafir odası gibi gelir (Ak, 2021g, s. 145).”
- “Asla, doğanın sahibi gibi davranmazlar (Ak, 2021g, s. 145).”
- “... oğlanın şaşkınlıktan gözleri fal taşı gibi açılmış (Ak, 2021g, s. 147).”
- “Ne güzel, bu sıcakta tüy gibi hafif, incecik kıyafetlerle dolaşıyorlar (Ak, 2021g, s. 148).”
- “Etrafındakiler bir anda kuş gibi havalanmış; kimi ağaçların gövdesine, kimi sarmaşıklara tırmanıp, âdeta kuş olup uçuvermişler (Ak, 2021g, s. 148).”
- “Onu kendilerinden biri gibi kabullenivermişler (Ak, 2021g, s. 151).”
- “Mecnun Bey, hayatında ilk defa horoz sesiyle uyanmış gibi mutlu hissetti kendini (Ak, 2021g, s. 153).”
- “Yerini bulmuş gibiydi (Ak, 2021g, s. 155).”
- “... tereyağından kıl çeker gibi (Ak, 2021g, s. 158)...”
- “... ‘filozof keçiler’ bunlar mıydı acaba (Ak, 2021g, s. 166)?”

- “... havada uçuşuyordu âdeta (Ak, 2021g, s. 166).”
- “Meyve vermeye hazır gibiydi (Ak, 2021g, s. 168).”
- “Kökü budandığı için hafızasını kaybetmiş ağaçlar gibiyiz (Ak, 2021g, s.173).”
- “Filozof gibi konuşacaktı yine besbelli (Ak, 2021g, s. 182).”

Eserde yapılan benzetmeler, anlatılan olayları somut hâle getirerek çocukların daha kolay kavramalarını sağlar. Böylece hem anlatım ilgi çekici hâl alır hem de çocukların söz dağarcıklarının zenginleşmesine katkıda bulunulur.

4.9.3.5. Pekiştirme

İncelenen eserde pekiştirmeli sözcükler tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden bazıları, birden fazla kez kullanılmıştır. Öyle ki eserde yer alan pekiştirmeli sözcüklerin anlatıma canlılık kattığı görülmüştür. Ayrıca pekiştirmeli sözcükler, somut evrede olan çocuklar için olayları zihinlerinde kolaylıkla canlandırmalarına yardımcı olur.

Eserde geçen pekiştirmeli sözcükler:

- “... hepsi *tıpatıp* yazara benzerler (Ak, 2021g, s. 21).”
- “... *karmakarışık* bir resim ortaya çıktı (Ak, 2021g, s. 45).”
- “... horozu yakalayıp susturma isteğiyle *dopdoluydu* (Ak, 2021g, s. 52).”
- “... kapı; soluk yüzlü, *zayıf mı zayıf* bir adam tarafından açıldı (Ak, 2021g, s. 52).”
- “Onunla ortak bir kızgınlığı paylaşmak istemiyordu *besbelli* (Ak, 2021g, s. 53).”
- “... *tertemiz* elbisesi, parlak ayakkabılarıyla kendini başka gezegenden gelmiş gibi hissetti (Ak, 2021g, s. 53).”
- “Odaya ince uzun bacaklı, çıplak ayaklı, iri gözlü, *şirin mi şirin* bir kız çocuğu girdi (Ak, 2021g, s. 53).”
- “... pırıl pırıl tüylü, *kıpkırmızı* ibikli horozu baktı (Ak, 2021g, s. 56).”
- “İri gözleri, ışıldayan *bembeyaz* dişleri, kocaman gülüşü evin salonunu doldurmuştu (Ak, 2021g, s. 63).”

- “Dikkatle seçilmiş *yepyeni* kitapları, kendi elleriyle raflara yerleştirdi (Ak, 2021g, s. 73).”
- “Benim de anı defterim var ama *bomboş* (Ak, 2021g, s. 82).”
- “... bizimkiler de *sırılsıklam* olmuştu (Ak, 2021g, s.114).”
- “*Yaşlı mı yaşlı* bir dede, elini Mecnun Bey’in omuzuna koydu (Ak, 2021g, s. 122).”
- “Sanki *bambaşka* bir gezegene davet edilmiş (Ak, 2021g, s. 134).”
- “Dünya bizim için kocaman, *yusyuvarlak* bir besin topuydu (Ak, 2021g, s. 135).”
- “... *ağır mı ağır* paltosu mu var (Ak, 2021g, s. 141)?”
- “... sürekli yemek yemekten *mutsuz mu mutsuz* bir çocuğa dönüşmüş (Ak, 2021g, s. 144).”
- “Bu arada, bahçenin *kupkuru* olduğunu fark etti (Ak, 2021g, s. 154).”

4.9.3.6. Bilinmeyen sözcük kullanımı

“Altı Kırk Dört Dalgası (Ak, 2021fg)”nda çocuğun anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimelerin var olduğu görülmüştür. Aşağıdaki tabloda ise eserin hitap ettiği yaş grubu çocukları tarafından bilinemeyeceği düşünülen kelime ve kelime grupları listelenmiştir. Ancak bu kelimelerin anlamları, çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın eserinde çocukların bilemeyeceği kelimeleri kullanması, onların söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Tablo 34

“Altı Kırk Dört Dalgası” Adlı Eserde Hitap Ettiği Yaş Grubu Çocukların Düzeylerinin Üzerinde Olduğu Düşünülen Sözcük ve Sözcük Grupları

Sözcük ve sözcük grupları	Sayfa numarası
Kapan	14
Esin	18
Taraba	20
İbik	20
Sıska	22
İri kıyım	23
Kerpeten	24
Havaya bürünmek	30
Sabotaj	49
Süngü	56
Temcit pilavı	60
Çalı süpürgesi	65
Mahmur	65
Tuzu kuru	65
Hengâme	68
Kanaviçe	76
Bizon	85
Petunya	88
Yekpare	91
Füzen	93
Muhallebi çocuğu	100

Ring	107
Ecel teri	110
Fırıldak	117
Orta yol	122
Deve diken	135
Karahindiba	135
Ebegümeci	135
Küheylan	145
Zırh	145
Gürz	145
Mızrak	145
Kalkan	146
Cafcaflı	148
Gıpta etmek	161
Tıkırında	162
Patika	164
Ballıbaba	175
Katırtırnağı	175

4.9.3.7. Argo sözcük kullanımı

Eserde “deli”, “aptal” ve “gıcık” gibi birkaç argo sözcüğe rastlanmıştır. Bununla birlikte eserde geçen “yağma yok”, “aval aval bakmak”, “avucunu yalamak”, “tabanları yalamak” ve “hava atmak” deyimleri de argo kullanımına örnek oluşturur.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Tabii çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve

eserde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

Kullanılan argo sözcükler, cümle örnekleriyle birlikte aşağıda verilmiştir:

- “... hani o *pire torbası, mikrop yuvası* (Ak, 2021g, s. 14).”
- “Ama *yağma yok* (Ak, 2021g, s. 20)!”
- “... insanın suratına *aval aval bakmazdı* (Ak, 2021g, s. 42).”
- “*Avucunu yalayacaktı* bu defa (Ak, 2021g, s. 72)!”
- “Koca Memet çok *açgözlü* (Ak, 2021g, s. 94).”
- “*Delidir* (Ak, 2021g, s. 95).”
- “Karşısında bu *muhallesi çocuğunu* gören kim olsa (Ak, 2021g, s. 100)...”
- “... seni *gıcık* bulmuyorum (Ak, 2021g, s. 105).”
- “*Tabanları yağlayarak kaçan korkağın teki* olduğunu zannediyordum (Ak, 2021g, s. 112).”
- “Öyle *beleş* yok (Ak, 2021g, s. 120)!”
- “... kendi yolunu bahçesine katan bu *hayırsız* komşuya evinin anahtarını teslim etmişti (Ak, 2021g, s. 131)?”
- “Kümeşte *hava atarak* dolaşan Muzaffer Bey’i işaret ederek (Ak, 2021g, s. 157)...”
- “Sadece şunu söyleyebilirim: ‘*Tembel kuru fasulye*’ ilkokuldaki arkadaşımın lakabıydı (Ak, 2021g, s. 158).”
- “İyilik yayan metinleri *aptalca* bulurlar (Ak, 2021g, s. 159).”
- “Mutluluğu, *aptallıkla* özdeşleştirmeyin (Ak, 2021g, s. 159).”

4.9.3.8. Anlatım bozuklukları

Atasözü veya deyim yapısının bozulmasından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Deyimler ve atasözleri kalıplaşmış sözlerdir. Deyim ile atasözlerinde bulunan kelimeler değiştirilerek yerine aynı anlamı verebilecek kelimeler dahi kullanılamaz ve söz dizimi de

bozulamaz. Böyle bir durum söz konusu olur ise de anlatım bozukluğuna yol açılır. Öyle ki kitapta kullanılan bazı deyimlerde bu kurala uyulmamıştır ve anlatım bozukluğu yapılmıştır. Bu deyimler şunlardır:

- “*Ağzından lafı kerpetenle çıkarmak* zorunda kalabilirdim (Ak, 2021g, s. 24).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*ağzından lakırtı (laf) almak (çekmek)*” şeklinde olmalıdır.
- “... *eli ayağına dolanır*, ne yapacağını şaşırırdı (Ak, 2021g, s. 89).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*eli ayağına dolaşmak*” şeklinde olmalıdır.
- “Koca Memet’in *eli armut toplamayacaktı* herhalde (Ak, 2021g, s. 99).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*eli armut devşirmek*” şeklinde olmalıdır.
- “*Bileğinize kuvvet* (Ak, 2021g, s. 120)!” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*koluna kuvvet*” şeklinde olmalıdır.
- “*Tane tane anlatarak* cevap verdi (Ak, 2021g, s. 122).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*tane tane söylemek (konuşmak)*” şeklinde olmalıdır.
- “... ama bir türlü *lafını* krala geçiremezmiş (Ak, 2021g, s. 141).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*(birine veya bir şeye) söz geçirmek*” şeklinde olmalıdır.
- “Ağaçlara *gözleri gibi* bakarlar (Ak, 2021g, s. 144).” cümlesinde bulunan deyim değiştirilerek kullanılmıştır. Bu deyim doğru ifadesi, “*(bir şeyi) gözü gibi sakınmak (saklamak veya esirgemek)*” şeklinde olmalıdır.

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan deyimlerin bu şekilde değiştirilerek kullanılması; çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, yararlanılan deyimlerin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

4.9.3.9. Yazım yanlışları

İmla hatalarının tespitinde, TDK Güncel Türkçe Sözlük internet adresinden yararlanılmıştır. Tespit edilen imla hataları ise gruplandırılarak aşağıda aktarılmıştır.

Fakat nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar

Tablo 35

“Altı Kırk Dört Dalgası” Adlı Eserde Yer Alan Yazım Yanlışları

Sözcüğün eserde kullanımı	Sözcüğün doğru yazımı	Sayfa numarası
İrikıyım	İri kıyım	23
Devetüyü	Deve tüyü	24
Gözkapakları	Göz kapakları	58
İçekapanıklık	İçe kapanıklık	61
İriyarı	İri yarı	95
Küçükdillerini yutmak	Küçük dillerini yutmak	128
Gerisingeriye	Gerisin geriye	129
Gözucuyla	Göz ucuyla	131
Devedikeni	Deve diken	135
Ayakuçları	Ayak uçları	153
Karatahta	Kara tahta	166
Elyazısı	Elyazısı	167
Isırganotları	Isırgan otları	173

Ses olayları ile ilgili yazım yanlışları

Ünlü düşmesi ile ilgili yazım yanlışları

İçeri, dışarı, ileri, şura, bura, ora, yukarı, aşağı vb. sözcükler; ek aldıklarında, sonlarında bulunan ünlüler düşmez ve “içerde” değil, “içeride”; “dışardan” değil, “dışarıdan”; “ilerde” değil, “ileride”; “şurda” değil, “şurada”; “burda” değil, “burada”; “orda” değil, “orada”; “yukarda” değil, “yukarıda”; “aşağda” değil, “aşağıda” şeklinde yazılır (TDK, 2019c). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “*Nerden* buldun bu garip adamı (Ak, 2021g, s. 24)?”
- “Bunu bilen komşular, *ilerde* birbirlerine nasıl davranmaları gerektiğini de bilirler (Ak, 2021g, s. 124).”
- “Sen *ilerde* kral olacaksın (Ak, 2021g, s. 143)...”
- “*Nerden* başlamalıyım bilmiyorum (Ak, 2021g, s. 173).”

Düzeltilme işaretinin kullanımından kaynaklanan yanlışlar

Yazılışları aynı, anlamları ve söylenişleri farklı olan sözcükleri ayırt etmek için okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine düzeltme işareti konur: adem (yokluk), âdem (insan); adet (sayı), âdet (gelenek, alışkanlık); alem (bayrak), âlem (dünya, evren); hal (sebze, meyve vb. satılan yer), hâl (durum, vaziyet); hala (babanın kız kardeşi), hâlâ (henüz) vb. sözcükler bunlara örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Nedense hiç hesapta olmadığı *halde* yazdıklarım kendimden söz ederek başladım (Ak, 2021g, s. 9).”
- “... isteksizlik *halleri* (Ak, 2021g, s. 12)...”
- “Elinizi kolunuzu bağlarlar *adeta* (Ak, 2021g, s. 14)!”
- “En iyisi, horozu kendi *haline* bırakmak (Ak, 2021g, s. 21).”
- “*Adeta* bu sorunun kendisine sorulacağını önceden biliyormuş da hazırlanmış gibiydi (Ak, 2021g, s. 26).”
- “Normal *hali* yoktu onun (Ak, 2021g, s. 40).”
- “O zaman köpek ne *hale* geliyordu (Ak, 2021g, s. 45)?”
- “... çalışamaz *hale* geldim (Ak, 2021g, s. 49).”

- “... çözülemez *hale* gelirdi (Ak, 2021g, s. 60).”
- “... saçma sapan bir *hal* almaya başladı (Ak, 2021g, s. 69).”
- “... *adeta* nefes alan hafif bir duvardır (Ak, 2021g, s. 91).”
- “... *adeta* dans ediyor (Ak, 2021g, s. 94).”
- “Yolu kendi bahçesine *dahil* etmiş (Ak, 2021g, s. 94).”
- “Nigar Hanım, mutluluktan uçuyordu *adeta* (Ak, 2021g, s. 96).”
- “... nasıl olmuştu da adaletsizliğin simgesi *haline* dönüşmüştü (Ak, 2021g, s. 99)?”
- “Benim onu lokma *haline* getirip (Ak, 2021g, s. 109)...”
- “Mecnun Bey, çıldıracaktı *adeta* (Ak, 2021g, s. 120).”
- “Ben *dahil* (Ak, 2021g, s. 132).”
- “Mecnun Bey, *adeta* hipnotize olmuş gibi dinledi (Ak, 2021g, s. 134).”
- “... Mecnun Bey’i hikâyenin kahramanlarından biri *haline* getiriyordu (Ak, 2021g, s. 134).”
- “Hepimiz, istemediğimiz *halde*, Elmalıca’yı da bırakıp (Ak, 2021g, s. 137)...”
- “... *adeta* kuş olup uçuvermişler (Ak, 2021g, s. 148).”
- “... *adeta* bulutların tepesinde oynayan çocuklara imrenerek bakmakla yetinmiş (Ak, 2021g, s. 149).”
- “... havada uçuşuyordu *adeta* (Ak, 2021g, s. 166).”
- “Sanki hepsi *hal* hatır sormak istiyordu (Ak, 2021g, s. 175).”
- “... diyorlardı *adeta* (Ak, 2021g, s. 175).”

Nispet ekinin, belirtme durumu ve iyelik eki ile karışmasını önlemek amacıyla kullanılır: (Türk) askeri ve askerî (okul), (İslam) dini ve dinî (bilgiler), (fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar), (Atatürk’ün) resmi ve resmî (kuruluşlar) vb. bu kullanıma örnek oluşturur (TDK, 2019b). Aşağıdaki cümlelerde ise bu kurala uyulmamıştır:

- “Bu, *hayali* bir köpek olmalıydı (Ak, 2021g, s. 30).”
- “Ama sonra, ‘*hayali* köpek’ iyice canımı sıktı (Ak, 2021g, s. 30).”

- “İyi fikirdi doğrusu, Doğan’ın neden bir *hayali* köpeği olmasındı ki (Ak, 2021g, s. 30)?”
- “Doğan’ın *Hayali Köpeği* (Ak, 2021g, s. 31)”
- “*Hayali* köpekti o (Ak, 2021g, s. 31)!”
- “... ama *hayali* köpeğim, asla (Ak, 2021g, s. 33).”
- “Belki de *hayali* köpeklerden hakikilere geçme zamanı gelmiştir hı, ne dersin (Ak, 202g, s. 33)?”
- “*Hayali* köpeğimin yerini, sesini babamdan başka kimsenin duymadığı *hayali* bir horoz aldı (Ak, 2021g, s. 39).”
- “*Hayali* köpeğim kayboldu (Ak, 2021g, s. 43).”
- “*Hayali* köpeğin mi (Ak, 2021g, s. 43)?”
- “*Hayali* köpek için ilan hazırlanabilir mi (Ak, 2021g, s. 43)?”
- “Köpeğin *hayali* ya da gerçek olması Şehrazat’ı ilgilendirmiyordu (Ak, 2021g, s. 43).”
- “Üstelik benim *hayali* köpeğime de çok benziyor (Ak, 2021g, s. 119).”
- “... *hayali* köpeğim tıpkı bu köpeğin biçimini alırdı (Ak, 2021g, s. 119).”
- “İsmi, ‘*Hayali*’ olsun (Ak, 2021g, s. 119).”

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmanın sonucuna dair bilgilere ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve tartışma

Bu araştırmada; çağdaş çocuk edebiyatı yazarlarından biri olan Behiç Ak'ın, Günışığı Kitaplığı'ndan çıkan 8-12 yaş ve üzeri çocuklara hitap eden 9 çocuk romanı, çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmiştir. Romanlar; iç yapı özellikleri, dış yapı özellikleri, dil ve anlatım özellikleri açısından çocuk edebiyatına uygunlukları bağlamında değerlendirilmiş ve bu değerlendirme sonucunda söz konusu romanların, genel itibarıyla çocuk edebiyatının temel niteliklerini taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazın incelendiğinde çocuk edebiyatının ve çocuk edebiyatı ürünlerinin bir araştırma konusu olarak bilhassa 2000'li ve sonraki yıllarda önem kazandığı görülmüştür. Özellikle de çocuk edebiyatı alanında isim yapmış ve önemli eserler vermiş yazarların eserleri, incelemelere tabi tutularak alanyazına katkı sağlanılmaya çalışılmıştır. Alanyazına bakıldığında Behiç Ak'ın eserleri üzerine yapılmış araştırmaların ise son 5 yıldır hızla arttığı ve Ak'ın eserlerinin çeşitli açılardan birçok araştırmaya çalışma konusu olduğu görülmüştür.

Örneğin Başar (2019); Behiç Ak'ın “Eve Giden Küçük Tren”, “Postayla Gelen Deniz Kabuğu” ve “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” isimli çocuk romanlarını, değerler eğitimi ve Türkçe öğretimine katkısı açısından incelemiştir. İlgili kitaplar; 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik” değerlerinin ele alınması doğrultusunda incelenmiştir. Ayrıca kitaplar; Türkçe öğretimine katkısı bakımından atasözü, deyim, ikileme, kalıp sözler ve yansıma sözcüklerin kullanımına dair incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda ise elde edilen bulgulardan hareketle ilgili kitapların değerler eğitimi ve Türkçe öğretimi hususunda yararlanılması gereken kaynaklardan olduğuna kanaat getirilmiştir.

Alkan (2019); Behiç Ak'ın yedi roman ve yirmi üç öykü kitabını, içerik/tema açısından incelemiştir. Araştırmada incelenen yedi roman ve yirmi üç öykü kitabında; “bilişim teknolojileri, sevgi, kentleşme, aile, dayanışma ve yardımlaşma, sanatsal duyarlılık, tüketim toplumu, mahalle, komşuluk ilişkileri” olmak üzere temalar tespit edilmiştir.

Altuntaş (2019); Behiç Ak'ın “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!”, “Postayla Gelen Deniz Kabuğu”, “Eve Giden Küçük Tren”, “Bebek Annem”, “Çatıdaki Gezegen”, “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk” ve “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi” isimli çocuk romanlarını, erdemler ve karakter güçler bağlamında incelemiştir. Araştırma sonucunda romanlarda en fazla yer alan erdem “bilgelik” olduğu ve daha sonrasında ise sırasıyla “cesaret”, “insanîyet”, “aşkınlık”, “adalet”, “ölçülülük” erdemlerinin yer aldığı görülmüştür.

Ziya (2019); Behiç Ak'ın çocuk romanlarını, söz varlığı ve okunabilirlik yönünden incelemiştir. Araştırma sonucunda Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı yönünden yeterince zengin, okunabilirlik yönünden de “orta düzeyde” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Turan (2022); Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı eserlerini (çocuk romanları, öykü ve resimli çocuk öykülerini), çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda incelenen kitapların, dış yapı özellikleri (büyüklük, kâğıt, sayfa düzeni, harfler, kapak, cilt, resim) ve iç yapı özellikleri (tema, konu, kurgu, kahraman, ileti, dil ve anlatım, çevre, yazınsal ve eğitsel ilkeler) açısından çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Sarıçetin (2022); Behiç Ak ve Christine Nöstlinger'in çocuk kitaplarını, toplumcu gerçekçi sanat anlayışı açısından incelemiştir. Araştırmada Behiç Ak'ın “Eve Giden Küçük Tren”, “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk”, “Çatıdaki Gezegen”, “Postayla Gelen Deniz Kabuğu”, “Bebek Annem” ve “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!” adlı çocuk romanları ele alınmıştır ve iki yazarın da kitaplarında, toplumcu gerçekçi temalar tespit edilmiştir.

Öyle ki Behiç Ak'ın çocuk romanlarının, çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelendiği bu araştırmanın; Ziya (2019), Altuntaş (2019), Başar (2019), Alkan (2019), Turan (2022) ve Sarıçetin (2022)'in araştırmalarında elde ettikleri veriler ile örtüştüğü görülmektedir.

Nitekim Behiç Ak'ın “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!”, “Postayla Gelen Deniz Kabuğu”, “Eve Giden Küçük Tren”, “Bebek Annem”, “Çatıdaki Gezegen”, “Bulutlara Şiir Yazan Çocuk”, “Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi”, “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” ve “Altı

Kırk Dört Dalgası” adlı çocuk romanları, çocuk edebiyatının temel öğeleri çerçevesinde incelendiğinde şu genel sonuçlara ulaşılmıştır:

5.1.1. Dış yapı özelliklerine yönelik sonuç ve tartışma

Behiç Ak’ın kaleme almış olduğu eserlerin isimleri düşünüldüğünde; gerek çocukların hayal dünyasına hitap etmesi gerekse dikkat çekici olması ve çocuklarda merak uyandırması sebebi ile seçilen eser isimlerinin doğru bir tercih olduğu söylenebilir.

Ayrıca eserlerin baskı sayılarına bakıldığında; baskı sayılarının, eserlerin başarısına dair ipucu verdiği söylenebilir. Çünkü kitapların baskı sayısı, o kitabın niteliği ile ilgili az da olsa bilgi verebilir. Bir kitabın çok fazla baskısı yapılıyorsa, hele ki kısa sürede çok fazla baskısı yapılıyorsa, o kitap muhtemelen çok satılıyor demektir. Bu durum da büyük ihtimalle o kitabın çok okunduğu anlamına gelir.

Bununla birlikte eserlerin sayfa sayılarının ortalama olarak seçildiği ve hitap ettiği 8-12 yaş ve üzerine uygun nitelikte olduğu görülmektedir. Bu hususta, kitapların sayfa sayılarının okuyuculara kolaylık sağladığı da söylenebilir.

Bunun yanı sıra eserlerde ikinci hamur veya ithal kitap kâğıdı denilen; gözü yormayan, sarımtırak (mat) ve mürekkebi dağıtmayacak kalınlıkta bir kâğıt kullanılmıştır. Kitapların içerisindeki yazı ve görsellerin de arka sayfalara yansımadağı görülmektedir. Öyle ki hem okuma kolaylığı hem maliyet düşüklüğü hem de dayanıklılığı sebebiyle kitaplarda, bu kâğıt türünün tercih edildiği söylenebilir.

Metin tasarımı açısından kitapta yer alan resimler incelendiğinde ise genellikle metin bir sayfada, resim bir sayfada ve birbirleriyle karşılıklı olacak şekilde düzenleme yapıldığı görülmektedir. Fakat eserlerin içerisinde yer alan bazı görsellerin, o sayfada anlatılanlar ile örtüşmediği durumlar da mevcuttur. Bazı görsellerin ya önceki sayfalarda ya da sonraki sayfalarda yer aldığı tespit edilmiştir. Aslında bu durum, büyük bir olumsuzluk olarak görülmemelidir. Çünkü resimler, olay akışı içerisinde ilgili bölümlerle alakalıdır. Resimlerin ya önceki sayfalarda anlatılanları somutlaştırdığı ya da sonraki sayfalarda anlatılacaklara zemin oluşturduğu görülmektedir.

Kitaplarda hem yazarlık hem de resimleme görevini ise Behiç Ak üstlenmiştir. Kapak tasarımlarındaki resimler de Behiç Ak tarafından çizilmiştir. Öyle ki kitapların içerikleri ile

kapak tasarımları birbirlerine uyumlu olarak resmedilmiştir. Ayrıca kapak tasarımlarındaki görseller, kitapların içeriğine dair çocukların merakını uyandıracak ve çocukları, eserlerin içeriği ile ilgili düşündürecek ve tahminlerde bulunduracak özelliktedir.

Kitapların ön kapağında, yazarın adı; büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak en üstte yer almıştır. Hemen altında ise küçük punto ve genellikle siyah renk kullanılarak eser adlarına yer verilmiştir. Dolayısıyla bu durumda; eserin adının önüne, yazarın adının geçtiği görülmektedir. Ancak bu doğru bir yaklaşım değildir. Yazarın adı, tabii ki kapağın üzerinde yer almalıdır lakin eserin adının önüne geçmemelidir. Öyle ki daha büyük harfler ve punto kullanılarak yazılması gereken eserin adıdır.

Aynı zamanda kitapların ön kapağında, yayınevinin ismi ile amblemine ve kitapların baskı sayılarına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra kitapların arka kapakları ile sırt kısımları da değerlendirilmiştir. Kitapların arka kapaklarında da, kitapların ön kapaklarında olduğu gibi, büyük harflerle ve kırmızı renk kullanılarak yazarın adına yer verilmiştir. Hemen onun altında ise küçük punto ve genellikle siyah renk kullanılarak eser adlarına yer verilmiştir. Bunlara ek olarak kitapların arka kapağında, kitapların içeriği ile alakalı merak uyandıracak kısa bir metin bulunmaktadır. Ayrıca kitapların arka kapaklarının sol alt köşesinde, yayınevinin ismi; sağ alt köşesinde ise ISBN numarası yer almıştır ve kitapların ortasına bir barkod yapıştırılmıştır.

Kitapların sırt kısımları ise beyaz ve eserlerde kullanılan tek renk ile iki bölüme ayrılmıştır ve beyaz bölümde, yazarın ismine; diğer bölümde ise eserin ismine, kitabın içerisinden bir görsele ve Güneşli Kitaplığı'nın amblemine yer verilmiştir.

Bununla birlikte ön ve arka kapakların iç kısımları da tek renk kullanılarak değerlendirilmiştir. Ki bu durum kitapların kalitesini arttırmakla birlikte çocukların da ilgisini çekebilecek niteliktedir.

Bunların yanı sıra kitapların ne ön kapağında ne de arka kapağında; kitapların hangi yaş düzeyine uygun olduğuna, kitapların türüne, kitapları resimleyene ve kitapların editörüne yer verilmediği görülmektedir. Fakat kitapların türüne, kitapları resimleyene ve kitapların editörüne kitapların künyesinin yer aldığı iç sayfalarda değinilmiştir.

Nitekim kitapların kapak düzenlemesi genel olarak değerlendirildiğinde; kapak tasarımlarının, içerik ile uyumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca kapaklarda, metinler okunduktan sonra çocukların rahatlıkla anlayabileceği çizimler kullanılmıştır. Öyle ki

kitapların ön kapakları, arka kapakları ve sırt kısımları birlikte bir kompozisyon oluşturmuştur.

Eserlerde çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut (12x18 cm) tercih edilmiştir. Bu sebeple kitaplar, çocukların rahatlıkla taşıyabileceği niteliktedir. Ancak kitapların boyutunun okuyucuya taşımada kolaylık sağlamasının yanı sıra kitaplar, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir.

Kitapların cilt kalitesine bakıldığında ise kitaplar, beyaz karton kapak kullanılarak Amerikan ciltleme ile ciltlenmiştir. Kitapların sayfaları, ön ve arka kapakları ile birlikte sırttan tutkallanmış ve preslenmiştir. Bunun yanı sıra cildin üzerindeki koruyucu selef, kapaklara parlak bir renk ve canlılık kazandırmıştır. Ayrıca ince karton kapak kullanıldığı için kitaplar, sert olmamakla birlikte ağır değildir ve kolay taşınabilir kitaplardır. Bu da olumlu bir özelliktir. Ancak bu durum, bazı olumsuzlukları da beraberinde getirebilmektedir. Öyle ki kitaplar sert olmadığı için zaman içerisindeki deformelere karşı daha dirençsiz olabilecektir.

Eserlerde genellikle “Garamond DT (Roman)” yazı stili ve 10 harf büyüklüğü (puntosu) kullanılmıştır. Bununla birlikte bazı sayfalarda çocukların ilgisini canlı tutabilmek adına eğik yazı karakterlerine, farklı yazı stillerine ve tamamen büyük harflere yer verilmiştir.

Bunlara ek olarak eserlerde sayfaların sağ, sol, alt ve üst kenar boşluklarının geniş bırakıldığı görülmektedir. Satır aralıkları ise normal aralıktır ve metinler tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Öyle ki metinler içerisinde paragrafların kısa tutulduğu, bölüm başlıkları ile metinler arasında da yeterli boşluğun bırakıldığı görülmektedir. Metin-resim dağılımı incelendiğinde ise metin bir sayfada, resim bir sayfada olacak şekilde sayfaların genel olarak metin ağırlıklı düzenlendiği görülmektedir. Bütün bu faktörler de metinlerin okunmasını kolaylaştırmaktadır.

Buna nazaran bazı kitap isimleri ve bölüm başlıkları, çocukların dikkatini çekmek için küçük büyük harfler kullanılarak yazılmıştır. Bu durum çocukların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Ancak bu durumun çocukların yazım (imla) konusunda yanlış öğrenmelerine sebebiyet verebileceği de göz ardı edilmemelidir.

Resim-metin uyumu değerlendirildiğinde ise 8-12 yaş ve üzeri çocuklara hitap eden kitapların ¼’ünde resim olması sebebiyle kitapların görseller açısından biraz eksik kaldığı söylenebilir. Bunun yanı sıra gerek kapaklardaki gerekse kitapların içerisindeki resimlerin; çocuğun seviyesini gözetecek şekilde açık, anlaşılır ve ele alınan konulara uygun olduğu

görülmektedir. Ayrıca resimler, eserlerde anlatılanları somut hâle getirmekte; çocuğun hem ön bilgilerini canlandıracak hem de gelişen olaylara dönük tahminlerde bulunduracak niteliktedir. Kitapların kapaklarındaki resimlerde ve kitapların içerisindeki resimlerde ise tek rengin tercih edildiği görülmektedir. Öyle ki resimlerde tek renk kullanılması, okurun ilgisini azaltabilecek bir faktör olabilir.

Buna nazaran resimlerde kahramanların fiziksel portreleri, metinde aktarılan karakter özelliklerine göre çizilmiş; resimler kahramanların temel özelliklerini, yaşadıkları psikolojik durumları yansıtmıştır. Ancak eserlerde yer alan bazı görseller ile metinlerde verilen bilgilerin tam olarak uyuşmadığı durumlar da tespit edilmiştir. Bu durumlara sebebiyet veren şey ise kitaplarda tek renk resimlerin kullanılmasıdır. Aslında yazar, metinlerde bahsettiği tüm detayları resimlerde yansıtmaya çalışmıştır.

Nitekim sayılan birkaç olumsuzluğun dışında, dış yapı özellikleri açısından bakıldığında; Günışığı Kitaplığı tarafından basılan eserlerin, çocuk edebiyatının temel öğeleriyle uyumluluk gösterdiği görülmektedir.

5.1.2. İç yapı özelliklerine yönelik sonuç ve tartışma

Behiç Ak'ın, eserlerinde çok katmanlı konular işlediği görülür. Eserlerde ele alınan konular günlük hayattan seçilmiştir; yani eserlerde, çocukların gerçek yaşantısında da birebir karşılaşılabileceği, kendi yaşantısı ile özdeşleştirip empati kurabileceği ve çocukları eleştirel düşünmeye sevk edecek konular seçildiği görülmektedir. Bu bağlamda günümüzün önemli problemleri hâline gelen sosyal medya ve teknoloji kullanımı, kentleşmenin insan ilişkilerine etkisi, çekirdek aile yapısı; yalnızlaşan ve sokağa çıkamayan, bir apartman dairesine sıkışan çocuklar, kent yaşamı yerine mahalle sıcaklığı, aile ve arkadaş sevgisi, doğanın insanı kucaklaması, çevre duyarlılığı, tüketim toplumu gibi çeşitli konular olay örgüleri içerisinde verilir.

Konulara paralel olarak ise sosyal medyanın çocuklar üzerindeki etkileri; aile, arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri, dayanışma ve yardımlaşma, iletişim, sanal âlemin sahte yüzü, dürüstlük, kolayca kaçma ve hazırcılık, çalışma ve azim, teknoloji bağımlılığı, mahalle yaşamı, kentleşmenin getirdiği sorunlar, sokağa çıkma, tüketim çılgınlığı, tasarruf, eskileri değerlendirme, geri dönüşüm, geçmişe ve anılara değer verme, savaş, göç ve mültecilik, eğitim sistemi, bireysel farklılıklar, eleştirel ve sorgulayıcı olma, doğanın ve çevrenin

korunması, doğal yaşama saygı, hayaller ve umut gibi temalar eserlerde ele alınmıştır. Ayrıca Ak'ın eserlerinde, ön plana çıkan başlıca temalardan birisi de hayvan sevgisidir. Eserlerde kahramanların çoğunda hayvan sevgisi görülmektedir. Kedilere olan sevgisi ile bilinen yazar, hemen hemen her kitapta hayvanlara ve özellikle de kedilere yer vermiştir. Çocuklarda hayvan sevgisi oluşturmak adına ise bu durum önemli bir detaydır.

Kısacası Ak'ın, eserlerinde günümüz dünyasının ve toplumunun yaşadığı problemleri ele alan evrensel konu ve temalara yer verdiği görülmektedir. Bu doğrultuda da eserlerinde, ele aldığı konu ve temalara paralel olarak, ana fikir ile yardımcı fikirlere ve değerlere yer vermiştir. Böylelikle de yazarın, topluma ve güncele dönük konuları eleştirel bir gözle ele alarak farkındalık oluşturmaya çalıştığı görülür. Eserlerde yer alan değerlerle ise çocuklara iyi, güzel ve doğru olan sezdirilmeye çalışılır. Ayrıca eserlerin verdiği iletiler değerlendirildiğinde; eserlerin yalnızca çocuklar için yazılmamış olduğu ve eserlerde büyüklere de hitap edildiği açıkça görülmektedir.

Eserlerde yer alan kahramanlar ise çocuklar için yabancı olmamakla birlikte çocukların kendileriyle rahatlıkla özdeşim kurabileceği niteliktedir. Yazar, ele aldığı kahramanlar aracılığıyla çocuklara olumlu ve olumsuz örnekler sunarak, çocukların kendilerinin düşünüp, sorgulayarak çıkarımda bulunmasını sağlamaktadır. Ayrıca eserlerdeki kahramanların, kendi içlerinde gelişim gösteren açık (geliştirilmiş) karakterler olduğu görülmektedir. Öyle ki eserlerde, kahramanların psikolojik ve sosyal özelliklerine olabildiğince güçlü tasvirlerle yer verilmiştir. Buna nazaran ise, olması gerektiği gibi, kahramanların fiziksel özelliklerine çok fazla değinilmemiştir.

Bunların yanı sıra romanlarda genel olarak soyut anlatıcı yöntemi kullanılmıştır. Sadece “Çatıdaki Gezegen” ile “Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları” adlı eserlerde kahraman anlatıcı ve “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserde yazar anlatıcı yöntemi kullanılmıştır. Romanların olay örgüleri incelendiğinde ise olayların kronolojik bir şekilde devam ettiği ancak bazı kitaplarda zaman zaman geriye dönüşlerin yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte eserlerin çocuklarda merak uyandıracak, onların ilgisini canlı tutacak sürekli bir harekete ve sonunda umut aşılayan olaylar dizisine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca kitapların bazılarında olay örgüleri içinde şiir, masal gibi farklı metin türlerine de yer verilmiştir. Bu durum da merakın canlı tutulmasına ve olayların akıcılığına katkı sağlamıştır.

Romanların ilk basım tarihlerinin ise 2013 ve sonrasında olduğu görülmektedir. Aynı zamanda eserlerdeki olaylar, tarihi bir gerçek zamana dayanmamakta; günümüz dünyasında geçmektedir. İç zaman olarak ise olayların gelişim seyri, genel itibarıyla uzun zaman dilimlerinde geçmemektedir.

Romanlarda ele alınan çevre ise çok geniş değildir. Dış mekân olarak daha çok insan ilişkilerine ve sosyal yaşama etkisi üzerinden büyük kentler ile küçük kentler verilmiştir. Çoğunlukla da eserlerde; bir tarafında kentleşmenin yoğun olduğu, diğer tarafında ise gecekonduların olduğu ve yazarın da yıllardır İstanbul’da ikametgâh etmesinden sebep dış mekân olarak İstanbul’un tercih edildiği görülür. Bunun yanı sıra başta “Eve Giden Küçük Tren” ve “Altı Kırk Dört Dalgası” adlı eserleri olmak üzere eserlerin bazılarında, olayların Akdeniz Bölgesi çevresinde geçtiği de görülür. Aynı zamanda eserlerde geçen farklı şehir isimleri ve ülke isimleri ile dış mekânın genişlediği görülür. Öyle ki eserlerde geçen farklı yer isimleri, çocuklarda ilgi uyandırmakla birlikte çocukların dikkatini çekerek onları araştırmaya sevk edebilecek niteliktedir. İç mekân olarak ise eserlerde genellikle evlere yer verilmiştir. Öyle ki kahramanların evlerinde sürdürdükleri yaşam biçimleri ve eşyalara olan bakış açıları, onların hem dünyaya hem de insanlara yönelik tutumları hakkında ipucu verir. Aynı şekilde kahramanların eşyalara karşı olan yaklaşımlarının onların yaşayış biçimlerini de etkilediği görülür.

Kısacası kitapların iç yapı özelliklerinin çocuk edebiyatının temel öğeleriyle uyumluluk gösterdiği görülmektedir.

5.1.3. Dil ve anlatım özelliklerine yönelik sonuç ve tartışma

Eserlerde açık, anlaşılır, yalın bir dil kullanılmıştır ve cümleler kısa tutulmuştur. Ancak yazım konusunda kurallara uyulmaya çalışılsa da genellikle kelimelerin bitişik veya ayrı yazımından kaynaklanan yanlışlar, ses olayları ile ilgili yazım yanlışları ve düzeltme işaretinin kullanımı ile ilgili yazım yanlışları olmak üzere eserlerde birtakım yazım yanlışlıkları yapıldığı görülmüştür. Öyle ki nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde imla hatalarının bulunmaması gerekir. Çünkü yapılan bu imla hataları, çocukların yanlış öğrenmelerine neden olabilecek bir durumdur. Bu nedenle de imla ile ilgili hususlara daha çok özen gösterilmesi gerekir.

Bununla birlikte eserlerde; genellikle “aptal, deli, salak, manyak, gıcık, hasta, enayi, şaşşal, dalga geçmek ve boş vermek” başta olmak üzere birtakım argo sözcük kullanıldığı görülmüştür. Tabii ki nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde, argo sözcüklerin kullanılmasından kaçınmak gerekir. Ancak çocukların günlük yaşantıda belli bir düzeyde argo sözcükleri duyması ve eserlerde de bu sözcüklerin sayıca az olması sebebi ile bu kullanımlar, çok olumsuz bir durum olarak görülmemiştir.

Bunlara nazaran eserlerde deyimlere, atasözlerine, benzetmelere, ikilemelere ve pekiştirmeli sözcük örneklerine de yer verilmiştir. Eserlerde kullanılan deyim ve atasözlerinin çocuğun söz varlığının gelişimini olumlu etkileyeceği aşikârdır. Fakat bazı deyim ve atasözlerinin eserlerde değiştirilerek verildiği görülmüştür. Deyim ve atasözleri, kalıplaşmış sözlerdir ve bu sözlerin değiştirilmesi anlatım bozukluğuna yol açmaktadır. Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunan deyim ve atasözlerinin değiştirilerek kullanılması, çocukların yanlış kalıpları öğrenmesine ve dilimizin zenginliği ile ilgili yanlış bilgiler edinmesine sebep olabilir. Bu nedenle, nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde yararlanılan deyim ve atasözlerinin yanlış öğrenmelere sebebiyet vermeyecek şekilde kullanılması gerekir. Çünkü ilerleyen zamanlarda yanlış öğrenmeleri düzeltmek, yeni öğrenmelerden daha güç olabilir.

Bunlara ek olarak ise eserlerde, çocukların anlamını bildiği kelimelere nazaran, anlamını bilemeyeceği kelimeler de kullanılmıştır. Ancak bu kelimelerin anlamları, çocuğun bağlamdan hareketle bulabileceği niteliktedir. Yazarın, eserlerinde çocukların bilemeyeceği kelimeleri kullanması, onların söz varlığına katkıda bulunması bakımından olumlu bir durumdur.

Kısacası sayılan birkaç olumsuzluğun dışında, kitapların dil ve anlatım özelliklerinin çocuk edebiyatının temel öğeleriyle uyumluluk gösterdiği görülmektedir.

Genel olarak ise eserlerin birkaç durum dışında, çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle uyumlu olduğu söylenebilir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Yazara ve çizere öneriler

Resimlerin dikkat çekici ve çocuğa göre olduğu aşîkârdır. Ayrıca resim-metin uyumu da gözetilmeye çalışılmıştır. Fakat gerek içeriğin gerekse görsellerin oldukça başarılı olduğu eserlerde, bazı görsellerin metinlerde anlatıldığı gibi olmadığı ve bazı ayrıntıların gözden kaçırıldığı dikkati çekmiştir. Bunun sebebi ise resimlerde tek renk kullanılmasıdır. Bu hususta görseller yeniden incelenebilir ve renklendirmeler yapılabilir. Ayrıca eserlerde, görsellere biraz daha ağırlık verilerek sayfa düzeni ona göre ayarlanabilir.

5.2.2. Yayınevine öneriler

Kitapların ön veya arka kapaklarında hedef kitleye yer verilmemiştir. Yeni baskılarda bu durum değerlendirilebilir. Ayrıca kitaplarda çocuk edebiyatı ürünleri için standart bir boyut tercih edilmiştir. Fakat kitaplar, çocukların ilgisini çekebilecek farklı bir boyutta da tasarlanabilir. Bununla birlikte sadece karton bir kapaktan ziyade, kitaplara daha sağlam bir cilt yapılabilir. Gerek içeriği gerekse dış yapı özellikleri açısından başarılı olan bu eserlerde, yazım yanlışları tespit edilmiştir ve bunların tekrar gözden geçirilmesi gerekir. Aynı şekilde, araştırmanın konusuna dâhil olmasa da eserler incelenirken, eserlerde birtakım noktalama yanlışlıkları da dikkati çekmiştir. Bu hususta da eserlerin tekrar incelenmesi yapılabilir.

5.2.3. Öğretmenlere öneriler

Behiç Ak'ın eserleri; ele aldığı konuları, iletileri, değerleri ve dil ve anlatım özellikleri ile özellikle de Türkçe öğretmenleri tarafından derslerde materyal olarak kullanılabilir.

5.2.4. Araştırmacılara öneriler

Yazarın çocuk edebiyatı alanındaki diğler eserleri de farklı araştırma konuları çerçevesinde değlerlendirilerek incelenebilir. Çocuk edebiyatı alanına hizmet eden farklı yazarların eserleri, çocuk edebiyatının ilkeleri göz önüne alınarak incelenebilir ve alana katkı sağlanabilir. Ayrıca araştırmaların birbirini tamamlama özelliğı vardır. Bu sebeple yapılan araştırmalardaki eksiklikler tespit edilip yeni araştırmalar da yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abacı, E. (2018). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 528121).
- Ak, B. (2020a). *Yaşasın ç harfi kardeşliği!* (31. baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2020b). *Postayla gelen deniz kabuğu* (30. baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2021a). *Eve giden küçük tren* (16. baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2021b). *Bebek annem* (11. baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2021c). *Çatıdaki gezegen* (21. baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2021d). *Bulutlara şiir yazan çocuk* (14. baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2021e). *Her şeyi yanlış anlayan kedi* (7. baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2021f). *Tavşan dişli bir gözlemcinin notları* (4. baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2021g). *Altı kırk dört dalgası* (4. baskı). İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Akal, A. (2008). Eğitim-sen çocuk ve gençlik edebiyatı ölçütleri için öneriler. http://www.egitimsen.org.tr/download/cocuk_edebiyati_olcutleri.pdf adresinden erişilmiştir.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/302506>
- Akdeniz, S. (2012). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında çevre duyarlılığı. Sever, S. (Yay. haz.), 3. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Kitabı* (ss. 243-252). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Aksan, D. (2002). *Anadilimizin söz denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aktaş, Ş. (2003). *Roman sanatı ve roman incelemesine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, F. A. (1976). *Ansiklopedik eğitim sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Ata Kitabevi.
- Alkan, E. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında muhteva* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 588107).
- Alpay, M. ve Anhegger, R. (1975). *Çocuk edebiyatı çocuk kitapları*. İstanbul: Cem Yayınevi.

- Altı Kırk Dört Dalgası. (t.y.). <https://gunisigikitapligi.com/kitaplar/alti-kirk-dort-dalgasi/> adresinden 28. 03. 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Altuntaş, A. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk romanlarında erdemler ve karakter güçler* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 558937).
- Arıcı, F. A., Urgan, S. ve Şimşek, T. (2018). Çocuk edebiyatı türleri ve çocuk eğitime katkıları. Şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 215-326). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Arıkan, Y. (2018). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 529343).
- Arslan, A. M., Şimşek, T. ve Yakar, M. Y. (2018). Çocuk edebiyatı tarihi. Şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 43-68). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Artun, E. (t.y.). Ortak türk kültürü ürünlerinin çocuk edebiyatına katkıları. Erişim adresi: https://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_ortak_turk_kulturu_cocuk_edebiyatına_katkıları.pdf
- Aslan, C. (2013). Çocuk edebiyatı yapıtlarının temel işlevleri. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, (17), 6-9. Erişim adresi: https://www.academia.edu/24664094/%C3%87ocuk_Edebiyat%C4%B1_Yap%C4%B1tlar%C4%B1n%C4%B1n_Temel_%C4%B0%C5%9Flevleri
- Ateş, K. (1998). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanları*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Atlı, D. (2014, 29 Mayıs). Yazması keyifli bir alan. *Bursa Olay gazetesi*. Erişim adresi: <https://gunisigikitapligi.com/haberler/yazmasi-keyifli-bir-alan/>
- Avcı, Ü. (2012, 3 Aralık). Küfretmemek için mizah yapıyoruz. *Habertürk gazetesi*. Erişim adresi: <https://gunisigikitapligi.com/haberler/kufretmemek-icin-mizah-yapiyoruz/>
- Başar, R. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında değer eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkıları* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 578053).
- Bebek Annem. (t.y.). <https://gunisigikitapligi.com/kitaplar/bebek-annem/> adresinden 28. 03. 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.

- Behiç Ak. (t.y.). <https://gunisigikitapligi.com/kisiler/behic-ak/> adresinden 1.11.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Bulutlara Şiir Yazan Çocuk. (t.y.). <https://gunisigikitapligi.com/kitaplar/bulutlara-siir-yazan-cocuk/> adresinden 28. 03. 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Canbay, H. (2011). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının doğacı zekâ alanı açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 297988).
- Çatıdaki Gezegen. (t.y.). <https://gunisigikitapligi.com/kitaplar/catidaki-gezegen/> adresinden 28. 03. 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Çelik, Ö. (2016). *Ahmet Yılmaz Boyunağa'nın tarihi çocuk romanlarının çocuk edebiyatının temel öğelerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 436916).
- Çıldır, B., Kanat Soysal, Ö. ve Kaynar Tanır, A. (2016). *Çocuklar, çizgiler ve kediler üzerine: Behiç Ak. Sever, S. (Proje Yöneticisi). Ankara Üniversitesi Yayınları, No:509, Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOĞEM), Eğitim, Araştırma ve İnceleme Dizisi: 3-1.*
- Demir, Y. (1995). *Anlatılar tipolojisi*. İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını-yazın eğitime atılan ilk adım* (3. baskı). İstanbul: Tudem Yayınları.
- Duran, K. (2019). Behiç Ak'ın “yaşasın ç harfi kardeşliği” adlı çocuk romanının yapısal ve eğitsel ilkeler açısından incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(1), 234-251. doi: <http://dx.doi.org/10.18298/ijlet.3263>
- Erdoğan Horasan, A. (2015). *Zeynep Cemali'nin çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 407524).
- Eve Giden Küçük Tren. (t.y.). <https://gunisigikitapligi.com/kitaplar/eve-giden-kucuk-tren/> adresinden 28. 03. 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Gönen, M., Uludağ, G., Fındık Tanrıbuyurdu, E. ve Tüfekçi, E. (2014). 0-3 yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 126-139. Erişim adresi: <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1959-published.pdf>

- Güleryüz, H. (2013). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. (4. baskı). Ankara: Edge Akademi.
- Her Şeyi Yanlış Anlayan Kedi. (t.y.). <https://gunisigikitaqligi.com/kitaplar/her-seyi-yanlis-anlayan-kedi/> adresinden 28. 03. 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Kaptan, D. (2006). *Mekânın tiyatrallığı ve bir örnek olarak Behiç Ak oyunları* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 191262).
- Karadeniz, E. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk hikâyelerinin çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 536959).
- Karagül, S. ve İnce Samur, Ö. A. (2017). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan öykülerdeki karakter özelliklerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 336-352. doi: <https://doi.org/10.16916/aded.292946>
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel irade algı çerçevesi ile bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler* (36. basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2011). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Karatay, H. (2018). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. Şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 79-127). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaya, M. (2014). Okuma kültürü ve çocuk edebiyatı. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı, CVII(756)*, 608-622. Erişim adresi: <https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/608.pdf>
- Kıbrıs, İ. (2016). *Çocuk edebiyatı* (7. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kirazlı, N. (2018). *Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa görelilik açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 531690).
- Kolcu, İ. A. (2006). *Öykü sanatı*. Konya: Salkımsöğüt Yayınevi.
- Lukens, J. R., Smith, J. J. ve Miller Coffel, C. (2021). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış* (Çev. C. Pamay). İstanbul: Erdem Yayınları.
- Meriç, C. (2017). *Kültürden irfana*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Oğuzkan, F. A. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Oğuzkan, F. A. (2013). *Çocuk edebiyatı* (10. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ören, N. S. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki eğitici iletiler üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 537279).
- Özcan, H. (2008). Halk edebiyatı metinlerinin çocuk edebiyatına kaynak olması ve örneklem olarak dede korkut hikâyeleri. *Turkish Studies*, 3(2), 582-603. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.311>
- Özdemir, E. (2010). *Sözlü-yazılı anlatım sanatı (kompozisyon)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Özdemir, E. (2017). Edebiyat ne işe yarar? Karagül, S. ve Sever, S. (Yay. haz.), *Uluslararası Türk Masal Dünyası ve Doğumunun 100. Yılında Oğuz Tansel Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 27-32). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Özdemir, M. (2010). Olay çizgisi odaklı hikâye okuma yöntemi, yıldız tozu örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), 138-155. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/115624>
- Özdemir, M. ve Bekâr, N. (2022). Behiç Ak'ın “yaşasın ç harfi kardeşliği!” adlı çocuk romanının çocuk edebiyatı ilkeleri açısından incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö11), 200-230. doi: <https://doi.org/10.29000/rumelide.1146584>
- Özkan, Y. Ü., Saracoğlu, A., Konar Özkan, E. ve Tozal, E. Y. (2017, Temmuz). Çocukların da tıpkı büyükler gibi entelektüel seviyeleri var. Erişim adresi: <https://arkakapak.babil.com/cocuklarin-da-tipki-buyukler-gibi-entelektuel-seviyeleri-var/>
- Paker, A. D. (2023). *Behiç Ak'ın tiyatrolarında modernizmin ve modern yaşama biçiminin eleştirisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 805090).
- Postayla Gelen Deniz Kabuğu. (t.y.). <https://gunisigikitapligi.com/kitaplar/postayla-gelen-deniz-kabuğu/> adresinden 28. 03. 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Sağlam, E. (2014, Mayıs). Kente sıkışmış çocuğun sesi: Behiç Ak. Erişim adresi: <https://www.iyikitap.net/2014/05/01/kente-sikismis-cocugun-sesi-behic-ak/>

- Sağlam, Ö. (2009). *Harf çocuk edebiyatı çeviri kitaplarının çocuk edebiyatı açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 253024).
- Sarıçetin, N. (2022). *Toplumcu gerçekçiliğin çocuk edebiyatı eserlerine yansımaları: Behiç Ak ve Christine Nöstlinger örneği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 713764).
- Sever, S. (2007). Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır? Sever, S. (Yay. haz.), *II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri) Kitabı* (ss. 41-56). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Sever, S. (2019a). *Çocuk ve edebiyat* (10. baskı). Ankara: Tudem Yayınları.
- Sever, S. (2019b). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü* (3. baskı). Ankara: Tudem Yayınları.
- Sınar Çılgın, A. (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayıncılık.
- Soylu Koyuncu, S. ve Kaptan, Y. A. (2005). Çocuk kitaplarında görsel anlatım ve tasarım sorunları. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi, Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, (104-105), 351-358.
- Sunay, S. (2007, Şubat). “Mimar olmak, mimar olmamak” Behiç Ak ile söyleşi. Erişim adresi: <https://www.arkitera.com/soylesi/mimar-olmak-mimar-olmamak/>
- Şimşek, T. (Ed.) (2018). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şimşek, T. ve Yakar, M. Y. (2018). Çocuk ve edebiyat. Şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 13-42). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, R. M. (1994). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, R. M. (2007a). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış “çocuk edebiyatı nedir ne değildir?”* Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, R. M. (2007b). *Çocuk edebiyatı kültürü “okuma alışkanlığı ve medya sarmalı”* Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tanju, H. E. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Aile ve Toplum, Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(22), 30-39. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197991>

- Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin Notları. (t.y.). <https://gunisigikitapligi.com/kitaplar/tavsan-disli-bir-gozlemcinin-notlari/> adresinden 28. 03. 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Tekin, M. (2016). *Roman sanatı, romanın unsurları*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Temizyürek, F. ve Çevik, A. (2014). Mustafa Ruhi Şirin'in çocuk edebiyatı sahasındaki eserlerinin dil ve kavram bağlamında incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 155-175. doi: 10.14686/BUEFAD.201416212
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk edebiyatı* (1. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Turan, Ö. (2022). *Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 719384).
- Tür, G. ve Turla, A. (2005). *Okul öncesinde çocuk, edebiyat ve kitap*. İstanbul: Yapa Yayıncılık.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Yazım kuralları. Erişim adresi: <https://tdk.gov.tr/kategori/icerik/yazim-kurallari/> adresinden 10.03.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2009, Mayıs). Atasözleri ve deyimler sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 01.09.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (08.02.2019a). Büyük harflerin kullanıldığı yerler. Erişim adresi: <https://tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/buyuk-harflerin-kullanildigi-yerler/> adresinden 10.03.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (05.02.2019b). Düzeltme işareti. <https://tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/duzeltme-isareti/> adresinden 10.03.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (19.01.2019c). Ünlü düşmesi. <https://tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/unlu-dusmesi/> adresinden 10.03.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (18.01.2019d). Ünlü daralması. <https://tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/unlu-daralması/> adresinden 10.03.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2023, Temmuz). Güncel Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 15.07.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.

- Uz, M. (2019). *Behiç Ak'ın 'gülümseten öyküler' dizinindeki hikâye kitaplarının kalıplaşmış söz varlığı açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 609280).
- Ünalın, D. (2016). *Modern insanın trajik hayatına katlanabilmesinin bir yolu olan kara komedi ve bu bağlamda Behiç Ak'ın tek kişilik şehir ve Güngör Dilmen'in canlı maymun lokantası oyunlarındaki garson karakterlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 441283).
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yardımcı, M. ve Tuncer, H. (2002). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği! (t.y.). <https://gunisigikitapligi.com/kitaplar/yasasin-c-harfi-kardesligi/> adresinden 28. 03. 2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Yeniay, S. (2019). *Behiç Ak'ın hikâyelerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 542409).
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmacılar Dergisi*, 11(2), 65-84. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/3123592-Demokratik-degerlerin-egitiminde-yontem-ve-zamanlama.html>
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Z. (2019). *Türk çocuk yazını eseri olarak Behiç Ak'ın 'tombiş kitaplar' serisi üzerine derlem tabanlı bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 585524).
- Yılmaz, O. (2018). Çocuk edebiyatı ve eğitim. Şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (ss. 327-357). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yurttaş, H. (1997). Çocuk ve kitap. *Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu Kitabı* (ss.56-64). Ankara: Ankara Üniversitesi Tömer Dil Eğitim Merkezi.
- Yüksel, B. (2020). *Çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından Behiç Ak'ın kitaplarında görsel tasarım, değerler ve metin ilişkileri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 649692).

Ziya, S. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 581721).

